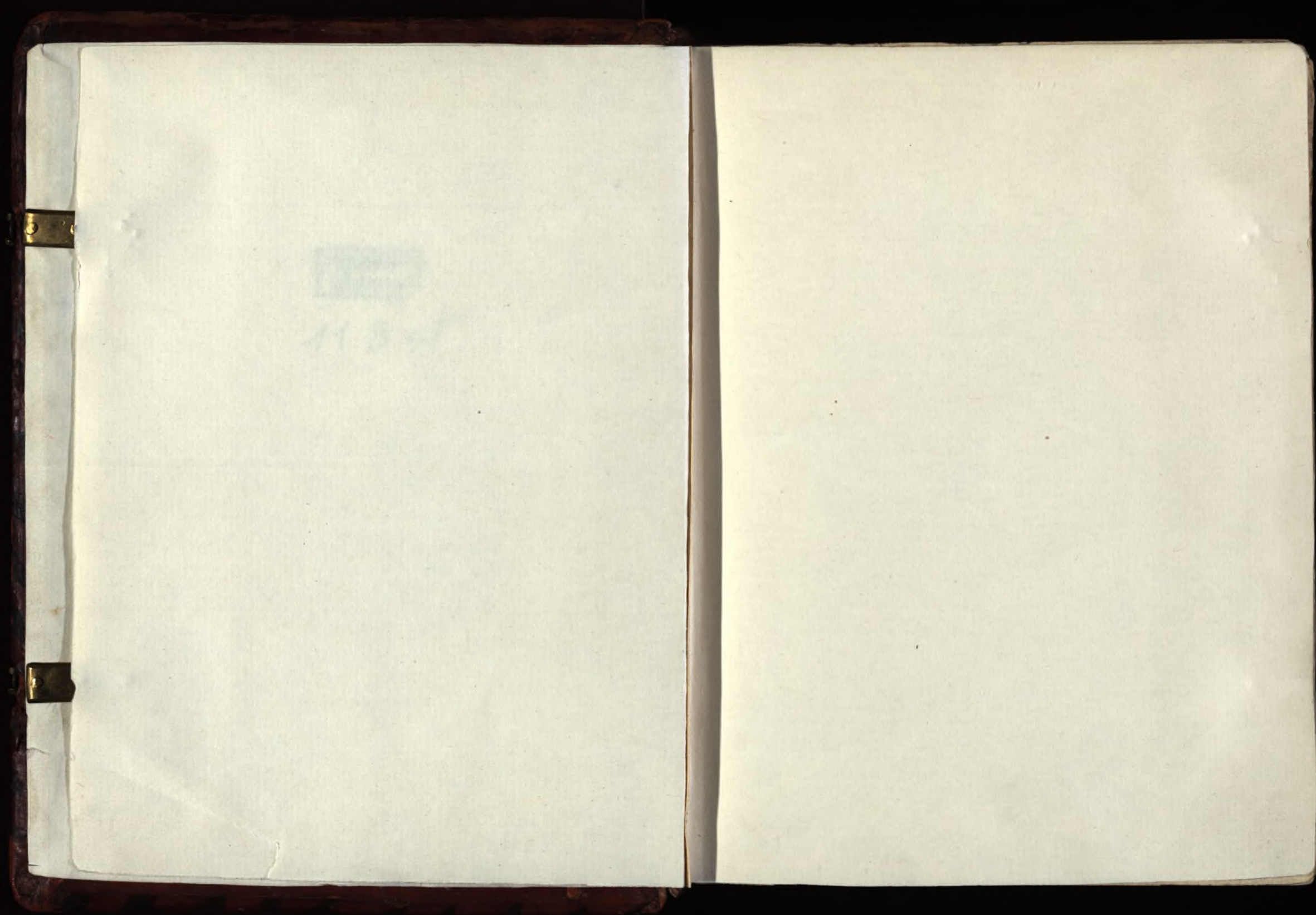
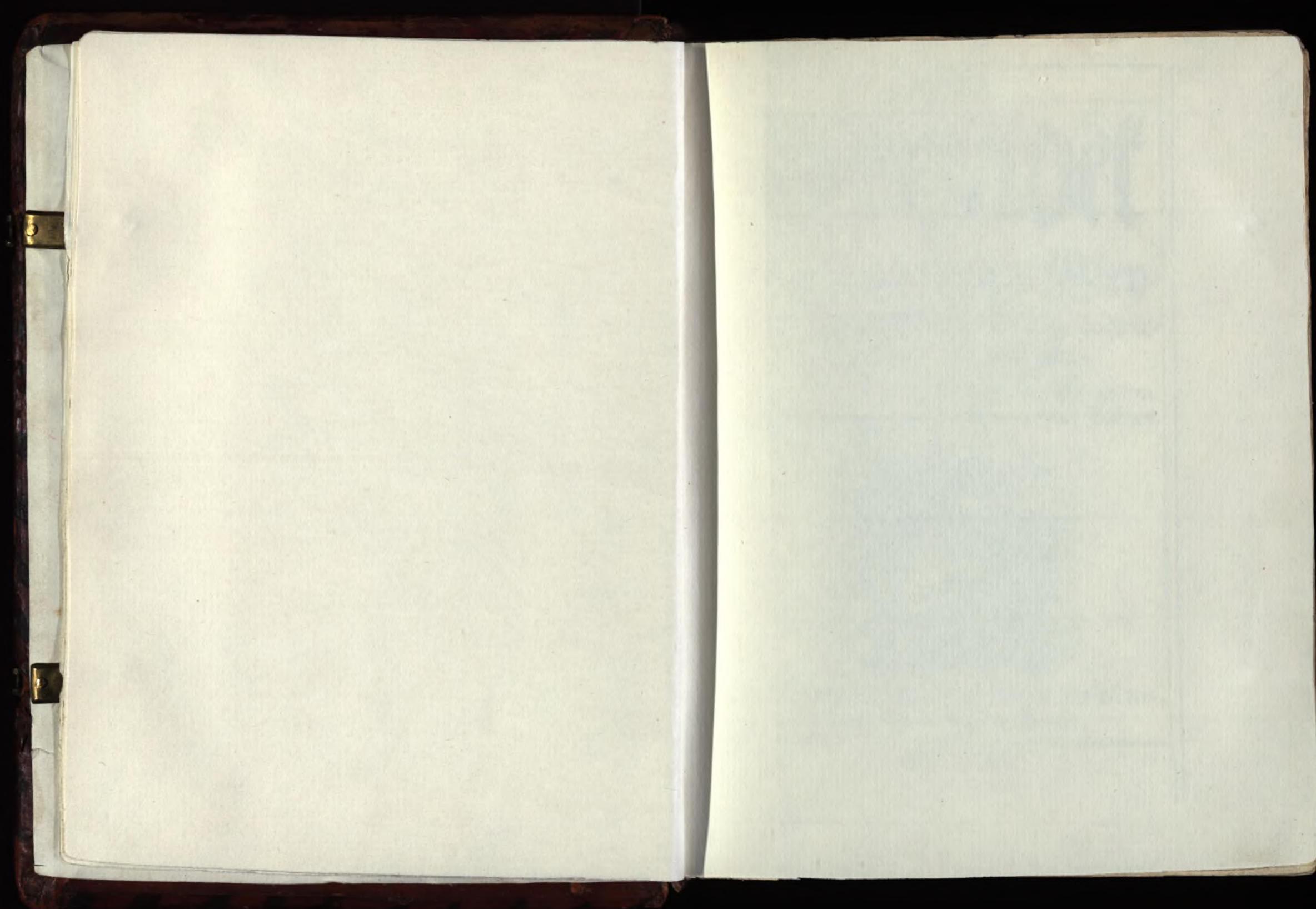
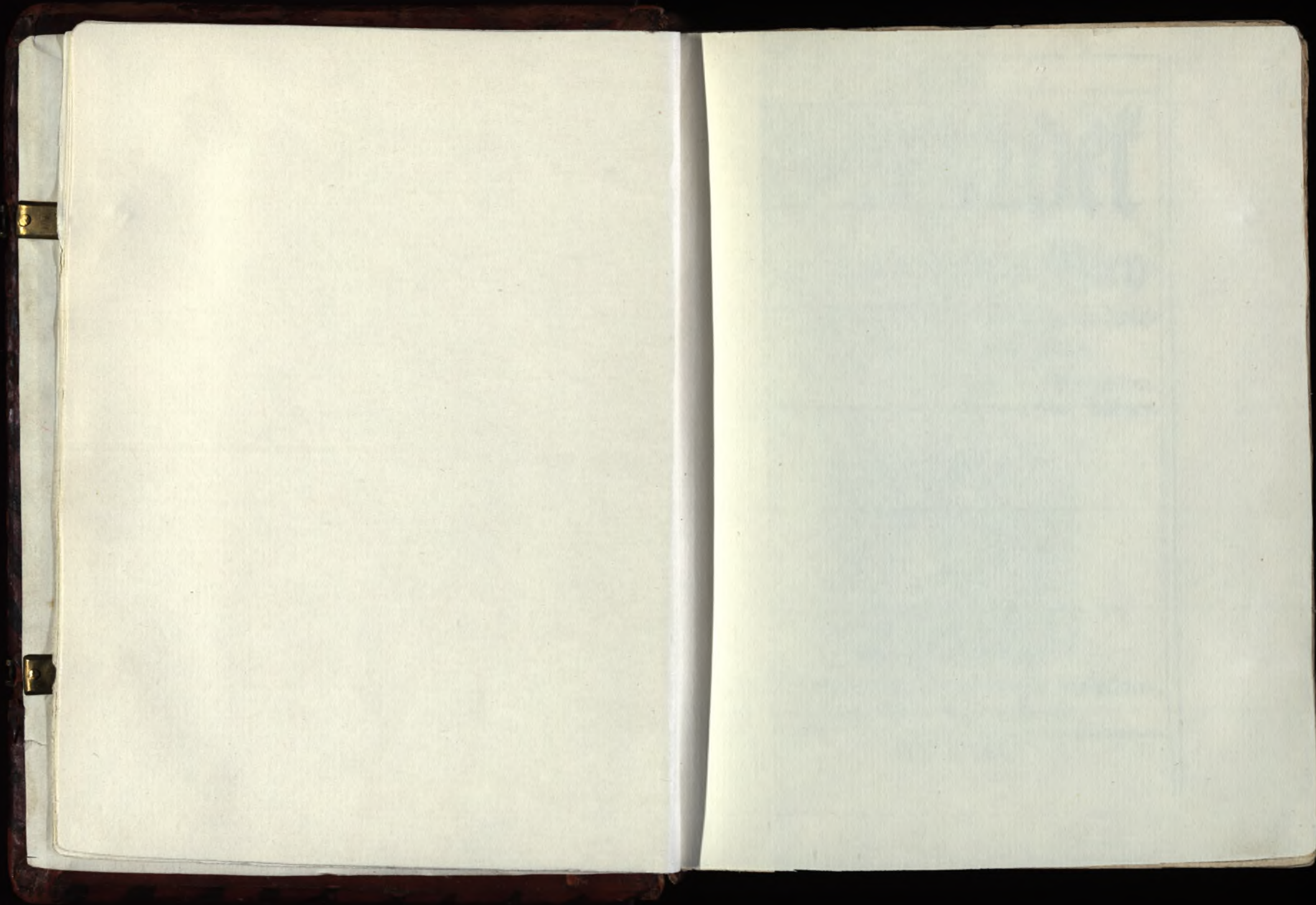
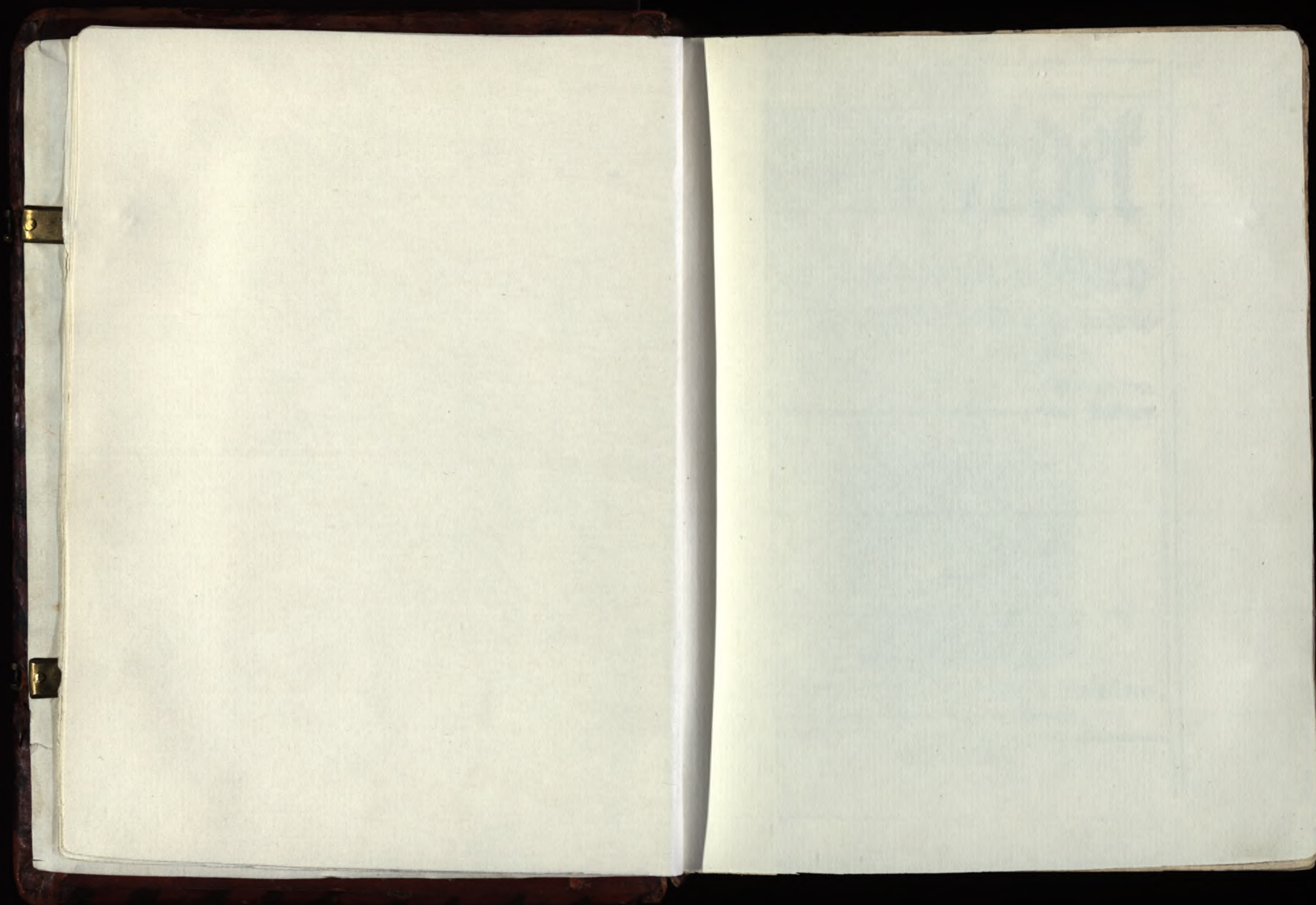

118 st

Wozadet

Sadom yspraw Nien-

skich Prawa Wądeburskiego: na wie-
lu mienscach poprawiony.

Psal. LVII. Recte iudicate filij hominum.

¶ Sprawiedliwie sądźcie Synowie Ludzcy.

Verbum tuum Domine,
Et lumen semitis meis. &c.

Cum Gratia & Priuilegio Regiæ Maiestatis,
Lazarus Andreæ impressit.

ANno LXII.

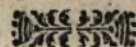
DE INSIGNI D. TARNOWIORVM COLLO-
QVIVM.

ADVENAE & POLONI.

ADV. Stella suprà Lunam cuiusnam Stēma Poloni
Sanguinis est? de qua dic oriturque domo?
POL. Est Tarnouiacæ gentis: qua gente propago
Nulla magis tali Stemmata digna fuit.

Sic &

Sic & enim radiat, sic laude refulget in omni,
Inter Sarmaticas sic rutilatque domos.
Iustius ut Solem cognatis pingere in armis
Debeat, aut totum pingere Zodiacum.

A. Sed quæ de Stellis hæc est? volo cuncta doceri.

P. Nescio, sed Martem suspicor esse tamen.

A. Vnde putas? *P.* Quia sēp erat bello utilis, & nūc
Ductorem Patriæ bella gerentis habet.

Contudit hic Valachos, Moscos confregit, & indē
Iam solo hostiles Nomine terret opes.

A. Stella polo digna. *P.* O dignissima, sed tamē isto
Nobiscum maneat in trepidante solo.

Nobiscum maneat, dum Stellæ & Luna manebūt:
Sarmatiæ tenebris irradietque tuæ.

CLEMENS
IANITIVS
F.

A ij

AD IL-

AD ILLVSTREM VIRVM
IOANNEM TARNOVIVM
COMITEM, CASTELLANVM
CRACOVIE: & cæt.

ANDREÆ TRICESII
EPIGRAMMA.

TARNOVI LACHICI lux ó nitidissima Regni,
Hæc quoq. prisca tuæ gentis vt arma docent.
Suscipis hunc tenuem placida ceu fronte Libellũ,
Quem reddit tutum nominis vmbra tui.
Suscipe sic etiã Scriptorẽ in iura clientis,
Atq; hunc magna tibi dona dedisse puta.
Illud quod potuit postquã dedit ille, supremo
Sic & parua IOUITHURA placere solent.
Turbidã Perfarum sic pauperis vnda Monarchæ
Et placuit, magno & munere digna fuit.

Αγαθὴ τύχη.

Jasnie

Jasnie Wielmożne
mu Pánu/ á Pánu Janowi Hrabi
ná Tarnowie/ Kástellanowi Kráko-
wskiemu/ Naywysokiemu Hermáno-
wi Korony Polskiej: Lubaczowskie-
mu/ Strypskiemu/ ic. Stároście/
Pánu memu Aditości-
wemu.

xxx

Sy chu Łazarz Andrys-
owicz Impressor / Wielmożny á
mnie Miłościwy Pánie / Druko-
wał Artykuły Prawa Mieyskie-
go Maydeburckiego po Polsku /
Polakom w Rzeczypospolitey (ile ia bacze) bár-
zo potrzebne y pożyteczne: žádał iest odemnie z
niektorými Przyjacielimi moimi / abym ia tymże
Polskim Językiem przydał ku tym Artykułom /
cobysze zdało być napótrzebniejszyego. Ia bacząc
moie k temu niegodność / y zabawienie ná mo-
im Drzędzie niemálé: wymawiałem sye im z te-

21 iij

go przez

go przez niemący czas: wszakże gdy wsiłować
nie przestali / niechcąc sye im potym częstym od-
mawianim wprzykrzyć / biorąc theż przed sie po-
winowactwo Krześcijańskie / za którym każdy
Pátryey swey / y Bliźniemu swoiemu / wedle da-
ru Bożego powinien być pożyteczny: Napisá-
łem krotko ten Porządek Sądow Mieyskich /
tym zwlaszcza / ktorzy sye Łacínskim Językiem
nie wiele bawia / albo innego krom swego przy-
rodzonego niemiecia. Gdzie z swey głowy
nie nie pisał / iedno com z Łacínskiego wziął a
z zwyczajem / iako mówią / in Praxi bedąc / oba-
czył. Alez niekiedy napominanie czynię / wszakże
iako inne wszystkie rzeczy / tak też y napomina-
nia / na rozsadek w Prawie wczonych przypu-
szam. Jesli sye kto ozowie / iż te rzeczy lepiej
a dostateczniej napisać / tym mnie nie rozgnie-
wa / y owšem to rad bede widział / gdy ta swo-
ia praca tego w Prawie wzonego wzbudze y
wyzowe / ktorzyby też Prawa Mieyskie Polakom
własnym ich Językiem dostatecznie wydał / iá-
ko inne Narody swoim Językiem Prawa Boże
y Ludzkie napisane mają: aby theż Polacy y w
tym nie wposledzeni byli. Ten Porządek ja /
Wielmożny a Miłościwy Pánie / ilé Pan Bog
raczył dać z łaski swey / ilé mi też czasu od moich

prac

prac sstawiało: wypisalem krotko / rozumiejąc
go ku tymto Artykulom / y ku zabiezeniu nie-
małym bledom / ktorze sye na Miasieczkach w
Postęptu Prawa dzieia / barzo być potrzebny: z
ktorego każdy przeczytawszy / a potym sye Sprá-
wom y Sadu maluczko przypatrzawszy / pozna
latwie y náuczy sye / iakim Postęptem / y z iaki-
mi Ceremoniami Sadownymi / sobie y przyia-
cielowi swoiemu / w dochodzeniu Sprawiedli-
wości swejey przed Wziedem / snadnie posłużyć
y doydź swego moze / bez wielkiego a częstego nie-
zbożnych Prokuratorow tuzenia y lupienia.
Obaczy też Sedzia na krotce powinowactwo
swoie: iako sye w Sprawach Wziedowi swoie-
mu / thá na Sadzie iako kromia Sadu należa-
cych / zachować ma. Ktory też Porządek z tam-
nymi to Artykuly / Polacy zwlaszcza / ktorzy Łá-
cínskiego ięzyka nie umieją: y co iest Speculum
Saxonum, albo / Ius Municipale Maydeburgen-
se niewiedzą: mogą mieć iakoby za nieiaki Stá-
tut Prawa Mieyskiego / y Porządku Sądow
Mieyskich / ktorzym ja wydał: acz wzgledem
przyczyn wysszey námiemionych / wszakże też nie
mniey za tym / iż mi Pan Doktor Stanisław
Kozáryns W.W. služebnik / osoblivy moy przy-
iaciel ktemu chuci dodał / y wperwnil mie w tym /

iżby

izby to przeciw w. W. nie było/gdybym te prace
swoie w W. przypisał y Osiarował. A takem
w siebie wważył moy Miłościwy Panie / abym
tę pracę / iakąkolwiek jest / nikomu innemu
śnadnięć a przystoynięć nie przypisał / iako w. W.
swojemu Miłościwemu a Przyrodzonemu Pa-
nu. A zwłaszcza mając inne przyczyny do tego/
będąc z Mieysca tego / którego w. W. Panem
być raczyś. A osobliwie / iżem poznał w.
W. inter Principes Viros w vmieietności Pra-
wa Mieyskiego/być naprzędnięćego: przez co ie-
den zacny Człowiek tak o w. W. w swoich Książ-
kach nie dawno napisał: ILlustrissimo ac For-
tissimo DOMINO IOanne Comite à tarnow, CA-
Stellano Crac: inter Principes viros, neminem aliū
apud nos reperies, in prudentia Iuris nostri, sum-
ma cū laude magis versatum. Ktoręg też czynna
praca / nie tylko około zacnych a wiecznie pamię-
tnych Spraw Woennych / ale też około pilnęć
rady w rozmnożeniu Sprawiedliwości świe-
tęć y postanowieniu rzadu dobrego/ tak w Siem-
stwie / iako w Mieściech / była zawżdy / a teraz
tym więcej jest wszystkim Polakom iako Słoń-
ce świetna. Skąd w. W. Odplata od Pa-
na Boga / y chwale od Ludzi na potomne czasy
nie minieysz odniesie / iedno iako y z spraw Wo-
iennych.

5
iennych. Non minor enim ex rebus vrbanis quā
bellicis comparatur gloria. A owšem ex rebus
vrbanis wietśza / dla tego / iż sprawa Woenna /
albo Zwyciestwo nad Nieprzyjacielem otrzy-
mané / czasu iednego tylko bywa pożyteczné: ale
Prawa / obyczaje Spraw tak Siemskich iako y
Mieyskich / y stanowienie Pokoiu pospolitęgo /
na wieczne czasy trwa. Ale wiem o tym dobrze/
Wielmoż. Miłościwy Panie / iż w. W. żadnęć
chwały stąd niepotrzebuie / wszakże iż za pracę
w Rzeczypospolitey użyteczną / chwala tak mu-
si iść / iako cień za Słońcem idzie: & gloria no-
lentem sequitur, volentem fugit. Tedy to wysy-
śło tak z strony Spraw Woennych / iako z stro-
ny pracy / ktorą w. W. Wielm. y tych czasow nic nie
folgując Łatom swoim / około postanowienia
Sprawiedliwości świetęć / podejmować ra-
czyś: każdy w. W. przyczynać / y tym sławie na
wieki musi: Pana Boga Wszemogacęgo o to
proszac / aby w. W. Wielm. raczył ieszcze w dobrym
zdrowiu / y w łasce swęć Świetęć długo zacho-
wać / iako mocną Podporę a pomnożenie Rze-
czypospolitey w Koronie Polskiey: aby drudzy
młodzy ieszcze sye w. W. sprawam / rozumowi /
wymowie / cności / świetobliwości / długo przy-
patrzali / a przypatrując sye / wzor sobie a kształt

EPISTOLA.

w tym wszystkim z W. W. brali. Do którychby
W. W. iako łaskawy Oyciec do Dzieciat swoich
mowić mogli ony słowa / które Aeneas do Sy-
na swęgo Aistaniusa mowil:

Disce puer virtutem ex me, verumq; laborem.

A zwłaszcza do Syna swęgo / o którego wycho-
waniu W. W. taka pilność z znamięnitymi na-
kłady czynić raczył / chowając go na Dworzach
Krolow Krześcijańskich / że to nam wszystkim
Polakom te nadzieie czyni / quod imitabitur Patris
vestigia, iuxta illud Horatianum.

Fortes creantur fortibus & bonis,

Est in iuuentis, est in equis patrum

Virtus, nec imbellem feroces

Progenerant Aquila columbam.

Jakoż iuż tego znaki mamy zaprawde niemale /
że to nam wszystkim Polakom iest tu osobliwy
pociesz. A tak nie wdawając sye o thym w
daleką rzecz / Wielmożny a Miłościnny Panie /
te prace swoje iakąkolwiek iest / przypisalem ią
W. Wiel. rozumiejąc to / iż pod W. W. Imię
szczęśliwiey na światło może wynidz / & ab a-
mulis & obtrektatoribus bezpiecznieysza być: kto-
rzy tylko cudze prace wedle swęy głowy zwykli
ścaciować / a swoich żadnych nieokazować: iże la-
twiey cudze ganić / niż swoje czynić. A proste

potomnie

Dedicatoria.

potomnie / aby W. Wielmożn. mój Miłościnny
Pan / ten maluczki znał mey ku sobie powolno-
ści odemnie Służebniká swięgo nieznaiome-
go / raczył wdzięcznie a łaskawie przyjąć. A
mnie też w tych poczcie mieć y zachować /
który radzi W. Wielm. wiernie y
wiecznie służyć y z obrony sye
W. Wielm. wesela.

☞ Dan z Krakowa Szesnastęgo
Dnia Maja. Roku Pańskiego /
1559.

W. Wielmożn.

Powolny a na-
niższy Służebnik.

Bartłomiej Groicki /
na ten czas Podwoy-
ci Krakow.

B ij

Petrus

CARMINA:

PETRVS ROYZIVS MAVRE-
VS, AD LECTOREM.

IVRA fori, & pacis tractare GROhicius artes
Doctus, grande breui Codice clausit opus.
Quo lites agitare docet: nodosque resoluens,
Legitimum certò tramite pandit iter.
Hunc igitur tibi sume Ducem: qui Iura tueri
Vis tua, & ingrato victor abire foro.

DE HOC BARTHOLOMAEI
GROHICII FAMILIARIS SVI LI-
BELLO. ANDREÆ TRICESII EQVI-
TIS POLONI: CARMEN.

TVRbat vt humanas rerum confusio mentes,
Sic iuuat & dociles debitus ordo facit.
Hinc illi laudem præclaram iurè merentur,
Qui studiis tradunt ordine cuncta bonis.
Vtque alios taceam, noster PRILVSIVS inde
Sarmatia in magna nobile nomen habet.
Qui primus Patrias methodo conscribere LEGES
Coepit, & arte suo ponere quæque loco.
Hunc quoniam nobis rapuerunt inuida fata,
Cum Patriæ studiis plura daturus erat:

Discipuli

Ad Lectorem.

Discipuli illius vestigia certa secuti,
Syderibus faustis aggrediuntur idem.
Primus at antè alios hanc Bartholomæus opellam
In lucem prodit Lector amice tibi.
Lector amice tibi, censores ille malignos
Submouet, & rabiem Zoile dire tuam.
Quod rodas alibi quærendum est, ista tenella
Non bene conueniet faucibus esca tuis.
Ciuiibus hæc data sunt ciuilibus & benè natis,
In melius siquidem vertere cuncta solent.
Ast inciuiles ad coruos Zoile tecum,
Ordo pacis amans candidus, ire iubet.
Sarmaticas his iudicij qui Legibus Vrbes,
Posse iuuari omni cum benè parte videt.
Præfide Gostinio, Craci qui Prætor in Vrbe est,
Quas tua sedulitas Bartholomæe dedit.
Cuius in Officio cum sis adiutor, eodem,
Crescente o vtinam tu quoque plura feras.
Teque suum decus agnoscat Resouia, lucem
Nascenti faustè quæ tibi prima dedit.
Hoc tibi TRICESIVS solito candore precatur.
Nec dubita voti postmodo compos eris.
Tu modo peruigili Christo aspirante labore,
Hoc studium pergas continuare tuum.

Die 24. Martij. Anno 1559.

B iii

Præ-

**Przemowa do Czytel-
nika.** W której jest opisana
Summa tych co
Książek.

Eśli będziesz czytał / a nie w
szystko porydziesz / aśtawy
Czytelnik: nie zarazem lay / ale
pierwój pilnie czytać rozemay /
a nie wnieśli rozemay / od innych
co sye z thym rozumieć / dobrze napisać / py-
tają: a na to pamiętaj / iż do tego czasu / ażkol-
wiek wszyscy mieszczanie y Wieyski Lud w Ko-
ronie Polskiej / ode dwu Set Lat y daley sadza
sye Prawem Niemieckim Maydeburckim / nie
był żaden POLAK / któryby rozmylował sye
Rzeczypospolitey y Sprawiedliwości aniety: /
nie litował pracy / aby Braciey swey Polakom /
Poradek tego Prawa / własnym ich Jezykiem
wydal: częścią podobno dla trudności Prawa
tego / y wielkiej pracy: częścią dla nieżyczliwo-
ści: iż takich wiele jest ludzi / którzy co od Boga
mają / nie radzi z miłości Krześcijańskiej Bli-

zniemu

Przemowa do Czytel.

zniemu wżycia / iedno za wklony bärzo mi-
ni / y za dary wielkimi. A rzecz to była zaw-
ždy tu pisanu tak Przełożonym iako y Podda-
nym potrzebna. Albowiem każdy Sedzia / la-
twieyszy sprawy rozsadek może dać / y cierpiący
krzywode / latwiey sye sprawiedliwości swey do-
mowić może / gdzie Prawo tym Jezykiem jest
napisane / które y Sedzia y strony Prawujące sye
rozumieją. Doświadcz y tego każdy ktho sye be-
dzie przypatrzal sprawam Sadowym / w Mia-
steczkach y we Wsiach między Lawniki w Pra-
wie nie ćwiczonymi: iż rzadka sprawa ta droga
idzie / iakoby wedle Prawa własnie idź miała:
iedno iako sye Woytowi / albo Wziednikowi / al-
bo Prokuratorowi / w glowie wklj / a iako go
kto dary lepiey nachyli / tak sady / y tak sprawu-
ie. Winy niesłusne bierze / dize / lupi / dreczy w-
bogie ludzi / nieznając Prawa / ani żadnego Po-
rzedku Sadowego: y nie wiedząc iaka winę
tego a o co karać / iako sprawiedliwość od nie-
sprawiedliwości rozemay. Co bywa z wielkim
vblizenim w bogich Ludzi. Ku zabiezeniu tedy
takich y innych wiele bledow / które sye w Mia-
steczkach za nieznaiomością Prawa / y Postep-
kow Sadowych / dzieją. Napisałem ten Porze-
dek Sadow Nieyskich: Nie iżbym tho o sobie

rozu-

rozumiał / albo śnać dawał / abym themu dosyć
uczynił / albo uczynić mogł / y owsem to znam /
iż ta praca nie iest głowy moiey. Bo wykładać
Prawa / spisować Porządki Sadow / y wypu-
ścić to na świat / iest wielka rzecz a ważna / iest
sye na co rozmyśleć. Ale iżbym którego w Pra-
wie wczonęgo Polaka ta moja praca wyzwala-
łaby rozgniewawszy sye na mie / nie tylko ta-
ki Porządek / ale y wszystko Prawo Sądkie May-
deburkie / Polskim Jezykiem ku pożytkowi Rze-
czypospolitey Polskiej / y ku rozmnożeniu Spra-
wiedliwości światey / dostąpił napisał y wy-
dał. Jakoż iednak nalażby takich niemało / kto-
rzyby sye tego ważyc mogli / by chcieli / a Rzecz-
pospolita miłowali. Bo tymi czaszy za laska
Boża / tak sye rozumy rozkrzewily w Polsce /
iż y postronnych Narodow mało ich trzeba ze-
brać. By też iedno Przelożeni słusznym opatrze-
nim na godne Ludzi baczność mieli. Czego za-
prawde wielka iest potrzeba: Vt Principes vir-
tutem in tenuis fortunæ hominibus beneficiis ex-
erceant, Officiis colant, & ad pertractandas eas par-
tes, sine quibus rudis est hominum vita, liberalita-
te atq. clementia excitent. Wszakże y z tego com-
ia mało napisał / ile bacz / każdy kto przeczyta / a
pilnie sye przypatrzy / latwiey sye swey sprawie-

dliwo-

dliwości za wiadomością tego Porządku / do-
mówić może. Ktory to Porządek / aby wszystkie
sprawy tych Książek latwieysza ku poieciu y ku
pamiętaniu była / rozdzieliłem na Cztéry części.
W Pięrośey / wypisałem o Personach Sado-
wi przynależących / poczynawszy od najwyżey aż
do najniżey / przysięgi ich / y powinowactwa
ich: iaki ma być Sedzia: iako sye wszyscy tak na
Wziedziach Mieyskich będący / iako y Wzedom
poddani / wedle powinowactwa swęgo zachow-
wać mają. W Wtoręy / polożyłem o rozno-
ści Sadow Mieyskich: iako Sady gają: co na
ktorych sadzą / z iakiemi Ceremoniami / y ktorych
czasow Sady sprawowane być mają. W Trze-
ciey / o Postępku Sadowym / tak w Przyszłych
Prawnych przeciw stronie / gdy do Sadu po-
zwana nie stanie: iako też w sprawach wysys-
kich / gdy do Sadu stanie. W Przyszłych iż ten
Porządek iest: kiedy kto do Sadu pozwany trzy-
kroć nie stawia / a da sye przysięść: tedy iuż albo
wnosi pomocną przyczynę swęgo niestania na
bliſki Sad: albo go za onemi przysięſki Czeladź
Wzedom z rozkazania Sedziego śantunie: al-
bo sye reczy: albo ośiadłością broni: albo go do
Wieżienia biorą: o tym wszystkim masz porząd-
nie wypisano. Gdzie też obaczysz / iakię Przysięſki

C

dobrze/

9
Argumen-
tum tych-
to Książek.

I. Część
Summa.

II. Część
Summa.

III. Część
Summa.

LEGALE
Impedim.

Pignoratio.
Fideiussio.
Detentio.

dobrze / iakie nie dobrze: wedle ktorych Sedzia ma
czynić Exekucya: wedle ktorych nie ma czynić y
iako sye też przysiężana strona ma bronić. W
sprawach zaś sye przeciw stronie / gdy do Sadu
stanie / iż ten porządek jest: że strona Obwinio-
na / mż sye z Powodem przez główną odpowiedź
na žalobę w Prawo wda / ty lekarstwa Prawne
ma: albo Odwołk używa / które z Prawa otrzy-
ma: albo sye od Sadu wrzuceni iakiey przychy-
ny przeciw Personie / albo przeciw rzeczy wy-
mure: albo sye domawia thego przed odpowie-
dzą / ażeby sye iey też Powod przed tymże Sa-
dziem w sprawie dliwił. Potym z Powodem O-
prawy czyni: Powod zaśie główną žalobę wy-
puszcza: Obwiniony Powodnią stronę Gwa-
rem wiąże: za tym odpowiada / a Odpowiedź
swey rozmaitymi Dowody podpięra. Na osta-
tek / Ortelu strony słuchają: a jeśli sye której Or-
tel nie podobą / do wyższego Sedziego appella-
ie. A gdy iuż Obwiniony Prawem będzie przezy-
skan: Sedzia Exekucya nad nim czyni. Na ko-
niec: Naładow od niego druga strona po zwy-
ciestwie / y po otrzymaniu głównej rzeczy / żada:
albo Dobra iego spernia / albo ię Wziedownie
popisnia. W tym wszystkim też maś swoim
Porządkiem napisano / co czytając / lepiej zrozumi-

Dilationes.

Exceptiones.

Reconuentiones.
Reformatio-
nes.

Capitalis pro-
positio.

GVAR-
renda.

Responsio.
Probationes.
Orilegium.
Appellatio.

Executio.
Litis expensae

Arestationes.
Inuentarij.

miejs.

miejs. Przydałem do teyże Części Trzeciej / o
drzewie Krewności: z ktorého każdy poznac mo-
że / kto po kim wedle Mięyskiego Prawa Spadek
bierze. W Czwartej części o Krewności słoczym
eow wedle Prawa o meceniu ich / y iaka śmier-
cia który ma być karą. Ten Porządek / żdał mi
sye być bardzo potrzebny / tu wiadomości tych /
który z tego Prawa / Niemieckim / albo Łaci-
skim / językiem pisanego / wiedzieć nie mogą: tak
na Wziedziech Mięyskich będącym tu dobiećmu
rozsfadkowi / iako y Poddanym tu dochodzeniu
sprawiedliwości swey Sadowym postępiem /
który winien każdy wiedzieć / y Prawo umieć.
Bo sye wiadomością żadani nie wymowi: o
prosz pewnych Person to Prawie opisanych: iako
sa Niemiasy / dzieci / salei re. & turpe est in
foro versanti, lus ignorare in quo versatur. A Pan
Bóg tego chce / ażeby wśedy między Ludźmi / a
tym więcej na Sadziech / był wieczny Porządek.
Gdzie też do tego Porządku przypisował nie-
które sprawy wedle zwyczaju Ławniczego Krak.
Część dla tego / aby y Krakowianie którzy ie-
koże kłopotow Prawnych nie sfusili: (a day Bo-
że aby ich żaden nie znał / każdemu tego z prawey
miłości Chryścijańskiej sye) ale iesli sye im
też przydało Sadowym postępiem sprawie-

C ij

dliwo

Arbor cō-
fanguinit.
SVccessi-
ones.

III. Części
Summā.

Arbor cō-

Arbor cō-

Arbor cō-

Arbor cō-

Spec: Sax:
Libro iij.
Artic: 39.

J Pan Bóg
chce / aby
we wśyst-
kim był po-
rządek.

Arbor cō-

Arbor cō-

Arbor cō-

Arbor cō-

Arbor cō-

dliności dochodzić / albo sye Sadownie bronić /
aby ty sprawy Sadowne po przeczytaniu ich / za-
twierdzy rozumieć / a przypatrując sye im / y przy-
chodząc ich / lepiej sobie y przyjacielowi poradzić /
umieć / tak w tych postępkach zwyczajnych / iako
też w tych które idą wedle Prawa / Część ta też
ku naśladowaniu innym Miasteczkom / iestaby
sye im zdalo : iakoż moim baczenim niewiem by
inne Sadowne Ławnicze miejsce bylo / z któ-
regoby sobie inne Miasta y Miasteczka / stały
itęż Wzor ku naśladowaniu mogły być / iakoż
Krakowskię / gdzie na tych sprawach Ludzie
mądrzy / stateczni / poważni / w Prawie cwi-
czą / siadają / przed którymi sye wiele król / kcyer-
scy ludzie / y inne zacne osoby / a o wielkie rzeczy
często sadzą. Wszakże ja thu miejsca żadnego
nie pomijam / y owsem na wola każdemu dawać
chceli tego wszystkiego com napisał używać / albo
nie : może sobie każdy wedle myśli swej popra-
wić iako chce / y porady indziej szukać / y Prawa
sye dokładać. Obyczajow też y Wielkierzow /
których gdzie od dawnych czasow za Prawo y-
żywają / nie kaze / ani przeciw nim mówić / gdyż
Wielkierz albo zwyczaj każdego Miasta / albo
Powiatu Prawo kazi / y za Prawo bywa mian /
kiedy wchodzi w używanie. A tak ty coś tego

pierwéy

pierwéy nie umiał / aniś o tym co iest Prawo
Majdeburskie nie słychał / aniś żadnego porząd-
ku Sadowni / iestych nie znał / przyymy odemnie
za wdzięczne to krótkie Porządki wypisanie / iako
to ma then czas na pierce / przy wielkich pracach
Przedu moiego być mogło. Znałce ty małe
porządki / snadniey potym ku znatomości wiet-
szych przydź mozesz. A iestli lepiej rozumiesz /
nie lituj się / dla Rzeczypospolitey / dla vbo-
gich / Ludzi / nie krzyż Perły w ziemię / kłórey ci
Pan Bog użył / popraw / odłóż swoje niepo-
trzebne zabawienia albo krótkość na mały czas
na strona / nie zayrzyz Bliźniemu swéy wnie-
sności / siąpiś lepiej y szerzej / zostawisz po sobie
pamiętkę wieczną. A powinienes to uczynić
z miłości Chrześcijańskiej ku Bliźniemu / y z ro-
żkowania Bózego : Bo Pan Bog chce po nas / vt
vnde quisque afferat in Tabernaculum Domini
secundum quod habuerit iuxta benedictio-
nem Domini Dei sui, quam
dederit ei.
Jazile mi Pan Bog raczył użyć Błogo-
stawniostwa swego / tom wniost do
odla / Przybytku Pańskiego / co
widziś.

C iij

Temu

Temu co ty Książki czytać będziesz:

Moyciech Kąsota, franta, dobry, Towarzysz /
Koszałdek swoy oznaymnie.

A Prawda Pami. Szeżetala iże tosem przywiz
Dda mi sye zeczym ma chlebstwem nterat sye poznowis.
Ba y ony cos ie lupil z Sasia dom z swych Grope.
Bedac vbywac z innemi Obroki paterose.
Gdy iuz kazdy y naprosty tu pizeczyna sobie. Chom dorq
To wysytko do Miossticy wiedzied nalezq Osobit.
A iako ma postepowac w swey Sprawiedliwosci y o.
Ktozey sye wiec prosty Czlowiek barzo dluga posci.
Gdy Sedziowie z Szeżetalami poezna Prawom kracey.
Aby iedno na obydwu stronach co wymeczye.
Bo wiec spetnie niebozactka Kulety strzasa.
A ktemu na Kolacze do siebie prasata.
Ony dostoyne Obidnie swey Sprawiedliwosci.
Nie ieden sye garniec Wina darenito wychlosa.
A on vmyslie y latwia rzecz zatrudniac bedzie.
A za tego malo widzim przy kazdym Vzedzie.
Wyrwatac dziwne Prawne Lacnistie Terminy.
Ale musis iuz na strone pami Dusko zntem.
Bo tu Prostat naydzie wysytko iuz Polskim Jazykiem.
Nie bedzie sye przed twa mnozeta klamat kazdym Bi.
Pzeczci Doma krotce sobie y wnet sye naucey.
Jako sye w czym ma sprawowac y snadnie blaey.
W krotki konic v Sedziogo swey Sprawiedliwosci.
Chyba zeby on nie czynil swotey powinnosci.
Ale naydzie tu Tan Wnie y Kazi namienic.
Borowem tak nawiecy Rzecz psine pospolitey.
Ba y na owe Pzeczytki co Prawo nienta.
Przed ktorymi by przed Sepy vbodyy dudkna.

Naydzie

Naydzie Kaganiec na gebe trudno bedzie plesac!
Albo proste Nieboraki po swey woli kescac.
A z tu pusciem na strone o ktorych to wiemy.
Bo z nich patronow Ksiazestam ty miec nie bedziemy.
Ty mily Bracie ktory stad bedziesz mial pozstek.
Skoro przeczyna spilnoscia ten Porzadek wysytek.
Wkaz te przystojne wdziecznosci Piszczami temu.
Ktory tak dobrze posluzyl Spolnemu Dobremu.
Jesli z tego wyslysz komuby sye zdalo.
Ze nie wysytko dostatecznie tu sye napisalo.
Pros niech zarazem nie gami a dla maley wady.
Niech nie mowi zeby to byl Porzadek starady.
Bo y mala Bzdaweczka Twarzy bialej glowie.
Nie ospaci y nie wadzi nie piekney Osobie.
Bedzieli chcial byc xpomy / tedy mu day potoy.
Albo chesli o tym radzy zarazem znim rofuy.
Jesli ze wczony / niech co lepszego napisie.
A my dotad przestaniemy dobry towarzysie.
Na tey pomiednicy Potrawie / aze Marcepany.
Podkato nas przez ty mozne wozumie swym Pany.
Aczi to dzis iuz na Swiecie nie barzo Nowina.
Ze maly Dym wylatnie z wielkiego Komina.
A choc dudyz nic nie pisa ani tez vmicia.
Przed sie sye z drugiego pracey vfczypliwie smieia.
Myzaniemy i to nie czci czlaka poezawego.
Jako slusa wdziecznie Praca przyymulenny kazdego.
A teraz winsuiem z fercia swemu Bartoskowi.
Pomoz Boze cnotliwemu na wsem czlowiekowi.
A spraw to wnim przez swa Dary z lasti swey obfitey.
By potym w czym wietzym sluzyl Rzeczypospolitey.
Bo to Maska nasa / ktemu kazdy sye cny rodzi.
By iey sluzyl y ten wrychle snadz w ten Cel vgodzi.
A stad tego Imie zacnie rozslawi sye wbedzie.
A to temu tu na swiecie Skarb natrwalsy bedzie.

Tylkosci perwney korzysci.

**BENEDICTVS HERBESTVS
NEAPOLITANVS.**

**IN VERNACVLAM IVRIS
MAYDEBURGEN. DESCRI-
PTIONEM.
BARTH. GROHICII.**

Flavius vt fertur populo placuisse Latino.
Cum fastos certò digerit orbe dies :
Sic quoq. Sauromatis, Grohici, tua cura pla-
Illustras patrio patria Iura stylo. (cebit,

Porządku

Porządku

Sadów Niewskich.

Część Pierwsza.

**O Prawie / y różno-
ści Praw.**

I z każdym Sadowi przy-
ależy Prawo: przystoyna rzecz iest
naprzód wiedzieć / Opisanie Pra-
wa / y różności tego: aby każdy Se-
dza wiedział / iakim Prawem ma-
ty sędzić / Ktorzy są pod władzą a zwierzchnością
tego: aby też poddani znali / Którym Prawem ma-
ją być sędzeni: y wedle którego Prawa / sprawie-
dliwości swej y zwierzchniego Pána albo y Se-

a

dziego

dziego swęgo domagac sye maia. Poniewaz też
iasna rzecz iest / iż rozne stany ludzi / rozne Prawa
maia / y rozniemi sye Prawy sadza.

Prawo tedy / iest Prawa która wie-
dzie ku wszelkiej poczciwości / a odwołuje od ka-
żdey nieprawości / aby przez taką uankę y kate-
chizację / zuchwałstwo złych ludzi hamowane było
a między dobrými / niewinność w bezpiec-
stwie trwała.

Tę naukę ta Summa iest / aby ka-
żdy poczciwie żył / bliźniego nie obrażał / każde-
mu co iest jego dał. Albo Prawo tak sye
mówym Sposobem opisuje: iest Postanowienie
Sprawiedliwości od Zwięzchniego Pana / na
poddane swoje / ku chwale Bożej / ku poczciwe-
mu życiu / a zachowaniu potomu pospolitego.
Zwięzchni tento Pan / iest albo Bog albo Przy-
rodzenie / albo Człowiek. A dla tego Prawo iest
trojaki: Boże / Przyrodzone / Ludzkie.

Boże Prawo iest / które Pan Bóg
sam postanowie raczył / które sye zamyla w
Starym y w Nowym Testamencie. A iako
Pan Bóg iest najlepszy / najświętszy / y naspra-
wiedliwszy / przed którym wszystko Stworzenie

vpada:

vpada: Tak też Prawo tego iest najlepsze / naj-
świętsze / y nasprawiedliwsze: które mu wszyscy
Prawa wstepina / y wstepowac maia / by też były
nadawane / za długim wyroczaniem chowane:
Abowiem wiecieśmy powinni Pana Boga
słuchac niż ludzi. A Mądrość tego Święta /
głupstwo iest y Boga.

Prawo przyrodzone iest / do które-
go samo Przyrodzenie / bez żadnego czyiego po-
stanowienia wiecie. To Prawo / nie tylko sa-
memu Człowiekowi własne iest: ale każdemu
żyjącemu stworzeniu / które sye rodzi: iakoż z tego
Prawa pochodzi złączenie przyrodzone ku rodze-
niu sobie podobnego: z tego wychowania dzieci.
Co też w niemych zwierzętach widzimy być / y
inne rzeczy za samym przyrodzeniem idące.

Ludzkie Prawo iest / które od Ludzi
bywa postanowione / dla zachowania spólnej
miłości / y pokoju pospolitego. To Prawo iest
trojaki: Duchowne y Świeckie.

Duchowne / które od Papieża y od
Biskupów dla rządzenia rzeczy Kościelnych
jest ustanowione. Świeckie / które od Cesarzów y od

Krolow

a ij

Krolow

IVris de-
scriptio.Summa
Praw w
wszystkich.

Divisio Iuris.

Divinum
IVS.Actum 5.
1. Corint. 3.

Naturale.

Humanū.
Humani IV-
ris divisio.Spiritua-
le.

Seculare.

Krolow dla rzeczy Swieckich bywa postanowiono. Tym Personam dworakim Pan Bog do Sboru swemu dal / rozna moc ku rzadzeniu y obronie Kosciola swego swietego Biskupom miedz Duchowny / Słowo Boże / gladium Spiritus ; quod est verbum Dei. Cesarzom y Krolom Swieckim. A nazywaja te dwa miecza Mocami : abowiem iako swieckim mieczem Słoczynce bywaja karani / thak też Duchownym mieczem Obledowi do Kosciola Krzescyanskiego bywaja przywodzeni.

Swieckie Prawo / test rozmaite. Przodkiem to / ktore jest wsem Narodom polpolite : ktore Lacinicy Gentium zowia. Od przyrodzonego te rozność ma / że przyrodzone wbyst kim rzeczam żyjącym własne jest : a to Gentium ; tylko samymi ludziami / iako służba ku Panu Bogu / posłuszeństwo Rodzicom y Oyczyźnie : abyśmy gwałtu y krzywdy czynić nie dopuścili / gwałtowni sye sprzeciwiali. Z tego też Prawa za potrzebami ludzkimi wrosły Umowy / Targi / rozmaite Contrakty / Kupowanie / Przedawanie / Włamy / towarzysztwa / Imienia trzymanie / Budowanie / Walki / Obrona / Przymierze / Poselstwo / rozdzielnosc Ludzi / Stanowienie Krole-

stwa /

stwa / Państwa / Granice. etc. etc. **Ziemskie Prawo** test / ktore Cudzie jednego Krolestwa albo Krainy / miedzy soba trzymać postanowili / iako jest Prawo ziemskie Polskie / stanowi Kycerstwu dane : iako też jest Prawo ziemskie Saskie / ktore zowia Speculum Saxonum.

Wojenne Prawo / test obyczaj / ktorema walki czynienia Przymierza / wyscicie przeciwni Nieprzyjacielowi za znakiem / Karnosc przewinięcia wojennego / stopnie dostoiensstwa / czesc / iako gdy Korona albo Lancuch złoty bywa dany / rozdzielenie nabytego Statku / wedle stanu Person / y wedle pracy.

Zakupne Prawo / ktore Lacinicy zowia Feudale / test gdy Kycerstwu szlowskiemu za wojenne służbe bywa dane iakie Imienie / czasem do żywota / czasem też do Potomkow tegoż pokolenia : tym sposobem / aby własność tego imienia zostala przy pierwszym własnym panie. A używanie tylko przy tym / ktoremu jest dane : aby stad czynil iaka poslugę Krolestwu / albo iaktemu Państwu / albo Panu onego imienia.

Wzieskie Prawo test / ktore kładzie

a iij

Miasto

Prouinciale.

Militare.

Feudale ; als Manste.

Ciuite.

Origo IV-
ris MAY-
deburgen

Poloni à
IVre Cæ-
fareo com
munilibe-
ri.

IVs May-
deburgen
Polonis à
Cazimiro
REge da-
tum.

pozosta Sadow.

Miasto sobie tu używaniu własnemu postano-
wilo iako nazywamy Prawo Rzymskie / Miec-
skie / którego Rzymianie używają : iako też jest
Prawo Maydeburckie / którego Królów y książ-
stwa w Królestwie Polskim używają. To
Prawo Maydeburckie (iż sye nieco o nim szerzej
powie) Otto wielki Cesarz Rzymski / założywszy
y zbudowałszy Miasto Maydeburg w Sa-
kskiej ziemi / Roku od narodzenia Syna Bożego
947. Mieszczanom dal wedle ich wolei y wedle
rady starszych / z wiadomością y z przyzwoleniem
Stolicy Papieskiej : z porada też Książat Rze-
ckie Niemieckiej : częścią z pospolitego Prawa Sa-
kskiego zebrane : częścią z ich własnych ustaw y
Wielkierzów stanowione. Które Prawo potym
Kazimierz wielki / Król Polski / z przyzwoleniem
Rady swojej / y wszystkiego Królestwa przy-
jął / a w Miesciech y we Wsiach chować po-
stawiał / Roku od narodzenia Chrystusowego
1356. tu pożytkowi poddanych Królestwa swe-
go. A dla tego nie miałoby inż być zwane Miec-
skie Maydeburckie : ale IVS Municipale Polo-
nicum ; to jest Mieyskie Polskie Prawo : gdyż
sobie inż Mieszkanie w Królestwie Polskim ma-
ją za Prawo swoje : y sami też Maydeburckie
nie / wziąwszy od Ottona Cesarza Rzymskiego

Prawo

Część Pierwsza.

List III.

16

Prawo to / nie zwali go Prawem Cesarckim / a-
ni Cetonowym / ale Mayburckim : iż go w
Maydeburgu używają. A ponieważ go też w
Mieście Mieszkanie y Wiewski lud w Królestwie
Polskim mieszkający / we wszystkich postępkach
Prawnych używają / y wielka część ich po Pol-
sku tu Sprawiedliwości Polskiej jest napis-
ana y z Polski do Niemiec appellacya nie idą / a-
ni sye też Polacy Niemcom w Prawie radzą
suknie tedy nie Niemieckim / ale Polskim Miec-
skim ma być zwano.

Tu też mamy wiedzieć / iż Saska ziemia / y
Polacy są wolni od Prawa pospolitego Cesar-
skiego : abowiem oni mają Prawa swoje / Sta-
tuta y Przywileje. Saffowie od Cesarza Kon-
stantyna y Karolusa. Polacy od Kazimierza
wielkiego / od Władysława Jagella / y od innych
Królów Polskich y Książat / na wieki nadane.
A wszakże gdy na co nie mają Prawa pisanego
w Księgach Prawa Maydeburckiego / tu roz-
strzygnięciu sprawy o którą prza jest / y gdzie nie
stawa Przywilejów / wciekają sye do Prawa
Cesarckiego. Sadzą też czasem wedle zwyczajów
z dawna wziętego / albo wedle podobnej Spra-
wy / która sye przed tym v Sadu toczyła.

Summa

**Summa Wszystkich Praw wedle
Rozdziatu wysszey opi-
sanego.**

Boże.		Wszem Narodom pospo- lite.	
Prawo	Przyrodzone.		
	Ludzkie.	Duchowne.	Ziemskie.
		Swieckie.	Woienne.
		Zakupne.	
		Mieyskie.	

O perso-

O Sedziem.

List v.

**O Personach Sado-
wi przynależących.**

Naprzod:

O Sedziem.

Persony Sadowi przyna-
leżące / bez których Sad by nie
może / ty są: Sedzia / Powod /
y Strona obwiniona. Są też
y inne Persony / bez których / acz
może byc Sad / wszakże przydane ku Sadowi /
łatwieysza y śnadsza sprawa / a dokonanie /
Sadu czynią: iako są pisarze / Prokuratorowie /
Swiadcowie / Podwoyscy. etcet.

Sedzia Tedy / iest persona ktora roz-
sadek wydawa o iakiey Spra-
wie / miedzy dwiema spor wiodacymi: a rzeczo-
ny iest z łacinskiego słowa IVdex, iakoby dawá-
jący a powiadaący Prawo Ludziom sprawie-
dliwie. Iure Municipali articulo 18. Gloss.

b

Jaki

Jaki ma być Sedzia.

Sedzia powinien mieć w sobie ty Cnoty: bo-
 iąźń Bożą/ prawdę/ mądrość/ roztropność/
 mierność: przeciw wszystkim równą miłość/
 Prawą vmietetność/ możność. A ma sędzić bez
 kwapliwości/ bez gniewu/ nienawiści/ miłości/
 przyiaźni/ boiaźni/ darów: abowiem dary/ zaśle-
 piają oczy Mądrego człowieka/ y przewracają
 sprawiedliwość ludzką. Kczemu iest przykład o
 iednym Krolu Perskim/ ktorzy/ gdy sye dowie-
 dział: iż ieden Sedzia w Azrey Dyzannes/ dla
 przedarowania źle sędził: kazał go zabić/ skóre z
 niego odzwać/ y rozbić iż na miejscu onego Se-
 dziego zabitego. Na ktorze miejsce/ albo skolec/
 wsadził potym Syna iego Othana/ thym sposo-
 bem: aby na one skóre Oycą swęgo patrząc/ wia-
 rował sye pilnie tego/ aby też na takowe karanie
 nie przyśedł. Zámknął tē wszystkie cnoty Se-
 dziego ieden Philozoph we trzech rzeczach/ pisząc
 tak Łacińskim ięzykiem: Tribus rebus Persona bo-
 ni ludicis sustinetur: Vt is sit iustus, vt prudens, vt
 si non pecunia, at saltem sit amicis potens, vt is
 neque propter iniustitiam fallat, neque propter
 stultitiam erret, neque propter impotentiam co-
 actus metu, Ius deferat, & iniquum decernat.

Descripti-
o boni Iu-
dicis.

Trzeba

Trzeba też aby Sedzia nie tylko te rzeczy w
 sobie miał/ ale też wymowność/ stateczność/ O-
 soby poważność: na ktorégoby ludzie/ iako Hora-
 cyus powiada/ iako na Boga patrzyli: a w ro-
 stykach/ w zwadach/ w niezgodach/ onego sye ie-
 dnym wezrzeniem strachali. Jako to Vergilius
 pięknie opisał tymi słowy.

Ac veluti magno in populo cum saepe coorta est
 Seditio: sauitque animis ignobile vulgus. &c.
 Tum pietate grauem, ac meritis si forte virum quem
 Conspectere, silent, arrectisque auribus astant.
 Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.

Sedzia winien sędzić wedle
Prawa.

Szelki Sedzia powinien vmieć Prawo/
 a sędzić wedle pisanego Prawa: a niekie-
 dy theż wedle zwyczajn dawnego za Prawo w-
 zietego. Wyrok albo skazanie ma wydać wedle
 własności y przyrodzenia sprawy/ wedle powie-
 ści stron/ y wedle ich wywodow na sędzie oka-
 zanych: nie według swęj własney wiadomości/
 albo sumnienia/ choć żeby theż sumnienie swoje
 inaczej miał sprawione. Abowiem by iuz thego
 nie wiedział iako Sedzia/ ale iako Bog. Na te-
 dy osobliwé sumnienie y wiadomość odłożyć na

b ij

strone/

strone / y wedle sadowych spraw Sadzić. Abowiem / y Pan Krystus / acz wszytko wiedział / iako prawdziwy Bog / wszakże żadnego potępić niechciał / ażby pierwey słusznymi dowody był pokonany. Speculo Saxonum libro ij, artic: i. 41. Ale o tym będzie Gadka niżej.

Przyczyny / prze które kto nie może być Sedziem.

Pierwzy rzeczy są na przekazie / aby kto nie był Sedziem: Przyrodzenie / Prawo / Denska plec. I z przyrodzenia Sedziem nie bywa: który jest ślony / na rozumie zesły / Miesiecznik / niemy / ślepy / głuchy / y któryby nie doszedł dwudziestego y jednego roku. I Prawo zabrania być temu Sedziem / który jest kletym / wywołanym / odszczepiencem wiary Krześcijańskiej / Zydem / bezecnym / nie z Malżeństwa narodziłym: abowiem wedle Prawa / ani tym którzy iaką złością albo skłaradością żywotha są pokalani: y których niesława łączy od zgromadzenia poczciwych Ludzi / vliczki żadnego Dostoienstwa nie mają być otworzone. I Też Niewiasta Sedziem być nie może: abowiem Niewiasty od wszelkich Wziedow Mieyskich są odłączone / przeto na sobie żadnego przełożenstwa mieć nie mogą /

ani że

ani żedac / ani sye za kim przyczyniac / ani przez sye sprawowac / ani Rzeczniakami być.

Rządzie Mieyskiey.

Którzy mają być w Radzie obierani.

Nie pożytku mieyskiego / mają być obierani w Radzie Ludzie dobrzy / mądzy / Lat zupełnych / przynamnięcy we dwudziestu y w pięci lat: w Miescie osiedli: wszakże nie bärzo bogaci / ani też vbodzy / ale średniego stanu: abowiem bogaci a możni / czestokroć zwykli Rzeczpospolitą vciskać y niszczyć: vbodzy zaśie / iako łączni / żadnego pożytku nie czynić. Ale średni ktemu są nasposobnięcy / ktorzy na swym przedstawiać / cudzego nie požadają / a pospolitą rzecz nad własną przekładają. Iure Muni: artic: 44. Glos. Należy to mają być z prawego Malżeństwa narodzi / domą zawżdy mieszkający / dobrej sławy / Bogi sye bojący / sprawiedliwość y prawdę milniący / kłamstwa y złość w nienawiści mający. Tajemnic

Aristo: iij. Polyticorum.

b iij

Miey-

Mieyskich nie obiawiaacy / w slowiach y w v-
czynkach sstali / lakomstwem sye brzydacy / da-
row nie nasladuiacy / mierni / nie pijanice / nie
dwuiezyezni / nie pochlebcy / nie blaznowie / nie
natretowie / nie cudzolożnicy / nie oni ktorych zo-
ny rzadza / nie lichwiarze / nie falszerze / nie zwa-
dliwi. Abowiem : Zgoda male rzeczy mnoza sye /
a niezgoda wielkie niszcza. Tez nie ma byc na
to obieran czlowiek obcy z inzego Prawa / y ko-
mu by bylo dziewiecdziesiat lat. Iu: Mu:ar:eode.

Urząd Rådziecki y władza.

Burmistrza z Rada Urząd / na tym iest / przy-
namniemy raz w tydzień / albo ile kroc po-
trzeba przynieście / na Ratusz sye schodzie : o Po-
spolitym dobrym radzie : Pospolita rzecz pomna-
zac / a szkodom ktoreby na Pospolita rzecz miały
przydz / zabiegac : spory nowo wszczete vgadzac y
rozsedzac : wedle nawyszego rozumu y baczenia
swego opatrowac : aby drogosc iedzenia y picia
w Mieście nie byla. Przetupnie ktorzyby prze-
ciw Rådzieckiemu skazaniu / albo Pospolitey V-
chwale wykraczali / karac : abowiem / snadź przez
ty nawiecey drogosc bywa : przeto na nie to Pra-
wo iest Iure Municipali articulo 44. vstawione :
QVI Reuenditores contra Statuta Ciuitatis ex-

cesserint,

cesserint, aut Consulum Decreta violauerint, idque
contra illis probatum fuerit, ex parte Ciuitatis
demerentur cutem & crines, aut 36. solidis se eli-
berare poterint : to iest / albo ie v Pragi bija / al-
bo pieniezna wine 24. groszy przepadaia. Wszak-
ze tho bywa na woley Burmistrza co by chcial
wziac : y iest ta vstawa na nie wedle Prawa Iure
Munic: artic. 19. aby tych rzeczy ktoreby zas mie-
li przedawac / dotad nie kupowali / po ki znał na
Rynku stoi na to nastawiony. Nad to / Piek-
rzo / Rzeznikom / y Karczmarzom / maia dogle-
dac : Miary kazde y Wagi niesprawiedliwe : w-
szelkiego iedzenia y picia / y Kupcy wszelkiej o-
baczac : aby korce y inne miary pod Mieyskim
nakciem byly / ktore Hetman Mieyski / albo ten na
ktorego ten Urząd osobliwie przynalezy / se dwie-
ma z Rady czesto opatrowac powinien / przyna-
mniemy na Miesiac raz. Iure Municipali artic: 19.
Tez na Urząd Rådziecki przynalezy : roster-
kow w Miesciech nie dopuszczac / sieroty y wdow
vcisnienia w sprawiedliwosci bronie : gry sko-
dliwych y nie vczinowych / iako kart / kostek / y in-
nych ktoreby sye niegodzily / zabranic y wyko-
rzniac. A cobykolwiek na Ratuszu / w zgro-
madzeniu / z wiadomoscia y z przyzwoleniem
starszych z Pospolstwa vradzono / y zamkniono

bylo/

było / sstałe pod włożoną winą ma być chowa-
no. Abowiem co Starşy uczynią / dundzy cho-
wać powinni.

¶ Też Ráyce powinni na każdy rok przed star-
şymi y czelnieşymi z Pospolstwa liczbę czynić
ze wszystkich wziętych Dochodów Mieşskich.

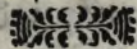
¶ Ráyce przysięgają na każdy rok / gdy z nowu
bują obierani: strzedz pocztowości / pomnoże-
nia pożytków / y Prawa Mieşskiego / tak iakoby
nalepiey znali a mogli / z pomocą y poradą star-
şych: nie opuszczając thego / dla miłości / vprzy-
kżenia / gniewu / dárów / etcet. iako niżej opisa-
no: wszyscy iedną przysięgą / podniosşy dwa
pálca ku Stońcu: a Imię swoje każdy swęý O-
soby wymieniwszy / y mówiąc tymi słowy niżej
napisánymi. Iure Municipali articulo 44.

Przysięga Łá- dziecka.

JA A. B. C. D. Przysięgam
WAnu Bogu Wşechmogacemu / y
Naiáśnieşemu PANU náşemu /

Krolowi

Krolowi Polskiemu / iteż wşyskiemu
Pospolstwu Wiaştá tego / być wier-
nym / y sprawiedliwość równie wşys-
kim / tak bogácym iako vbogim: Sa-
siádom y Gościóm / czynić y mnożyć:
a niesprawiedliwość cepić y niszczyć.
Praw / Przywileiów / pocztowości iteż
Pospolitego pożytku Wiaştá strzedz y
mnożyć / iako nalepiey bede wmiat y
mógt: Łáiemnic Wşieşkich nikomu
nie ziawiać / słowem albo uczynkiem.
Rosterków w mieście nie dopuszcząć:
sierot y wdów podług swęý możności
brónić. A tego niechce opuścić / dla
przyiążni / mierżiaczki / boiáżni / dárów /
albo innęý rzeczy. Tak mi Panie
Boże pomagay.

Woycie.

Woytá Lácinnicy zowa
ADuocatus, ale nie własnje: A-
bowiem ADuocatus, gdybys ch-
ciał prawnie wyłożyć / y wedle
Prawa Césarskiego / nie iestci
Woyt / ale Patronus seu defensor causarum, aut
qui consilio adest in aliqua causa: to iest / Rzecz-
nik albo obrońca. A Woyth / Iudex seu Praefectus
Iudicij. Przeto y z Niemiec wiele kroc / gdy
Woytowie swoim imieniem Listy piszą: nie kła-
dą ADuocatus, ale Iudex iuratus Ciuitatis & caet.
Wszakże co przez dlugi czas wchodzi w obyczaj
to za wine nie bywa poczytano / iako w rzeczy /
tak też w słowich.

Co ná Woytá przystoi nawie-
ceny baczyc.

Woyt y każdy inny Sedzia / gdy siedzi ná
sądzie / to ma naprzod baczyc á pilnie roz-
myślac / iże ná Stolecu Bożym siedzi: aby dobrze
á sprawiedliwie sádzil / tak bogatego iako vbo-
giego: aby w wysłuchaniu obudwu stron / ie-

dnatim/

dnatim / łaskawym / łacnym / á chutliwym był:
nie z gniewu / nie z nienawiści sádzil: ábowiem
gdzieby inaczey było / żeby sye albo w pyche pod-
niosł / albo dla łakomstwa á gniewu od Spra-
wiedliwości vniósł: Sprawiedliwości nie czy-
nił: wiedzieć ma za pewne / iże go Pan Bog w-
szchemogący czasu dnia ostatecznego strogo za to
sádzic będzie. Speculo Saxonum lib: ij, artic: 41. Et
Ilsa: cap: v. Væ, inquit, illis qui iustificant impium
propter munus, iusticiam autem iustorum auferunt
ab eis. A mimo to / iesli sye wedle Drzedu swoięgo
iako przystoi nie zachowyma / á sprawiedliwości
nie czynite wine y tu ná sobie odnosi / iż sye ssta-
wa krzywoprzysięzca / Drząd traci / szkoda cię-
piacemu nagradza / y inne zapłaty ná sobie od-
nosi / opisane Iure Municipali articulo II. Glos: Et
Speculo Saxon: lib: ij, artic: 13. Przeto też Woyt
gdy bywa obierany / taką przysięge czyni.

Przysięga Woy-
towska.

A N. przysięgam PANu Bogu

c ij

wszechmo-

Wszemogacemu / y Najasnieyszemu
 Panu naszemu / Królowi Polskiemu /
 y temu Niasztu : Jz chce wierzen byc
 ná Sądzie moim / y sadzić iednakim
 obyczaiem / tak bogatego iako ubogie-
 go / tak Sasládá iako Gościá : sierot
 y wdów / które požadaią sprawiedliwo-
 ści / bronić chce / iako ia z swęgo nawys-
 szęgo smysłu moge baczyc y rozumiec.
 A tego opuścić niechce / dla miłości /
 gniewu / boiażni / przyiacielstwa / nie-
 przyiacielstwa / łaski / przyiażni / zleywo-
 ley / dárów / pożyczów. Tak mi Panie
 Boże pomóż / który też w dzień Sąd-
 ny mnie y wszystek Swiat sa-
 dzić bedziesz.

./

Woyt ná Sądzie nie náyduie Se-
 tencyey / ani wynáleżioney gani.

Sędzia wedle Práva Mieyskiego ná Sa-
 dzie nie ma wynáydowác Sentencyey : to
 jest / ma Przysiężnikow o Sentencyę pytać / kto-
 rzy mu ia potym zmowioşy sye / maia przez star-
 szęgo opowiedzieć : a on ia ma wydać / tak iako
 mu opowiedzą. Speculo Saxo: lib: iij. articulo 30.
 Iure Municip: articu: 14. Glof. Napisano tamże /
 Jz też ani Sentencyey wynáleżioney ma ganić.
 Ale to tak ma być rozumiano / podług wykładu
 tamże opisanęgo : Nie iżby miał ná wszystkie Or-
 tele albo Sentencye przyzwalać / ale iż żadnego
 człowieka ku szkodzie nie ma przywodzić / ani v-
 cişkac Ortelmi niesłusznymi / któreby były prze-
 ciw ięgo baczeniu y sumnieniu : tedy ma Przy-
 siężniki vpominać / aby sye lepiey zmowili / al-
 bo ná inny czas wydanie Sentencyey odłożyli :
 powiedziawşy im też zdanie swoje / które v sie-
 bie wważył / ná then czas gdy sye piérwey zma-
 wiáli : abowięm tak wiele idzie o ięgo sumnie-
 nie / iako inszych ná Sądzie siedzących : przeto
 gdy wydawa Sentencyę / tak mowi : Panowie
 daia za Prawo / y ia z nimi.

O winách Sedzięgo/ które sye
nawiecéy trąfiáią.

N A Sadzie Woyt za słowné przewinienie /
bierze z przewinionęgo winy / pięć groszy y
szeląg. Iure Munic: arti: 46. Albo iako iest kedy
obyczay wedle pospolitéy uchwały: trzy grosze y
szeląg. Także gdy kto pozwany na Wyłożony ál-
bo potoczny Sad nie stanie: ile kroc nie stawia /
tyle wine wyszęy opisana przepada. Abowiem
gdy kto na wielki Burgrabski Sad nie stanie:
czterdzięści groszy winą na takiego iest opisana:
o czym sęrzey masz niżej napisano przy Burgrá-
bskim Sadzie / zwłaszcza o zbiciu álbo zranieniu
kogo pod wywołanym Sadem. Ale gdy iedna
strona álbo ięy Prokurator náiedzie druga stro-
ne przy Sadzie / słowy nie wczciwymi / swarli-
wymi / niesławe iaką niosącemi / na ten czas gdy
prza z sobą máią / á Sadby to slyshal: tedy prze-
pada Wine Woytowi y Przysiężnikom / iedne
tylko: to iest / dwadzięści groszy y pięć y szeląg.
Za rozkrwawienie iednégo / winą iest Sedzie-
mu dwadzięści groszy y pięć y szeląg. Za siną
ranę / pięć groszy y szeląg. Gdy kto skazaniu Sa-
dowému dosyc nie wczini / czasu wedle skazania
zámierzonego / pięć groszy y szeląg / totiēs quotiēs.

Tych

Tych Win / y wszelákich innych Sedzia nie
ma odpuszczac dla trzech przyczyn: Pierwsza / iże
winą iest iakoby nieiatie nagrodzenie álbo kara-
nie za krzywdę Bożą / dla wystętku ludzkiego v-
stawioné: aby przez tho gnięw Boży był vbla-
gan. Iure Munic: arti: 54. Wtóra / iż gdyby winą
nie była brana / poważność y wczciwość Sadu
niszczalaby. Trzecia / aby sye ludzie wystrzegali
od wietzşey szkody. Specu: Saxo: lib: ij. articu: 41.
Wszakże też przy karaniu pieniężnym / Sedzia
tak wiele ma pámietac na miłosierdzie iako na
sprawiedliwość: zwłaszcza nad vbogim czlowie-
kiem. Napisano Spec: Saxo: lib: iij, art: 64. Multa
non est remittenda, nisi paupertas hoc ipsum per-
suaserit. Abowiem wiele ich iest / co za okazaniem
láski / y za láskawym vpominaniem / po miernym
karaniu / rychléy sye lepsza / niż za karaniem nie-
miłosiernym: y owşem co nad sobą miłosier-
dzia nie znáią / Sedzięgo przeklináią / y gorzşemi
sye stawáią. Bo tak mówią pospolicie: Bym
to był wiedział / abym tak miał wiele dac / przy-
ciagnąłbym go był lepięy / y przytłukł: ale sye po-
prawie potym / odważe ieszcze taką wine. A co
wietzşego / drugi z niemilosiernęgo karania / w
rospácz przychodzi / y wiele złęgo sobie y innemu
myśli. A tak thá sprawa przy karaniu / wiele

zależy

zależy na roztropności Sedzięgo.

**Sedzia Złoczyńce na Rekoimstwie
nie ma dawać.**

Sedziemu przy rekoimstwie to trzeba wie-
dzieć: aby Złoczyńce na świeżym uczynku
poimanego/ który gárdło zasłużył/ na Rekoymie
nie dawał. Iure Mun: art: 117. dla tego/ iże za re-
koimstwem Niezoboyca/ już karania na gárdle
vchodzi/ y ona srogość Prawa nad nim vstawa/
tylko Rekoymia Głowe płaci/ iesli Złoczyńca
zbieży: a Sedzia ma tego pilnie przysstrzegac/ a-
by zli byli karani: zabięgaic temu/ aby sye złość
nie mnożyła na świecie: aby Pan Bog gniewa-
ic sye na złości Ludzkie/ nie karał niewinnych
przy winnych. Spec. Saxo: lib: 1. arti: 62. Wszakże
też tamże opisana iest Nauka Sedziemu/ gdy-
by tego Niezoboycy życzył/ aby był wolen/ iako
sye ma zachować/ a iako ma być w tym ostro-
żny/ aby vszedł domniemania z strony łakom-
stwa. Ale to y Sedziemu iest rzecz bezpieczniey-
sza/ y Pospolstwu vżyteczniejsza/ gdy zly czło-
wiek/ za swoy zly czynek bywa karan. Albo-
wiem tu sye sstawia Bożey woleý dosyć/ kthory
każe złęgo glądzić z posrzedku dobrych: sstawa

sye y

sye y Prawu pisanemu dosyć/ kthore toż rostkaznie/
przez to sye pokoy pospolity mnoży: y samemu to
Złoczyńcy bywa zdrowiey/ gdy przez to cześne
karanie/ wiecznego vchodzi. Ira enim omnipoten-
tis Dei mitigatur, cum hic pro meritis peccator
corrigitur. Iure Municipali articulo 17.

Sedzia/ kiedy może sadzić Ludzi z inšęgo
Prawa/ maś Napisano niżej w drugiey
części/ przy Gościnnym Sadzie sprawá. I V R E
Municipali articulo 28.

Na Sedzięgo przynależy dawać Rzeczniá
Białym głowam: Ludziom niedoleżnym/
Sierotom: y tym kthory od łęgo bywáia mocą
a gwałtem vcisnieni. Speculo Saxonum Libro
1. articulo 46. Gloss.

Sedzia o dług kthory ze gry roście/ nie sadzi:
wyiawšyby ktho potym zapłacić obiecal:
Abowiem tu nie słaby już Sprawa albo Spor
o Dług ze gry/ ale z obiecánęý zapłaty. Speculo
Saxonum libro iij. articulo 6. Iure Municipali ar-
ticulo 103. & 104.

d

O przy-

W Przysiężnikach.

O Powinowactwie ich.

A Przysiężnicy albo Ławnicy są per-
sony na Sądzie siedzące / ktorzy
wysłyszawszy / a dobrze wyrozu-
miałwszy Sprawę obudwu stron
Sentencyą Sędziemu przez swoje
porządne Wota náyduią / pod tym zwierzchnim
kštalem : nie mając głowy nakrytey czapką / nie
w Rekawicach / w płaszczu / nie zbronią żadną /
na Czeszo / siedzeczy. Speculo Saxonum libro iij, ar-
ticulo 69. Wszakże tych Ceremoniy zwierzcho-
wnych niewszystkich zachowywają / a wtym nie
nie grzeszą : zwłaszcza gdy tych rzeczy gruntow-
nieyszych pilnie przysięgają / ktoré sye przez te
zwierzchowne znaczą : thámże na mieyscu wys-
szej namienionym opisane / in Glossa: to iest / aby
sprawiedliwości nie zakrywali / złości Ludzkiej
nie ochylali : sami przez wszelkiey nagány żyli: da-
row / ktoré sprawiedliwość przewracają / y Se-
dzie zaślepiają / nie brali : od występku / o który

drugiego

drugiego sędza / aby wolni byli : bo to pewna / iż
złodziey złodzieia nie rad sędzi. Nad to / aby
sędzi z vprzemyey Oycowskię miłości / nie z
gniewu / nie z nienawiści / nie za dary / trzészwo /
z dobrym baczeniem / nie kwápliwie. Przeto ich
przysięga taka iest.

Przysięga Przysię- żników.

A Ja N. przysięgam Pánu Bogu
Wszemogacemu / Jż w Sądzie na
który iestem wysádzon / Sędziey Adia-
sta tego / y wszystkim Ludzióm / tak bo-
gácyim iáko vbogim / tak Gościóm iá-
ko Nieszczęśnóm / chce práwy a sprawie-
dliwy Sztel náydownać / y wydáwac /
według najlepzey baczności y rozumu
moiego / y Stolcá Przysiężniczego /
podług Práwa Nýandeburskiego / y

d ij

Przy-

Przywileiów / y Wielkierzów Miej-
skich. A tego niechce opuścić / dla mi-
łości / boiażni / gniewu / y inszych rze-
czy. Tak mi Panie Boże pomagay /
ktory też mnie w dzień Sadny y wszy-
tek Świat sadzić będzieś.

Wiele ma być Przysiężników.

W Maydeburgu / Jedennaście Przysiężni-
ków bywają obierani / a Woyt Dwana-
sty: iakoż wedle Prawa tylo ich ma być. Iure Mu-
nicip: articulo 10. Ktora liczba / znaczy / Jedenna-
ście Zwoleńników Pana Krystusowych / krom
Judaśa / ktory Pana wydał : a Woyth dwana-
sty / znaczy Zbawiciela naszego / ktory był głową
Zwoleńników. To podobieństwo Saksom
zostawione jest na pamiątkę wiary Krześcijan-
skiej / skoro syé na Wiare nawrócili : iże na Sa-
dzie jedennaście Przysiężników ma być / a Woyt
dwanaasty. Ale w innych Miasteczkach / nie po-
trzeba tak wiele Przysiężników : abowiem y w
Maydeburgu / iesli Sad ma być gajon / dosyc ich

bywa

bywa siedm albo przynamniéy sześć. A w in-
szych Miejskich / okromia Maydeburgu / tedy
tylko sześć Przysiężników bywa : dosyc jest dla
gajenia Sadu czterey albo przynamniéy trzey :
co chowają z starého zwyczaju / ktory już za Pra-
wo mają Iure Municipali articulo 16.

O Młodszym Przysiężniku.

Młodszy Przysiężnik : to jest / Nowo obra-
ny / jest Sprawcą spraw Przysiężniczych :
przeto zawždy ma być obliczny y oczekawac dru-
gich Przysiężników. Jest też iakoby Podskar-
bi Sadowych Dochodow / ktorymi sye Przysię-
żnicy na każde Suché dni dzieła / albo innych cza-
sow wedle zwyczaju. Iure Municipali articulo e-
odem, in Glossa.

O Dochodziech Przysiężniczych.

Dochody Przysiężnicze / są opisane Iure Mu-
nicip: articu: 11. & 16. Gloss. iako w May-
deburgu za każdym skazaniem / każdemu Przysię-
żnikowi od Outełu płaca po szelagu : a Pisarzy-
wi dwa szelagi. Ius, inquit, Scabinorum istud est,
cum profertur Sentencia, quod cuibet eorum v-
nus solidus : Notario verò duo solidi dantur. w-
szakże w téy mierze wiecéy zwyczaju albo wła-

d iij

nych

siwych Vstaw wszedy násláduia / niżli tego opisá-
nia : co iednak nie ma być ganióno / á zvlášczá
tám gdzie ty dochody tak są rozmiérzone / iż każ-
demu wedle pracy Dział idzie : iako ná wielu
mieyscach / then iest dobry á sprawiedliwy oby-
czay : Iż cokolwiek płaca y Sadu / kláda przed
Przysiężnik : potym po Sadzie / trzeci grosz Pi-
sarzowi z onych pieniędzy oddzielaia / iako wie-
cay nád wszyscy Persony Sadowe pracuiacemu :
á ostátkiem sye sami z Woytem rownie dziela.
Ktemu Woyth Winy bierze / á niikt inny : iakoż
wedle Práwa Woytowi przynależa / nie komu
innemu. Bo w Práwie / gdziekolwiek bedziesz
czytał o Winách / które strona za iakti wystepekt
przepada / wszedy náydzieksz nápisano : Iudici mul-
ctam. A osobliwie Speculo Saxonum libro ij,
articulo 41. Iure Municipali articulo 54.

O Pisárzu Wier- skim.

Pisarz / iest Personá iáwna /
godna : Przysięga w Miescie obwia-
żana / ku spisowaniu Spraw Sado-

wych/

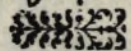
wych / iáśnymi / włáśnymi / nie trudnymi / y wy-
rozumnymi słowy.

Przysięga Pisár. sta.

Já N. przysięgam Bogu Wszech-
mogacemu / Pánóm Ráncóm / y w-
szystkiemu Pospólstwu Wziásta tego/
w Wziedzie moim Pisárskim / ná któ-
ry iestem wybran / wiernym być : y tá-
iemnych rad Wierstich / które poznani
álbo których mi sye zwierza / nikomu
nie obiawiać : Rzeczy té które sye przy
Sadzie dzieia / wiernie według mégo
náwyszszego rozumu chce nápisác y czy-
tác / cák obogiemu iako bogátemu. A
tego niechce opuścić / dla miłości / bo-
iáźni / nienawiści / gniewu / przypiąźni /

dárow/

darów / y innych rzeczy: Tak mi Pa-
nie Boże pomagay.

Wina za fałszywe pisanie.

Pisarz / ktorzyby napisał niestusny Zapis
albo List: reke traci ktora go napisał. A
gdzie by sfałszował Księgi Mieyskie: sstawa
sye bezecnym / y trzywoprzysiężca: a bywa karan
ogniem. vt in libro I. Capi. de Mu: Concess: libro
10. Wszakże w Prawie Sasim ziemskim / y
Mieyskim Maydeburskim / o iawnych pisarzoch
y ich pisanii / nie iest tak pilne staranie y dogla-
danie. Abowiem wszelkie ich pisanie / bywaia
vmocnione y potwierdzone Pieczęcią Mieyską
albo Sadową.

In sye godzi nieco powiedziec o Niedbalo-
ści / ktora iest w wielu Miasteczkach / iże
Krayce z Woytem y z Przysiężnikami / Pisarskie miey-
sce Ludźmi ktemu niesprawnymi zasadzaią: ia-
ko Klechami / albo opilymi fursanty Szkolny-
mi: nie rozumieiac co na Pisarza zależy / y iako
Sprawy Mieyskie z strony Wzędu są ważne.
Znaią to dobrze Przysiężnicy na wyszym Pra-

wie za-

wie zasądzeni / gdy czasem z Appellacyey / ktore
do nich z Miasteczek są / żadney stateczney spra-
wy wziac nie moga / ani czasem bacza gdzie iey
iest poczatok / gdzie szrodek / gdzie dokonanie: ia-
kich dowodow ktora strona używala / na czym
swoie rzecz nawiecey sadzila / iako skazano. A
wiele na thym zależy / gdy sye ktho do wyszego
Sedzięgo odzywa: trzeba dac stateczną a zupeł-
ną sprawę swey rzeczy. Także w Appellacyey /
postepok sprawy trzeba spisac wszytek bacznie a
porządnie. Naprzod žalobe / potym odpowiedz:
iako zas Powod odpowiedz zbijał: iako skazano:
iakiich Dowodow ktora strona używala: z iakiich
Ksiąg: od dawnegoli czasu. In summa / wszyt-
ke sprawę od poczatku aż do końca. A iesli też co
czytano v Sadu z ktorych Ksiąg / ku they spra-
wie / to na zad po skazaniu ma być napisano. A
tak wszytke sprawę statecznie napisaną ze wszyt-
kiemi dowody / trzeba w zupełności odeslac do
wyszego Prawa / aby żadney stronie nic sye nie
vblizylo. Czuią sami Krayce / Przysiężnicy / y
Mieyszczanie na Miasteczkach / tey niedbalości
czesto wielkie zawstydzienia / przymowki / y sko-
dy z nie sprawnego pisanie: a wždy o to niedba-
ia / iakoby godnego a statecznego Pisarza opa-
trzenim słusznym przy sobie zachowali / ktory gdy

e

iest go-

jest godny / Uczciwy / stateczny / trzeźwi : okrasza
 a kleynotem jest Miestkim. Na Mistrza Szkol-
 nego ten vyzad wkładaia / na którego dosyć pra-
 cey jest / gdy Rząd Kościelny y Szkolny dobrze
 wieździe / cwićzac Dziatki Miestkie / Nasionie
 Rzeczypospolitey / w boiaźni Bożej / w naukach
 wyzwolonych / y w innych rzeczach / iego Dze-
 dowi przystoynnych. Przeto / gdzie godny Pisarz
 być nie może / lepiej jest aby wszytki sprawy Sa-
 dowe y Zapisy / wyrozumnym własnym Jezy-
 kiem pisane były / z powieści którego Meża ro-
 stropnego na Sadzie siedzącego. Albowiem z
 Łacińskiego niesprawnego pisania / wielkie czę-
 sto spory między niebogoboynymi Prokurator-
 mi rosta / gdzie słowo albo wyrozumienie wat-
 pliwie włápie mogą / a na nie iako Kot na Myś-
 dybia / przez co wiele kroc sprawiedliwość tepia
 y przedłużaia : nie inaczey iako łakomy Barmierz
 mogac rychło vleczyc rane / gnoi ia / aby za
 dłuższym leczeniem / wietřa za-
 plate wziął.

Prokuratorách.

Proku-

Prokurator / jest personá
 ktora cudze Sprawy / z pomuze-
 czenia Pana / albo iako mowia /
 Princypala swęgo / sprawuie.

Prokuratora może kto vstáwić / tak
 we wszytkich swoich Sprawách pospolicie / ia-
 ko też w iedney osobliwie.

Prokuratorſki vyzad / poczciwy y potrzebny.

Prokuratorowie są bázro w Rzeczypospo-
 litey potrzebni / y Vyzad ich jest uczciwy :
 Aby ktorzy swęy rzeczy sprawowác / albo przy-
 niey być niechca / albo nie mogą / albo thež sami
 sprawić nie umieia : przez inře sprawowác / y
 sprawiedliwości swęy dochodzić mogli. Przeto
 są vstáwieni dla pospolitego pożytku / Prawu y
 pospolitemu czlowiekowi na posługe : aby przez
 nie tak Powod iako y Odpór / škod swych prze-
 strzegali. A są iakoby Sadowi Rycerze : abo-
 wiem iako Rycerz waleczny / poćoin pospolite-
 go Mieczem broni : tak Prokurator / dowcipem

e ij

swoim

swoim sprawiedliwość mnoży / a niesprawiedliwość tłumi. Al Rzeczpospolita nie tylko obrona waleczna / ale też y Prawy bywa vmocniona. Pocziwa tedy rzecz iest / mieć vząd Prokuratoriski / gdy go kto dobrze vżywa / a Sprawiedliwey rzeczy dopomaga. Iure Municipa: articu: 42. Speculo Saxonum Libro i. Articulo 60. Libro iij, Articulo 14.

Rtho sobie Rzecznika iawnie od Wzędu vprosi / iuż sam przed Sędem mówić nie ma : wśakże / gdy by go Sędzia spytał / iesli na słowa swęgo Prokuratora przyzwala / albo nie : powinien odpowiedzieć / albo na znowe y na porade odstąpienia v Sędzięgo żedac może / albo skazanie naganic wedle Prawa. Speculo Saxonum Libro i. articu: 62. Prze te przyczynę / gdy Pan na słowa swęgo Rzecznika nie przyzwala / może ie odmienić / y nie przyiac ich przed skazaniem. Speculo Saxonum libro iij, articulo 14. Iure Municipali articulo 42.

Lodziom Zaczyn a wysokiego stanu / przy-
stojna rzecz iest mieć Prokuratora swęgo / dla vczciwości : iże też oni pospolitą rzecz są za bawieni / y dla innych przyczyn w Prawie opisanych. Speculo Saxon: lib: iij, articulo 30.

Zdradliwego Prokuratora winą.

Procurator gdyby w sprawie swęgo Principala zdradliwie postepował / iżeby sye dobrowolnie przewyciężyć dopuścił / albo przenięty od kogo / wywiedziawszy sye wszystkich wywodow y obrony Principala swęgo / do przeciwneyby strony przystał / a iego rzeczy bronił / ku szkodzie pięrośęgo / Pana swęgo : karanie iego iest / że sye sstawa bezecnym. Speculo Saxonum lib. i. articulo 60. Gloss. in fine. Przeto Prokuratorowie w Krakowie / tym sposobem na każdy Rok przysięgają / aby tym pilnię powinowactwo swoje baczyli / a na nie pamiętali.

Przysięgá Prokuratoriska.

Al R. przysięgam Pánu Bogu Wśechmogacemu / Iż Sadowi chce być posłuszen w tych rzeczach / w którymchem wedle Prawa powinien : Al iże

Prząd mój Prokuratorcki / szczerze /
 wiernie / pilnie / zupełnie / bez odwrotu /
 nie umysłem rozmnożenia roszczeń /
 sprawować chce. Rzecz tak od Powo-
 dney strony / iako Odpornę przypie-
 wedle dowcipu moiego / wedle sumnie-
 nia / y wedle najlepszej rady bronić be-
 de: Al poznawszy radę iedney strony /
 drugiey tego nie obiawie / ani sye ku
 niey skłonie / ale przy pierwszey do skoń-
 czenia Prawy stać chce. Listownych
 Dowodów od Pryncypałá mego mnie
 podanych / y porady / y rozmów / w spra-
 wie mnie powierzonych / żadnemu nie ob-
 iawie: a zwłaszcza stronie przeciwney /
 ani Prokuratorowi iey / ani pomocni-
 kom / słowem / pismem / wskazaniem / ani
 przez sye / ani przez innego: a ku szkodzie
 Pryncypałá moiego / nie dopuszcze sye

dobro

dobrowolnie przewyciężyć. W inſze w-
 szystki rzeczy chować chce / które na do-
 brego / wiernego Prokuratora y obroń-
 ce przynależą. Al tego niechce opuścić /
 dla miłości / przypiągni / darów / zysku /
 albo iakię inney rzeczy. Tak mi
 Panie Boże pomagay.

O Zapłacie Prokuratorckiey.

Napisano Spec: Saxo: lib: i. art: 60. Iż Pro-
 kurator za pracę swoie / ktorą podęymnie
 w sprawowaniu Rzeczy od kogo / słusznie ma
 mieć zapłatę: iako y nauczenni w Prawie / Rady
 swey vzyćać mogą za zapłatę: abowiem niż sye
 tego nauczyl / pracę też okolo tego nie miał pod-
 ieli / z nie małym nakładem. Al tak słuszną rzecz
 iest / aby też stąd pożytek mieli. Ale iże takich
 Prokuratorow wiele było / (dziś niewiem iesli
 są) ktorzy nie mając bojaźni Bożej przed oczy-
 ma / wstydu przed ludźmi / miłości ku bliźniemu /

bez wſze

bez wšęgo miłosierdzia/ od tych od ktorých rzecz
mowili / nie słuszna / nie zarobiona / a nie zwy-
czayna zaplate brali. Przeto takiemu ich lupie-
stwu/ Krol Jego Miłosć sławney pamięci Zyg-
munt/ tego Imienia pierwszy/ wstawa swoją ra-
czył zabezpiecz/ aby Prokuratorowie za swą pracę/
zamierzona zaplate mieli: to iest/ od Sperunku/
od Wstawania Sadow/ od Odkladu sprawy na
inny czas / po iednym tylko groszu. A od sprawy
iednego dnia przed Sadem / tylko cztery grosze.
A tak ile dni sprawnie/ tyle kroć cztery grosze ma
wziąć / nie więcej. Bo napisano: Sufficiat vnus
grossus, sufficiant grossi quatuor. Zabiezano też y
Práwem pisany. Spec: Saxo: lib: i. arti: 60. gdzie
napisano in Gloss. Causidici pro vnaquaq. Causa
centum solidos accipere possunt. Przeto też wiele
ludzi / dla tak wielkiego kosztu y nakladow/ opu-
szczali Sprawiedliwość swoją / z wielką škoda
a krzywdą swoją: to iest / dla kosztu albo lupie-
stwa Prokuratorzkiego/ nie Sadowego. Abo-
wiem Nakłady przed Práwem / od Zapisow / od
Skazania / od Minut / y od innych spraw Sa-
dowych / równa a pobożna y zamierzona płaca
odprawi. Ale niepobożnemu a niebogoboyne-
mu Rzecznikowi / kiedyś Sta albo dwu nie o-
biecał / a ktemu przez wšytek czas pokis sę pra-

wował/

wował / iako wieprza nie tuczył / albo sę z nim
tym cobys Práwem wygrał / rodzić na poly
nie obiecał: mowić nie umiał: niedbale thwoie
rzecz sprawował: Kół chcąc przemieszkł: na
zmowie z twoim Adwersarzem przeciw tobie
był: dobrowolnie sę przewyciężyć dał. Obaczył
to ieden Człowiek zacny / w Práwie Mieskim
biegły / a tego snadź wšytkiego dobrze świado-
my/ ktory w swoich Książkach nie dawno o tym
napisał tymi słowy: Causidicorum, tanta est rapa-
citas, quod in vna Causa, maiora sunt eorum im-
pendia, quam quæ per omnem litem, apud omni-
um Iudicum Subsellia insumuntur. Wszakże
też tu ma być baczność / iako mowią Discrecia,
na pilnego Rzecznika / zwłaszcza gdy mu poru-
czyś iaką wielką / trudną / a zawikłaną Sprawę:
w której abyć dobrze posłużył/ musi twoie Listy
czytać: ciebie o twoiej rzeczy długo każącego / a
czasem też báiącego/ słuchac Práwie pisanego sę
dokładac / nie iedny Księgi w Práwie przegle-
dac / od iednego Sedzięgo do drugiego biegac /
aby tobie dobrze posłużył. W takiej trudney
a vplecioney Spráwie / nie trzeba sę oględac
na Wstawę wysszey namienioną: Abowiem nie
wieleby ich nalażł / coby sę tobie takiej pracy
około twęj Spráwy za Cztery Grosze podieli.

f

A trze-

A trzeba też tego przestrzegać / abyś krom Rzeczniaka / wchodząc słuźnego Naśladu nam / y na Prawo / wietfey swoiey Sprawiedliwosci nie vtracił / nie ymieiac swey rzeczy sam sprawić / y nie wiedzac coby tobie z Prawa przydz mialo. A rzecz perwna iest / iże sye nie mozesz zostac / iedno przy tym co iest wedle Prawa (czego ty nie trafilś / iesliś sye tego nie vczyl) wyiafłszyby gdzie Pánowie albo Vrzednicy / y inni Sedziowie / wiecey sye z poddanyimi gwałtem obchodzili / na Dary albo na poczty wiecey / niż na Sprawiedliwosc patrzyli: tam y Prokura-

tor nie pomoże.
Powodney Per-
sonie.

A Gdem naznawia the
 persone / kthora przed Sadem za-
 lue na tego / chce go mieć od
 niego.

Każdy

Azdy Powod Winowayce swego winien
 szukać w wlasnym Prawie iego / iako iest
 Regula Iuris, Actor sequitur forum Rei.

Powodowi co przynależy obaczac
niż sye wda w Prawo.

A powod / czterzy rzeczy należa przegle-
 dać niż sye wda w Prawo / wedle nauki V-
 czonych w Prawie. **I** Pierwsza: iżeby sye z Przy-
 iacioly dobrze poradził y rozmyślił / iesli by mu by-
 la rzecz vzyteczna / poczynac Prawem przeciw
 swemu Adwersarzowi / albo nie. **I** Wtóra:
 aby sye dobrze obaczyl / iesli tego może dowieśc
 na co sye bierze / świadectwem słuźnym / albo
 Listy Vrzedowymi pod Pieczęcią: albo na osta-
 tek Przysięga / iesli iemu przyydzie wedle Pra-
 wa. **I** Trzecia: aby sobie świadki zgoto-
 wal / a pilnie sye wystrzegał / żeby od nich zdra-
 dliwa obietnica nie byl oszukan. **I** Czwarta:
 aby pierwey lastawie vpomional onego / prze-
 ciw komu chce czynic / żeby sam z siebie Spra-
 wiedliwosc vdziałal. A gdzieby niechcial: te-
 dy Powod gdy iuż ma żalować / tho też pilnie

f ij

ma rozmy-

ma rozmyślać / aby sprawiedliwa rzecz przeciw
Pozwanemu zaczynał / aby Bliźniego swego w
proźne Naślady / y tu przysiedze nie wwiódł.

Speculo Saxomum lib: ij, articulo: 41. ¶

Zakletemu Powodowi nie winien
byc nikt sprawować.

Powodowi Zakletemu / Pozwana Strona
nie powinna odpowiadać / tak w Prawie
Duchownym iako y Swietskim / czego Sedzio-
wie powinni przestrzegać / aby Zakletemu Po-
wodowi nie dopuścili sprawy żadney v Sadu /
y na innych mieyscach / gdzie bywa Rada o po-
spolitey Rzeczy.

Powód pozwawszy/ gdy nie sta-
 nie/ co traci.

Powied / gdyby pozwanysy tego / sam nie
stał: Tedy on Koř traci / na który po
zwał / y Nakłady powinien odlożyć stronie po
zwaney: to iest / gdy stroną pozwana stanie na
Kořu / y pilność swoje da zapisać.

Poród żawężdy ma być gotów.

Powodowi / Odwolił ku zgotowaniu na
swą sprawę nie bywała dane: Abowiem
Powod na każdym stopniu Prawa / y na począt-
ku / ma być z swoją rzeczą gotow / ze wszystkimi
dowody swymi ważnymi a gruntownymi.

Doporný álbo
Poznaný Per-
sonie.

Spozna strona thá iest /
przeciw kthorey bywa skargá v
Sadu. A thá Lacińskim slo-
wem bywa nazywana Rea, nie
od winności ale od rzeczy kto-
rey dochodzi na niéy Sadownie.

Bożwánemur co przystoi baczyc.

Ozwánému to narwiecý przystoi / gdy be-
dzie obżalowan: aby nie inaczey iedne ia-
ko Rzecz iest / wedle Pána Boga / wedle Sum-
nienią dobrego / prawda zezna / co žalującemu
winien. Speculo Saxonum libro ij, articulo 41.

**Żaklecý Bogwány / może spe bró-
nić Prawem**

Odporna strona Żakleta / może sye w Pra-
wie bronic: ale pozywać y sweý krzywdy
dochodzić nie może: y winna sye kożdemu wypra-
wiedliwić.

**Bogwánemu kiedy O dwolosi
nie idą.**

Odpowó w niektórych sprawach Odwolo-
si na rozmyślenie nie bywaia dane: iako
gdy iest rzecz mała: albo o bicie / a ktemu między
ybogimi personami / ktore Sedzia zarozem wy-
slyshawsy žalobe y odpowiedz / rozsędzić może:
Abey ich sprawowanie nie weszło w wielkie Na-
klady. Gdy też rzecz iest przeciw podeżyzanym
Opiekunom / y w innych sprawach / opisanych
Speculo Saxonum libro ij, articulo 3. Gloss.

O Rze-

O Zemi eslnikoch y
o posluszeństwie Zwie-
rchności Zā-
dzieckey.

O Zemi eslnikoch / y w bpscy w
pospolitości Mieszczańie / po-
winni poslušni być Zwiérchno-
ści Radzieckey / a nie wybijać
sye z ich poslušenstwa: chooby
też Miesto było wolne / y innego Pána nad so-
bą wyższego mieli / aby swoiey Przysiedze dosię-
czyli. Iure Municipali Articulo 19. Gloss. Po-
winni też w swych Cechoch Schadzki mieć /
a starższe Mistrze między sobą obierać / którzyby
mili moc występnie karac / y innych Mistrzow
z swego Cechu dogledac: aby fałsz a oszukiwanie
w niwczym nie było: aby między wszystkimi
sprawiedliwa robotha / y pobożne przedawanie

było.

było. Rzeźnicy / aby wż edliwego albo sflotego
y ktorymkolwiek innym obyczajem niezdrówego
Bydła nie bili / y nie przedawali / pod winą we-
dle pospolitey Uchwały vłożoną. A o innych
rzeczach powinni pilnie radzić / któreby w poru-
czeniu z strony pożytku Mieyskiego mieli.

A iesliby ktory roszkaniu swych Stárszych sye
przeciwiał / a bårzo spornym y nie vłarnym sye
okazał / takiego Stárszy mają Radzie opowie-
dzieć / ktorého potym Råyce wedle zasługi po-
winni karać / y za wielkości występku z Rzemie-
sła zrzucić. A gdyby potym zrzucony / zaśie za
łaską Radziecką / y za przyczyną ich / na Rzemie-
sło był przyiet : Rzemiesło będzie mógł robić / ale
potym żadnego w Cechu nie może winować / ani
do Cechu między Mistrze przychodzić / ani swiā-
dkiem być / ani Wziedu żadnego na sobie mieć.

Iure Municipali, articu: 44. Wymuiac ty Cechy
z tego porzadku / ktorzy osobliwā Prærogatywā
y Przywileiem od Przodków Jego K. M. albo
od ktorého Zwierzchniego PZina swęgo / są na-
dårzeni y opatrzeni. Tę wszystkie rzeczy / y in-
ne tamże opisane / aby tym pilnię były przestrze-
gane: Tedy stárszy Mistrzowie wszelkiego Ce-
chu / w ten sposob przysięgają.

Przysię-

Przysięgā stárszych z Cechów.

My ja przysięgamy Bogu
Wzchmogacemu / y Panu naszemu
P. Panóm Råycóm : y wspanstkiemu
Pospólstwu Wsiastā tego : Że Cech
nasz / wiernie a sprawiedliwie rzadzić
chcemy: Rzemiesła nasze sprawnie ro-
bić / y innych Mistrzów Cechu nasze-
go / w robotách pilnie a wiernie dogle-
dąć / aby wszystkim pospolicie / iako bo-
gacemu tako vbogiemu / iednako a po-
bożnie robiono y przedawano : żadna
nowa Wstawa nikogo nie bciagając :
Cudzołóstwā karać : rosterkóm zabie-
gać / y innych wszelakich występków a
zbytków zabraniać. Panóm Råycóm

g

poslu-

posłuszny być gawdy we dnie y w
nocy we wszystkich potrzebach / któreby
sye ku pożytkowi / A dyńskiemu ścia-
gaty : nieposłuszne a niekarane im o-
powiadać. A co nam z strony Rzeczy-
pospolitej będzie poruczone : pilnie o-
cym radzić y na to przyzwalać co wys-
szę głowy ochwala. Tak nam
Panie Boże pomaga-
gay. etc.

Przysięga Nowego

Nieścianina / gdy przyymie Nieu-
skie Prawo.

JA R. przysięgam Bogu i Szech-
mogacemu : Że chce być wierny y po-
słuszny Rządzie tego Księstwa / na ten
czas / y na pochył będący / we dnie y

nie

noocy.

w nocy. Tajemnie Pospolitych / a na-
wiecy które są Księstwu pożyteczne / ni-
komu nie zjawiać. A jeśli by sye przeci-
wił Panom Księdom / y pospolitemu
dobremu / y sprawiedliwości / takiemu
niechce pomagać / ale go poniżyć y ce-
go nie tać : y cho wszystko czynić y pet-
nić : co zależy ku pożytku y rozmnoże-
niu Księstwa. A jeśli by kto co niespra-
wiedliwego o Rządzie mówi / temu
według możliwości mojej chce sye spre-
ciwić : a gdziebym sye nie mogł sprze-
ciwić y obronić / tedy oświadczyć
obietwie co im powieść.

Tak mi Panie Boże
pomaga.

g ii

Przysię-

Przysięgá Slug Mieyskich.

A N. Przysięgam Pánu Bogu Wszechmogáćemu / Iże Pánom Káycóm Míastá tego / chce być wierzeń y posłuszen w służbie moiey ná ktorą iestem przyet : to wszytko pilnie sprawować y opátrować / co mi od ich M. rozkazano będzie. A ieslibym sye iákich tájemnic Míeyskich dowiedział : tych żadnemu nie obíawie. Ale cobym rozumiał przynależć ku pożytkowi Míeyskiemu : kthemu sye záwždy staráním moim / ile bede mógł / przykłonić chce : á tego nie przestáne czynić / dla miłości / nienawisći / przyiáźni / albo dárow. Tak mi Pánie Boże pomagay.

Podwoyskim.

Podwoyski ma być obieran przez Woytá y Przysiężnik / z Osíadłych Lúdzi : Wszakże nie bázno zacnych / co by miał przy namniey pul Lánu Osíadłości. Speculo Saxonum lib: iij, articulo 61.

Porz

Porządék przy obierániu Podwoyskiego.

Podwoyskiego z thą Ceremonią Crenią : Sędzia powiedzie go zá rękę ku mieyscu Sadowemu / y káže mu siedzieć przeciw swemu mieyscu ná stolku nakrytym poduszką albo wezglowim / á poloży krzyż ná lonie iego. Speculo Saxon: lib: iij, articulo 56. Potym mu wyda Kóte Przysięgi iego / tymi słowy.

Przysięgá Podwoyskiego.

A N. przysięgam Bogu Wszechmogáćemu / Pánom Káycóm / Woytowi y Przysiężnikom / y wszytkiemu Pospolstwu Míastá tego / tak bogatym iáko ubogim / tak Mieszczańom iáko Góściom : Iże chce być wiernym w służbie moiey / gdzie bede posłan : sprawiedliwie Arrestować : pilnie pozывать : Prawdziwie spekulunk i pozwy zeznawac : á wzięwszy od iednego ná Pozew / od przeciwnéy strony nań nie brąc : wczciwości sadu przysięgac / y w innych posługách memui wzedowi przysięganych / wierzen być. Tak mi Pánie Boże pomagay.

A gdzieby w którym Míescie więcej Slug

g iij

Woyto

Woytowstich bylo / z ktorychby byl jeden star-
szy / a zacnieysze poslugi na sobie nosil: tedy przy-
siega iego ma byc taka.

**Przysiega przedniejszego Stu-
ga Woytowstiego.**

A N. Przysiegam Bogu Wszechmogace-
mu / iże Panu Woytowi y Panom Przy-
sieżnikom / chce być posłuszny y wierny w służ-
bie moiej: gdzie bede poslan z wzedu moiego
sprawiedliwie Arestować / pilnie pozwy listowa-
ne oddawać / prawdziwie szperunki y pozwy ze-
znawać. A wziawszy od iedney strony na od-
niesienie pozwu / od przeciwney strony nie brać:
wczinowości sadu przestrzegać. A ieslibym kogo
obaczyl v sadu nie obyczajnie / nie wczynie / a
nie wedle Prawa / y iakimkolwiek obyczajem /
nie przystoynie sye zachowuiącego / tak przeciw
stronie / iako przeciw Sadowi: na takiego chce
instygować zarazem przed Sadem. Wszytki V-
rzedowe Dochody / y Winy wszytki / sprawiedli-
wie y pilnie wypominac / y spelna Sedziemu od-
dawać / a żadnemu nie nie przegledac / za żadną
przyiaźnią / albo darem. A w innych posługach a
sprawach / Vrzedowi mojemu przystoynych / chce
wierzen być. Tak mi Panie Boże pomagay.

Po Przy-

PO Przysiedze / nakaze mu Sedzia przez
Wyrok / pokoy pospolity: abowiem wedle
Prawa / Podwoyski nie ma z bronią chodzie. A
tam inż będzie miał moc z rozkazania Sedziiego
Pozywać / arestować / y inne rzeczy podług swęy
Przysiegi czynić / kromia wszelkiego przenaga-
bania. A gdyby go ktho obraził słowem albo
reka: nagrodzenie temu ma być we dwoy nasob
wietśe / niż innemu. A iesliby go ktho zabił /
zapłata też za głowe we dwoy nasob wietśa /
niż za inną Persone / wedle stanu iego. Speculo
Saxon: lib: j, articulo 8.

O Świadcetwie Podwoyskiego.

PODwoyski swym Świadcetwem stoi za
dwu Świadkow: za iednego z strony sie-
bie / a za drugiego z strony Vrzedu swego. A to
sye rozumie / gdzie ma być sprawa iaka wywie-
dziona swiadcetwem siedmi Meżow: ale gdzie
dwieina albo trzemi / za iednego waży. Speculo
Saxonum libro 8 articulo eodem.

**Podwoyski co powinien mieć
w sobie.**

PODwoyski checi być mian prawnie za Po-

sta Bo-

połky pod
woyskiego.

sta Bożego/ iako iest w prawie opisany/ ma mieć w sobie trzy rzeczy. ¶ Naprzod/ aby złoczyńcom nie karał ani dreczył z nienawiści/ ale tylko z miłości sprawiedliwości. ¶ Wtoré/ aby to czynił na posługę bliźniego swego/ przeciw któremu on złoczyńcą wystąpił. ¶ Trzecié/ aby to czynił dla Boga/ to iest/ aby przez one pomste/ gniew Boży był vblagan: aby też za onym karanim/ występní wietšego sye karania wystrzegali. Speculo Saxon: lib: iij, articulo 56.

o Kacie.

KACIE/ Personá nád złoczyńcą Sprawiedliwość skutkiem okazująca: aczkolwiek imie prawie v wszystkich Lodzi na sobie nienawisne niešie: dla thego/ iż vząd iego zda sye być lekki/ sprosny/ okrutny/ a krwawy. ¶ Wszakże vczynkiem swoim/ ná sumnieniu nic nie grzeszy/ ani przed Swiátem/ ani przed Bogiem/ który iest początkiem wšystkiey Sprawiedliwości. Abowiem co czyni/ wšystko za stazaniem Sprawiedliwości/ nie za za-

dziami

dziami swymi czyni/ y owšem wedle Páwla s. iest sluga Bożym/ sluga sprawiedliwości/ y vząd iego iest bázro potrzebny. Abowiem nic by po Prawie pisanym ná zlodzieie: nic ná cudzołózniki: nic ná zboyce: nic ná mežoboyce: nic ná inné złoczyńce/ by nie było tego/ któryby nád nimi to Prawo skutkiem wypelniał. Frustra enim Leges feruntur, si desint qui administrent & exequantur. Przeto z strony téy potrzeby/ Káth iest y ma być w obronie Krolewskiey/ y innych Przelożonych/ aby mu dla tákíey (iako mowia) sprosności vzedu iego/ żaden gwaltu nieczynił. Piše Iodocus Damuder: w Książkách in PRaxi rerum criminalium. ¶ Vząd iego ná thym iest/ aby exekucya czynił nád złoczyńcą/ wedle przewinienia rozmaithym karanim/ y rozna śmiercią. Kthoré karania Przelożeni wynayduia/ y stazuią ná złoczyńce wedle Prawa: Aby sye złość nie mnożyła ná świecie/ abo sye drudzy kárnością ich/ ná to pátrzac bali: wedle Pisma świętego: Peccantes coram omnibus argue, vt ceteri timorem habeant. ¶ Ale iż Kátowie/ Opráwcy/ Ceklarze/ w wielkiey nienawiści y zelżywości v ludzi bywáią: tho nie przychodzi y przychodzić nie ma z strony ich vzedu: ale stąd iż vzedu swego źle vzywáią: nie z miłości bli-

h

źniego/

zniego / nie z żalem / nie z lutowaniem / za czymby
mogli mieć przyiażń ludzka / iże sye z złoczyńcami
nie inaczej iedno iako z innemi bestyami obcho-
dza / bijac / pożytykuiac / targaiac nielutościwie /
morduiac niezwyčajnie / odzieraiac : ieszcze to
sobie poczytaiac za chwale / gdy tyraniństwo nad
człowiekiem / który też iest stworzeniem Bożym /
okazuia : iżby tylko chuci a żadzy swęy / nie rozu-
mowi albo sprawiedliwości / dosyć uczynili. I
strony tedy wżędu swoięgo / KATH gdyż przed s-
wiatem ani przed Bogiem nic nie grzeszy / zelży-
wości nie ma żadney / y z Kościoła Krześcijan-
skiego dla tego nie ma być wyrzucon / ale tu s-
wiatościom y innem obrzędowi Kościelnym ma
być przypuszczon.

Wydziech.

Wydóm które rzeczy są z Prawa
Zabronione.

Wdóm te rzeczy są z Prawa za-
bronione. Naprzod / iż za-
den Krześcijanin nie ma zmini-
ieść ani pić. 2. Żadnego wżędu

nie ma

nie mają mieć / na którymby nad Krześcijany
mieli być przelożeni. 3. Lekarstwa nie mają być
od nich brane. 4. W wielki Piątek nie mają z
domow wychodzić / ani okien mieć otwartych.
5. Krześcijanina nie mają mieć za sluge. 6. Szkoł
y Bożnic nowych nie zakładac. 7. Nie mają też
z żadną bronią chodzić / a to na ich pohánbienie /
iże oni z swoią majątnością są pod mocą Krze-
scijanow. Speculo Saxon: libro iij, artic: 2.

Napisano thamże o Duchownych / iako sye
mają zachowac / cheali być miani w ludzi w
powinowatey uczciwości : iże też z bronią nie
mają chodzić : szat kosztownych : ostrog pozło-
ciстых nie nosić : do Karczmy nie chodzić : z cu-
dzymi żonami nie mieszkac : gry nie patrzac : oko-
lo łowow sye nie bawic : iastrzabow / ogarow /
nie chowac / y innych rzeczy nieprzyystoynych sye
wiarowac : które ia tu opuściam / aby kto nie
mniemał / żeby Duchowne albo uczyc / albo z
niemiernymi żydy zleczac miał / co mu nieprzy-
stoi / iedno mieć ie we wszelakiey powinowatey
uczciwości / iako napisano : Qui benè præsunt ,
duplici honore sunt digni. A na drugim mieyscu :
Quàm speciosi pedes euangelizantium pacē. &c.
A zwlaszcza gdy tu tylko ta iest intencya moia /

h ij

aby

aby m krotko wypisal o Personách Mleystkiemu
sadowi przynależacych / poczynwszy od nawys-
szej aż do naniższej. Ależkolwiek też Żydowie
nie są pod Mleystką władzą / wszakże iż w Pra-
wie Mleystkim o nich / społem też y o Duchow-
nych napisano : chciałem y to na krotce tu przy-
pomnieć.

Sposób pokonania Żydá w Świá- dectwie.

SXD gdyby miał pokonać Świádectwem
Krześcijanina / tho ma uczynić ze dwiema
Krześcijany / y z iednym Żydem. A Krześcija-
nin Żydá / z iednym Krześcijaninem y z iednym
Żydem / Specu: Saxonum libro 8 & articulo eomde.

Przysięga Żydowska.

Eo ta Przysięgi Żydowskiej / wedle niekto-
rych nauki / Ta jest :

E Jako mi ten wine daie / iżebym iemu w
tym N. Krzywde udziałal : tego nie iestem wi-
nien. Tak mi Panie Boże pomagay / który stwo-
rzył Niebo / Ziemię / ziola y inne rzeczy / na Nie-
bie / na Powietrzu / w Morzu / na ziemi / y moy
Żydowski Zakon vstawił.

Niektorzy

Niektorzy mienia / iż Żydowie mają Przy-
sięge czynić na Księgach Mloyżesowych /
przed ich Bożnicą / stojąc bossemi nogami / trzy-
mając lánecuch albo wrzeczadz / którym dzwii v
Bożnicy zawierają / tą Krotką.

E Tak iako mi wine daie / iżebym miał być
winien uczynku tego / albo był dłużen : thego nie
iestem dłużen. Tak mi Boże pomagay / który
Niebo y Ziemię / y wszystkie inne rzeczy stworzył.
A iesli niesprawiedliwie Przysięgam / aby mie
PAN Bog zatracił / który w Korabiu ósmioro
Ludzi czasu Potopu zachował. A iesli iest
fałszywy w tęg przysiędze moiej : aby mie PAN
Bog zagubił / który Sodome y Gomorre pie-
kielnym ogniem spalił : aby mie P. Bog pohan-
bił / który z Mloyżesem ze Krzá ognistego mo-
wił. A iesli w tym iest niesprawiedliwy : aby
mie P. Bog zatracił / który Mloyżesowi Zakon
dał / y palcami własnymi na Tablicach kamien-
nych napisal. Aby mie Pan Bog zagubił / który
Faraóna w Czerwonym Morzu starł / y Żydy
do ziemi obfitującej Miodem y mlekiem prze-
wiodł. A iesli niesprawiedliwie przysięge mo-
wie : aby mie Pan Bog skłumił / który Czerdzie-
ści Lat na Puszczu Żydy karmił. Aby mie na

h iij

ostaték

Pátrz dnu-
gię przysię-
gi folio /
XCIij. nie-
ję.

O Personách Sadowych

ostatęk do Piefla z ciałem y z duszą posłał / ná-
wieczne potępienie. Iure Municipali articulo 139.
Wszakże tu w téy Kocie opisanej Przysięgi / ka-
żda iedne cząstke albo dwie może brać / y rozu-
mieć za całą Przysięgę : z wymienieniem rzeczy /
o którą ma być Przysięga. Glos: ibidem.

O zaścawnych y o przedanych rzeczach Kradzionych Żydowi.

Z y d gdzieby Kielichy / Księgi / albo iakié v-
biory Kościelne kupił / albo iemu były zaścá-
wione / á nie mogłby istćá mieć : tedy ma być o-
sądzon iako złodziey. Wszakże Żydowie rzeczy
kradzione / ále nie Kościelne / mogą kupować / y
pieniedzy swych za nie danych nie trąca : á tho-
dla thego / áby rzeczy kradzione / mogły być la-
twiey nálezione. Speculo Saxon: lib: iij, articu: 7.
Napisano tamże : iż rzeczy Kościelne z pewnych
przyczyn mogą być przedane / ále nie Żydom : to
iść / gdzieby potrzeba vkrázowała ná wykupienie
y wyzwolenie niewolników / zachowanie á pod-
pomozienie ludzi vbogich.

A Jesliby Żyd inne rzeczy nie Kościelne kupił /
albo mu były zaścawnione niestrycie / choćby

były

Cześć Piérwsza.

List XXij.

były kradzione / summy swoiey nie tráci / gdy te-
go samotrzec dowiedzie Przysięga / iż to kupił /
albo iż mu zaścawniono w téy summie / o której
powiada. A gdzieby świadków coby z nim
przysięgli nie mógł mieć / summe tráci. Speculo
Saxonum libro & articulo eodem.

M Jedzy Żydem á Krześcijaninem / żadne
Máżeństwo być nie może : A iesliby sye
złaczyli w Máżeństwo / nie inaczey mają być
sądzeni / iedno iako w cudzołóstwie mieszkający.

Z y d Krześcijanina ná swoje Sekte náwrá-
cać nie ma : A gdzieby náwracał / ma być
Nieczem karan.

Z y d A y Odszczepiencá Wiary Krześcijan-
skiej / każdy w każdej sprawie / bliższy iść po-
tonać świadectwem.

Z y d / Pogánin / Heretyk / Krześcijanina o cu-
dzą krzywdę nie może winować / ále o swo-
ie którą sam ciérpi / skárżyć może.

J esliby Żyd swoie rzeczy własne z fánty-
czyemi sobie zaścawnionymi / przez ogień /
albo przez gwałt iaki vtrácił / álboby mu ię vkrá-

dziono /

dziono / á Krześcijánin by go o swoje rzeczy za-
stawné gábal / chcąc ie wykupić : tedy Żyd z stro-
ny Śántow / Przysięga bywa wolen.

Statut Koronny.

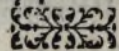
Statut o Zebrakách.

IOan: Al-
bertus Pe-
tric. 1496.

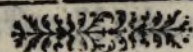
Z okolo Zebrakow w Miasteczkach / ná
dobrym rzádzie bázro zchodzi / á wiele sye
pod thym żebráczym plászczem / złodzieystwa y
inného lotrostwa zákrýwa : przypisalem ná osta-
tek téy części ten Statut o Zebrakách : ktory iest /
aby żebracy w Miesciách / w Miasteczkach / y
we Wsiách / pod pewną liczbą / á pod znakiem
Plebánim / álbo Rádzieckim chodzili. A ktory-
by byli krom znaku / ci máią być Stároście wy-
dáni / á obroceni ná robote Samkowá. Wszakże
ktory by robic nie mogli : tym Przelożeni miey-
scá onego mogą dáć świádeczne Listy / zá

którymi by mogli beśpieczniéy
bez znákow indzie Jalmu-

żny prosic.

Porzq

Porządku

Sadów Miejskich

Część Wtora.

O Łozności Sadów
Miejskich : á Naprzód

O Burgrabskim wiel-
kim Sadzie.

Wgierskim W Ráwie / sa
rozne sady : iest inny sad wiel-
ki Burgrabski : inny Wyłożony :
inny Potoczny álbo Potrzebny.

i

Burgrabski

Burgrabski Wielki sąd / trzy kroć do Roku bywa. Pierwszy / w dzień świętej Agaty. Drugi / trzeciego dnia po ś. Janie Krzcielu. Trzeci / w Oktawie ś. Marcina. A iesliby który z tych to sądow przypadł na dzień święty / tedy on sąd już ginie. Iure Munic: art: 45. Takowe sądy nawyszy Sędzia w Maydeburgu sprawuje: ale w Krakowie y we Lwowie / na mieyscu Burgrabie wedle starého zwyczaju / Burmistrz siada / albo ieden z Rady / którym Burmistrz zaszadzi mieysce swe: a na mieyscu Szoltysa Woyth / bez którego Burgrabia żadnego sądu mieć nie może.

Wywołanie Wielkiego Sądu.

Ten sąd / przed thym niżli bywa / Dwie Niedzieli przez Podwoyskiego iawnie ma być wywołan.

Pozywanie na wielki Sąd.

A ten Sąd / Pozew przynamnięć przed trzema dniami vpředzić ma / przez slugę Wziedowého / znamięnieniem sądu tego. Ale na inše sądy / Pozew może być tegoż dnia kiedy

Sąd jest /

Sąd jest / wszakże przed tym niżli Prawo się dzie.

Gaienie Wielkiego Sądu.

Ten sąd / tak bywa gaiiony. Naprzód / Burgrabia spyta Szoltysa: iesli czas iest zagaic Sąd: Co gdy Szoltys odpowie / iż czas iest. Spyta potym: iesli pokoy sądowi przykazać ma / y inne rzeczy które z Prawa mają być przykazane: Odpowie Szoltys / iż ma pokoy przykazać wedle Prawa. A tak Burgrabia zagaia sąd / y przykaze pokoy thymi slowy mówiac: Gdyż mi z Prawa nakazano iest / iż czas zagaic sąd Wielki Burgrabski / y przykazać te rzeczy które wedle Prawa przykazane być mają. Tedy ia przodkiem mocą PAną BOgą Wszechmogącego / pothym mocą Oświeconego PAną naszego / Krola Jego Mlco: y Rady iego / mocą Burgrabską y Szoltysią / mocą Panow Przysejnikow / y wszytkiego Pospolstwa / gaie wam sąd Wielki: y przykazuje pokoy PAną BOGĄ Wszechmogącego / pokoy Naiśmięyszego PAną naszego / Krola Jego Ml. Ten pokoy / iesliby kto niuczcimwym slowem / albo która inną krzywdą naruszył / przeciw drugiemu w sprawie iego: al-

i ij

bo ie-

bo iesliby popedliwymy stowry przeciw uczciwo-
ści Sądu co rzekł: takowy pieniężną winą ka-
ran będzie. A iesliby groźną albo zbroyną reka
wystąpił: tedy iako Pan Bog y Prawo nakaze.
Potym obrociwszy sye do Przysiężnika młodzie-
go / mianniac go imieniem własnym rzecze: Pa-
nie N. ieslim wedle biegu Prawa zagaił sąd / y
połoy przykazal / ktory w tym to sądzie każdy cho-
wać ma / albo co iest wedle Prawa: & będzie mu
skazano / iże sąd iest dobrze zagaiiony / y wedle Pra-
wa połoy przykazany.

Niewiem skąd weszło w obyczay w wie-
lu Miasteczkach / iże Przysiężnicy / tak ten Sąd
Wielki / iako y inné sądy / schyliwszy sye wszy-
scy za stołem / poszeptem gaią / iż żaden tego nie
słyży. A na niektórych też miejscach / acz głosem
ale nie wyrozumnym Jezykiem / Co zaprawda
rzecz iest nie bärzo przystoyna. Albowiem nie-
rozumnym iezykiem do ludu mowić / nie inné-
go nie iest / iedno prozno stowä na wiätr pus-
zcäc / ä prawié sye blaznem wkazowäc. Dla tego
y s. Pawel powiäda: Ieslibym ia niewiädo-
nymi iezyki mowil / ä prostacyby przyszli / izali
nie rzekä / iż ten häleie: & si incertam vocem tu-
ba dederit, quis apparabitur ad bellum? Przez to
też wiele kroć sądowi na powinowätey uczci-

wości

wości schodzi / gdy drugi niesłyżac / albo też nie-
rozumieiac tego Gaienia / latwie stowem wysta-
pi y uczynkiem. Ale każdemu Sądowi / y każdej
Zwierzchności / krom gaienia / uczciwość przy-
stoi czynić: wżakże ty środki ku poważności y
uczciwości Sądowej dziwnie każdego popu-
dzaia. Przeto by przystało / nie poszeptem ale glo-
sem / y wyrozumnym wżem Jezykiem to spra-
wować: iako v Niemcow po Niemiecku: tak v
Polakow po Polsku / dla pospolitego człowieka:
ä nie wstydzic sye swęgo iezyka / y owżem ij o-
zdabiać / im nawiecey być może.

Obwieszczenie Pospolstwu Sa- du Wielkiego.

Gdy inż tak Sąd Burgrabski będzie zaga-
iony / potym slugä Wzedowoy z rozkaza-
nia Burgrabie / Szoltryśä / y Przysiężnikow /
wedle zwyczaju Miasta Krakowä / opowie glo-
sem wżyszkiemu pospolstwu / iże na tym sądzie
sprawy ktore sye na Wyłożonych y potrzebnych
sądziäch poczely / ä na dzisieyszy dzień przypädly /
miejscä nie mają / y sązone nie będą: sprawy też
po vmarleý rece / sprawy o mnieyszą summe niż
czterdzieści groszy / sprawy o nieuczciwość albo
zhänbienia / sprawy żadnego z Przysiężnikow na

i iij

ten czas

ten czas na sądzie siedzących. A potym każdy w sprawach swoich zachowawszy zwyczajną wieczność sądu tego / postępować może. Iure Municipali articulo 16.

J p. Wóycie / Sprzy-
cie / Sprzy-
tay mówić.

¶ Jest zwyczaj dobry / y ma być pilnie przysługany / iż przed tym sądem / niż kto pocznie swoje Rzecz sprawować / przodkiem bierze dozwolenie od Burgrabie y od Szoltysa / aby mogło to mówić / coby sprawnie mówić miał / y na innych sądziach / przodkiem mówi : Panie Wóycie / sprzytay mówić. Albo iako indziej jest obyczaj. Panie Wóycie / dopuść sprawy. etc. Także na tym sądzie / y na każdym innym / nie godzi się żadnemu sprawę mającemu / gdy iż zacząć zstronę / od Sądu odchodzić / krom dozwolenia Sędziego. A gdy otrzyma dozwolenie ku odstąpieniu : potym przystąpiwszy / niż swoje rzecz sprawować pocznie : dzięknie Sędziemu za ono dozwolenie. Mówie / jest to obyczaj dobry / y pilnie ma być przysługany : Abowiem / za tym Przemową wysszey namienioną / y za tym Porządkiem / bywa zachowana wieczność Sądu / iż ieden drugiemu nie przerywa sprawy : każdy bywa statecznie wysłuchan : wolanie niepotrzebne bywa hamowane / gdy żadnemu nie godzi się mówić / krom dozwolenia Sędziego / każdy

sobie

sobie poważnie / wieczwie / a statecznie poczynanie inaczey / iako przed sądem Bożym. Abowiem każdy Sędzia na miejscu Bożym siedzi / a dla tego ma być nazywan panem. Iure Municip. articulo 8. Specu: Saxon: libro iij, articulo 52. A iesliby też którego Prokuratora albo strone / dla iakiego przewinienia skarano winą. Tedy sye mu to sstanie wedle iego samego osadzenia / gdyż sobie tego tylko żadał sprzytać mówić / coby sprawnego było. A tak też Ceremoniey sądu Miejskiego żaden niema być przeciwny. Abowiem na których sądziach tego nie używają / to jest / gdzie wszystkim wolno razem mówić : każdy baczyc może / iaka tham wieczność / iaka poważność : wszystkim to jest iawno : iż czasem przed wielkimi a niepotrzebnymi tumulty / Sędzia nie wie kogo pierwey słuchać ma / gdy wszyscy razem wołają : ieden / zdamam in contumacia, drugi / in lucro, in euasione, zdamam / nie zdamam : puszczam / nie dopuszczam. Panie Sędzia / godzi sye : nie godzi sye. A drugiego by tak mogli zmyć bez lugu / gdy przed tymi tumulty nie będzie słyszał gdy go przywoływają. Ktore tumulty aby w Miejskich sądziach nie byly / przeto te Porządki zachowują. Sad przodkiem gają mocą Bożą / mocą Króla Jego Mił:

y przez

y przez dekrét pokoy / y wszelaką wczciwość przy-
kaznia / y winami na to włożonymi karzą każde-
go / ktoby sye nieuczciwie a nieporządnie tak iá-
ko sye godzi sprawował: czemu iest osobliwie
Instigator officij.

Poważność Wielkiego Sadu.

Poważność tego Sadu taka iest / Iż na
nim stronie pozwanej / żadna odwłoka /
żadnym obyczajem nie bywa dana: ale okrom
wszelkiej rzeczy wymysłonej / na žalobe strony
skarżącey / obwiniony zarazem po ki Sad trwa-
odpowiedać: to iest / znać albo przec powiniem /
o co będzie obwinion: iesliby znał / tedy zaplata
do zachodu Słońca ma być skazana: a iesliby
przał / przysięga na trzeci dzień bywa przysądzo-
na / albo na bliski Szoltysi Sad / iako tedy iest
obyczaj.

Sprawy Wielkiego Sadu.

Szytki krzywdy albo występki / ktorych
by sye kto dopuścił / czternaście dni przed
tym niż taki sad przypadnie / osobliwie zastępo-
wania na drogach / nátechania na dom / gwał-
ty pamienskie / Burgrabia sádzi. Wszakże to

rozumieć

rozumieć mamy / wedle zwyczajów rozmaitych
Miastr. Albowiem w Krakowie y we Lwowie /
gwałty Woyt z Przysiężnikami zwykł sádzić. Na
tym też Sadzie bywają Zapisy / przedawania / y
wzdawania Imienia stojącego: zeznanie Dłu-
gow / vgody / y inne Contrakty. Nad to / na tym
Sadzie Wielkim / w małych Miasteczkach y na
Wsiach / bywa badanie (co zową Rugiem) o
zachowaniu obyczajów y występów każdego
Mieścianina / albo też Wielkiego Ludu / gdzie
występni iawnie bywają karani / iesliby kto iá-
wnie przeciw Bożemu Przykazaniu / albo wsta-
wom Kościoła Krześcijańskiego wystąpił. A
gdyby występny okazał sye nie ukaranym: by-
wa z Pospolstwá wylaczon / iako parszywa O-
wca: aby pothym swym złym życiem / inszych w
Mieście albo we Wsi przemieszkawiających nie
zgorzysł. A iesliby sye latwi ku karaniu okazo-
wał / wpołożając sye y wniżając: tedy łaskaw-
nym karaniem / to iest / na pieniądze / albo sie-
dzeniem / ma być karan.

Przy tym Sadzie / oprócz tego Rugu /
śnadzby też nie wádziło / y dobrze przystało / aby
przy obliczności wszystkiego Pospolstwa / Przy-
wileie Miejskie co potrzebnieysze / o ktorych przy-
ależy wszystkiemu Pospolstwu wiedzieć / przez

£

Pisarza /

J Rug.

Pisarza / wyrozumnym wsem ięzykiem / były czytane: żeby Mieścianie wiedząc ię / tym pilniey ich przysrzegali / y wedle nich sye zachowywali. Albowiem przytrąfia sye wedle przygod y gwałtow w Mieściach / ktoreby wedle Przywileiow mogły być szusnie hamowane / y inne Porządki / mogłyby pilniey wedle Przywileiow być przysrzegane. Ale gdy ię tylko Przełożeni przy sobie mają / a inszym ich nie oznajmują / przetoż y pospolity Człowiek / nie zachowuje sye wedle nich. A stądże też bywa: iż / Ab ingratiss, tolluntur beneficia. Bo to iest nieiakić okazanie nie wdzięczności / y iakoby wzgardzenie / gdy ktho Przywileiu / albo iakięgo dobrodzięystwa nadanego sobie od Pana swęgo nie używa.

Czas czekania każdego Sadu.

Wszyscy Ludzie innego Prawa / iako mówią / pod iednym Dzwonem / nie daley mają Sadu czekać / iedno od wschodu Słońca aż do Poludnia: przyczyna tego iest / Iż każdy Sad trzeźwo ma być sprawowan. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 61.

Zdanie Wielkiego Sadu.

Gdy iuz

Sdy iuz Burgrabia ma wstać z miejsca Sadu swęgo / zda w moc Sady wshystki Woytowi y Przysiężnikom / przez Imię Boga Oycy / y Syna / y Duchą swiętego. Potym Szoltysi Sad bywa po Burgrabskim we dwu Niedzieli. Iure Munic. articulo 45.

Szoltysim Sadzie.

Szoltys albo Woyth / też trzy Sady do Roku mięwa: 3 ktorych pięrwshy wedle zwyczaju in Miasta Krakowa / bywa w Piątek po trzech Kroloch. Drugi w Piątek po Przewodney Niedzieli. Trzeci w Piątek nazajutrz po Bożym Ciele. A po takowych Sadziach Wielkich swoich / Woyth z Przysiężnikami / sprawuje Sady swoje przez dwie Niedzieli. A iesliby Sad iego na który dzień Swięty przypaść: tedy nazajutrz albo na trzeci dzień może być przełożon. Iure Municipali Articulo 47. A te Sady pospolicie zowa Wyłożonymi: o kthorych niżej maś mało szęrczy pisano.

¶

O Wi-

O Winach Burgrabskiego y Szol-
tyskiego Sadu.

W Ina Burgrabi/ gdy kto wystapi przeciw
wzciwosci Sadowey / slowem : albo za
iatkie nieposluszenstwo / iest opisana wedle Pra-
wa / Iure Municipali Articulo 46. Et Speculo Sa-
xonum libro iij, articulo 64. Szescdziesiat szela-
gow : ktore wedle dawnego zwyczaju Lawni-
czego Sadu Krakowskiego / liczac kazdy szelag
po Dwunasci pieniedzy : czynia groszy Czer-
dzieści. A Szoltysia winia za takie przewinie-
nie / osm szelagow : ktore tymze rachunkiem / v-
czynia piec groszy y szelag.

W Ina Burgrabska wedle Prawa / ma byc
placona w szesc Niedziel : wszakze przewi-
niony / moze ja rychley odprawic / iesli chce. Ale
po szesci Niedzielah / przedluzyc nie moze / wyja-
wszy by to bylo na lasce Sedziiego.

W Krakowie takze / Burgrabska winia / we-
dle Moderacyey : gdy ktho pozwany na
wielki Sad nie staniera albo sye czego nieuczciwe-
go v Sadu dopusci : albo po wywołaniu Sa-

du te-

du thego / przez dwu niedzielną czas / komu kr-
wawa rane zada / tak Męczyznie iako Bialej
glowie : iest za kazde takie przewinienie po Czer-
dzieści groszy. Z ktorych Win / Burgrabia pier-
wsza na swa strone bierze : Lawnicy w spolny
dzial wtora : a Szoltys wszyscy inni ile ich be-
dzie. Ale kom tego czasu wywołania wielkiego
Sadu / gdy kto kogo rani / badz męczyznie / badz
tez Biala glowe : Woyt bierze groszy dwadzie-
scia y piec y szelag. A za proste zakrwawienie /
ktore wloimnosci albo ospecenia nie ponosi / tyl-
ko piec groszy y szelag.

W Szakze okolo takich ran / w Prawie po-
spolitym szerzey iest opisano / a barzo po-
trzebnie. Bo iako sa rozmaite rany : iedny szko-
dliwy / drugie nieszkodliwe : a trafiaia sye tez ro-
zmaitego stanu Ludziom / czasem zacnieyszym /
czasem podleyszym. Tak tez rozmaita iest winia
za nie opisana : y rozmaite stromie nagrodzenie /
co zowa Wargieltem. Jako / ktoby komu rane
zadal w glowe / w twarz / na oczu / na wsku / na
retach / w noge / ktorymkolwiek obyczaiem / badz
cieta / badz stychem / badz pchnieniem / badz tlu-
czeniem : za takie rany szkodliwe / ktore slepote al-
bo chromote / albo iaka inną wloimnosć a ospe-

f iij

cenie

Wina za
Rany szko-
dliwe / y
Wargiele.

Caly War-
gielt.

J Wina za
Rany skó-
dliwé / y
Wargielt.

Wina o nie-
uczciwość.

Wina za o-
brażenie 30
złości.

cenie cielesne przynoszą: Sedziemu ma być pla-
cono szesćdziesiąt szelagow: a stronie obrażoney
polowice Wargieltu / który z całego poznasz: a
bowiem caly Wargielt wedle wczonych w Pra-
wie / czyni dwadzieścia złotych Rynskich w mo-
necie / które przychodzą tu wadze dwudziestu zło-
tych Polskich na Monete. Ale za proste zekr-
wawienie / które żadney włomności nie niesie:
za sine rany / za guz / gdy miejsce od vderzenia
spuchnie. Nad to / gdyby kto komu leż / albo inne
nieuczciwe słowo żadał / albo włosy z głowy al-
bo z brody wyrwał: tu stronie obrażoney płaci
szelagow trzydzieści: które wedle rachunku na-
mienionego / czynią groszy dwadzieścia: a Se-
dziemu ośm szelagow / które czynią groszy pięć
szelag / Speculo Saxonum lib: ij, articulo 16. Takie
odprawienia Wargieltow / rozumieją sye z stro-
ny Mężczyzny: a bowiem Białych głow War-
gielt / wszedy wedle Prawa jest polowicą mniej-
szy niż Mężczyzny. A gdyby kto kogo obraził
nie z przygody / ale z chuci a ze złości: ten nietylko
Wargielt namieniony stronie powinien opła-
wić / ale też y lekarstwa Barwierzowi zapłacić.
Nad to / obrażonemu zamieszkaniu y szkody / któ-
reby mu stąd wrosły / nagrodzić winien / wedle
rozeznania a szacunku Sedziiego. Co y Pra-

wem

Exo: 21.

wem Bożym jest opatrzone. Jako gdyby kto ia-
kiemu Rzemieślnikowi dobremu / albo Pisarzy-
wi / albo Malarzowi reke wciął / która on sobie
żywność zarabiał: powinien jest rannemu po-
bedzie żyw / na każdy Rok tylé płacić / ile on robo-
ta swoją y dowcipem na każdy rok m ogł nabyc.
Wszakże ranny pierwey ma przysiądz / iako tak
wiele mógł zarabiać. Co wszystko zależy na ro-
stropności Sedziiego / który sye ma w takowych
rzeczach dokładać Prawa pisanego / gdzieby co
w pospolitey uchwale albo w moderacyey mia-
nowicie opisano nie było. Jako o rozmaitym
Wargielcie / wedle Ludzi różnego stanu napisa-
no / Speculo Saxon: libro iij, arti: 45. lib: ij, art: 16.
y na innych mieyscach. Bo Sedzia powinien
to wiedzieć / a pilnie tego przestrzegać / aby żadne-
go ani wietrza ani mnieysza winą nie karał / ie-
dno iako w Prawie napisano. Czego ja tu te-
raz nie wypisuię wszystkiego: folgując częścią
krótkiemu pisaniu / częścią trudnościom Urzedu
moiego. ¶ Jesliby sye też przydało / iżby kto miał
wiele ran żądanych: tylko za iedne rane nawiet-
sza / Polowicą Wargieltu obrażonemu idzie: a
Sedziemu / groszy Cztérdziesci. A bowiem gdy-
by cztery albo pięć ran miał opłacać / każdą ra-
nę polowicą wargieltu / przenosiłoby rtho caly

Wargielt:

Wargielth: to jest / zapłata człowieka zabitego.
 Te pieniądze karania / y nagrodzenia stro-
 nie obrażony / dla tego są wynalezione dowci-
 pem ludzkim / aby pokoy pospolity był zachowan /
 aby ieden drugiego nie obrażał. Ale ten dowcip
 jest nad Prawo Boże / które każe aby każdy tracił
 ząb za ząb: oko za oko: reke za reke: gardło za
 gardło. By tu Prawo Boże zachowano / odzu-
 ciwszy ludzkie ustawy na strone / byłby wietfzy
 pokoy: nie byłyby tak wielkie bitwy / rosterki /
 mordowania / niezgody / iakie widzimy. A za tka
 przyczyna wiele kroc / iż gdy komu latwie o pie-
 niądze / waży sye drugiego za ledą krzywdą vbić /
 zabić / krewo przelać / y w innym lotrofstwie swęy
 wolę dosyć uczynić.

Wyłożonym Sądzie.

Wyłożony Sąd: to jest / który by-
 wa czasow wedle prawa zamie-
 rzonych: a idzie swoim postep-
 kiem zawždy przez dwie niedzie-
 li: poczynwszy od swoich czasow

z Prá-

z Prawa albo też z zwyczajów którego Miasta v-
 lożonych. Jako wedle zwyczajów Miasta Krá-
 kowa / piérwszy Wyłożony Sąd / w piérwszy
 Piątek po Trzech Króloch. Także idzie zawždy
 przez dwie Niedzieli / aż do Niedzieli Starego
 Miesopustu / ile dwu Niedzieli sstawa. Potym
 w piérwszy Piątek po Przewodney Niedzieli / aż
 do Niedzieli która zowa Krzyżowa. Potym
 nazajutrz po Bożym Ciele / aż do Niedzieli Ad-
 wentowej. Na niektórych miejscach do swie-
 tcy Małgorzaty. A potym w Piątek po swie-
 tym Bartłomieju / aż do Adventu. A iesli z
 tych to Sądów Wyłożonych który przypadnie
 na dzień święty / tedy bywa przelożon na inny
 dzień. Jesli też którego Wyłożonego Sądu zay-
 mie / albo zaydzie dwu niedzielny czas / który by-
 wa przed każdym wielkim Sądem od wywola-
 nia / iako jest wyszsey opisano: tam iuz Wyło-
 żony Sąd dla wielkiego Sądu Burgrabskiego
 ginie: aż potym w swoje kłobe po drugich dwu
 Niedzielach wpadnie / od piérwszego Piątku któ-
 ry będzie po wielkim Sądzie: a to ma być rozu-
 miano tak: iesli niezagrodza drogi czasu wyszsey
 namienione: iako Niedziela Starego Zapustu.
 Niedziela Krzyżowa. Niedziela Adventowa.
 Bo ty Niedziela czynią wolności od Sądów /

Czas wyło-
 żonych Sa-
 dow / wedle
 zwyczajów
 Miasta
 Krakowa.

I

aż do

aż do czasow Sadow wyszley naznaczonych.
I za długim zwyczajem przyszło / iż ten sąd zo-
wa Wyłożonym / iakoby na pewne a nieomylne
czasy vłożonym / a prawie zamierzonym : nie in-
czey / iako w ziemskim polskim prawie Sady /
ktore zowa Kofi / pewnych czasow wedle Sta-
tutu opisanych bywaja / aby na tych Sądziach
každy spraw swych pilnowal / a żaden sye niewia-
domoscia niewymawial. A dla lepszey pewno-
ści y wietkszey wiadomości / Tedy na taki Sąd
Wyłożony / trzykroć tegż dnia porannu dzwonią.

Pozwianie na Wyłożony Sąd.

A ten Sąd / może Pozwać tegoż dnia kto-
rego ma być obchodzon : wskażę przed tym
niż będzie zagaion. Albowiem gdy inż Sąd za-
gaia / Pozew nic nie waży.

Gaienie Sadu Wyłożonego.

Sąd Wyłożony / thymże obyczajem przez
Woytę iako y Burgrabski bywa gaitony :
Albowiem gdy inż Ławnicy na Sądzie zaśie-
da : tedy Woytę zwykły pytać Stárszego Przy-
sieźnika : Gdyż dzisiaj jest Dzień Wyłożonego
Sadu / iesli czas jest zagaic Sąd : Co gdy mu
będzie skazano : tedy postąpi daley thymże oby-

czaiem /

czaiem / iako wyszley napisano przy Burgrabskim
Sądzie. A iesliby Sąd był nie w ten dzień /
ktory jest Wyłożonemu Sadowi naznaczony /
ale z potrzeby / (ktory Sąd pospolicie zowa Po-
tocznym albo Potrzebnym) Tedy Sedzia inny
postępek będzie chował. Albowiem tak ma py-
tać : Gdyż wedle potrzeby żadaia Sadu / mali
być Sąd zagaion : A Stárszy Przysieźnik ska-
że : iż ma być zagaion. Daley Sedzia zachowa
sye w zagaieniu na tym Sądzie / iako wyszley jest
opisano Iure Municip: articu: 16. Speculo Saxon:
libro iij, articulo 61. A ma Sady gaitć pod te-
mi Okolicznosciami : na miejscu bezpiecznym /
iawnym / nie pokatnym / ktemu obranym / rano /
gdy Słońce wznidzie / trzeźwo / nie w dzień S-
wiety. A powinien jest na Sądzie siedzieć / do
Południa / daley nic.

Sprawy Wyłożonego Sadu.

A Wyłożonych Sądziach / bywaja sadzo-
ne sprawy wszelkie / tak te ktore sye ściaga-
ia na persone / iako y te ktore na rzecz / tak rzec-
wé iako y sromotné : to jest / okolo Dziedzictwa /
Darów / Spadkow / Długow / kzywod / zloczyn-
stwa / Targi / ymow / obwiazania okolo wszel-

I ij

kich rze-

kich rzeczy ruchomych y nieruchomych / Zdawania dziedzictwa / Zapisy darow / y wszelkich obowiazkow : a osobliwie / Zdawanie Imienia stojaćcego.

Obyczaj Zdawania Imienia stojaćcego.

Przy tym Sądzie / chowają zwykłą Cere-
monia / opisaną Iure Municipa: articulo 20.
Iż gdy kto przedawa Imienie ze wszystkim Prá-
wem swoim / iako sam trzymał / a zeznawa to iá-
wnie przed sądem : Tedy Sedzia potwierdza-
jąc ono kupno / bierze Czapkę od tego który prze-
daje / a kładzie ją na głowę tego który ono Imie-
nie kupnie. Albo iako indziej jest obyczaj / zielo-
na rozga kupującemu w ręce daje / opowiadając
naprzód głosem on odstępuje temi słowy : P A N
N. zdawa dom / Własność / albo dziedzictwo
swoje / na tym a na tym mieyscy leżące / ze wszyst-
kim Práwem / Pánstwem / Dochody wszystki /
Pánu N. w tychże Granicách / iako sam do the-
go czasu miał y trzymał / y iako nań po śmierci
tego N. przypadło / albo iako dostał od tego N.
A tak z Wzędu moiego / wedle Práva / takie ku-
pno utwierdzam / y vmocniam : y opowiadam

wszystkim

Czapka.

Zielona roz-
ga.

wszystkim iásnie to Zdanie / po pierwsze / po wto-
re / po trzecie / po czwarte mimo Práwo. Prze-
to pytam na Práwie / kto tu kolwiek teraz jest v
sądu / a milczy / nie sje temu nie sprzeciwia / acz
potym na wieczné czasu milczec nie ma :
Potym starszy Przysiężnik tak sjaże : Gdyż tu
ci którzy v Sądzie są obliczni milczą / a Senten-
cja y Urtel slyszac / Przedanie albo dar widzac /
nie sje nie sprzeciwiają : dla tego słusnie na po-
tomné czasy milczec mają wedle Práva. Potym
Sedzia włoży Czapkę na kupiaćcego iako wy-
słszy powiedziano : y tym znakiem ono Kupno /
dar / albo odstępek / utwierdzi y vmocni. A gdy
sje tho już stanie / (acz tego w Krákwie nie-
chowają / ale jest w Práwie opisano) potym ku-
piący ono Imienie / bedzie żadał aby mu było
dano Wwiązanie w nie / co mu bedzie przez wy-
rok nakazano. A tak Sedzia z Przysiężnikami po-
dzie do domu onego kedy ma być Wwiązanie /
y rzecze kupiaćcemu (który bedzie na ten czas
stał przed domem) wzięwszy go za ręce / temi
słowy : Potwierdzając ten dar albo Zdanie / kto-
re sje tobie dziś v Sądzie sstało / w to Imienie
albo dziedzictwo ciebie wwiezuie / y w ręce za
własność tobie podaje / wedle skazania sądow-
nego. Które wwiązanie potym bedzie w Ksie-

I iij

gi sado-

gi sądowe zapisano. ¶ Ty Wzdania / iako y
Gaienie Sadow / przystoi aby były własnym
wyrozumnym wsem ięzykiem sprawowane: a
bowiem iako sye kto ma bedac v Sadu onemu
Wzdaniu albo Odstepkowi przeciw / chochy
go dolegalo / gdy Sedzia nie rozumnym Języ-
kiem do ludzi przysluchajacych tako mowi: Kto
teraz milczy / aby wiecznie milczal: To per-
na / iz milczec musi / gdy nie wie co mowia: A
samby Sedzia milczal / gdyby do niego nierozu-
mym ięzykiem mowiono.

**Obrona tego obyczaju przy Zda-
niu Imienia.**

¶ A Ceremonia okolo zdawania Imienia /
wzieta iest z Staradawnego zwyczaju /
ktory byl chowan miedzy ludem Izraelskim.
Napisano w Ksiegach Ruth: Iz gdy ieden dru-
giemu Prawa swego odstepowal / Aby ono od-
stapienie albo zdanie moc wzieto: tedy ten ktory
przedawal Imienie / zsuwal bot albo trzewik z
nogi swojej / y dawal go kupniacemu / przed dzie-
dzicami Mezmi Starszymi onego Miasta / pod
ktorego Jurisdycya bylo Imienie. A to bylo
swiadectwo wzdanja Imienia w Ludu Izrael-

skim /

Ruth 4.

¶ Obyczay
starého Sa-
domu zda-
wania Imienia.

skim / o czym kto chce moze szerzey w Ksiegach
wyszey namienionych czytac. ¶ Nas / acz w
tym iest nieiatka odmianna / wszakze to snadz za-
dnego nie obrazi / gdy mu miasto bota czapke na
glowe wloza / albo rozge zielona w reke poda-
dza. Napisano tez Iure Munic:artic: 20. Iz ta oko-
lo Zdania Ceremonia ztad posla / gdy Enoch
syn Raimow zbudowal byl Miasto / y postanowil
to / aby zaden nic nikomu nie bral / coby wla-
sna praca nabytego mial. A iesliby kto chcial co
przedac / albo iakim obyczajem swoje Imienie od
siebie oddalic / tego tez nie mogl wzynic / azby od
Pana swego znal przyzwolenia przyniosl / to iest
Gross / na ktorym byl wybit Obraz Krolewski /
przez co on przedawajacy znaczy / iz tho z wola
Pana swego czynil / y posluszenstwo przeciw nie-
mu tym wkazowal. ¶ Przeto te Porzadki moga
byc chorwane / nie dbajac nic na ony / ktorym wiec
nieiatko wadzka: Albowiem tych to czasem obra-
za / ktorzy nie doczytali / a za iatka przyczyna co po-
stanowiono / pilnie sye nie przypatrzeli.
¶ Wielebym rzeczy mogl okazac / ktore z Prawa
Bozego grunt moga: ale folguiac trotkiemu pi-
saniu opuszczam. Wszakze ieszcze iedno przy-
wiode / okolo Dawnosci / co Lacinnicy zowa
Praescriptio, tez z Prawa Bozego. Napisano

Iure Municipi:
articulo 8.

in Lib:

O Sądach Miejskich.

in libro Leuit: Ktoby przedał Dom w Mieście / może go odkupić pości Rok nie przemienie. A jeśli w rok nie odkupi / tedy on Kupiec będzie trzymał Imię ię y potomkowie ięgo wiecznie.

Przyczyny prze które Rodzicy mogą Dzieci wydziedziczyć z Imienia.

Przyczyny prze które Ociec Syna z Imienia wydziedziczyć może / ty są. **I** Pierwsza: Jesliby Rodzicom swoim iaki gwałt albo krzywdę uczynił / albo ię bił / albo w wielką szkodę iakim oskarżeniem / albo dobr rozpraszaniem przyprawił. **I** Druga: Jesliby ię o gardło winował z uczynku iakiego / któryby niebył przeciw Krolowi / albo Pospolitey rzeczy. **I** Trzecia: Jesliby z niecznotliwymi Ludźmi / z Błazny / z Koftryami obcował / a w tym długo trwał. **I** Czwarta: Jesliby sye około Czarnoksiestkiej nauki / albo Czarow obierał. **I** Piata: Jesliby Rodzice otruc chciał. **I** Szosta: Jesliby z Nacochą swoją / albo z Miłosnicą Wycowską rzecz miał. **I** Siódma: Jesliby Wyca w niewoli będącego / Rekoiemstwem albo Długiem na swą Personę przyietym / ileby mógł / nie wyzwalał;

wszakże

wszakże to tylko o Mężczyźnie ma być rozumiano. **I** Osma: Jesliby rodzicowi swemu zabraniał Cory albo Wneczki wydać za mąż / wedle możności ięgo. A Cora iesliby też za wolą Wycowską niechciała idź za mąż / aleby sye wdała na frye / też może być wydziedziczona. **I** Dziewiąta: Jesliby o Wyca na rozumie zeszłym pracy nie miał. Dziesiąta: Jesliby odszczepieńcem wiary Chrzecijskiej nie był. **I** Jedemnasta: Jesliby gwałtem imię za żywota Wycowskiego pościadł. Speculo Saxon: libro 1, Artic: 17.

O Potocznym Sądzie.

Potoczny Sad / albo iako zową potrzebny: iest ten / który okrom włożonych pewnych dni / na żadanie czyie / o Imię ruchońbywa / gdyby iaka potrzeba do tego przyciskała: to iest / albo niemoc / albo starość / albo rychła sprawiedliwość / albo co innego takiego. Też w osobnym

Potoczne Sady o ruchońbie Imię.

Domu niemocnego/ ku uczynieniu Testamentu.
 A ku takiemu potocznemu Sądowi / dosyć jest
 dwa albo trzy przysiężników z woytem/ iesli ich
 na ten czas nie może być więcej. Przed którym
 Sędem / rzeczy sprawowane mają być takowey
 mocy / iakoby sye przed Gaionym Wyłożonym
 Sędem działo. Wyiawszy Sprawy okolo
 Imienia stojącego / które tylko przed Gaionym
 Wyłożonym Sędem / mają być sprawowane /
 na zwykłym a wszystkim wiadomym / nie pożą-
 tnym miejscu. A wszakże gdyby na innym od-
 miennym miejscu miał być Sąd / to może być :
 ale tak / iżeby toj Sedzia pierwey opowiedział
 przez Podwoyskiego iawnie / z namienieniem przy-
 czyny / dla którejby to przemienienie miejsca ku
 Sądowi było. Iure Municipali Articulo 10. in fi-
 ne Glossæ. Et Speculo Saxonum Libro iij, Arti-
 culo 61.

Przy Potocznym Sądzie pozывanie / Gai-
 enie Sądu / y zachowanie wszelakiey v-
 czciwości : także ma być rozumiano / iako y przy
 Wyłożonym Sądzie / wyszey opisanym.

Sprawy tego Sądu / są pospolicie o ruchom-
 me Imienie : wszakże y o stojące Imienie
 mogą być na thym Sądzie zapisy / Przedania /

obowia-

J Sprawy
 Potoczne
 Sądu.

obowiązania / Ugody / y inne Contrakty / iako y
 przed Wyłożonym sędem : okrom rozdania / kto-
 re tylko na Wyłożonym sądzie ma być.

O Gościennym Są- dzie.

Gościem kto ma być rozumian.

Gościem v Sądzie ten jest / który
 tak daleko mieszkanie ma / iż ie-
 dnego dnia do Sądu przydz nie
 może. A iesliby mu strona wia-
 ry w tym nie dała / by miał być
 gościem : tedy tego będzie powi-
 nien przysięga dowieść / y iako tak daleko mieszkā-
 nie ma / iż iednego dnia do sądu przysć nie mogł.
 Iure Municipali, articulo 46.

Na Gościenny Sąd / Sedzia za-
 wždy ma być gotow.

S Dł Mieszczanin na Gościa / albo Gość
 na Mieszczanina / o dług albo o inne rze-
 czy żalować ma : Sedzia każdego dnia ku Sądowi

m ij

dowi

I Zapłata
Gościu
Práwem.

O Sadoch Miejskich.

dowi powinien być gotow : a ku swemu Sadowi / dosyc ma trzech przysiężnikow / iesli ich wiecéy nie moze być. Zapłata Gościuym Práwem / ma być skazowana do trzeciego dnia.

Goście przed obcym Sedziem niewinni odpowiadać.

S DZ obiedwie stronie sa gościu / nie powinni przed Sedziem inšey Jurisdycyey : to iest / inšego Práwa / odpowiadać. A to tak ma być rozumiano : iesli obwiniony tak iest ośiadły w swym Práwie / żeby sye ona ośiadłość tak daleko wynosiła / iako iest dług / o ktory iest obżałowan. Iure Munic: artic: 68. Wszakże pozwany y do obcego Sedzięgo powinien stanać : wedle Regul Práwnych : In Ius vocati, eant. Foro te para. A stanawszy / do swęgo Práwa wyiść / albo słuszną przyczynę powiedzieć / przecz by nie winien odpowiadać.

Gość przed obcym Sedziem winien odpowiadać z pewnych przyczyn. ./

Pozwany w inšym Práwie powinien odpowiadać z pewnych przyczyn. Naprzod :

Jesliby

Część Wtóra

List XLVij.

58

Lib: iij, art. 25.

Jesliby Imienie miał w onym Práwie : tedy ile z strony Imienia winien odpowiadać. **I** Wtóre : Jesliby tam co wystąpił / tamże ma być karan / wedle pospolitey przypowieści : Gdzie kto zgrzeszy / tam pokutnie. **I** Trzecie : Gdzie kto handel wiedzie / albo sye zadłuży / y placić zapisać. **I** Czwarte : Gdzie kto skarży / tam też stronę pozwany / iesliby od nię o co był obwinion : ma odpowiadać. Co w Práwie zowa / per modum reconventionis. Iure Municipali articulo 28. Speculo Saxonum lib: 1, artic: 61. Lib: iij, artic: 79.

Wina / kto Sasiada swęgo nie potrzebnie pociaga w inšym Práwie.

Siadły Kupiec / gdyby od Sasiada swęgo na drodze był hamowany / a przyzwany do obcego Sedzięgo o dług : a on pozwany wybilby sye słusznymi przyczynami do Práwa swęgo. Tedy temu pozwanemu / gdyby przed własnym Sedziem o to czynił / ma być nagrodzona szkoda y lekkość od onęgo / przez ktorego był na drodze niepotrzebnie gabaný albo aresztowany. Ktorey rzeczy ten to pozwany ma mieć świadectwo od obcego Sedzięgo / do swęgo sedzięgo / przez list otworzysty / albo Minute onęy Sprawy.

m iij

wy /

wy / ktoraby okazał własnemu Sędziemu przeciw stronie / iesliby tę lekkości przala. Iure Municipali articulo 68.

O gorącym Prawie.

Gorące Prawo jest / które wszystkiego czasu / y w swieto / y czasow zawieszonych od Praw bywa / gdy iaki zloczynca na iasnym a świeżym zloczynstwie : iako mowia / in manuali & recenti facto , bedzie wlaiony / tak izby mu szlo o gardlo / iako na zlodziejstwie / na lupiestwie / na morderstwie / na mezooystwie / na gwałceniu pánienstkim / na zapaleniu domow / albo przy iakimkolwiek innym zgwałceniu pofoiu pospolitego / badz reka / mieczem / ogniem / y ktorymkolwiek innym obyczaiem. Iure Municip: artic: 114. & 115. Miedzy zloczynstwo też poczytaia / kiedy kto rzecz kradzioną ma w swoim schowaniu / do ktorego sam noši klucz : wyiawszyby rzecz kradzioną tak mala byla / izby oknem mogla być wrzucona.

Wszakze y okolo wielkich rzeczy nayduie sye / iz

nie

nie każdy to zlodziej v tego rzecz kradzioną nayda / choziaby tak wielka byla / izby oknem niemozla być wrzucona. Bo ma za soba taki wiele obron wedle Prawa / iako napisano Iure Municipali articulo 92. & 135. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 36.

Gorące Prawo / gdy kogo za s wieża poimaia / zwlaszcza na mezooystwie a na gwałcie / trwa cztery a dwadzieścia godzin. A gdy minie gorące Prawo / tedy (oproc szusney przyczyny / izby na ten czas przeciw takiemu nie mozono postepic) o gardlo iuz takiemu nie idzie / ale placic a dosyc czynic ma Wargieltem w Prawie opisany wedle stanu.

Sposob odvodu y pokonania na gorącym Prawie.

Al thym Sądzie / Zlozynca na świeżym wczynku poimany / zarazem bywa sadzon. A iesli bedzie pokonany przez powodną strone Swiadcetwem siedmi Mezow : albo sye sam przed Sadem zezna : zarazem na gardle bywa karan co zasluzył. Iure Municipali artic: 36. Speculo Saxo: lib: ij, arti: 70. 66. lib. ij. arti: 10. Ale bezdzieli taki czlowiek nie na świeżym zloczynstwie

wziety/

Nie każdy zlodziej / v kogo kradzioną rzecz nayda.

wzięty / na którego skargę o złoczynstwo przed
tym nie przychodziła / y nie takowego nie było
nań slychac: tedy on iest bliższy sam sye odwieść
przysięga / niżliby go żalujący miał pokonać.

Iure Municip: Artic: 76. Ale kiedyby skazano / iż
obwiniony bliższy sye odwieść przysięga / gdy za-
łobą wysła gołymi słowy / żadnym dowodem
nie potwierdzonymi: a ten to obwiniony / czasu
naznaczonego nie oddałby przysięgi: tedy żalu-
jącemu Wargielt przepada / a Sedziemu wine:
daley nic. Iure Municipali Artic: 91. in Glos.

Własności Gorącego Prawa.

PER Sąd / trzy są własności przy Zło-
czyncy. **P**ierwsza: iże poimany za go-
rąca / nie może być dan na rekoimstwo: Rok in-
ny iemu nie ma być naznaczony / ale zarazem ma
być sadzon / y wnet iesti będzie pokonany / ma być
skaran / co zasłużył wedle Prawa: a niewinny /
zarazem ma być wolno puszczon. Speculo Saxo-
num libro 1, artic: 55. & 66. Iure Municip: artic: 27.
Wtora: iże poimany nie może przec swoięgo
wczynku: abowiem powodna strona bliższa iest
go pokonać iako wyszły o tym. **T**rzecia: iże
ktorekolwiek skazanie przeciw niemu wynidzie /
tego nie może naganic / ani od niego appellować

Speculo

Speculo Saxon: libro ij, artic: 12. A tu wedle tych
własności / Złoczyńcy to Prawo bywa Gorące:
bo mu wiec w nateższy mroz bywa goraco.

Sędzia / gdyby nie był na ten czas domá / a
przytrafiłaby sye taka sprawa o Złoczyń-
stwo: tedy Mieszczenie albo Wiejscy ludzie / we-
dle swęgo widzenia obierają sedzięgo / którego
łacinnicy zową Gograuius. Ale pospolicie starszy
przysiężnik woytowostkie miejsce wszedy zasiada.

Powołaniu Mezoboyce.

Powołanie / iest Setencya albo
skazanie Sedzięgo / wydane na ko-
go / dla nieposłuszeństwa albo wy-
stętku iakięgo. Iure Municipali, Ar-
ticulo 5. Glos.

Sposób powołania Mezoboyce.

Powołanie zbieglęgo Mezoboyce na świe-
żym wczynku / iako Laccinnicy mowia: in
recenti facto: thak bywa: Przed Gaynym Sa-
dem / przyaciół najbliższy / a zwłaszcza Mieszczyz-
na / człowieka zamordowanego / obżalowanyszy

ii

Mezo-

Mezoboyce przez swęgo Prokuratora / o zamor-
dowanie przyiaciela swoięgo : bedzie żadał na-
przod / aby mu sluga z Wzędu był przydan / ku
przywołaniu Mezoboyce : co go doydzie przez
Sądowny Wyrok. Sluga tedy z wzędu przy-
dany / poydzie naprzod na ono miejsce gdzie sye
zamordowanie sstało / y przywola Mezoboyce
glosem wielkim / mianniac go własnym Imie-
niem y przezwiskiem: aby stanał do Prawa prze-
ciw temu N. Al gdy go inż tak po pierwsze przy-
wola / wróci sye do Sądu / y zezna ono przywo-
łanie / które za pytaniem Prokuratora bedzie po-
twierdzone przez Sądowny Wyrok. Potym
Prokurator bedzie sye na mezoboyce przypowia-
dał / żalując nań o zamordowanie człowieka nie-
winnęgo. Druga raz sluga także iako pierwszy z
Wzędu na żądanie Prokuratora przydany / przy-
wola mezoboyce wpośrzod drogi / między miej-
scem Sądowym / a między onym gdzie sye za-
mordowanie sstało: przywola także v ciela trze-
ci raz / y czwarty nad Prawo v Sądu / zeznawa-
jąc za każdym razem przywołanie. Taka sprawa
przywołania / przypowiadania / y obżalowania /
bedzie przez cala godzinę. Al gdy tak inż trzy razy
y czwarty mimo Prawo / przywołany mezoboy-
ca nie stanie : Prokurator na dochodzeniu godzi-

ny tak

ny tak bedzie pytał: Ponieważ tu ten N. przywo-
łany po pierwsze / po wtore / po trzecie / po czwar-
te mimo Prawo / obżalowany o taki mord / nie-
stanał / acz nie ma być poniżono Prawo ięgo : Za-
tym Woyth z Przysiężniki powstawşy / y pod-
niosşy każdy prawą rękę / a spuściwşy dwa pal-
ca na dol / sstaże go na vpad: y poniży prawo ięgo /
tak mowiac : a za Woytem też wşyscy Przysię-
żnicy mowic beda : powtarzając trzy kroć z no-
wu słowa niżej napisane / z wymienieniem Me-
zoboyce / własnym imieniem y przezwiskiem.

Gdyż tu N. obżalowany przed Sądem o za-
mordowanie tego N. przywołany po pierwsze /
po wtore / po trzecie / po czwarte mimo Prawo /
nie stanał ani przez sye / ani przez swęgo mocne-
go człowieka. Przeto o takowy mord vpadł iest
w swęy rzeczy / y Prawo ięgo poniżamy : żone ie-
go sstażniemy być Wdową / Działki Sierotami /
y bierzemy od niego Prawo ięgo : a daemy go w
moc nieprzyiacielom ięgo / do tad / po ki ku swęmu
Prawu nie przyydzie. Gdyż tu. etcet.

Forma Zapisu tego powołania.

CORam hoc Iudicio comparens personaliter
laboriosus ADam N. ingenui olim ABEL N. nu-
per interfecti parens, quæstus est aduersus CAY-

Sentencya
tego powo-
łanie.

n ij

mum

num N. & eius complices. Quia ille præfatum Abel miserabiliter, nullam penitus ob causam trucidauit: de uiuoque mortuum fecit: postulans, ut ex sententia iudicii daretur illi Præco, eum ipsum Caymum vocaturus, ut coram iudicio comparens sese de eiusmodi insinuatione purget: cui per iuridicam sententiam datus est Præco iuratus N. cuius publicis vociferationibus ipse homicida, secundum Iuris obseruantiam, ut se iudicio sistat, vocatus & accersitus est. Primum in loco, quod homicidium patratum est. Secundò in medio viæ. Tertiò circa cadauer feretro impositum. Quartò ex superabundanti, coram iudicio. Qui quidem Caym, cum solenni more aduociferatus, neq. per semetipsum, neq. per plenipotentem comparuisset. Supra nominatus Adam aduersus eum proposuit, quod prædictum Abelem nullam penitus ob causam immaniter trucidasset, & ex uiuo mortuum fecisset. Itaque postulabat per sententiam decerni, ex quo idem homicida toties ad purgandum vocatus non compareret, ut in causa commissæ cædis condemnaretur.

¶ DECRETVM est: Quandoquidem Adam aduersus Caymum proposuit, quod prædictum Abelem miserabiliter trucidasset. Qui quidem Caym per Præconem iuratum ad iustificandum sese aduociferatus, neque per se, neque per

suum

suum plenipotentem comparuit. Proinde ob patratum homicidium per sententiam condemnatus est: succubuitque in hac causa commissæ cædis de forma Iuris. Deinde per Iudicem & Scabinos consueta Iuris Teutonici Maydeburgen. solennitate & vigore banitus & proscriptus est. Cuius vxor pronunciata est vidua, & liberi orphani: ipse etiam alienatus est ab amicis, & traditus hostium arbitrio atq. voluntati, donec purgando sese, Ius suum recuperauerit, & ad pristinum restitutus fuerit.

Obróná tego Porzadku w Powołaniu.

¶ Czkolwiek przeciw thakiemu Porzadkowi Powołania / niektorzy mówią y piśm / powiadaiąc ię być małej ważności: dla tego / iż Niezoboyca powołany / nie bywa oblicznie pozwany trzy kroć / tylko przywoływany / obyczajem wyższyć opisanym. A biorąc sobie na pomoc Prawo pisane / z Textu Speculo Saxon: libro 1, articulo 67. Gdzie tak iest napisano: Qui tribus Edictis citatus, in causa quæ mortem vel membri amissionem inferat, proscribi poterit. Ktoré Prawo nie inaczey rozumieć / iedno o oblicznym Pozrywaniu. Ale ci wszyscy nie dobrze sye tu podobno wszystkich słowom w tym Prawie przy-

n iij

wie przy-

¶ Pozywa-
nie rozma-
te.

wie przypatrzyli / w których mianowicie wyrażono obyczaj pozowania / gdy położono / tribus Edictis citatus : gdzie sye nie ożaznie aby obliczenie miał być pozwan / ale per Edictum.

Abowiem w każdym Prawie rozmaity jest obyczaj Pozowania. Naprzod / gdy Personie nie ożiadła albo Prawem przekonana biera. Wtore / gdy sędzia słudze swemu rożkazuje kogo pozwać ystnie. Trzecie / przez Listowny Pozew. Czwarte / przez przylepienie Listownego Mandatu / na drzwiach zbiegłego człowieka / albo na Katuszu / albo na innym takim iawnym miejscu / z którego by to ku wiadomości zbiegłego rychley przydz mogło. Ktory Pozew / wżeni w Prawie zowa per Edictum : a bywa pospolicie na persone zbiegłą / ktora nie ma mieżskania swego / albo sye kryje / tak iż iey na obliczny Pozew trudno dostać. Piąte / bywa przez iawne przywołanie / co zowa per proclama. A tak / gdy w Prawie wysşey namienionym stoi : Qui tribus Edictis citatus non comparuerit, daćie znać / aby Meżoboyca był pozwan przez przylepienie Mandatu Sędzięgo na jakim miejscu iawnym.

¶ A iż w Krakowie Meżoboyca tym obyczajem nie bywa pozwan per Edictum : jedno przez przywołanie : toć sye wşystko wściaga ku

temuż

temuż Prawu namienionemu : dla tego / iż Pozew per proclama, może być zawżdy za takim przyczynami / za którymi bywa Pozew per Edictum. Co jest opisano in Legibus, a wspomina Robertus in libello, qui inscribitur : Lumen Advocatorum, De Citationibus. Quod in omnibus casibus, in quibus Lex permittit fieri Citationem per Edictum, in illis etiam Citatio fieri potest per proclama. A w tę mierze ięszcze słusżnię y pewnię przez przywołanie : bo gdy nie każdy umie czytać / rychley sye to zbiegłego może donieść / kiedy głos wołającego służy przychodzi w wşy y tych ludzi co czytać nie umieją. Przeto ten pośstep pozowania Meżoboyce przez przywołanie / jest wedle prawa / zwłaszcza gdy ten kto kogo zamorduje / zawżdy sye Prawa chłoni : y na obliczny pozew go nie dostanie. Z którego Porządku powołania y ten niemący pożytek przychodzi w pospolstwie / iż dnuży pilnie przysłuchając takiego ogromnego powołania / za boiażnią będą sye tym czyniemy wystręgać pijanstwa / lotrostwa / przymowe / rożerkow / zwad / y innych wiele przyczyn / przez które do Meżoboystwa wiele kroć latwie sye droga podać. Oderunt enim peccare mali formidine poenę. A w tym sye poşoy pospolity mnoży. Ponieważ też iednak y on

¶ Pożytek
takiego po-
wołania.

Meżo-

Gene. 4.

Niezoboyca ktory sye kryie albo zbieży: iuż przez zbieżenie swoje nie mały dał znać do tego / że iest onego Niezoboystwa winien / albo iaka przyczyne do niego dał / gdy sye iuż chroni sądu / wstąpiac o swej sprawiedliwości. Et Reipub: maxime interest, ne scelera maneāt impunita. Którym znakiem zbieżenia / PAN Bóg ieszcze od stworzenia świata / wszystkim Niezoboyce pod persona Kaymowa / naznaczył / mówiac: Przeklęty iestś na świecie: ziemia sye otworzyła / y przyięła krewo Brata twęgo z rąk twoich: kiedy będziesz sprawował ziemię / nie da tobie owocow swoich: będziesz sye błakał / y będziesz vciekał. A tak gdy sye Niezoboyca kryie / albo zbieży / a zbieżenie y tulanie / znać iest Niezoboystwa: słusnie go iuż iakoby za winnego / tak przez przywołanie pozrywają y powołują. Gdyż też to powołanie nie mu szkodzić nie może / iesli mając List Gleytowy / albo sobie od Sedzięgo ziednawszy pokoy pospolity / okaże potym niewinność swoje / y vsprawiedliwi sye każdemu wedle Prawa / ktobykolwiek nań o to Niezoboystwo foldrował. Abowiem też w powołaniu pod tym oblikiem skazują: Daliśmy go w moc Nieprzyiacielom iego / y poniżamy go po ki ku Prawu swemu nie przyydzie. Przeto też opisany iest Porządek / iako

sye kto

65

sye kto ma od powołania wyzwolic / iesli będzie niesłusnie powołany. Abowiem sye to trafia / iż y Powod czasem niesłusnie tego winnie / y świadkowie niesprawiedliwie świadczą. Speculo Saxon: Lib: ij. artic: 4. Iure Municip: artic: II3.

Powołany / którym porządkiem przychodzi ku Prawu swemu.

Powołany / thym Porządkiem przychodzi ku Prawu swemu. Ziednawszy sobie Gleyt / albo Pospolity pokoy od Sedzięgo / aby bezpiecznie krom wszelkiego przenagabania niewinność swoje okazał: stanie przed Zaginionym Sądem / y będzie sye opowiadał: iż thu iawnie przed Sądem gotow sye vsprawiedliwić / y niewinność swoje wskazać: nietylko temu kto go dał o tho N. mordowanie powolać / ale y każdemu ktobykolwiek go o to N. Niezoboystwo winował. A tak naprzod okaże List Gleytowy (iesli i ma) okaże też Powołanie: będzie potym żadał slugi z Wzędu ku przywołaniu onego kto go dał powolać: iesli go na Pozew obliczny nie może mieć: y wszystkich innych da przywoływać / ktoryby nań chcieli foldrować. Sluga tedy Sądowym Wyrokiem przydany / przywola go na

o

onym

onym miejscu gdzie sye zamordowanie stało:
opowiadając to głosem: iż ten N. który był po-
wołany/ stoi przed Sądem/ gotow sye usprawie-
dliwić każdemu/ kobykolwiek chciał przeciw
niemu czynić/ o zamordowanie nieboszczyka N.
Obwola też y Gleyth iego: potym sye wroci do
Sądu ku zeznaniu onego przywołania. Uczyni
thał Sluga z Drzedu przydany drugi raz w po-
środek drogi: uczyni trzeci raz gdzie ciało stało/ y
czwarty raz v Sądzie. A ten który sye usprawie-
dliwie sye opowiadał przed Sądem przez całą go-
dzinę/ iż sye gotow każdemu usprawiedliwić. A
gdy żaden przeciw niemu sędziować nie będzie/
przedsie v Sądzie włoży niewinność swoje przy-
sięga albo innemi dowody/ z którymi sye był na-
gotowal. Nad to rekoienstwo postawi osiadłe
ludzi/ tym sposobem/ ieslibysy kto przeciw niemu
ozwał o toż Niezoboystwo/ na trzech Sądziach
potym blisko będących/ aby był gotow odpowia-
dać wedle Prawa/ iako napisano Iure Mu: ar: 113.
Potym Przysiężnicy powstana z Woytem/ y ka-
żdy podniosszy dwa palca prawey ręki wzgore/
iako napisano tamże: Quod Iudex cum verbis &
digitis eundem absoluet, Tak powołanego przy-
wroca ku Prawu swemu: y podwyższa Prawo
iego/ mówiąc trzy króć za Woytem słowa Po-

wolaniu

Speculo Sax.
Lib: iij, art: 17.

wolaniu przeciwne. Gdyż tu ten N. stągawszy
przed Sądem/ okazał wedle Prawa niewinność
swoje/ chcąc sye każdemu sprawić o zamordowa-
niego N. którego przyiaciele przywołani po pier-
wsze/ po wtóre/ po trzecie/ po czwarte mimo pra-
wo/ ani przez sye/ ani przez mocnego człowieka
nie staneli. Przeto tego N. przywracamy ku Pra-
wu swemu/ y powwyższamy Prawo iego: bierze-
my go z rąk nieprzyjaciół iego/ y dajemy go przy-
jaciółom iego.

Potym na bliskich trzech Sądziach/ które bywa-
ia przez dwie Niedzieli/ za rekoienstwem wyż-
szej namienionym/ będzie sye oświadczał iaw-
nie/ iż o to Niezoboystwo kobykolwiek go wi-
nowal/ gotow każdemu odpowiadać/ y każdemu
sye usprawiedliwić: y będzie sobie dawal takó-
we oświadczenie zapisować. A gdy sye żaden na
tych trzech Sądziach przeciw niemu nie ozowie/
tam inż ma być wolny skazan przez Sadowny
Wyrok/ zupełnie/ dostatecznie/ wolny od wsze-
lkiego nagabania/ tak dobry/ y w teyże pocze-
wosci/ iako pierwey był przed powołaniem.

Trzecia droga ku wyzwoleniu
z Powołania.

o ij

Powola-

Powolany kto bedzie / a chce by tho poczcio-
wości iego nie szkodziło / dwoia droga iest
tu temu. Pierwsza: iednać sye przez przyiacie-
la swęgo z tymi / ktorzyby nam mieli soldrować.
Druga: być wolen z strony Sadu. A tu tak
postapi: Pozowie strone soldniacę / ktora na to
ma być pierwey vmowiona y ziednana / aby nie-
stanela: a gdy pozwany nie stanie / tedy od oney
Sprawy iuz wpada / a powolany z strony Se-
dziego bywa wolen: pozwany tylko Sedziemu
wme przepada / ktora powolany rad zań zapła-
ci. O tym szerzey czytay Speculo Saxonum Li-
bro iij, Articulo 18. Glos.

**Trwający w Powołaniu Rok y
sześć Niedzieli / co cierpi /**

Powołaniu / ktoby Rok y sześć Niedzieli
trwał: Imienie iego na Krola / albo na
Dziedzicznego pana przychodzi / a sam iuz y wol-
ności / y Prawo / y Poczciowość / y gárdło traci.
Speculo Saxon: lib: i. artic: 38. Iure Munic: artic: 5.
artic: 68. & 71. Jesli przeciw niemu potym pra-
wie bedzie postapiono / gdy Powod na to insty-
guie / albo Sedzia / wyszemu Sedziemu na in-
stygacya strony to powołanie oznaymi. Speculo

Saxonum

Saxonum libro I, artic: 71. Wszakze też to bywa
na łasce Zwierzchniego Pana / iże powolany po-
czasio namienionym / może być przywrocony tu
Prawu swojemu / y wyzwolic sye od onego po-
wołania. Specu: Saxon: lib: iij, artic: 17. in Glossa.
Ale tho iuz poczciowości iego bedzie szkodziło:
przez to / iż ono powołanie tak długo cierpiat / a
nie wyzwolic sye z niego: bo tym wkazal wzgár-
de przeciw Krolowi / albo swemu Sedziemu Z-
wierzchniemu / iż thak długo w tym lezał: tylko
w zdrowiu swoim iuz bedzie bezpieczen. Speculo
Saxonum Libro I, Articulo 38.

**Dziedzicy Powołanego / iako Imie-
nia dochodzą / iesli bedzie wzięto
na Krola.**

Powołanego Imienie / iesliby na Krola by-
ło wzięte: Dziedzicy powołanego tak go
doydż moga / gdy poń Rok y sześć Niedzieli nie
wymidzie przysiega v Krola: iże oni Oycowstie-
go uczynku / ani rada / ani żadna inna pomoc /
nie są winni. A iesliby tego Rok y sześć Nie-
dzieli uczynić omieszkali / Dziedzictwo tracą: wy-
iawşyby sye słuszną iaką przyczyną zalożyli / dla
ktorey tego tak długo cierpieli: ktorey przyczyny

o iij

powinni

powinni też dowieść. Napisano Speculo Saxo-
num Libro I, Articulo 38.

Powołanemu żaden nie powinien na Sądzie Odpowiadać / albo sye Vsprawiedli-
wiać na żadne žaloby : ale Powołany każdemu
sye vsprawiedliwić powinien. Speculo Saxonum
Libro iij, Articulo 16. Iure Munic: artic: 4.

O Zawieszonych Dni od Praw/
które zowią Ferie.

FERIAE.

Ali w które żadne Sady nie idą / są troi-
kie. Naprzód : Święta ku chwale Bożey
od Kościoła wstawione. Drugie : które bywają
zrostkowania Krolowskiego / albo którego zwierz-
chniego Pána / ku pospolitemu radowaniu : tho
jest / gdy sye Krolowi Syn narodzi / gdy Jone
poymie / gdy go Koronują / albo gdy nad Nie-
przyjacielem zwycięstwo otrzyma. Trzecie : które
bywają wstawione czasu żniwa / aby każdy przez
żadnego przeszkodzenia / wrodzay / który mu Pan
Bog dał / z pola sprawił / aby sobie z lata goto-
wał / czego by zimie pożywał. Wszakże y tego
czasu / strony które nie odwołczną Sprawiedli-
wość chcą mieć / mogą sye sądzić z spólnego ze-
zwolenia.

Ty dni

Ty dni wszyscy wyższej opisane / od Praw wol-
ne / dla tego są wstawione / aby ludzie od kłopo-
tow Prawnych sobie spoczyneli / a ku potrzebom
duśnym / ku vżytkom theż cielesnym / iako ku ro-
bocie / y nabywaniu majątności sye sklonili.
Wszakże gdzieby była pilna potrzeba / iako są Te-
stamenty / y inśze chorych ludzi sprawy y potrze-
by / świeże zloczynstwa : tedy na takowe dni od
Praw zawieszone : Sędzia nie ma mieć żadnego
baczenia / ale y w dzień święty na sąd ma być
gotow. Albowiem w uczynkach miłosiernych /
y w potrzebach wielkich / nie ma być ta rozność
dni chowana. A gdzieby iaka sądowa sprá-
wa / kromia potrzeby wyższej namienionych / w
ty dni zawieszone była / ta nie nie waży /
ani stawianie / iesliby iakie zaśzło.

Speculo Saxon: Lib: ij,
Articulo 10.

Porzą-

Poradku

Sądów Miejskich

Część Trzecia. O Postępku

Sądowym/á naprzód

O Pozwie.

Pozwie / áczem w Wtó-
rę części nieco dotknął / przy o-
bronie powołania zbiegle mezo-
boyce: ále iż pozew w wszelkiego są-
downe postępku iest gruntem:
á ná słusznym pozывaniu wiele zależy. Zdáło sye
zá rzecz potrzebná / ábym tu przed postępkem są-
downym o Pozwie nieco szerzej przypisał / co iest
Pozew / y iáko w każdym Prawie iest rozmaity
Pozew / y co w Pozwie nawieczey trzeba bázyc.

Opisanie
Pozwu.

CITatio ver-
balis.

CITatio lite-
ralis.

O postępie Sadowym

Pozew tedy jest wezwanie osoby wedle
Prawa / przez przysięgłego slugę Mieyskie-
go / przed obliczność Sedzięgo.

O Rozności Pozwów.

Pozew / wczem w Prawie opisują być pięcio-
raki. **I** Naprzód: Ustny albo Stowny /
kiedy Sedzia rozkazuje sludze swemu Wzedowé-
mu / aby stronie naznaczył czas (który zową Ro-
kiem) stanąć przed sye naprzeciw komu.

I Drugi jest Listowny: gdy Sedzia poruczy
sludze / aby pozew napisać stronie oddał. Taki
pozew na ludzi na mieyscu mieszkające nie jest z
potrzeby: abowiem to jest na wolej Sedzięgo /
kazać pozwać żywym głosem / albo pisaniem: o-
krom pewnych przypadków / w których Listow-
ny pozew jest potrzebny / zwłaszcza gdy iaka jest
Osoba zacna / chocia też tuteczna. Jako na nie-
których mieyscach dla wczimowości / wedle przywi-
leioy / albo Wielkierzow / albo też zwyczajem da-
wnego: Rayce / Ludzie Rycerskiego Stanu /
którzy pod Mieyską władzą imienie mają / Li-
stownym Pozwem pod pieczęcią Woytowską /
przez slugę Mieyskiego / tak bywają pozywani:
Nobilis, vel Famate N. dignemini coram Iudicio

nostro

Cześć Trzecia.

List Lviij.

nostro Ciuili N. quod feria N. ante meridiem ce-
lebrabitur, comparere: ad instantiam Famati N.
Datum N. Anno N. Die N. Sub Sigillo Aduocati
Ciuilis, Ciuitatis N.

I Jesliby też na ten czas strony / ktora ma być
pozwana / nie było w Mieście / albo w tym Po-
wiecie / albo w Krolestwie: Tedy Woyt daie
Woznemu Ziemienskiemu przysięgłemu / moc / ku
pozywaniu takowym Listownym Pozwem / al-
bo innym / iako kiedy zwyczaj y potrzeba nie sie.

S. G. Woyt Przysięgły Miasta N. oznay-
muie tym to pisaniem każdemu / komu to przyna-
leży wiedzieć: Iże na żądanie tego N. dałem y
dawam zupełną moc N. Woznemu Ziemienskiemu
Przysięgłemu / wkażycielowi Listu tego / aby on
na mieyscu slugi mego Wzedowého pozwał o-
blicznie Sláchetného N. naprzeciw wysłhey na-
mienionemu N. ktory nam chce żalować przed
Sądem naszym mieyskim / o Dług N. albo o
Dziedzictwo N. tu pod naszym Prawem Miey-
skim leżące / aby stanął przez sye / albo przez swe-
go mocnego człowieka / przed Sądem naszym /
ktory będzie w ten Dzień N. po świetym N.
błiski przed Południem / na mieyscu zwykłym
Sadowym. Aby na žalobe iego wedle Prawa
naszego odpowiadał: o thym wiedząc / gdzieby

p ij

nie stanął

Citatio per
Edictum.

nie stągał / iże przeciw iemu będzie postąpiono /
co jest wedle Prawa. Na ktorę rzecz lepsza
wiara y świadectwo / Pieczęć Wzędu mego jest
przyciśniona. Datum N. Anno N. Die N.

¶ Trzeci Pozew bywa na kształt Mandatu
Sędzięgo / który Pozew wzeni w Prawie per
Edictum zowa: a bywa na ten czas kiedy kto nie
może być pozwany / ani oblicznie / oni listownym
Pozwem: kiedy sye kto kryje / mieszkania swego
nie ma / albo kiedy miejsce na którym przemiesz-
kawka jest niebezpieczne: kiedy też są Adwersarze
nieznajomi / albo Personą zbiegła. Na takiego
Pozew na kształt Mandatu napisany / z wyraże-
nim Roku na dzień dwudziesty albo trzydziesty
wedle wolej Sędzięgo / ma być przybit przy o-
bliczności dwu albo trzech Świadców / na Ra-
tuszu albo na drzwiach onego / który ma być po-
zwany / iesli Dom ma / albo na Branie / albo na iá-
kim innym miejscu / z którego by to ku wiadomo-
ści strony rychły przydz mogło. Taki Pozew
iako długo ma stać przybity / na wolej jest Se-
dzięgo: a dosyc na tym / kiedy sluga przysięgły
zezna / iże ij przybił na thym a na tym miejscu /
choć nie zezna iako długo przybity trwał.

Citatio per
Proclama.

¶ Czwarty Pozew bywa przez przywołanie /
co wzeni w Prawie zowa: per Proclama, kiedy

Podwoyfti

Podwoyfti wielkim a wyrozumnym glosem na
Rynku albo na Vlicy przywoływa kogo / aby do
Sądu stągał. A taki Pozew może być za tymiż
przyczynami / za ktorymi Pozew bywa per Edi-
ctum. Tę w ten czas kiedy kto Dziedzictwo
zmárłego Przyaciela przyię / zaś dla długow
wielkich / tak spełnia iako przyięł puścić chce: tam
Creditorowie / iże ich pospolicie wiele bywa ta-
iemnych / mają być takim przywołaniem pozwa-
ni / z namienieniem Roku we trzy Miesiące. Kie-
dy też mają kogo w wiezować w Imienie sieró-
tki / który lat y obrony żadney niema / y przyia-
ciele iego są nieznajomi: tam mają być wszyscy
iego krewni przywołaniem przypozwani / aby sta-
neli ku Obronie sieroty / iesli by sye onemu W-
wiązaniu czym przeciwie mogli. Ale ty rzeczy z
strony Sierot / zależą na opatrności Rádziej-
kiej / ktorzy są supremi omniū orphanorū tutores.

¶ Piąty Pozew jest / kiedy persone imię: taki
Pozew z wiadomością a z dozwoleń Sędzię-
go w ten czas bywa / kiedy kto jest nie ośiadły /
nieposłuszny / albo dłużnik w zbieżeniu podejrza-
ny / a w placę nie pewny. O czym Sędzia ma
mieć dostateczną sprawę. A tho sye rozumie w
sprawach które nie naruszają wieczności / co zo-
wa in Ciuilibus. Ale w sprawach o złoczynstwo /

Citatio perso-
nalis, siue rea-
lis.

p iij

które

które zowią Criminales, Sędzia nie oglądając sye na przyczyny namienione / zawsze Persone ma rościć wziąć do więzienia.

W Listownym Pozwie co trzeba baczyć.

Listownego Pozwu / ty są Okoliczności gruntowne / które trzeba Pomodowi pilnie baczyć / aby na Pozwie były wyrażone: Imię y przewisko onego kogo pozycia: przeciw komu: o co: gdzie: na który dzień. A iżby przez sye albo przez własnego Prokuratora / albo mocnego człowieka skonał.

W każdym Pozwie co napotrzebniejszego baczyć.

Każdym Pozwie trzy są rzeczy które napotrzebniey mają być obaczane. Jedną / z strony Sędziego: a Drugą / z strony Slugi Przedowego. Z strony Sędziego: aby pozycie było za dozwoleniem iego. Wszakże to na wiele miejscach wedle pospolitego zwyczaju / w Miejskich Sprawach chowają: iż Przysięgli Słudzy / którym wiara bywa dana / mogą pozycie

wac na

wac na żądanie tylko strony / krom dozwolenia Sędziego. Z strony Slugi dwie rzeczy: Jedną / aby pozwał. Drugą / aby pozycie zawsze y Książ zeznał. Albowiem Contumacya pozwanego / nie może sye innym obyczajem słuszną okazać / iedno z takiego wyznania zapisanego w Księgach. A z tądże też iesli Sędzia skazuje co przeciw nieposłusznemu / za nieposłuszeństwem iego / pierwszy niżliby sluga pozew zeznał: tedy y skazanie ono / y wszystkie postępek nie nie ważą / iesli pierwszy nie będzie zeznania pozwu Slugi przysięgłego: kthoré zeznanie może być przed samym tylko Pisarzem w niebytności Sędziego. A tak ty dwie rzeczy z strony Slugi w każdym Pozwie są tak potrzebne / iż y skazanie / y postępek / y przysięgi bez nich bywają niczemne: wyiaższyby strony bez pozwu dobrowolnie sye Sędziemu na rozsadę daly.

Obyczaj Pozycwania.

Jesli kto kogo pozycie chce: potrzeba iesť / aby ten obyczaj zachował. Naprzod: ma iść do Sędziego żedac aby slugi dozyczył na pozycie swego Winowayce: a Sędzia ma spytać / o coby go miał pozycie: on powie: o dług / albo o ktorą inną krzywdę. Sędzia potym oba-

czywszy

czywſzy Perſone / ktora ma być pozwana : ieſli ieſt pod władzą iego / dopuſci mu Pozwu przez ſlugę Wziedowęgo. A ieſliby ſye ſtrony za tym zgodziły / mają przydź do Sedzięgo / y podziękować / opowiadając Zgode : bo gdy tak uczynią / iuż Sedziemu żadney winy nie przypada.

Iure Municipali Articulo 47. Gloſ.

Czas Pozwiania.

Pozwianie / ma być między Wschodem a Zachodem Słońca / w Domu tego kthory ma być Pozwan / albo na iakiem mieyſcu ſuſznym : nie w dzień ſwięty / nie w nocy / nie w kościele / nie na cmyntarzu / nie na Krolewſkim pałacu / nie na weſelu / nie w łazni / nie w domu nierządny.

Pozwanęgo Winą / gdy do Sądu nie ſtanie.

Pozwany / gdyby do Sądu nie ſtanał / Winę Sedziemu przypada / Pieć groſzy y ſzeleg / albo iako kedy Ochwała poſpolita nieſie. Speculo Saxo. lib: ij. Artic. 6. A tu Odpowiedzi nie bywa przypuſzczon / aż ty Winy y Nakłady ſtronie Powodney odłoż / wedle rachunku Se-

dzięgo

dzięgo albo Piſárſkiego. Speculo Saxonum, Libro I. Articulo 67.

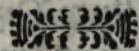
Niepoſłuſzeńſtwo Pozwanęgo Rozmaité.

Niepoſłuſzeńſtwo Pozwanęgo / nie thylko ſye w ten czas rozumie / kiedy Pozwany do Prawa nie ſtanie / ale y w ten czas / gdy ſtanał / nie opowiada ſye : ani na žalobę odpowia. Kiedy też odſtąpi od Sądu / bez dozwolenia. Kiedy ſye kryje aby go nie pozwano. Kiedy wedle ſkazania Sedzięgo ſtronie nie uczyni doſyć.

Karania Niepoſłuſznęgo.

Karania Pozwanęgo / za rozmaite niepoſłuſzeńſtwa / ty ſą w Prawie opiſane. Winy Sedziemu odprawienie. Nakładom Powodowi odłożenie. Wedle przyſtkow ſantowania. W imienie w wiązanie.

Z Siemie wywołanie.

Postępek prawa prze- ciw pozwánemu / gdy do Sadu nie stawa.

Esliby Pozwany na pierwszym Ro-
ku do Sadu nie stanął: Powód
przypowiadając sye nań przed Sa-
dem po ki Prawo siedzi: wsthanie
przeciw iemu pierwszy Sądowy
Rok / na którym da zapisać Contu-
macyę / to iest / nieposłuszeństwo Pozwanego / z
namieniem długu albo inney rzeczy / o ktoraby
nań żalował / gdyby stanął / y koszt oney rzeczy /
z wyznaniem też slugi przysięgłego wzedowego /
iż go pozwał oblicznie. Potym powód da go
pozwąć ku wtoremu bliższemu sądowi / a iesliby
nie stanął / tedy tymże sposobem Powód wsthanie
Rok przeciw iemu / y da zapisać Contumacyę ie-
go o rzecz w pierwszej Contumacyey namiienio-
ną / z wyznaniem też slugi Wzedowego / iż go po-
zwał. Tymże obyczajem trzeci raz ma uczynić.
Speculo Saxonum Libro I. Articulo 67.

Jest na

Jest na niektórych miejscach zwyczaj za-
Prawo wzięty / iż gdy kto raz będzie oblicznie po-
zwan / nie trzeba go drugi raz y trzeci oblicznie
pozwąć / tylko w mieszkaniu iego przed Czela-
dzą tho opowiedzieć przez slugę Wzedowego /
aby do Prawa stanął. A słusnie to bywa: abo-
wiem złego dłużnika raz oblicznie pozwanego /
na drugi y trzeci obliczny Pozew moglby nigdy
nie wyśpiegować / gdyby sye już chronił vcho-
dzac na sye Przysystow albo przewodu Prawa /
wedle trojakięgo pozwania oblicznego. Ale nie-
ktorzy przeciw takiemu opowiadaniu mówią y
piszą: ale nie mają zbytnie o co wciążyć / ponie-
waż iednak każdy wedle Prawa wszelkiego / po-
winten do Sedzięgo na iedno wezwanie albo
rozkazanie stanąć. A iesli sye kto sędzi na Prawie
pisaniem / iż reus ma być ter citatus, powiadając /
iżby nie bylo w prawie pisaniem nigdzie denunci-
atus: niechay ten weźrzy w Gloze Specu: Saxo-
num Libro ij. Articulo 14. tham obaczy iż sye na
tym bårzo myli.

Iesliby tedy pozwany trzeci raz nie stanął / po-
tym na żądanie Powodu / po czytaniu z Księg
takięgo trojgá iego nieposłuszeństwa / Sedzia
go słaże na vpad: zachowawszy mu ieszcze po-
zwarte wniesienie pomocney rzeczy / tho iest /

q ij

przyczyny

Opowiadanie
na miasto
pozwania
słusne.

Pomocné
rzeczy.

Santowa
nie.

Zatrzyma
nie.

Exekucja z
Przezysków
różna / we
dle różnych
żałob.

O Postępku Sadowym.

przyczyny słuszné dla której nie stął kiedy go
pozywano: co zową Lega'e Impedimentum, któ-
réy przyczyny / iesli nie wniesie na bliski Sad
we dwu Niedzielać: tedy Powod da to sobie
zapisać. Potym na innym Sadzie na żądanie
iego gdy sye tak iuż z Ksiąg okaże / iże pozwany
pomocnéy rzeczy / iako mu było zachowano nie-
wniosł: takowego Sedzia słaże na fantowanie
to iest / aby iuż pozwany w tym Długu o który
tak iest przezyskan / był fantowan y ciążan przez
Slugi Wzedowé. A gdzieby fantu nie wydał /
to iest / iakiéy rzeczy / ktoraby dług przezyskany
ważyla / y ośiadłosci by nie wkażal / aby był do
Wzedu wzięt / y zachowan tak długo / ażby Po-
wodowi w przezyskanym Długu dosyć uczynił.
Spec: Saxon: libro iij. articulo 39.

Taki Przewod Prawa / gdy iuż na kogo wyini-
dże / Sedzia na żądanie Powodu / obaczywszy
iesli przezyski dobrze / będzie winien Powodowi
Sprawiedliwość uczynić z pozwanego / wzią-
wszy z niego winy: za każde nieposłuszeństwo po
piaci groszy y po szelagu / albo iako iest kiedy oby-
czay / wedle pospolitéy uchwały. Speculo Saxo-
num libro iij. articulo 39.

Jesliby skarga była trzy kroć o Imienie skoicé /
a pozwany nie stąłby / tedy Powodowi ma

być przy-

Cześć Trzecia.

List Lxiij.

75

być przysadzono W wiązanie w iego Imienie /
które Powod będzie trzymał rok y sześć niedziel:
a nie ma być z niego ruszon / ażeby był Prawem
oto pociągnion / choćby ie też za niesłusznym ob-
żalowaniem posiadał. Potym Dłużnik przez on
czas może odeprzeć własność swoje y otrzymać:
zapłaciwszy Powodowi Dług y Nakłady Pra-
wa. Speculo Saxonum libro j. articulo 70.
Ale iesliby była taka żaloba / ktoraby sye miała
ściągać na gardło porwanego: tham pozwany
nie ma być z samego niestawania osadzon / aże-
by sye w uczynku swoim albo wyznał / albo słus-
znym dowodem był pokonan. A z tadże też
choćaby Ślodziey na kogo zeznawał zloczyn-
stwo y śmierciaby to swoją potwierdzał: tedy
ten na kogo zeznawa / bliższy sye odwieść przy-
sięga: wyiawszyby iakié inne znaki były do te-
go. Speculo Saxonum libro iij. articulo 39.

W pomocnéy rzeczy w Prawie / co zową Legale Impedimentum.

LEGALE Impedimentum, w Prawie zową.

q iij

słuszn

Rzeczy po-
mocné.

O Postępiu Sądowym/

sluszną iaką przyczynę / która sye pozwany może
wymowić/przeczyć na Roku naznaczonym nie sta-
nał/ albo Sądowemu skazaniu dosyć nie uczy-
nił. Thy przyczyny są pospolicie cztery w Prá-
wie opisane. 1. Niemoc tak ciężka / prze kto-
rąby do Práva przydz nie mogł. 2. Więzienie.
3. Pielgrzymowanie / iesliby nie był przed tym
zapozwany. 4. Wyprawa wojenna. W tych
przyczynach/ y inne sye slusne zamykają/ prze kto-
rę pozwany stanąć nie może: iako iest roylanie
wód gdy przebyć nie może: albo gdy konia straci/
albo na kłupiectwie w innych ziemiach będzie.
Jesliżeby tedy która z takich przyczyn zaśła: niż
pozwany na tym nic nie będzie szkodował / gdy
niestanie: a taką przyczynę na bliski Sąd/ po cho-
robie swojej / albo po wyszciu z więzienia/ albo
po Pielgrzymowaniu / albo po odprawie Wo-
iennej / przypozwawszy stronę oznaymi / y we-
dle Práva (Jesli powód powieści iego wiary
nieda) przysięga onej przyczyny potwierdzi. A
gdzieby przekáže swoje przez Posła oznaymił / te-
dy y Posel powieści swej powinien Przysięga
poprawić / bedzieli Powód po nim tego żadał /
aby przysięgl iako iego Pan tak bärzo chor iest/
iż do Sądu przydz nie może. Albowiem tho na
woli iego iest/ komu w tym wiary nie chce dać:

iesli po-

Cześć Trzecia.

List Lxiij.

46
iesli Posłowi / zarazem odda Przysięge: a iesli
Pozwanemu/ tedy czasu wyszsey namienionego/
post cessationem causae ad primum Iudiciale ter-
minum: to iest / na bliski Sąd po wstaniu onej
przyczyny / która mu na przekáže była / iż do
Sądu na czas wedle Pozwu naznaczony nie-
stanął/ a to przypozwawszy stronę. Speculo Sax:
lib: ij. artic. 7. Iure Munic: articulo 47. A iesliby
strony Powodnej/ która na nim Prawo przewo-
dziła/ nie mogł dostać na pozwanie / ku wniešie-
niu rzeczy pomocnej. To sluga Woytowski ma
w ksiąg zeznać / a zeznanie iego ma być zapisane/
aby to było Wzedowi iawno.

O Fantowaniu.

Fantch/ iest rzecz która sye
Dlužnik Wierzytelowi swemu
w Długu broni / gdy czym in-
nym placić niema. A zową ij też
Zakładem.

S Ludzy Wzedowi / żadnego Dlužnika fan-
towac ani ciżać nie mają / aże prawem
przezysła-

przezyskanego y skazanego na Fantowanie / z wiadomością a z dozwoleń Sedzięgo. Speculo Saxonum libro I. artic: 53. Et lib: iij. artic: 56.

Sposób dochodzenia Długu na przezyskanym Dłużniku.

Iścić / albo Wierzyciel / którego Łacinnicy Creditor zową / Długu swego dochodzić ma przodkiem na ruchomych rzeczach Dłużnikowych / potym na stojącym Imieniu ięgo. A gdzieby Imienia stojącego y ruchomego nie było / tedy na Personie Dłużnika / który ma być przez Wzrost tak długo zachowany / aż Powodowi w Długu wedle Przezysków dosyć uczyni / albo go Powod wolno pusi. Iure Municip: articulo 27. Może też Iścić Dłużnika swego na iaką robote iesli chce przyiać / a coby zarobił / to iemu na Dług ma wyrazić. Specu: Saxon: lib. iij. artic: 39. A iesliby Dłużnik iakie rzeczy podle miasto zapłaty dawal / a Powodoby rozumiał o nim / iżby co lepszego miał: może Dłużnika na to przywieść / aby przysięgl / iako nie ma srebra / złota / gotowych pieniedzy / albo innego lepszego Fantu / którymby Dług mogł zapłacić.

Czas odku-

Czas odkupienia Fantu.

Dłużnik gdy sy Istcowi Fantem broni w Długu: ma czas z Prawa Sześć niedziel ku odkupieniu Fantu swego: a iesli go w Sześć niedziel nie odkupi: inż iściec (gdy Dłużnikowi wedle Prawa będzie odpowiadał v Sadu trzy kroć w onych sześci Niedzielach / zawždy we dwu Niedziel / po sobie idących / aby Fant wykupił / albo dług placił) może taki Fant przedać pod świadomem dobrych Ludzi / wedle oszacowania tych którzy sy na tym znają. A gdzieby on Fant wynosił sy kosztem nad dług / ostatek Dłużnikowi ma wrocić. A iesliby też Fantu ku opłaceniu długu nie stawiał: Iściec ostatek na Personie ma szukać. Czego wszystkiego Powod ma sy v Sadu domowić / aby mu to było nakazano przez Sądowy Wyrok. Speculo Saxonum lib: I. Articulo 70. Wszakże iesli Pozwany dopuści Istcowi Fant / którym sy iemu w płaceniu długu broni / przedać: może sześci Niedziel ku przedaniu nie czekać.

Fantu Iściec dłużnikowi nie płaci / gdy mu z Przypadku zginie.

e

Fantu

N Antu przyietego od Dlužnika kto dobrze strzeże / tak pilnie iako swęý własney rzeczy / a potym by mu ij vkradziono / albo mu iako z przygody zginął : inż go płacić nie powinien / ani dziedzicy iego : gdy tego dowiedzie przysięga / iż mu ij vkradziono / albo mu zginął / y strzegł go tak pilno iako swego własnego. A to prze te przyczyny / iż fánt dla pożytku obudwu stron bywa : bo go dłużnik daie aby mu pieniędzy wierzono / a Jsciec ij też bierze aby w swoim Długu był pewien y beśpieczem. Speculo Saxonum,

Libro 2. Articulo 60.

K To komu swęý rzeczy pożyczycy / a tenby zaś sobie pożyczona innemu zastawił : Thedy ten czyia iest / nie v innego iey ma szukać / iedno v tego komu iey zwierzył : wyiawşy by mu one rzecz vkradziono / tedy sye iey może iść v tego ię zastanie. Specu. Saxo. Libro & Artic. eodem.

Wierzyciel / fánt winien Dlužnikowi taki wrocic / iaki od niego przyiał / nie nakazony / albo koszt iego zapłacić. Speculo Saxonum, Libro 3. Articulo 5.

K On albo inné zwierze w fancıe dane / iesli by zdechło / tedy ten kto ie przyiał / nie będzie go winien płacić / iesli tego iako Prawo nie

sie dowie

sie dowiedzie / iż sye to bez winy iego / y bez żadnego oszukania stało. Wszakże Summe w ktorey ono zwierze zastawne miał / traci : wyiawşy by inna vmowe okolo thego z Dlužnikiem miał. Speculo Saxonum Libro & Articulo eodem.

Czas fu zapłacie Długów.

Dłużnik / ktory zezna dług : zapłata bywa skazowana. Naprzod / do dwu niedziel : a iesli we dwu niedzielach nie uczyni dosyc / tedy do Tegodnia : potym do Trzeciego dnia : potym do dwu dniu : na ostatęk do Slonca zachodu. A ile kroć skazaniu Sadowemu dosyc nie uczyni / tyle kroć Sedziemu zwykła wine przepada. A gdzieby y Sedziemu winy / y długu wierzycielowi swojemu za fantowaniem nie odprawil / a niby osiadłości / ani Rekoymy miał : inż tedykolwiek może być poiman. Iure Municip: Artic: 93. Wszakże to poczciwości iego nic nie będzie szkodziło / gdy za niedostatkem rekoiemstwa będzie do więzienia wzięt. Iure Municipali Articulo 27.

Dług / rozmaitym sye obyczaiem rozumie.

Dłużnikiem kto bywa / z wiela obyczaiow.

r ij

Naprzod

Naprzód: gdy v kogo co pożycz: gdy za kogo re-
czy: gdy co kupi: gdy obieca za kogo dług płacić.
Albowiem to iest rzecz przyrodzona y wieczna/
Obietnice dobrą wypełnić. Kiedy też Dłuż-
nik da na sye Szuldbryff / albo sye Sądownie
zapişe. Iure Municipali, Articulo eodem.

Rekoiemstwie.

Rekoiemie są Dwoiacy. Je-
dni: co za kogo przed Sądem re-
cza / tak w Sprawach wiecznych
iako też hániebných / w których o-
bwinionému idzie o gárdło. A
tacy nie mogą sye od Rekoiemstwa wyzwolic/
ale powinni za Stronę wyreczoną tylą Sum-
mę płacić iako reczyli. Druzy są: co nie przed
Sądem recza: a ci iesli sye Rekoiemstwa za-
prza / mogą Przysięga z niego wyniść / gđzieby
na nie dowodu nie było. Speculo Saxonum lib.
iij. Articulo 9. Et Iure Municipa: Artic: 27. & II 7.

Nauki Rekoiemiom opisane
w Prawie

Nauki

Nauki Rekoiemiom ty są opisane w Prawie
Pierwsza: Ize Powod / albo Creditor,
ktory wierzył Długu: powinien piérwéy szukać
y winować swego Dłużnika / iesli go może na
Pozew dostać / niż Rekoiemiego. Fideiussor enim
molestari non debet, quàm diu principalis haberi
poterit. A gđzieby Dłużnika nie mógł dostać / a
w Krolestwie go nie było: tedy Rekoiemia ma
czas tu postawieniu iego / Ośmnaście Niedzieli:
a iesli iest w Krolestwie / sześć Niedzieli. Wto-
ra: Wierzyciel na swego Dłużnika dobrą / nie piér-
wéy sye ma targać y imować sye ich / ażby piér-
wéy przeciw Rekoiemiemu Prawem czynił.

Trzecia: Jesliby Dłużnik pieniądze obiecał a
niemialby ich / ale ma dobrą stojące albo rucho-
mę / tedy innymi dobrami ma czynić zapłatę: a
przez to bywa wolen. Czwarta: Jesli Rekoi-
miéy iest wiecey / ktorzy spólną reka reczyli / ktorzy
kolwiekby z nich dług zapłacił / wszyscy inné wy-
zwala: wszakże przeciw drugim ktorzy z nim re-
czyli / zachowawşy sobie przeciw niém Akcyę /
może czynić co na ich część przyydzie. Piąta:
Wierzyciel ktory swego Dłużnika zakład ma / nie
może Rekoiemi gabać / ażby im on zakład oddał.
Szosta Jesli między Creditorem a Dłużni-

r iij

kiem od

kiem odmienilby sye Contrakt / y odnowil krom przyzwolenia Rekoymiego: tedy przez to odnowienie / Rekoymia od Rekoiemstwa bywa wolen. Speculo Saxon: lib. iij. artic. 9. Iure Municipali artic. 31. & II 7. ¶ Siódma: Po śmierci Rekoymiego / bżemie Rekoiemstwa spada na Dziećciá iego. Wszakże to Spec: Saxon: libro I. Articul. 6. in Glos. tak miarkowano: iż sye to ma rozumieć / iesli zmarłemu Rekoymiemu były dane pieniądze w depozyt od onego za kogo reczył: albo iesli przeciw zmarłemu Rekoymiemu o takie Rekoiemstwo czyniono.

Rekoymia przeciw temu za którego reczył / może czynić z pewnych przyczyn.

Rekoymia przeciw Dlužnikowi za którego reczył / w thy czasy może czynić o reczony Dług. Naprzod: Jesli od dawnego czasu iest dlužen. 2. Jesli majątność swoje vtraca. 3. Jesli Rekoymia skazan iest / aby placił Credytorowi. 4. Jesli na początku rekoiemstwa taka zмова była / aby go wyzwolił z Rekoiemstwa / gdyby w nim wiecey nie chciał być. In Sum: Ray.

O Rekoiemstwie w Sprawach bżciwych y hániebnych.

Rekoiemstwo w sprawach wżciwych mieyskich / cięższe iest niżli w hániebnych: gdzie komu idzie o gárdło: prze te przyczyn / iże w sprawach które cżci nie náruszają / Rekoymia musi wśystki bżemiona Dlužnikowe na sye przyiąć. Ale w sprawach o gárdło: zapłaciwszy Powodowi Głowe wedle opisania Práva / co zowią Wargieltem: iuż Rekoymia od wśystkiey sprawy bywa wolen: y owśsem / gdzie Rekoiemstwo zaydzie / iuż ona Srogosć Práva nad Rekoymiem vstawia / która sye nad Nieżoboyca wściągac miała. Przeto thu Sedzia bårzo ma być ostrożny / aby przez takie Rekoiemstwa źli ludzie karania nie vchodzili. Speculo Saxon: lib. I. artic: 65. Iure Munic: artic: 31. Abowiem y Złoczynce na świeżym złoczynstwie poimani / na Rekoiemstwo niemają być dani. Iure Municip: artic: II 7.

Rekoiemstwo spólney Reki.

Gdy ich wiele za iednego recza spólna reka / a iednego z nich Pozową: thedy Pozwany musi wśystek Dług placić. Wszakże to

tak ma być rozumiano: jeśliże Towarzyſze tego ſpołem rzeczy / albo nie zapłacili / albo Creditor nie może ich doſtać: abowiem / jeśli ich może doſtać każdy muſi ſwoie część płacić. Speculo Saxonum lib: iij. Artic: 85. Iure Munic: artic: 31.

Rekoieństwo za Dlužniká zmarłego.

Jeśli kto za Dlužniká obwinionego / a ieſzcze w długi nieprzekonanego reczył / a w tymby on Dlužnik umarł: Tedy rekoymia od Rekoieństwa bywa wolen / jeśli okaże iż Dlužnik umarł. Speculo Saxonum lib: iij. artic: 10.

Obroná Rekoymiego po zmarłym Dlužniku.

Rekoymiemu / na którego brzemioná Dlužnikowe spadają / godzi ſię używać wſyſkich Obzon Práva / y wſyſkich Odmow / Odporow / ktorých miał używać Dlužnik / by był nie zmarł. Iure Municipali Artic: 34. Gloſ.

Ktorzy mają Oſiadłość / nie powinni w ſprawách ſwych żadnego Rekoieństwa ſtronie ſtawiać. Speculo Saxonum lib: iij. Artic: 5.

Rekoieństwo

Rekoieństwo ku Przysiędze za zmarłego Dlužniká.

Rekoymia który za Dlužniká reczył ku oddaniu Przysięgi / a on Dlužnik nie oddawſzy Przysięgi zmarłby: powinien ieſt przysięge wypełnić / albo Rekoymia / albo Dziedzic zmarłego Dlužniká. Ale iż ku zbawieniu nie ieſt rzecz beſpieczna / przysięgając komu o rzeczách niewiadomych / dla tego opiſany ieſt kſtalt Przysięgi Spe. Saxon. lib. iij. artic. II. iako Rekoymia ma przysiędzieć / a iako Dziedzic. Rekoymia tak przysięże: *Ie ja wierze / że Nieboſzczył takiego długi Powodowi nie ieſt dłużeń. A Dziedzicy / Jz my o tym Długu nic nie wiemy. A gdzieby Rekoymia dla obrażenia Sumnienia ſwego Przysięgi nie chciał podiać. Tedy bywa ſkazan w onym Długu / którego zaśie od Dziedzicow zmarłego będzie ſukał / tyle ileby przysędzono.*

O Wzięciu.

Wzięcie ieſt dwoiakie: Jedno / kiedy kogo do ciemnice wſadza / albo w peto okowają. Drugie / kiedy kto Winowayce ſwego za ſuknia / albo ktorým innym

obyczajem

obyczajem trzyma / aby mu nie wciekł. Speculo Saxonum lib. ij. Articulo 34.

Wowod który da kogo do więzienia / powinien iest odpowiadać wszystkim / którzybykolwiek o Więzią mówić y wyzwolic go chcieli. Speculo Saxon. Lib. & Articulo eodem.

Więzień wypuszczony z więzienia / gdy iaką vgodę z stronę uczyni dobrowolnie / około rzeczy o ktorą siedział powinien one vgodę pełnić. Bo vgodą taką moc ma / iako y Dekret / od ktoręgo nie appellują : choćby też był nie słuszny a niesprawiedliwy. A gdzieby iaką vgodę za przymuszeniem uczynił / obiecując pewną Summę : takiey vgodę nie powinien trzymać : iesli przysięże / iż te vnowe uczynił za boiaźnią więzienia / y za przymuszeniem. Promissa enim & iuramenta contra Iuris ordinem facta, tenere non oportet. Speculo Saxon. lib. iij. artic. 41.

Sedziego Wina / gdy Więzień wciekze z więzienia.

Iesliby kto na czyie Instygacya dan był do kłazni pospolitey / z pomocą Prawa / na obżalowanie o dług / albo o iaką inną rzecz / ktoraby nie wiodła na gárdło / a Więzieńby z więzienia

wciekł :

wciekł : Sedzia obwiniony o to / będzie wolen / gdy sam przysięże / iż Więzień bez iego winy / albo iakiey przyczyny wciekł. Ale iesliby dan był do więzienia o zloczynstwo / za ktorymby Więziowi sło o gárdło : tam Sedzia przysięga nie może być wolen : ale powinien to będzie onemu który go dal do więzienia / nagrodzić Wargeltem całym / iesli Więziowi sło o gárdło : a iesli sło o rękę : tedy połowicą Wargeltu : a przedsie przysiądz musi / iż bez winy iego Więzień wciekł : gdzieby mu stronę w tym wiary nie dała. Iure Municipali Articulo 17.

Postępek Prawa przeciw stronie Pozwánę / gdy do Sadu stanie.

Wowod na pierwszym Roku po i Prawo siedzi / dopyta sye naprzod thego przez Sadowny Wyrok / wedle Prawa. Speculo Saxo. lib. I. artic. 61. Glos. aby go iego Pryncypał zastąpił / iesliby w czym wystąpił : potym przestrzegszy sobie oprawy / do wody / y główną žalobę : powinien iest pozwa-

Iure MVnici. Articulo 23.

nemu dobrowolnie ziawić o co go pozwał: które dobrowolnie ziawienie/ pozwany/ może iesli chce zarazem za główną žalobę przytać/ y odpowiadać/ albo żedac odwołki do drugiego Sadu przez dwie Niedzieli/ ku ziednaniu sobie Rzeczniķa/ co go ma doydż wedle Prawa: a gdy wynida dwie Niedzieli/ tedy pozwany przez sye albo Prokuratora swego/ wdziaławszy oprawy wedle Prawa/ ma słuchac głównę žalobę/ która strona Powodna uczyniwszy także oprawy/ wyda z potrzebnymi dowody swymi/ potwierdzając przez nie žalobę swoje pierwszą/ albo dobrowolnie ziawienie pierwszej uczynione/ da stronie odpornej za główną žalobę: która pozwany wysłyszawszy/ może ieszcze chceli sobie wziac do dwu Niedzieli na odpowiedź. Abowiem podług Prawa Saksiego Niemieckiego/ Odwołka stronie pozwanej bywa dana ku odpowiedzi tylko/ ad bina proxima Iudicia, to iest do Czterech Niedzieli/ na ziednanie Prokuratora/ y na odpowiedź. Speculo Saxon. lib. ij. artic. 2. A wedle Prawa Cesarzkiego/ Dwadzieścia dni. Przyczyna thego iest/ iż Powod dosyc dlugi czas miał ku rozmyślaniu na žalobę. Także też trzeba pozwanej stronie czasu ku rozmyślaniu na odpowiedź. Quod enim licet Actori, licet & Reo. Może theż zarazem

pozwany

pozwany chceli od Powodu żedac Gwaru/ który iemu winien Powod po žalobie uczynić. A gdy Powod Gwar uczyni/ iuż strona odporna dalszey odwołki mieć nie może ale zarazem przeciwstrzegszy sobie Dowody/ świadectwa/ y wszystkie rzeczy pomocne/ będzie winien na žalobę odpowiadać. A ty odwołki mają sye rozumieć w sprawach uczynowych/ gdzie rzecz idzie o Dług/ o Imię nie/ co zowa in Civilibus: ale w sprawach które zowa CRiminales, gdzieby komu szło o gardło/ zwłasczą in recenti facto, żadne Odwołki nie bywają dane: zarazem po ki Prawo siedzi/ na žalobie winien odpowiadać.

W Krakowie ten iest z dawnego zwyczaju w odwołkach wzięty postępek/ iż pozwany na pierwszym Roku wysłyszawszy dobrowolnie ziawienie/ bierze sobie do dwu Niedzieli na Rzeczniķa/ co mu przez Wyrok bywa dano. Potym po czytaniu z Ksiąg sprawy/ iako było dano na Rzeczniķa/ do drugich dwu Niedzieli na znowe.

A gdy drugie dwie Niedzieli wynida: Oprawy sobie czynią obiedwie stronie/ po czytaniu z Ksiąg oney sprawy/ iako było dano na znowe.

Po oprawach/ tamże zarazem Powod wedle pierwszej žaloby która z Ksiąg da czytać/ w dobrey woli ziawi y poprawić może iesli co ma.

f iij

Co wysly-

J Dylacye podług zwyczaju/ miasta Krakowa.

J Dylacya na Prokuratora.

Dylacya na znowe.

Dylacya po Oprawach.

Główna
żałoba.

Dylacja po
główny ża
łobie.

Co wysłyszawszy pozwany / ięszce do dwu Nie-
dział sobie bierze na znowe po oprawach. A gdy
ty trzecie dwie Niedzieli wynida / Powod glo-
wna żalobe czyni : to iest / onego dobrowolnego
ziawienia / które gołymi słowy na początku wzy-
nił / potwierdza Wzedowymi Listy / Swiadc-
two / y innymi Dowody / które ku swey rzeczy na-
lepsze może mieć. A wysłyszawszy główna żalo-
be pozwana strona : ięszce czas do dwu Nie-
dział otrzymawa na odpowiedź : dalsze odwlo-
ki już nie ida. Wszakże pozwany na każdym th-
kim Stopniu może odpowiadać / y swoje rzecz
skńczyć iesli chce. A dla tego Powod na każdym
Terminie bywa / albo ma być z swoją rzeczą y z
Dowody gotow / aby mu strona Odpowiedna
Gwarem nie zaśkoczyła.

Ten Postępek / acz tak dalece nie iest wedle
Prawa / wszakże ile bacze za wielkimi potrzeba-
mi / a za ważnymi sprawami / w wiedzion iest w
obyczaj. Albowiem w Krakowie / iako w przed-
nieyszym Mieście w Krolestwie Polskim / mie-
dzy zacnymi Osobami / y o wielkie rzeczy bywa-
ia takie sprawy / na które strona obwiniona / przez
taki czas ięszce sye ledwie może zgotować / gdy
sobie Dowody z inzego Krolestwa / Państwa /
z innych Miaszt / z wielkimi Nakłady y trudno-

ściami

ściami iednać musi. Ktory postępek y vboższych
Person mało obraża. Albowiem tym czasem nie
przychodząc do skńczenia Prawa / mogą sye stro-
ny poiednać / pogroziwszy sobie mało Prawem /
y Nakładem Prawnym. Bo vporu Litiganto-
wie / thak sobie czesto mowia : Chceć sye Prawa
ze mną : dam ci go dostatek : odważyłem na cie
Sto złotych / nie vstąpić kroku. Rzecze druga
strona : A ia go tobie dam dostatek : Odważy-
łem na cie dwie / nie vstąpić na piądz : nauczy-
my sye Prawa. Ale taki spor / rzadko ku dobre-
mu przychodzi. Lepsza bywa zgoda bez Nakła-
dow / trudności / zamieściania : Quoniam dubi-
us est semper euentus litis. Bo nie wiedzieć ko-
mu padnie cetno / komu lichy : y iako sye dlugo
powlecze Prawo : iakoż czasem y do Dwudziestu
Lat sye powlecze / niż ku skńczeniu przyydzie. A
tak w tych Dylacyach mnieyszych / strony rozmy-
ślaiac to sobie / a pilnie vważaiac / mogą sye zgo-
dzić / y ieden drugiemu nieco vstąpić.

Ty Odwłoki wyszły tak wedle Prawa /
iako y wedle zwyczaju Miaszt Krakowa opisa-
ne / zachowywaią sye tylko między Sasiady / a
nie między gościami : aczkolwiek y między gościami
tylę też idzie odwłok / ale przez trzeci dzień / nie
przez dwie Niedzieli. A Appellacya do wyszego

Prawa

Dylacye
między go-
ściami.

Prawa między Gośćmi / dziewiątego dnia. O
czym będzie niżej przy Appellacyach.

Excepcye.

**O Wybićiu rozma-
itym / ktorzym sye Po-
zwany stągowszy do Prawa / może od
Sprawy Sadowey wyiać / iako Ła-
cinnicy zową Exceptiones.**

Als Odpoz/
Wyiećie.
Odmowá.

EXCEPTIO, to sye Polskim Języ-
kiem rozumieć / Odpoz: albo przy-
czyną iaka słuszną / prze ktorey za-
danie albo wtoczenie przeciw per-
sonie / może sye kto wybić od sprá-
wy Sadowey. A przynależy Excepcya stronie
Pozwaney / iako replica, to iest / odpoz na Exce-
pcyę stronie Powodney. Speculo Saxonum, lib.
iij. Articulo 16.

EXCEPCYAE Prawem Nieskim / wśyskie
maia być na iednym Roku zadane / ile ich
kto ma. Albowiem po odpowiedzi na žalobe v-
czynioney / inż mieysca niemaią: wśakże niektore

y po odpoz

y po odpowiedzi mieysce maią / iako gdy iest Po-
wod klety / albo Prokurator fałszywy. etcet.

O Dwoiakim Wybićiu.

EXCEPCYA iest dwoiaka: Jedną / ktora od-
wacza tylko spráwe na inny słuszny czas
wedle Prawa: iako gdy sobie kto bierze sryst do
Prokuratora / albo na Odpowiedź: te Łacinnicy
zową Dilatoriam Exceptionem. Druga iest / kto-
ra gaśi y niszczy spráwe: iako gdy na cie žaluje o
perony Dług / a ty mi okazuiesz y dowodzisz izes
mi sye vspráwiedliwił / alboś mi przysięga wy-
szedł / inż moie žalobe przeciw sobie niszczyś / te
Łacinnicy zową Peremptoriam Exceptionem.

Exceptio di-
latoria.

Exceptio pe-
remptoria.

Wybićie z strony Powodu.

Przeciw Powodowi ty są Excepcyae / przez
ktorych zadanie / odporna strona może mu
nie odpowiadać / ani sye z nim w rzecz wdąć.
Jesli iest wywołany / iesli bezecny / iesli klety / ie-
sli dziećie / albo sierota bez Opiekuna: iesli mar-
notrawca / ktorému dla lotrostwa odiete są do-
bra ta szafowani: iesli iest szalony / głuchy / nie-
my / bez Spráwce a Kzedźiciela swoięgo: iesli
Niewiasta bez Meża / albo Opiekuna swoięgo.

t

Wybićie

Wybicie z strony Prokuratora.

Prokurator ten rzeczy sprawować nie może / który jest klety / na pocztowości iakaż zmażany naruszony: młodszy niż 25 Lat. Jesli jest Ksiądz / Mnych / iesli szalony / iesli o iaki haniebny czynnek obwiniony / iesli od pana swoięgo nie ma słusznę Plenipotencyę albo poruczeństwa / iako sę godzi wedle prawa: iesli go v Pregi bito / iesli wiary niechowa / iesli kogo zdradził. Ktoży są nazwani iednym Lacińskim słowem / Iure priuati, podług wykładu Speculo Saxonum libro iij, Artículo 16. Glos.

Wybicie z strony Sedzięgo.

Sedzić niemoże iesli jest podezrzany / klety / wywołany / krzywoprzysięzca / iakaż niesława zmażany / gluchy / szalony / od dostoięstwa dla iakię szkaradości oddalony / Heretyk / Żyd / Niewiašta / Nieprzyiaciel od aduersarza iakaż przyiąznię / namowa / naymem / boiażnię / obietnica nakazony / iesli krewny / iesli nie ma Pana Boga przed oczyma / iesli brakuie Personami. 2c.

Wybicie z strony Jurisdicynę.

Pozwany/

Pozwany / iesli nie jest pod władzą onęj Zwierzchności Mieyskiej / gdzie jest pozwany / może sę wyiać do Prawa swego: iako jest Ksiądz / Mnych / Rycerski Człowiek / Student: oprócz przyczyn wyszke opisanych przy Gościńnym Sądzie.

Wybicie z strony Mocy.

Plenipotentya tak odbić może: iesli jest niedostateczna / iesli wobec we wszystkich Sprawach czyniona / a rzecz osobliwę mocy ktemu potrzebuie: iesli sę też wściaga ku iednę części sprawy / nie ku wszystkich. Jesli tylko podana jest ku czynieniu przeciw komu / a nie ku bronieniu: iako mowią Lacińnicy / ad agendum, non ad defendendum: albo iesli moc iesth odiećta komu przez Principala / albo sam Plenipotent moc dobrowolnie spuścić.

Wybicie z strony Pozwu.

Pozew tak zbic może: iesli jest na mieysce nieprzespieczne / morem zarażone / iesli w swieto pozwano / iesli na dzień swiety Rok naznaczono / iesli w Łazni / w kościele / na Cmyntarzu / na Krolowskim Pałacu. etcet.

t ij

Wybicie

Wybicie z strony Świadków / iest ni-
żey między Sądowymi Dowody napisane.

Skutek tych wybicia albo Odporów.

Skutek y pożytek tych wszystkich Odporów
ten iest: Iż każdy przez nie może swą spra-
wę odwlec / albo sye wwiarować Persony Se-
dzięgo / a Świerchności iego / albo odpędzić od
Złkcy / Prokuratora / Powod / Świadka / albo
Złkcy od Powodu przeciw sobie żądana żaga-
ścić / iako iest Exceptio Peremptoria. Speculo Sa-
xonum, Libro iij. Artículo 16.

Litis conte-
statio.

O Zagrunthowaniu
sprawy przed Sadem / co Łacinnicy
zowa Litis Contestatio.

LITIS CONtestatio, iest główney rzeczy
gruntowne wtoczenie przed Sad od obu
dwu stron / przez žalobe y odpowiedź. Narratio
enim cum contradictione faciunt Litis Contestati-
onem. Speculo Saxon: lib. ij. Artículo 2.

Co to iest wdac sye w Prawo.

Gdy kto

Gdy kto wysłyszawszy žalobe: przeciw nię
uczyni odpowiedź: iuż sye wdawa w Pra-
wo: iako zowa Litem contestatur, approbując y
dawaiać miejsce Świerchności Sędzięgo nad
sobą / od którego sye iuż wyymować nie może.
NAM per Litis contestationem, Reus subijcitur
Iudici. Wszakże w téy mierze / nie ledá odpor
strony Odpowiedney za odpowiedź ma być po-
czytany / ale ten tylko który iest prawnie na žalobe
uczyniony. Albowiem / po ki sye kto Odpowiedzi
zbrania przez iaki odpor: ieszcze nie odpowiada.
Quam diu me non debere respondere defendo, tam
diu non respondeo. Na przykład / Gdy na mie
żałnieś o Dług: a ia powiadam / iżemy obadwa
innego Prawa / y żadam być odesłan do swego
Sędzięgo: thu ieszcze nie iesth odpowiedź / ale
zbranianie odpowiedzi. Speculo Saxonum lib. ij.
arti. 9. & lib. iij. art. 30. Ale kiedy tak mowie / iżem
ten dług winien albo niewinien: iuż prawa iest
na žalobe odpowiedź / przez którą onemu Sędzie-
mu na rozsadę sye poddawam. A tak wtęy mie-
rze / pozwany kiedy sye niechce z Powodem wdac
w Prawo / ma pilno baczyc co ma mowic / aby
mowa iego nie była poczytana za gruntowną
odповідź na žalobe. Bo prawa odpowiedzia
na žalobe / Pozwany iuż sye wdawa w rzecz / y

t iij approbue

approbuię nad sobą zwierzchność onęgo Sędziego/ przed którym sye sędzi/ y oną Sprawą spada po nim na ięgo Dziedzicę/ iż muszą na miejscu ięgo odpowiadać. Per litis enim contestationem perpetuatur actio, fitque transitoria ad hæredes.

S Dy sye ktho v Sadu na swęy powieści omyli/ iże nie z vmysłu rzecze: może sye poprawić bez szkody swęy. Speculo Saxonum Libro I, Articulo 61.

K To poczyną odpowiadać/ a Sprawą by sye nie skończyła/ ale na inny czas byłaby odłożona: iesli na on czas z odkładu przypadły pozwana strona nie stanie: iuż iakoby pokonana wpada w swęy rzeczy. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 9.

O Spólnym obudwu stron vsprawiedliwieniu przed iednym Sędziem/ co Łacinnicy zowa/ Reconuentio.

R ECONuentio sye rozumie/ gdy Stroną odpowiedną wystyżawşy žalobe/ żada

przed od-

przed Odpowiedzią swoją/ aby sye mu theż Powod vsprawiedliwił w tym/ o co by go potym winił.

Postępek okolo spólnęgo vsprawiedliwienia.

W Tęy sprawie o spólnym vsprawiedliwieniu/ podług Prawa Mieyskiego taki postępek iest: Gdy na mie kto žaluje/ y przykaza mi odpowiadać. Tedy przed odpowiadaniem bede pytał: acz mi sye też Powod nie ma vsprawiedliwić o co bym go obwinił. Skaze Sędzia/ iże sye będzie powinien vsprawiedliwić. A tak gdy iuż obwiniony sprawi sye Powodowi/ y będzie wolien od niego/ tamże też może na Powodną stronę žalować. Speculo Saxon: libro I, articulo 61.

Wszakże w pewnych Sprawach tamże opisanych/ spólne vsprawiedliwienie nie bywa przed iednym Sędziem/ zwlaszcza w sprawach Duchownych/ o wiare/ o Dzieściny/ o podawania Beneficyj/ o Małżeństwo. etcet.

P Ersony Duchowne/ iako Ksieża/ Minişy/ iesli przed Prawem Swieckim na kogo žalują/ tamże też obwinionemu powinni odpowiadać/ o coby na nie žalował/ krom rzeczy

wyżşey

wyszej namienionych / Prawu Duchownemu
wlasnie przynależących. Spec. Saxo. lib. I. art. 61.

Rekojemstwo w Spólnym Wsprawie wiedliwieniu.

Dopoma strona wysłyszawszy žalobę / mo-
że żądać od Powodu / ktory nie jest osia-
dły / Rekojemstwa / o to aby mu sye też vsprawy
dliwit / o coby mu wine dał / y o nakłady aby mu
ie zapłacił / gdzieby Prawem nic na nim niewy-
grał. Powod też może żądać Rekojemstwa od
obwinionej strony nie osiadłej / o dostanie Pra-
wa / o Nakłady / y o dosyc czynienie rzeczy osa-
dzonej. Speculo Saxonum libro I. Articulo 61.
Et Libro iij. Articulo 13.

O Oprawach.

Prawu zowa / przestrzeże-
nie w Prawie obudwu Stron /
tak Powodney iako Odpornej.
Powodney przed gówną žalobą:
Odpornej przed gówną od-
powiedzią. Kthore Oprawy / obiedwie stronie

moga so-

moga sobie uczynić na iednym Roku iesli chcą /
tym sposobem.

I Naprzod: Prokurator Powodney strony be-
dzie pytał na Prawie. Ale iego Principala opła-
wy nie mają doydż / albo co jest wedle Prawa:
Skaze mu Sedzia tak: Gdyż Prokurator stro-
ny Powodney / w czas y w godzinę żada sobie
Opraw w sprawie swojej potrzebnych: tedy go
mają doydż wedle Prawa. A tak Prokurator
Powodney strony po pierwsze to sobie opławi /
iesli by rzeczy swego Pana do końca słusznie a v-
zytecznie (czego Boże vchoway) przewieść nie
mógł / aby on przez wthorego / trzeciego / czwar-
tego / y tyle ile by było potrzeba / Prokuratora al-
bo też sam przez sye / za porządzeniem y lepszą spra-
wą rzecz swoje dokonczyć / y ku skutkowi przy-
wieść mógł. Skaze Sedzia / iże co Prokurator
strony Powodney wedle biegu Prawa naszego
Mieyskiego Maydeburckiego / sobie opławi y
przestrzega / to go ma doydż wedle Prawa.

I Wtore: tenże Prokurator przestrzeże y opła-
wi sobie / aby wedle swej potrzeby / mógł mieć
słuszne odwłoki ku okazaniu dowodow swoich /
na odstąpienie / na porządzenie / przestrzeże swia-
dectwa żywych Ludzi / Alkta / Listy Krolewskie /
uczyniwey Rady / Gawnego Sadu / y wszelkiego

I Oprawy
po pierwsze

I Oprawy
po wtore.

Wziedu / tak tego iako innego Krolestwa y Państwa / Regestrá / Chyrografá / y wszystkie inne dowody / iakimkolwiek obyczajem ku swej sprawie przynależące. A gdy to sobie w czas y w godzinę przestrzeże / będzie pytał na Prawie : Alczyby tego on y Princypał iego otrzymać nie miał / albo co by było na Prawie : Skáže mu Sedzia : iako jest wysszey opisano.

Oprawy
po trzeciej.

T Trzecie : tenże Prokurator oprawi y przestrzeże sobie / iesliby co nowego albo trudnego od strony w odpowiedzi wstyszał / aby mógł mieć frysth / albo czas na zmowę / na porządzenie / do dwu Niedzieli z swym Princypalem. Co też przez skazanie Sedziiego otrzyma. Tymże obyczajem strona odporna albo iey Prokurator Oprawy sobie uczyni / aby go też to wszystko doszło / co strone Powodna : iesliby co nowego przed žalobą y po žalobie wstyszał / aby mógł mieć na porządzenie do dwu Niedzieli / y inne wszystkie rzeczy w Oprawach Powodu opisanych.

W zapisaniu takich Opraw / Pisarze wiele krot sye niepotrzebnie bawia / gdy ty wszystkie przestrzeżenia wypisuią. Ale dosyc jest na thym / gdy tak zapisze : Decretum est parti Auctorez , omnes reformationes : iuxta cursum Iuris Teutonici Maydeburgen , permittent esse de forma Iuris.

Decretum

Decretum est quoq; parti respondententi. &c. Albowiem inż za tym skazaniem / krotko sye wszystko zamknie / co ktorę stronie jest potrzeba / wedle biegu Prawa Maydeburskiego. A iże Oprawy mają być czynione / napisano Iure Municipali Articulo 23. Glos : questione prima de Gerada. Po Oprawach strona odporna / albo główney žaloby słuchac ma / albo dobrowolnie ziawienie za główną žalobe przysiać. Co uczyniwszy / może od Powodu żądać Gwaru / iesli chce.

Gwarze.

Gwar / jest nieiakię wedle Prawa Rekoienstwo albo zastapienie / na żądanie pozwanej strony / od Powodu uczynione / dla wwiarowania iakię szkody y trudności.

Gwar iako bywa czynion.

Gwar tym sposobem bywa czyniony. Prokurator pozwanej strony / wstyskawszy dobrowolne ziawienie / albo główną žalobe / be-

v ij

dzie

działę pytał na Prawie tymi słowy: Gdyż już mój Pryncypał dobrowolnie zawiadanie od Powodnej strony przysięgnie / za główną žalobę: pytam na Prawie / Ależ Powód Gwaru nie ma podnieść / albo co jest na Prawie? Skazuje Sędzia: Iż Powód ma podnieść Gwar wedle Prawa.

Dalej strona Odpowiedna pyta: iako rychło ma taki Gwar podnieść? Skazuje Sędzia: iż po ki prawo siedzi. Spyta po tym: iako wedle Prawa taki Gwar ma podnieść? Skazuje Sędzia: Iż znamięniem palca: to jest / podniosszy palec wielki prawej ręki / wwinony w Rekaw / tak / iżby go było dobrze widzieć. Powód tedy uczyniwszy Gwar / spyta na Prawie: jeśli go dobrze a sprawnie uczynił? Skazuje Sędzia: Iż dobrze uczynił. Bedzie pytał na ostatek: jeśli czas jest spuścić Gwar? Skazuje Sędzia: Iż czas jest spuścić wedle Prawa.

Biała Głowa jeśli jest Powodem: tymże sposobem Gwar uczyni / ale przez Opiekuna z Prawa potwierdzonego. Spec. Saxo: lib. I. Art. 46.

¶ Za długim używaniem weszło w obyczaj / iż Gwar podniesieniem palca wielkiego / wwinąwszy go w rekaw czynią: Co sye wiele Ludziom patrzącym na to / zda być niejakim szyderstwem: iakoby Dudka za wiechę wstawiał.

Abowiem

Abowiem y wiele miejscem o Gwarze w Prawie opisanym / gdy sye kto pilnie przypatrzy / obaczy / iż sye więcej ściągają ku obciążeniu Gwaru / niżli ku takiemu podnawianiu. Tho jest / aby strona Powodna / miasto takiego podniesienia Gwaru / podaniem ręki Sędziemu / obiecała stronie pozwanej Gwar / znamięnując przez to podanie ręki / iż chce chować ty wszystkie rzeczy / dla których Gwar jest wstawion / y co znamięnuje.

Co znamięnuje Gwar.

Skutek Gwaru ten jest: iż kto ij uczyni / już więcej swęj Żaloby nie może poprawować ani odmieniać. Już żadnych Dowodów ku potwierdzeniu Żaloby swojej nie może dać czytać / które mu było wolno przed Gwarem wstawiać: wyjawszy ty których przed Gwarem ku podparciu Żaloby używał: może po Gwarze ku replikom wstawiać. Na ostatek / pozwana strona / jeśli by ią kto inny o tę rzecz potym gabał / o którą on żalował: zastępować będzie powinien / y inne skutki Gwaru czynić. Opisane / Speculo Saxon. Libro I, Artic: 63. Et libro ij, Articulo 15. Iure Municipali Articulo 35. & 41.

Obieczenie Gwaru wymyślone.

v ij

Są niekto

¶ Skutki
gwaru trzy

1.

2.

3.

Są niektórzy Prokuratorowie / którzy od strony pozwanej sprawując rzecz / żądają od Powodu / aby obarczył Gwar : gdy go rzeczy / co jest od nich wymyślono nie wedle Prawa / ale złym wymysłem / aby Stronę Powodną od sprawy swej odegnali. Albowiem tym obyczajem w bogiego Człowieka / gdy nie ma kłoby zani Gwar obarczył / łatwie od sprawy jego odżenie. To tedy ponieważ jest z wielkim wblizeniem sprawiedliwości / a nie według Prawa / nie ma być dopuszczono / ani w obyczaj wprowadzono.

Odpowiedzi.

Odpowiedna strona ma pilnie baczyc / aby swej niewinności / y sprawiedliwości / mądrze / y z dobrym rozmysleniem / y z dobrego porada broniła : aby sye głupia swoja Odpowiedzia nie zawiodła. A dla tego bezpieczniej jest mieć Rzeczniaka sprawnego / a ktemu cnotliwego. Albowiem przez swoje niebaczna odpowiedz / łatwie może w błąd wpasc / y tu szkodzi sye przywieść. Specu : Saxon: lib: I, arti: 62.

Odpowiedz

Odpowiedz Swojaka.

Odpowiedz po žalobie jest dwojaka. **I** Jedna : gdy sye pozwany zbawia aby nie odpowiadał : a to w ten czas bywa / kiedy przeciw Powodowi odporna / iż jest powołany / albo klety / albo sirota bez Opiekuna / albo iż na Dzień święty od niego jest pozwany : albo iż ona sprawa była przed thym w Sadu / y skończyła sye przez Wyrok / albo przez Ugode : albo iż sye rzecz toczy pod thym Sędziem / pod którego władzą stroną Odpowiedna nie jest : albo kiedy Powodnan żaluie ięzykiem którego on nierozumie : albowiem Sądownie żaden nie ma być przymuszony ku odpowiedzi / ażeby dobrze wyrozumiał co mu żądają / y o co nan żaluia. Wszakże Powod może innym ięzykiem żalować / a pozwany też innym odpowiadać / w then czas gdy sye obadwa rozumieją / albo przez sye / albo przez swoje Rzeczniki. Speculo Saxon: lib: iij, arti: 71. A za innymi odpory / wysłę przy miejscu o Wybiciu opisany / z których gdy pozwany jedne albo więcej ma / może sye obronic aby nie odpowiadał.

I Druga jest odpowiedz : gdy ktho prawie a gruntownie na žalobe odpowiada / przez co sye już z Powodem w rzecz wdawa / iako mowia /

Responsio per
Exceptiones.Responsio ad
Propositiones

Litem

Litem contestatur. Speculo Saxonum, Libro iij, Articulo 30.

Ko To pocznie na žalobe odpowiadać / a sprawa sye nie skończy / ale będzie na inny czas odłożona / potym by na dzień z odkładu przypa-
dły nie stągał : tedy już ten to który począł odpo-
wierać / ma być za przekonanego skazan. Speculo
Saxon : Libro ij, Articulo 9. ale wyżej o tym.

Odpowiedney stronie / Prawo zawsze jest
przychylniejsze niż Powodowi. Iure Muni-
cipali artic : 35. & 38, Glos. A stądże iesliby kto
był o Złoczyństwo poiman / a nie na świeżym
uczynku / iako mówią / nie za gorącą : tedy obwi-
niony bliższy jest sye odwieść / niżby go kto miał
połonać. IV S enim fauorabilius est ad confer-
uandum, quàm ad condemnandum. Iure Muni-
cipali Articulo 32.

Dowodziech który mi strony swoje Rzecz b Sadu twierdzą.

Dowód przeciw Stronie na Sadzie /
bywa rozmaitym obyczajem / przez

Świadek

Świadek: przez własne Strony obwinionej ze-
znanie : przez Wziedowe Listy : przez przysięgę.

Świadek.

Dowód I.

Świadek / jest Personą po-
zwana / która świadectwo praw-
dy wydawa na Sadzie pod przy-
sięgą. ¶ Każdy Świadkiem
będzie / którego słuszną przyczyną
od tego nie odwieździe.

Przyczyny / przez które kto nie może
Świadczyć.

Przyczyny od Świadectwa odwołujące /
ty są. ¶ Naprzod: lata / z strony młodości /
ktoby był młodszy niż Czternasć lat / na wyda-
nie świadectwa nie ma być przypuszczon. A to
sye ma rozumieć w sprawach rzeczowych / o Dług
albo o Imienie. Ale w sprawach haniebnych /
gdzie idzie komu o cześć albo o gardło : żaden ś-
wiadectwa wydać nie może : któryby był młod-
szy niż dwadzieścia Lat. ¶ A z strony starości /
ktoby miał siedmdziesiąt Lat / świadczyć nie

Młody.

Stary.

f

może

Sluga.

Niewiasta.

Bezecni. 2c.

Wbodzi lo-
rowie.

może. ¶ Sluga też za Pánem świadczyć nie
ma: dla tego iże za boiaźnią Pána swego/ często
kroć prawdy zamilczć musi. ¶ Niewiasty też
świadczyć nie mogą: abowiem ony są odmien-
ne w słowach/ a świadectwa różne wydawa-
ją: y żadna ich sprawa Sadowna bez Opiekuna
nie jest ważna. Jako też przeciw temu/ swia-
dectwem nie mogą być pokonane: bo ony nieu-
miejscu sę skłody wwiarować: y Prawa umieć nie
są powinni. Speculo Saxon: lib: I, articu: 46. Wy-
iawszyby w sprawie o Męzoboystwo: albo iesli-
by co przeciw Rzeczypospolitey kłóza broila: te-
dy świadkami może być pokonana. Może sę też
odwieść siedmiu Świadków obwiniona o zło-
czynstwo/ iesliby była dana na Kłóciemstwo.
Iure Munic: artic: 22. 91. Spec: Saxo: lib: I, art: 21.
¶ Bezecni/ krzywoprzysiężce/ złodzieje/ lotro-
wie/ których v Pręgi bito/ albo sę od tego odku-
pili: łupieżce/ swietokłupy/ zdrajcy/ błaznowie/
męzoboyce: wywołanie do Roku y do ścieści Nie-
dziel cierpiący/ Świadkowie przenaieci/ y pospo-
licie/ którzy iaką skłaradoscia życia są pomaza-
ni: abowiem haniebnym ludziom/ wszyscy wcz-
ciwé sprawy bywają zabronione. ¶ Też nie
świadczy wboży sprośny: to jest/ któryby był ko-
sterą/ pijanica/ nierządny: dla tego iże taki bywa

podeyżrzany/

Żydowie. 2c.

podeyżrzany/ by nie był przenaiecy. ¶ Żydowie/
Pogani/ Odszczepieńcy/ nie mogą być świadka-
mi przeciw Krześcijanom: a iesliby sę przydało
iżby Żyd miał świadczyć przeciw Krześcijani-
nowi: to ma uczynić ze dwiema Krześcijany y z
jednym Żydem: a Krześcijanin przeciw Żydowi
może świadczyć z jednym Krześcijaninem/ iako
jest wyszję o tym. A kłoby świadkowi iaką nie-
godność ku świadczeniu żądał: takię ma zara-
zem dowodzić. Spec. Saxon. libr. I. artic: 51. glos.

Czas wiedzenia Świadków.

Świadki każdy wieść ma w dawszy sę już
w prawo: wszakże gdzieby tego była stu-
żna przyczyna/ może ie przed tym wieść: iako/
gdyby sę bał aby świadek nie zmarł: albo iesli
stary/ iesli chory/ albo sę na wojne gotuje: y dla
innych przyczyn/ o których pisze Alcyatus.
A komu skaza dowod na Świadki/ będzie miał
ścieć Niedziel ku wiedzeniu ich. Może ie też za-
razem wieść iesli chce. Iure Munic: Artic: 75.
A gdyby na Roku naznaczonym zamieszkał ich
wieść/ wpada w swęy rzeczy/ y Sędziemu wine
przepada/ dla swego kłamstwa/ iż tego nie do-
wiodł na co sę brał. Specu: Saxon: lib: I. artic: 53.

r ij

Wszakże

Wszakże może sye założyć pomocna rzecz / kto-
reý będzie powinien potwierdzić Przysięga / ie-
śli mu strona wiary w tym nie da. To uczyni-
wszy : otrzymawa ieszcze dwie Niedzieli tu wie-
dzeniu świadków. Dalszey odwłoki już mieć nie
może. Iure Municipali Articulo 32.

Wiele ma być świadków.

W Każdey sprawie / dosyć iest mieć dwu al-
bo trzech świadków / wedle Pisma S.
IN ore duorum vel trium, stat omne verum testi-
monium. Wszakże w pewnych sprawach wedle
Prawa / potrzeba iest więcej : iako w sprawach
haniebnych : w sprawach po umarłej rece. Spec:
Saxon: L. I. artic. 6. trzeba siedmi Świadców.
A świadectwem iednego żaden nie bywa poko-
nan / wedle pospolitey powieści : Vox unus, vox
nullius. Wszakże w sprawach które nie niosą
wielkiej szkody / y iednemu Świadcowi wiara
bywa dana : iako Pasterzowi / około szkody / kto-
raby sye przez bydło w stadzie sstała : abowiem
czestoćroć sam przy pasterzeniu bywa. Speculo Sa-
xonum Libro ij. Articulo 54.

O byczay wiedzenia Świadców.

Kto tedy

K To tedy chce wieść Świadki : ma ię po-
zwąć / y Strone przeciw której Świadki
wiedzie / aby tego przysłuchala. A gdy już na
Roku stana : Powod opowiedziałwszy ię / będzie
żądał / aby byli do Kola tu mieyscu Sadowemu
wpuszczeni y wysłuchani. Potym Świadko-
wie każdy z osobną tu wysłuchaniu / przykładem
Daniela Proroka ma być przypuszczan / a niż po-
cznie świadczyć : tedy na rozkazanie Sedzięgo /
albo starszego Przysiężnika / przysięże tymi slo-
wy : Ja N. Przysięgam Panu Bogu / wszystkie
prawde powiedzieć w tej Sprawie / kthora iest
miedzy tymi N. N. stronami : a tej prawdy nie-
chce tać / dla przyiaźni / nienawiści / darow. Tak
mi Boże pomagay. Albo miasto takowey Przy-
sięgi / iako w Krakowie ten iest obyczay / z rozka-
zania Starszego Przysiężnika / podniesie dwa
palcá y zaś spuści : potym Starszy Przysiężnik
rzecze Świadcowi / zachowawşy wczimowść ka-
żdemu wedle stanu iego : Pod tą Przysięgą kto-
ras uczynił tu panu Bogu / y tu Wziedowi / abys
w tym prawde zeznał / o co iestes pozwan : y in-
ne napominanie może uczynić / wedle swęy ro-
stropności / wiodac go ktemu / aby prawde zez-
nał / wedle Pana Boga y sumnienia swego. Po
takim vpominaniu : Świadek będzie powiadał /

Daniel 13.

Przysięga
świadków.

x iij

a Pisarz

á Pisarz ma pilnie spisować wszystkie słowa jego. A gdy sye już wszyscy świadkowie odprawia / Pisarz na żądanie Powodu / będzie zarazem iáwnie czytał ich świadectwa.

O Pytaniu przy słuchaniu Świadców.

Przy słuchaniu świadków / niektorzy ten obyczaj chowają / co też jest wedle Prawa / Speculo Saxonum lib: ij, artic. 22. Iż Sędzia pyta od Świadców / miejsca / czasu / godziny / kiedy sye ta sprawa działa o której świadczy / ięśli też to sam widział / albo o tym słyszał / y innych okoliczności / które stroną Powodną Sędziemu potajemnie daie na karcie spisane / wedle żaloby á potrzeby swęy : co Látinnicy zową Interrogatoria. Ale ten obyczaj nie wszędy chowają / uż na tym Sędzia y stroną przestawa / kiedy świadek obowiązany przysięga / świadczy wedle sumnienia swego / to co nalepieć wie w onę sprawę. Wszakże na długa powieść Świadców / Sędzia nie ma sye oglądać / ale rzeczy tylko gruntowniejsze obaczyć / á ku sprawie o którą Prawdzie / pilnie á bacznie stosować. Pięse Alcyatus:

Odmowy

Odmowy przeciw Świadectwu.

Odmowy w Świadectwie / mogą być náprzeciw tym Personam / które są wyszły opisane : między które / też poczytają Mniacha / Księdza / y Niemiaty / iże świadczyc nie mogą : wszakże w pewnych tráfunkách świadczą : iáko / gdy rzecz iest o Dziecieciu / ięśli iest krczone : ięśli sye żywo narodziło / albo nie. Speculo Saxo-num Libro I, Articulo 33.

Które Świadectwo bywa ważne.

Swiadkowie / ięśli sye w powieści swęy zgadzają : takie ich świadectwo bywa ważne / á żadney odmowy nie mają przeciw niemu. A gdyby sobie w rzeczy przeciwni byli / żadnemu wiara nie bywa dana.

Swiadek / ięśli sam sobie w swęy mowie iest przeciwny : albo w iednym prawdę powie / á w drugim nieprawdę / takowy bywa od Sądu odlaczon.

Powieść Świadców wątpliwa / záwždy przez tego przeciw komu świadectwo iest wiedziono / ma być wykładana. Abowiem kto

czego

Interrogato-
ria circa Exa-
mē Testium.

czego dowodzi / ma iasnie á otworzyć bez żadney wathpliwosci dowodzić: gdzieby inaczej bylo / tedy on Dowod trudny á wathplivy / nie nie waży. Speculo Saxon: Libro I, Artic: 15. Glos.

O Świadcetwie Dlužniká przeciw Credytorowi.

Dlužnik / gdy mieni iże Dług swému Wierzycielowi zapłacił: ma tego dowieść samotrzecze ze dwiema Świadki / którzy przy zaplacie byli. Speculo Saxonum libro ij, articulo 6.

Jakim Dowodem Powod naprzeciw obwinioney stronie Długu albo inney swęj žaloby podpięra. Takowym Odwodem: Obwiniony przac Długu bronić sye ma. Na przykład: przeciw Obligacyey Wziednie zapisaney / quitem Wziednie zapisanym: przeciw Chyrográffowi / Quitem własney reki / albo też Wziednym. Przeciw Świadkom / świadectwem tylé person / ilé ich Powod miał. A gdzieby tego Obwiniony nie okazał: tedy wedle Dowodu Powodowego w swęj rzeczy wpada. Ale przeciw takiemu Porządowi Prawa / tymi czasy dłużnikowi o dług Chyrográffem zapisany / Przysięge Samotrzeciemu

dopu-

dopuszczaią. Skąd przychodzi / iże Chyrográffy małej wagi bywają / nad które tu Dowodowi niewiem mogli być co ważniejszego. A z tego sumnienia Dlužnikowi / nie nie łatwiey iedno zaplate mienić: na przysięge sye brać / powiadać iż zadzierżany Chyrográff / á tu swęj przysiedze dwu chłopu / albo ilé potrzeba / sobie ziednać y przenając: ktorzy ani na Boga / ani na swę sumnienie nie bacząc / thylko propter mammonam iniquitatis, z nim krzywoprzysięgają. Ale niektorzy powiadaia / iże z takimi chłopy tu przysiedze dobrze iest / gdy Credytorowie czestokroć wżiawszy zaplate wedle Chyrográffu od Dlužniká swęgo / Chyrográff v siebie zatrzymawają. Ale tá potrzeba / v takich Krzywoprzysięzcom niechay mieysce ma. Wszakże Dlužnik który tak niedbaly iest / iże zapłaciwszy dług / zapłaty swęj od Credytorá Kwitu nie bierze: gdyby ras albo dwa takową niedbalość z swą škodą odniosł / bylby potym w swęj sprawie czynniejszy. Albowiem co iest łatwiey iako Kwit napisać: á tu zaplaceniu żadnego przystoynniejszego dowodu nie iest przeciw Chyrográffowi / iako Kwit / albo własna reka / albo Wziednie napisany. Powiada Iustinianus: Nihil tam naturale est, quàm eodem genere quodque dissolvere, quo colligatum est.

y

z której

J Dowód przeciw Chyrográffowi niesłuszny.

J Natemni Świadkowie.

J Dowód przeciw Chyrográffowi słuszny.

Z której Sentencyj Justyniano: okazuje się / iż Dowód zapłaty przeciw Chyrogaffowi nie przez Świadki / ale przez Kwit ma być. Ale to między rozstrząsaniem niechay będzie zostawione.

Ody Powód gołymi słowy żali: Obwiniony z żaloby jego Przysięga się swoją wybić.

O Wyznaniu Po- żwanego.

Dowód
2. Przeciw
stronie.

Wyznanie / jest pewna a iść / sta odpowiedź / albo zezwolenie strony Odpowiednej / na żalobę strony Powodnej / przed własnym Sędziem uczynione.

Skutek zeznania na Sądzie ten jest / iż od-
porna strona / gdy zeznanie uczyni / już Po-
wód od potwierdzenia swej żaloby bywa wo-
len. Vbi enim adest Rei confessio, non est ne-
cessaria Actoris probatio.

Obwiniony

Propria Rei
Confessio.

Obwiniony z zeznania swojego / już bywa-
mian za przekonanego. Spec: Saxon: lib: ij,
artic: 18. & 22. Glos. Confessus, pro victo habetur.

Zeznania / gdy swoy zły czynek zezna / ma-
być wedle przewinienia skazan: wszakże tho
zeznanie / gdy się wściaga ku karaniu na gardle /
ma być nie poniewolne / nie mekami wydławio-
ne / ale dobrowolne przed Sędziem. Wyjawyby
przed mekami były inne pewne lica / albo znaki
onego złoczyństwa zeznanego. Spec: Saxo: lib: ij,
artic: 18. O czym jest w czwartej części szerzej.

Wyznanie kiedy nie jest ważne.

Zeznania ty nie są ważne. ¶ Naprzód: Gdy
sierota krom Opiekuna zeznawa: abowiem
sierota wedle lat niewie co czyni. Kto też ze-
znawa za boiaźnią śmierci albo mę: wyjaw-
yby w onym zeznaniu trwał. ¶ Item / Kto za
sobą ku swemu pożytkowi zeznawa. Szalone-
go zeznanie też nic nie waży. ¶ Item / z omyl-
ności iakię uczynione / a ztądże czasem przed
skazaniem może być odmienione. ¶ Item / Ob-
winiony o cudzołóstwo / gdy jest przez przyro-
dzonych narządow ktemu / zeznanie jego nic nie

y ij

waży.

Q Liście.

J Dowód
3. Przeciw
Stronie.

Ist/ iest pisanie Urzędowé tu wywiedzieniu a potwierdzeniu iakiey sprawy uczynioné. Takowé Listy Lacinnici zową czworakim nazwiskiem: Instru-
menta, DOcumenta, MVnimenta, PRObationes:
dla tego / iże strona przez nie w Sprawie swéy
bywa nauczoná / upewnioná / y przeciw swoié-
mu Adwersarzowi obrotna.

W Głównych y osobliwych Liściech.

**Listy dwo-
ięć.**

J Zároné.

S Isty są dwoiakié: Jawné y osobliwé.
Jawnny List iesth / który reka iawnego
Pisarza bywa napisany / albo podpisany / albo
pieczęcią Urzędową zapieczętowany. Który
też pod imieniem Sędziego bywa widywowa-
ny / to iest przepisany. Wład to / który v Sadu
przy Aktach bywa pisany. Który też ma w sobie
podpisanie trzech albo dwu świadków / choćby

od ofoblie

od osobliwéy osoby był napisany. W tchey
liczbie poczytają Księgi z Mieyskiey Kancellar-
ryey / wskazane za wyznaniem Sedziego albo Pi-
sarza / iz Mieyskie są. Też każde pisanie / ktoremu
wedle zwyczaju mieysca bywa wierzone / za ia-
wne bywa poczytano.

¶ Osobliwy zaśże List jest / który od osobliwéy
persony / nie iawného Pisarza reka bywa pisa-
ny : iako jest Chyrográf / Auszug: to jest wypis
z Keyestru. List własnéy reki do tego pisany /
który nazywają Mijsiwą. Iawnému Listowi
bywa wiara daná : ale tak / iesli sye ná nim falsz
iaki nie okaże. A ztądże Listy gdy do Sadu by-
wają przyniesione / pilnie mają być obaczone y
czytane / iesli tam co niemaśz wystrobánego / ál-
bo między linijami pisaného. A iesliby litera ná
miejscu szkodliwym była odnowiona / ktoraby
iakié podeyżnienie przynosiła / taki List ma być
odrzucon. Spec:Saxon:lib:ij,artic: 42. Osobliwe-
mu téż Listowi dają wiare w ten czas / gdy by-
wa włożany przeciw onemu który ij pisał / á nie
przy sye pisania swého : ábowiem kto sye przy / iż
nie jest pismo iego: taki ma przysiędz samotrzeć/
iż ono pismo nie iesth iego / ani pieczęć iego / ani
kiedy było : gdy to uczyni/ będzie wolen. Speculo
Saxon: lib: I, artic: 15. Glos: in fine. Wszakże wedle

T Osobli
wé.

T podeżrze
nia Listów
Jawnych.

T Kto sye
przy Reki
własney.

- y ij

πρώτα

Prawa Duchownego y Cesarzkiego / taki bywa
pokonany przez świadki / y przez przyrównanie
Liter.

O Pieczęciach.

Pieczęci
dwoiaki.

Pieczęci są dwoiaki: Jedny
ważne / które do Listu przyłożone po-
twierdzą wszelką Sprawę: iako są
pieczęci Królewskie / Miejskie / y wszelkich per-
son na Urzędzie będących / w sprawach które sye
przed ich Sądem thoczą. Drugie nieważne /
które żadney rzeczy wieczney potwierdzać nie-
mogą: iako są pieczęci osobliwych person.

Pieczęć / troiakiem obyczajem bywa naga-
niona. **I** Naprzód: Jesli Napis na niej
jest prawie zagładzony. **I** Wtore: Jesli pieczęć
naruszona albo nalamana. **I** Trzecie: Jesli ni-
komu nieznajoma. Speculo Saxonum Libro ij,
Articulo 42. Et Sum: Ray.

O Przysiędze.

Przysięga

Dowód 4.

Przysięga komu jest naka-
zana / ma ją uczynić wedle sum-
nienia dobrego / aby iako w sercu
rozumie / tak wsty wyznał: z do-
brym rozmyśleniem / z dobrą bacz-
nością / sprawiedliwie: aby nie obraził przodkiem
Pana Boga / biorąc Imię iego na daremno / po-
tym Bliźniego swiego / wskładając go niespra-
wiedliwym. Przysięga na majątności iego: na o-
statek sumnienia swego / potapiając sam siebie.
Ma na ten czas mieć na dobrej baczności Przy-
kazanie Boże: Nie bierz na daremno Imienia
Bożego. Albowiem kto bierze na daremno Imię
Boże / a swego fałsu nim potwierdza: pewna a
nie omylna rzecz jest / iż pomsty od Boga nie wy-
dzie. Napisano w zakonie Bożym: Non habe-
bit insonem Dominus eum, qui assumpserit No-
men Domini Dei sui frustra. A mimo to / we-
dle Prawa / Krzywoprzysięzca sstawa sye beze-
cny: a ku świadectwu / y ku żadnemu Dosto-
ieństwu nie bywa przypuszczon. Speculo Saxo-
num Libro ij, Articulo II.

Exo: 20.

Przysięga iako ma być oddana.

Przysięga

Przysięga / wedle żaloby ma być oddana.
Iure Municip:artic:98. **I** Na przykład: Je-
śli kto o Dziedzictwo jest obwinion / tak przy-
sięże: Jże Dziedzictwo o które jestem obwinion/
mam od tego N. kupione / albo darowane / albo
z spadku Wyczystego dostapione. etcet. **I** A
jesli o Meżoboystwo: tedy taką rotą przysięże:
Jakom jesth obwinion przez thego N. iżebym
przyiaciela iego / albo Brata N. zabił / albo ra-
nił / thego uczynku nie jestem winien. Tak mi
panie Boże pomagay.

**Przysięga Świadków twierdzących
Główną przysięgę.**

Przysięga Świadków / ktorzy drugiego
Przysięgę potwierdzać chcą: ktorych Ła-
cinnicy zową Compurgatores, takowa ma być:
przysięga ktora uczynił ten N. około darowne-
go Imienia / albo zadanego sobie Meżoboystwa
N. jest prawdziwa y sprawiedliwa. Tak mi pa-
nie Boże pomagay. Dla tego ci społem przysię-
gający mają być takowi / ktorzyby dobrze znali
tego za którym przysięgają / y zachowania iego
dobrze byli świadomi / aby taką przysięgę swo-
ją / pana Boga / y sumnienia swęgo nie obrażali.

Compurgato-
rum Juramē-
tum.

Speculo

Speculo Saxonum lib: 1, artic:39. Nie z onych lic-
by / ktorzy snadź za kuffel piwa / a za pare groszy /
przysięgliby iż Boga niemają na niebie: nie roz-
ważając sobie co jest przysięga / a iako Pan Bog
Krywoprzysięzce srodze zawždy karal / y karze.
O czym dosyć świadczą Historye / tak pisma ś-
wietego / iako y świeckie.

Przysięga pomocników.

Przysięga onych ktorzych winni / Jżeby
mieli dać przyczynę złęgo uczynku / taką
bywa: Jako mie winni / iżebym ja ku temu me-
żoboystwu rady y pomocy dodawał / y miałbym
o tym wiedzieć / tego nie jestem winien. Tak mi
Panie Boże pomagay. A oni zaś ktorzy z nim
przysięgają / tak będą mówić: Przysięga ktora
then uczynił / iże nie był ku pomocy temu meżo-
boystwu / jest sprawiedliwa y prawdziwa.
Takowe wszystkie przysięgi / mają być wedle sta-
żania / wedle żaloby / odmieniwszy rzeczy Perso-
ny / co ma być odmieniono.

**O przysiędze / na Roku nie
oddanej.**

Jesli by ktho Przysięgi / sobie o cokolwiek

3

przed

przed Sądem przysadzony / na Roku naznaczonym nie oddał : thaki już w dlugu / albo w innę rzecz / o ktorą był obwinion / y w winie Sedzie mu wpada : iesliby sye iaka pomocna przyczyna wedle Prawa nie obronił / przecz na Roku przysięgi oddać nie stął. Al gdzieby obwiniona strona gotowa była przysiędz / czasu naznaczonego / na miejscu zwyčajnym Sądowym / a Powodby Przysięgi nie przyimował / albo przy tym nie był : już obwiniona strona od Przysięgi bywa wolna / y od Długu / y od wszytkiey rzeczy / o ktorą była obżalowana. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo II.

Czas oddania Przysięgi.

Czas oddania Przysięgi trwa do południa w dzień ku Przysiedze nakazany. Przetho strona która ma czynić Przysięge / pilnować tego ma do południa / na miejscu zwyčajnym gdzie Przysięgi oddawają. Al gdyby strona która ma przysłuchac Przysięgi nie stąla : thedy da pilność swoje zapisać / a strony przeciwnę niepilność. Tymże sposobem druga strona / która ma Przysięgi przysłuchac uczyni / gdyby ona która ma przysiędz nie stąla.

Postępek

Postępek przy oddaniu Przysięgi / gdy obiedwie stronie stąją.

Jesli na Roku Przysiedze naznaczonym obiedwie stronie stąją / tak Powodna iak Obwiniona: Prokurator strony która ma oddać Przysięge / tak rzecze : Panie Sedzia / wedle dzisieyszego Roku / ten stoi N. gotow Przysięge uczynić : y żada aby mu rotą nakazanę Przysięgi była rozpowiedziana : y pyta na Prawie / acz to ma być : Skaze Sedzia / iż to ma być. Potym Dekret z Ksiąg albo z Minuty będzie czytany / y rotą Przysięgi przez Pisarza ma być rozpowiedziana. Daley będzie pytał Prokurator : acz iego Pryncypalowi nie ma być dopuszczono przestędz ty wszytki rzeczy / które przy takię sprawie mają być przestrzeżone : a zwlaszcza / iesliby Przysięgi wedle biegu Prawa zarazem wyprawić nie mogli : ile kroć sye może poprawić : Skaze Sedzia : iesli strona iest Pánienska plec / iże sye może poprawić / ile iey będzie potrzeba. Al iesli Nieuczyna / tedy do trzeciego razu : który gdyby powtorę y potrzecie Przysięgi nie wypełnił / y słusnie nie oddał / już daley słow swych poprawować nie może / a za każdym przysięgi powto-

3 ij

rzenim/

zrenim / Sedziemu wine przepadnie. Daley będzie pytał Prokurator: iako do znaku meki Pánstiey / Pryncipal iego tu oddaniu Przysięgi przystąpić ma? Skáže Sedzia: Iż poklekniawszy. Spyta ieszcze: acz inż czas polozyć palce na znaku meki Pánstiey? Skáže Sedzia. Iże czas. Tu mamy wiedzieć: Iże iesli Mężczyzna Przysięge przed Sadem uczynić ma / słusnie może palce na Krzyżu polozyć / y ziać bez dozwolenia Sedzięgo: a przez to nic nie vtraca y Sedziemu winy nie przepada. Iure Municip: articu: 97. Daley Prokurator będzie pytał: iesli inż czas Przysięge oddać? Skáže Sedzia: iż czas. Przytym Prokurator tēy strony która ma przysięgać / gdy inż tak tu przysiedze będzie sprawiona / może słusnie bez winy prosbe uczynić do strony / Przysięgi przysłuchającej: aby iego Pryncypalowi Przysięga była odpuszczona? Ktora / iesli z przyzwolenim Sedzięgo będzie odpuszczona: thedy inż strona będzie wolna od tego / o co była obwiniona / y Winy Sedziemu nie będzie winna dać. A iesli Przysięga bez przyzwolenia Sedzięgo będzie odpuszczona / (abowiem snadź Sedzia rzecze: możesz odpuszczyć Przysięge / Prawu memu nieszkodząc) tedy Sedziemu Wine da. Iure Municipali Articulo 98.

Jesli by

¶ Jesli by zaś strona Przysięgi odpuszczyć nie chciała: będzie iż powinien uczynić wedle Dekretu y žaloby / iako iest wyszsey opisano. A wypelnivszy słusnie Przysięge: będzie Prokurator pytał na Prawie: acz inż słusnie y wedle biegu Prawa Przysięga iest wypelniona? Skáže Sedzia: iż słusnie y wedle Prawa. Daley będzie pytał: acz inż czas z znaku meki Pánstiey palce ziać? Skáže Sedzia: iż czas. Potym będzie pytał: acz inż czas wstać? Skáže: iż czas. Naostatek spyta: iesli inż o te rzecz o którą był od strony obwinion / ma mieć iakie vciępienie? Skáže Sedzia: Gdyż o to N. w swej Odpowiedzi mienil iż tego nie winien / y Przysięge iemu przysadzona wedle Prawa oddał / dla tego ma być wolen od sprawy takowey / y żadnego daley o the rzecz vciępienia nie ma mieć wedle Prawa.

¶ Ten postepok około Przysięg / na wielu miejscach iest abrogowany / a na wielu go theż przysięgają / a ile ia bacze / dobrze to czynią. Abowiem ty Ceremonie / które sye tu dzieia przez pytania y skazowania / mogą drugiego sumnienie zmiekczyć / tu skrusze przywieść / y od Przysięgi odwieść / które iednak nigdy nie bywają bez obrażenia Miesthatu Bożego z iedney strony /

3 in

albo tēy

albo tę która wiedzie na Przysięgę / iż źle wie-
dzie / albo tę która przysięże / iż źle przysięże.
Chowają w innych stronach wietrze przy thym
Cerimonie : iako / gdy kto ma przysięgać / prowa-
dzą go na Rynek / albo na pole / do znaku meki
Pánstkiej / idzie przy nim Kapłan / rozważając
mu co jest Przysięga / iako P. Bog Krzywopry-
sieżce karze: niosą przed nim znak meki pánstkiej /
dzwonią we wszystkie Dzwony / aby tak przed o-
blicznością wiele ludzi przysięgał / na jakim miej-
scu wzgore wydanym / aby był widzian od w-
szystkich ludzi. Co sye iest bardo rzadko przy-
trafia / musi być spor o wielką rzecz / iżby sye ta-
ka Przysięga trafić miała: nie tak iako tu na wie-
lu miejscach w Polsce / tak sye ty Przysięgi spo-
spolitowały / iż rzadki Tydzień którejoby nie
były. Abowiem by też wiele kroc nie za przy-
czyną albo za namową niebogoboynych Proku-
ratorów / którzy chcą y myto wietrze od Prin-
cypala swoięgo otrzymać / y nakłady na przesy-
skaney stronie pozyskać / wiódą strone swoje na
Przysięgę / nie mając wiecę na swoim ięzyku
przedawnym / iedno to : Przysięż / nic tho nie iest /
iakovys Pacierz zmowił. Iustē iurare, est Deum
orare. Nie rozważając namnię / iesli spráwie-
dliwie ma przysięgać albo nie. ¶ Piše PIERIUS

Valerius,

Valerius, Iż na niektórych miejscach / a zwła-
szcza w Ifflanciach / był ten sposób Przysięgi: Iż
ten który miał przysięgać / musiał rospalone że-
lazo / wyiete z pośród węgla gorącego w re-
ce brać / y tak sye przed Sedziem / y przed stroną
żalującą wkładać. Jesliżby od onego żelaza na-
mnię nie był obrażon / inż sye sstawiał wolnym
iako niewinny. A gdzieby onego żelaza rospalo-
nego w rece wziąć niechciał / inż w onym o co
go winowano wpadał / y był mian za winnego
y przekonanego. A iże ta Przysięga nie była tu
zdrowiu bezpieczna : tedy then który miał przy-
sięgać / przyprawiał sye ktemu przed tym posty /
spowiedzią / przyiecin swiętości Ciała y Krwie
Pánstkiej. A v nas gdy kto przysięgać ma / nie
innego niemaż / iedno Prokurator spyta : Może
kłaść : może. Może dwa palca położyć : może.
Może wstać : może. Przekędl : przekędl. Wo-
len : wolen. Także drugi bywa wolen / iże vbo-
giego człowieka z majątności wypzysięga.
Śáprawde by też ten obyczay okolo Przysięgi tu
w Polsce chowano / o których powiedziałem
wysżej : niemając drugi áżeby go wiecznie w
pole albo na Rynek wiedziono / skądby sye ni-
gdy nie wrócił / iednąłoby sye ich wiele / vcho-
dzac gniewu Bożego / zachowując sumnienie

dobrze.

Libro 40. Nie
roglicorū

O Postętku Sadow.

dobrze. A w zgodzie / w miłości Krześcijańskię
mieszkaliby / wiaruąc sye trudności / y Nakła-
dow / zamieszkania : nie pragnąłby ieden drugie-
go Miałethności : nie wieleby było bogaczow
przysięg : każdyby na swym skromnie przestał / z
poczciwością a z dobrym Sumnieniem / co mu
Pan Bog dał. Bo Salomon powiada : Melius
est pugillus cum requie , quàm plena vtraq. manus
cum labore & afflictione animi. Wszakże to prze-
łożonych opatrności niechay będzie poruczono.

O Wolności Przysięgającego.

Sprawie / gdy ieden drugiemu zdawa przy-
sięga / już nie może daley przeciw niemu
czynić w oney sprawie / iesliby przysięgl. Przy-
czyną tego iest / iże przez Przysięge sstał sye wo-
len. Nie może też Powod przeciw niemu
czynić o Krzywoprzysięstwo / abowiem thā już
Sprawa nie temu przynależy / ale Panu Bogu /
ktory zna sercā ludzkā / tho ma być poruczono.
Speculo Saxon: lib: ij, artic: 34. Lib: I, artic: 18.

Gdzie sye Przysięga odwieść
nie może.

A wsystki krzywdy na ktore Dowod iest /
żaden

Cześć Trzecia.

List xciiij.

żaden nie może Przysięga odeydz. Ale gdzieby
nie było żadnego dowodu : tedy obwiniony ry-
chley sye może odwieść Przysięga / niżby go Po-
wod miał pokonać : przyczyną tego iest / iż Pra-
wo przychylnieysze iest stronie obwinionej / niż
Powodney. Ius fauorabilius est Reo , quàm acto-
ri: Speculo Saxono, lib: I, artic: 18. Glos.

Przysięge Plenipotentowi od Pána swę-
go sprawuiacemu przysadzona / Pan a nie
Plenipotent ią oddać powinien. Speculo Saxon:
lib: ij, articu: 42. A gdy też bywa Niewieście
Przysięga przysadzona : nie Opiekun ię przez
ktorego sprawuię / ale samā przysiędz ma. Prza-
odpowiedz / žalobā ię / ma być przez Opiekunā.
Speculo Saxon: lib: I, articulo 46.

A Przysięge żaden sye niema brąć / aż gdzie
by innych dowodow nie sstawāło. Specu:
Saxon: lib: I, articulo 18. to iest gdzieby nie mogli
mieć Świadkow / albo Wziedownych Listow
pod Pieczęcią / albo Księg Wziedownych / y in-
nych ważnych dowodow / ktorym bywa wiara
dana.

Przysięga Żydowska/ napisana w
Kronice Czeskiej/ z Prawa Ju-
styniana Cezarza.

Żyd każdy ma przysięgać samowtor. Ten
ktory będzie przysięgał/ ma stać bossymi no-
gami/ tylko w kofuli/ na swinię skorze nowo
odartę: a drugi Żyd będzie stał na ziemi prze-
ciw iemu/ twierdząc iego przysięge.

Róć tego który będzie przysięgał.

Jakom jest obwinion od tego N. o Maie-
tność iego/ o Kleynoty/ o Szaty/ iako on
twierdzi przeciw mnie w swojej żalobie/ abych
ie ksobie przyiał/ albo ie miał/ y onich wiedział.
Przysięgam Pánu Bogu/ ktory stworzył Niebo
y ziemię/ y wszystkie rzeczy które w nich są. Przy-
sięgam przez wszystkie Imiona iego święte/ któ-
re napisał Moyses słuzebnik iego. Przysięgam
przez pieciory Księgi Moysesowe/ w których
jest napisane Dziesięcioro Przykazanie iego/ któ-
re sam Bog prawą ręką napisał/ a mnie niespra-
wiedliwie przysięgać zakazał: iże ia téy Maie-
tności nie mam/ ani Kleynotow/ ani szat/ iżem

ich ani od

ich ani do tego N. ani do żadnego innego (tak
iako mie winnie) ku sobie nie przyiał/ ani do tego
miał/ ani mam/ ani o tym wiem. Tak mi po-
moży Bog ktory jest Początkiem y Dończe-
niem/ którego Imie Abdonay.

Poczym drugi Żyd przeciw niemu
stoiac/ tak ma mówić.

N. Jaks Przysięge uczynił/ że tego N. Maie-
tności/ szat/ Kleynotow N. niema/ aniś miał:
aniś iey ksobie od niego/ ani od kogo innego nie-
przyiał/ ani w swych skrzyniach/ y w gmachach/
ani w swojej ziemi nie chował/ ani żadna Cze-
ladz twoia. Jesliżes sprawiedliwie przysięgl/
tak tobie Pánie Boże pomóż/ ten ktory stworzył
z niczego Niebo y Ziemię/ gory y przepąsci/ po-
wietrza y wody/ dzewa/ liścia/ y trawę/ y cie-
bie. A iesli niesprawiedliwie a krzywie przy-
sięgał/ day Pánie Boże tobie za błogosławień-
stwo przeklectwo/ aby twoia Modlitwa ktora
jest w Księgach Taffetassym napisana/ tobie
nie vżyteczna była/ aby na cie żadna miłość Bo-
ża nie przyszła/ abys vsehl iako Gory Gelboe/
które przeklął Dawid/ na których zabito jest Saul/
y trzey synowie iego: aby na cie przyszedł Mal-

aa ij

chimelech/

J Przeklec-
two strąśli-
wé/ za przy-
sięge nies-
prawie-
dliw.

chimelech / aby na cie przestąpił Trad Naámá-
now / iako na sluge Elizeuszowego Gezy: aby
na cie przysła Iskopa / na twą żonę / y na twe
dzieci / y na twoy wszystkie rod.

Jesliże niesprawiedliwie przysięgasz / day Bog
aby na cie spadła siarka / sinola / y ogień palący
cy / iako spadła na Sodome dziewięć dni y dzie-
wieć nocy: aby cie spalił ogień / iako Nadabá y
Abiu / iako pięćdziesiąt Mężow na Modlitwie
Eliaśa Proroka: aby ziemia twę niesprawi-
dliwéy Przysięgi nie zmiotła / ale ciebie iako Da-
tana y Abirona żywego pożarła.

Jesliże niesprawiedliwie przysięgasz / day Pan
Bog aby twoie dzieci / y przyjaciele twoi / y na-
rod wszystkie twoy / nie przyszli między Dziedzie-
two Abrahánowe / abyś nigdy nie przyszedł
do Jeruzalem: a Mojżesz w przyszłym żywocie
aby tobie nie dał pożywać Szerabara a Lewi-
achám. Tak tobie pomoż Pan Bog wieczny /
ktorego Imię święte Adonay. Amen.

O Ortelu.

Ortel / Sentencya / Skazanie / za iedne
rzecz jest / gdy Sedzia wysluchawszy

obudwu

obudwu stron žalobe / y odpowiedz / y wywody:
wyda wyrok / ktorym iednego czyni wolnym / a
drugiego winnym. Speculo Saxon: lib I, artic: 62.
A ma wydać Wyrok za temi okolicznościami /
przed Poludniem siedząc na czczo / nie w dzień
Święty: zachowawszy przy tym porządek Pra-
wa / przy obliczności obudwu stron / wedle żalo-
by y odpowiedzi stron / a nie wedle swęy wiado-
mości. Speculo Saxon: lib: iij, artic: 69.

Sedzia iesli ma Sadzić wedle swęy wiadomości.

Reczono jest / Ż Sedzia ma sadzić wedle
obudwu stron Wywodow. Bywa tu
gadka między wielmi: iesli Sedzia ma sadzić
wedle swęy wiadomości / czyli z powieści a wy-
wodu stron. Na przykład: Winnia tego o Me-
żoboystwo / a Sedzia wie człowieka być niewin-
nego: a obwiniony na žalobe nic nie odpowia-
da / za ktorym milczeniem zda sye iż na obża-
łowanie przyzwala. Aczkolwiek tu rozumiecia
ich wiele / iżeby Sedzia więcej miał sadzić we-
dle swoiey perwney wiadomości / niżli z wątpli-
wey stron powieści: aby sye nie zdał być Pila-
tem / ktory fałszywie Zbawiciela naszego wydał /

aa iij wiedząc

Okolicz-
ność Ora-
telu.

wiedząc/ iako Piśmo świadczy/ iż go Żydowie z nienawiści wydali. Wszakże więcej ich tak za mykaia y rozumieia być rzecz bezpiecznieyszą: a by Sedzia sądził wedle powieści stron/ y wedle wywodow. Abowiem w ten czas Sedzia iest Personą iawną/ ktoremu z własney osoby nie przynależy w onę sprawę nic wiedzieć/ y owszem gdyby z własney wiadomości sądził/ mógłby sye omylić/ y stronom wiele vblizyc/ mniąc aby o tym dobra a pewną wiadomość miał. Specu: Saxon: lib: ij, artic: 41. Ale Sedzia który ma przed oczyma Pana Boga/ który prawdę y sprawiedliwość świętą miłuje/ pamiętaiąc na to/ iż go też Pan Bog w dzień Sądny będzie sądził: iesliby miał co wątpliwego/ y swemu Sumnieniu przeciwnego/ tedy dla lepszego vzmiana prawdy/ sprawę one na inny czas odłoży/ zwłaszczā/ gdzie idzie rzecz o zagubienie Człowieka/ non ex recenti facto/ za którego Pan Chrystus żywot swoy tak iako y za onęgo Sedzięgo wydał.

¶ Rzeczono iest wyszły/ Iż Sentencya ma być wydana przy obliczności stron. Abowiem gdyby Powod nie stął tu wydaniu Sentencyey: stroną odporna da mu Contumacya/ tho iest/ iego nieposłuszeństwo zapisać/ dla ktoręgo

inż Powod

inż Powod musi znowu pozwać strone bedzieli chcial/ zapłaciwszy iey pierwey Nakłady Prawne. A gdyby obwiniony nie stął tu wydaniu Sentencyey/ wpada w tym o co nań żalowano: a to dla tego/ iż inż uczynił odpowiedź. Speculo Saxonū lib: ij, Articulo 9. Abowiem iesliby odpowiedzi stroną ieszcze nie uczyniłā: Powod iż będzie przezyskawal daley wedle Prawa/ iako wyszły napisano.

¶ Rzeczono też/ wysłyszawszy obiedwie strony. Jest ktemu przykład piekny o Krolu Alexanderze/ który ilekroć sye przydało/ iżby Powod na Sądzie rzecz swoje powiadał w niebytności onęj strony na ktorą żaluje: iednym go tylko vchem zwykł strchąć/ a drugie ręką zātulac: dając przez to znać/ iż drugie vcho tu słuchaniu drugiey strony chował. Co przynależy na dobrego Przelożonego/ a sprawiedliwego Sedzięgo. Dał tu przykład Krol Alexander wszystkim Sedziom/ aby obiedwie stronie tu wysłuchaniu rownie przypuszczali. Jakoż v Athenienczykow Sedziowie obrani/ na to nawieczey przysięgali/ podług Prawa pisanęgo sądzić/ a obiedwie strony zarowno słuchac. Moga sye tu obaczyc ci Przelożeni/ ktorzy vbogiego człowieka z prostey tylko czyiey powieści/ a z swęy nienawiści/ albo

z vponu/

Strony w czym wpada / gdy ktora tu słuchaniu orzeltu nie stanie.]

Sedziemu przystoi o obiedwie strony słuchać.

O Postępku Sądowym.

z wporu / wnet zdádza do więzienia / wnet mo-
wia: Biegay wstok po tego Chlopá / á prosto z
nim do Kabatá.

Różność Sztelów.

Sztel albo Sentencya iest dwoiaka. **J** Jed-
yna / ktora bywa wydana nie ogłówna
rzecz / o ktora žalnia / ale sye przytoczy z przypa-
dlę gadki / ktora od Prokuratorow bywa wzru-
cona między poczetek á dokonanie sprawy: iako
około Mocy / Odwoł / Opraw / Gwaru / Od-
mow. etcet. Taká Sentencya Łacinnicy zowa
Interlocutoriam aut accessoriam. **J** Druga Sen-
tencya iest / ktora bywa z žaloby á prawey odpo-
wiedzi wydana: ktora iuz w sobie zamýka wol-
ność iedney strony / á drugiey winność á wpad.
Taká Sentencya zowa Łacinnicy Diffinitiva.

Accessoria sen-
tencia.

Diffinitiva
sententia.

Appellacyach.

Appellatio / zowa odezwá-
nie od obciążliwego skazania niż-
szego Sędziego / do wyższego / dla
poprawienia tego / coby od niższe-

go prze-

Cześć Trzecia.

List Xcvij.

go prze nieumiejetność / albo nieopatrzność / ál-
bo theż iaki wpor / bylo opuszczono / z vblizenim
iedney Strony.

Czas Appellacyey.

Od Sentencyey obciążliwej / zarazem ma
być appellowano do wyższego Sędziego /
podług porządku Prawa. **A** od ktorey Senten-
cyey zarazem po ki Prawo siedzi nie appelluią:
ta przychodzi w rzecz osadzona / y czyni Prawo
między stronami. Speculo Saxo: lib: ij, articulo 6.
lure Municip: artic: 10. II. & 13. **A**czkolwiek
tho Prawo wielém nieiako iest obciążliwe / gdy
ieden bez rozmyślenia / bez rady przyiacielskiej / y
thych co sye w Prawie rozumieia / zarazem ma
appellować: zwołaszczá ten ktory iest tak niedo-
wcipny / iż ani rzeczy oney Sentencyey / ani słow
zarazem nie poymie. **W**szakże iż tho iest wedle
Prawa / tak musi być trzymano. **P**rzeto we-
dlug Prawa Césarskiego / dozvolono dziesięć
dni ku Appellowaniu: y kthemu iesliby co przed
pięrczym Sędziem bylo opuszczono / mogą o-
biedwie sthronie przed wyższymi Sędziami / od
ktorych sye iuz nie godzi appellować / dołożyć y
okazać.

Od Sen-
tencyey / za-
razem ma
być Appella-
lowano.

bb

Dokąd

Do kąd ma być porządnie Ap-
pellowano.

Appelacya w Krolestwie Polskim z Mias-
t y z Miaszeczek / na Prawie Niemieckim za-
sądzonych: przodkiem idzie do Prawa Wyższego
na Samku Krakowskim założonego / przez Kazi-
mierza Wielkiego / świętę pamięci Krola Pol-
skiego. A od Prawa Wyższego / iuz do naywyż-
szego Sedzięgo / do Miasztatu Krolewskiego /
albo do Commisarzow sześci Miaszt / na tho v
przywileiowanych: Iure Municipa: Artic: II. in
Glos. margi: ktorzy ku rostrzygnięciu takowych
Appellacyy / trzy kroć sye schodzą na Ratusz Kra-
kowski do Roku: na Gromnice: na S. Stanis-
ław Miał: y na S. Michał: po dwu z Rady
z tych Miaszt: z Krakowa / z Sączą / z Kazimie-
rzą / z Bochnie / z Wieliczki / z Jlkuszą.
Ale w Rusi: z Miaszt y z Miaszeczek appellu-
ją do Kądziec Lwowskich: dla thego / iż wewszyst-
kiey Ruskiey Ziemi / Lwow iest Miasztu naprze-
dnieysze y nagłownieysze. A słusznie tho bywa /
Bo y wedle Prawa / kthoreby Miasztu w ktorey
Prowincyiey było głownieysze y przednieysze / to
ma być Głowa Praw / innym Miaszeczkam y

Wsiam.

Wsiam. Iure Municipali articulo II. & 12. Glos.
A zaś od Kądziec Lwowskich: do Prawa Wyż-
szego Maydeburckiego Samku Krakowskiego
a potym do Miasztatu Krolewskiego / albo do
Commisarzow sześci Miaszt.

Czas ku wyprawieniu Ap-
pellacyey.

A w wyprawieniu a skończeniu Appellacyey
ktora idzie na wyższe Prawo / dalszy dzień
iest sześć Niedziel: licząc ten czas od tego dnia /
w który sye stanie Appellacya. Iure Municipali
Artic: II. Spec: Saxo: lib: I: artic: 2. & lib: ij, arti: 12.
A zaśie od Sentencyey Wyższego Prawa / do
Commisarzow sześci Miaszt wyższej mianowa-
nych / składają czas v Wyższego Prawa na pier-
wsze ich zesście na Ratusz Krakowski / wedle o-
pisania wyższego. A iesli do Krola: tedy w sześć
Niedziel: co ma być rozumiano / gdyby był w
Ziemi: abowiēm gdy nie iest w Ziemi / thedy w
Osmnaście Niedziel.

Alle Prawem Goscinnym ku wyprawieniu Ap-
pellacyey do wyższego Prawa / czas iest dziewięć
dni: od Sentencyey Wyższego Prawa do Kro-
la: thakże dziewięć dni / iesli iest w Ziemi: a iesli

bb ij nie iest

A Dalszy
Dzień wy-
prawienia
appellacy-
ey.

A Appella-
cy a Goscin-
nym PRA-
wem.

nie jest w ziemi: tedy troja dziewiec dni.

Jesli od kazdey Sentencyey ma
byc Appellowano.

Razdy ktory sye rozumie byc iakim niespra-
wiedliwym skazaniem obciazony / w kaz-
dey sprawie / od kazdego vciazenia / moze appel-
lowac. ij, Q. 6, C. Omnis oppressus. Wszakze
tu Sedziowie maa pilnie przestrzegac / aby nie-
potrzebnych Appellacyy nie dopuszczali / a zwla-
szcza tam / gdzie Sentencya jest Accessoria: tho
jest / nie o glowna rzecz ieszcze wydana. Bo du-
gi bedzie appellowal / nie dla iakiey obciezliwo-
sci / iedno izby vbogiemu czlowiekowi z wpo-
m swego / a z dostatku pieniedzy / sprawiedliwosc
przedluzal: a przez ten czas niz sye skonczy spra-
wa / pozytkow sye z Imienia nazobal. A snadz-
by thu Powod nie barzo sumnienia swego obia-
zil / gdyby in friuolis Appellationibus, (mowie /
gdzie iawna rzecz jest / iz sye ktho do Wyzsze-
go Sedziego niepotrzebnie odzywa) stronie appel-
luacy niechcial w tym wiary dac / iako dla ob-
ciazliwosci / albo dla vblizenia swey sprawiedli-
wosci / a nie dla przewlaczania tylko appellacie /
aby na to przysigal. Przez tho by sye zabiegalo

niepotrze-

J Appellu-
raca Stroz-
na / ma przy-
sigadz / iako
nie dla prze-
wlaczenia
Appellacie.

niepotrzebnemu przewlaczaniu Sprawiedliwo-
sci ludzkiej. Co tez jest wedle Prawa Feu: C. 70.
Et Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 12.

Obyczay Appellowania.

Wo wydaniu Sentencyey / strona ktora sye
rozumie byc obciazona / bedzie sobie zadac
la od Sedziego dozwozenia na odstapienie / y na
poradzenie: iesli ma od oney Sentencyey appel-
lowac / albo nie. A gdzieby odstapiwszy nie
wrocila sye: tedy Powod da icy przywolac trzy
kroc / azeby przystapila do Prawa / przyymneli
Sentencya albo nie. Jesliby sye nie wrocila
poki Prawo siedzi: thedy ona Sentencya przy-
chodzi w rzecz osadzona / y czyni Prawo miedzy
stronami. A iesliby sye ku appellowaniu wro-
cila: tak icy Prokurator w appellowaniu posta-
pi: Panie Sedzia / Pryncypal moy / przodkiem
dziekuie za dozwozenie ku odstapieniu / y ku po-
radzeniu / Sentencya tha widzi sye mu byc ob-
ciazliwa / nie przyymnie icy za Prawo / y zakla-
da sye pieniadzmi do Komory Jego Krol: Nil:
ciagnac sye tam gdzie sye sprawnie ciagnac ma:
y pytha na Prawie: acz go Appellacya y dalszy
dzien niema doydz: Co mu Sedzia nakaze.

Speculo Saxonum libro ij, artic: 12. Iure Munici:

b b iij

articulo

J Postepet
przy Appel-
lowaniu.

O Postępie Sądow.

Articulo 74. Potym stroną appellującą położyć przed Sąd Kope / albo (iako iest tedy obyczay) trzy złote z kthorych w skrzynce Przysiężniczey zostaią piec y Dwadzieścia Groszy : a z tych potym Przysiężnicy biorą Groszy Dwadzieścia w spólny dział kthory przy appellacyey byli / a Woyt piec : to iest / iesli potwierdza ich Sentencyą na Wyższym Prawie : abowiem / iesli nie potwierdza : thedy stronie kthora appellowala / ty piec y dwadzieścia Groszy wracaią. Inſze pieniądze od trzech złotych / obracaią Część na Pisarza : część do Wyższego Prawa : część Słudze kthory Notul odnosi : iako tedy zwyczaj nieſie. Może też sobie stroną Appellującą przestrzedz : iesliby sye z Appellacyą rychley niż ſześć Niedziel wyni- da mogła zgotować / aby ią mogła odprawić. Co mu Sędzia przez Sentencyą nakaze : iż mo- że uczynić / przypozwawſzy Stronę wedle Pra- wa. Potym Przysiężnicy / ſpisańy przez Piſar- za wſyſteſt poſtepek oney Sprawy / odeſła w- czas do Wyższego Prawa przez poſła ſwego / ze wſyſtkimi Dowody kthorych obiedwie Stronie używały / nie nieopuszczaiąc / a to zápieczetowa- wſzy w ſwoy Liſt na całym Arkuſzu / tak nápi- ſany iesli chca po Lacinie.

Famatis

Cześć Trzecia.

Liſt C.

FAmatis ac Prudentibus Dominis, Aduo- cato Prouinciali, & SCabinis IVris SVpre- mi TEutonicis Maydeburgeñ : CAſtri Cra- couieñ : Amicis Chariffimis & honorandis.

Prudentes ac honorati Domini, amici charissi- mi ac honorañ: Salutem & omnem foelicitatem cñ omni gratificandi studio. Habita est coram IV di- cio nostro actio inter N. ab vna, & in ter N. parti- bus ab altera, occasione N. Deinde Sententiam no- stram, quam inter partes pronunciauimus, prædi- ctus N. pro Iure non suscepit: verum ad Ius supre- mum Teutonicũ CAſtri Crac: D. vestrarum appel- lauit, id quod ex processu causę, quem presentibus inclusum transmittimus D. vestrę rectius cogno- ſcent. Proinde D. vestras rogamus, vt nos de Sen- tentia sua secundum Iuris formam velint reddere certiores. Dat. N. à prolatione sentētię, Feria. &c. SCABini Ciuitatis N.

Otworzenie Notulu przyniesione- go od Wyższego Prawa.

Notul od Wyższego Prawa / na dalszym dniu przyniesiony: nie indzie ma być otwo- rzony / iedno na miejscu Sadownym Przysię- żniczym / przy Obliczności obudwu stron.

A iesliby

J Postępek
strony/ ktoś
ra na dals-
szym dniu 3
Appellacy-
ey sędzię /
przeciw tęg
ktoż nie
stanie.

O Postęku Sadowym

A iesliby ta strona ktora appellowala nie sta-
nela na dalszym dniu / y Rotulyby nie wniosla:
tedy druga strona da swoje pilnosc zapisac.
Potym na drugim bliskim Sadzie bedzie pytac:
acz ono skazanie / od ktorého strona appellowa-
la / a Appellacyey swojej nie konczyła / niema w
swoey mocy zostac: Skaze Sedzia: Iz juz ma
w swoey mocy zostac / y wnidz w rzecz osadzona.
Wszakze iesliby sye iaka pomocna przyczyna wy-
mowyla / przecz Appellacyey na dalszym dniu nie
odprawila / nic na tym nie traci. Speculo Saxo-
num Libro ij, Articulo 12. Gloss.

A gdyby strona appellująca stanela / a przeci-
wneyby strony nie bylo: tedy ta appellująca / da
takze pilnosc swoje zapisac / y da przypozwac
strone przeciwna po wtore / y po trzecie / ku o-
tworzeniu Rotulu. A gdzieby przeciwna stro-
na tak po wtore / y po trzecie przypozwana nie
stanela / y po czwarthe pomocney przyczyny nie-
stania nie wniosla: juz Sentencya Wyższego
Prawa ma być otworzona y czytana. Która
iesli będzie ku szkodzie strony v Sadu bedacey /
a ku pożytkowi oney ktorey nie będzie: tedy tak
która nie stawala / Prawo swoje traci / dla swoey
niewdzięczności. Iure Municipali Articulo II.

A iesliby obiedwie stronie stanely / tedy na za-

danie ich/

Część Trzecia.

List Cj.

113

danie ich / z rozkazania Sedzię / Rotul ma być
przez Pisarza Mieyskiego otworzon / y Senten-
cyja iawnie czytana przed Sadem. Od ktorey ie-
sli żadna strona nie appelle / wnidzie w rzecz o-
sadzona / y wezmi Prawo miedzy stronami. A ie-
sliby then przeciw komu iesli wydana rozumial
być sobie obciażliwa / y chciał od niey appello-
wac / tak będzie postepował: Panie Sedzia / sen-
tencya wyższego Prawa / widzi mi sye ku mę
sprawiedliwości być obciażliwa / ktorey za Pra-
wo nie przyjmie / ale od niey appelle do Kro-
la Jęgo Miłości / (albo) do Commisarzow sześci
Miaśc / tam gdzie sprawnie appellowac mam /
pytaic na Prawie / acz mie to niema doydz: ska-
ze mu Sedzia / iz go to doydz ma. Skaze też na
pytanie ięgo: iz taka appellacya odprawic ma na
pierwsza sessya Commisarzow sześci Miaśc. Tam
zaście Przysięznicy zapieczetowawszy takze iako
y pierwey / wszytek postępek sprawy oney z Sen-
tencya Prawa wyższego / stronie appellującej od-
dadza / zaprawiwszy w swoy list tako napisany:
iesli do Krola poydzie appellacya.

SErenissimo ac Inuietissimo Principi et Do-
mino, DOMINO SIGISMUNDO AVGusto, Dei
gratia REGI POLonie, MAGNO DUCI LITHUA-

c c

nie, Ruskie,

nie, Ruffię, Pruffię, Mazouię, Samogitię, &c.
Domino & Hæredi, Domino
clementissimo.

Serenissime ac Inuictissime Rex: Domine, Domine clementissime, post humillimorum obsequiorum nostrorum ac subiectionis nostrę accuratam commendationem: Cũ causa inter Famatum N. ab vna, & inter N. partibus ex altera, occasione mille florenorum, per Appellationem ad examen Iuris supremi Teutonici Maydeburgen: Castri Crac: deuoluta, ac tandem in termino diei vltioris sex septimanarum eiusdem Iuris supremi Sententia coram Iudicio nostro lecta fuisset: Eandem prædictus N. grauatum se esse asserens, pro Iure non suscepit, verũ ad Sacram Maiestatem V. R. appellauit: Cui Appellationi nos defferen eandem causam ad audientiam V. S. M. R. tanquam ad Dominum nostrum clementiss. & Iudicem superiorem, cum præsentibus Literis nostris, & Rotulo totius eiusdem cause, in vtroq. Iudicio agitate remisimus. His nos Gratię S. M. V. R. humillimę commendamus. In præmissorum fidem Sigillo nostro presen roborauimus. Actum & Datũ N. Die. Anno. &c.

Eiusdem S. M. V. R.

Humillimi Subditi, &
obsequiis: Seruitores.

Scabini Ciuit. N.

A iesli

A iesli do Commissarzew sześci Miaszt
poydzie Appellacya / tak List będzie napisany.

Spectabilibus Dominis sex Ciuitatum Consulibus, Commissarijs Priuilegiatis, Dominis & amicis obseruan:

Spectabiles Domini, Amici charissimi & honorati: Salutem ac foelicitatem. Cũ causa inter N. ab vna, & inter N. partibus ab altera, occasione N. per Appellationem ad Ius supremum Teutonicum Maydeburgen: Castri Cracouien: esset deuoluta, ac tandem in termino diei vltioris sex septimanarũ eiusdem Iuris supremi Sententia coram Iudicio nostro lecta fuisset, confirmans Sententiam nostram: Eam prædictus N. grauatum se esse asserens, pro Iure non suscepit, verũ ab ea ad D. vestras vtpote Priuilegiatos Commissarios sex Ciuitatum appellauit: Cui quidem Appellationi, nos vt par est defferen eam ipsam causam, vnã cum Rotulo, ad Tribunal D. vestrarum remisimus: Quas foeliciter valere exoptamus. Dat. Die. Anno. &cæt.

SCabini Ciuitatis N.

Pod Appellacya nic niema byc
znawiano.

cc ij

Appellacya

Appellacya poſi ſye nie ſkończy / poty w ſprá-
wie onéy / nic nie ma być przez Sedzięgo
poczynano : ani przez ſtrone znawiano. Speculo
Saxonum Libro ij, Articulo 12. & 13. Et Iure Mu-
nicipali Articulo 17.

Od których Sedziów Appellacya nie
idzie : a w których Sprawách.

Appellować żaden nie może od Dekretu Kro-
lewſkiego : od Dekretu Commiſſarzow ſe-
ści Miast : od Sentencyey iednaczow / które ſo-
bie ſtrony z ſpolnego zezwolenia biorą. W ſpra-
wách theż haniebnych / gódzieby komu ſzło o gár-
dło / to ieſt / ten zloczynca ná którego ieſt zloczyn-
ſtwo iáwne meżoboystwa / cudzołoftwa / gwał-
tu / morderſtwa / y innego którego haniebnego v-
czynku / ktoroby zloczynca był poſonány iáſny-
mi dowody : alboby ná ſwieżym zloczynſtwie
był poimány : albo ſye ſam wyznał / takowy ap-
pellować nie może / ale zarazem nád takim Exe-
kucya wedle zaſługi ma być vczynioná. L. Ob-
ſeruare. C. Quorum Apella. in hæc verba: Ne
quis homicidarum, veneficorum, maleficorum,
adulterorum, itemq. eorum, qui manifestam vio-

lentiam

lentiam commiserunt, Argumentis conuictus, Te-
stibus superatus, voce etiam propria viciū ſce-
lusq. confessus, audiat appellans. etcet. **A**le
ná kogoby nie było nigdy nic takiego ſlychano /
za coby miał być gódzien karania ná gardle / al-
boby nie był poimany ná ſwieżym zloczynſtwie /
albo dowodu nań ſuſznego nie było / thakowy
może ſye brać do wyżſzego Sedzięgo / y nie ma
mu to być broniono wedle Práva. L. Eos. C. de
Appellation: & Consult: & eodem Titu: L. Si quis.
Abowiem / ieſli w tych ſprawách małych / ktoré
ſa o iáki dług / albo o troche Imienia / gódzi ſye
appellować : a czemu by ſye téż tam nie gódziło /
gódzie idzie o gardło vbogiemu człowiekowi / za
ktorego Bog Oyciec Niebieſki / Syná ſwego ie-
dnorodzonego Pána náſzego Iezu Krystá / ná
okrutną śmierć rownie wydał / iáko y za nabo-
gátſzego. Wſzakże przez ten czas niź ſye ſkończy
Appellacya / ma być w wiezieniu trzyman.
Przeto Sedzia w takowych ſprawách niema ſye
ná człowieka ſkwápiąc : iáko ieden nadobnie v-
pomina: De Officio Principis, tymi ſłowy piſząc:

Sit piger ad poenas PRinceps, ad præmia velox.
Indoleat, quoties cogitur esse ferox.

Skazanie Jednackie nie ieſt ważne / ieſli nie

cc iij

bedzie

W ſpra-
wie o Gár-
dło kiedy
może być
Appellá-
cyá.

bedzie pod zakładem wydane. Speculo Saxonum
libro ij, Articulo II, Glos.

Q Ekfucyey rzeczy osadzoney.

Ekfucya / iest uczynienie sprawiedliwo-
ści Powodowi nad stroną obwinioną/
wedle osadzoney rzeczy / albo wedle Prá-
wa pisanego / aby ono Prawo albo skazanie swoy
skutek wzięło przez slugi Drzedowe z roskazania
Sedzięgo. Albowiem każde skazanie y każde Prá-
wo bywa proznie / które skutku swiego nie we-
źmie. Frustra enim feruntur Leges, frustra Decre-
ta, si debitum non consequuntur executionis effe-
ctum. A dla thego Sedzia ma pilnie przestrze-
gać / aby przewrotni ludzie lada iakiey przyczyny
wrzucenim / drogi do tego nie zagradzali / żeby
Powodowi sprawiedliwość wedle skazania nie
miała być uczynioną.

Sposob Ekfucyey.

Skzodki / ktorymi przekonany Prawem / ku
dosyc

dosyc uczynieniu ma być przywiedzion: thy sa.
Wina pienieżna / Fantowanie / w Imienie W-
wiązanie / rekoienstwo. Naostatek: gdzieby prze-
konany Prawem / roskazaniu Sedzięgo dobro-
wolnie nie był posluszen / albo sye slugom Drze-
dowym sprzeciwił: tedy zbroyna reka a gwał-
tem ma być do więzienia wzięt / y tam poty za-
chowan / ażeby osadzoney rzeczy dosyc uczynił.
Wszakże strona / choć iest Prawem przekonana /
ma być obsyłana ku dosyc uczynieniu / zwłaszcza
ktora nie iest zbiegła / aby sobie za iakie vblizenie
a za ciężkość nie poczytała / gdyby sye czym prze-
ciw onemu skazaniu zalozyć a szczyć mogła.
Bo iednak może być wiele przyczyn / ktore Se-
dzięgo od Ekfucyey skazania mogą odwieść.
Jako gdyby strona obwiniona wklazala Ugode /
o też rzecz o ktora skazanie wyszło: albo gdyby
dowodla zaplacenie dlugu: albo iesliby Dłuż-
nik wolal gotowymi pieniadzmy dobrowolnie
zapłacić / niż sobie lekkość przez Ceklarze z rosk-
zania Sedzięgo dać czynić. Bo to inż bywa lek-
kość niemala / gdy kogo odchodzić nie kaza / gdy
Ceklarze kogo obstapia / a potym go niepoczi-
wie do więzienia prowadza / gdzie wiec drugie-
mu duszno bywa / gdy światła mało widzi / a
bacy okolo niego lataia / za by skacza: thako sye
wiec nie-

Rzeczy od
Ekfucyey
odwodzące

wiec nie dobrze wyspi / y w głowie dziwnie sye
mu sny roia: zwłaszcza gdy komu rzeka: Non
exibis hinc, donec reddideris ad minimum qua-
drantem.

Porzadek Eksekucyey rzeczy
osadzoney.

¶ Stop-
nie w płace-
niu dlugu.

¶ Ruchó-
mé Imie-
nie.

Stoicé Imie-
nie.

¶ Dlugi.

S Sprawie / ktora sye na Persone wścia-
ga o dług / o obietnice / albo o ktora inną
rzecz: przynależy na Sedzięgo / aby przekonane-
go Prawem naprzod vpominał: żeby skazaniu
dosyć czynił. ¶ A iesliby gotowych pieniędzy
nie miał: tedy pierwszy stopień ku płaceniu iest /
ruchoma majątność: miedzy ktora / naczynie ku
sprawianiu roley przynależące / nie ma być poczy-
tane: bo tego Dlužnik Wierzycielowi nie powin-
nien wedle Prawa w śancie wydawać. Zwyc-
czay też niesie: iż Dlužnik / pierwszy niż sye po-
cznie ruchomym śantem wyzwalać / Przysięga
czyni: iż nie ma złota / srebra / gotowych pienie-
dzy. ¶ Wtóry stopień iest ku płaceniu: Imienie
stoicé / iako Role / Domy / rz. w ktore wierzyciel
za skazaniem Sądowym / przez Wzrad ma być
wwiązany. Iure Muni: arti: 27. & 29. ¶ Trzeci
stopień iest: odkazanie v tego długow iasnych /

perwnych

perwnych / á istotnych / kthore też miasto śantu
wedle Prawa mają być poczytane. ¶ Czwarty
stopień iest: iż dłużnik wierzycielowi od Sedzię-
go w moc bywa podan wedle Prawa: ále thego
zwyczaj nie niesie / áni nosić ma / dla thego: iż
też wedle Prawa żadnemu sye nie godzi mieć oso-
bliwego więzienia na Dlužnika: y przeciw Pra-
wu iest: aby kto bedąc wolen / miał być niewol-
nikiem. ¶ Ostatni stopień iest / więzienie Perso-
ny / gdy niemasz Imienia áni ruchomego / áni sto-
icęgo / áni długow perwnych ku zaplacie / áni
rekoiemstwa.

Więzienie
Persony.

¶ Iesliby tedy dłużnik śanty ruchome w dlugu
dał: thy mają być przez Sedzięgo / albo przez ty
ludzi ktorzy sye na nich znają / oszacowane: zwa-
żczá gdy są śanty w rozmaitych á cudzoziem-
skich towároch. Iure Municipali Artic: 27. Specu-
lo Saxonum lib: I, Articulo 70.

S Antu / Wierzyciel powinien thako pilnie
strzedz y chować / iako swey własney rze-
czy. Wszakże gdzieby Wierzycielowi zginął z
przygody / albo mu ij ukrádziono / albo zgorzał /
tedy Dlužnik na thym škodnie: á on komu był
dan / nie powinien za to odpowiadać. Ale przed-
sie przysiędz ma / iż sye to bez winy y bez przy-

¶ Stráca-
nie śantu.

dd

czyny

czynny iego sstało. Speculo Saxo: lib: iij, artic: 5.

O Fancie / z którego Poczyn po-
żytek idzie.

W Fancie / kto trzyma Imienie stojące : iako
folwarki / Winnice / y inne Imienie / z
któregoby na każdy rok pewny pożytek brał / tam
Wierzyciel ony pożytki na główną Summe wy-
rażać ma : a gdy główną Summe wybierze : iuż
Imienie Dlužnikowi wolno pusić powinien.
Libro I, ij, C. De Pig: act. Ale dzisieyszych cza-
sow / iakomstwo tak sye w ludzi wkorzenilo / iz
żaden Wierzyciel vżytku / by go też w dwoy y w
troy nasob nad główną Summe wybrał / nie
wraża na poczet głównej Summy: na co sobie
ieszcze Dlužnika mocno wwiąże / rozmaithymi
Condycyami / Umowami / Zapisy dziwnymi a
nieznosnymi. Dokłada tego mianowicie w za-
pisie tymi słowy : Non defalcando vsu, fructum
ad summam principalem.

O Fancie / z którego pożytek nie idzie.

Ant iesli pożytku nie niesie / z któregoby
Wierzycielowi mogło sye dosyc ssthać w
dlugu : iuż w téy mierze Wierzycielowi ma być

dan / kto-

dan / który Fant Wierzyciel za Rekoienstwem
ma na iawnym miejscu / trzy kroć przez dwie
Niedzieli tu przedaniu okazować : opowiadając
stronie każdem razem przez sluge Drzedowego /
iesliby Fant swoy odkupić chciał : a potym opo-
wiadaniu / iesliby dłużnik Fantu swego niechciał
wykupić : iuż Wierzyciel taki Fant może przedać
temu ktoby ij lepiey zapłacił / oszacowany przez
Sedzię / albo przez ludzi którzy sye na tym zna-
ia. A iesliby kupca na Fant nie bylo : iuż Se-
dzia po onych szesci Niedzielach Wierzycielowi
Fant tu otrzymaniu przysadzi na poczet dosyc v-
czynienia. A gdzieby onego Fantu tu oplące-
niu nie sstawalo : ma daley Persone fantować.
O czym też masz wyższej przy fantowaniu na-
pisano. Folio Lxv.

O Zakładach Pra- wnych.

Trona Prawem przekonana / powinna
zapłacić nakłady Prawne / stronie / kto-
ra swoje rzecz pozyskuie Prawem / we-
dle pospolitey Reguly Prawnej : Victus victori

dd ij

in expen-

in expensis litis condemnatur. Al tho dla thego/ aby vpomi ludzie powściągali sye od niepotrze- bnych swarow y kłopotow: ażeby ludziom nie- winnym trudności nie żądawali / a w nakłady prozne / y tu zamieszkanii swoięgo obeszcia nie przywodzili. ¶ A tu naprzod ta strona kthora o nakłady pozywa / ma okazać przed Sądem / iako pozwana strona piérwey Prawem przewy- ciężyla w glowney rzeczy. Co Sedzia pilnie ma baczyc iesli tak iest.

Płacenie nakładów wedle Prawa.

NA wszyscy nakłady / Dowod wedle Pra- wa / iest Przysięga téy strony kthora o nie- żalnie. L. Properandum. C. de IVdicijs. Wszak- że Sedzia piérwey ie ma sprawiedliwie oszaco- wać / względem Person y téy sprawy o ktorą sye Prawo toczyło. Potym strona szukająca nakła- dow: poprawi tego Przysięga / iako nie mniej na Prawo nałożyła / niż przez Sedzięgo iest oszaco- wano y moderowano. Ie tedy nakładow stro- na szukająca ich poprzysięże / thyle strona obwi- niona powinna ie zapłacić. Ale thu pospolicie nie wiecey szacnia nakładow / iedno ty ktore sye w Drzedowych Księgach nayduia: tho iest / od

Pozwów/

Pozwów / od Skazania / od Zapisow / od Wypi- sow / od Oświadczenia / od Dekrétow y Manda- tow Krolewskich / od Appellowania: co nie wiel- ka Summe czyni. Al od tego co vbogi czło- wiek kłósiąc czesto za Dworem / nałoży na Po- radniki swoje w Prawie / na Prokuratory / co w drodze strawi / nic w szacunek nie klada / na ktory koszt nawiecey wynidzie. Bo nakłady Sado- we y Pisarskie / rowną placą odprawi: ale Kro- kuratorowi w ktorym na schylku cnoty / a na v- bogie ludzi nic niemasz baczności: iako mu na piérwszym potkaniu nie wkażesz pary Dukátow / garncá Wina z dobrym Lososiem na obiad nie poslesz: ledwie z tobą slowo przemowi. Al po ki sye prawnie / iesli nie bedzie widzial częstey po- czty / podarzenia / częstowania: bärzo zlenieie w twęy sprawie y zgłupiecie: iesli w nim nie bedzie dobywał rozumu częstymi Złotymi / Talerami / Kleynothy / Kunami / Lisami / y innymi poczi- wymi vpominki. Przethoby okolo nakładow lepięy nasładować vczonych w Prawie / ktory opisali / aby powod nakłady swé po oszacowa- niu Sedzięgo poprzysięgal. Wszakze to Prze-łożonych roztropnieyszy baczności niechay be- dzie poruczono. Ależkolwiekby podobno then sposob byl ciejski temu ktho ma nakłady placić /

dd iij

aleby sye

¶ Dowód/
na Nakła-
dy Prawne
Przysięga.

Zwyczajny
Rachunek
nakładów.

aleby sye potym drugi nauczył / iże sye lepię ká-
żdemu dobrowolnie / niż poniewolnie vspráwie-
dliwić / á dáć có czyie iest / bez trudności / bez Prá-
wa. Chceś sye nie przywodzić w nakłady / nie
wydziérayże nikomu / plác cóś komu winien / v-
czyn sam z siebie sprawiedliwość / nie pragni cu-
dzego. Jako Piśmo Świete vpomina : Nemini
quicquam debeatís, nisi vt inuicem diligatis. &c.

Szperunkách.

J Arest.

Szperunk / albo Arest / iest
Zapowiedz Persony albo Dobi-
ię / wczynioná przez sluge Prze-
dowego / z rozkazania onego Se-
dzięgo / pod ktoręgo władza Per-
soná y rzecz ię iest / aby zapowiedné rzeczy thá-
dlugo byly w pokoju / áż do rostrzygnięcia Prá-
wem z Arestatorem żalującym.

Szperunk / Jż między Ludźmi nienawisć
mnoży / y nieiako leńkość wyrządza : nie-
ma być ládą dla przyczyny przez Sedzięgo do-
puszczon : ponieważ sye godzi między Ludźmi

miłość

miłość mnożyć / á niemiłość tepić.

Szperunk ná ośiadłe ludźi nie ma być.

Szperunk przodkiem ma być ná Rzecz : po-
tym ná Personę. Ale y Persony poważné /
á ośiadłe nie mają być szperunkami wciążané / áni
dobra ich : czego Sedzia ma pilnie przestrzegać.
Persony zaśie nieośiadłe / lekkie / iako są Gracze /
Kosterowie / Pijánice / Marnotrawcy / y ktho-
rychby dobra dlugu nie wynosiły / mają być A-
restowane y dobra ich. Wszakże też piérwey do-
bra iesli są / potym Personá.

Szperunk ná Ziemiáńskie Pod- dane nie ma być.

Szperunku Sedzia Mieyski nie ma dopu-
ścić w Mieściech y w Miasteczkach ná
Ziemiáńskie poddane / áni ich pozywać / áni há-
mować / o żadeny dług / iakimkolwiek obyczajem
winny / choćaby też w Księgách Mieyskich był
zapisany / albo nie zapisany. Ale komu iest krzy-
wda od czyiego Poddanego / ma go szukać ná
Dziedzinnie iego / y tamże po nim sprawiedliwo-

ści żedac

ści żądać u tego Pána: inaczey ktoryby Nieszczę-
nin czynił: przepada szesć grzywien pieniedzy:
polowice skronie / a polowice Stárosćie: iako
to iest opatrzone Statutem Koronnym / Alber-
ti Regis, in Anno 1496.

**Nauczka / gdy sye kto imunie Konia /
u innych rzeczy.**

SImunie sye kto Konia / albo inney rzeczy so-
bie ukradzioney / albo zgubioney: ma sye
naprzod dobrze przypatrzyc u obaczyc / iesli iesth
tego: pothym sye iac Urzedownie / z wiadomo-
scia u z dozwoleciem Sedziemu wedle Prawa.
Albowiem / gdyby sye rzeczy iak iako swoiey / a te-
goby nie dowiodl: Wine Sedziemu przepada.
O tym sobie szerezcy czytay / Speculo Saxonum lib:
ij, Articulo 36.

SImowac sye ieden ma tych rzeczy / ktore w
sobie roznosć maia: iako bydle / skata / u in-
ne tym podobne. Ale w ktorychby roznosci nie
bylo / tych sye imowac nie moze: iako pieniedzy /
o ktorych pospolicie mowia / iz lica nie maia. Li-
bro eodem, Articulo eodem.

Obrona temu u kogo sye ima rzeczy.

Obrona

Obrona thego u kogo sye ima Konia / albo
inney iakiey rzeczy / ta iest: albo powie zem
to kupil / iże mi darowano / iżem pozyczyl. A tak
sye na istca bedzie bral / ktorego winien miano-
wac / u stawic na czas z Prawa sobie naznaczo-
ny. A iesli go nie stawi czasu z Prawa naznaczo-
nego / rzecz traci / u wine Sedziemu przepada.
Albo powie / iżem sam vchowal to zwierze / sam
the rzecz vrobil. A thego bedzie blizszy dowiesc
Przysiega / iako dzierzawca oney rzeczy. Speculo
Saxon: lib: I, artic: 15. Iure Munic: artic: 132.

Rzecz kradziona / dawnoscia nigdy nie gi-
nie. Speculo Saxon: lib: ij, artic: 36.

**Postepok okolo Arestowania
Konia.**

Zapowiada kto Konia czyiego w swym dlu-
gu: iesli ten ktorego iest Kon / do trzeciego
dnia nie bedzie o to czynil / strony nie przypo-
wie / aby sye iey sprawil: thedy Arestator przed
Sedziem to opowie / u bedzie zadal: gdyz Kon
iest rzecz sama siebie trawiaca / to iest / wiecy
moze strawic niz sam koshcie / a zapowiedzi trze-
ci dzien przeszedl / aby mu Kon byl przysadzony ku

e e

przedaniu /

In seruadis
equis cre-
scens ex-
penfa.

przedaniu / pod świadomem dobrych ludzi / na tym sye znających / stronie tho opowiedziawszy. A ileby długu swęgo na Koniu nie doiał / aby na osobie szukał. Co Arestatora ma doydź przez Sądowy wyrok.

Arestuje kto dłużnikowi swemu pieniądze albo iaki statek v kogo / a dłużnik zaśie gdy pozyna Arestatora trzy kroć / ku wyzwoleniu swęgo statku z zapowiedzi / chcąc sye mu vsprawić / a pozwany nie będzie stawiał. Tedy statek arestowany ma być z Arestu wolny.

Kraćowianie mają swoy Wielkierz około czynienia Arestow: na dobrą zmarłego dłużnika / y zbiegłego dłużnika: y iako Arestator Sady ostrzegac ma. Jakiego zaśie długu iakim porządkiem / na dobrach zmarłego dłużnika doydzie / choćaby dzieci onego zmarłego lath nie miały: a iakiego nie doydzie aż dzieci do rostopnych lath doyda. O tym kto chce wiedzieć / a komu iesth tego potrzeba / może sye thamże z Polskiego y z Łacińskiego Wielkierza dostatecznie nauczyć / gdzie o tym iest szeroko pisano.

Zapowiedź Drzedna / powinien każdy przysięć za roskazaniem Sedzięgo na swęgo Go-

ścia / ko-

ścia / komornika / y któregokolwiek dłużnika / nad którym ma władza iakąkolwiek w domu swoim. A gdzieby nie przysięł / składa mu sluga Drzedowy rok na pewny czas do Prawa od Arestatora / aby przed Sedziem powiedział / przecz na roskazanie ięgo zapowiedzi nie przysięł. W której przyczynie / iesli mu Arestator wiary nie da / powinien tego będzie poprawić przysięga.

O pierwsości Arestu.

Aldk bywa miedzy Arestatorami zthad. Vczyni kto pierwszy Arest na dobrą swęgo dłużnika zgola / nie mając długu swęgo żadnym zapisem obligowanego: vczyni też potym drugi / mając dług Chyrograffem albo iakim innym Drzedowym dowodem opisany / kto z tych przodkiem dochodzi długu z dobr arestowanych / czyli ten wtory Arestator za pierwsością długu swęgo / czyli pierwszy Arestator za pierwsością Arestu swęgo? Odp: Iżę posledni Arestator za pierwsością swęgo długu / y za lepszością Prawa swęgo pierwey. Albowiem zapowiedź nie Prawa nie przydaie nikomu / iedno thylko czyni pohamowanie statku czyięgo / ażeby był w potom do rostrzygnięcia Prawem / kto ma lepsze

ee ij

Prawo.

J Arest ká
Joy przysię
winien.

Prawo. A iż sye wiec po śmierci dłużnika wga-
niaia do Arestu chcąc mieć przodek: to dla tego
bywa / iż iednak czasem y za pierwszicia Arestu
dostawa drugi dlugu przed drugimi Arestator-
mi / w ten czas gdy inszy Arestatorowie zapiszą
nego pierwey dlugu iakim dowodem nie okażą.

**Krāwcowi gdy sukno wkrādna / prze-
ciw komu Pan ma czynić.**

A kto do Krāwca robić Suknie / a przy-
trafi sye iż złodziey wkrādnie sukno / y be-
dzie poiman z sukniem: ktho ma foldrować na
złodzieia: Krāwiec czyli Pan onego sukna / albo
przeciw komu ma Pan czynić: Odp: Na woli
iest thego ktoręgo iest sukno / czynić chceli prze-
ciw Krāwcowi ktoręmu sukno dał y zwierzył /
chceli przeciw złodzieiowi o złodzieystwo.
Wszakże to Prawo tak sye miarkuie: iesli Krā-
wiec sukno zapłaci Panu / tedy Krāwcowi przy-
ależy sprawa przeciw złodzieiowi: a iesli nie za-
placi / tedy Panu ktoręgo iest sukno. Speculo Sa-
xon: lib: ij, articulo 60. Glos.

Inwentarzoch.

Inwentarz/

Inwentarz / iesth Przedne
S popisanie Rzeczy należionych na
dziedzictwie / albo w mieścianiu
zmarłego / albo theż dłużnika / za
pewnym przewodem Prawa choc
nie zmarłego / uczyniony przez dziedzica / albo
opiekunuy dzieci ktore lat nie mają.

Kto ma czynić Inwentarz.

Piekun przyrodzony / powinien uczynić
Inwentarz / y wisć sierotom ich dobra /
aby im tego nie wtracił: y owsem nie może sye
wdawać w opiekę poiki Inwentarza nie uczyni:
Speculo Saxon: lib: I, artic: 23. chyba w rzeczach
ktore odwołki nie cierpią. Speculo Saxon: lib: I,
artic: II. Glos. Ale ci opiekunowie ktore Oyciec
wstawi mimo przyrodzone swoje dzieciom swo-
im / ci nie powinni Inwentarza czynić: iż nie są-
mi sye w to wdawaia / ale ie Oyciec wstawił / y
wierzył im tego: a tak sprawa opieki wksystka /
na ich wierze należy.

Czas ku czynieniu Inwentarza.

Dziedzic / powinien uczynić Inwentharz /

ee iij

trzydzie-

Czas tu czy-
nienia In-
wentarza.

¶ Niedba-
łość około
Inwentar-
zów.

O Postępiu Sadownym.

trzydziestego dnia po śmierci zmarłego / albo
trzydziestego dnia od tego czasu / którego by sye
poznał być dziedzicem: piszą niektórzy / iż dzie-
siątego dnia: wszakże może rychley / y owšem
im rychley uczyni / tym lepszy sławy y domnie-
mania będzie v Ludzi: zwłaszcza v przyaciół
zmarłego / w uczynieniu zupełnego a sprawiedli-
wego Inwentarza. Specu: Saxo: lib: I, artic: 6.

¶ Tuby przysłało na ty którzy sye opiekają
sierotami / zabiegając y radzić pilnie około thego /
aby pieniądze gotowe / y wszystkie rzeczy ruchome
po śmierci zmarłego zostały / zupełnie a sprawie-
dliwie były popisane. Abowiem drugi / niż zaczą-
nie Inwentarz czynić / połowice indziej wynieść
może / tu wielkiej szkodzi y vblizeniu vbogim
sierotom: ponieważ Urząd nic innego nie może
pisać / iedno co włożyć. A przedsię iednak opiekun
albo dziedzic / zawsze sobie ma za słuszną obro-
ne przeciw sierotom y Credytorom (gdy mu w
czym wiary nie dają) przez to / iż uczynił Urze-
downy Inwentarz: a ono snadź tym Inwenta-
rzem pan opiekun dobrze opiekl y ożegl vbogie
sieroty / albo dziedzic oszukał Credytory. A nie-
wiem by takich wiele nie znalazł co thylko opie-
kują / z nich żywą / a bärzo ich pragną / cho-
dząc dom od domu / a pilnie przeglądając gdzie

ktora

Cześć Trzecia.

List cxij.

124

ktora baba inż głową trzęsie / a dżąc sye napija.
A tak przysłałoby na ty którzy sye zową y są su-
premi omnium orphanorū tutores, w to wężrzeć
y radzić / ażeby sprawiedliwie Inwentarze były
czynione. Ktoremby to sposobem miało być / iż
każdemu wolno powiedzieć widzenie swoje / gdy-
by go spytano / ia co rozumiem / powiem.

Tym sposobem / gdyby zarazem po śmierci
zmarłego / po którym Inwentarz ma być czynio-
ny / rzeczy były Urzędownie zamknięte y zapie-
czetowane aż do popisowania: temu ten co da-
je spisować / zwłaszcza na ktorągoby było iakie
domniemanie / aby piérwey przysiągl Urzede-
wi / iako sprawiedliwie wszystkie rzeczy dacie po-
pisować: a iako o tym nie wie nic / aby co na stro-
ne odeszło / albo przez kogo wyniesiono było.

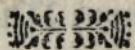
Wszakż tho tym którym przystoi około tego ra-
dzić / niechay będzie pouczono: Ia thylko chciał
trotko vpominać / iż tho iest w pospolitey rze-
czy wielka szkaza / niesprawiedliwe Inwentarze /
przez co vbogie sieroty czesto wiele szkodują /
iż rzadko tu swému przychodzą: zwłaszcza gdy
temu Páni Wienna / niesprawiedliwym a wie-
le kroć poprzyśiężonym Wianem ostatek zagar-
nie.

Pożytek

Pożytek Inwentarza.

Pożytek Inwentarza ten jest: Iż dziedzic
ktory go uczyni / nie może być wciążon w
płacenia długow zmarłego / iedno po ki sstawa
dobrego. A gdzieby Inwentarza Opiekun nie
uczynił / tedy Dziedzic bliższy jest przeciw temu
przysiądz / iż tak wiele było iako żalnie. Speculo
Saxon: lib: I, artic: II. Glos. ¶ A iesliby kto
żałował na Dziedzic / iże wiecéy dobr zostało /
niżli zeznał albo popisal / a thegoby nań dowie-
dziono: tedy dwoiako dług zmarłego płacić po-
winien. Speculo Saxonum lib: I, artic: 6. Iure Mu-
nicipali Articulo 26.

Opiekunowi ten jest pożytek Inwentarza /
iż sierotom gdy dorosła lat nie powinien
sye wiecéy vsprawiedliwić z rzeczy należionych /
iedno wedle spisania Drzedowego Inwentarza:
a iakié dobra na ten czas wziął kiedy opiekę
przyjął / takié powinien wrócić. Iure
Municipali Articulo 26.

Dziewie Krew.
ności.

Krewność / jest powinowactwo iedney
Persony ku drugiey / gdy iedna rodzi sye
od drugiey / albo dwie od iedney. A na-
zywają Krewność / od społeczności y iedności
krwie / iże Persony które sobie są krewne / mają
miedzy sobą spólną krew / gdy sye z iedney krewie
rodzą: iako theż Laccinnicy zową Conanguini-
tas, quasi sanguinis unitas. A ztądże theż Bełar-
ci / wedle Prawa Nieskiego mają krewne / ale
po Wzecie / nie po Nieczu: to jest / krewne
z strony Matki / nie z strony Oycy. Abowiem
gdy Bełarci nie mają Oycy pewnego / y takiego
iakiégoby sye godziło mieć: przeto też Krewnych
po Oycu nie mają.

Dzewo Krewności / jest wymalowa-
nie / dzewu przyrodzonemu podobne / mające
w sobie Pień y Rozgi: to jest / początek rodzań-
Liniję proste y poboczne / rozmaitymi stopnia-
mi rozdzielne / w których Persony rozmaite kre-
wnością są spoione. ¶ Pień tu rozumiemy / te
Persony od której Krewni posli. ¶ Stopień
rozumiemy liczbę / iako która Personą daleko jest

Krewni.

¶ Bełarci
nie mają
Oycy.

¶ Wyrozu-
mienie Dze-
wa Krew-
ności.

od drugiey / między którymi bywa Pytanie : iako gdy spytaia: W którym stopniu iest Prawneł od Dziada: powieś / iż w czwartym. Bo od Dziada / ten idzie rząd Person: Dziad / Oyciec / Syn / Wneł / Prawneł. Abowiem w Linijey prostej / ile iest Person o których bywa gadka aż do ostatniey / tyle iest stopniow / odiawszy iedne Persone.

Linija prosta / ktora w tym dziewie Krewności widziś / poczynszy od wierzchu od Persony Práprádziada / aż na dol do Persony Prápráwneka. Ta sye na dwoie dzieli. Jedna iest Person wzgore idacych przodkow naszych / thak mężczyzny iako y bialej plci / co Lácinnicy zowa Ascendentium , od którychmy poszli / iako są Oyciec / Matka.

Dziad / to iest mego Oycá albo Matki Oyciec. Baba / to iest mego Oycá albo Matki Matka. Prádziad / iest mego Dziada albo Baby Oyciec. Przedbaba / iest mego Dziada albo Baby Matka. Práprádziad / iest mego Prádziada albo Przedbaby Oyciec. Práprábaba / iest mego Prádziada albo Przedbaby Matka.

Po Práprádziadu Polacy innym osobam wyższej idacym nie maia imion / nazywaia ię pospolicie Oycami albo starszymi. Ale Lácinnicy

Ascenden-
tium.

Pater.
Mater.

Auus.

Auia.

Proauus.

Proauia.

Abauus.

Abauia.

maia

maia / Atauus atauia , Tritauus tritauia , daley też nic. Także dalsze osoby nazywaia pospolitym słowem / Maiores nostri, Progenitores nostri.

Druga Linija prosta / iest Person ná dol idacych / tak mężczyzny iako y bialej plci : które Lácinnicy zowa Descendentium , które od nas pochodza : iako są Syn / Cora.

Wneł / ktory sye rodzi od mego Syna albo od Dziewki.

Wneczka / ktora sye rodzi także od mego Syna albo od Dziewki.

Prawneł / ktory sye rodzi od mego Wneka albo od Wneczki.

Prawneczka / ktora sye także rodzi od mego Wneka albo Wneczki.

Práprawneł / Prápráwneczka / które sye rodza od mego Prawneka albo Prawneczki.

Po Práprawnełu Polacy innym osobam ná dol idacym nie maia przezwiś / nazywaia ię pospolicie / Dzieci: Lácinnicy maia / Atnepos, atneptis, Trinepos trineptis. Dalsze też pospolicie nazywaia / Minores, Posterii.

Linija poboczna / ma w sobie Persony / które ani sye od nas rodza / ani my od nich / ale od iedney krewie z nami pochodza : które Lácinnicy zowa Collaterales , aut Transuersales : thak z Prá-

Descende-
tium.

Filius.

Filia.

Nepos.

Neptis.

Pronepos.

Proneptis

Abnepos.

Abneptis.

COLlate-
ralium.

ff ij

wey stro-

Frater.
Soror.
Patruus.
Amita.

Patruus
magnus.
Amita ma
gna. (us.
Propatru-
Proamita.
Fratres So
roresq. Pa
trueles.
Amitimi
& Amitię.
Nepos ex
fratre.
Neptis ex fra
tre Soror.
Auūculus
Matertera
Auūculus
magnus.

O Postępiu Sądowym

węy strony po Mieczu / iako z lewēy po Wze
cienie: iako są z prawēy strony: Brat / Sio
strā. Striy / tho iest Oycow brat. A Wuy / to
iest Māczyn brat.

Ciotkā / iest Oycowā albo Māczynā siostrā.
Ale ty obiedwie Personie / iednym Polskim slo
wem Ciotkā zowā / ale Lācinicy roznośc w
tym maia: bo siostry Oycowe Amitam, a sio
stre Māczyne Materteram nāzywāia.

Stary Striy / iest mēgo Dziadā brat. A stary
Wuy / iest mēy Bāby brat.

Stara Ciotkā / iest mēgo Dziadā y moiey Bāby
siostrā.

Stary Striy / iest mēgo Prādziadā brat.

Starsza Ciotkā / iest mēgo Prādziadā Siostrā:
co duudzy zowā Przestryiec / Przeciotka.

Stryczni Brācia albo Siostry / ktorzy sę ro
dzą ode dwu Bratow.

Ciotczoni Brācia albo Siostry / ktorzy sę ro
dzą ode dwu Siostr.

Synowiec / iest Syn od mēgo Bratā.

Synowica / iest Corā od mēgo Bratā.

 z lewēy strony: Siostrā.

Wuy / to iest Māczyn Brat.

Ciotkā / to iest Māczynā Siostrā.

Stary Wuy / to iest starēy Mātki Brat.

Stara

Cześć Trzecia.

List cxx.

127

Stara Ciotkā / iest starēy Mātki siostrā.

Stary Wuy / albo Przedwiec / iest brat Przed
babin. Starsza Ciotkā / albo Przedciotka /
iest siostrā Przedbabinā.

Ciotczoni Brācia y siostry / od obudwu siostr.

Synowiec / syn od siostry.

Synowica / dziewczka od siostry.

 Linija poboczna / iest też dwoiakā: iednā iest
rownych Person w Stopniach / a druga nierow
nych. Rowna poprzecznych Linija iest / gdy
Persony o ktorzych bywa gadka na rownym sto
pniu / są od spólnego Pnia / to iest od rodzicā: i
to iest bratow Wnek / siostrzynā Wneczka.

 Nierowna poprzecznych Linija iest / gdy
Persony o ktorzych bywa pytanie na nierownym
Stopniu są / od spólnego rodzicā: to iest / brā
tow Prāwnek / a siostrzynā Wneczka.

Porządek Spadków.

 V Spadkowi / po vmarłym ktorzy Te
stamentu nie uczynil / iest czworaki sto
pień. Na piérwszym stopniu są dzie
ci. Na wtorym rodzicy. Na trzecim Per
sony poboczne / o ktorzych powiedziano wyszēy.
 Na czwartym / Māż z Żonā / ktorzy po sobie
Spadek biorā / gdy niemāż ani rodzicow / ani

ff iij

Dzieci

Matertera
magna.
Proauūcu
lus.
Promater
tera.
Confobrini,
Cōfobriniq.
Nepos ex
Sorore.
Nepos ex
fratre.

Descendē-
tium Suc-
cessio.

O Postępku Sadownym

Dzieci ani Bracia / ani Siostry / y innych na dol / y wzgore y poprzek idacych. ¶ Na ostatet / iesli tych wszystkich na czterech stopniach okazanych niemasz: tedy spadek albo imienie zmarłego / przynależy do skarbu Krolewskiego.

¶ Wszyscy tedy ktorzy ida na dol / iako syn / Dziewka / Wnek / Wneczka / Prawnek / Prawneczka / thak Mestkiego iako Zenskiego plemienia: ktorzyby z tych po zmarłym blizszy byli / spadek za rowno biora przed tymi wszystkimi Personami / ktore ida wzgore / y przed pobocznymi. Spec: Saxon: lib: i, artic: 3. & 17. Et lib: ii, artic: 76. Gloss. lib: ii, artic: 23. Et Iure Municip: artic: 3. in Gloss. Alz tadze sye okazuje / iz Synowiey Corzki po smierci Rodzicow swoich / wszystkiego Imienia rowny dzial biora / y z rownego sye dzialu wesela. Wyiawszy by z nich niektorzy odprawieni byli / ktorzy / iesliby rowny dzial z nieodprawionemi chcieli brac / tedy pierwey tho powinni pod Przysiega polozyć co wzeli / toz beda ku dzialowi przypuszczeni. Chyba iz nieodprawieni mogliby dowiesc Swiadkami / iz sye wyrzekli z dobrz Oczysztch y Macierzysztch. Alczego odprawieni nie winni ku dzialowi klasc / napisano Speculo Saxon: lib: i, articu: 10. 13. Iure Municip: articu: 57. Iako gdy kto po Zenie we-

znie / albo

Czesc Trzecia.

List cyvj.

128

znie / albo by co sprawionego / albo darowanego od rodzicow za dobrego ich zdrowia mial / iako Konie / Szbroie / Szaty y inne rzeczy: iesliby tez co wysluzyl / albo na Woynie zyskal. Takze dziewka / co iey iest od rodzicow dano ku iey ochedoznosci / w szatach / w sprzecie domowym / tego nie powinna klasc: albo co tez wysluzyl.

¶ Na teyze Linijey prostey / Person na dol idacych / Persony ktore sa na blizszym stopniu od zmarłego / biora spadek przed tymi ktorzy sa na dalszym stopniu. Wyiawszyby rodzicy tych to ktorzy sa na wtorym stopniu / zmarli a nieodprawieni byli: thedy oni na miejscu rodzicow swoich zmarlych / biora spadek po Dziadu / y po Babie / z drugimi dziedzicami / tyle ile rodzicy ich mieli brac gdyby byli zywi. Speculo Saxo: libro i, artic: 17. Co Lacinnicy zowa / Iure representatio: Quod Nepotes representant personam Parentum, in successione post Auum vel Aviam in linea recta. Ktorz Prawo tylko idzie miedzy tymi Personami / co sa na prostey Linijey.

¶ Al iesliby kto zmarl / a synowby tez nie bylo / albo Dziewek / aleby mial Wnek albo Wneczki: tedy Wnekowie y Wneczki / tymze sposobem biora spadek przed tymi co ida wzgore / y przed Pobocznymi.

Al gdy

Ascenden-
tium Suc-
cessio.

Collatera-
lium Suc-
cessio.

O Postępie Sądowym.

¶ Al gdy niemasz Dzieci albo Wnekow / y in-
nych na dol idacych: tedy spadek przychodzi na
blizsza Persone miedzy tymi co wzgore ida / tym
sposobem: Gdyby kto zostawil Oycā / tedy O-
ciec bierze spadek y przed Matką / y przed inny-
mi wszystkimi Gornymi y Pobocznymi. Takze
tez gdyby Oycā nie bylo / Matka bierze przed in-
szymi wszystkimi wzgore y poprzek idacymi. Spe-
cu: Saxon: lib: I. Artic: 17. Ale wedle Prawa
Cesarstkiego / Ociec / Matka / z Bracia y z Sio-
strami / zmarłego Syna spadek zarowno biora.
A tak / po ki Person na dol y wzgore idacych ssta-
wa / poty pobocznie Persony bywaja wyłączo-
ne wedle Prawa.

¶ Al gdy Synow y Rodzicow y innych kre-
wnych na dol y wzgore idacych niemasz / tedy
spadek przychodzi na pobocznie Persony / ktoreby
sye w stopniach okazaly byc blizsze po zmarłym /
o ktorého Dziedzictwo idzie. Speculo Saxon:
lib: I. Artic: 3. Qui se in proximio gradu, hui-
de cuius hæreditate agitur probauerit, præfertur
ei, qui vteriozem obtinet gradum. Miedzy kto-
rymi tho pobocznymi / blizszy sa Bracia y Sio-
stry / y ich Dzieci.

¶ A tu trzeba wiedziec / iże Bracia y Sio-
stry / ktorzy sa iednego Oycā y iedney Matki /

ktore La-

Cześć Trzecia. List cyvj.

128

ktore Lacinnicy zowa / integri fratres, & integre
sorores, blizszy sa tu wszelkiemu Spadkowi nad
Bracia y Siostry od iedney Matki a od innego
Oycā / albo od iednego Oycā / a inney Matki / kto-
re zowa, medij fratres, medij sorores. A gdzie-
by zasie Dzieci zmarłego Brata albo Syostry /
ktorzy sa iednych Rodzicow / zostali: tedy spol-
bracia albo spolsiostrami / zarowne Spadek z
nimi biora. Speculo Saxon: lib: ij. Artic: 20.

¶ Po Bracię zasie y po Syostrach iednych
Rodzicow / y po ich Dzieciach / bywaja przypu-
szczeni na Dziedzictwo Dzieci od iedney Matki
albo od iednego Oycā: ktorzy zasie Dzieci bliz-
sze sa tu spadkowi nad Stryie y nad Wnie.

¶ Al gdy niemasz Bracię / Syostr. y ich Dzie-
ci albo Wnekow: tedy po spadek przychodzi in-
szy ktorzy byli na blizszym stopniu / iako sa Sry-
rowie / Wniowie / Cyotki / ich Synowie / Wne-
ci / Wneczki. A ktorzyby na iednym stopniu
blizszym społem nalezieni byli / a tegoby dowie-
dzi: rowny Dziedzictwa dzial biora / wedle Tex-
tu Speculo Saxon: lib: I Cap: 17. z Niemieckiego
tak iasnie wyczerpnionego: Non extantibus, neq.
fratribus, neque sororibus, omnes qui se in vno co-
gnationis gradu esse probauerint, æquam hæredi-
tatis portionem percipiunt.

g g

Potym

Mariti & V-
xoris Suc-
cessio.

Fisci Suc-
cessio vlti-
ma.

Sacerdotū
& Mona-
chorū Suc-
cessio.

Minis-
try nie-
dziedzicz.

O Postępku Sadownym

I Potym gdy tych wszystkich krewnych wys-
szej namięnionych nie będzie / tedy Mąż z Żoną
po sobie spadek biorą. A iżby po sobie mogli stu-
szenie brać / potrzeba jest / aby było między niemi
prawé a słuszné Małżeństwo / wedle Kościoła
Chrześcijańskiego złączone / któreby trwało aż do
śmierci: abowiem gdzieby rozwód zaśzedł / ta-
komy Spadek miejsca nie ma.

I A gdy niemasz Przyjaciół y Żony / tedy spadek
przynależy do skarbu Królewskiego / który już
jest ostatecznym Dziedzicem. Iure Muni: artic: 59.

R Siedz iesliby umarł krom Testamentu /
a dobra po nim zostały z dochodów Ko-
ścielnych nabyte / spadek po nim nie indziej iedno
do Kościoła przynależy. A iesliby one dobra by-
ły z iego Wycyzny / albo po którym Przyjaciółu
przypadłe / albo robotą iego własną / albo Rze-
mieciem nabyte: tedy na przyjaciół przypadają.
Co ma być rozumiano o tych Księdzoch / które
zowią Świetłymi / nie o Minichoch. Albowiem
iako Minich z Bracia nie dziedziczy / tak też po
Minichu żaden spadek nie bierze. Bo Minis-
try wyrzekli sę swiata / y są umarli swiatu: a umar-
li żaden spadek nie bierze / iedno żywy.

Wyjawszyby którzy w Dziedzictwie z przymu-

żenia / albo

Cześć Trzecia.

List cxviii.

żenia / albo z iakiego przyłudzenia / albo z namo-
wy do Klasztoru wstąpili: bo ci mogą wynieść:
a tak Dziedzictwa nie tracą. Speculo Saxonum
lib: I, articulo 25. & lib: ij, articulo 22. Wszakże
w tej mierze zacnym y wczonym w Prawie Lu-
dziom / nie zda sę być za słuszną rzecz / aby Mini-
stry Dziedzictwa po swym Krewnym nie mieli
brać: mieniąc / Jesliż Niewiasta kthora sę nie-
poczciwie rzadzi / dla swej niepoczciwości Dze-
dzictwa nie traci: a czemużby Minich kthory sę
na służbę Boga wda / tracić miał? Tum quod
Statuta Laicorum, non ligant Ecclesiasticas Per-
sonas. A podpieraia tego Prawem Duchow-
nym y Cesarstkim.

I W dochodzeniu a otrzymaniu Dziedzictwa /
niemasz ani też ma być żadnej rozności między
Mężczyzną a żeńskim plemieniem: abowiem i-
ak to rozmnożeniu Rodzaju obudwu Pan Bog
stworzył: tak też Prawo w bliskości imienia czy-
nie równe: oprócz Gierady a Hergewetu. Bo
Gierade / to jest / sprzet y wbiór niewieści / wedle
Prawa (acz nie słusnie gdy sę kto przypatrzy)
bliższa po zmarłej Niewieście bierze. A Herge-
wet / to jest / Zbroie / bliższy po zmarłym Mężu.
Powiedziałem iż nie słusnie / to z tego przykła-
du każdy obaczyć może. Umarze kthora bogata

gg ij biala

Minis-
try nie-
dziedzicz
trwa nie
tracą.

Gierada.

I Herges-
weth.

Prawo nie-
słuszne o
Gieradzie.

białagłowa / której majątności wszystkie prawie
w tęto Gieradzie / w Bryndach kosztownych
zależy / zostawi Syna iednego albo dwu / którzy-
by słusznie a sprawiedliwie majątność Matki
swey wszystkie po śmierci iey mieli brać : tu wedle
Prawa Maydeburckiego / nie własni Synowie
biorą / ale białagłowa / ktoraby była oney zmar-
lecy krewna bliższa / choć będzie dobrze dalsza / na
trzecim y na czwartym stopniu / niż Syn wła-
sny. Tu w tę mierze jest wielka niesprawiedli-
wość / a nieznosne okrucieństwo nad własne-
mi dziećmi / gdy na to patrza / a prawie im to
co ich jest własnego z rąk wydzierają. Przeto
Krakowianie takowe Prawo o Gieradzie (które
też thu masz na dole przypisane) częścią miar-
wali / częścią abrogowali / ktorych przykładu by
inne Miasta naśladowały / wnięskowały sye
kłopotom / a wielkiego zatrważenia między
przyjaciół. Dobrzeby tedy aby tho Prawo w
pospolitości tak stało / aby Mężczyzna z biał-
głową spadek wszystkich rzeczy równo po przy-
jaciół brał. Aby iako nie wszędy wiedza co jest
Gierada / co jest Hergewet / także rzecz z niezna-
iomością nazwiskow zginęła / a z gruntu zglę-
dzona była / aby bez tego bratowania Hergewe-
tu y Gierady / bliskość w stojący y ruchomy

majątno-

Majątności równo brał. Obaczają tę trudno-
ści y niesprawiedliwości wiele Przyjaciół / kto-
rzy mają przed oczyma Pana Boga / a zgode mi-
lują : y wiele ich naydzie / którzy bez tego brato-
wania Gierady / równo sye wszystkim cokolwiek
jest dzieła cicho / bez kłopotów / tak iż Woyt o tym
nie wzwie.

B Jedy Żona ktoregokolwiek Mieszczanina
z swiatą żydzie / zostawiający dzieci / Sy-
na albo Dzieńkę / iednego albo więcej : tedy w-
szystek Giat y Szczebzuch / ktorymkolwiek imie-
niem może być mianowany / na żadnego in-
szego / iedno na Męża y dzieci iey (ktoregokolwiek
stanu będą) ma przysłużyć / wszystkim in-
szym tej v-
marłej Przyjaciół / Systry y bliższe oddalając.
A po śmierci tychto dzieci / to wszystko iako jest
wedle Prawa przy Oycu ma zostać. ¶ A jeśli
Żona umrze nie zostawiający plodu : tedy to w-
szystko co tu Gieradzie należy y przysłużyć / co ona
w Dom do Męża wniosła / a tych rzeczy czasu
żywota od siebie nie oddaliła / albo dawnością
czasu sye nie skazyły / to Systrze iey albo bliższej
przyrodzoney / przez Męża iey ma być wydano.
Domowy Szczebzuch / we złocie / we srebze /
Kleynotach / Pieniedzách gotowych / y wszystkim

¶ Artykuł
Krakowia.
o Gieradzie.

gg iij

inne rze-

inne rzeczy od mała do wiela / coby tu Gierądzie nie przysłużyły / przy Meżu téy vmarłey maia zostać : o kthoré żadného nagabania od téy Bliższych nie ma mieć. Ale tho po swéy woli obroci gdzie chce / nikomu liczby nieczyniac z tego.

¶ Tho téż ostrzegając / że Syostra tá albo przyrodzona / ktora takowa Gierade będzie bracie chciała / Meżowi téy to vmarłey z takowych rzeczy / ma zostawić co Prawo obmawia : to iest / loże wstanie / y inne rzeczy w Prawie opisane.

Item, Té rzeczy wszystkie / kthoré Maż zenie przed ślubem albo po ślubie kiedykolwiek tu poczyności téy sprawił / we złocie / srebry / szaciech / Kleynotach / Upominkach / y wszystkich innych rzeczy / żadnych niewyymuiac / to niema być między Gieradą policzono : ale po śmierci Żeniny Maż to wszystko przy sobie zachować ma / iako swé własne : a żadnemu niema być za to powinienn odpowiadać. ¶ A iesliby sye przydało / żeby Maż piérwéy vmarł niżli żona / chocia została albo nie została Dzieci : Gierada albo téż sprzet wszystek ktory z sobą Żona wniosła / y to co téy Maż przed ślubem y po ślubie dał / kupił / sprawił / we złocie / srebry / Kleynociach / w szaciech / y w innych rzeczach / kthoré ktemu należą :

przy zosta-

przy zostaléy Wdowie maia zostać / y po swéy wolej może ie obrocić. etcet.

Przyiacioly po Mażenstwie.

Przyiacioly po Mażenstwie Lacinnicy zowa Affines, tak po Meżu iako y po Żenie : stad / iz / dwa domy / to iest / dwa różne Rodzaje w iedno przyiacielstwo iakoby tu iednemu koncowi / za onym Mażenstwem sye schodza / aż do Czwartego pokolenia. A tu trzeba wiedzieć / iz Przyiaciele méy Żony / a moi przyiaciele / nie są sobie przyiaciele z strony mego Mażenstwa / to iest / nie są affines iako Lacinnicy zowa : tylko przyiaciele méy Żony / mnie są przyiaciele po Mażenstwie : także téż moi przyiaciele / są méy Żenie przyiacielmi z strony Mażenstwa. A stądże to iest / iże Oyciec y Syn iednéy Famiiley mogą poiać w Mażenstwo Matkę y Core iey drugiego rodzaju : także dwa Bracia mogą poiać dwie Siostrze. Ale Maż z przyiacioly Żony swéy / nie może Żony poiać / aż do Czwartego pokolenia.

Polenia. Także też Niewiasta / nie może brać
Męża z Przyjaciół Mężowych aż do Czwartego
pokolenia.

Uniona Przyjaciół po Mążenstwie

Maritus.
Vxor.
Socer.
Socrus.

Gener.
Nurus.
Leuir.
Fratia.
Glos.
Sororius.
Priuignus.

Priuigna.
Vitricus.
Nouerca.

Sponsus.
Sponsa.
Paranym-
phus.

¶ Mąż z Żoną są gruntem Przyjaciółstwa po
Mążenstwie.

Swiętier jest Żony męj Oyciec. Ale dziś pospo-
licie Oycem zowią wedle zwyczaju / a nie Swie-
trem: także Swiętra męj Żony Matka.

Świec / męj Dzięwki Mąż.

Cyśc / Syna mego Żoná.

Dziwierz / jest Brat Mężow.

Jatrew / Żoná mego Brata: zowią też Bratową

Swięc / Syostrá Mężowá.

Swat / jest Syostrzyn Mąż.

Paśierb / Syn męj Żony od pierwszego Męża /
albo Syn mego Męża od pierwszey Żony.

Paśierbica / Dzięwka męj Żony od innego Męża.

Oyczyn Mąż wtory moiey Matki.

Mácochá / jest Żoná Oycowá wtora Dzieciom
od pierwszey Żony.

Oblubieniec / Nowozenia / Pan młody.

Oblubienica / Pani młoda.

Dziwostab.

Porządek

Porządek

Sadów Miejskich.

Część Czwarta

O Kárności Złoczyńców / a Naprzód
o Meczaniu ich.

Porządek około Me-
czenia Złoczyńców.

¶ Prawe około meczania y
rozmaitey śmierci roznych Zło-
czyńców Ludzie w Prawie na-
uczeni / bázro śéroce a potrzebnie
napisali / nie bez przyczyny. Abo

h h

wiem gdzie

wiem gdzie idzie o zdrowie wbożiego Człowieka / za którego jednorodzony Syn Boży dał się w-meczyć: tam trzeba najwyższej nauki / y najwyższego porządku a pilności / aby człowiek bez lutości Sędziego / bez baczności / bez dobrego rozsądku / iako inna bestya nie zginął. W czym zaprawdę w Miasztach / w Miaszeczach / mały jest porządek / większy ślad tam gdzie się sprawa toczy o troche zginięty Młietności / niż tam gdzie wbożiego Człowieka ciało śarpią / targają / ciągną / pieką / meczą: wielokroć tylko przy obliczności jednego albo dwu opitych Cielarzów / gdzie rzadko bywa Człowiek poważny a baczny / któryby wielkość a potrzebe meki wyrozumiał: któryby też persone y znaki ku wydaniu na mekę rozpoznał y sprawiedliwości w tym dojrzał. Sam przy tym okrutny Książ / a ieden albo dwa opili Cielarze bywają: z których potym wyznania / Człowiek bywa na śmierć skazan. Te rzeczy potrzebują pilnego wypisania. Ale iże wymyśliłem potym osobne Książki o tym pisać: tu na ten czas co by się potrzebniejszego być zdalo / na koniec troćko przypisze.

Co trzeba baczyć przed meceniem
Złoczyńców.

przed me-

Pzed meceniem Złoczyńców / the rzeczy trzeba pilnie baczyć. Naprzód / aby żaden w Katoński rece na mekę nie był zdany / aż by były pewne a dostateczne przeciw niemu znaki złoczyństwa / a dowody nieśkie. Albowiem meka / aczkolwiek ku wybadaniu prawdy bywa przydana / wszakże rzecz jest ku zdaniu na śmierć nie pewna / krewka / y Sędziemu ku zbawieniu niebezpieczna: gdy niektórzy Złoczyńcy tak są twardego przyrodzenia / że na nich nic nie wymeczy: a drudzy zaś są tak miękkiego a niecierpliwego przyrodzenia / iż wola lada co powiadać / niż okrutne meki cierpieć. A stąd bywa / że ich wiele niewinnych powołują. Napisał to y Augustyn S. Vbi non sunt presumptiones, semiplene probationes, certa indicia, non est inducenda quaestio.

Druż / aby Złoczyńca na mekę nie łatwie ani skwapliwie od Sędziego był zdawan / by też y znaki ktemu przywodziły: ieden w then czas / gdzieby innym lżejszym sposobem / to jest / lasławym wpoiminaniem albo pytaniem / prawda nie mogła się okazać: gdzie theż są iawne dowody przeciw Złoczyńcy / albo się sam dobrowolnie zna / albo znać krom meki obiecuje / tham meki

Kiedy słodziej ma być mezon

hh ij

nie trzeba /

nie trzeba: oprócz żeby na co innego za dostatecznymi znaki a niejakimi dowody był podejrzan/ czego by dobrowolnie znać nie chciał/ albo towarzystwa niepowiedział.

T Trzecie/ ażeby Słoczyńca/ kthoryby już na śmierć miał być wydan/ toż zeznał po mece na zaintrz przed zgromadzeniem wszystkich Rady/ dobrowolnie z rozkazania a łaskawego pytania Sedzięgo/ co na mece zeznawał: abowiem przez to bywa potwierdzone wyznanie wymieczone. A s tdaże Testament Słoczyńce za poruczeniem Burmistrza tamże v Rady tkało przez Pisarza bywa pisany/ y v Gajnego Sadu iawnie czytany/ thym kształtem: Jż ten N. rodem z N. stanawszy przed nami dobrowolnie zeznał/ Jż v kradl/ wydarł/ wylupił/ zabił/ spalił. etcet. y z tym idzie na Sad Boży/ którego Prawu wafszemu poruczamy.

W dzień Święty godzi sye zdać na meke.

T Awni Słoczyńce/ y w dzień Święty mogą być na meke wedle Prawa dani/ y w dzień Wielkonocny/ y Bożego Narodzenia: dla tego/ aby sye Lotrowskie rady y zdrady długo

nie trwały/

nie trwały/ przez których niepoznanie/ mogłoby sye stać wielkie a škodliwe zamieszkanie ku zabiezeniu wielkim niepokoiom/ škodam/ niebezpiecznościam/ zachowaniu zdrowia Ludzkiego/ y pokoiu pospolitego. C. De Ferijs. L. Prouinciarum Praefides.

Z Łodziey/ gdyby kogo powołał/ y śmiercią swoją zapieczętował: tedy powołany może sye odwieść swoją Przysięgą: oprócz żeby nań był iaki inny dowód albo świadectwo. Speculo Saxon: lib: iij, Articulo 39.

Znaki ku zdaniu na meke które są pewne.

Znaki/ za ktorémiby Słoczyńca miał być zdan na meki/ nie są opisane/ kthoreby były pewne a dostateczne. Ale te zależą na uznaniu/ na woli y na sumnieniu mądrego a roztropnego Sedzięgo. Wszakże ta wola/ rozeznanie y sumnienie Sedzięgo takie ma być/ kthoreby było Prawu a Sprawiedliwości przystoynne. Abowiem inaczej nicby nieważyło.

Napisal IOdocus DAmuderius w Książkach de Praxi rerum Criminalium, z Prawa Cę

h h iij sarskiego

O Karności zloczyncow.

Znaki Me-
zoboystwa.

Znaki Zlo-
dzieystwa.

sarskiego przykłady / z ktorych moze sye nauczyć /
ktore znaki sa daleko od mezenia odwodzące / a
ktore blisko ku mece wiodące / ktore nablizy.

Daleki znak iest / gdy tak mowia : Słychac iz za-
bil. Blizszy iest znak gdy mowia : Ten byl wiel-
kim a wiecznym nieprzyjacielem zabitego / czesto
go zabic grozil / czesto mu odpowiadat. Wszakze
y thy znaki ieszcze nie sa takie / za ktoremiby kto
mial byc zdan na meki. Nablizszy y napewnie-
szy znak iest / gdy tako mowia : Tego widziano
gdy z gaju wyskoczył gdzie ciało zabitego leżalo /
ten mial miecz goly w raku : gdy go wyzrzano /
zblednat / do Klastora vciekat. Takowe nabliz-
sze znaki / dwiema godnemi a niepodeyzrzanemi
Swiadki potwierdzone / sa dostatecznie wioda-
ce ku mece / y owsem iednym Swiadkiem po-
twierdzone / tak godnym / na ktoregoby namniey-
sza makula podeyzrzenia nie byla / zwlaszcza gdy
tak swiadczy / iz go widzial kiedy ranil. Takze
o Zlodziem moze byc rozumiano / gdy mowia :
Podeyzrzany to Wlynarz / vbogi iest / rad sye w
drogie haty vbiera / tak wiele nie zarobi : te zna-
ki sa dalekie. Blizsze gdy v tego widza rzecz kra-
dziona. Nablizsze y nadostateczniejszy / gdy go
widza z kradzioną rzeczą vciekającego / z miejsca
gdzie rzecz vkradziono.

Na Cudzo-

Cześć Czwarta.

List cxxiiij.

Na Cudzołostwo / then znak iest daleki : gdy po-
wiadaia / iz sye radzi widza / iz sye miluia. Bliz-
szy / gdy kto chodzi do cudzey żony w dom / kiedy
Meza doma niemasz. Nablizszy a pewny / kiedy
go z cudzą żoną na iednym lożu zastana.

Vciekanie iasnie dowiedzione / pewny znak
iest winności / zwlaszcza tam gdy kto ieszcze nie-
obwiniony / iedno tylko iz iest powiesc o nim / za
dotknieniem sumnienia / boiaz sye vcieka.

Wsadzony do kazi / opatrzony dobrze / gdy
by sye wylamal / a do Kosciola vciekat / albo na
inne bezpiecne miejsce / ku zachowaniu zdrowia
swego / znak iest pewny ku zdaniu na meki.

Oslawiony o iakie zloczynstwo / gdyby sye
przed kim zeznal tam kedy na stronie / nie v Sa-
du : a takowe zeznanie byloby iednym godnym
Swiadkiem potwierdzone / takowy podacie do
siebie znak nie maly ku mece.

Sama gola powiesc / nie iest znak pewny
ku zdaniu na meke : quia fama est res fragilis &
perniciosa, oprócz tego / gdyby byla mocna / gwał-
towna / a nieodmienna.

Odmienność

Znaki Cu-
dzołostwa.

Vciekanie
zloczynce.

Zeznanie z
zloczynce nie
przed Sa-
dem.

Slawa.

Mowa o
mienna.
Kłamstwo
Bojaźń.

§ Różność
mał / wedle
różności per
son.

O karności Słoczyńców.

§ Odmienność mowy / kłamstwo / bojaźń / zaciąganie / dżenie / są znaki / nieiała droga ku mece podające / które na Sedzięgo przynależą pilnie obaczyć y terminować / aby mu po tym nie było zadano : iż nie słusznie Człowieka zdał na meki. Boby to musiał meczonemu nagrażać / gdyby okazał swoje niewinność. Takie wszystkie znaki iako wyskry namieniono / zależą na baczny a roztropany wznaniu Sedzięgo : aby wielkości występu / trąfunki / różności znaków / y inne okoliczności dobrze a pilnie obaczał / aby też miał baczność na stan Persony. Albowiem inaczej ma być meczon młody / a inaczej stary : inaczej młody / inaczej duży : inaczej kochanek / inaczej nie kochanek : inaczej Szlachcic / inaczej Nieszczanin / inaczej Chłop. A na koniec / Sedzia tak sye w ten czas przeciw Człowiekowi ma stawić / aby sye więcej widział być łaskawym / Sedziem / niż okrutnikiem : pamiętając iż też Człowiek jest.

Persony od Meki wolne.

§ Jeden / na którego są pewne dowody a znaki / nie może być wolen od meki / iedno then / którego Prawo pisane czyni wolnym : iako są

Doktorowie

Część Czwarta. List Cxxv.

Doktorowie / Rycerze / Przełożeni na wielkie do stoieństwa / Wziednicy Ludzi wielkich stanów / y Wziednicy Mieyscy y pości są na Wziedzie : Principum Officiarij, Ciuitatum Rectores, Officiorum suorum durante tempore. Młodszy niż Czternaste lat / którzy w Pregi miotłami mają być karani : Starzy / na pamięci y na rozumie zeszli : Niewiaśty brzemienne / ażby po porodzeniu móc wzięły. Wszakże są takie występy / za którymi ani Persony przereczone od meki bywają wolne : iako to jest występ przeciw Krolowi / przeciw Pospolitey rzeczy : co zową Łacinnicy / crimen læsę Maiestatis : to jest / gdy sye kto co takiego dopuści / co by było przeciw Krolowi y bezpieczeństwu iego : gdy naprzeciw skazie albo wypadku Mieyskiemu co broj : gdy ku Nieprzyiacielowi sye skłoni : gdy Nieprzyiacielowi zbroją / pieniądzmi / radą / y którymkolwiek innym sposobem przeciw swemu Panu dopomaga : gdy Poddane / Siemie krewnu przywodzi / aby były Krolowi przeciwne : gdy rosterk w Mieście czyni / aby który Przełożony był zabity : y inne tym podobne. Też nie czyni nikogo wolnym od meki / wydanie a zdradzieństwo Wyczyzny swej : podanie Miaszt / Zamków Nieprzyaciółom / któżkolwiek był takim.

CRimen læsę
Maiestatis.

ii

O rozmaite

O Rozmáitých mekách.

Wyššey námiéniony Autor/ wypisá o Rozmáitých mekách/ kthoré Zločyncow býwáá zádawáne/ wieceý z wymyslow Sedziow niebácznych/ á z okrutienstvá Kátowštíego/ niž wedle Práva: iáko woda/ octem/ laniém wrzácégo oleiu w gárdlo/ smárowániém šíarká/ smolá gorááca/ stoníná/ glodem/ prágnieniém wielkim/ przyloženiém ná pepeť myšy/ šíeršeni/ álbo iákich innych iádowitych chrobákw nákrýtych báňká/ ážeby ták/ gdyby wynísc nie mogli/ ciálo čiérpiácégo drecyli: iáko též gdy Zločyncé ku Láwie przywíáží/ nogi iego stóná woda námáží/ potým kóže przywíódá kthorá rádá solíada/ aby piety onégo Zločyncé lizála: kthory bol powíádáá býc okrutný/ bez obráženía cíelesnégo. Opísnie támže niektoré meki wedle Práva miánowicie/ przez čiágnienie powrozimi/ gdy nágo Zločyncá (wšákžé wštyd przyrodzony máiac nákrýty) ná wežšéý láwie niž ciálo íest/ býwá pod páche przez pierši przywíázán/ pothým wielké pálce v nog býwáá zwíázáné/ á powroz od nich okolo oši v kólá v křecá/ aby ták obrácaniém kólá ciálo Zločyncé ku wypowiedzeniú práwdy býlo čiágniono. Niektorým též/ kthorzy

ná meki

ná meki máá býc dáni/ pierwéý wšystki wlošy brzytwá ogolá/ dla opátrzenia/ áby iákich křtówných pomocy we wloších nie miał: według Czárnoksiestwá/ álbo Czárów innych/ zá kthorými wíec zádneý meki nieczuá. Przydáie ná oštátek swoie widzenie: aby Zločyncá przed innými mekami napřzod býl bit miotlámi/ mieniac/ že zá došwiádczením przez tákie kárání/ rychléý Zločyncá powie swoie přewinienie/ niž zá mekami wyžšéý opísnými. In Summa/ aby thákíe meki býly zádáné/ žeby ciálo býlo bez obráženía wielkého/ y bez vřomności. Albowiém/ gdyby šy tráfílo/ ížby Zločyncá dla meki wielkéý vmárl: Sedžia býlby bářzo podeýžřány/ iáko by mu tákie meki zádáwáé rořkázowál/ nie wedle Práva álbo z wyczáú/ nie zá mířostíá špráwíedlíwostí/ nie z mířostíá/ nie z báczností á z mádřostí: ále z gniéwu á z nienáwířcí/ aby thák z iego sámégo vřom Cřłowíek zřínál. Býlby mowíe Sedžia w thákím podeýžřeníu/ íesluby šy šlufšnie nie wřwíodl/ íž w téý míerze nářladowál Práva álbo z wyczáú/ lářřáwostí/ mááca Páná BŮgá přzed očymá/ y Špráwíedlíwostí iego. O thým kómu trzebá wíedžíeć řěřéý/ niecháy čyťá v tegož Autorá.

ii ij

Zločyncá

Złoczyńca/ o co ma być pytan
na mece.

Złoczyńca wedle Prawa nie ma być na mece
o więcej rzeczy pytan/ iedno o kthoré iest o-
skarżon/ a o kthoré nań slychac: z téy przyczyny: iże
na meki żaden nie ma być zdan/ kromia wprze-
dzaiących znaków: iako wyszły o tym.

Wiedzy wielemi Złoczyńcami/ kthorzy
ma być piérwéy meczon.

Gdy wiele Złoczyńców o ieden występ na
meke mają być zdani: Sedzia ten ma po-
rządęk chować: aby tego piérwéy kazał meczyć/
kthorégoby rozumiał być ku powiedzieniu praw-
dy sklonniejszyego. Iako iesti Ociec z Synem
ma być meczon: piérwéy Syn przy obliczności
Oycowskiéy/ albo też w niebytności z wiadomo-
ścią iego: dla thego/ iż Ociec za żalostí Syna
swoiego/ rychléy sye skloni ku wyznaniu/ niż za
własnymi mekami. A iesti Żona z Mężem:
piérwéy Żona: dla thego/ iż Niewieścia plec be-
dąc młodszyéy natury/ y nie thak cierpliwey/ ry-
chléy może być przywiedziona w pominaniu/ y
mekami ku wyznaniu/ niż Mąż.

O powta-

O Powtarzaniu meki.

Złoczyńca/ kthory raz dla iakiégo podezrzané-
go wystętku/ slyśnie a dostatecznie wedle
Prawa był meczon/ (kthora dostateczność na v-
znaniu Sedziégo zależy) a na meceby sye nic nie
zeznał: iuż o thenże występęk/ druga raz nie ma
być meczon: oprócz żeby sye iakié nowe znaki pe-
wne nań wynorzyły/ kthoreby były godné ku zda-
niu powtoré na meke/ wedle wyszłego opisania.
Wszakże y za piérwszymi znaki/ może być dan
po wthoré na meke/ gdy iest iasny iego vczynek/
świadcetwem dwu godnych Ludzi thak dobrze
dowiedziony/ iż o nim Sedzia żadney watpli-
wości nie ma: tylko po Złoczyńcy zna/ iż vczyn-
ku swégo/ więcej z kradzieży a z zátwardze-
nia/ niż z niewinności przy.

Złoczyńca/ gdy zna vczynek swoy na mece/
a po mecego przy: może być powtoré meczon
ku piérwszemu zeznaniu: ale lżej niż piérwéy.
A na wthoréy mece gdyby nie zeznał/ ale sstale
pisał/ iuż trzeci raz nie ma być meczon.

Złoczyńca/ gdy kogo na mece wyda/ thedy
wydany ma być poiman. Wszakże to wy-

ii iij

danie

¶ Powołany / ma być
poimany.

¶ Złodziey-
ski Kunst.

O Karności zloczyncow.

Danie albo powołanie / nie iest dostateczny znak /
ażeby Powołany miał być zdan na meke / iesliż
przeciw niemu nie będzie innych znakow / albo
dowodow. Abowiem powołanie wielkroć
bywa stad: ¶ Gaudium est miseris, socios ha-
bere poenarum. ¶ A Regula też iest Prawna:
A tormentis incipiendum non est, priusquam præ-
cedant certa indicia.

¶ Przystoj też Sedziemu / piérwéy niż Zlo-
czynce zda na meki / badać sye pilnie czasu / iako
dawno Zloczynca kradł / zbijał / zé. y inne lotro-
stwo plodził: iesli w lesie przemieszkawał / albo
nie. A to ktemu / aby wiedział iako wielkie me-
ki ma rozkazac iemu zadawać. Abowiem wiele
ich naydzie / ktorzy bedac w towarzystwie / prze-
mieszkawając w lesiach / w gajach / społem sobie
meki zadawają / y cwićza sye na wycierpienie ro-
zmaitych mek / aby potym gdyby byli poimani /
mocne meki wycierpieli / krom wyznania zlych
uczynkow / y towarzystwa swego: co z wyzna-
nia Zloczyncow poznano.

**Rozmaitéy śmier-
ci różnych Zloczyncow.**

Jako

Cześć Czwarta

List Cxxviii.

140

¶ Alia śmiercia kthory Zloczynca ma być
karana: wypisano Speculo Saxonu lib: ij,
Artic: 13. 16. 36. to iest: Złodziey ma być
obieszon. Zdrayca / Rozboynik / Lupieżca w kolo
wplecion. Męzoboyca / Gwaltownik Pánien / y
kthoryby na Cudzołóstwie był poimany: takowi
máia być ścięci: iako napisano / Raptores virgi-
num honestarum vel ingenuarum, siue desponsate
fuerint siue non, vel quarumlibet viduarum, ca-
pitis supplicio puniuntur. Odszczepieniec Wiary
Chrzesciánskiéy / ma być spalón. Tak śmiercia
ma zginać Czarownik / y kthory komu iad zadal.
¶ O karaniu Heretykow (iż z innych Praw má-
luczko sierzey powiem) iest też strogi Statut Ko-
ronny / Krola Władysława Jagella / uczynio-
ny Roku 1424. gdzie iasnie opisano: aby Her-
etykowie naprzod mieczem byli karani: pothym
też wietrze im karanie iest naznaczone: aby nie
inaczey / iedno iako wystepuacy przeciw Máye-
statowi Krolewskiemu byli karani: tho iest / nie
tylko na gardle / ale y na Máietności kthoraby
po zamordowanym Heretyku do Skarbu Kro-
lewskiego była przyłączona. Nad tho Dzieci
oného Heretyka / wiecznieby były bezecnými: a
ku żadnému Dostoiestwu / aby nie były nigdy
obierány.

Prawo

¶ Złodziey.
¶ Zdrayca.
¶ Rozboynik.
¶ Lupieżca
¶ Męzoboyca.
¶ Cudzołóst-
znik.
¶ Gwaltow-
nik Pánien-
ski.
¶ Odszczepie-
niec.
¶ Czarownik
¶ Zadawca
Iadu.
¶ Karanie
Heretyka /
wedle Stas-
tutu Ko-
ronného / y
Prawa Du-
chowného.

I Prawo zaśie Duchowne na Heretyki jest lżeysze In C. ad abolendam de Heretitis. gdzie napisano / aby Heretykowie ktorzyby doświadczeni byli w Odszczepieństwie / iesliby sye chcieli błedu swęgo odprzysiądz / wychodzą karania. A potym iesliby w toż Odszczepieństwo wpadli: tedy z Prawa Duchownego bywają podani do wierzhności Swieckiej / aby byli Mieczem karani. Wszakże ich Synowie nie bywają bezecni / iako Prawem Polskim. A gdzie karanie za iakie złoczyństwo nie jest opisane / tam Złoczyńca ma być karan wedle uznania Sedzięgo / kotre wiecę sye słać ma ku łaskawości / niż ku okrucieństwu. Albowiem Prawa na Złoczyńce są uczynione / aby za boiażnią ich / zuchwali ludzie od złych uczynków sye hamowali / a niewinni aby w bezpieczeństwie a w pokoju mieszkali.

Złodzieystwie.

Złodzieystwo jest dwoiakię: Jawné y Táiemné. **I** Jawné: gdy Złodziej na złodzieystwie albo na onym miejscu gdzie kradł / będzie poimany w domu / w ogro-

dzie / albo

dzie / albo w Winnicy. etcet. **I** Táiemné / gdy Złodzieia nie poimają na złodzieystwie / ani na onym miejscu gdzie kradł: ale gdy rzecz kradzioną tai: albo gdy za czyją radą y pomocą sstało sye złodzieystwo. Jawni złodzieie / wedle Prawa Cesarckiego bywają karani / Nagrodzenim rzeczy vkradzionej Czworako. Táiemni / dwoiako. Theż wedle Prawa Bożęgo / w Starym Zakonie / nagrodzeniem rzeczy kradzionej dwoiako / czworako / pieciorako / y siedmiorako. A iesliby nie miał czym nagrodzić / tedy go zaprzędawano. Ale wedle Prawa Salskiego Maydeburckiego / Złodziej ma być obieszon.

Karanie w Pragi.

I Esliby kto vkradł / coby Trzy złote albo wyszęy wazyło / ma być obieszon. Bo aczkolwiek tam mowi de Tribus solidis Speculo Saxon: lib: ij, artic: 13. Wszakże Solidum wytląda Złoty / z Lacińskiego słowa wywodząc / à soliditate auri. A iesliby rzecz kradziona mniej niż trzy Złote wazyła / a kradzieystwoby sye sstało we dnie: w Pragi ma być bit / y włosy mają być oberznione: co zowa Lacińczy / poenam in cute & crinibus. Kthore Prawo okolo obrzynania

ff

włosow

Táiemné.

Exodi 22.
Prouer. 6.

I Złodzieystwo jawne

Obryzanie
vsu miasto
włosow.
Czysty fry-
mark:

Pœna in cute
& carne.
Pœna in cri-
nibus.

O karności Słoczyńcow.

włosow/ (piśe tamże) na ten czas było dané/
kiedy Ludzie długie włosy nosili: potym kiedy
krotkie włosy poczelu nosić/ tedy kawałec vchá
albo nosa miasto włosow vczynią: a iesliżeby
vchá nie miał/ na twarzy bywa nacéchowan: y
nazwano to potym poenam in cute & carne: non
in crinibus. Iure Municip: artic: 38.

Które Słodzieie cęhuia.

Słodzieie ktorzy we dnie kradną / mie-
sli/ wacki/ kalety fryomie rzeżą/ tak zna-
czą. Za pierwszym kradziestwem ie na twarzy
cęhuia. Za wtorym / obiedwie vsy vczynią.
Za trzecim/ krzyż na czele żelazem wypalają: a za
każdym razem miotłami ie v Pragi bija. Takie
cęhowanie na Słodzieioch dla tego bywa/ aby
ie Ludzie znali/ a ich sye strzegli. A iesli by sye kro-
ry dalej co takiego dopuścił/ inż ma być powro-
zem na szubienicy nacéchowany / aby wiecéy Lu-
dziom nie škodził: gdyż sye za trojakim tak sro-
motnym karanim nie vpamiętał/ inż miała na-
dzieia o nim aby sye miał polepszyć. Iure Muni-
cip: artic: 38. A ta iest przyczyna/ dla której Sło-
dzieie wieśa / a Niewiaśty topią / albo y inna
śmiercią wedle zwyczajn ktoréy krainy traca / iż

gdyby

Czemu sło-
dzieie wieśa
a Niewiaś-
ty topią.

Cześć Czwarta.

List cxxx.

142

gdyby nie byli śmiercią karani/ miałaby nadzie-
ia po nich była vpamiętania polepszenia/ by też
nastroższym karanim kromia śmierci byli kara-
ni: które karania oni czestokroć sobie za śmiech
mają/ y za nic nie ważą. Co mądrzy a baczni
Sędziowie obaczywszy/ wynaleźli ten obyczaj/
aby tak byli karani/ iakoby tego wiecéy nie czy-
nili. Wszakże Sędzia przy Słodzieioch ma pilnie
baczyć potrzebe / vbostwo/ czas / rzecz kradzio-
ną: iesli vmyślnie kradł/ albo za potrzeba wiel-
kiego głodu/ iesli z vprzémey złości / z zwyczá-
in/ z nieopatrzności/ y inne okoliczności/ za kto-
remi Słodziey może sye czasem wymowić. Albo-
wiem iesli za przywiedzeniem głodu / nie vmy-
ślem zdradzieckiego zysku/ coby tylko ku ziedze-
niu albo picciu/ może sye nieiało obmowić: po-
niemaz theż czytamy o thym / Iż dla wielkiej a
ostatniej potrzeby/ Rodzicy zaprzędawali Dzie-
ci swoje/ y zabijali ie ku ziedzeniu / a to iest wiet-
szy występek.

Roby rzecz kradzioną/ albo lupy przecho-
wował/ albo rady y pomocy ku kradziec-
twu dodawał: przeświadczony / też śmiercią
iako y Słodziey ma być karany. Eodem, libro ij,
Articulo 13.

ff ij

Orze

O Rzeczach odietych Słodziejowi
przy poimaniu.

Nazy karaniu Słoczyńcow/ Sedzia ma pil-
nie baczyc / aby też y tym nie przepuszczał/
ktory w ten czas kiedy Słodzieie imiia / rzeczy
przy nich należone/ sobie biora/ y inne ktore im
Słodzieie wkłazią. Albowiem Oprawcy/ Cekla-
rze/ Cechmistrze / y inni Wzednicy k temu przy-
należacy/ gdy imiia Słodzieie/ czestokroć ich ze
wszystkiego odzieraią. Wład to ieszcze od nich py-
taia: iesliby tedy co wiecéy krádzioného zachó-
wali: to wszystko sobie przywlaszczaią/ niewiem
ktorym innym Prawem/ iedno lupieżnym: cho-
cia też tak dobrze z wyznania słodzieyskiego/ iia-
ko z swéy własnéy wiadomości/ wiedza czyie sa
one rzeczy przez nie odebrane. Dobrze czasu
swégo postanowiono bylo to Prawo/ ktore Lo-
richius w swych Ksiegach wspomina: ze rzeczy
ktorekolwiek przy Słodzieiu poimányim zasta-
wano/ Wzad zabierał: a to w ten obyczay/ aby
w obce rece co nie zabladzilo / gdyby každemu
wolno bylo przywlaszczac sobie co nie iest iego.
Potym wracano one rzeczy zachowane/ gdy sye
kto do nich ozwal/ a dowiodl/ iz iego sa. Ale

teraz/

teraz/ cokolwiek przy Słodzieiu zastana/ tho nie
inaczej swym własnym być mienia: iakoby tego
z własnéy Wyczynny swéy za Dziedzictwem do-
stali. Przeto DIOGENES filozow/ gdy wżrzal
czasu iednego tych Panow/ ktorých Grafcowie
na Seymy wálne od siedmi Miaszt sylali / a o-
ni wioda iednego / co byl z Skarbu złota flaszé
wkradl: powiedzial/ Jz/ Wielcy Słodzieie malé-
go wioda. A dzisieyszych czasow thakowi w
Przypowieść przychodzi: iz gdy malé Słodziey-
ki wodza albo wieśa/ sami za wietšie Słodzieie
bymiia miani/ przez takowe odzieranie a przy-
wlaszczanie cudzych rzeczy. Przeto Wzednicy
winni by tego przestrzegac/ aby tacy lupieżni slu-
dzy byli karani/ aby rzeczy krádzioné przez nie
odiete/ własnemu Panu byly wracane.

O Wdżotostwie.

Wdżotostwo/ iże wystep iest
bárzo škodliwy/ złączenie Mal-
żeńskie targaiacy/ nad ktore żadné
inne złączenie Panu Bogu nie iest
wdżeczniejszy: ani ku ziednaniu

kt ij

Przyiaciel

Deut: 22.

Ezech: 16.

Przyjaćielstwa / żadney drogi nie iest śnádniey-
 ſzey / iako Małżeńſtwo ſwiete. Które pożytki/
 ponieważ ſye przez Cudzołoſtwo pora / a wiele
 złego z Cudzołoſtwá płynie: Przeto Pan Bog
 w Starym Zakonie / Cudzołożniki y Cudzoło-
 żnice / śmiercią karać rozkazał / mówiąc: Si dor-
 mierit Vir cum Vxore alterius, vterque morietur.
 .i. adulter & adultera: & auferetur malum de me-
 dio. A v Ezechiela Proroła / ſtraſliwé a ogro-
 mné karanie Cudzołożników y Cudzołożnic iest
 náznáczoné / Mieczem a kámielowánim. Ku
 kthorému karaniu Bożemu / Ludzie náuczani w
 Prawie przyklániaiąc ſye / wſtawili téż Cudzoło-
 żniki mieczem karać / nie mniej dla niezliczonych
 złych rzeczy / które ſtąd pochodzą: to iest / Krzy-
 woprzyſieſtwa / fałſzywé ſwiadectwa / gwał-
 ty / krzywdy / zdradliwé oſkúpania prawdziwych
 Dziedziców / porubſtwa / nierządy / y innych wie-
 le złych rzeczy: iako téż y dla ſámego tego ſproſnie-
 go przed Panem Bogiem / a hániebnego w ſwéy
 Naturze uczynku. Wſzakże dziśieyſzych czáſow
 v wielu Przelożonych Cudzołoſtwo iest za mále
 przewiniénie / dla tego / iż ſye ſpoſpolitowáło. A
 wiele ich ſnadź iest / którzy ie beſpiecznie popel-
 niáią / krom żadného náruſzenia ſumnienia ſwé-
 go / y krom żadney karności. Nic ich nie ruſzáią

przykłady /

przykłady / z ktorych ſye uczymy / iako Pan Bog
 ſwego karał Cudzołoſtwo. Czytamy iż dla iedné-
 go tylko Cudzołoſtwá / pobito było Ludzi ſześć
 dzieſiat y trzy Tyſiące / boiujących w pokoleniu
 Beniamin. A dla zgwalcónéy Dyny Coriki Já-
 kobowéy / wſyſtki Sychymity pozabijano: ſtá-
 dá ich rozebrano / żone / dzieci / w niewolę pobla-
 no: Miáſto zburzono. Czytamy téż / iż Cudzo-
 lożniki / y wſyſtkie nieczyſte Ludzi / będzie ſadził
 Pan Bog / Kroleſtwa Bożego nie ogládáią.

Scortatores, adulteri, nō poſsidebunt Regnum Dei,
 Scortatores, adulteros, iudicabit Deus. A wždy
 ich to nic nie ruſzy / wždy przedſie Przelożeni nie
 karzą. Albo téż ſnadź dla tego / iż tak ſámi czynili
 albo czynią. Przeto iako inné złoſci za nie karno-
 ſciá mnożą ſye / tak téż y Cudzołoſtwo. Nápi-
 ſano Eccleſiaſt: viij. Quia non profertur citō con-
 tra malos Sententia, ideō abſque timore filij homi-
 num perpetrant mala. A tak ná karanie Cudzoło-
 żników / nie innieyſze trzeba mieć Przelożonym
 baczenie / iako y ná innych Słoczyńców / wedle
 Práva Bożego y Ludziégo. Wſzakże takie
 okrutné karanie Cudzołożników / Duchowné y
 Mnieyſkie Prawo nieiako vſmiérzyło: iż wedle
 Duchowného Práva / Cudzołożniki albo z Zbo-
 ru Wiernych wyláczáią / albo rozwodzą. A we-

dle Prá-

Iudi: 15. & 20.

Gene: 14:

1. Corint: 6.
Hebr: 13.

dle Prawa Mieyskiego / glodem / wygnaniem / z Pospolstwa wylaczeniem / tych zwlaszcza ktory sa vboższy : a bogatsze winą pieniężną / albo innym karaniem / wedle vznania Przelożonych karcz. Niektorzy chcąc aby przedsię karanie Cudzołostwa wedle dawnych Praw trwało : vsta- wili aby Cudzołożnik mieczem był karan / wedle Prawa. Qui in adulterio fuerit deprehensus, capite plectitur. Specu: Saxon: libro iij, artic: I. lib: iij, artic: 13. A Cudzołożnicę / aby była v Pragi bi- ta / y od Prawa Małżeńskiego oddalona. In Summa, Prawo nigdzie nie czyni Cudzołożni- kow od karania wolnych / choćby też na mieys- cie bezpieczne vciekali / ani w Kościele / ani na Cmyntarzu / ani w Klastorze.

Naj / gdyby Cudzołożniką zastał v swey Żony / co ma czynić.

Naj / iesliby v Żony Cudzołożniką zastał / a nie moglby go poimac / może go ranic / albo zabic : ktemu iest Prawo 12. Tab. Moe- chum in adulterio deprehensum necato. Speculo Saxo: lib: I, articulo 50.

Jesliby sye przydało / izby Maż mając Żo- na swoje w Cudzołostwie podezrzana / y

vpomio-

vpomionałby Cudzołożniką trzy kroć przed S- wiadkami / aby iego Żenie dał pokey : a potym- by go zastał z nią mowiącego tajemnie w domu swoim / albo w domu onego Cudzołożniką / al- bo kiedy na pospolitym iawnym mieyscu / może go własną ręką zabic. A iesliby go na innym mieyscu znalazł z Żoną gadającego : tedy trzech Swiadkow wezwawszy / ktorymiby dowiodł / że z Żoną gadał / ma go Sedziemu oznaymic / ktory go potym wywiedziawszy sye prawdy ma wedle Prawa karac. Libro & Articulo eodem. Articulo. 37.

Naj / kiedy Żony o Cudzołostwo nie ma karac.

Naj / nie może Żony karac o Cudzołostwo / ani przeciw nię czynic / w pewnych przy- padkach. ¶ Naprzod / gdy też sam Cudzo- łóżnikiem iest. Bo Krut Krutowi oka nie kluie. ¶ Wthore / iesli iey przyczynę iaką do tego dał. ¶ Trzecie / iesli z nią nie mieszka / a ona mnima izby zmarł. ¶ Czwarte / iesli to za przymusze- nim uczyniła / nie z chuci / nie z woley swey / ale za gwałtem. ¶ Piąte / iesli Cudzołożniką mnima- ła byc swym meżem / przez iakie oszukanie Per-

II

sony: co

sony: co Łacinnicy zową/ Fraudulentum concu-
bitum per deceptionem Personę. Co może po-
znać z tego przykładu: Sempromius rozmilo-
wał sye iedney Panny: y żądał Żony Mewiuso-
wéy/ aby mu ią ku iego woli ziednała: co Żona
Mewiusowa obiecała uczynić/ a obiecawszy y
nie uczyniła: ale samą pewnego czasu na pewne
mieysce wedle zmowy w nocy przyšla/ a na o-
nym sye łożu położyła/ gdzie Panna być miała.
Sempromius oszukał z niewiadomości z Żo-
ną Mewiusową spał/ mniemając aby z Panną.
Tu Sempromius z strony żalującego Mewiu-
są nie winien Cudzołóstwa/ ale Pani Mewiu-
sowa. ¶ Szosté/ iesli po Cudzołóstwie z nią
miejska: abowiem przez tho/ zda sye przyzwalać
na iey uczynek.

Znaki/przez które poznać Cu-
dzolóżniká.

¶ Ze Cudzołóstwa pospolicie w tajemności
bywają/ tak/ iż Maż trudno sye ma dowie-
dzieć o Cudzołożniku y o Cudzołożnicy. Náu-
czeni w Prawie y tego nie opuścili/ opisali znaki
przez które to może poznać. ¶ Naprzód z stro-
ny mieysca/ aby ten komu tho przynależy wie-

dzieć/ oba-

dzieć/ obaczył mieysce gdzie te pare zastał: iesli
w ciemnym/ iesli na widocznym/ iesli na świe-
conym/ albo nie na świeconym mieyscu: abo-
wiem na mieyscach poświęconych nie bywa po-
dejrzenia na Cudzołóstwo. ¶ Wtoré/ ma być
bacznie Persony: iesli Krewny albo Obcy/ iesli
Duchochny albo Świecki: abowiem na Kre-
wnego/ na Księdzā/ na Mnichā/ nie iest pode-
żrzané Cudzołóstwo. ¶ Trzecie/ może poznać
z sprawy a postawy onéy pary podeżrzanej/ ie-
sli sye oblapią/ całują/ często rozmawiają/ a
tobie všmiechają. etcet.

Mezoboystwo.

¶ Mezoboystwo iest troiakié:
¶ Naprzód zabije kto kogo/
aby Imienie iego wydał y po-
siadł/ albo by ich wiele pozabi-
iał: taki koniem okolo Ryńku
ma być wlozon/ potym w kolo wplecion.

¶ Wtoré/ zabije ieden drugiego z nieprzyiaźni-
iakiéy: taki ma być Nieczem karan. ¶ Trzecie
Mezoboystwo iest/ gdy zabije kogo w obronie

ll ij

swoiego

Id verum
est. sczt.

Mezoboy-
stwo troi-
akie.

Rozmaité-
go mezoboy-
stwa rozma-
ita śmierć.

¶ Przygod-
né meżoboy-
stwo.

Wargielt.

O kárności Złoczyńców.

swoiego zdrowia / albo z przygody: iáko gdyby
zrebniać drzewo / podróżnego Człowieka zabił/
albo strzelać na ptaká / á nie z chuci by to wcy-
nił: taki iesli świádk ma swéy obrony á przygo-
dy / sámotrzec Przysięga sye wyzwoli / odpráwi-
wszy wargielt: to iest / zapłaciwszy głowe wedle
Práwa. Przeto tu Sedzia (ktory winien sádzić
wedle Práwa) ma być w tym opátrzny / á iásną
spráwe mieć / iesli z woléy á z vmysłu Meżoboy-
stwo sye sstało. Albowiem iesli vmyslnie: tedy
Meżoboyce ma ná gárdle kárac wedle Práwa.
A iesli przygodnie / ná Wargielt skázac. Iure
Munic: artic: 38. Spec: Saxon: lib. ij, artic: 13. & 38.

¶ Wargielt w Práwie zowá nágrózenie / ál-
bo zapláta iákiey škody áldo przewinienia / we-
dle opisania w Práwie.

Karanie tego / ktoby zabił Oycá
albo Mátkę.

R Toby zabił Oycá / Mátkę / Syná / Dzia-
dá / Bábę / Bratá / Siostrę / Krewného
swégo: álboby do tego iáką przyczynę dał: taki
záfity w skóre albo w wor / ze psém / z kurem / z
iászczurką / z malpą / ktore z tych ná ten czas mo-
że mieć / w Rzece ma być wrzucon / y wtopion.

Ze Psém

Cześć Czwarta.

List cxxxv.

147

¶ Ze Psém / dla tego / iż ten zły człowiek niezná
wczinności / ktora był powinien Rodzicom swym
wyrzedzac / zaślepiony nie inaczey iáko pies kto-
ry sye ślepo rodzi / á do dziwniatého dnia nie wi-
dzi. ¶ Kur / znaczy wysoko á hardá mysl iego /
ktora miał przeciw Rodzicom swoim / albo kre-
wnemu swemu. ¶ Jászczurka / znaczy nieścze-
śliwość Rodziców. Bowiém Jászczurka sámiec
gdy sye z samicą schodzi / głowe swoje w iey wsta-
wioży / ktora potym samicą w sobie wgrzyzie. A
Jászczurczeta gdy sye máia wylágnac / wygry-
záia sye z żywota samicę / także y samicą zdechnie.
¶ Malpa zaśie / iáko sye przypodoba sprawom
Ludzkim / y podobienstwo człowieka sprawami
swymi okázuie / á człowiekiem nie iest: także téż
ten zabijacz zda sye być człowiekiem / ále wedle
wczynku nie iest: dla tego / iże zabicim Rodziców
swoich / nie ludzki / ále wiecey niż bestyálny wcy-
nek popelnit. Speculo Saxon: lib: ij, articulo 14.

P Omocnicy tu Meżoboystwo / takim ka-
ranim máia być karani / iáko y głowny
Meżoboyca. A pomocnicy máia być rozumia-
ni / ktory sye ná Meżoboystwo iednostáyną rá-
dą á pomocą spikneli y ziednoczyli. Speculo Sa-
xonum libro 8 Articulo eodem.

11 iii

Meżoboy-

¶ Pies.

¶ Kur.

¶ Jászczur-
ka.

¶ Malpá.

AVxilia-
tores.

Neżobóycá/ kiedy o gárdło nie ma
być sadzon.

Neżoboyca/ jeśli piérwéy niżby go kto o me-
żoboystwo winił/ dobrowolnie do Sa-
du przyydzie/znając czynne/ chcąc sye wsprawić
dlużić/ y wywieść niewinność swoje/ iż sye to
za wielką potrzebą w obronie przydało: taki-
mu inż Sad nie idzie o gárdło: ale przedśie ma
być skazan na pokup Sedziemu y stronie: to jest
krewnym zabitego na Wargielt: ku którego brá-
niu przyrodzeni zmarłego/ trzy kroć mają być
pozwáni. A jeśli by nie stáneli/ pokoy broniący
sye stronie/ która przygode swą okazała/ ma być
nakazan przez Sadowny Wyrok: y od płace-
nia do tad ma być wolná/ aż krewni zmarłego
Práwem tego będą dochodzić od niego. A ie-
śli by zabity ieszcze nie pogrzebiony do Sadu był
przyniesion/ a na Neżoboyce żalowanoby: te-
dy obwiniony/ dla tego/ iż piérwéy do Sadu/
czując niewinność swoje/ dobrowolnie stánal/
bliżsy sye odwieść/ y zmarłego poćonąć wedle
Práwa. Speculo Saxon: lib: ij, articulo 14. Lib: I.
articulo 64. Które omawia/ iże każdy bliżsy jest
zdrowie y dobra swoje obronić/ niżliby go ktho
miał poćonąć.

Panna

Anná albo Niewiasta/ gdyby z rospuszczo-
nemi włosy przyšla do Wzedu/ żalując
na tego o gwałt sobie uczyniony/ ofiarując sye
tego dowieść Swiádkami/ którzy wolanie iey
slyszeli: a obwiniony przyshedlby piérwéy do W-
zedu dobrowolnie/ nie zwiáżany/ nie poimány/
chcąc wywieść niewinność swoje/ wedle Prá-
wa. Tedy obwiniony za takowym wolnym
przyščim do Wzedu/ bliżsy sye odwieść samo-
siódm/ niżby go Biała Głowa o gwałt miała
poćonąć. Abowiem Práwo zámždy jest przy-
chylniejszy stronie obwinionej/ niż żalującej.
Iure Municipali Articulo 38.

Ktoży od Neżoboystwa mają być
wolni/ albo lżej karani.

D Neżoboystwa bywają wymowione
té Persony. Naprzód.

Dzieci/ które ieszcze baczenia a rozumu nie
mają/ ani co jest złosc a zdrada nie znają. Ale ie-
śli by inż znalo co jest złe/ tedy mają być karane:
wszakże łaskawiey dla mlodości/ która ich czy-
neć nieiało omawia. Abowiem niektóre dzieci/
zwłaszcza złego wychowania/ mają czasem na

złe wiele

Dzieci.

złé wiele rozumu. Piše S. Grzegorz w niektórym Dyalogu: iże Dyabel iednému Oycu wyrwał dziecie w piąci leciech z rąk/ gdy przysięgało a bluźniło Pana Boga: co by był Pan Bóg nie dopuścił/ by było ono dziecie co iest złe nie rozumiało. A dziecie ma być rzeczone/ po ki nie doydzie siedmi Lat.

Starczy.

¶ Item/ Ludzie Starczy/ ktorzy przez wszystkie czas żywota swęgo/ zawsze bez nagany pobożnie żyli/ a z ludźmi skatecznymi y z cnotliwymi obcowanie mieli: takowe ich życie barzo im pomaga/ aby za Niezoboystwo od śmierci byli wolni.

Szaleni.

¶ Szaleni/ ktorzy nie wiedzą co czynią: abowiem na swym szaleństwie dosyc karania mają. A Człowiekowi wdreczonemu/ wietrzy sinu/ też y wdreczenie nie ma być przydane. Afflictio, non est addenda afflictio. Alle iesliby Szalony zabił przedtym niż szalał/ y w ten czas gdy szaleje/ ma być iako inny karan.

Porówna ię
cy sye ze sinu

¶ Ktory sye porówna ze sinu/ podobny szalone-
mu/ albo wielce pijanemu: ale to tak ma być rozumiano: Jesli sye mu to porównanie nigdy nie przydawało/ a tego do siebie piérwéy nie znał.

Abowiem

Abowiem iesli to piérwéy czuł do siebie/ y z takiego porównania sinu/ albo z takiego zachwyce-
nia a szaleństwa Ludziom szkodził: winien iest Niezoboystwa. Bo czasu dobrego baczenia/ powinien sye być opatrzyc/ aby sam sypiał w dobrym zamknięciu: albo by sye kazał dowieść do Kłazy.

¶ Item, Pijanie/ ktorzy ku Niezoboystwu wmyslnie pijanstwem sye nagotowali/ aby Niezoboystwo za wietrza wymowką popelnic mogli: abowiem tak czesto mówią: muszę sobie nań podpici. Wszakże te obmowy tak rozumiemy/ iże żadnego pijanstwa niemaż takiego/ ktoreby zupełnie od złego uczynku omawiać albo wolnego czynić miało: iedno tylko srogość Sedziemu w karaniu nieiało zamierza. Ebrietas enim qualiscunque non excusat à toto, eos tamen excusat à tanto. A pijanstwo też tu rozumiemy takie/ ktoreby było tak wielkie/ iżeby człowiekowi rozum a baczność odiało.

¶ Item, Ktory sye dopuszcza Niezoboystwa nie z chuci/ nie z wmysłu/ nie z vprzémey złości/ ale z trafunku/ przez iakie nieszczescie/ w kuni-
ście/ we grze/ w robocie/ tak iżby z onego nieba-

Pijani karania za zły
uczynek/
dla pijan-
stwa nie-
wolni.Z przygody
zabijający.

m m

cznego

¶ Przykład
przygodne-
go Mężo-
bójstwa.

cznego obrażenia/ potym obrażonego śmierć za-
sła. Abowiem the przygody a trąfunki często-
króć zrzadzeniu a przejrzeniu Bożemu przypisu-
ją. Et fortuitum casum, nullum humanum con-
siliū praeuidere potest. ¶ Na przykład/ Gdyby
kto iechał na płochym koniu/ którego by wódza
hamować nie mógł/ a dziecię by na konie Māt-
ki poraził: Albo przy graniu Pily/ gdyby ieden
drugiego gonil/ a w wcięciu nogę złamał/ y
zmarł. *./ *./ *./

¶ Zabijacze
Dzieci/ na
kstał Bez-
stępy rodzo-
nych sye.

¶ Item, Ktoży zabijają dzieci dziwnie sye
rodzace/ nie wedle wyobrażenia Ludzkiego/ ale
na kształt iakię Bestyey. Abowiem y takie nie-
mają być krzcone/ ale zarazem zadanione/ albo
ktorymkolwiek obyczajem mają być zatrącone.
Ktoré dziwné rodzenie (iż sye to troche od rzeczy
odstąpiwszy powie) pospolicie sye figurnie w ży-
wocie Mātki/ z zapatrzenia iakię Bestyey/ a z
zamyślenia o nię czasu poczęcia. Co sye snadnie
okazuje z Historyey o Jakobie GEN: xxx. Kto-
ry chcąc iżby sye mu od trzody iednakię barwy
Owiec/ różney barwy Owce mnożyły: nakładł
do koryta z którego napawano/ rozg rozmaitey
barwy/ aby Owce przy napawaniu na nie sye
zapatrzały: tak za onym zapatrzeniem sye stało/

iż Owce

iż Owce różney barwy sye rodziły. Stąd theż
Niewiasty z cudzołóstwa często rodzą dzieci po-
dobne Mężom swoim: abowiem w ten czas na
Męża wspominają/ gdy czynią co nieprzystoj.

¶ Item, Ktoży po Mężobójstwie popelnio-
nym wytrwał dziesięć lat/ wolny jest od śmier-
ci: y owšem iesliby dwadzieścia lat przetrwał/
nie ma być już o Mężobójstwo winowan. A
ty dwie omowie/ ku zachowaniu przyjaćciol są
bardzo pomocne.

¶ Item, Oprawcy/ Cielarze/ y inni Słudzy
Wzedowi/ ktorzy Słoczyńce w poimaniu za po-
trebą zabijają. Abowiem iesliby sye Słoczyńca
mocnie a gwałtownie bronil/ czyniac slugom
gwałt/ a nie mogiby być poiman: Tedy w they
mierze Prawo dopuszcza Slugom Wzedowym
aby Słoczyńce lepiej zabili/ niżliby za zły czynek
niemial być karany.

¶ Item, Są niektorzy/ co chcą rozumieć/
aby ten Mężobójca miał być wolen od śmier-
ci/ ktorzy innych za obietnicę wolności wiele lo-
trow wyda. Wszakże Sedzia takiemu przepu-
ścić nie ma: abowiem by tym kształtem/ nie
stało sye Prawu Bożemu y Ludzkiemu dosyć.

m m ij

Wziemię

Oprawcy.

¶ Brzemienna Niewiasta obżalowana/ może być zarazem skazana na karanie wedle przewinienia: ale po skazaniu ma być wolno zachowana do tego czasu aż porodzi. Albowiem dziecko za występki Matczyn niepowinno nic cierpieć. Pothym po porodzeniu/ ma być skazana wedle rzeczy osądzonej/ co zasłużyła. Specu: Saxon: libro iij, Articulo 3. Iure Munic: articulo 96.

O Przypadnym Niezobowiązaniu.

¶ Rygode zowa Łacinnicy/ Casum & euentum fortuitum, gdy sye co złego przytrafi/ o czym sye żaden nic domniwać nie mógł/ aby sye to stać miało.

¶ Kęsie/ Murarze/ y inni Rzemieślnicy/ albo ich pomocnicy/ iesliby kogo zrzućeniem na dół iakiey materyej obrażili albo zabili/ niewinni są Niezobowiązania ani obrażenia: ale tak/ iesli tego nie uczynili ze złości/ z nienawiści/ albo z iakiey nieprzyjaźni: iesli też przedtym oznaymili wołaniem swym/ aby ludzie przechodzący na ten czas sye wstawiali/ a gdzie kępie nie przechadzali. Gdzieby też Rzemieślnicy na gorze będąc/ wstawiczeby mieli wołać/ dosyć im iest przed

mieyscem

mieyscem niebezpiecznym rościagnąć snur/ albo taki inny znak wielki a dobrze znaczny postawić/ według zwyczaju Miasta: tak iuz Rzemieślnik nie będzie mógł być winowan o czyie obrażenie albo zabicie/ choćby też wołaniem żadnego znaku nie dał. **¶** Toż ma być rozumiano o tych/ którzy strzelają z łukow/ z kusz/ z rucznic/ wszedy zwlaszcza w Ogrodzie/ na Celstacie/ albo na innym mieyscu na tho Wprzymileciowanym. Iesli przed strzelaniem wpoiminali przechodzące/ aby sye wstawiali. **¶** Toż o Zawodnikach/ którzy koni probują: A pospolicie o wszystkich/ którzy sye bawią około Rzeczy wiecznych/ ku czynieniu dozwolonych/ w którychby kogo z trąfuntku za niebezpieczeństwem/ mógł obrazić albo zabić: takowi niewinni są ani obrażenia/ ani zabicia/ pod Condycjami wysszey namięnionemi. Wszakże mają być karani/ wedle uznania Sedziiego: aby potym ostrożniejszy byli.

O Uznaniu wielkiego y małego przewinienia.

¶ Ze za wiethszym przewinieniem Człowiek ma być więcej słusnie karan/ za mniejsze mniej. Nauczani w Prawie/ ku uznaniu tak

m m iij

kiego ma

kiego małego y wielkiego przewinienia / opisał przykłady / kładąc rozność inter dolum malum, culpam latam, culpam leuem & leuissimam, inter casum euentumque fortuitum.

Dolus malus.

¶ Przykład ad dolum malum ten jest: Jesliby Złoczyńca wciekał do czyiego domu / aby tam był bezpieczen / a Gospodarz onego domu / okazując sye być iego Przyjacielem / przyiałby go w dom swoy / potym dzwi po nim zamknął / a okno mu otworzył / ktorymby wciekł: a goniącychby Nieprzyjacieli w dom nie puścił. Tu jest wielka chytrosć a oszukanie drugiego: co zową dolum malum, & dolum pessimum calliditatis, fallaciam, machinationem ad circumueniendum alterum.

Lata culpa.

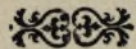
¶ Przykład ad latam culpam: Gdyby Ciesla albo Murarz / zrzuconim z gory iakiey materyy tego zabil / nie opowiadając nic przed zrzuconim / a powiadałby potym / że o thym zwyczajnie albo o Prawie nie wiedział / aby miał glosem pierwey zrzuconie opowiadac / albo y znał stawać. Tu jest występ wielki / kroy zową latam & grauissimam culpam: gdyż powinien był tho wiedzieć o czym wiedza wszyscy / y rozumieć to o czym rozumieć wszyscy / albo ich wielka część rozumie / a iemu to zwłaszcza wiedzieć przysłało. Przeto bywa winien taki wszystkiego coby

sye kolwiek

sye kolwiek złego przez zrzuconie iego sstało / y wymowić sye niewiadomością nie może.

¶ Zjeysze jest przewinienie: Gdy kto wiedząc czyie przyszła szkoda / Bliźniego od niey nie przestrzeże niedbałością swoią / y mogąc sye iey pomoc wwiarować / nie pomoże. Tu jest leuis culpa v Ludzi / ale przed Bogiem grauis, dla niemilosci / ktora tu wkazał przeciw Bliźniemu. Gdyż Pan BÓG nad inné rzeczy nawieczey rozkazał miłość ku Bliźniemu / mówiac: Mandatum do vobis, vt diligatis inuicem. Ktora miłość na tym sye zamyka / aby ieden drugiemu wszystko dobrze go życzył / rady dobrej w potrzebach dodawał / wedle możliwości zapomagał / cudzego nie żadał / na swym skromnie przestawał / nikogo nie oszuł / Sprawiedliwość we wszystkim zachował. Sic non crescerent immensa volumina Legum, non cresceret in Orbe dolus. Ztądby sye mnożył pokoy pospolity / ztąd miłość ku Panu BÓgu: ktorému niechay będzie Cześć y Chwała na wieki. AMEN.

Leuis culpa.

¶ Dończenie.

Znaki Mięstc wśyst-

kich opisanych w tym co Porządku na
cztery Części rozdzielonym / ile każda Część w
sobie zamyka: tak w pospolitosci wedle Tytu-
low gówniejszych / iako w osobliwosci innych
Praw y Postępkow / które sę pod Tytul-
mi gówniejszemi zamykają.

Dla łatwiejszego na-
leżenia.

Mięstca Pierwszej Części. O Personach Sadowych.

O Sedziem.

List. 6.

Jaki ma być Sedzia.

Tamże.

Sedzia winien sądzić wedle Prawa.

vi.

Przyczyny / prze które ktho nie może być Se-
dziem.

Tamże.

O Radzie Mięstkiej.

vii.

Ktorzy mają być w Radzie obierani.

Tamże.

Prząd Radziecki y Władza.

Tamże.

Przysięga Radziecka.

viii.

O Woycie.

ix.

Co na Woytą przystoi nawiecyć baczyc. Tamże.
Przysięga Woytowska.

x.

Woyt na Sądzie nie náyduie Sentencyey / ani
wynálezionéy gani.

xi.

O Winách Sedzięgo za rozmaithę przewinie-
nie.

xi. et xxviii.

Sedzia Złoczyńce na Rekoienstwo nie ma dą-
wać.

xij.

(et xlvj.

Sedzia kiedy może sądzić z inšęgo Práva.

xij.

Sedzia winien dawać Rzeczniķa sierotom.

xij.

Sedzia o Gie nie sądzi.

Tamże.

O Przysiężnikách / y o Powinowác-
twie ich.

Tamże.

Przysięga Przysiężnikow.

xiii.

Wiele ma być Przysiężnikow.

Tamże.

O Młodszym Przysiężniku.

xv.

O Dochodziech Przysiężniczych.

Tamże.

O Pisárzu Mieyskim.

Tamże.

Przysięga Pisarska.

xvj.

Wina za fałszywe piśanie.

Tamże.

Upominanie z strony niedbałości około Piśa-
rzow.

xvij.

(wo. Tamże.

Nauka odprawienia Appellacyy na wyższe Prá-

O Proku-

O Prokuratorách.

xviii.

Prokuratorŝki Dział pocziwy y potrzebny.

T.

Żdriadliwego Prokuratora Wina.

xix.

Przysięga Prokuratorŝka.

Tamże.

O Zaplacie Prokuratorŝkiey.

xx.

O Powodney Personie.

xxi.

Powodowi co przystoi wiedzieć niŝ sye woda w
Práwo.

xxij.

Żakletemu Powodowi / nie winien sye niŝth
sprawiać.

Tamże.

Powod pozwawŝy / gdy sam nie stanie / co trá-
ci.

Tamże.

Powod záwŝdy ma być gotow.

xxij.

O odporney Personie.

Tamże.

Pozwanému co przystoi baczyc.

Tamże.

Żaklety pozwány może sye bronić Práwem.

T.

Pozwanému kiedy odwołki nie ida.

Tamże.

O Rzemieŝlnikoch / y o posluŝenŝtwie
zwierzchności Rádzieckiey.

xxiiij.

Stárszych z Cechow Przysięga.

xxv.

Nowego Mieŝczanina Przysięga.

Tamże.

Slug Mieyskich Przysięga.

xxvj.

O Podwoyŝkim.

Tamże.

Znaki mieste

Porządek przy obieraniu Podwoyskiego.	xxvii.
Przysięga Podwoyskiego.	Tamże.
Przysięga starszego slugi Woytowskiego.	tamże.
Pokozy Podwoyskiego.	xxviii.
Swiadectwo Podwoyskiego.	Tamże.
Podwoyskiego powinowactwo.	Tamże.
O Kacie.	Tamże.
O Zydziech.	xxix.
Zydom ktore rzeczy sa z Prawa zabronione.	T.
Sposob pokonania Zydá w swiadectwie.	xxx.
Przysięga Zydowska.	xxxi. et xcii.
O zastawnych rzeczach Zydowi.	xxxii.
Statut o Zebrakach.	Tamże.

Miejsca wtorey Cześci. **O Różności Sądów Miejskich.**

O Burgrabskim Wielkim Sądzie.	List xxxiii.
Których czasow bywa Sąd Wielki.	Tamże.
Wywołanie Wielkiego Sądu.	xxxiiii.
Pozywanie na Wielki Sąd.	Tamże.

Gaienie

osobliwzych.

Gaienie Wielkiego Sądu.	Tamże.
Gaienie Sądu poszeptem nie ma być.	Tamże.
Obwieszczenie Pospolstwu Sądu Wielkiego.	xxxv.
Przemowa zwyczajna v Sądu przedtym niż kto žalnie albo opowiada.	Tamże.
Powazność wielkiego Sądu.	xxxvi.
Sprawy Wielkiego Sądu.	Tamże.
Czas czekania Sądu.	Tamże.
Oddanie Wielkiego Sądu.	Tamże.

O Szoltyśim Sądzie.	xxxvii.
Czasy opisane Szoltyśiego Sądu.	Tamże.
O Winach Burgrabskiego y Szoltyśiego Sądu.	Tamże.
Rozmaite Winy wedle rozmaitego występku.	xxxix.
O Wargielcie.	Tamże.
Upominanie aby w karaniu Prawo Boże bylo zachowane.	Tamże.

O Wyłożonym Sądzie.	xl.
Czasy Wyłożonych Sądow wedle zwyczajn Krakowskiego.	qli.
Czemu zową Wyłożonym Sądem.	Tamże.
Pozywanie na wyłożony Sąd.	Tamże.

nn iij

Gaienie

Gaienie Sadu Wyłożonego. Tamże.
 Sprawy Wyłożonego Sadu. xliij.
 Obyczay zdawania Imienia stojącego przez w-
 łożenie Czapki/ albo podanie zieloney Ro-
 zgi. Tamże.
 Obrona tego obyczaju. xliij.
 Przyczyny prze które Rodzicy mogą wydziedzi-
 czyć Dzieci z Imienia. xliij.
O Potocznym Sadzie. xlv.
 Potocznego Sadu Sprawy o Ruchome Imie-
 nie. Tamże.
 Pozywanie na Potoczny Sad/ y Gaienie tego
 Sadu. Tamże.
O Gościennym Sadzie. xlvj.
 Gościem kto ma być rozumian. Tamże.
 Na Gościenny Sad/ Sedzia zawsze ma być
 gotow. Tamże.
 Goście przed obcym Sedziem nie winni odpo-
 wiadać. Tamże.
 Gość przed obcym Sedziem kiedy winien od-
 powiadać. Tamże.
 Wina ktho Sasiada swęgo pociąga w obcym
 Prawie. xlvij.
O Goracym Prawie. Tamże.

Gorące

Gorące Prawo po ki trwa. xlvij.
 Nie każdy Ślodziey v kogo rzecz kradzioną nay-
 da. Tamże.
 Sposob odvodu y połonania na goracym Pra-
 wie. Tamże.
 Własności Gorącego Prawa. Tamże.
O Powołaniu Mężoboyce. xlix.
 Sposob Powołania Mężoboyce wedle zacho-
 wania Sadu Lawniczego Krak. Tamże.
 forma Zapisu Powołania. L.
 Obrona takiego Powołania. Lj.
 Powołany/ kthorym porządkiem przychodzi ku
 Prawu swemu. Lij.
 Droga ku wyzwoleniu z Powołania. Lij.
 Trwający w Powołaniu Rok y sześć Niedziel/
 co cierpi. Tamże.
 Dziedzicy Powołanego/ iako Imienia dochodzą/
 iesli będzie wzieto na Krola. Lv.
 Powołanemu żaden nie winien na Sadzie od-
 powiadać. Tamże.
O zawieszonych dni od Praw. Tamże
**Mieysca trzeciej Cze-
 ści. O Postepku Sadowym.**

O pozwie.

O Pozwie. List Cvj.
O Rozności Pozwów. Tamże.
Pozew wstny. Tamże.
Pozew Listowny/ iako/ a na które ludzi ma być
od Sedziego dawany. Tamże.
Pozew na kształt Mandatu/ kiedy/ a na które
Persony ma być dawany. Lxviii.
Pozew przez przywołanie kiedy ma być. Tamże.
Pozew przez imowanie Persony którym obyczaiem
ma być. Lix.
Listownego Pozwu okoliczności. Tamże.
W każdym Pozwie co trzeba baczyc. Tamże.
Obyczay Pozywania. Lx.
Czas Pozywania. Tamże.
Pozwanego winą gdy do Sadu nie stanie. T.
Pozwanego nieposłuszeństwo rozmaite. Lxi.
Karanie nieposłusznego. Tamże.
Postepek przeciw Pozwanému/ gdy
do Sadu nie stawa. Lxj.
Zwyczaj opowiadania wthorego y trzeciego/
miasto Pozwu dobry. Lxij.
Kto trzy kroć pozwany do Sadu nie stawa/
inż w swęy rzeczy wpada. Tamże.
Exekucya z Przyszkow rozna/ wedle roznych za
lob. Tamże.

O pomo

O pomocney rzeczy w Prawie/ co zową LEga-
le impedimentum. Lxiiij.
Pomocne przyczyny niestawania z Prawa. T.
O fantowaniu. Lxiiij. (Dlužniku. T.
Sposob dochodzenia Długu na przyszkanyim-
Czas odkupienia fantu. Lxv.
Jściec gdy zgubi fant z przygody/ nie placi go. T.
Jściec winien fant wrocic taki iaki przyial. T.
Drugich rzeczy o fancie patrz. List Cv.
Czas ku placeniu długow. Lxvj.
Dług rozmaitym obyczaiem sye rozumie. Tam.
O Rekoieństwie. Tamże.
Nauki Rekoymiam opisane z Prawa. Lxvij.
Rekoymia/ kiedy moze czynic przeciw temu za
kogo reczył. Tamże.
O Rekoieństwie w sprawach wczciwych y ha-
niebnych. Lxviii.
Rekoieństwo spolney Reki. Tamże.
Rekoieństwo za Dlužnika zmarlego. Tamże.
Obrońa Rekoymiego po zmarłym Dlužniku. T.
Ośiedli niepowinni reczyć. Tamże.
Rekoieństwo ku Przysiedze za Dlužnika. Lxix.
O Wiezieniu. Tamże. (nia T.
Sedziego winą gdy Wiezien vciecze z wiezie-
Postepek Prawa przeciw stronie po-
zwanej/ gdy do Sadu stanie. Lxx.

Odwoloki wedle Prawa. tamże.
 Odwołoki wedle zwyczajui Miasta Krako. Lxxi.
 O Wybiciu rozmaitym/ ktore Lacinicy Exce-
 ptiones zowa. Lxxij.
 O Dwoiakim wybiciu. Lxxij.
 O Wybiciu przeciw roznym Personam. Lxxij.
 Skutek wybicia. tamże.
 O zagruntowaniu sprawy przed Sadem. Lxxv.
 Co to iest wdac sye w Prawo. tamże.
 O spolnym vsprawiedliwieniu stron przed ie-
 dnym Sedziem. Lxxvj.
 Postepok okolo spolnego vsprawiedliwienia: y
 Rekoienstwo w spolnym vsprawiedliwie-
 niu. tamże.
 O Oprawach. Lxxvj. (niu. tamże.
 O Gwarze. Lxxvij.
 Gwar iako bywa czynion. Lxxix.
 Co znamionuje Gwar. tamże.
 Obreczenie Gwaru wymyslone. tamże.
 O Odpowiedzi. Tamże.
 Dwoiaka Odpowiedz. tamże.
 O Dowodziech Sadowych. Tamże.
 O Swiadkach. Tamże.
 Przyczyny prze ktore kto nie moze swiade. Lxxxi.
 Czas wiedzienia Swiadkow. Lxxxi.
 Wiele ma byc Swiadkow. tamże.
 Obyczay wiedzienia Swiadkow. tamże.

O pytaniu

O pytaniu przy sluchaniu Swiadkow. Lxxxiij.
 Odmowy przeciw Swiadeckow. Lxxxiij.
 Ktore swiadeckwo bywa wazne. tamże. (vi. T.
 O swiadeckwie Dluznika przeciw Creditoro-
 w. Lxxxiij.
 O Wyznaniu Pozwanego. Lxxxiij.
 Wyznanie kiedy nie iest wazne. Lxxxiij.
 O Lisiech Jawnych y osobliwych. Lxxxiij.
 O Pieczęciach. Tamże.
 O Przysiedze. Lxxxiij.
 Przysiega iako ma byc oddana. Tamże.
 Przysiega spolem przysiegajacych przy glownym
 Dluzniku. Tamże.
 Przysiega Pomocnikow. Lxxxiij.
 O Przysiedze na Roku nie oddaney. Tamże.
 Czas oddania Przysiegi. Tamże.
 Postepok przy oddaniu Przysiegi/ gdy obiedwie
 stronie stana: y gdy ktora nie stanie. Kc.
 O Wolnosci przysiegajacego. Kcij.
 Gdzie sye Przysiega odwieśc nie moze. Tamże.
 Przysiege Pryncypal oddawa nie Plenip. Kcij.
 Przysiega Zydowska z Czeskiej Kroniki. tamże.
 O Ortelu. xciiij.
 Sedzia nie ma sadzić podlug swęy wiadomo-
 ści/ ale podlug Wywodow. Kcv.
 Strony w czym wpadaja/ gdy ktora ku slucha-
 niu Ortelu nie stanie. Kcvj.

o o ij

Sedzia

Sedzia ma obudwu stron zarówno słuchać. T.
Rozność Ortelow. Tamże.

O Appellacyach. Tamże.

Czas Appellowania od Sentencyey. Xcviij.

Do kad ma być porządnie Appellowano. Tamże.

Czas ku wyprawieniu Appellacyey. Xcviij.

Jesli od každy Sentencyey ma być Appello-
wano. Tamże.

Appellująca strona ma przysiędz / iako nie dla
przewłoczenia Appelluie. Tamże.

Obyczay Appellowania y postepę. Xcix. (ne. T.

Kładzenie pieniędzy od Appellacyey zwyczaj-

Sposob odprawienia Appellacyey na Wyssze
Prawo / y forma Listu. Xcix. et Xvii.

Otworzenie Rotulu przyniesionego od Wyssze-
go Prawa. C.

Postepę strony ktora na dalszym dniu z Appella-
cyey stanie / przeciw téy ktora nie stanie. T.

Forma Listu gdy do Krola idzie Appellacya. Cj.

Forma Listu gdy do Kommissarzow Szesci
miast idzie Appellacya. Cij.

Pod Appellacya nic nie ma być znawiano. T.

W ktorych Sprawach Appellacya nie idzie / a od
ktorych Sedziow. Cij.

O skazaniu Jednackim. Tamże.

O Eksekucyey rzeczy osadzoney. Ciiij.

Sposob

Sposob Eksekucyey. Tamże. (nie czynit. T.

Ktore rzeczy Sedzie^o odwodzi / aby Eksekucyey

Stopnie Eksekucyey w rzeczy osadzoney. Tamże

O fencie z ktorego pożytek idzie / y z ktorego po-
żytek nie idzie. Cv.

Innych rzeczy o fencie patrz / List Lxiiij. y Lxv.

O Nakładach Prawnych. Cvi.

Strona przekonana Prawem placi nakłady. T.

Jako mają być dochodzone Nakłady. Tamże.

Placenie Nakładow wedle Prawa / y wedle zwy-
czaju / y Dowod na Nakłady. Cvij.

O Szperunkach. Tamże.

Szperunk na osiadle ludzi / nie ma być dopu-
szczon. Cvij.

Szperunk na Ziemiańskie Poddane nie ma b. T.

Nakłada okolo Imowania sye Konia y innych
rzeczy. Tamże.

Obrona tego v kogo sye ima rzeczy. Tamże.

Postepę okolo Arestowania Konia. Cix.

Postepę okolo wyzwolenia z Arestu. tamże.

Opowiedz Wzedna każdy winien przysięc. Cx.

O pierwsosci Arestu. tamże.

Krawcowi gdy Suknia wkradna / przeciw ko-
mu Pan ma czynic. tamże.

O Inwentarzach. Cxi.

Kto ma czynic Inwentarz. tamże.

Czas ku czynieniu Inwentarza. támże.
 Upominanie około niesprawiedliwych Inwen-
 tarzow. Cxxj. (wi. támże.
 Pożytek Inwentarza Dziedzicowi y Opiekuno-
 ॐ Szewie Krewności. Cxxij.
 W Liniję prostę/ na Dol/ y Wzgore idącey/ y
 w Liniję Pobocznię/które sye Persony za-
 mykają. Cxxij.
 Porządek Spadkow wedle Prawa po zmarłym
 ktory Testamentu nie uczynił. támże.
 Spadek na persony na dol od Oycá pocho: cxv.
 Spadek na Persony wzgore od Oycá idące. cxvi.
 Spadek na Persony pobocznię. támże.
 Spadek między Malżeństwem. támże.
 Spadek do Skarbu Krolewskiego kiedy przy-
 należy. Cxxv.
 Mniſzy nie dziedziczą. Cxxvi.
 Mniſzy kiedy Dziedzictwa dochodzą. támże.
 O Gieradzie y o Hergiewecie. támże.
 Artykul Krakowianow o Gieradzie. támże.
 ॐ Przyiaciół po Malżeńst. Cxx.
 Imiona Przyiaciół po Malżeństwie. támże.

Mieysca Czwartej
 Części. ॐ Kárności Złoczynców.

O mecz-

ॐ Meczaniu Złoczynców. Cxxj.
 Co trzeba bázyc przed meczaniem. támże.
 Kiedy Złodzię ma być meczon. Cxxij.
 W dzień święty godzi sye zdać na meke. támże.
 Żnaki ku zdaniu na meke które pewné/ y które
 niepewné. Cxxij.
 Persony od meki wolné. Cxxij.
 Co iest występ przeciw Młieſtatowi Krolew-
 ſkiemu. Cxxv.
 O rozmaitych mekach. támże.
 Złoczynca o co ma być pytan na mece. Cxxvi.
 Miedzy wielemi Złoczyncami/ ktory ma być
 piérwey meczon. támże.
 O Powtarzaniu meki. Cxxvii.
 Złodzię iestli ma być druga raz meczon/ gdy po
 mece uczynku przy. támże.
 Powołany ma być poiman. támże.
 Złodzięyski kúnſt. támże.
 ॐ rozmaitey śmierci różnyh Zło-
 czynców. Támże.
 Jaka śmiercią ktory Złoczyn: ma być kar: Cxxviii.
 Karanie Haratykow różné/ wedle różnyh
 Praw. támże.
 ॐ Złodzięystwie. Támże.
 Karanie v Pragi. Cxxix.

Obzyna-

Obczyńanie Dſu albo Noſa mięasto Włoſow v
Pragi. Tāmże.

Ktorę Żłodzieie Cęhuia. Tāmże.

Czemu Żłodzieie Wieſza a Niewiaſty topi. T.

Kto ku kradzieictwu dopomaga/ albo rzeczy krad-
zione przechowywa/ iako ma być karan. cxxx.

O Rzeczach odietych Żłodzieiowi przy poimā-
niu. Tāmże.

O Cudzołostwie. Tāmże.

Karania za Cudzołostwo rozmaite/ wedle ro-
znych Praw. Cxxij.

Waż/ gdy Cudzołoznika zaſtanie/ co ma czy-
nić. Tāmże.

Waż/ kiedy o Cudzołostwo nie ma Żony ka-
rać. Cxxij.

Żnaki przez które poznać Cudzołoznika. Tāmże.

O Nieżoboyſtwie. Tāmże.

Neżoboyſtwo troiakię/ a rozmaitego Neżoboy-
ſtwa rozmaita śmierć. Cxxij.

Karanie kto zabije Oycę albo Matkę. Cxxv.

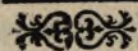
O Pomocnikach na Neżoboyſtwo. Tāmże.

Neżoboyca kiedy o gardło nie ma być ſadzon. T.

Ktoży od Neżoboyſtwa maig być wolni/ albo
bicy karani. Cxxvj.

Doſcōnczenie Keyeſtru.

Senten

Sentencie z Wiſmā
ſwietego zebrane/ kō-
rę na mięscach Sadowych poſpoli-
cie bywāia piſane: aby z nich tak prze-
tożeni na Sadziach/ iako inne Perſo-
ny Sadowi przynależące/ przed oczy
mā zāwżdy powinowāctwo ſwoie
mieli/ a wedle nich ſye z roſta-
żania Bożego zācho-
wywāli.

z

SAPIEN: VI.

Audite Reges, & intelligite: discite Iudices fi-
nium terrę. Præbete aures vos qui continetis mul-
titudinem, & placetis vobis in turbis nationū: quo-
niam data est à Domino potestas vobis, & virtus
ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogi-
tationes scrutabitur. Quoniam cūm eſſetis miniſtri

pp

Regni

Regni illius, non rectè iudicatis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum, in his qui præsumunt, fiet.

¶ **S**luchaycie Krolowie / á rozumieyćcie: **V**ezcie sye Sedziowie krajn ziemie. **N**akloncie vszu wszyscy / ktorzy macie pod swoia mocá wielkosc ludu / á kochacie sye w narodziech: iże wam dana jest moc od nawyzszego Boga / ktorzy bedzie pytal o waszych sprawach / y bedzie sye badal o myslach waszych. **A**bowiem gdyscie byli slugami Krolestwa iego / niesprawiedliwieście sadzili / amiscie strzegli zakonu sprawiedliwosci: ani wedle woleý Bozey chodziliście. **S**traszliwie á rychlo okaże sye wam **P**AN **B**O**G** / ábowiem nasrozszy **S**ad bedzie nad tymi / ktorzy sa przełożeni.

ij. PARALIP: xix.

Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini, & ipse vobiscum est in iudicio. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Non est enim apud DOMINUM Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.

Krol

¶ **K**rol Jozaphat / gdy iednego czasu postanowil **S**edzie we wszytkich miesciech / w Sydostrwie: tak do nich mowil: **B**aczenie co czynicie: ábowiem nie ludzki **S**ad sprawiecie, ale **B**ozy / á on z wami jest na **S**adzie. **N**iechayze bedzie boiazn **B**oza z wami / á z pilnoscia wszytko sprawycie. **A**bowiem v **P**ana **B**oga naszego / nie jest zlosc / ani brakowanie person / ani chciwosc darow.

DEVTRON: I.

Audite illos, & iudicate eos iustè, siue ciuis sit ille, siue Peregrinus. Non agnoscetis personas in iudicio, ita paruum audietis vt magnum: nec reuertamini cuiusque personam, quia DEi iudicium est.

¶ **S**luchaycie ich / á **S**adziecie ie sprawiedliwie: **C**hoc jest **M**ieszczanin / choc **P**ielgrzym / choc **S**asiad / choc **P**rychodzien. **N**ie bedziecie brakowac personami na **S**adzie / tak malego bedziecie sluchac iako y wielkiego. **N**ie bedziecie sye bac zadney persony / ábowiem **S**ad **B**ozy jest.

pp ij

IEREM:

IEREM: XXII

Facite iudicium & iustitiam, vi oppressum liberate de manu calumniantis: Aduenam, Pupillum, Viduam, nolite contristare, neq. opprimatis iniquè, & sanguinem innocentem ne effundatis.

☞ **Czyńcie Sąd a Sprawiedliwość: wciśnionego gwałtem z rąk potwarce wybawcie. Przychodnia/ Sieroty/ Wdowy/ nie zaśmucaycie / ani wciśkaycie złościwie: krwie niewinney nie przelewaycie.**

EXOD: xxij.

Pauperis non misereberis in Iudicio.

☞ **Nad ubogim nie będziesz miał litości na Sądzie.**

DEUTRON: xvi.

NON accipies munera, quia excoecant oculos Sapientum, & deprauant causas iustorum.

☞ **Nie będziesz brał darow / abowiem dary zaślepią oczy mądrych / y przewracają / a te piał rzecz Sprawiedliwych.**

Exod:

Exod: xxij.

Vidue & Pupillo non nocebitis, si læseris eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorū, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio: & erunt vxores vestre vidue, & filij vestri pupilli.

☞ **Wdowie y sierocie szkodzić nie będziecie: iest ich obrażicie / będą wołać do mnie / a ja wysłucham wołanie ich: rozgniewam sye / y pobije was mieczem: a będą żony wasze wdowami / y synowie waszy sierotami.**

PSAL: LVII.

Rectè iudicate Filij hominum.

☞ **Sprawiedliwie sądźcie Synowie ludzcy.**

DEUTRON: xxvij.

Maledictus qui peruertit Iudicium Aduenę, Pupilli, & Vidue.

☞ **Przeklęty iest który przewraca Sąd Przychodnia / Sieroty / y Wdowy.**

Exod: xxij.

Maleficos ne patiaris viuere super terram.

☞ **Śluczyncom nie dopuszczay żyć na świecie.**

pp iij

Deutron:

Sentencyæ

DEVTR: xij.

Auferes malum de medio vestri.

☞ Zglądziś złego z pośrodku was.

DEVTR: V.

Testis mendax peribit.

☞ Kłamliwy świadek zginie.

PROVERB: xxi.

Qui custodit os suum & linguam suam, custodit à tribulatione animam suam.

☞ Kto strzeże wst swoich y ięzyka swęgo / strzeże od zaśmucenia dusze swojej.

PSAL: xxxij.

Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum.

☞ Powściągnay ięzyka swęgo ode złego / a wsta twoie niech nie mówią zdrady.

Exodi xx.

Non loquaris falsum testimonium contra proximum tuum,

☞ Nie będziesz mówił fałszywego świadectwa naprzeciw bliźniemu twemu.

LEVIT: xix.

Non periurabis in nomine Domini.

☞ Nie będziesz krzywo przysięgał przez imię Pańskie.

DEVTR:

z Piśmá świętego.

DEVTR: V.

Non erit impunitus, qui super rem vanam nomen Dei assumpserit.

☞ Nie wydzie karania każdy / który bierze nadaremno imię Boże.

PSAL: xiiij.

Qui iurat proximo suo & non fallit, promissionem habet, quod in Domini tabernaculo habitabit, & in monte sancto eius requiescet.

☞ Kto przysięga bliźniemu swemu a nie zdradza: te ma obietnice / iże w Pańskim przybytku mieszkać będzie / y na gorze jego świętę odpoczywać będzie.

ROM: xij.

Omnis potestas à Deo. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, & damnationem sibi acquirit. Vis autem non timere potestatem, bonum fac. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat.

☞ Wszelka zwierzchność iest od Boga. A tak kto sye sprzeciwia zwierzchności / Bogu przazdzeniu sye sprzeciwia / y potepienie wieczne sobie iedna. A chcesz sye nie bać zwierzchności / czyn dobrze. Jesli źle będziesz czynił / boy sye. Albowiem nie bez przyczyny miecz nośi.

~

165

Armkw

Práva Mandebur-
skiego/ Które zowa Speculum
Saxonum.

Z Łacinskiego Języka na Polski
przetozone / y znown Druko-
wane. Roku

1565.

Cum Gratia & Priuilegio REGIÆ Maie-
statis, cuius exemplum 12. pa-
gina reperies.

IN INSIGNE DOMVS
TARNOVIÆ

Hæc quicunq; vides cœlestia lumina: Phœben
Tarnouia, stella cum radiante, domus.
Cœlestes ea signa viros, Natumq; Patremq;
Ne dubita, totam deniq; ferre domum.
Dant patriæ tenebris hæc claram sydera lucem,
Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec nisi tum poterunt extingui, quando peribit
Hoc cœlum, & quicquid maximus orbis habet.

TRICESIVS F

EPISTOLA

Dświecenie Wiel-
możnemu Panu / Panu J. A. Nowi
Chrystoffowi / Hrabu na Tarnowie /
Kastellanowi Woynickiemu / S. A.
roście Sandomierskiemu / Pa-
nu mnie Łaskawemu.

Est ten obyczay / i ci co Księgi a
pisma iakie ludzien potrzebne wy-
dawaja / thedy ta, prace swa ko-
mu rozumieja byc i ey powagi pod
ktorego by Imieniem pisanie ktore czynia bylo lu-
dziem wzietse / y przyiemnieysze / y ktoryby mogl
byc takim rzeczam / ktore pisza / powodem y obro-
na. A poniewazes W. A. z domu starozytnego
slawnego / w ktorym zawse byli Ludzie / Rzecz
pospolita milniacy / a ktoryzy sprawiedliwosci sye
dzierzeli / y iey pomagali / iakoz y czasu ninieysze-
go J. A. Pan Ociec W. A. Pan Slawny /

a ij

ktory za

który za wieku swęgo aż do tych czasów / y czasu
 pokoju / y czasu walki Rzeczypospolitey sławnie
 y pożytecznie służył / czego ja praniem swym w
 kracam / iż rzecz iáwna á wiadoma ludzkiem iest.
 Aby kto niemniat że pochlebować chce / gdyż
 o żywych pisać / o ich uczynkach / o ich dziełach /
 á zwłaszcza o tych / którychby dobrodzieystwa
 użyć mógł niegdy: wtedy sye takich rzeczy prze-
 to wchraniaia za żywota wydawać: Bo aczkol-
 wiek kto prawde mówi o żywych / wszákoż za-
 wiśni Ludzie inaczej nie umieia iedno pochleb-
 stwu przyczytać: Jak dobry á pobożny człowiek
 gdy zła powieść o żywych słyży / nienawisći przy-
 pisuje. A iż ty Książki które na Polskie przelożo-
 no / á przez mie Drukowane są / około czynienia
 Sprawiedliwości są / przez które żadna Ziemia /
 żadne Królestwo sprawować sye dobrze niemo-
 że / Tedy tego potrzeba aby sye Sprawiedliwo-
 ści czynić każdy uczył / za czym iuż wszystko dobre
 pochodzi: Bo gdzie sprawiedliwość iest / tá czyni
 zgode między ludzmi / boiażni złym aby nie grze-
 szyli: gdzie sprawiedliwości niema / tam sye do-
 bre nic dziać nie może / bo pismo mówi / Propter
 iniusticias transferuntur Regna de gente in gentē.
 A tak nie tylko Królowie / Książetá / ale thęż y
 Senatorowie / y wszyscy którzy Rzeczypospolita

sprawia

sprawia / albo o nię radzą / mają umieć Spra-
 wiedliwość czynić / iżby Pana Boga przodkiem
 znając / nie obłudnie / ale z prawego serca go ch-
 walili / y iego sye nauką sprawowali: Rzecz po-
 spolita swoje / iesli chcą iey dobrze służyć / á dobrze
 iá sprawować / aby iá znali: bo Rzeczypospolitey
 nie znając / tam dobra á pożyteczna rada być nie
 może: Bo rada w każdej potrzebie / wedle sposo-
 bu każdej Ziemi ma być dawana á czyniona.
 Na przykład: Ktoby chciał radzić o Polskich rze-
 czach sprawiać sye wedle sposobu Weneckiego /
 także też Weneć / albo inni Ludzie mieli sye spra-
 wować wedle obyczajów polskich / tedyby to stać
 nie mogło. Trzeba thęż tu sprawiedliwości y
 tu wszystkim innym rzeczom aby każdy przelożo-
 ny pożytek Rzeczypospolitey / wiecéy miłował niż
 swoy własny: Abowiem kto wiecéy miłuje wła-
 sny pożytek niżli pospolity / pożyteczny być w Ra-
 dach nie może / gdyż łakomstwo wszystkim rze-
 czom dobrym przekaza / własne á pocziwé doko-
 nanie / przodkiem Sprawiedliwość. Żadne Pra-
 wa / żadne Sady nie mogą być dobrze sprawa-
 wane od łakomych / wszystkim złosci / wszystkim rospu-
 sty / wszystkim występki / beda bez pomsty / gdzie to
 może odkupić złotem. Nie iest nic tak Swięte-
 go / ani tak pobożnego / czego nie zgwałci łakom-

a iij

stwo: A

stwo: A tak którzy w Rzeczy pospolitey co sprawa
wuię / iakomstwa sye bärzo wiärować mäia.
A iż też niegdy pokoy a niegdy walki po sobie by
wäia / trzeba sye starać / aby y času pokoiu / y cza
su walki każdy taki umiał sye zgädzać / a przychy
lać radami swymi / tak iako potrzeba na ten czas
niešie. Czasu pokoiu / naywietż potrzeba / aby
była każdemu sprawiedliwość: a rozeznawać / al
bo czynić Sprawiedliwość bez umienia Prawa
żadny dobrze nie może: a tak trzeba prawo umieć.
Czasu walki / aby miał też naukę y sprawę rzeczy
rycerskich / iakieby mógł / a P. Bóg by mu umieć
dopuscił / y moc nieprzyiacielską y swoje widzieć
wedle czasu tak o Obronie myślił / radził / albo i
też sprawował / iakoby rozumiał napożytecznię
być swęy rzeczy pospolitey. W rzeczach też tych /
które sye po innych kräich dzieia / aby sye też sta
rał / żeby wiadomość miał / iaka być może: iesliby
sye gdzie indziej co dobrego działa / coby też w nas
mogło być / aby sye o to starał / żeby też to w nas
było: a coby źle / aby tego przestrzegal / aby sye to
do nas nie wniosło. Thęż gdzie przyydzie czy
nić przymierza / traktaty iakie / odpowiedzi z stro
ny rzeczy pospolitey / aby w tym opatrny umiał
być / aby Rzecz pospolita omyłką albo błędem i
kim nie była wprowadzona. A iż tho są wielkie a

trudne rze

trudne rzeczy / trudno a snadź niepodobno / aby
kto w tym wszystkim doskonały być mógł / wszak
że iednak / im kto więcej tych rzeczy w sobie ma /
tym też więcej pożyteczny rzeczy pospolitey iest.
A iż iakom przed tym powiedział W. Wiel: M.
z tego domu / tego Cyca / w tę Rzecz pospoli
ty naszey wrodził sye / k temu iże też ma ponieka
wiadomość innych kräiów Krześcijanских kto
re W. Wiel: M. widział: k temu też roście / a
by niegdy obyczajem Przodków swych rzeczy po
spolitey dobrze służył: Tedy W. Wielmo: M.
przeto Dedykował thy Książki / aby Wielmoż
nością swą y przykładem Cycomskim / W. M.
Sprawiedliwości strzegł / y owsem ię działał /
y pomagał iey każdemu / tak w bogiemu iako y bo
gatemu. Acz są Prawa różne / a wszak oż z ro
zumienia iednego / thedy theż iacnię rozumieć y
dugie / a zwłaszcza tych / których ludzie pospolicie
a obecnie używają. Bo gdy Oświecona Wiel
możność wasza będzie miłował sprawiedliwość /
będzie miłował Pána BOGA / który dał nau
kę: Będzie miłował Pána BOGA ze wszystkie
go serca. etc. Bliźniego swego iako sam siebie /
a w tym zależy wszystek Zakon: a też to przyrodzo
ny iest Zakon: czego byś nie rad abyć czyniono /
tego nie czyni drugiemu. Nie radbyż żaden / aby

trzymać

krzywdę miał / nie ma ięu też czynić nikomu. A
 krzywda bywa czynioną / nie tylko ze złości / ale
 też y z nieumiejetności / a Prawo umieć / może
 nikomu nie krzywdzić / gdy iedno then co sędzi /
 albo rądzi / wedle Prawa czyni. A przeto ty
 Książki Jasne Wielmoż: W. M. posyłam po-
 trzebne ku Sedom / a prośę pokornie / aby W.
 Wielmoż: M. te pracę rąk moich / iako od Słu-
 żebnika swęgo nayswolniejszyego / ra-
 czył wdzięcznie y w obronę
 swoje przyjąć.

W. Wielmoż: M.

Powolny służebnik /

Lazarz Andry-
 sówic.

Przemowa ku Czyn-
 telnikowi.

Choćkolwiek wiele Articulów
 opuszczono które w Prawie
 są / a nie często ani zawsze sye
 przytraffia / Drugie też nie są potrze-
 bne ku sprawom Obywateľom tu Ko-
 ronnym: niektóre też nie tak szeroco opi-
 sané / iako w Prawie stoia. Wszakże tak
 wszystko napisano / iż każdy wyrozu mie
 iako która rzecz skazać ma. A gdzieby
 też tego potrzebá / tedy w Łacińskim
 Exemplarzu to naydzie coby sye opu-
 ściło ex industria: tylko ty są opisane
 Articuly / które pospolicie a obecnie sye
 przygadzaia / a których Ludzie obecnie
 przed Sad przychodzą / a do Prawa sye
 wcielają.

bciekaia. Al przeto aby w miasteczkach/
 gdzie dobrych Praktyków niemaż / tak-
 że też Szlachta y Wziednicy / którzy I-
 mienia sprawui a / a między Ludźmi a
 poddanyimi Sprawiedliwość ich roze-
 znawaią / aby rzeczy ty które sye obecnie
 między ludźmi przygadzaia / wmieli a
 wiedzieli iako sadzić / a sprawiedliwość
 bznawac maia / aby nie z głow sadzili /
 ale wedle Prawa pisanego / gdyż każda
 rzecz która sye wedle porządku z Prawa
 dzieie / tedy sye sprawiedliwie dzieie / a
 co nie wedle prawa / cho iuż krzywdą a
 niesprawiedliwość: y z dobrym sumnie-
 niem to być nie może / gdy kto nie we-
 le Prawa sadzi / bo sye może omylić y
 oradzić / a z niewinnego winnego b-
 dziailać / a z winnego niewinnego / al-
 bo temu przypsadzić / kcho do czego spra-

170
 wiedliwości nie ma / a tego odkazać kto-
 ry sprawiedliwość ma : O co sye trze-
 ba Pana Boga bac / który rozkazał
 sprawiedliwie sadzić : Iuste iudicate filij ho-
 minum, Na drugim miejscu / Dum tem-
 pus accepero , iusticias vestras iudicabo. Al tak
 kto sye nie chce omylić / tedy sye pra-
 wā pisanego dzierżec / a wedle tego sa-
 dzić. Tak czyniac / nikomu sye w iego
 sprawiedliwości nie ubliży / a sumnie-
 nia też złego nie będzie mieć potrze-
 ba / ponieważ to iest Regula Iuris:

Quod Iure fit: iuste fit. &c.

PRIVILEGIUM.

*Privilegij à S. R. M. Polonorum concessi,
ne quis per ignorantiam laboribus nostris
nocendi occasionem arripiat, teno-
rem hñc inseruimus*

SIGISMUNDVS AVGVSTVS
DEI GRATIA REX POLONIE
MAGNVS DVX LITWANIE, RVSSIE,
PRVSSIE, MAZOVIE, SAMOGI-
TIE, &c. DOMINVS ET
HÆRES.

NOTVM facimus tenore præsentium Vniuer-
sis & singulis quorum interest aut intererit.
Cum fidelis dilectus Lazarus Andreæ Typogra-
phus, Nobis reuerenter exponi fecerit, se constitu-
isse in communem vtilitatem suis proprijs Impen-
sis imprimere Libros quosdam vtilis, ad publicè
edendum: & petierit, vt consensu Nostro id fieret,
publico commodo consulere volentes, id ei concessi-
mus, vt qui libri ei oblatis fuerint, magni vel par-
ui, siue Latini, siue Græci, siue Hæbraici, aut etiam
lingua Polonica, aut Hungarica conscripti: eos nul-
lo impediante Typis mandare possit, vel ipse vel

filius ipsius

A REGIA MAIESTATE.

174
filius ipsius Ioannes: ita tamen vt subiacent Legi-
bus & consuetudinibus in hac Impressoria arte de
iure obseruari solitis. Nos etiam consulere indem-
nitati eorum volentes qui magnis suis impensis cõ-
muni vtilitati prodesse student, ideo & præfatum
Lazarũ ipsiusq; filium Ioannem PRIVILEGIO
& Edicto NOSTRO REGIO munimus, & te-
nore præsentium pro Nostra authoritate edicimus,
Statuimus, & districte inhibemus, ne quis Typo-
graphus, seu Impressor, seu Bibliopola, mediatè
vel immediatè Nostro Regno subiectus intra De-
cennium audeat imprimere, vel imitari, vel diuen-
dere, siue hic siue extra Regnum, Libros excussos
à præfato Lazaro seu filio eius: sine expresso alter-
utrius consensu. Qui secus fecerit, præter amissio-
nem librorum, hic per æmulationem impræssorũ,
multam quoq; sex marcarum, auri puri, pendere
irremissibiliter tenebitur: Cuius multæ medietas
Fisco Nostro cedat, altera præfato Lazaro, vel
Ioanni filio eius legitimo. In cuius rei Fidem &
Testimonium SIGillum Nostrum præsentibus est
appensum. Datum Vilnæ, tertia die APRILIS. An-
no Domini, Millesimo, Quingentesimo, Qin-
quagesimo Octauo. Regni Nostri,
Vigesimo nono.

b iij

Registr

Regeſtr dla łatwiey- ſzego należenia rzeczy którey ko- mu potrzebuiaćey.

O Spadkach á o Wliſkoſciach.	Liſt i.
O Niewiaſtach y o Dziewkach / á o Gieradzie.	Liſt iij.
O Przedawaniu y o Kupowaniu Imienia / y o wzdaniu Prawa	Liſt p.
O Dawnoſciach.	Liſt xij.
O Długach á o Dlužnikach.	Liſt xiiij.
O Świadcach / o Dowodziech / y o Odwodziech.	Liſt xvij.
O Przyſiegach.	Liſt xx.
O Jednaniu á Zgodach.	Liſt xxi.
O Reſcymentach.	Liſt xxij.
O Gwałciach / Gwałtowniſkach / o Niezobow- ſtwie / y o Kánach.	Liſt xxiiij.
O Złodzieyſtwach / o Kradzionych / albo Nale- żionych rzeczach.	Liſt xxviiij.
O Wieźniach á o Złoczyńcach.	Liſt xxx.
O Pożodze.	Liſt xxxi.
O Sfałſzowaniu iakiey rzeczy albo kupiey.	xxxii.
O Opiekunach.	Liſt xxxiiij.

O Dzieciach

O Dzieciach które lat nie mają.	Liſt xxxv.
O Teſtamentach.	Liſt xxxvi.
O Zastawnych albo pożyczanych / á ku chowaniu danych rzeczach.	Liſt xxxviiij.
O Naiemnikach á o Naymiech.	Liſt xxxix.
O Szkodach Domowych.	Liſt Lx.
O Zwierzętach ſzkodzących.	Liſt Lxij.
O Sedziach y o ſprawiedliwości czynieniu xliij.	Liſt Lxix.
O Appellacyach.	Liſt Lxix.
O Przekazkach / prze które ſye ieden może wyiąć / gdyby ku Prawu nie ſtanał / iako Lacinnicy zo- wa Legal impedimentum.	Liſt L.
O Jarmarkach.	Liſt Li.
O Wielkierzu.	Liſt Lij.
O Przywileiach / Chyrografiach / y o Rece wła- ſney.	Liſt Lij.
O Ślugach.	Liſt Lij.
O Prokuratorach.	Liſt Lv.
Statut okolo Gwałtów w Toruniu uczyniony. Roku M. D. XX.	Lvij.
Długi Statut M. D. XXviiij.	Lviij.
Trzeci Statut M. D. XXXviiij.	Liſt Lix.
Nauka á ſpoſób bronienia / czasu przygody zley o gniowey.	Liſt Lx.

Spadkach á o Bli-
skosciach.

W Rodzaiu poſi ſa ci/
co idą na dół/ iako Syno-
wie/ Bracia/ Sioſtry/ ie-
den po drugim / Bo ſa w
iedney Liniey / Dziećki/
Wnękowie / Prawnęko-
wie / poſi iedno proſtey
Liniey ſſawa w Rodzie:
ci biorą Spadek ieden po drugim. Ale gdy tych
nie ſſanie/ co idą proſtą Linia/ Tedy przed tymi
bliſzymi co z boku idą / biorą ci / które zową po
Łacinie Ascendentes, iako ieſt Oyciec/ Matka/
Dziad/ Baba/ etcet. Ci biorą ſpadek przed ty-
mi przyrodzonymi/ co z boku przychoǳą/ a nie
z proſtey Liniey Rodzaiu idą. vt de hoc Speculo
Saxon: lib: i. Artic: 17. & Iure Munic: Artic: 63.

M Jedzy Pobocznymi/ y Stryy / y Wuy/ albo Ciotka/ przychodzi po Spadek: Tedy którzy są iednakiy bliskości / równi sobie w Rodzie / biorą iednako Spadek przed dalszymi: wśatże Synowcy/ Siostrzenicy/ którzyby zostali po Rodzicach swych/ mają to Prawo równo z Stryyimi/ y z Ciotkami / iakoby też byli żywi Rodzice ich: mają też brąc Spadek równy/ tyle ileby na Oycá albo na Matkę ich przydz miało. Bo Rodzice ich / Prawo im swé przywmiérá. Spec: Sax: lib: i. artic: 17. Et Iure Municipali artic: 66. in Glossa. Et Specus Saxo: lib: i, articulo 5.

W Nekowie/ gdy ostána po Dziádu / gdy im też Oyciec vmrze/ w Dziedzictwie z Stryyimi/ y z Ciotkami zdawna y theraz bráli dział/ a Wnekowie po Dziewkách nie bráli: A wśakoż to inż skáżono / y tak inż po Dziewkách/ iako po Syniéch biorą bliskość Wnekowie. Abowiem nie iedno Mężczyzná albo Białogłowá / sami ku rozmnożeniu Rodzaju: Ale iako Bóg / y Mężczyzne y Niewiáste stworzył ku Rodzajowi/ Tak też oboim w bliskości Imienia ma być równość zachowana. Spec: Saxo: libro i, articu: 5. Et ad idem lib: ij, articulo 20. Et libro i, artic: 3. & Artic: 17. Et Iure Municip: Artic: 63.

Potomstwo

Potomstwo ieden po drugim thedy sye inż w siódmym Rodzaju kona: Bo tam inż Rodzay przestawa. Specus Saxo: lib: i, artic: 3.

One z Dziećmi gdy ktho po sobie zostawi Matkę ich/ kiedy ty Dzieci zeyda przez płodu/ a Matka ich ie przeżywie/ tedy nikomu nie przywmiéra/ y nikt inny niebedzie po nich spadku brał w dziedzicznym ich Imieniu/ iedno Matka ich włásna. Speculo Saxonum libro ij, artic: 38.

Dzieci które ma ktho z nieslubną Żoną / iesli ia potym poymie / tedy inż takie Dzieci są iako y ty/ co sye w Malzeństwie vrodza/ y biorą Dziedzictwo z tymi/ co sye z Malzeństwa narodziły. Bo inż Malzeństwo acz sye potym stánie/ vczyni ie iako z poslubnéy Żony. Speculo Saxonum libro i, articulo 51.

Imienia ani Dziálu / nie biorą z Bráćia Barłowie/ ani Barlice/ Szaleńi/ Gluchowie: ale sye takimi opiekác mają. Speculo Saxonum libro i, articulo 4.

Maz gdy vczyni Żenie swéy Dożywocié na Imieniu/ iesliby Dzieci iey pomarli/ ktho

A ij rym

rym ono Imienie należało: tedy także Dziedzic-
two albo Własność/ po nich przypada Matce
ich/ którzy w łono takiego Imienia swęgo przy-
wieraia. Iure Munic: Artic: 57.

Rzeczy/ któreby zostały po którym Rzemie-
śniku/ a zwłaszcza ku Rzemieslu należa-
ce/ tedy nie idą na kogo innego/ iedno na po-
tomki albo bliższe: a żoną do tego nie ma nie/ ani
to do Gierady przysłuże: oprocz tego Naczynia/
którymby sama Żoną robila/ tedy to ku Giera-
dzie przysłuże: iako iest Tkackie naczynie. Iure
Municipali Artic: 23. in Glossa.

Potomkowie/ którzy po Oycu/ albo po
Matce ostawaia/ którzy nie są z Imienia
odprawieni za żywota Rodziców swoich/ Te-
dy biorą Imienie przed tymi/ którzy już są od
swych Rodziców odprawieni/ że już wezmą od-
prawę od nich za część ich/ a że już mieszkają ko-
dy na swym chlebie. Speculo Saxonum Libro ij,
Artic: 20. & lib: i, artic: 13. Iure Munic: artic: 57.

A iesliby tacy odprawieni/ chcieli dział
mieć/ wszystko pod przysięgą powinni położyć co
wzięli/ a wszystko w dział puścić. vt de hoc Spe:
Saxo: lib: i. arti: 13. A powinni ie być z sobą
w dział wpuścić/ ci co nie byli odprawieni: o-

procz

procz żeby sye wkażało/ żeby sye przed tym z imie-
nia wyrzekli/ tedy działu brać nie mogą. Wy-
pisano też rzeczy/ których nie powinni kłaść w
dział/ ci co są już odprawieni: iako gdy co któ-
ry po żenie weźmie/ albo gdzie Oyciec albo Mat-
ka dadzą Synowi albo Dzięwce Szaty/ y inne
rzeczy/ po ki w zdrowiu są. Co też żyjące albo
wysłuży na Walce. etcet. vt de hoc Spec: Saxo:
Libro i, arti: 10. Et Iure Municipali articulo 57.
Et Speculo Saxonum Libro ij, articulo 20.

Potomkowie którzy ostają w Imieniu/ ie-
śli ieden z nich umrze: Druzzy którzy zo-
stają Bracia albo Siostry/ dzielą imienie mie-
dzy sye. Ale sye to rozumie/ gdzieby Matki ży-
wey nie mieli/ na których po Dzieciach Imienie
spada/ gdy które z iey Dzieci żydzie bez płodu.
Iure Municipali articulo 57.

Imienie gdy między sobą Bracia albo sio-
stry dzielą/ starszy dzieli/ młodszy wybie-
ra. Speculo Saxonum Libro ij, articulo 29.

Sdy umrze Niewiasta/ Imienie iey na
Dzieci przypada. A iesli Dzieci iey po-
mra/ tedy ono Imienie na Oycu ich przypada: a
przyrodzeni z strony Matki/ po takich Dzieciach

A iij nie bio-

nie biorą Spadku gdy Ociec żywy / iedno Ociec:
Toż też y o Matce ma być rozumiano / że po ta-
kich Dzieciach nie bierze nikt Spadku / iedno O-
ciec y Matka poń żywi: gdzie ieden z nich ży-
dzie / bierze drugi z tych: Jako sye tho napisało.
vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. articulo 17.
Et Iure Municipali Articulo 63.

EMrze ktho / który nie ma ani Bracię / ani
Siostr rodzonych z oboich Rodziców: te-
dy bliższy / co są w równy Linie / tak z Rodzā-
in Oycowskiego iako y Matczynego / równym
Prawem biorą Imienie / którego im przywiera.
Spec: Saxo: lib: i, artic: 17. & Iure Muni: art: 63.

Eśli kto Spadek bierze / który iest z innego
Prawa / z innej Jurisdicyey: ma postać-
wić Rekoymie albo sye wiścić / iesliby kto bliższy
ozwał sye do tego Imienia / a odzierzał ie z Pra-
wa / iż to co bierze ma zaśie wrócić. A tho iest z
Prawa y z zwyczajū / dla wchronienia na potym
trudności.

Dziecinne wszytki rzeczy / które w Imieniu
Dziecinnym zostawia / tedy tak Męż-
czyzny iako Białogłowy równy Spadek y rów-
ne Prawo mają: oprócz Gierady a Hergiewetu.
Speculo Saxonum libro i, articulo 27.

Ci którzy

E którzy w Potomstwo iakie wchodzą / że
biorą Imienie / albo Dziedziczne: albo Nie-
wiaſty które biorą Gierade / albo Potomkowie
co przychodzi na nie Hergiewet / tedy tho czynić
powinni: Naprzód kto Dziedzictwo bierze / dłu-
gi powinien płacić. Specu: Saxo libro i, Art: 6.
Gierade Niewiaſta która bierze / powinna łozę
wſtanie dać Mężowi umarłey Żony: po kthoręy
Gierade bierze. Specu: Saxo: libro iij, Artic: 38.
Kto bierze Hergiewet / to iest Zbroie / bliższy ktho-
remu sye dostanie Miecz / to iest ſtarſzy miedzy
Bracia / ten iako Opiekun / powinność te na so-
bie nieſie / że powinien w Sadzie bronić ſiero-
ty tēy która sye opieka. Iure Municipali Articulo
26. Et Articulo 49.

Pochomé rzeczy / Mąż po Żenie bierze / y ie-
mu ich przywiera: oprócz Gierady / gdzie-
by thego nie oddałā za żywota z przyzwoleniem
Mężowym. Speculo Saxonum Lib: i, Ar-
ticulo 31. Et Libro iij, Ar-
ticulo 76.

O Nie.

**O Niewiastach, y o
Dziewkach / á o Gie-
radzie.**

Naż po Żeniny Śmierci /
wszystki rzeczy ruchające bierze:
oprócz Gierady / te bierze co na-
bliża w Rodzie umarłej Nie-
wasty: mimo też własne Syny
i córki / bliska w Rodzie Gierade bierze / y nie mo-
że ićy nikomu / ani Mężowi / Testamentem od-
dać / á od bliższych w Rodzie oddać: á inne rze-
czy ruchome / tedy Mąż po Żenie bierze. Speculo
Saxonum lib: iij, artic: 76. & Arti: 80. & Speculo
Saxonum lib: i, articulo 31. & articulo 20.

Gierada to iest / co ty rzeczy do nićy przy-
stuszą / szaty Niewieście / krawane albo
inż poczet / Sukno albo Płotno / y ty rzeczy któ-
re ku Niewieściemu ubiorowi należą / abo czego
za Męża używała. Ale gdzieby Mąż kupczył
Suknem albo Płótnem / chociażby poczet było /

tedy to

tedy to nie idzie Żenie / ale Potomkom / albo bliż-
szym umarłego: tylko sye to rozumie o tych rze-
czach krawanych / któreby nie ku Kupiectwu na-
leżały / ale tylko ku chodzeniu / á używaniu Do-
mowemu. ¶ Też do Gierady przysługają / ko-
nie którymi robiono / krowy / wieprze / y inne rze-
czy: iako geśi / kury / strzynie / strzynki / małe / zło-
to ná niciach / wezglowia / poduski / prześciera-
dła / rzeczy łazienné / len / pierścienie / których za
Męża używała / wienice / Księgi / ná których sye
Niewasty modlą / zwierciadła. Iure Muni: arti:
25. & arti: 57. Et Speculo Saxo: Lib: i, artic: 24.

Dziewka która ostawa w domu y Rodzi-
cóm / á nie wyprawiona od nich / tedy po
Matce bierze Gierade: á ta co inż wyprawio-
na / nie ma z nią brać Gierady / dla tego / iż ta co
inż wyprawiona / wzięła inż wyprawy swą / á ta
czekała y ku szkodzi y ku pożytku: Bo snadźby
też takich rzeczy nic nie ostalo. A tak cokolwiek
takich rzeczy weźmie / nie powinna tego z Sio-
strą dzielić. Spec: Saxo: lib: i, artic: 5. & Speculo
Saxo: lib: ij, arti: 19. & libro i, articulo 13.

Mąż Żony swojej Szaty / iesliby za ićy zdro-
wia albo żywota / za potrzeba zastawił /
potym Żoná umrze / á bliska domaga sye Gie-

B

radzy:

radę: Mąż powiada że za potrzeba za zdrowia
 Żony ſwey ſzaty zaſtawił / y pieniądze w choro-
 bie iey ſtrawił: bliſſaby ſye przedſie dopierała/
 gdyż ſye zna/ że on zaſtawił/ a nie żona iego: ieſli
 ma doſyc czynić za tho/ albo nie: Mąż przedſie
 to powiada to pierwey/ że za potrzeba/ a za zdro-
 wia Żeninę zaſtawił/ a że ia tym żywił: ieſli
 Mąż może dowieſć onym v kogo Szaty zaſta-
 wiono/ że za zdrowia Żeninę Szaty zaſtawił:
 tedy ta która ſye Gierady domaga / ma ſamą ſo-
 bie wykupić: a Mąż w tym nie powinien ſko-
 dować. vt de hoc Spec: Saxo: libro i, articulo 24.
 A iż na potrzebe żenine to vtracił a zaſtawił: ie-
 ſli mu nie wierza/ przyſiega tego ma podeprzeć/
 że tak ieſt. Iure Municipali Articulo 23.

Niewiaſta / gdzieby oddała Gierade na
 ſmiertelnę poſcieli / ponieważ nie może
 nic czynić przez Mężowęgo przyzwolenia: A tak
 Mąż ma opatrzyć/ aby ſye nie ku ſzkodzie iey po-
 tomſtwu niedziało: A gdzieby ſye ſtalo/ powi-
 nien o tho odpowiać. Bo iako Mąż Żone po-
 winien w chorobie opatrzyć / we wſſyſkich po-
 trzebách/ tak też powinien opatrzyć a nie dopu-
 ſcić/ aby ſye co ſtalo ku ſzkodzie Potomków w
 tych rzeczach które po ſmierci iey na nie przypa-
 daia. Abowiem Żona oprócz Mężowey wolej/

ani żadna ſierota kim ſye opiekaia/ niemoga nic
 dać bez wolej ſwego Opiekalniſa: a coby ſye w
 tęy rzeczy ſzkody ſtalo/ tedy Opiekun p. winien
 to oprowować: iako o tym Specu: Saxo: libro ij,
 articu: 38. A nie wymówi ſye tym Opiekun/ że
 nie był/ albow nie wiedział/ gdyby ſye ſierotam
 ſzkoda ſtala: Bo powinien wſſyſtko opatrzyć/
 aby prze iego niedbałość a nieopatrzenie / ſiero-
 cie która ſye opieka/ ſzkoda ſye nie działa. A co ſye
 Gierady dotyczy/ Tedy ieſli odpowie że nie był/
 nie wiedział: y niſli domą był/ thym iuż były ty
 rzeczy przez Kapłana wynieſione / kthóremu to
 Żona dała/ dla miłoſiernęgo uczynku: tedy bli-
 ſzy będzie Prawem tego odeydz / a niſli go maia
 w tym poſonąć. A Gierady/ to ieſt tych rzeczy/
 iuż nie v Męża/ ale v tego v kogo rzeczy ſa / ma
 bliſſza dochodzić. Specu: Saxo: libro i, Artic: 11.
 Et Iure Muni arti: 23. Et Spec: Sax: lib: i, art: 24.

Gierady/ iako ſye napisało / że żadny nie-
 ma brat / iedno bliſſza Niewiaſty thęy/
 która iey odymiéra. A ieſli Niewiaſta/ po ktho-
 ręy Gieradą oſtanie/ nie oſtawi Dzięwki po ſo-
 bie/ a ma ſyną jaką kthoryby iuż Aſolitem był/ ten
 bliſſzy będzie Gierade wziąć niſli ſioſtra Mat-
 czynia/ albo inna bliſſza. Ale gdyby ſye zaſie w
 inny Stan odmienil/ tedy powinien zaſie Gie-

rade wrócić. Jesliżby Dzięwka była/ a Syn
 też tak Alolit/ równo taki Brat z Siostrą Gie-
 rade weźmie: Jako o tym Speculo Saxon: libro i,
 Artículo 5. A iako przychodzi na bliższe po Nie-
 wieście Gierada/ tak iako już opisano/ co ku nię-
 przysłuże: Tak też po Mezu gdyby Synów nie-
 miał/ na iego bliższego przychodzi Hergiewet/
 tho iest/ Miecz/ Zbroia co naylepsza na iednego
 człowieka/ Kon co lepszy z siodlem. O ty w-
 szystki rzeczy/ gdyby Wdowa umarłego Meza
 Zone winiono/ czegoby z tych rzeczy nie miała/
 Przysięga odeydzie. A gdzieby ich kilka było
 Braciey równych w Prawie ku thym rzeczam/
 Starszy Miecz weźmie/ a drugiemu rzeczami
 równo sye dzielić beda. Specu: Sax: lib: i, arti: 22.
 Et Iure Munici: Arti: 25. A tych rzeczy nie zowa
 nigdy inedy Gierada/ albo Hergiewetem/ iedno
 po śmierci tych którzy tego odymra: dla thego/
 iżby wiedzieć co bliższej albo bliższemu ma być
 dano/ a co na nie przychodzi. Bo za żywota
 nie zowa iedno każda rzecz swym imieniem/ są-
 ty sątami/ zbroie zbroia: y wolno poży żyw kto
 swym sąfować. vt de hoc Iure Munici: Arti: 23.

¶ A iesli kupi suknią dziś/ a potrzeba mu in-
 tro/ może ją przedać ku swęy potrzebie. Także też
 Mąż zbroie: tylko na śmiertelney pościeli oddać
 thego nie może/ co za żywota mając/ a dobrego

zdrowia

zdrowia miał a chował aż do choroby. A tak w
 chorobie tego vtracić nie ma ani może/ y nikomu
 oddać/ ku szkodzie tym na które to przypada/ y po
 śmierci iego nie ma nikt tego brat/ iedno bliższy/
 iako sye napisało. Iure Municipali Artic: 65.

¶ Jerady ani Dziedzictwa Zoná Mezowi
 nie może wzdać/ bez przyzwolenia Dzię-
 dziców a Potomków. Także też Mąż Zenie.
 Speculo Saxonum Libro i, Artículo 31. Et Iure
 Municipali Artículo 65. Et Artículo 26.

¶ Ona iesli ma od Meza swęgo zapisane opá-
 trzenie do żywota/ iako to zowa Lacinistim
 iezykiem/ Prouisionem vite: thedy żywność do-
 mowa/ coby ją ku żywności na ieden rok nągo-
 towano/ przychodzi iey wshytkego polowica. A
 gdzieby takiego opátrzenia do żywota nie mia-
 ła/ tedy używać tego ma/ iedno póty póki w J-
 mieniu siedzi/ a póki iey z Imienia Dziedzicy
 nie wyprawia. Speculo Saxonum libro i, Articu-
 lo 22. & Artic: 24. Et Iure Municip: Artic: 24.

¶ Ona ktoraby po mezu swoim ostala Bze-
 mienna/ na Pogrzebie Meza swięgo/ albo
 też trzydziestego dnia po tym/ ma to wskazać że
 iest brzemienna: A gdy sye takie Dziecie wrodzi/

B iij po Oy

po Oycowskięj śmierci / gdzieby Dzieci Meż-
ię / temu to pośledz narodziem / części iego
dać niechciały / tedy ma dowieść czterzmi Meż-
mi / y dwiema niewiaściami / co ię w Pologu słu-
żyły przy narodzeniu tego Dziecięcia: które dzie-
cie iesli umrze / Matce w łono przywmięra. A
gdzieby do Kościoła doniesion potym umarł /
tedy w takiej mierze / Kapłani / Mniſzy / Nie-
wiaſty / ſwiadczyć mogą / że go żywego widzieli.
A tak s tąd mają brać rade Niewiaſty / aby przy
Pogrzebie / albo trzydziestego dnia opowiedzia-
ła / że ia Meż brzemienią odumarł : a Niewia-
ſta może plód noſić w żywocie dzieſieć Miesie-
cy y dwa dni / a nie dłużej. Speculo Saxoni lib: i,
articu: 33. Et Iure Municipali arti: 96.

Gdyby kto Malżeńſtwo z Żoną brał / z któ-
raby piérwéy nie mieſzkał / iżby ia z brz-
chem poiał / Tedy ten plód który ſye wrodzi / gdy
w Malżeńſtwo wſtąpią przed czasem / także też
które ſye wrodzi po śmierci Oycowskięj poźnięj /
Tedy nie ſa zupełného Prawa aby brały Spa-
dek z innemi dobrze narodzonymi. Speculo Saxo:
libro i, artic: 36. Et Iure Municipali arti: 96.

Jone gdy Meż pómie / a z nią nic nie we-
źmie / ſamby thęz nic nie miał / a potymby ſye

spółu

spółu dorabiali / tedy żona po Meżowéy śmierci
czwarta część bierze y Gierade / a trzy części na
Pótomki Meżowé. vt de hoc Iure Municipi: artic:
22. & Speculo Saxo: lib: i, artic: 21. & artic: 24.

Jona póki Meż żyw nie ma władzcy / ani w
Posagu / ani w strawnych rzeczach / to iest /
in utensilibus: ale wszystko v Meża zostawa / aż
po śmierci Meżowéy / toż bierze. Iure Municipa-
li Articulo 24.

Niewiaſty żadney przeſwiadczyć nie może:
ale bliſſza ſye ſamą odwieść / gdy ia o co
winuia. Spe: Saxo: lib: i, Arti: 46. et lib: ij, arti: 63.

Niewiaſte albo Dzieńwke ktoby zgwałcił /
tedy taka którejby ſye to ſstało / ma to za-
razem obwołać / y przed Drzedem opowiedzieć.
A iesliby w polu albo w leſie ſye ię rtho ſstało /
Ttedy z kimby ſye potkala / ma ſwóy Gwałt
ſwiadczyć / y ma idź do Wſi albo do Miasiecz-
ka bliſſzego / a tham ma ſwóy Gwałt obwołać /
opowiedzieć y oſwiadczyć. A taki każdy Gwał-
townik / by thęz iawnie podeyżżana Niewiaſte
zgwałcił / tedy na gárdle ma być karan. Speculo
Saxonum Libro ij, Articulo 64. Et Iure Municipi-
pali Articulo 38.

Niewia-

Niewiasty mają mieć Opiekuny / ku sprá-
wowaniu wszystkich rzeczy : Abowiem
przodkiem dla tego / że świadectwem nie mogą
być połamane. Wtore / że przez sye / iedno przez
Opiekuná / nie mogą nic zapisać / albo dać : ani
też w swęy odpowiedzi / nie mogą szkody żadney
nieść. Tęż Prawa umieć nie powinny / a izby
ich też do Sadu nie powlaczano : a tak ie w tym
czcza / gdyż każdy woli Meżczyzne o kthórzkol-
wiek rzecz vpominać / niżli Niewiastę / y swiá-
dectwem go przystoynięy połam / niżli Niewiá-
stę : dla tego / że sye Niewiasty szkody strzedz nie
umieją. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 46.

Niewiasty w Prawie Rzeczy mówić nie-
mogą / ani same przez sye nic czynić / iedno
przez Opiekuná. Specu: Saxo : lib: ij, Artic: 63.

Naż denie gdy wiści Rekoiemstwem / że iey
ma Oprawę uczynić / gdy mu Posag po
nięy dádza / w tym niewianowawşy iey vmrze :
Żoná została po nim / vpomina Rekoymie : Re-
koymie ácz nieprza że reczyli / gdy Posag zapláca.
A ponieważ Posagu nie zaplácono / tedy iey też
Oprawá nie ma być przez nie zaplácenie Posagu
uczynioná : Ná co bliżsa ona Niewiastá sama

siódma

siódma dowieść / że Posag po nięy dano / a zá-
plácono : a niżliby przeciw iey dowodzić miano /
że nie dano / y wiano nietylko zapisané / ale przed
ludźmi kthórzyby tho wedle Prawá świadczyli /
obietané. Tedy bliżsa ona tego dowieść / a niżli
ia przyiaciele Meżowi o to przeswiadczyć mają.
Iure Municipali Articulo 22.

Niewiastá / gdzieby thęż poćiagnelá Prá-
wem Potomki Meżá swęgo / że wniosła
do Meżá swęgo Summe iáká pieniedzy : Tedy
Potomkowie bliżsy dowieść / iáko po vmárley
rece / że nic nie wniosła / niżliby ona miała do-
wieść ná wniesienie : oprócz izby ia chćieli ná
dowód z świádki iáko po vmárley rece puścić.
Iure Municipali Articulo 22.

Żona bez Meżowęgo przyzwolenia / nie mo-
że nic vtrącić : także też y Meżowi dać / bez
przyzwolenia Dziedziców. Abowiem to Imie-
nie kthóre Żoná ma / nie innęgo Prawá do tego
Naż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim sye o-
piekaia / niemoże nic dać / żeby mogło być domni-
mání / że iáká chytrością podşedł / albo mocą
wycisnął : choćby thęż to przed Prawem Żoná
uczyniła / wesola twarzą / tedy tho wáżyć nie
ma / iáko o tym w Prawie Cesarşkim.

C

Et Iure

Et Iure Municipi: arti: 26. et Spec: Saxo: lib: i, art: 31.

Niewiasta której Mąż odymrze brzemien-
ney/ tedy nie może być z Imienia ruffona/
aż Dziecie porodzi: dla tego / że tho co w żywo-
cie nosi / tedy jest Potomek a Dziedzic onęgo Imienia.
Speculo Saxonum libro iij, Articulo 38.
Et Iure Municipali Articulo 96.

Niewiasta/ to jest Żona v Męża/ acz ieszce
Mąż żyw/ może sye Wiana swęgo domo-
gac/ gdyby Mąż utracal / albo iakozkolwiek ku
vboſtwu idzie/ z tęy przyczyny/ aby siebie/ Męża/
y Dzieci żywił. A wszakoż nie może tego prze-
dac/ ani zaſtawić/ ani darować/ poſci Mąż żyw.
vt de hoc Speculo Saxonum, libro i, Articulo 20.
Et Iure Municipali Articulo 22.

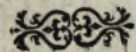
Dziewka/ ktoraby była wyposazona przez
Oycę y przez Matkę/ Thedy iesliby sye
nie wyrzekła z Imienia/ ma mieć równy dzial z
Bracia albo z Siostrami: Ale tho co pierwey
wziela/ chceli mieć dzial/ tedy powinna położyć
w równy dzial/ to co wziela. Speculo Sax: libro i,
Articulo 13. Et Iure Municipali Articulo 57.

Dziewka wyposazona/ tedy nie bierze Giera-

dy/ to

dy/ to jest Niewieſciego sprzetu: iedno ta co do-
ma iest/ taka Gierade sama bierze: a nie powin-
na iey dzielic z Siostra za Mąż wydana. Iure
Municipali Artic: 27. Et libro i, articulo 5. Spe-
culo Saxonum.

Niewiasta ktorą sye niepoczciwie chowa/
traci dobra slawe / ale Imienia nie traci:
Abowiem ta przyczyna tego iest/ że gdzieby dzie-
dictwo straciła swoje/ dalaby sye iey przyczyna/
że z vboſtwa mogła nie przestac sromotnie żyć.
A wszakoż że tho rozumie o wolnych Niewia-
stach/ że Dziedzictwa nie traca. Ale Męża-
ta/ ktoraby miała od Męża dożywotną Opia-
we albo opatrzenie/ ta traci Maietnoſć swoje/
gdzieby to na nie przewiedziono. Speculo Saxo-
num Libro i, Articulo 5. Et Iure Municipi-
pali Articulo 22.

A large, ornate initial letter 'C' in a black and white woodcut style. The letter is filled with intricate floral and scrollwork patterns. A banner at the top of the 'C' contains the text 'CANTABRIGIA'. The design is highly detailed, with many small floral motifs and swirling lines.

molto

πί.

483

G Dzieby też było wstpliwé Prawo / tak
 Powodowé / iako też tego Pozwanego co
 dzierży : tedy dzierżawcy skaznia dowód / dla te-
 go / że lepsza Condicya tego co dzierży / niżli tego
 co nie dzierży. Speculo Saxon: lib: iij, Artic: 4.

Szierenie/ to wwierdza prawo każdemu/

C iij froby

ktoby iakie miał: z którego żadny nie może być
rušon / iedno Prawem przewycięzony. Speculo
Saxonum Libro ij, Artic: 24. et libro iij, Arti: 83.
Et Iure Municipali Articulo 29.

Kto by Imienie przedał / a bronić był powi-
nien / iesliby bronić niemógł / przeciw te-
mu ktoby o to czynił Imienie: tedy then temu
Imienie przedał / powinien Imienie wrócić / swe
pieniądze zaśie wziąwszy / co za tho dał. Iure
Municipali Articulo 116. Et Speculo Saxonum
Libro i, Articulo 9. Et Libro iij, Articulo 35.

Żadny nie może lepszego Prawa innemu spu-
ścić / iedno iakie sam ma. Iure Municipali Ar-
ticulo 23. Et Articulo 29.

Imienie gdyby kto przedał / oprócz przy-
zwolenia Dziedziców / na które Imienie
spać ma: Tedy takie przedanie nie nie waży / o-
prócz kto kupi sam nabędzie / to może przedać bez
przyzwolenia. A gdy Dziedzictwo / albo Imie-
nie komu wzdawia v Prawa / a ci którymby ta
rzecz należała / będąc przy Prawie milczeliby / a
nie mówiliby ani przeciwili sye temu: tedy po-
tym przeciw temu już mówić nie mogą.

Ew Prawie też Maydeburškim / kto co sobie

przed

przed Prawem opiarwi a zachowa / to mu w Pra-
wie ma idź. Speculo Saxon: Libro i, artic: 52. Et
Specu: Sax: lib: ij, Arti: 6. Et Iure Munic: art: 20.

Dziedzictwo albo Imienie / iesli kto dawa
albo zapisuie: tedy to przed Prawem ma
być uczyniono / dla tego / aby ty rzeczy porządnie
šły / y dostatecznie mogły być doświadczone / y
dowiedzione / gdzieby tego potrzeba była. Iure
Municipali Art: 55. et Arti: 20. et Artic: 140.

Imienie gdyby kto komu obiecał wzdac / a
w tymby umarł nie dokonawszy tego / nie
powinien tego Syn dzierżec: Bo bliższy sye zo-
stać w Imieniu Oycowskim / niżli ten co kupił.
A wszakóż pieniądze wrócić powinien / któreby
Ociec za to wziął. Specu: Saxo: lib: i, Artic: 9.
A wszakże sye to ma rozumieć / coby sam nabył a
przedał: gdyż innego Dziedzictwa niemoże prze-
dać bez przyzwolenia Potomków własnych.

Imienie iako iest dwoiakie / Dziedziczne y
Ruchome: tak theż dwoiaka sprawa oko-
ło niego. Dziedzictwa / a tego co ku dziedzictwu
należy / tego bez przyzwolenia własnych Potom-
ków nie może niŝt oddać. Ruchome rzeczy /
które z miejsca na miejsce mogą być przenie-

sione /

sione / ty oddać każdy może albo przed Sadem /
albo Testamentem : oprócz Gierady a Hergie-
wetu. A tho sye ma rozumieć / gdy kto Niemo-
cnym bedąc / śmierci sye już nadziéwając / takie
rzeczy odkazuje. Speculo Saxon: libro i, Arti: 52.
Et ad idem Iure Municip: artic: 21. et articulo 61.

GDyby ktho Dóm kupił / a kupiwszy żeby sye
weni wprowadził / aczby mu go ieszcze nie
wzdano / tylko aby już zadatek kupiwszy dał / w
tymby ten Dóm zgorzał / tedy ostatek za co star-
gował / powinien zapłacić / gdy już onym mieś-
kanim potwierdził kupno. Gdzieby w tym Do-
mu kupnym nie mieszkał / a przat sye żeby go nie
kupił / Tedy bliższy sye odwieść że nie kupił. Iure
Municipali Articulo 140.

GDy kto Imienie rozdawa / albo że ie komu
Defretem przysadzata : Tedy then coby sye
mienił bliskość mieć / iesli oblicznie przy Sadzie
bedzie / ma zarazem przeciw temu mówić : abo-
wiem iesli milczy a nie mówi o tho / tedy już i-
foby przyzwalał. Speculo Saxon: libro ij, artic: 6.
Gdzieby nie był oblicznie / a był pod tymże Pra-
wem / ma czas o to mówić Rok y sześć Niedzieli.
Specu: Saxo: lib: iij, artic: 83. Et Iure Municipali
Arti: 20. Et Speculo Saxonum libro i, artic: 70.

Gdzieby

GDzieby kto przedał Imienie / aleby go ie-
scze nie wzdał / y dzierżenia nie dał: a ie-
śli żeby rzecz ona zginęła / albo iaka szkoda wzie-
ła / tedy ten na tym szkoduie co przedał / a nie ten
co kupił. A wszakóż ten co kupił / to co za dał / tra-
ci. in Iure Ciuili: Et Iure Municipali Artic: 140.
Et Speculo Saxonum Libro i, Articulo 9.

Dawnościach.

Dawność o rzeczy dzie-
dziczne / o stojące y o leżące:
Stojące / iako są Domy /
folwarki. Leżące / iako są
Kole / Ogrody. A tak o ta-
kie rzeczy / kto siedzi pod ie-
dnym Prawem / iako tho
zowa / pod jednym Dzwonem : kto chce docho-
dzić / ma to czynić niżli Rok y sześć Niedzieli wy-
niósł. Spec: Sax: lib: iij, Art: 83. Et lib: ij, art: 36.
& artic: 44. Et Libro i, artic: 70. & Artic: 28.

Dawność we wszystkich rzeczach iest : oprócz

D

rzeczy

rzeczy które przysługują Skarbowi wierzchnie
go Pana/ albo Rzeczypospolitey: rzeczy Kościel-
ne zginęły/ v łogoby zastane: słudzy y niewolni/
którzyby wcielili: rzeczy kradzione/ albo gwał-
tem wzięte: Takie rzeczy dawności nie mają/ ale
w innych wszystkich rzeczach/ tedy jest dawność.
Specu: Saxo: libro i, arti: 29. & libro ij, artic: 44.
Et Articulo 25. & Articulo 36. Libro eodem.

Dawność rzeczy ruchomych/ ktoby o nie nie
czynił Rok y dzień/ to jest/ Rok y Śeść Nie-
dział: Nieruchomych rzeczy/ gdy kto kupi/ a za
wzdanim wedle Prawa dzierży/ tedy kto podie-
dnym Dzwonem siedząc/ Rok y Śeść Niedział
mleży/ dorydż tego nie może: ktoby nie był tam
gdzie Imienie leży/ chodził po służbach/ po Rze-
mieślach/ tedy dziesięć Lat dawność/ ku docho-
dzeniu bliskości albo Imienia/ któreby nań we-
dle Prawa przysługiwało. A ktoby w ziemi nie był/
ale w cudzych ziemiach/ temu trzydzieści Lat y
Rok idzie dawność. Specu: Saxo: lib: ij, Art: 44.
Et Iure Munici: Arti: 21. & Arti: 140. & Specu:
Saxon: lib: i, Art: 28. & libro ij, Art: 31.

Zastawné Imienie/ to dawności nie ma/ że-
lié zawse bliższy może wykupić. Speculo Sax-
on: lib: ij, art: 24. Et Iure Muni: art: 20. & art: 140.

Dawność

Dawność nie jest w żadney rzeczy/ gdzie
nie ma darowania albo przedania/ to jest
zapisu na co: albo iż kto dzierży/ gdy iedno za
Prawem nie dzierży: tedy w takiej rzeczy daw-
ności nie ma. Speculo Saxonum libro ij, Arti-
culo 44. E libro ij. Articulo 4.

Dawność nie idzie dzieciom póki Lat nie
mają/ oprócz gdy już ku latom przyyda: te-
dy gdyby były tam oblicznie pod tym Prawem/
aniemięskaty nigdzie indziej/ a mleżałyby rok y
Śeść Niedział o swą krzywdę: tedy już dawno-
ści tracić mogą. Iu: Mun: Ar: 21. & li: i Ar: 70.

Krzywdy iakie gdy na kogo żalują: póki
Rok nie minie/ ma odpowiadać: gdy Rok
minie/ ten który sye mieni mieć krzyw-
dę/ niema już miejsca o to czynić.

Spec: Sax: lib: ij Art 31.

**Długach á o dlu-
żnikach.**

D ij

Dług

Dług iaki/ gdy Żona za
Męża wiści/ a Mąż umrze/ a
ostawi Imienie po sobie/ na kto
rymby ona miała Dożywić:
tedy taka Żona została po Mę-
żu nie powinna długów Mężowych płacić/ cho-
ciaby sye za nie wiściła: ale Potomkowie beda
winni płacić/ po ki onego umarłego Imienia s-
stawa: A gdzieby iego Imienia nie dostało/ tedy
dopiero Żona/ za co sye wiściła/ powinna płacić
z swęgo. Bo Żony nie powinny płacić długów
Mężów swych. Speculo Saxonum libro i, Art: 20.

Dług theż gdyby komu miano płacić/ na
dzień naznamionowany/ a onby nie był:
Tedy iedno on dzień straci/ ale pieniądze a dłu-
gu swęgo tym nie traci. Speculo Saxonum Libro
ij, Articulo II.

Gdzieby kto znał Dług/ a dawał śanty al-
bo Imienie/ a powiedalby że pieniądze nie
ma/ ani srebra/ ani złota/ thedy ma przysiądz/
że tego nie ma: a Dlužnik będzie powinien od
niego brać to co dawa: A Urząd Mieyski przy-
sięgły/ ma to oświadczać za co stoi. Specu: Saxon:
libro i, Articulo 70. A iesli ma czym płacić/ te-

dy do

dy do ośmi dni/ potym do trzech dni/ potym do
dwu dni/ potym do Zachodu Słońca/ albo do
jutra/ ma być skazana placą: oprócz żeby Gość
był/ kthoryby iednego dnia do Sadu przyiechac
niemógł/ tedy tak przediego Roku płacić niema.
Spec: Sax: lib: i, artic: 5. & Iure Municip: arti: 27.
A iesli zakład/ to iest/ they rzeczy kosztownieysze
niżli dług/ przy tym to zostawa/ co nadzwysz czy-
ie iest: iesli nie dostanie/ tedy ten powinien doło-
żyć a zapłacić. Spec: Saxo: libro i, arti: 70. & Iure
Municip: art: 46. & art: 27. To też co da w zakła-
dzie dłużnik/ thedy ten kto pożyczyl/ może obrac
miedzy tymi rzeczami co chce brać. A gdzieby
ruchomych rzeczy nie dostało/ tedy z dziedzictwa
ma być placono. Specu: Saxo: lib: iij, Artic: 39.

Długów gdy sye kto przy/ thedy mu przycho-
dzi odwód iako nie dlužen. A iesli sye nie przy-
dlugu/ ale powieda że zapłacił: tedy samotrzeć
ma przysiądz że zapłacił: oprócz gdzieby Sadem
nani dowiedziono/ albo gdzieby zapisany Dług
był/ a onby sye przy/ thedy odpzysiądz sye nie
może: gdyż to co sye Prawem dzieie/ Prawemby
sye też to włożyć miało/ że zapłacił. Iure Municip:
pali Articulo 27. A gdy kto Dług zna/ tedy ma
być skazana placą do dwu Niedzieli: a gdy Dług
wielki/ thedy do dwunastcie Niedzieli. Speculo

D iij

Saxon:

Saxo: li: ij. arti: 6. Et Iure Muncip: Articulo 34.

Długi które zostają po umarłym / tedy na-
przód przed wszystkimi długami / ma idź nakład
na Pogrzeb / a potyn Slugami myto ich / y wi-
no albo oprawa ma naprzód idź przed innemi dlu-
gami / a zwłaszcza / jeśli sye piérwéy oprawa stała /
niżli Należ na tym Imieniu dług zapisiał : a dłu-
żnicy przed trzemidziestym dni o dług który im u-
marły był zostal / nie mogą Potomków gabać /
ani Sedzia może ich ciądząć. Speculo Saxonum
libro i. Articulo 22.

Dług aby nie płacił Dziedzic / izby sye przal
że spadku nie wziął : jeśliże nań dowioda /
że fałszywie zaprzal / a iz spadek wziął : tyle dwo-
ie ma zapłacić / ile dług nieśie. Speculo Saxonum
libro i, Articulo 6.

Dłużnika swégo jeśli kto pociągnie do Prá-
wa / jeśli nie ośiadły / tedy Urząd gdy go
stroną powodna o to żada / powinien takięgo
wiścić / aby Praw był / a Prawu dostał : Na też
mianować powod iaki to dług o który pozywa /
aby obwiniony mógł tym lepięy wyrozumieć a
obaczyć / mali znać albo przec. Iure Municipali
Articulo 34.

Chyro

Czas by minął / który na Chyrograsie opisa-
no zapłacić : jeśli powie dłużnik że zapłacił / sa-
motrzec tego ma dowieść / to zwyczaj tak nie-
sie : a zwłaszcza gdy inż czas minie / na który za-
plata być miała.

Długi iako sye piérwéy napisało / płaca z rze-
czy Ruchomych albo dziedzicznych. A gdzie
by Dłużnik nie miał czym płacić / tedy do wie-
zienia ma być dan. Speculo Saxonum libro i. ar-
ticulo 70. et Speculo Saxo: lib: iij. Arti: 39.

Dług troiá odpowiedzieć / a każda ma osobli-
wé Prawo : jeśli prosto żalnia / żeś mi wi-
nien : Ten co go winia / ma przysiędz sam iz nie
winien : jeśli rzeczę żem zapłacił / tedy samotrzec
ma przysiędz iz zapłacił. Jeśli rzeczę żeś mi to
odpuścił / a ten sye k temu niezna : powod bliższy
swa przysięga tego dowieść / że nie odpuścił.
Specu: Sax: li: i, Art: 65. & lib: ij Articulo 6.

Dług gdy kto szpernie na cudzém Imieniu /
a tedy piérwszy Szperunk / ten idzie na-
przód : wszakoż ktoby nie przypozywał / na trzy
Sady uczyniwszy Szperunk / a on coby posledz

szperun-

ſperunkował/ będzie przypozynał/ y przewie-
dzie piérwéy PRAWO/ aż do końca: Tedy ten inż
będzie bliżſzy Imienia/ niżli on co piérwéy ſpe-
rował/ a w Prawie nic nie czynił. Gdzieby też
kto/ aczby ſperował inny przed nim/ przyſzedł
poſłédz/ y ſperowałby/ a wkażałby Zapis albo
Chyrográſſ/ któryby miał na Dług/ tedy iednak
przed onymi co piérwéy ſperowali/ a Zapiſu ani
Chyrográſſu nie mieli/ tedy tego ſperunk piér-
wéy poydzie/ chocia poſledni: gdy iedno Zapis
wkaże albo Chyrográſſ. To w Procesie Sądow-
wym tak ſye zachowywa.

AUgi/ rozmaitymi ſye obyczajmi płaca:
Ale gdy iedno ſwiadectwo thego będzie
iż tho zapłacił/ tedy od płacenia wolen/ gdy be-
dzie ſwiadectwo doſtateczne/ godné/ tych co
wiedza/ albo co ſłyſeli/ albo widzieli/ iż tho co
pożyczono/ że zapłacił. Drugie też/ iż da ktho
rzecz ſwoie/ za tho co mu dlužen/ a Dłużnik to
przyymie/ tedy iakoby gotowe pieniądze dał.
Trzecié/ iżby kto był co winien Głuchowi/ któ-
ry mówić nie może/ tedy ſwiadectwo tych któ-
rzy widzieli że mu dano/ waży. Czwarte/ ieſli
Dług ſwój wkaże na ſwym innym dłużniku/ a
ten komu winno tho/ przyymie/ y na tym prze-
ſtanie: Tedy ci co ſłyſeli/ ſwiadeczyć mogą.

O Świadcach/ o Do- wodziech/ y o Odwo- dziech.

Syby kto powiedział/
że mu był umarły winien/
y wspomina ſye bliższym po
śmierci umarłego/ iako ſy-
nowi po Oycu/ albo bratu
po Bracie/ albo inſzym bliż-
szym: przyſłoby odwieść
ſye ſamosiódnym/ że ich Przodek nie był winien
tego długu: A wſzakóż iżby ſnadź Potomkowie
nie wiedzieli o takim długu/ a ten co powie-
da że mu dlužno/ pewnie wie: tedy temu kto o dług
żaluje/ ſamosiódmemu przyſięga przyydzie/ y
ma dowieść ſamosiódni/ iako mu było winno.
A gdy dowiedzie/ płacić mu maia bliżſzy. A to
ſye rozumie/ gdzieby bliżſzy przyſiadł nie d'cieli/

á puścili dowód powodowi. Speculo Saxonum libro i. Articulo 6. & libro iij: Articulo 31. Et Iure Municipali Articulo 67. & Articulo 103.

S Dy kto żaluie na kogo o rzecz niewidoma/ której pokazać nie może: thedy obwiniony bliższy sye odwieść. Ale iesli pokaze która rzecz/ która ma lice / suknią / konią / bydło / albo równie téy rzeczy: Tedy powód bliższy dowieść / iż tho iego rzeczy są. Vt de hoc Speculo Saxonum lib: i, Articulo 15.

S Wiadkowie nie mają inaczej świadczyć/ iedno że pewnie wiedzą / albo że byli przy thym / gdy sye ta rzecz stała / albo iż slyśleli od niego co nań żaluia / że powiedział albo zeznał / że tak było iako ten żaluie: y gdyby przysięgali / tedy mają przysięgać że wiedzą o tym / że tho rzecz sprawiedliwa iest / o co przysięgają. Jesli o Dzieciństwo albo o Dziedziczne rzeczy świadectwo ma być / albo o długi że ie zapłacono / któreby były nie zapisane: Tedy to Ludzie osiedli czynić á świadczyć pod przysięgą mają. Ale o Długi proste zapłacone / thedy może świadczyć / chociaż nieosiadły. Iure Muni: artic: 106. & artic: 107. & art: 108. & art: 109. & art: 110. & art: 112. E Specu: Saxon: lib: ij. Artic: 11. & articulo 22.

Świadek

S Wiadek ieden w Prawie Maydeburckim nie wazy nic / iedno dwa albo trzy. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 54.

S Wiadczyć nie może Człowiek zły sławy / ani naganiony / balony / dzieci co lat nie mają. Speculo Saxonum libro i, Articulo 8. A Niewiasty nie mogą świadczyć / iedno w niektórych rzeczach / które są w Prawie opisane: iako o tym wyżsiej.

S Wiadectwo Świadków nie wazy nic / aż piérwey przysięga: á na Świadki / kto sye ciągnie / iesli nie dowiedzie / wpada w swéy rzeczy. Spec: Sax: li: i, arti: 53. & lib: iij, Artic: 19.

S Wiadczyć gdy Káyce mają / nie trzeba im przysięgać / kiedy iedno tho świadcza / co sye przed ich Wziedem działo Kádzieckim. Abowiem poniewaz przysięgli na Wzad / tedy im ma być wierzone. Ale gdy świadcza / thylko z osob swych / iżby nie tego świadczyli / co sye przed ich Wziedem działo: ale z osobną / gdyby iaka rzecz extra Iudicialiter factam, świadczyli komu / że byli przy thym / kiedy sye stało albo działo / że wiedzą o thym: tedy takowe świadectwo nie wazy / chociaż Káycá świadczy albo przysię-

E ij

żnik/

żniś albo Wóyt / aż przysięga iako inſzy Świadek / gdyby im wiary dać niechciano. Iure Muni: articulo 102. & artic: 11. & artic: 32. & art: 74. Et Speculo Saxonum libro iij. Articulo 25.

S Dł na kogo żalnia / a świadki nani maia / tedy nie może obwiniony sam przeciwko Świadkom odijdz: Ale y z tylémże Świadkom ma sye oczyścić. Speculo Saxonum libro i. Artic: 15. Et ad idem Speculo Saxonum libro ij. Articulo 11. Et Iure Municipali Articulo 75.

P Rzyśieżnicy maia świadczyć / gdy kto komu wzdawſzy Imienie / da w nie W wiązanie / a ich świadectwo ma mieć miejsce: y co oni w takięy rzeczy świadcza / powinien po świadczyć Sedzia albo Wóyt / co oni znaią. Spe: Sax: lib: iij. Arti: 88. & art: 25. Et Spec: Saxo: lib: i, arti: 8. Iure Muni: artic: 32. & arti: 52.

S Wiadek nie wezwany / ani f temu z Prawa przypedzony / ku Świadectwu może być nie przypuszczon: Abowiem kto świadczy bez potrzeby / a w przysięga sye wdawa / podeyrzenie o sobie czyni / że z takiego świadectwa pożyteć mieć ma / albo z przychylności / albo że lekki człowiek / albo ſalony / gdyż tho ſalonego oby-

czay cho

czay / chocia go nie pytaia / tedy powieda. A tak taki może być od Świadectwa odzucon / a ku Świadectwu nie przypuszczon. Speculo Saxonū libro iij. Articulo 31. & libro i. Articulo 8.

S Gode która strony między sobą uczynia / y zakład w tym zająca / powinien każdy dzierżec: a iesliby która stronę zruſyla to / a niechciała tego dzierżec / a pociagnelaby o to do Prawa drugą stronę: tenby powiedział / że sye o to ziednał: Tedy bliższy tego dowieść Jednaczmi / że sye ziednał / a nizli ten co sye przy / że Jednania nie było. Speculo Saxonum lib: i. Articulo 8. Et Iure Municipali Articulo 51. & Articulo 53.

O wodzić na która rzecz iest Koł zawity / a ku wywiedzieniu Świadkom / Koł y ſeść Niedziel ma być dan. Speculo Saxonum libro i. articulo 62. & Iure Municipali Artic: 75.

I mienie albo o Dziedzictwo / gdyby komu przyſzedł Dowod: tedy ma dowodzić samosiođm. A wſakoż Prawo dzierży / że może samotrzeć / gdy iedno z ludźmi oſiadlymi / a z thymi co do tegoż Prawa przyſluſaia / przysięże. Iure Municipali Articulo 106. Et Articulo 107. Et Articulo 108.

E iij

Na swia

NA świadcę kto sye bierze / albo komu przy-
siege słażę / a dosyc temu nie uczyni na do-
tu na kthorym dowodzić ma / swę rzecz traci : o-
prócz kthoby Legale impedimentum przynioś / cze-
muby tego na ten czas uczynić nie mógł. Specu-
l. Saxonum lib: i, articu: 62. Et lib: ij, Articulo 12.

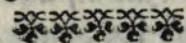
SWiadcęwi kthoryby świadczył za kim / iżby
mu kto przygane uczynił : zarazem thego
ma dowieść / w czym go wini. Speculo Saxonu
libro i, Articulo 51.

Słowiek kthoby bliższy iesth / gđzieby mu sło-
karanie na gardle / albo na zdrowiu / albo też
o Imienie / bronić tego / a odwodzić sye / niżli by
go kto pokonać miał. A tho sye ma rozumieć /
gđzie iawna rzecz nie iesth. Speculo Saxo: li: i, ar-
ticulo 8. & arti. 15. & articu: 18. & Artic: 64.
Et lib: ij. Arti: 26. Et lib: iij. art: 38. & arti: 37.
Et Iure Municipali Articulo 111.

Kthory kthorę rzeczy dochodzą dla potwa-
rzy / dowodzą swęy rzeczy Świadcęi godny-
mi / albo dowody bārzo słusznymi / albo Sado-
wymi rzeczami niewatpliwymi. Speculo Saxo-
num libro i, Articulo 66.

Dowód

Dowód żadny nie iesth dostateczniejszy / a
perowniejszy / iedno kthory Sadowy iest / bo
tu iuż przysięgi nie trzeba: Abowiēm co sye przed
Sadem sstanie / thego iuż niſt zaprzec nie
może. Speculo Saxonum libro ij. Ar-
culo 18. & Articu: 19.

Przysięgach.

Krzysięć gdyby kto
miał o kthorę rzecz obwi-
niony / żeby sye Przysięga
odwieść miał : thedy może
chceli puścić przysięge po-
wodowi co nan żalnie : a
Powód mu iey zaśie zdac
nie może / gdy ię przysięgnie / iedno przysiędz chceli.
Acz tho o Rekoymiach napisano na przodku / ale
też to ma być rozumiano o Powodzie y o obwi-
nionym. Speculo Saxonum libro iij, Articul: 11.

Kthi swęy gdyby sye kto przec chćiał / że nie
pisał Listu albo Chyrograffu / albo iakie-
gōżkolwiek fałsu / kthorymby nan dowodzone :

tedy po

tedy Powód samotrzeć przysięgę / bliższy nam
dowieść iż to jego reki pisanie / ni si sye on od-
wieść. Iure Municipali Articulo 109.

Przysięge iesliby komu skazano z Prawa /
ktoryby był z innęy Jurisdycyey / to iest z
innęgo Prawa / a czas by był iako w prawie zo-
wa Ligatus, to iest wiązany / w który czas za-
dnych przysięg nie czynią : tedy Sedzia nie ma
odkładać takowey przysięgi : oprócz iżby strona
przywoliła. A każdy wszędy przysięga odcydzie
gdzie nam iawnęgo dowodu niemają. Iure Muni-
cipali artic: 117. Et Speculo Saxonum li: i. art 7. &
Articu: 15. & Articu: 18. Et lib: ij. Articulo 10.
Et Iure Municipali articu: 47.

Gdy kto po vmarłej rece Długu iakięgo do-
chodzi / tedy ma samosiedm przysiędz: Ve-
de hoc Speculo Saxonum lib: i. Articulo 6. A ie-
śli też kto na kim dlugu dochodzi z Swiadki / po-
winien z tylemże Swiadków sye oczyścić. Iure
Municipali Articulo 103. & Articulo 67.

Wyczay też to dzierzy / że kogo winia o co /
zwłaszcza o dlugi / a on przysięga odchodzi /
a czyni to inż nie raz / ale wiele kroc / ku ludzkiej
škodzie: taki inż bywa podeyrzany / y niedopu-

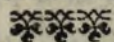
Bezaia mu

193
Bezaia mu samemu przysięgać / iedno z swiadki.
Tho sye zwyczaiem zachowywa / a zwyczay do-
bry iest za Prawo. Bo kto czesto na czudza skro-
de przysięga / nie przystoyna rzecz aby mu same-
mu wierzone.

Przysięge komu skaza / albo że sye sam na to
pozwoli / też przed Jednaczmi: Thedy gdy
temu dosyc nie uczyni / rzecz swa traci. A Je-
dnaczmi moze każdy dowieść / nie inak iakoby sye
to przed Sadm dzialo. Speculo Saxonum libro i,
Articulo 8. Et libro ij, Articulo 11.

Gdyby kto przysiędz miał / y bylby gotow
cho uczynić czasu naznamiowanego / a
Powodby przysięgi słuchać niechciał / bedac o-
blicznie / albo też na Roku nie stanął / aby przy-
ięgi przysłuchał : Tedy ten inż od przysięgi wo-
len / y ma to inż tak ważyc iakoby przysięgl : o-
prócz że by then co miał przysięgi słuchać /
wskazał Legale impedimentum, czemu
by na ten czas nie mógł być.

Speculo Saxonum lib ij,
Articulo 11.

¶ Jednaniu a Zgodach.

Jednanie / któreby się stało nie przed Sądem / tedy siedmiu Swiadków ma być dowodzone: A ma być moc Jednania / iako też rzecz osadzona: Abowiem przysłuże to / wiare chować między Ludźmi: co się ieden raz po doba y sthante / thego trzeba strzedz y dzierzeć. Aczkolwiek napisano jest w Tercie / iżby samosiodm miał dowieść Jednania: Ale iednak tak w Prawie napisano / że iedno samotrzec dowodzi. Iure Municipali Articulo 52. & Articulo 53. Et Speculo Saxonum libro 1, Articulo 8.

Jednacie gdy iednają / tedy co wyrzeką / aby to dzierżano / zakład założyc mają. Iure Municipali Articulo 53.

¶ Rekoymia.

Rekoymie są dwoi / Jedni którzy rzecz za kogo / przed Sądem albo Urzędem. Drugi którzy rzecz tam na stronie / ci mogą ięśli się przy Rekoymsthwą przysięga odydź. Ale Rekoymie co Sądownie rzecz / tedy kiedy Isciec nie stanie / powinni zań odpowiadać: A na Imienie albo na majątność dłużnikowe / nie ma się siegnąć wierzyciel / ależ piérwey z Rekoymia czynić będzie ten kto pożyczł. Spe: Saxo: li: iij, art: 9. & lu: Mu: arti: 117.

Rekoymie powinni są za thego odpowiadać za kogo rzecz: y kogo rzecz na postawienie / powinni go stawieć: a ięśli go nie stawia / tedy powinni zań placić: oprócz gdy kogo wyreca / o ty rzeczy / o któreby kto gardło zasłużył / a w tym wciecze wyreczony / thedy tych pokut / którzy on miał mieć / nie powinni oni nieść / iedno powinni placić zań / to coby wedle Prawa wskazy / a ważności onę r: eczy było. Spec: Sax: li: bro 1, arti: 65. Et Iur: Muni: Articulo 31.

Potemkowie powinni Rekoymie wybawieć

z Rekojemstwa / thy którzy reczyli za Oycá ich /
który umarł. A iesli Imienie albo maietność po
umarłym wezmą / powinni dług zapłacić: Jesli
nie po nim nie wezmą / płacić nie powinni. Specu-
culo Saxonum libro iij. Articulo IO.

Rekoymia iesli za kogo reczył / iż miał przy-
siądz / tedy iesli umrze ten za kogo reczył /
powinien sam rekoymia przysiądz / to co Isciec
uczynić miał / albo zań płacić. A gdzieby w ta-
kiey mierze Rekoymia przysiądz nie chciał / tedy
może puścić przysięge temu / który go o Reko-
jemstwo Prawem gaba. A ten Powód chociaby
zaśie przysięge wzdawał Rekoymiemu / the-
dy nie będzie zaśie powinien Rekoymia przysię-
gąć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo II.

Rekojemstwo / które Sadownie ma być czy-
niono: Naprzód o Szkodę / kthoręby sye
trzeba nadsiewać / iż kto ma Dom zgnity / może
Sasiadowi przez tho škoda być / albo co podob-
nego k temu: albo iż sye kto isci / aby stał ku Pra-
wu / a vsprawiedliwił sye. Też Opiekunowie /
któzy czynią Istote Dzieciom / którymi sye opie-
kac mają Iure Muni: art: 27. Et Speculo Saxonu
libro i, Art: 65. & libro iij, Art: 17.

Rekoymie gdy za kogo reczą spólną reką / ie-
sli iednego za wszytki pociągna do Prawa /

wszytek

wszytek Dług płacić powinien. A wszaż ma-
mu być zachowana Akcyá przeciw drugim Re-
koymiam / co z nim reczyli / aby swoje część co na-
nie przyydzie zapłacili. Gdzieby też then ieden
zapłacić niemógł / tedy iednak na drugich ten ko-
mu dłużno / dochodzić może. A gdzieby wszytki
pozwano / tedy inż każdy powinien za sye płacić
co nań przyydzie / za co reczyli. A gdzieby kto
dług zapłacił: a ten komu by zapłacono / przalby
sye tego / thedy themu dowód przyydzie ze dwie-
ma Świadkami / kto powiedział że zapłacił.
A gdy ma kto Rekoymia po kim / thedy nie może
piérwéy z Istcem działać / aż piérwéy z Rekoym-
ia będzie o to czynił. Specu: Saxo: lib: iij, art: 6.
Et Iu: Mu: ar: 3 I. et li: iij, ar: 39. et Iu: Mu: ar: 117.

Reczyli kto za kogo / tedy ten komu dłużno /
tedy nie może piérwéy z swym Dłużnikiem
czynić / aż z Rekoymia piérwéy. Specu: Saxonu
libro: iij, articulo 39. Et Iure Munici: artic: 117.

Rekoymia / gdy reczy Konia / albo iakie by-
dle postawić / a w tym Koniu albo ono by-
dle zdechnie: Tedy iesli go pozwą / aby ono by-
dle postawił: ma szkoda onęgo bydlecta przed Sad
przynieść. A gdzieby mu nie wierżono / żeby onę-
go bydlecta škoda była / ma przysiądz / tedy będzie
wolen. Speculo Saxon: lib: iij, Articulo IO.

W Kreczylby kto kogo na posthawienie / a tenby w tym czasie umarl / zeby go Rekoymia postawic nie mogli: Tedy gdy dowiedzie Rekoymia ze Jsciec umarl / wolen od Rekoimstwa / nie powinien za to nic skodowac. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 10.

A Rekoimsthwo nikogo nie maia dac na wietza summe / iedno iako iego maietnosć niesie: oprócz dlugu. Tedy iako wielki dlug / tak wedle they summy / na Rekoimstwo moze byc dan. Speculo Saxonum libro ij: Articulo 10.

Rekoimsthwo pominna rzecz stawic / gdy Strona zada / themu kto Imienia nie ma. Osiadlemu nie potrzeba: albo gdyby kto zakład dal / gdyz kto ma czym placic albo zakład kładzie: wiecéy czyni nizli ten co Rekoymie stawi. Spec: Sax: lib: ij, arti: 5. Et Iure Muni: articulo 27.

Rekoimsthwo kto zaluje ze mu reczono o dlug / ten kto przy / tedy przysieje sam: a iesli z Swiadki zaluje / samosiódm ma przysiadz. Spe: Sa. li: ij, art: 6. & li: iij, ar: 85. Iur: Mun: ar: 31.

Rekoymiemu wssystka obróna nalezy / y ma ia miec / tak iakoby ia téz iego Jsciec miał. to iest Princypal za którego reczyl. Spec: Saxon: lib: ij, arti: 4. Et Iure Muni: arti: 34. & arti: 117.

O Gwaltciech, Gwaltownikach, o Mezobystwie, y o Ranach.

Go komu Gwalt czyni / a na ten czas w obrónie gdy Gwaltownika zabije / nie za tho nie pokupi / iesli samotrzec tego przysiega dowiedzie / iz to na swym Gwaltcie uczynil. Abowiém nie w kóždy rzecz winien mezobystwa / a owšem then co tho w swej obrónie uczyni / a kto bróniac ciała y żywota swego / wdziata tho / ma byc rozumiano / ze słusnie a nie przeciw Práwu to dziála. Lotry téz na drogách kóždy zabic moze: Abowiém ten kto sye bróni / słusnie to czyni: a then kto sye na drugiego siega / niespráwiedliwie to dziála. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 69.

Gwalt kto uczyni w dzień Swięty / thedy
bronić go kto nie może: Ale przedsie ma
być sadzon theż y Dnia Swiętego/ gdzieby był
poiman. Spe: Sax: libro ij, Arti: IO. & Arti: 66.

Gwaltem ktoby komu Imię wzięł/ kto-
rebi nani miało spaść / nie doczekawszy te-
go śmierci/ po którymby ie spadkiem miał wziąć/
Prawo swe traci. A Syn może być wydziedzic-
zon / tym obyczajem/ gdyby odiał Imię Ro-
dzicom swym za żywota ich. Speculo Saxonum
Libro iij, Articulo 84.

Ezliby który Człowiek był ranion / a w-
miał z rany: albo że then co ranił wyma-
wiałby sye thym / że nie z rany umiał/ ale że mu
inna choroba przypadła: thedy ma tho stać na s-
wiadectwie Lekarstkim/ którzy rannego leczyli.
A iesli gdzie sye to stanie że iedno ieden Lekarz
iest/ tedy ma stać na iego świadectwie / a zwła-
szcza gdyż na wielu miejscach thaki Lekarz przy-
sięgły bywa. A iesliby umiał trzeciego dnia
ranny / tedy iuż ma być rozumiano/ że z rany u-
miał. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 16.

Abicie głowy / w Maydeburstkim Prawie /
Z placu ma być całym Wergieltem/ tho iest /

dwadzie

dwadzieścia złotych Polstiey monety. Ale we-
dług wyzacji/ który sye w Polskim Prawie zach-
wywa: Tedy z tych Miaszt / w których wždy sa
Ludzie znakomitszy/ za głowe trzydzieści Grzy-
wien. W mnieyszych Miasztach / piętnaście
Grzywien. We Wsi dziesięć Grzywien.

Omu weźma Imię gwałthem / albo z
niego wybija: Napiérwéy/ niżli sye też ta
sprawa przetoczy albo dokona / ma być w dzie-
lenie wrócon wybity. A gdzieby go do Prawa
ciągniono albo pozywano / nie powinien odpo-
wiedać/ ażby mu piérwéy Imię wrócono/ kto-
re mugwałtem wzięto. Speculo Saxonum lib: iij,
Articulo IO.

Eco zabijaia Oyce/ Matki/ Dziada/ Ciotke/
krewnie swoje / albo aczby sam nie zabił/ że o
tym wiedział / albo naprawił: zaszyty w worze
z zwierzety/ które sa w Prawie napisane/ ma być
w wodę wrzucon y utopion. Speculo Saxonum
libro ij, Articulo 14.

A Gwałcie albo nazłym uczynku / kogo
poimaia / na Rekoienstho nie ma być
dan: iako o tym Speculo Sax: libro iij, articul: 9.
Et lure Municip: arti: 117. Acz też przy/ tedy go

G

to wspo-

to wspomocnie może: Abowiem powód samos-
siódni go poprzyśiadz a dowieść nani może. Or-
telu też łaić: a przeto przec sye nie może/ gdy go
na iawnym uczynku poimaia: albo też uczyni-
wszy że wieka/ima go w tym: albo iesli krądzio-
ne rzeczy w iego skrzyni / albo w komorze/ gdzie
sam flucz nośi nayda sye: oprócz żeby ktho inny
flucz nośil/ albo żeby go indziej chował / żeby go
kto dostać mógł: albo żeby były rzeczy tak male/
żeby ie mógł dziurą albo ofnem wrzucić: Thedy
sye o takiej rzeczy sprawić może/ że ich nie vkradł/
ani o nich wiedział. Spec: saxon: lib: ij, artic: 35.

Kto zabije vmyślnie/ wedle Prawa ma być
karan. Kto zabije Przygodnie/ iż tho iaw-
wno będzie / gardła strącić nie powinien / iedno
zapłacić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 38.

G Rany nie może być obwinion / iedno ieden
z drugimi czynić może / iako z pomocnikami/
iż sye mogą odwieść: A wszakoz y pomocnicy ie-
sli sye znaią że bili / tedy będą tak winni / iako y
then kogo obwiniono. Speculo Saxonum lib: ij,
Articulo 46.

A gwałtowne rzeczy poczythaią / co w Pra-
wie Maydeburskim zowa Manuale factum:

Żłodziej

Żłodziejstwo kogo na nim vchwycą: Niezobóy-
stwo/ vmiślnie nie przygodne: gwałt domowy/
albo też ygdzie indziej rozbóy: v kogo też rzeczy
krądzioné nayda w iego komorze/ gdzie sam flucz
nośi czegoby ofnem wrzucić nie možono. Specu-
lo Saxon: libro i, artic: 26 & lib: ij, articulo 35.
& arti: 54. Et Iure Muni: arti: 27. & artic: 115.

S Dyby ktho miał krzywde od kogo / a Pra-
wem tego nie dochodząc / samby sye thego
mścił: tedy Prawo swoje iuz traci. Bo niht w
swey rzeczy Sedzia nie ma być / ani sam sobie
sprawiedliwości dżiałać / a gwałthu drugiemu.
Speculo Saxonum libro ij, Articulo 13.

S Iné rany ktho obwiedzie Vzedem / a vkaże
ie: bliżsy iuz na nie dowieść / niżli ten ko-
go winia/ gdyby przal a chciał sye odwieść. Iure
Municipali Articulo 89.

S Walthem niht ni komu Imienia nie ma
brać / ani dżierzenia odeymować: ależby
piérwey Prawem tego doszedł / iżby mu dżierze-
nie przysadzono. Jesliżby też rzecz ktho swoje na-
lazł v kogo/ a gwałtem ia wziął: rzecz one traci.
Jesli theż kogo gwałtem z dżierzenia wypędzi /
iako Gwaltownik ma być karan. Jesliżby też

G ij

kto mni

Kto minimal ze iego rzecz/ a wziął cudzą: thedy
gdy przysięże / że to omyłka uczynił: dwa kroć
za co rzecz stoi/ ma zapłacić/ gdzieby tego nie do-
wiódł przysięga/ tedy ma być karan iako kupie-
ca. Speculo Saxonum libro ij, art: 70. A kto co
gwałtem dzierży/ a nie za żadnym Prawem: tedy
dawności w tym niemają. Specu: Saxo: libro iij,
Articulo 4. Et libro i, articulo 29.

Gorące Prawo kogo ima na nim / że mu o
gardło idzie/ iako o Niezobóystwo/ albo o
Gwalt: thedy trwa czterzy a dwadzieścia go-
dzin. A gdy minie gorące Prawo/ tedy oprócz
słusnej przyczyny / izby na ten czas przeciw ta-
kiemu nie można postępić: o gardło inż takie-
mu nie idzie/ ale placić a dosyć czynić ma. Specu:
Saxo: libro ij, Artic: 9. Et libro i, articulo 66.

Gwalt domowy / albo gdyby kto Złodziei-
a w domu swym zastał / thedy tho ma we-
dle obyczai obwołać: Bo takie obwołanie iesth
inż początke skargi/ a ztym położyć go samo-
siódmi może / gdyby go na iawnym uczynku iac
nie można. Speculo Saxonum libro ij, Arti: 64.
Et Iure Mun: art: 36. & artic: 37. A gdzieby za-
razem gwaltem nie obwołano/ tedy inż sye bliżsy
odwieść obwiniony. Iure Municip: Articuli: 38.

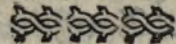
A takie

A takie występy gdzie ie obwołają / a dowód inż
na nie będzie iasny / thedy inż przysięgac nie-
trzeba. Speculo Saxonum libro i, Articulo 15. &
Iure Municipali articulo 40. A iako Złoczynce/ o
który iaki występ mają być karani / tedy tho iest
Speculo Saxonum libro ij, Articulo 13.

A rany nieszkodliwe / szelagów trzydzieści:
A szelagów za wine/ szelagów osmi. Specu:
lo Sax: lib: ij, Artic: 16. Tamże w tym Articule
stoi: Gdzieby też palec albo żab wyciętho / albo
wybito / zapłata ma być / Wergielu dziesiąta
część: to iest kopa / a szelagów szelagów sześć-
dziesiąt. A ty szelagi wedle Prawa Sasiiego /
za ieden za dwanaście pieniędzy. A wszakóż
Prawo pospolite/ to iest Statut Koronny / ob-
mawia thak/ że o rany y o głowe/ w Mieściach
y we Wsiach/ nie Maydeburskim Prawem/ ale
Polskim ma być sadzono. Aczkolwiek thego nie
napisano/ po czemu głowa ma być placona czlo-
wieka Mieyskiego: A wszakóż z zwyczajn thak
dzierżę / Iż z tych Miasz gdzie są wżdy Ludzie
znakomitszy/ albo Kupieccy/ tedy za głowe trzy-
dzieści Grzywien. Z Miaszeczek thych mniej-
szych/ thedy pietnaście Grzywien. Za Kmiecia/
dziesięć Grzywien.

G iij Ku gwał-

K V Gwaltowni gdy ij obwołają / każdy po-
winien biec. Vt de hoc Speculo Saxonum
libro i, Articuli 53. Ktoby nie bieżał / w karanie
wpada. Specu: Saxon: lib: ij: arti : 71. A wszakóż
w Miesciech zwyczaj a postanowienie iest / iż
nie w ten czas gdy kto na gwałt wola / ale gdy
zadzwonią na Kotusku / ku gualtowni biec ma-
ją : a to dla tego / snadźby kto pijany / albo śalo-
ny zawolał / za mąką albo za żadną przyczyną / za-
czymby sye mogło wiele złego stać : ale gdy za-
dzwonią / inż iest znać / że to idzie z starzych / a z
Dziedowego rozkazania. A tak w Miesciech
mają tego pilnie strzedz / aby Dzwonek tak był
chowan a opatrzon / aby dzwonic wen nikt nie-
mógł / iedno kiedy Dząd rozkaze : a za dobrą ba-
cznością / aby sobie szkody w tym nie wczyna-
li / a nie wpadli w ty pokuty / które w
Polskiej Korony Prawie na to
są postawione.

O Złodziejstwach / o kradzionych albo nale- zionych rzeczach.

Kradzione rzeczy nie ma-
ją idz nikomu ku pożytku / ale kto-
by ie zastał / mają mu być wróco-
ne : a dawnością sye nikt w tym
nie może bronić / choćaby daw-
no kupił kradzioną rzecz : a zwłaszcza w tych rze-
czach tym więcej / których iawnie nie wskazuje : ale
choćby rzecz widoma / iedno że kradziona / iako
Koni / Bydle / Ktoby z krad przyiał a poznał / tedy
w they rzeczy dawność nie idzie : A wszakóż nie
może być rozumiano / aby sam ukradł / gdy tego
nie miał. Specul. Saxonum libro ij, Articulo 36. &
Iure Municipali Articulo 56.

Konią gdy sye ktho imie v kogo / albo rzeczy
kradzoney : Thedy gdy sye ciągnie na za-
wodźce then v kogo zastano / ma mu być dopu-

Sczono. Iure Muni: articulo 132. & articu: 135.

Rzeczy należoney ktoby nie wrócił / a nay-
da ię v niego / ma być karan iako o zło-
dzieystwo. Także też v kogo by kradzioną rzecz
zaştano w iego skrzyni / albo w iego komorze / do
któreyby sam klucz nosił: powinien o tho odpo-
wiedać iako o złodzieystwo: oprócz żeby tak ma-
ła rzecz była / którąby ofnem wrzucić mógł: tedy
sye sprawić ma że nie wiedział. Speculo Saxonu
Libro ij, Articulo 35.

Złodzieyskie rzeczy v kogo zaştano / a do-
wiódłby że ię kupił / iesli nie Istcem / tedy
Litkupniki: tedy mu inż o karanie nie idzie / ale
za co kupił / tedy ty pieniądze traci. Speculo Sa-
xonum libro ij, Articulo 36.

Sdyby kogo obwiniono o rzecz kradzioną /
któraby v niego zaştano / a onby za-
stepce postawić nie mógł / od którego by to miał:
tedy gdy sye Litkupniki wywiedzie: iż to kupił /
o gárdło mu nie idzie: ale powinien to co v nie-
go zaştano / gdy dowiedzie then czyiá rzecz iesłh
wrócić: albo iesliby tę rzecz nie kray / a iáwne
iá wskazował: iesli ná koniu / iżby ná nim iáwne
ieździł / tedy za dowodem tego / czyiaby tho rzecz
była

była własna vkradziona / powinien wrócić: a
nie innego o to nie pokupi / ten co v niego zaştano
iedno the rzecz traci. Speculo Saxonum li-
bro ij, Articulo 35. Et libro iij, Articulo 36. Et
ad idem Iure Municipali Articulo 56.

Kradzioną rzecz swoje / gdyby ktho v kogo
zaştal / nie ma iey gwałtem brać: a iesliby
iá gwałtem wziął / może być poiman / y przed
Sadem o to obżatowan. Iure Municipa: art: 27.
& articulo 112. & Speculo Saxonum libro ij, ar-
ticulo 25. & articulo 70, & articulo 35.

Tho co naydzie a nie wróci / albo chowa
skrycie / a potym to nayda v niego: za zło-
dzieystwo ma być poczytano. Albo kto rzecz zło-
dieyską kupi / także iá też chowa skrycie: ale cho-
cia kto rzecz złodzieyską kupi niewiadomie / a nie
tái tego / nie chowa iey skrycie / okaznie iá iáw-
nie / ten za złodzieia nie może być mian. Speculo
Saxonum libro ij, Articulo 37.

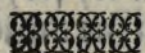
Zloczynstwo / czworakim obyczaiem może ie-
den popełnić: iesli sam co uczynił / iesli ra-
dził innemu ná to / albo iesli rozkazał / albo iesli
zloczynce przechowywał / albo rzeczy thák zło-
dzieyskim obyczaiem od nich bierze Speculo
Saxonum

Saxonum libro ij, Articulo 72. Et Iure Municipali Articulo 51.

Z Bożą albo Owoce / gdy kto w nocy z Pola /
Z ukradnie / albo z Sadu / albo z Gumną / tedy
ma być obieszon : a zwłaszcza o Zbożę. A iesliby
we dnie kradl / tedy ma być ścięt. Iure Municipali
Articulo 38. Et Speculo Saxon : lib: ij, arti: 39.

Rzeczy kradzione / Dziedzicy albo Potom-
kowie / nie powinni odpowiadać / po śmierci
ci swęgo Oycā albo Brata : oprócz izby za żywo-
tā poczeta sye o to rzecz z ich Oycem / albo Bra-
tem / po których spadki biora : albo izby doświado-
czono / izby takie rzeczy ostały po umarłym /
a oni ie wzięli / y używali ich : tedy w
takiey rzeczy odpowiadać powin.

iii. Speculo Saxonum li-
bro i, Articulo 6.

O więzniach a o Zło- czyncach.

Wieźnia żadnego W-
rząd żadny / ani nikt nie ma
puścić bez iego wolej.
Gdy też kto kogo da wsad-
zić o dług / albo o iaką
swą krzywdę / a do Kazni
go przyma / w Mieście /
albo też we Wsi : A gdzieby go koczolwiek wy-
puścił / Tedy sam ma doyc czynić zani. A gdzie-
by wciął bez dobrowolnego wypuszczenia / tedy
ma przysiądz Sedzia / to iesth Wójt albo Bur-
mistrz / iż do tego przyczyny nie dał. Vt de hoc
Iure Munici: articu : 17. A powinien Sedzia al-
bo Wzad opłacić a opatrzyć dobrze Komore /
gdzie sadzą: Jako o tym Iure Munici: artic: 59.

Gdy kogo wsadza żeby na gárdło siedział :
Iesli ij dadza na Kekoienstwo / tedy we-
dle Maydeburstkiego Prawa / inż mu o gárdło
nie idzie / ale inż ma być innymi winami / albo
pokutami karan. Speculo Saxo: lib: i, articu: 65.

Et Iure Municipali Articulo 27. & Articulo 117.

N A śmierć nikogo skazać nie mają / iedno al-
bo aż sye sam wyzna / albo go pośonaia / al-
bo na iawnym uczynku ima : A czyby Ślodzię
tego powołał / y śmiercią tho swą zapieczetho-
wał / Tedy ten tego powołał / może sye odwieść
swą przysięgą : oprócz żeby inne świadectwo a
dowód przeciw iemu było. Speculo Saxonum li-
bro iij, Articulo 39.

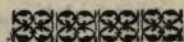
S Dyby Ślodzię chćiano imować / a onby
na Cmyntarz wćieł / albo do Kościoła :
takiego Kościół nie ma bronić. I Żyd uczyn-
niwszy co złego a do Kościoła by wćieł / choćaby
sye też krzcić obiecował : może być wzięt / a ow-
sem gdzieby sye bronił / gdyż Żydom z bronią cho-
dzić zapowiedziano. Speculo Saxo: lib: iij, art: 2.
Tęż Slugi niewolne kto ie ma : Tatarzy / y inne
niewolniki / tych też Kościół bronić nie ma / y ow-
sem wydać. Co Kościoły łupią albo gwałca /
thęż ich bronić nie mają / albo co Dziewki albo
Niewiaſty gwałca / albo Mniſzki : albo iawne
Cudzołozniki / gdyby ie goniono / żeby tam wćie-
kali / nie mają ich bronić. Iure Municipali art: 9.

C Udzolostwa iawne / ty mają być zawſze ka-

rané /

rané / thęż Mężczyzna iako Białogłowy : nie ma
thego Urząd nigdziey dopuścić / y owsem gár-
dlem o to wedle Prawa zawſze karano. Speculo
Saxonum libro iij, articu: 13. & libro iij, artic: 1.

I E in Legibus Lex Iulia karze Cudzołozni-
ki : Theraz ty rzeczy bårzo sye zabieżały / że
nikogo o tho nie karza : a thęż Pan Bóg ka-
zni dopuſzcza / o iawne rzeczy / ia-
wnie karac raczy.

O Pozodye.

O Żoga / iż tho iest zły a o-
krutny uczynek : Thedy te spra-
we obwiniony o Pozoge ma czy-
nić : Iż gdy go obwinia przed
Prawem / iż spalił Dóm / Gum-
no : Tedy then obwiniony tamże przed Prawem
ma miánować troie osmnaście Świadców : a
powód ten kto żaluie / komu sye krzywda y ſko-
da stała / ma obrać z nich osmnaście / z którymi
obwiniony przysiądz będzie powinien. A gdzie

h iij

by sye

by sye nie sprawił / tedy gdy go powód peprzy-
sieje/ogniem ma być spalom: czym zgrzeszył tym
ma pokutować. A taki Sąd o Pożodze/
tedy Polskim Prawem sędzi / a nie
Maydeburckim: acz też y w
Maydeburckim Prawie
o tym nieco na-
pisano.

O Sfałszowaniu iá- kiey rzeczy, albo Kupiey.

Niez iáka gdyby kto prze-
dal fałszywa / a ten co kupił wi-
ni go o tho/ że mu rzecz fałszywa
przedal: Jeśli sye przy że nie prze-
dal / albo acz sye zna że przedal /
ale powie że nie wiedział / a nie przyrzekał mu za
fałsz: Tedy ten co kupił / samotrzeci ma rando-
wieść / że mu za debrą kupię przyrzekł.

Municipi

Municipali Articulo 99.

S Dzieby któ ná kogo fałszywie skarzył / a
then obwiniony / za thę skargaby cięskosc
iáka albo więzienie podiał: gdyby sye thego po-
tym sprawił / że był niewinnie oskarżon: tedy ten
co nan žalował / róż ma cierpieć co on cier-
piał. Speculo Saxonum libro i, articu-
lo 69. Et Speculo Saxonum libro
ij, articulo 8. Et Speculo Sa-
xonum lib: iij arti: 69.

O Opiekunach.

Opiekuni Wzad / od
Wierzchniego Pána / albo
Mieyski / powinien opá-
trzyć: Aby Opiekunowie
sye wiścili / aby dziecinnych
rzeczy nie vtracili: Oprócz
tych Opiekunów / które O-
cie vstawi / ci nie powinni istoty czynić. Specu-
lo Saxonum libro i, Articulo 23. Et Iure Munici-
pali Articulo 26 & Articulo 49.

Opiekuny / może każdy vstawić Dzieciom

swoym

swym mimo inne przyrodzone / Tylko aby tho v-
czynil przed Sadem / a powiedzial przyczyny /
czemu to czyni. Opiekun theż przyrodzony / po-
winien Inwentarz uczynić / y wiscie sierotam
ich dobro / aby im tego nie vtracil. A nie może O-
piekun skazic / zniszczyć / imienia dziecinnego / ani
przedac / zastawic / ani z dzierżenia swego wypu-
ścić. A gdzieby sieroty vmarly / ktorzymby sye o-
piekal / tedy y tym na ktore spadek po nich przyy-
dzie / powinien liczbe czynić : Jako o tym Specu-
lo Sax: libro i, art: 23. Et ad idem de Tutoribus
libro i, Articulo 42. Ale ci Opiekunowie ktore
re Ociec vstawi / mimo przyrodzone Dzieciom
swym / ci nie powinni takiego Inwentarza czy-
nić : a to z tey przyczyny / iż nie sami do tego przy-
chodza / ale ie Ociec pstawil / y wierzył im tego /
tedy wszytką sprawą opieki / iuz na ich wierze za-
lezy. A iakie Imienie Opiekun weźmie w swo-
ie opiece / thakie zasie wrocić powinien. A iesli
ma z dziećmi Imienie swoje spolne / nierozdziel-
ne : tedy gdy dzieci ku latom przyyda / Imienie
z nimi rozdzielwszy / powinien im liczbe czynić /
a Imienie im spuscić. ¶ Też Opiekun gdzieby
iasne dlugi zapisane / albo z Dekretu Sadowego /
a sprawiedliwie ich Oycā placic / a onyby thego
przyiac niechcialy / tedy blizszy Opiekun tego do-
wiesc wedle Prawa / nizliby ony tego odepzeci

mialy.

mialy. Iure Municipali Articulo 26.

¶ Opiekun przyrodzony / gdzieby Inwentarza
nie vdzialal : Tedy powinien wszytki dlu-
gi zaplacic / choiby Maietnosci Dziecinney tak
wiele nie bylo. Speculo Saxonum libro i, Art: 6.
& Art: 23. Gdyż to kozdy ku skodzie czyni so-
bie / kto sye wedle Prawa nie zachowywa.

¶ Opiekun / nie może Imienia Dziecinnego
przedac / ani zasthawic / iedno z tych przy-
czyn : Naprzod / gdzieby przyšlo Wiano zapla-
cić / zeby go Niewiasta czekac nie chciala / a nie
bylo skad inad zaplacic / zeby gotowych pienie-
dzy nie bylo / iedno z Imienia dziecinnego / mu-
sialoby sye placic. ¶ Druga przyczyna / gdzieby
taki glod przyshedl / zeby inak wyzywic sye ty dzie-
ci co w opiece sa nie mogly / gdyż y koscienne rze-
czy / slusnie na then czas w taka przygode moga
byc przedawane. ¶ Trzecia / zeby broniac Imie-
nia dziecinnego / nakladajac na Prawo / albo bro-
niac ich od gwałtu / zeby Opiekun inak obronic
ich nie mogl / prze vbostwo ich : albo gdzieby tez
rzeczy sierotce v Zydow byly zastawione / zeby
sla na to lichwa / albo inne skody z tad przycho-
dzily : albo dlugi iawne / na ktorychby byly albo
Zapisy albo Chyrografy / ktore sye z prawa placic

J

musza:

muszą: oprócz tych przyczyn które sye napisały /
prze żadną inną przyczynę / nie może Imienia
dziecinnego przedać: zastawić Opiekun: a wśa-
kóż każdą przyczynę z tych / Opiekun powinien
dowieść. A iesliby ich Imienie było przez Opie-
kuną rozprzedano / Prawem tego dōydz mogą:
oprócz gdzieby Opiekun wkazał / że ku ich sye to
pożytku estalo: tedy chcą Imienie mieć / temu
kto kupił / musza pieniaǳe odłożyć. Agdy przy-
da ku latom / tedy ku takowemu Imieniu nie-
mogą przychodzić dłużej / ieno poſci Rok y dzien
nie minie: to iest / Rok y ſeść Niedzieli: gdyby
byli tamże praesentes, gdzie Imienie ich / iako 30-
wa pod iednym Dzwonem. Ale iesliby ie w cu-
dzych Ziemiach chowano / tedy im dawność nie
idzie / iedno we trzydzięści Lat / y w Rok / y w
dzien / to iest w ſeść Niedzieli: Jako o tym Iure
Municipali Articulo 26.

Sieroty bez Opiekunów swych nie czynić
nie mogą. Opiekuną też niepożytecznego
a ſzkodliwego / przed Prawem może Matka / al-
bo Baba dziecinną obżalować: a Opiekuny ta-
kie / siedmiał Swiadców mają poſkonać. Aczkol-
wiek w Prawie napisano / że Niewiaſty niemor-
ga nie czynić / ani winić nikogo iedno o swą w-
laſną krzywdę: A wśakóż osobne Prawo wzy-

miono

miono dla sierot: że ſli Opiekunowie mogą być
przez Niewiaſte obwinioni. Speculo Saxonū Li-
bro 1, Articulo 41. Et Iure Munici: Articulo 26.

Opiekun gdy dzieci ku latom przyyda / powi-
nien Imienie ſpuścić: a gdzieby nie chciał
ſpuścić / tedy ma przywieść ten kto Imienie ſwe
mieć chce / przed Sad dwu przyrodzonych z ro-
dzaju Oycowſkiego / a dwu z rodzaju Matczy-
nego / którzy mają wyznać lata iego: thedy mu
Sad ma przykazać Imienie / a Opiekun ie powi-
nien ſpuścić. A lata dzieciom / Pachołom we cz-
ternaſcie lat / a Dzieweczka we trzynafcie. Iure
Municipali Articulo 26.

Opiekun Opiekę thraci / gdy sye niewiernie
w opiece zachowywa / albo iesli był w nie-
przjaźni z Oycem tych sierot / ktorzymiby sye o-
piekać miał: albo gdzieby Dziecinnie rzeczy ſle
rozſaſował / przedał a wtracił: albo iesli Die-
ciom pożywienia nie dawa / albo iesli nie wdzia-
łal Inwentarza rzeczy Dziecinnych / albo gdy-
by pieniedzy ktorzeby z Opieki przychodziły / nie
kłał sierotom / albo Imienie ich niewiernie ſpra-
wował: Tedy takiego Opiekuną mogą winić /
Matka / Baba / Ciotka tych dzieci / ktoraby iedno
wienne a ku dobremu dziecinnemu czynila: al-

I ij

bo żeby

bo żeby też ten Opiekun/ Długów Wycią ich na-
nich / będąc sam ich Opiekunem dochodził/ nie
czekał ich lat. Speculo Saxonum Libro i. Ar-
culo 41. & Iure Municipali articulo 26.

O Piekuną gdzieby niebyło/ tedy Pan wierz-
chni/ albo Wzrost Kayce w Mieście mają
postawić Opiekuny/które zowią Łacinnicy Cur-
ratores. Speculo Saxon: lib: i. artic: 41. & art: 47
Et Iure Municip: Articulo 26.

O Piekun nie może Imienia dziecińskiego kła-
pić/ ani sam przez sye/ ani tym obyczajem
izby innemu przedał/ a on potem od onego do-
stał: czego niema czynić/ dla podeyżżenia y osu-
dania. Speculo Saxonum Libro i. Articulo 44.

O Piekunów Matka powinna od Wzrostu
prosić Dzieciom swym /gdzieby opiekun-
ów niebyło: gdzieby tego nie uczyniła/ Tedy
gdyby Dzieci zmarły/ spadku niebędzie sye mo-
gła po nich domagać / wedle Prawa Cesarstwie-
go/ do którego sye wciąć mają / gdy Maydeburg-
skiego nie stawa. Vt de hoc Speculo Saxonum li-
bro i, Articulo 23.

O Apisano dostatecznie w Prawie / aby się

roty nie

roty niebyły ni w czym osużane: y dano oby-
czay / iako sye Opiekunowie sprawować mają:
Ale iż mało ich co to dzierżą/ Przyjaciele o to nie
dbaia/ Wzrost tego nie dożyrzy: tedy po wszystkich
Koronie Polskiej wielkie sye szkody a krzywdy
sierotom dzieia / tak iż dzieci ku latom przyśed-
szy rzadko k swemu przyyda/ aby sye im to spelną
wrocilo / co im sprawiedliwie należy: a zwa-
żając gotowe pieniądze / y inne rzeczy ru-
chome: Oco sye trzeba bać gniewu Bo-
żego/ y karania za to/ tym na kto-
rych tho należy.

O Dzieciach które lat nie mają.

Dziecie / pości do
Lat rostopnych nie-
przyydzie/ o żadny wy-
stęp na gardle nie ma
być karano: Jesliby
też kogo zabił albo o-
chromił / Tedy Opie-
kun / z iego Imienia
powinien tho nagro-

I iż

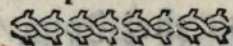
dzie y

dzieć y zapłacić / także y škody / któreby dziecko w
czyniło / gdyby na nie wedle Práva dowiedzi-
no. A iesliby kto dziecko zabił / zapłacić ie ma i-
to głowa nieście. Iesliby też kto cudze dziecko
miotła albo za włosy skarał / gdy iedno przysię-
iż to uczynił za występem iego : nie za to nie po-
tupi. A wszakóż dziecko niegdy bywa karano /
za wielki występ / które iuż iest blisko lat rostron-
nych : ale iesliby był ieszcze bliższy dziecinstwa
niżli lat vstawnionych / to iest czternaście lat : te-
dy nie ma być karan na gárdle / ale Opiekun za-
zapłacić ma. Dziecie a śaleny / gwałtu uczy-
nić nie mogą : bo gwałtu nie może niht uczynić /
iedno ci co to czynią vmyslnie a dobrowolnie : a
dzieci y śaleni / ci rozmysłu nie mają : A thak na
gárdle nie mają być karani / tylko škody które w-
czynią / mają być placone. Speculo Saxonum li-
bro ij, Articulo 65. & libro iij, Articulo 3. Et lu-
re Municipali Articulo 38.

Dzieci gdy Ociec umrze / nie powinny za-
dnych długow placić za Oycę umarłego /
albo za Matkę / iesli im czego Rodzicy nie od-
umrą : a iesli po nich żadnego spadku nie biorą :
a iesli wezmą / tedy powinni będą długi placić.
Speculo Saxonum libro iij, Articulo 10. Et lib: i,
Articulo 6.

Dziecie

Dziecie iesliby kto wsadził na Kon / thak
Stwardovsky / któryby zadzierżec sye niedał /
a przestoby ono dziecko zabił : Pan onego Konia
powinien zapłacić / iako wedle Práva iest /
iesli Kon swoy mieć chce. Speculo Sa-
xonum libro ij, Articulo 40. Et lu-
re Municipali Articulo 38.

O Testamentach.

Testamentem ani me-
żczyzna / ani żeńskię pogło-
wie / Imienia swęgo ni-
mu dać / w chorobie leżac
nie może / bez przyzwolenia
Dziedziców a Potomków.
Acz w Duchownym Prá-
wie stoi / Iż ostateczna wola / ma być każdemu
wypelnioną : to sye ma rozumieć / o tych którzy
wolni są w swym Imieniu / gdy to uczynią we
zdrowiu / y będąc w dobrej baczności : tedy tá-
kiego Testamentu / gdzieby siedmiu świadków

doświad-

doświadczone / albo iżby przed Wziedem thaki
Testament był uczynion : Dziedzic dzierżec po-
winien. Ale ruśając rzeczy / ty może oddać we-
dle wolę swęę kōzdy. A tak sye to iedno rozu-
mie o tych rzeczach / które może Testamentem le-
gować / to iest ruśając rzeczy. Iu : Mu : art : 65.

Testamentem też Żoná / iako y kto inny
nie może nic oddać / bez przyzwolenia Me-
żowęgo / y ruchomych rzeczy. A Gierady tēy nie
może oddać / choćaby też y Mąż przyzwolił.
Speculo Saxonum libro i, Articulo 31. & Articu-
lo 52. Et Iure Municipali Articulo 65.

Testamentu siedmiu Świadków dowo-
dza / gdięby Wziednie nie uczynion / a wi-
ry mu nie dano. Speculo Saxonum libro i, Arti-
culo 8. Et Iure Municipali Articulo 65.

Testamentem przeto nie może niſt nic od-
dać bez przyzwolenia Dziedziców : a z tēy
przyczyny to uczyniono / iż Oycowie nie baczni/
albo nie miłośierni / ośhawowali Dzieci swię
w vboſtwie : oddawſzy Testamentem od po-
tomstwa swęgo / iż nie albo mało dzieciom zo-
stawiali / co było przeciw dobremu obyczajowi.
A tak przeto to Prawo uczyniono / aby dzieciom

Maietność

Maietność ich ośtala : ktemu też kto co ma dać/
odkazać / ma tho czynić za času / poſi sam tego
wzywać może : Abowiem kto co oddawa po ś-
mierci / inż to nie iego / ale iego dziedziców.

Żoná też czyia nie ma być o to winio-
na / kiedyby takich rzeczy co zg i-
neło. Spe: Sax: li: i, artic: 52.

O Zastawnych / albo o pożyczanych / a ru- chowaniu danych rzeczach.

Esliby kto komu rzeczy sto-
jące albo leżące zasthawil / albo ná-
iał : a potym on komu náieto / albo
iego potomek / chciałby przec / iżby
w naymie dzierżał / albo w obligac-

K

cyę :

cyey: Tedy ten kto nągał/ bliższy samotrzeć przy-
 siadź/ niżli on komu zastawiono / albo nągetho /
 przysięga by sye miał odwieść: oprócz tego / iżby
 ten Dzierżawca mógł wskazać / że tam takie dzie-
 dzictwo ma/ albo iżby mógł wskazać obronę kupną
 swęgo: Tedy ze dwiema Świadki gdy przysię-
 że/ to odzierży. ¶ Tęż o rzeczy gdyby go winio-
 no/ które sye iawnie nie wskazuje / tedy przysięga
 swą może odydź: ale gdzie o rzecz iawną / która
 sye pokazać może kogo winia / tedy kto żaluie /
 bliższy nani dowieść z Świadki samotrzeć: o-
 prócz żeby kto wskazał rzeczy / a powiedział/ że sa
 iego własne rzeczy/ a nie tego co żaluie: tedy bli-
 ży dowieść mimo Powoda / że to sa iego rzeczy
 własne. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

Pożyczy kto albo zastawi Konia / Śaty albo
 którekolwiek rzeczy Ruchome / iesli ten ko-
 mu zastawia/ albo pożyczą/ przeda/ zastawi/ al-
 bo przegra/ alboby mu też ukradziono: tedy ten
 kto zastawił / swych rzeczy patrzyć a wspominać
 sye ma/ nie v kogo innego / iedno themu v kogo
 zastawił. Jesliby też umarł ten v kogo zastaw-
 wiono / tedy od iego Potomka maia thego pa-
 trzyć a dochodzić. Speculo Saxonum libro ij, ar-
 ticulo 60.

Pożyczana

Pożyczana rzecz / każdy powinien wrócić
 nie skazoną / nie pogorszona / albo tak za-
 płacić wedle ważności. ¶ Ale kto da rzeczy ku
 chowaniu / iako Łacinnicy zową in depositū, ku
 wierney rece: iesli zgorze/ albo ukradną/ albo nie
 przaciel weźmie: tedy gdy przysięga dowiedzie
 ten co mu chować dano / że w tym zdraidy albo
 oszukania nie uczynił / ani przyczyny themu dał:
 tedy płacić niepowinien. A z they przyczyny po-
 pożyczana rzecz ma być płaconą / że tego używaś/
 albo używać możesz: A tak wrócić nie skazonę/
 albo zapłacić ma. Ale to co schować dadzą / po-
 nieważ używać tego niemoże/ tedy też płacić nie
 powinien/ iesli zginie: gdy iedno dowiedzie ten
 kto chował / że w tym oszukania żadnego nie u-
 czynił. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 5.

Zastawilby kto v kogo bydle iakie/ Konia/ al-
 bo mu nągał: gdy zdechnie/ tedy then kto ie
 chował/ gdy przysięże / że nie iego winą zdechło/
 ani temu dał przyczyny: Tedy go nie powinien
 płacić: tylko to traci/ co na nie dał/ albo za co ie
 nągał. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 5.

Gdyby kto mając Imienie w zastawie bu-
 dowal: tedy gdy Imienie wykupią / ten

K ij co budo

co budował / może ono znieść chceli iako swę. A ten ktoby wykupował / nie może mu tego bronić. Ale iesliby co zbudował / albo oprawił / w thym domu który mu zastawiono / czego by w onym domu trzeba / izby pobić albo oprawić dał : bez czego dom bez szkody być nie mógł : Thedy then co wykupnie / powinien oprawić to / co na oprawę nałożono. Iure Municipali Articulo 140.

Rzeczy pożyczanéy / niema niſt k czemu innemu mu używać / iedno thym obyczajem / ktorým mu ie pożyczono. **E** Na przykład : Naiektoby iednemu konia na mile / a onby na nim ie chwał daley : A tak w they mierze powinien ſkoda płacić / iesliby ſye która przez to ſstała. Vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. Articulo 15. Et Speculo Saxonum Libro iij. articulo 5.

Pożyczanych / albo ku chowaniu danyh rzeczy / nie może niſt hamować w dluguni w żadney rzeczy: Ale powinien to wydać temu / kto to dał schować. Spe: Sax: lib: iij. arti. 5.

Kto ku chowaniu rzecz która od kogo bierze / ma iawnie brać : dla tego / a snadźby mu / dano rzecz kradzioną chować / któraby potym w niego należioną / tenby ſye przal coby schować dał

wać dał. Thedy v kugoby ia należiono / o Złodziejstwo mógłby być obwinion. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 36. Abowiem ktho rzecz kradzioną thaiemnie chowa / iuz iest iakoby sam vkradł. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 5.

S Dkto pożyczzy / albo zasthawí rzecz która swoje / a zginie albo ia vkradną : v żadnego innego ſye ieý nie może vpominác / iedno v tego komu wierzył. Aczkolwiek ſtoí w Articulo libro ij, Artic. 32. że ktoby swa rzecz znalazł v kugółkolwiek / tedy ieý dochodzić może : to ſye ma rozumieć o rzeczach kradzionych / a nie o pożyczanych : bo pożyczanéy / albo zastawionéy rzeczy: nie ma ſye ni v kogo własníe y vpominác iedno thám komu pożyczyl albo zastawil. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 60.

O Naiemnikach / a o Naymiech.

En co Imienie
albo dom v kogo nay
muie / gdzieby nani za
łowa no / zeby naymu
nie zapłacił : A onby
powiedział / że zapła
cił / samotrzec też ma
podeprzec że zapłacił.
Albo pan gdzieby ch
ciał dowieść / że mu nie zapłacono / bliższy do
wieść. Może też Naiem wypowiedzieć przed
czasem Naiemnikowi / ten co naymuie / gdy mu
Czynszu Naiemnik nie zapłaci : albo gdy then co
iego Imienie iesth / chce tam sam mieścić / albo
tam budować : albo gdzieby Naiemnik w onym
demu niepocześnie sye rzadził a sprawował. Spe
cu: Sax: li: ij, arti. 59. Et Iure Muni: articu: 140.

S Dy kto naymie dom / albo grunt / rola zc.
szkoda która by sye kolwiek sstała / tedy nie
tego co niał / ale co mu niałto iesth / gdzieby ie

dno dom

dno dom albo Imienie w całe zostało / tak iako
mu niałto: Ale w innych rzeczach / iako w po
żytkach / szkoda zostawa przy Naiemniku : Albo
wiem gdyżytek ma / nie da wiecey / iedno co
zmówil. Także też gdzie szkoda ma / nie ma dąć
mniey / iedno iako zmówil. Speculo Saxonum li
bro ij, Articulo 59.

S Dy ten vmrze co niał / tedy potomkowie
moga naiemnika ruszyć. Speculo Saxonum
Libro ij, Articulo 77.

Esliby Pan chciał ruszyć Naiemnika z Imienia
które mu niał / albo zeby on też
chciał odydz / a w tym naymie dalej siedzieć nie
chciał: ma to y Pan Naiemnikowi / y Naiemnik
Pannu w czas opowiedzieć : iesli vmrze Naiem
nik / potomek iego powinien z onego Imienia za
płacić / iakoby on sam zapłacił : albo iesli też Pan
vmrze / tedy temu na kogo Imienie przypadnie /
ma być zapłacono. Speculo Sax: li: ij, articu: 59.

En co naymie / może Naiemnika gdy mu
Czynszu nie zapłaci / pociągnać / nie po
zywając go do Prawa. Iure Municipali Articulo 140.

§§§§

O Szkodach.

O szkodach domowych

S Trzeci Sądowy swego budowania / nie może nikt na cudzą ziemię puszczyć / y powiniene cześć swego Dworu grodzić: gdzieby tego nieczynił / szkoda którąby sąsiadowi uczynił / powinien nagrodzić.

I Gdzieby też Sąsiad na Sąsiada skarzył / z którymby miał ściannę wspólną / ażeby sye ścianna kaziła dla starości / żeby oprawy potrzebowała / tedy ma te rzecz przed Wzroczem opowiedzieć / aby go w tym wspomnieno / aby spolem z Sąsiadem budował. A jeśli nie skarży ten co sye szkody boi / a za tym budowanie padnie na jego dom: Tedy Sąsiad który przyczynę szkody dał / oprawić to powinien: Albo ono drzewo co wpadnie do dworu Sąsiadowego / Sąsiadowi przyydzie. Żadny nie może drzewa ani budowania stawiać / ani kłaść do cieżkiego domu albo dworu / bez przyzwolenia tego / któremu by to ku szkodzie było: Albo żeby z tym

brzemie

brzemieniem Dom albo on Dwór kupio / żeby to mógł za prawem uczynić. Speculo Saxonum lib: 2. arti: 49, Et Iure Municipali arti: 126.

O miny / Wychody / Chlewy swinie / od ścianny / albo od ogrodzenia Sąsiadkiego / bliżej trzech stóp nie mają być stawiane: y każdy Komin / Piec swój / ma tak opatrzyć / aby iskry które leca / domowi Sąsiadkiemu nie szkodziły. Wychody też / które kto czyni podle domu Sąsiada swego: tedy aż do ziemi ma je zawrzeć. Te wstawy uczyniono / aby ieden drugiemu szkody nie czynił / aby każdy piec swój / albo Komin opatrzył / aby z jego niedbałości / szkoda nie była. A jeśli by takiego opatrzenia uczynić nie chciał / powinien iskrote uczynić / jeśli by szkode uczynił / aby za to dosyć wdziałal. Albowiem chociażby Sąsiad o to nie żałował przed tym: A wszakże gdzieby sye szkoda stała / powinien oprawić / dla tego / że to prawem opatrzone / y wstawiono iest. Speculo Saxonum libro ij, articu: 51. Et Iure Municipali articulo 124.

O m gdyby kto chciał budować / albo mury stawiać: jeśli Sąsiad chce z nim spólną ściannę budować / a nakład z nim spolem czynić: tedy nie powinien ieden drugiemu płacić swego

L

nie wsta

nie wstąpić / iedno spolu ściągane budować / albo
murować. Ale iesli Sąsiad nie chce budować/
a nakładu uczynić: tedy temu kto buduje/powi-
nien mu wstąpić dla wywiedzenia ściągany placu
domu swęgo dwa łokcie na fundamencie / a na
górze łokieć: a to dla tego nakładu / który czyni
ten co buduje/ że też te ściągane będzie miał spólna
z nim/ iako y ten co buduje. A to sye tak zachow-
ywa z zwyczajem: a dobry zwyczaj / tedy iesť
za Prawo / acz pisanego Prawa w której rzeczy
nie będzie.

O U albo budowanie na czyim gruncie
jest/ tedy za gruntem idzie: to iesť / na czy-
im gruncie iesť / tedy tego ma być y budowanie:
To sye rozumie / gdyby kto co na cudzym grun-
cie zbudował: tedy gdy wykupią z reku iego ono
Imienie / iuż ono budowanie przy Imieniu zo-
stawa. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 21.
Et libro eodem, Articulo 53.

Kto kto uczyni do cudzego domu / gdzieby
na thym Domie / albo brzemie albo obwią-
zeć / albo powinowactwo nie było żadne/ przeco-
by to uczynić mógł: ma to zaśie swym kosztem
zaprawić/ aby Sąsiadowi tym nie ubliżył.
Speculo Saxonum libro ij, Articulo 49.

O M Sąsiada swęgo ktoby skąził / złamał
czasu ognia/ bojąc sye aby dla niego niezgo-
rzal: Jesli tam ogień dojdzie / ten co skąził nie
powinien za tho nic dać: Gdzieby ogień nie do-
szedł/ powinien tho zaśie oprawić. Gdzieby tho
swa wola uczynił nie z rozkazania Wzedowego/
tedy to sam powinien nagrodzić. Speculo Saxo-
num libro ij. Articulo 49.

S Kody swym dobytkiem nikt nie ma drugie-
mu czynić. Pasterza nikt nie ma chować
osobnego/ gdzie wsiytka Wieś Pasterza chowa:
dla tego aby Pasterzowi płacey która ma za pra-
ca nie umniejszało sye. Speculo Saxonum libr: ij,
Articulo 54. Abowiem gdzieby wolno każdemu
Pasterza chować / a Pasterza pospolitęgo/ gdzie
zwytka rzecz/ że chowano przed tym: tedy była-
by krzywda tym ubogim/ gdyby pospolitęgo Pa-
sterza nie było: a uboższy prze chudobe/ Pasterza
osobnegoby sobie chować nie mogli.

W si albo w Mieście / cokolwiek sye
stanie ku pożytku ich / aczby sye na to w-
sytycy nie zwolili: tedy na co wietża część przy-
zwoli/ na to też ma przyzwolic mniejsza część lu-
dzi. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 55.

W Zwierzętach szkodycznych.

Nies/ kiernóz/ byk/ zwierze
koźde/ Człowieka albo też bydło
czyie gdy rani/ albo ochromi/ al-
bo zabije: Pan czyie zwierze szko-
de uczyniło/ wedle tego iako
ktorey rzeczy szacunek a zaplate wstawiono/ dosyć
uczynić a zapłacić powinien: A to iesli ono do-
bycze albo zwierze/ iako iest pies/ gdyby sye o-
tym dowiedział co sye stało/ weźmie w swoje
moc: ale iesli go do siebie nie weźmie/ y owsem
wypedzi/ nie chowa go/ nie pásie/ nie napawa:
nie winien za to placić. Ale ten komu wskodo-
no/ albo komu sye szkoda stała/ ma wziąć to by-
dle iesli chce. Iure Municipali Articulo 123. Et
Speculo Saxonũ libro ij, Articu: 62. Et Arti: 40.

Szkoda albo obraze/ iesli ktho weźmie od
zwierzęcia/ kthoré z przyrodzenia szkodli-
we iest/ iako Niedźwiedź/ Wilk: iesli ie kto cho-
wa na miejscu thym pospolithym/ tedy Ludzie
chodzą/

chodzą/ a obrazi kogo: powinien ten kto ie chowa
placić. A iesli ie chowa na miejscu osobnym/
izby kto nie maie tam co czynić szedl tam/ a w-
zial obraze: Pan onego zwierzęcia/ nie powinien
tym obyczajem placić. Speculo Saxonum
libro ij, Articulo 49. Et Iure Mu-
nicipali Articulo 38.

W Sedziach y o spra- wiedliwości czy- nieniu.

Sedzia koždy nie ma innak
sadzić/ iedno wedle Prawa pisa-
nego: y nie może ani ma innego
Orteliu działać iedno wedle Pra-
wa: a po ki Prawa Maydebur-
skiego starwa/ ma być im sadzono: a gdzieby go
iuz nie stało/ z Prawa Cesarstkiego mają brać Ar-
tykuly/ iako tu ktoreyby rzeczy należało/ a wedle

tego sędzić. Videlicet in deffectu Iuris in Saxonia
curritur ad Leges. Vt de hoc Speculo Saxo: lib: i,
in Prologo. Et Spe: Sax: lib: iij, Articulo 30. Et
Spe: Saxo: li: iij, art: 36. & lib: i, articu: 18. & lib:
iij, Articulo 44. Et Iure Munici: Articulo 44.

S Kążyć albo Prawem czynić / trojacy Lu-
dzie z potrzeby czynić powinni: Naprzód
Opiekunowie o krzywdę Sierót którymi sye o-
piekaia: Abowiem gdzieby o ich krzywdy nie-
czynili / tedyby powinni sami im za to dosyć w-
czynić. Potomkowie też własni / gdyby Kędzi-
ca ich którego zabito / powinni o to czynić: boby
sprawiedliwie thym Dziedzictwo stracić mieli /
gdyby tego zaniedbawali. Maj też o cadzolo-
stwo Żony swęy / a to przeto / że mu to sromota
niesie: a o sromotę swa każdy powinien mówić.
Speculo Saxonum libro i, Articulo 62.

Sędzia żadny swęy rzeczy sędzić nie może.
Iure Municipali Articulo 27.

Sędzia niegdy może sędzić ty / którzy nie są
pod iego Jurisdicya / iako są Kupcy / któ-
rzy y tu y owdzie kupiectwa sprawuia. Aczkol-
wiek pod onym Prawem nie są / gdy ie pozowa/
odpowiedać tam powinni. Spe: Sa: li: i, ar: 70.

Gdzie

S Dzie sye która rzecz prawem pocznie / tham
też ma koniec mieć. Speculo Saxonum Li-
bro iij, Articulo 13.

S Zacunek swóy każda rzecz ma / y tak każda
rzecz ma być płaconą / iako iesth vstawio-
na: Alez kto drożey śacnie na żalobie swęy / ale
Sędzia ma y powinien to moderować / iuxta
Vergeldum. Speculo Saxonum libro i, artic: 68.

S Prawiedliwości nie powinni ani mieć w
Mieściech inaczey czynić Kacyce / albo V-
rzednicy Mieyscy / iedno tym Prawem / w któ-
rym siedzą / to iest Niemieckim: oprócz o rany
y o głowe / o to Polskim Prawem ma być sędzo-
no: a zwłászcza kiedy komu innemu sprawiedli-
wość czynią w takich rzeczach. Ale sami między
sobą / którzy siedzą w iednym prawie / o Kany /
Tedy w tymże Prawie / y sędzić / y odpowiadać
sobie mają: ale obcym Polskim Prawem / tak iako
to sye napisało / sprawiedliwość czynić mają. A
o złodzieystwo / tedy tymże obyczajem Prawa / w
którym siedzą / sami sobie mają odpowiadać / y
sędzić sye. Ale komu innemu / tedy wedle oby-
czaju ziemi / tak iako tu iest vstawą w Podolu /
ma o złodzieystwo odpowiadać y sprawować sye

obwiniony /

obwiniony / wedle obyczajów tamtey ziemi / który sye tu z żadnym Prawem niezgadza. A ten Artykuł wedle zwyczajów a Prawa Pospolitego Polskiego ma być chowan.

Gościnnie Prawo ma być przedsię / niżli tym co tam mieszkają / albo przylegli są : y ma im być sprawiedliwość uczyniona / nadaley do trzeciego dnia. A za Gościa ma być rozumian / który iednego dnia nie może doiechac do onego miejsca / gdzie sprawiedliwości szuka. Iure Municipali Articulo 46.

Gdy ktho na kogo žaluje / tham gdy mu sye sprawi on / albo dosyc uczyni na kogo žaluje / powinien mu też zasie odpowiedac tamze. A wszakoz powinien mu sye pierwey vsprawiedliwic o co go winiła / toz dopiero nani ma zalowac o swe krzywdy : a po ki mu sye nie vsprawiedliwi / tedy ten nie powinien odpowiedac / co pierwey zalował. A iesliby też wiele ich iednego winilo / thedy nie powinien im odpowiedac / az sye z pierwszym Sadownie odprawi : a wszakoz ma istote uczynic / ze sye vsprawiedliwi kazdemu. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 13. Et Articulo 12.

Sedzie

217

Sedzie ani skazowac zarazem na predce nie ma Sedzia / w rzeczach innych : oprócz o rzecz gwałtowną sadzić powinien / która odwołki nie cierpi / albo niesie na sobie Gorzce Prawo. Speculo Saxonum libro i, Articulo 70.

Sedzia żadny / nie ma sadzić wedle wiadomości swey : ale iako vslyszy / wedle žaloby y odpowiedzi / tak wedle tego skazowac / y sprawowac sye ma. Speculo Saxonum libro ij, articulo I.

Nakłady z zwyczajów nie bywają inne skazowane / iedno których kto Akty dowiedzie / tam gdzie sye prawuje. A wszakoz na to by miało być baczenie / kto musi daleko iezdzic / a dui gdy aż do Litwy za Królem : takie nakłady / nie mogą być Akty dowiedzione : Ale musi być na nie dowód inny / to iest Przysięga. Abowiem kto wygra w Prawie której rzeczy / thedy then Prawem zwyciezony ma nakłady placic / ten kto sye z tego / o co sye prawowali. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 8.

Gdyby kogo obwiniono przed Sadem publicznie / a onby od Sadu wciekl / albo

m

odsiedl:

odszedł: Tedy ty rzeczy / o co sye przed Sadem
rzecz działa / mają być powodowi przysądzone.
A gdzieby też na niewinnego żalowano / Tedy
z niewinnego może być winny / z pięci przyczyn.
Speculo Saxonum libro ij, Articulo 45.

Sedzia niema nikomu wkraczać czasu prze-
dluzenia / iako w której rzeczy należy we-
dle Prawa / iako o dług albo o inne rzeczy pozwa-
nemu. Ale powodowi nie dawają dylacyey / od-
włoki: Abowiem Powód ma dosyć czasu roz-
myślać sye na to / o co żaluje: Także też ma być
wczyniono czasu pozwanemu / aby sye rozmyślił
a odpowiedział. Speculo Saxo: lib: ij, Articu: 2.
A wszakóż w niektórych rzeczach y pozwanemu
nie dawają dylacyey / iako gdy idzie o rzecz ma-
łą / która łatwo może być rozprawiona: a między
wbogimi osobami dla wtrąty a nakładu ich / mie-
dzy tymi zarazem sprawiedliwość ma być: Gdyż
łąčna odpowiedź w Prawie / Iż kogo pozowa-
ma przeciw albo znać. Gdzie też idzie o gwałto-
wne rzeczy / o co zarazem sprawiedliwość czynić
powinna rzecz. Jesli też kogo ubija / albo o
fałszowanie Listów / przeciw tym co fałszują
albo przeciw tym co je piśa / albo co je nośa / al-
bo przeciw Świądkom fałszywym: zarazem po-
żalobie ma przeciw albo znać. Wszakże w tych rze-

czach ma

czach ma obrone pozwany wedle Prawa / y dylac-
cyę. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 3.

Roge wolna / iedną Wies drugiey ma dać
ode Wsi do Wsi: a ktoby sobie nowa dro-
ge czynił / gdzie ież przed tym nie było / tedy mo-
że być o to Prawem pociągnion. Speculo Saxo:
lib: ij, articulo 27. & arti: 47. A droga ma mieć
osmi stóp w szerza. Speculo Saxonum lib ij, arti-
culo 59. Et Iure Municipali articulo 131.

Ico na Sadzie siedza / nie mają takich rze-
czy przypuszczać a przyymować / iż gdyby kto
rzecz swą którą w Prawie wiedzie / spuścił / albo
przedal możniemu albo przełożonemu / dla w-
ciśnienia wboższemu / aby to wboższemu co szkodzić
miało: y owsem taki który spuszcza / albo przeda-
je / swą rzecz tracić ma. Speculo Saxonum libro
ij, Articulo 48.

Esliby komu łaiano / a on też zaśie łaiął / a
odmawiał: nie powinien takich słow opia-
wować / gdyż odmawia / a nie sam początkiem /
aby przyprawiał: bo nie powinien niest nikomu
czynić poczciwości kto mu łaię. Speculo Saxonū
libro ij, Articulo 16. & libro iij, Articulo 45.

M ij

Aczby

N Coby kto był niewinien / winnym stać sye
może z tych przyczyn : że złodzieyską rzecz v
niego zastań / wrocić mu ię każą / a on nie wro-
ci. Speculo Saxon: libro ij, Articulo 36. Kto nie-
dopusci szukać v siebie gdy z Sadu posła. Spe-
culo Saxo: li: ij, arti: 22. & arti: 13. Albo koby
tego zlaiał / zestrócił : a skazano mu / aby mu
to opamięt / a onby niechciał / winien ostawa.
Speculo Saxon: libro i, artic: 68. Gdy też odpo-
wiedać niechce / gdy nań żalują o co przed Sa-
dem / iuż winien ostawa. Speculo Saxon: lib: ij,
articulo 45. & Specu: Saxo: libro iij: articulo 39:

R Aranie na gardle albo na zdrowiu / thedy
tym personam ma być odwołczono: Nie-
wieście brzemienne / aż porodzi. Dziecięcia któ-
re ięscze ku látom nie przysło / a Opiekálníaby
nie miał: Thedy odkładają do drugiego Sadu/
aby Opiekuną miał. Szalonému / aby poznano
iesli z szaleństwa to uczynił / albo z innéj przy-
czyny. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 3. &
libro ij: Articulo 55.

Mnimania / trzech rzeczy nie ma niſt czy-
nić. Naprzód / że mniemá a pewnie niewie-
przysiędź nie ma. Wtóre / nie ma niſt sądzić

mnimania

Mnimania: Abowiem mógłby w tym omyłke a
trzywde uczynić. Trzecie / o mniemanej rzeczy
nie ma być tak dzierzano / iako iuż o pewney wia-
doméj prawdzie. Speculo Saxonum libro iij, Ar-
ticulo 8.

Sędziowie / Przysiężnicy / trzejwio mają są-
dzić / y skazania naydować. Speculo Saxo-
num libro iij Articulo 69. & libro i, Articu: 59.

Sędzia żadny ani srodzcy ani też lżej / o wy-
stępy nie ma sądzić / iedno iako w Prawie
napisano. Speculo Saxonum libro iij, articu: 86.

O Duchownego Sadu / gdzieby Swiece-
ki Swieckiego pociągnął / o rzeczy które-
by Sadowi Duchownému nie należały / a o któ-
deby tym przypamięt drugiego: Tedy gdyby go
o to Prawem pociągniono: winami ma być ka-
ran / y skode ma opamięt temu / kogo pociąga do
Duchownego Sadu. Speculo Saxonum libr: iij,
Articulo 87. & Iure Municipali Articulo 28.

Sędzia gdy siedzi na Sądzie Gaionym / te-
dy coby sye przed nim działa / może świad-
czyć / y z Przysiężniki: a inedy / thedy nie waży
świadećtwo iego: kiedyby mu wiary nie dano /

III iij

musiałby

musiałby przysiądz. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 88.

Niektóre jest wiele rzeczy różnych / wśtając iednak k sobie podobnych. A tak iedno Prawo z drugiego pochodzi. A przeto wskazaniu rzeczy iednego Prawa używać możemy. Albowiem gdzie są rzeczy k sobie podobne / tedy też Prawo jest podobne ktemu. Bo gdzie iedna rzecz ku której podobna / w takich też rzeczach iedno Prawo ma być. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 9. Et Libro ij, Articulo 12.

Sędzia / to jest Burmistrz / Wójt / może być przeświadczon we dwu rzeczach : Iżby sprawiedliwości nie chciał uczynić / gdyby iey w niego żądano : A ten co o to żąda / mianuie świadki którzy przy tym byli. Tedy Powód przeciw takiemu Sędziemu / samotrzeć ma dowód uczynić. Albo gdzieby sye sędzia chciał odwieść / tedy samotrzeć z równymi świadki / którzy przeciwko iemu świadczyli / ma sye odwieść : a to w tych rzeczach / które o pothoczne krzywdy / albo sprawy między ludźmi są. Ale gdzieby było okoliczność tej sprawy / o którąby na gardle albo na zdrowiu karać miano / gdzie sprawiedliwości nie czyni : Powód samotroć ma tego dowieść. Vt de

hoc lre

hoc lre Municipali articulo 17. Z łakomstwa / z bojaźni / za dary / z nienawiści / nie ma sye bac bo / gatkiego / aby iemu dla strachu / albo komu k wolli / miał swoy Sad niesprawiedliwy czynić / albo sadzić z nienawiści / iżby sye na kogo gniewał / albo z łaski / iżby komu życzył / nie ma sadzić / iedno Boga przed oczyma mieć. lre Municipali Articulo 18.

Dekrety Sadowe / z tych przyczyn mogą być skazone : iesli ie Sędzia czyni ten któryemu to nie należało / to jest / nie w swej Jurisdiccy : iesli sye niezgadza z Pozwem / to jest / o inne pozwano / a o inne skazał : iesli też taka sentecya nie ma w sobie albo zdania w stracie iedne strone / albo wolności uczynienia : iesli przez stron / iżby strony niebyły / albo pozwanie przed tym nie było : iesli też w Swieto Sentecya sye stanie / albo nie na tym miejscu / gdzie zwykły bywać. O czym w Cesarstkim Prawie. A zwolając gdy Sędzia nie w swej Jurisdiccy Dekret czyni. Vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. Articulo 59.

Innym Prawie nie powinien nikt odpowiadać / iedno z tych przyczyn : Napierwey acz w innym Prawie siedzi / ale tam imienie ma

gdzie go

gdzie go pociągniono. A tak dla oney maietności która tam ma / powinien odpowiedzieć. Speculo Saxon: libro iij, articulo 25. & Iure Municipali articulo 28. & articulo 66. ¶ Wtore gdyby kto tam iaki występ uczynił / tam w onym Prawie gdzie go pociągniono / thedy tam powinien odpowiedzieć. ¶ Trzecie gdzie kto kupczy albo sye zadłuży / tam też powinien odpowiedzieć. ¶ Czwarte / gdzie kto żaluie w Prawie / tam też zaśie vsprawiedliwić sye ma : Jako o tym Speculo Saxonum libro i, articulo 61. & libro iij, articulo 79. & libro eodem articulo 26. & libro i, articulo 70. Et Iure Municipali articulo 28. ¶ A iż Sedzia z Urzędu swęgo może wśelakie sprawy sądzić : Jako o tym Speculo Saxonum libro i, articulo 59. Wszakże ma opatrzyć się na baczeniu mieć / aby tych rzeczy / któreby iego Prawu a sądowi nie należały nie sądził. Jesliby też kto do iego sądu pociągnion był o rzecz którą iego Sądowi nie należała / iesliby sye nie wymywał do swęgo Prawa / ale tam odpowiedział : iż to nie Sedziego winą będzie / ale też co sye nie wymywał. Albowiem iż skazanie będzie powinien cierpieć : któreby nic nie ważyło / by sye był w Sąd niewdawał / a do swęgo sye Prawa odzywał. Iure Municipali Articulo 28. Ale iednak to sye wśytko zamyka w Artykule Speculo Saxonum libro iij, Articulo 25.

Odpowie

¶ Dpowiedzieć na žalobe ieden drugiemu powinien Sadownie : oprócz thym którzy są na sławie y poczcliwości zmażani / iako są złodzie / ie / zbóyce : iako o tym Speculo Saxon: libro i, articulo 37. Albo którzy są wywołani / albo wypowiedzeni. Speculo Saxonum libro i, articulo 38. Albo gdzieby sye odkupili / gdzieby ie karać z Prawa sromotnie skazano. Speculo Saxonum libro i, Articulo 40. Albo też żywot albo członek odkupili / w czymby iuz byli skazani. Speculo Saxo: libro i, Articulo 65. Gdyż też tacy gdzieby ie potym o co winiono / w żadney rzeczy bronić sye a odchodzić przysięga nie mogą. Speculo Saxonum libro i, articulo 39. & libro iij, articulo 16. Et Iure Municipali Articulo 4. & Articulo 22.

¶ Lugu ieden na drugim nie ma dochodzić w innym Prawie / iesli obadwa są a siedzą w iedney Jurisdiccyey / tho iesli w iednym Prawie : a zwlaszcza gdyby dłużnik był osiadły. A iesliby kto pociągnął do inney Jurisdiccyey / niżli tam gdzie siedzą ci obadwa : a ten obwiniony ciągnąłby sye do swęgo Prawa / iesli go nie odesła / a ten pociągnie ku Prawu tego co mu w inney Jurisdiccyey trudność a škodę żądał / że go tam pociągnął / gdzie go ciągnąć nie miał / y

A

dowiedzie

dowiedzie tego Listem od onego Sadu / do ktorego go bylo pociagniono: tedy ten ktory go pociagnal do innego Prawa / powinien skode a na klady oprawic. Iure Municipali Articulo 68.

W Prawie kogo winia / powinien w odpowiedzi swey albo przec albo znac: oprócz izby kto powiedzial aczby sye nie przal / ale ze inż dawność temu wysła / o co go pozyma: albo izby sye wymował do swęy Jurisdicyey / a do swęgo Sedzięgo. Speculo Saxonum libro ij, Artic: 3.

O Appellacyach.

Appellacya / ta idzie do szesci niedziel kiedy Pan jest w Ziemi: aldo gdzieby Pana w Ziemi nie bylo / do ktorego sye appellacya ciagnie: tedy do osmi nascie niedziel Appellacya skladaja. A w szafze ta szesc niedziel nie mialaby sye rozumiec / iedno gdy Pan do Ziemi przyiedzie. Speculo

Saxonum

Saxonum libro ij, Articulo 12.

Sentencya / to jest skazanie / gdyby czyniono: Thedy ten komuby sye krzywdą widziala / natychmiast ma przeciw temu mowic / a do swęgo Pana wierzchniego appellowac: Abowiem kto milczy / a nie mowi o tho / ten inż przyzwala na Dekret. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6. Et Iure Municipali Articulo 14. & Articulo 20.

Appellacie gdy kto / a nie przyniešie na dalšym dniu gdy inż Rok przypada skazania albo rzeczy pomocney / albo nie dowiedzieli Legale impedimentum: tedy swa rzecz traci / ten co appellował. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6. Et Iure Municipali Articulo 14. & Articulo 21.

Appellacya gdy kto uczyni / tedy w tey rzeczy ani strona / ani Sad / nie ma daley postepic / az Appellacya przez Sedzięgo do ktorego appellowano / bedzie odprawiona. Iure Municipali Articulo 14. & Articulo 17. Et Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 12. & Articulo 13.

Appellowac od Jednaczow niſt nie moze. Speculo Saxonum libro i, Articulo 55. & Libro ij, Articulo 11. Iure Municipali Articulo 11.

A ij

O Prze

**O Przekazkach / prze
które sye ieden może wy
iać / gdyby ku Prawu
nie stanął: iako Lā
cinnicy zowa.**

LEGALE IMPEDIMENTVM.

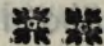

Legale Impedimen-
tum / to sye Polskim iezy-
kiem rozumie / Przyczyna
słusna a Sprawiedliwa /
prze ktora / gdyby kogo za-
stała a zaślata iżby nie mógł
dosyć uczynić Sadowemu
kazaniu: thedy sye tym wymówić może / żeby v
Sadu być nie mógł: Naprzd gdyby więziem
był. Niemoc cięsta takowa / prze ktora by przyd-
nie mógł do Sadu. Gdyby też był na pielgrzy-
mowaniu / żeby mu thego przed tym / pożyby nie

wšedł

wšedł nie powiedziano / albo go zapozwano: te-
dyby sye thym wymówić nie mógł / gdzieby mu
opowiedziano. Wyprawa Woenna / albo też
wielkie wylanie wód / żeby przebyć nie mógł: al-
bo ktoby był w innych ziemiach na Kupiectwie.
A tak tym sye ieden wymówić może / że o szkode
nie przyydzie / gdy iedno thego wedle Prawa do-
wiedzie przysiega: co ma uczynić / albo Posel /
który ty rzeczy opowiada / albo on sam gdy sye
wróci / od kogo te rzecz opowiadaia. A na wole
będzie Powodomę / to iest / tego który żalnie /
tego będzie chciał przypuścić ku przysiedze / iesli
Posla ktory opowiedal przyczyna ktora z tych /
czyli samego onego czyla rzecz iest / gdy będzie. A
gdzieby tego przysiega nie dowiodł / wpadnie w
swęy rzeczy. Także theż Rekoymia że powinien
odpowiedzieć / za kogo reczył. Ma też odпові-
dziec / gdzieby ktora przekazka z tych byla / gdyż
wszystke obrone Rekoymia ma mieć / ktora by przy-
słusiała temu za kogo reczył / a ktora by słusnie
z Prawa być miała. Speculo Saxonum Li-
bro ij Articulo 7. Et Iure Municipa-

li Articulo 47.

N ij

O Jarmár

D Jarmarkach.

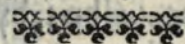
Darmarkach wiele
sye tego przygadza / że Pod-
dane z innego Prawa sadza
o każda rzecz / o któżkol-
wiek kto żaluie / tu krzyw-
dzie nietylko onym które sa-
dza a niegdy wciśkaia / ale
też y tu krzywdzie tym / pod których zwierchno-
ścią sa: y przezwali to Jarmarcznyim prawem / ci
co krzywdę czynia. Gdyż którymkolwiek Mias-
tam Jarmarki dawaię / nie opisuię teg aby co czy-
nić mieli z krzywdę czyia: Ależkolwiek w Masy-
deburstym Prawie napisano / w których rzeczach
w innym Prawie / niżli w tym w którym siedzi /
odpowiedacby każdy powinien. A wszakoz / iż
zwyczaj też za Prawo iest: tedy ten obyczaj był
zawsze / y ma być chowan tu y nas w Polsce /
że nie maię być inne rzeczy sadzone / iedno gdyby
kto obiecał albo sye wiscil / tam na tym miejscu
gdzie Jarmark / iżby albo dług placić / albo kupia
postawić miał / a nie uczynił temu do syć. Także
też Rekoymia / gdyby reczył za kogo / tedy także
też może być z nim czyniono / iako y z Istcem / ale

bo o iak

bo o iakieżkolwiek dlugi albo wysthepy / gdyby
nie ośiadły był / a tamby go przyscigniono / tam
sye wiscieć albo vsprawiedliwieć ma. Też w prze-
dawaniu / w kupowaniu / któreby tham na Jar-
maku czynili / gdyby iaka roznića przyšla / tham
sye o tho maię rozprawic. Gdyby też y kogo kras-
dziona rzecz zastano / albo iżby tham iaka fałszy-
wa kupia przedał / albo gwałt uczynił / albo kogo
zabil / ranił tamże: Tedy z strony występu może
tham być sadzon. Ale o inne wszytki rzeczy nie
moga sadzić chocia na Jarmaku / wedle sthara-
dawnego zwyczaju / który iest za Prawo. Bo iuż
by w onym Prawie w którym siedza sprawiedli-
wości szukać nie potrzeba / gdyby sye mieli sadzić
na Jarmarkach o wszytko: coby był y zły przy-
klad / y wielki wciśk ludziom. A też in Iure Muni-
cip: artic: 28. in Glossa tam wyrażono w których
rzeczach khto powinien w innym Prawie odpo-
wiedać. Bo y krzywdaby była Panom tym czyi
by poddani byli: A nie trzebaby iuż thym obyczaj-
iem sprawiedliwości szukać / tam gdzie mieszkają
nie maię: gdyż tho Regula Iuris, quod Actor se-
quitur forum rei. Iużby sye tym gwałcił Juris-
dycya tych którzy Imienia maię cum omni Iure
& dominio: bo ktoby mógł o każdą rzecz gdzie-
bykolwiek zasthal tego / od kogo sye krzywdę
mienił mieć / sprawiedliwości na nim dochodzić /

inżby

inżby nie trzeba sprawiedliwości szukać w oney
Jurisdicyey gdzie poddany siedzi. A tak & ex
lure & consuetudine, każdy tam powinien/ in il
la Iurisdictione Sprawiedliwości szukać/
gdzie kto ośiadł / præterquā in istis
casibus, iako sye napisało.

O Wielkierz.

Welkiscium / Wiel
kierz: który sobie Niasła
czynia/ na thy sye ściaga/
któzy nani przyzwalaia/ al
bo któzy ij sobie stawia za
Prawo. A gdy sye wstaje/
że tak przed thym sadzono/

albo ij wierzchni Pan potwierdzi: Tedy ij po
winni dzierżec ci co nani przyzwalaia / a co pod
tym Prawem siedza. Bo by to miało sye ści
gac na inne/ inżby to byl nie Wielkierz/ ale P
wo: a osoby które nie reprezentuia publicā per
sonā, tedy Prawa stawic nie mogą. Specu: Sax:
libro ij, Articulo 47. Et Iure Municip: Articuli I.
& articulo 22 & articulo 14. & articulo 44.

O Przywi

O Przywileiach Chy rographiech / y o Re ce własney.

Dyby kto Listh
na sye dał / a domo
dzonoby nani iego Li
stem / a onby sye Pie
czeci swey przal: tedy
gdy samothrzec przy
sieje / że tho nie iego
Pieczęć iest ani była /
tedy wolen będzie.

Speculo Saxonum libro i, Articulo 15.

Przywileie thym bywają tracone: N
pizod / iesliby skrobany byl / albo znacznie
co przypisano: albo iżeby wstawiał do innego
pierwszego Przywileia / a tegoby pierwszego nie
było: iesliby też przeciw pospolitemu pożytku co
było na nim: albo gdzieby dano do czasu / a czas
ten inż minął. Gdzieby też dano na przeciwko

O

Prawu

Prawu czyiemu / któryby pierwéy Prawo miał.
Jesliby go téż ktho nie vzywał / albo inaczey go
vzywał niżli iego Przywilej obmanxa. Speculo
Saxonum libro i, Articulo 49. A tak Listy gdy ié
do Sadu przyniosą/ pilnie máia być oglé-
dowane. Vt de hoc Speculo Saxo-
num libro ij, Articulo 42.

O Slugach.

Slugá któryby rze-
czy Pána swégo prze-
dal/ przegrał/ albo za-
stawił: Pan téż Pra-
wem v kogo rzeczy sa
dochodzić y dóydz mo-
że. Wszakże ty dwie
rzeczy któreby slugá
albo syn/ który za slu-
ga ma być rozumian / w thakiey mierze co vzy-
mili/ tedy Pan powinien dzierżec. Piérwsza
rzecz/ Kiedyby Kupiectwo sprawować pomczo-
no / a zwłaszcza gdzieby im Pan Pieczęci zwie-
rzył/ aby iego imieniem sprawowali: co Sluga
w tym uczyni/ powinien Pan dzierżec. Dru-
ga/

gdzieby

gdzieby ty domy / iáko karczmy stad pożytki idą/
sprawować im polecil: iesliby co slugá w takich
rzeczach uczynil/ przedawáiac/ albo kupuiac/ ál-
bo pożyczáiac / tak izby ona rzecz należała a cia-
gnęła sye k temu/ co mu pomczono: tedy to Pan
powinien dzierżec. Albo gdzieby téż Syn albo
Sluga uczynil/ coby tu pożytku Oycá albo Pá-
niá było: izby pieniedzy ná to pożyczyl / aby dług
był zaplácon / albo slugam / izby ich myto zaplá-
cono/ albo ié téż strawa opátrowano: albo gdzie-
by inż dom v páść miał / izby go z onych pożyczá-
nych pieniedzy opátwiono: tedy Pan powinien
to dzierżec. Speculo Saxonum libro iij, articu : 6.

Slugá gdy bez przyczyny od Pána swégo o-
dedydzie/ albo vciecze: powinien tylé Pánu
zaplácić/ zá co go Pan zmówil. A iesli co przed
tym wziął ná myto / thedy powinien we dwóy
nasob to zaplácić. Speculo Saxonum libro ij, Ar-
ticulo 31. Et Iure Municipali Articulo 80.

Slugá wolny/ gdzieby o zapláte Pána swé-
go pociągál / ma thego przysiega dowieść.
Ale iesliby Pan ciagnál sye do thego/ a dowieść
chciál / że mu zaplácił: Thedy bliższy będzie do-
wieść niżli slugá. Speculo Saxonum libro i, Ar-
ticulo 22. Et Iure Municipali Articulo 78.

O ij

Sluga

Sługa wiedziany / od swęgo Pána nie może
 odydż przed czasem póki nie dosłuży / oprócz
 dwoięy przyczyny: Albo żeby sye ożenił / gdyż
 Małżeństwa Świętego nie ma niht przekazać.
 Druga / gdyby ná sluge przypádlá Opieká khto-
 rych dzieci / ktorými by sye opiekác musiał: abo-
 wiem Pánu nie będzie tak wielka škoda / chocia
 slugá odędydzie / iákaby była dzieciám / gdyby be-
 dac ich Opiekálnikiem / nie dożył ich. A tak
 kto co czyni czego PRAWO dopuřca / zá to nie nie
 potupnie. Speculo Saxonum libro ij, articulo 33.

Nadany nie powinien o wine slugi swę-
 go odpowiedác: oprócz gdyby go obwinio-
 no / twoia wola / twoia pomoc sye to stalo:
 tedy powinien o to w PRAWIE odpowiedác. Iure
 Municipali Articulo 80.

A sluga Pan nie powinien wiecey záplácić /
 do gdyby przyřlo ná iáká opráwe / tylko ilé iego
 mytá v niego stawa: oprócz żeby z Pánřkiego
 rořkazania co uczynil / albo żeby z Pánřkim wie-
 dzenim to uczynil. Iure Municipali Articulo 80.
 Et Speculo Saxonum libro ij, Articulo 32. Et Li-
 bro iij, Articulo 6.

Sługa gdy vmrze / tedy Pan powinien zá-
 plácić myto iego bliřřym / tho co slugá zá-
 služil / á co sludze miał dáć / á co záslužil do czá-
 su smierci swęy. Tákže též gdy Pan vmrze / te-
 dy Potomkowie iego / powinni slugám službe
 plácić: á gdjeby Potomkowie nie znali sye kte-
 mu / á záplácić nie chcieli: tedy przeciw Potom-
 kom bliřřy iuř slugá dowięść / ná službe swois.
 Iure Municipali Articulo 80.

Sługa rzeczy Pánřkich przegrác nie może:
 Bo gracz iest iákó Zboycá / bo by mógł in-
 nat mieć thego pieniądze z ktorým gra / iżeby ie
 mógł wydzieć albo vkrásć / tedyby nie grał: ale
 iř tego nie może uczynić / gra tego dostać chce.
 V kogo též fářřymé kóřtki nayda / ma być
 karan iákó Zlodzięy. Speculo Saxo-
 num libro iij, Articulo 6.

De Procuratorach.

Procurator po-
winien Sedzia dać /
ktoby go nie miał / kto
on prosi. Speculo Saxo-
num libro i, Artic-
ulo 60. Et Iure Mu-
nicipali Articulo 16.

Procuratorami nie mogą być / a zwlaszcza w
Swieckich rzeczach / ludzie nie pełnego ro-
zumu / lat roztropnych ieszcze nie mający: Kan-
cerz / Mnich / Żyd / Kapłan / Niewiasta. Iure Mu-
nicipali Articulo 16. Et Speculo Saxonum lib: ij,
Articulo 63. Et Iure Municipali Articulo 42.

Procurator gdyby go Sedzia dał komu / a
by od niego rzecz mówił: wymówić sye z
tego nie może. A gdzieby sye wymawiał / bez
słusnych przyczyn: tedy go Sedzia słuchać po-
tym nie winien / y może mu zakazać v swego Sa-
du mówić. A ty przyczyny są / z których sye słusz-
nie może wymówić: Naprzód / gdyby miał mo-
wić prze-

wić prze-

wić przeciw Panu swemu: przeciw powinny-
m a krewnym przyiaciom: przeciw innym powi-
nien mówić / gdy mu Sedzia każe: albo gdyby
miał zaścienie a nieprzyjaźni z tym / od kogoby mo-
wić miał / tym sye też słusznie wymówić może.

Speculo Saxonum libro i, Articulo 60. Et Iure
Municipali Articulo 42.

Procurator / ktorzyby co zdradliwie wczyna-
li / izby vmyślnie a dobrowolnie ku szk-
dzie tego czyieby rzecz sprawował / dał na sobie
zysk: albo theż wiedząc inż położenie rzeczy / y
obrony strony they / czyiey sye rzeczy sprawować
podiał / żeby do strony przeciwney przyszedł / y
sprawował albo bronił rzeczy onego / przeciw
któremu być miał / ku szkodzi pierwszego ktore-
go rzeczy sprawować sye był podiał: za to takę
wina a pokute odnieść ma / iz bezecnym

za to być ma. Speculo Saxonum
libro i, Articulo 60.

Ten Arty-

Then Artykul/ ácz w
Maydeburskim Prá-
 wie nie nápisany jest/
 áni k niemu nálezy :

Alle iz postáwion w Polskim Práwie z slusnych
 przyczyn / w różnicy któraby sye moglá niegdý
 przydać / iákoż y przydawa / między Sláchtá a
 Mieszcány / okolo gwałthow / á Imowania
 Sláchtý w Miesciéch : Tedy aby swowolni ále-
 bo opili / swowolenstwa gwałtów nie czynili
 w Miesciéch / á tym śmieley / gđzieby żadného
 karania o to nie bylo. Mieszczenie téz aby ledażá
 przyczyna á wkwápliwosciá ná gárdlá Slá-
 checkie sye nie wspiészali : poniewaz theż tho by-
 wało / iz w nocy Ludzie pijáni / sadzili y karali
 ná gárdle Sláchte. Thedy aby ná obiedwie-
 stronie bylo powściągnięcie : Sláchtá áżeby
 gwałtów nie czynila / á Mieszczenie téz aby sye
 ná gárdlá ich nie skwapiali : Tedy ty Artykuly
 w Polskim Práwie sa nápisane / ktoré sye thu
 Polskim ięzykiem nápisaly. Alle iz w málych

Miasiecz-

Miasieczkach od swowolnych ludzi / wielkie sye
 gwałty dzieia / nie tylko tu krzywdzie tym / kto-
 rym sye gwałt dzieie / ale téz y Pánom y Szlách-
 cie / w ktorých Miasieczkach ich poddanym takie
 gwałty bywaia czynione : á wbody ludzie co nie
 umieia áni o tym Práwie wiedza / boiać sye ka-
 rania / bronić sye nie śmieia. Tedy aby wiedzieli
 za iákim gwałtem / moznoby Szlächte imowác /
 á co zá gwałt moze być rozumiano / izby sye nie
 potrzebnie ni nátego nieskwapiáli : ale téz gđzie
 by im do thego przyczyna dáno / aby gwałtów-
 níká ieli : tylko aby sye we wšytkim wedle
 Statutu zachowáli. Bo kto co wedle
 Práva czyni / tedy o to w pokuty
 nie wpada / áni o tho ka-
 rania zásluzy.

p

Statut

Statut okolo Gwaltow w Lorniu uczyniony. Roku M D XX.

S byta powstala rozność wielka / a skodliwa w Krolestwie naszym między Szlachta a Miaszto / o to / iż Szlachte na Gwalcie zarazem imowano. My na ten czas dla walki ktorasmy w Pusiach zabawieni / dla wiecznego zrzadzenia wystawiciesmy nic nie mogli: a wszakoż dla pokoju Poddanych naszych / za rada Rad naszych / y wszystkich Postow Ziemijskich wystawiamy: Iż gdyby który Szlachcic w Mieście naszym / y w Miaszczkach Duchownych y Swieckich / poddanych Krolestwa naszego / na Gwalcie przez Wzad Miestki bylby iertedy taki Szlachcic na Gwalcie poimany / ma

być dzier-

być dzierzan na Rathuszu / Miaszta albo Miaszczka / gdzie go poimaia. A wszakoż Wzad Miestki nie ma go sadzić ani karac / ależ za obwieśczeniem a za zadanim ich / Starostha albo Podstarości / w którego Starostwie albo Wzadz Miaszto albo Miaszczko leży / przy tym Sądzie który osadza przeciw themu gwałtownikowi będzie. A gdzie Starosta albo Podstarości nasz na iedne skazni z Wzedem sye zgodza: Tedy ten Szlachcic wedle skazania Starościęgo albo Podstarościęgo / y Wzedu Miestkięgo / ma być karan. A iesliby Starosta nasz albo Podstarości / nie mógł sye zgodzić z Wzedem Miestkim: tedy ten Szlachcic w pocziwym wiezieniu ma być dzierzan tak dlugo / aż od Maiestatu naszego Krolewskięgo / nauke Starosta y Wzad Miestki będzie miał / iako takiego poimanego skazac a karac maia: a w tym czasie dawność nie poydzie / ani sye ia ten Wiezieni będzie mógł bronic. A iesliby w którym Miaszczku albo w Mieście przeciw tей Ochwale wystapil / a nie zachował sye: Tedy przez Staroste naszego / pod którego Jurisdicya a w Powiecie to Miaszto albo Miaszczko by bylo / Burmistrz na ten czas bedacy z iednym Kacya maia być poimani / y maia być ścięci.

p ij

Dugi

Drugi Statut k temu
tez / wszakze nieco odmienio-
ny. Roku M. D. xxxvij.

G sye Gwałtów
w Miesciach albo w
Miaścetzach Króle-
stwa naszego dotyczy:
Jesliżby który Szlā-
chcie Gwalt uczynił
w Miescie albo y w
Miaścetzku / izby któ-
regu człowieka vbił /
albo krzywdę gwałthem komu uczynił: Jāc go
Mieyski Wzad może / ale go āni sādżił / āni nā
karānie skāzowāc tākiego / iedno przy obli-
czności Wzedu Grockiego / nie mājā.

Statut Króla Zyg-
munta Augusta.

W Statucie Poru-
skim / Roku M. D. xxxvij.
Opisano iest dostatecznie /
Jako sye mājā zachowāc
Mieszczanie okolo Szlā-
chty: który we wsem dzie-
zan być ma. Który Sta-
tut uczynion Roku M. D. L.

W Izby omyłkanie była / iākiby Gwalt być
miał / o któryby Szlāchcie gdyby był poi-
man / nā gārdle mógł być karan: Thedy gdy
by nā Ryńku / nā Podsieniu / albo w domiach /
Mieyskie ludzkie onęgo Miasća bił / ludzkie rābał /
nā dom sye nā kogo dobywał / albo theż komory
odbijal / albo białym głowam gwalt czynił / albo
ludzkie rozbiyal z ich mājietności / mocą / gwałtem
im bral / gdyż y nā drodze tego czynić nie dopu-
sżā / aby ktho kogo łupić miał: ale o tho karzā /
ā owsem wiec w Miescie: Taki może być be-

spiecznie poiman iako Gwaltownik / y moze byc
przeciw iemu postepowano / iako to w Statucie
stoi. Ale gdzieby kto Gospoda stal / zeby tam kto
do niego przyshedl / albo zeby skim gral / albo w
Karczmie pil / izby kogo ranil / Mieszczanina o
nego Miasta / tym gwałtu nie uczyni / y na gar-
dle o to karania nie zasluzy. Bo to inż za gwałt
nie moze byc poczytano / ale za zwade.

Est też to poniekad nie mały gwałt / który
ma byc rozumian / nie za iedney osoby krzy-
wde / ale za wszytkiego Miasta / a za krzywde po-
spolita ich : Jz drabiny / które ku gaszeniu ognia /
nagotuią / posieka / porabaią / naczynie w którym
woda stoi przed domem / dla gaszenia ognia /
takze : A snadzyby to mógł kto vmyślnie czynic /
pod barwą rannictwa / aby nie bylo czym gasic :
A tak gdzieby tho notorium bylo / tedy aczby go
poimano / Starosta ma rozeznac / iesliby o tho
gardlo zasluzył / gdyby przed nim takiego gwał-
tu dowiedziono. Acz tego w wielkich mieściach
na Vlicach nie stawiaia / ale w tych mniejszych
Miesteczach pospolicie. A gdzieby tego iakim
karanim nie ogrodzono / tedy nadaremno
takie przypawy ku ogniewi goto-
wac by sye mialy.

Ponieważ

Ponieważ thak wiele
potrzeba iest Wstaw czynic / dla dobre-
go rzadu / iako też dla sprawiedliwosci : Thedy
gdyz wiele sye teg przygadza / iz prze nierząd / prze
niebatalosc / prze zly sposob / Miasta / Miesteczka
czesto kroc pogorywaią / a zwlaszcza tu v nas w
Polscze / iz niemasz zadney sprawy okolo thego /
stad wiele Ludzi ku nedzy przychodzi / Miestha
wobec vbozeia. Tedy gdyz też to iest Rzeczypo-
spolitey potrzeba / a nie mala / aby y na tym lepsza
sprawa byla : tedy wielka tego potrzeba / aby w
Miestciach w Miesteczkach byl ten sposob uczy-
nion / a izby to inż obecnie / za iedne Ochwale a
Wstawy mocnie dzierzano : aby gdy ogien przyy-
dzie / kazdy wiedzial co czynic ma / a iako sye spra-
wować / aby za lepszym rzadem / thak czesto ta
skoda nie przychadzala / iako przychadza / a Boze
day nigdy. A tak sye tu sposob pisze / który iesli
sye bedzie tak zachowywal / tedy za laska Boza /
za dobrym rzadem a sposobem / aczby kiedy ogien
wyshedl przygodnie / albo za przyczyna zlego czlo-
wieka / tedy broniac sye temu / mala szkoda ludzie
wezmą : gdyz to iest stare a prawdziwe przyslo-
wie / iz strzezoneg P. Bog strzeze : a ku wszytkim

rzeczam

rzeczam dał Pan Bog rozum/dał media/iało w
kóždy rzeczy postepować / a czynić człowiek ma
ku dobremu swemu / y powinien sye kóždy Nie-
przyiacielowi swemu bronić: Także też y ognio-
wi/ który tak wiele škody czyni/ iało ieden wiel-
ki Nieprzyiaciel. A iż ty wszytki rzeczy nie wszedy
moga być / które sye tu napisały / iedno w wiel-
kich Mieściech: a wszakóż wedle możności a do-
statku/ wszedy sie maia bronić z pilnością.

N Apzód/aby była pilna Straż na Ratuszu/
a owsem w nocy / skąd moze widziec po-
wszytkim Mieście/ aby gdyby sye ogien wstazal/
aby Stbroż oznaymil gdzieby gorzało: y maia
mieć thám gdzie Straż siedzi kilka Proporczy-
ków/ aby we dnie kiedyby gorzało/ aby tam Pro-
porzec wysterczyl: a iesliby w nocy/tedy Lampy
iało zowz po Polsku Kaganice / ma wywiesić/
aby ludzie tak we dnie iało w nocy / onym sye za-
nakiem sprawowali/ tedy gore / a ku gaszeniu o-
gnia biezeli.

Jastho albo Miaszheczo / ma być rospisa-
no wedle wielkości/ iesli wieksze/ rhedy na
wiecszy czesci: kóždy czesci dać Superinten-
denta / który kóždy na ten Wzad ma przysiadz/
wiare y pilność: y ma mieć wszytki na Rege-
strze / które pod swoim poruczenstwem bedzie

miał.

miał. A gdzieby sye potym dowiedzial / iżby kto
z jego poruczenstwa na ten czas gdyby gorzało /
ku ogniu nie biezal / ma iij Wzedowi Mieyskie-
mu defferować. A iesli sye slusnym swiadc-
stwem taki nie wywiedzie/ iż byl v ognia/ gasil/
tak iało nalezalo/gardlo iego na lasce być ma. A
wszakóż gdzieby przy żywocie ostawion / ma być
iednak winami karan. Maia też rospazac z któ-
rey czesci Miasa z czym kto biezec ma / iedni z
woda/ z siekierami/ z osiekami dla odzierania do-
mów/ aby dodawali tym co gasza a bronia.

Item, w kózym domu maia być potrze-
by / ku gaszeniu ognia / wody w stągwiach / na
strychu/ Wiadra / Oseki / Drabiny / aby to bylo
pogotowiu wszedy.

Także też na Ratuszu/ maia takie wszytki
rzeczy mieć pogotowiu: Iż gdzieby Król Jego
Milość byl/ Dworzanie/ Sluzebnicy ich: Szla-
chta / Duchowienstwo / ku gaszeniu ognia / iżby
biezeli a gasicby chcieli: Ponieważ ci zadnych
przypraw do ogniaby nie mieli / aby z Ratusza
potrzebami ku ogniu kódego takież opatrzoneo.

Item, Ciesle / powini biezec wszyscy z Li-
nami y z przyprawami/któreby k temu potrzebne
mieli.

Item, Łaziebny / y towarzyse ich / że w-
szytkich Łazien/ aby ku ogniu biezeli z wiadry/ a

Q

iżby do

izby dodawali wody tym co gasza: aby iedni na gorze domy odbijali / a drudzy z dolu aby im dodawali wody / y czegoby potrzeba byla tu gaszenia.

Item, Kto beczke wody napierwéy przywiezie na Plac tham gdzie gore / maia mu dac Trzydzieści groszy: kto druga przywiezie / Pieniąście groszy: kto trzecia / Orth. A potym kazda beczke po trzy grosze / ile ich przywioza / aby tym chutliwiey wode wieziono.

Item, Z Rady niektorzy aby na ten czas byli / ludzi tu bronieniu ognia aby przywodzili / co moze byc z niewiety pilnoscia.

Item, Kwaternicy ktorzyby tez swego Wziedu na ten czas nie byl pilen / a zaniebawal tego na co wystawion / aby byl karan.

Item, Gdzieby gorzalo / ktoby domu swego nie chcial otworzyc / a ludzi puscić dla gaszenia / na gardle ten ma byc karan.

Item, Ktorzyby swego Pomiecznika / to iest Kwaternistrza nie posluchal / albo sye nani siegnal / na gardle ma byc karan.

Item, W kazdym domu aby ten sposob byl aby Gospodarz albo gospodyni / a zwlaszcza starzy ktorzyby gasic nie mogli / z osoba albo ze dwiema / rzeczy co sa w domu poprzatal albo wynosil / a drudzy aby tu obronieniu ognia biezeli / a

Kazdy

Kazdy Kwaternistrz ma to juz miec na spisku / wiele ich w domu tu poprzataniu rzeczy ma ostac / a wiele ich tez tu gaszeniu ognia biezec ma.

Item, Maia tez miec Kacyce na Katuszu wszystkich Ludzi Regestr w Mieście / aby wiedzieli co ich maia zbroynnych obrac / a ostawiac na placoch / tam gdzieby tego trzeb / a dla tej potrzeby / iako sye nizéy napisze.

Item, Dla zlych ludzi / ktorzy dla korzyści / ogieni niegdy zakładaja / a w ten czas pod ta barwa iakoby rzeczy wynosili / tedy kradna / y tym co nosza wydzieraja. A gdy beda wiedziec dobry rzad a sposob / iz beda rozumiec / iz tym obyczajem korzyści miec nie beda mogli / y owsem karanie: gdzieby takiego wlapiono: tedy sye rychley od zloczynstwa powsciagna / gdy nie beda miec korzyści prze ktoraby ogieni zakładac mieli. Bo za takowym lupiestwie / Miasta y Miasteczka vbozeia / tak wiele iako y od ognia. Abowiem gdy mu dom zgori / ostaték mu reskradna: tedy juz tym obyczajem tu vbostwu przyydzie. A gdzieby wzdzy rzeczy zostaly / choćaby dom zgorzal / tedyby lacznie sye zamac mogli / gdyby wzdzy przy czym zgori. A przeto ma juz miec Wzad Miei (stat. sli pewny poczet ludzi zbroynnych / ktorzyby czasu ognia / badz w Wlicach badz w Rytku / gdzieby gorzalo: a gdzieby tego potrzeba wkazala / aby

Q ij

tam stali

tam stali/ ktoby rzeczy wynosił/ aby im v siebie
kłaść to rozkazali: ktoryby niechciał/ albo żeby w
ciekał/ aby go poimali/ a do wiezienia aby u po-
stali/ a zwlaszcza nieznaiome: oprócz tych ktore-
by znali: albo izby swe rzeczy nosili/ żeby w po-
deżrzeniu nie byli. A gdzieby też należiono po-
tym v kogo/ choćaby też v obcego/ coby w then
czas zginęło gdy gorzało/ iesli pod tamta Juris-
dicya bedzie v kogo ta rzecz zaстана/ pod tamtąż
Jurisdicya v ktorého ta rzecz zaстана/ mają
nan sprawiedliwości żedac/ iako na złodzieia.

¶ Aczby też y gdzie indziej takie rzeczy zasta-
no/ tedy żedac sprawiedliwości iako o złodziey-
stwo: o co sye każdy bedzie powinien sprawowac
iako o kradzione rzeczy: A gdzie sye słusnie nie
wowiedzie/ aby byl na gardle karan.

¶ Item, Co nie słuza/ iako ie zowa po Polsku
Gultaię/ Zebracy: bo pod tym płaszczem wiele
sye złych ludzi zakrywa/ co z inąd przychodza: a
choćia też tam mieszkaię/ nie słuza/ nie robia/ za-
dnęgo obchodu nie mają: y gdy nie ma nic że iuż
wszystko przelotruie/ tedy taki rad zapali/ aby sye
zdobyl. A przeto takie gdzieby sye chowali/ bądź
w domiach albo w piwnicach/ aby Gospodarz
kóždego takiego/ Burmistrzowi y Rądzie opo-
wiedzial: a gdzieby nie opowiedzial/ a Rząd sye
potym tego dowiedzial/ ma być o tho srodze ka-

ran. A Rząd sye ma pilnie wywiadowac/ skąd
iest/ czym sye obchodzi: bo zobchodu a z życia ie-
go/ iacno poznac robotnika/ rzemieślnika/ sluge:
iacno sye też dowiedziec o lotroſtwie tych/ kto-
rzy nie czynia/ iedno pija/ grata: rychley zle v
czynia niż dobrze. A przeto trzeba na ty ludzie v
rzednikom baczenie miec/ a takiey inquisicyey nie
zaniedbawac a nie zaniechawac. A gdzie Rząd
nie czyni takich rzeczy/ ktore na ich Rząd należa/
a ku dobremu sa/ iuż winni sa thego wszystkiego
złego/ co sye dzieie/ gdy niedbałością a nieopa-
trznoscią/ przyczynę złym rzeczam dawaię.

¶ Item, Który Mieszczanin Sluge Me-
czyne albo Bialagłowe przyymnie/ ktorégoby
przed thym nie byl świadom/ ma sye dowiado-
wac skąd iest/ gdzie służył: także też Komorni-
ków/ Gultaiów/ aby sye przypatrowali czym sye
obchodza/ co kóždemu Gospodarzowi iacno o-
baczyc y dowiedziec sye/ iako sye kto w iego do-
mu rządzi: Abowiem w Mieszczech zawartych/
then ktory chce zle uczynic/ ktory świadom/ ry-
chley y śmieley ogień zalozy/ albo z naymu/ albo o
prze swa korzyśc/ iako sye to przed tym napisalo:
y trudnię sye domowego vstrzedz/ gdyż obcy a
nieświadomy/ nie tak tego iacno dowiedzie/ ani
sye też tego tak śmiele waży/ iako domowy/ kto-
remu to latwie przyydzie/ tak we dnie iako w no-

cy/ wpátrzywszy czas / nie bojąc sye żadnego po-
deyżrzenia/ogieni założyć.

¶ A gdy beda Gospodarze ten Porządek w
domiéch swych czynić/ tedy y czeladz ich sami dla
siebie beda ostrożnięszy y w domiéch opátrz-
nięszy / y rychlę powiedzą gdzieby iakięgo czło-
wieka podeyżrzanęgo w domu baczyli.

¶ A iż nietylko w ten czas kiedy inż gorę/ ale
przed tym mają sye ognia strzedz / aby prze złe o-
patrzenie przez ogień ku škodzić nie przyšli : má-
ją być na to obrané Osoby / aby na każde Suche
dni kominy ogledowali / a tego nie omisskawia-
li/ iżby kominy przed ogniem były dobrze obwa-
rowané. A w kęgoby náleżli kominy źle opátrzo-
né/ albo sadz pełné / tedy mają go Wzedowi de-
ferować/ aby był za to karan.

¶ A iako dobre wstawy są ku wielkiemu użyt-
ku: tak też gdzie co nieobacznie a nie rozmyslnie
sye postanowi / tedy to więcej ku škodzić a niżli
ku użytku. Gdzie też to jest iedną ochwałá/ tu
ná wiele mieyscach w Polsce/ iż gdzie sye w ko-
minie zapali/tedy day łope na Katusz winy: y do
świadczenia rzecz jest / że wiele rázów tym wiel-
ka škoda od ognia w Mieściéch sye stawála/ dla
tego iż ten v kęg sye zapaliło/ a zwłaszcza w nocy/
bojąc sye płacenia winy wstawionę / tedy chcąc
sam zagásić/ y bronić aby nikt nie zawolał/ iż sye

zapaliło:

zapaliło: a tak y on dom zgorzał/ y inny przytym:
a gdzieby było w czas ludzi ostrzeżono / tedy by
byli wgaścić mogli: a przeto nie wten czas takich
win wstawiać albo brać mają/ kiedy wietřa škó-
da a niżli pożytek z tego będzie. Ale ná then czas
karać mają/ gdy kęgo defferują/ iż zła opátrznosc
w domu swym okolo ognia ma: albo iżby tego
nie uczynił/ iako wstawiono a rozkazano.

¶ A iżby Ludzie sye nie mylili/ a wiedzieli o
tych wszystkich rzeczách/ czego sye mają strzedz/ a
iako ognia mają bronić: tedy to mają w obec w-
szystkim ludziom opowiedzieć / aby sye żadny nie-
wiadomością nie wymawiał: y nie byloby źle
w Mieyskie Księgi to kazać zapisać/ aby to było
za iedno Plebiscitum / gdyż tego nie iedno ná ie-
den czas/ ale po wszystkie czasy trzeba.

¶ A gdzie będzie ten rząd a sposób / ponie-
waż Pan Bóg gotów ku wszystkiemu/ gdy sye lu-
dzie o co dobręg przyczyniają raczy zawsze strzedz
bronić a pomagac / iż takie škody w Koronie ná
Miasta ná Miasteczka przychodzić nie będą: y
będzie Pan Bóg obroną tym. Co wszystko
niechay będzie Panu Bogu ku czci/ ku
chwale na wieczne czasy.

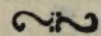
A M E N.

L En Postepok wy-
 bran iest z Praw Ce-

sarskich / ktory Karolus V. Cesarz / kazal wy-
 dac po wszystkich swoich Panstwiech / ktorym sye
 nauka daie / iako w tych Sadziach a sprawach /
 okolo karania na gardle / albo na zdrowiu / Se-
 dzowie y kazdy Urzad ma sye zachowac / y po-
 stepowac wedle boiazni Bozey / sprawiedli-
 wie / pobożnie / roztropnie / y nie
 skwapliwie.

Cum Gratia & PRIVILEGIO R. M.
 Lazarus Andree impressit, Cracouie.
 M. D. LXXXII.

A Ponieważ w Koronie Pol-
skiej/ wszyscy Adiaści/ Woi/ y
Szlachta/ mają to przywilejowanie/
że mogą sędzić na gárdto ztoczynie/ te-
dy każdemu to potrzeba wiedzieć/ iako
sye w takich rzeczach ma zachować/ aby
nieśwápnie / ale z Bożą boiaźnią / w
takich rzeczach rostopnie a sprawiedli-
wie postepowali / chęci bydy karania
a gniewu Bożego. Bo iako nie grzech
złego strącić aby nie škodził dobrem/
tak niewinnego wszetecznie strącić
wielki grzech jest.

ARTICVL I.

S / którym moc od Boga dana
jest / aby sędzili a sprawiedliwością sę-
dowali / mają na to baczenie mieć / aby spráwie-
dliwie sędzili / gdyż sam Bog to w Pismie przy-
kazuje : Sprawiedliwie sędzcie Synowie ludz-
cy / nie za dary / które zaslepiaia serca mądrych / a
wywracaią słowa sprawiedliwych. Nie mając
też baczenia na osoby / ale wedle Boga y sprá-
wiedliwości / czyniac sprawiedliwość każdemu/
tak wielkiemu iako małemu / ubogiemu iako bo-
gatemu / tak swojemu iako obcemu albo postron-
nemu. A nie patrząc na żadną rozność osob / na
zakość albo też podłość / żeby iedney osoby iná-
czey niż drugiey nie sędzili / iedno każdego sprá-
wiedliwie. Abowiem sąd który ludzie sprawu-
ia / sąd Boży jest. A przeto Prawa a ustawy od
mądrych ludzi są uczynione y złożone / żeby Se-
dza każdy pilnie ie v siebie wważaiąc / prze nie-
wiadomość od prawdziwey drogi nie zbłądził /
a gdzie rozumie być rzecz Sprawiedliwa / aże-
by sye strzegł / iakoby sye nie odchylił od sprá-
wiedliwości / a nie dal sye nikomu odwieść od
Sprawiedliwego Sądu / ani pochlebstwem /

ani przyjaźnią a powinowactwem/ ani boiaźnią
a strachem mocniejszyego/ ani też dary iakimiżkol-
wiek. A Sedziowie mają sędzić trzeźwo be-
dąc/ nie iedząc ani pijąc Sady od prawować.
Ma też być Sedzia mądry/ wczony/ biegły y spra-
wiedliwy. Bo przy Sądziach wiele na tym za-
leży/ żeby Sedzia mądrze a wedle rozumu vmiat
każda rzecz v siebie wważać/ nie tak iako sye tych
czasow wiele tego przygadza/ że też y ogardla lu-
dzkie sędzą ludzie nieumiejetni/ niebiegli/ a nie-
uczeni/ a ci ktorzy oprócz tytułow w sobie godno-
ści żadney ani vmiejetności nie mają.

Wszeto Książetá/ Krolowie/ y dwudzy wiel-
cy panowie/ w tym sye z pilnością baczyć
mają/ y wielkie staranie powinni okolo tego czy-
nić/ żeby Sady y inne Wzedy rzeczypośpolitey/
w ktorey sye wszytki stany ludzkie/ od naywysze-
go do naniszeego zamykają/ ludźmi godnymi/
mądrymi/ wczonemi/ a cnotliwymi osadzili. Albo
wiem wiele dobrego na tym wszytkiey rzeczypo-
śpolitey należy/ gdy Prawo a Sprawiedliwość
w swey mierze bywa zachowana/ w tym porzą-
dku ktory słusnie ma być zachowan/ okolo czy-
nienia Sprawiedliwości/ iako iednemu tak dru-
giemu.

ARTICVL II.

A Te dwie rzeczy są przednie/ kto-
re Sedziam przekazają/ albo tym kto-
rzy sprawiedliwością sąsiadają. I Pierwsza jest/
mniemanie o swym rozumieniu/ chocia nie rozu-
mie/ ani sye też gwarantowanie tej rzeczy ktora są-
dzieć ma/ dowie: to jest/ iż nie wywiedziawszy sie
tej sprawy dostatecznie/ nie wysłuchawszy/ z glo-
wy swey sędzi. I Druga jest/ gdy chciwość a
żądza/ co w Lacińskim ięzyku Affectus zową/ w-
nosi go/ a postępuje nie według sprawiedliwo-
ści/ ale iako sye niżej napisało/ albo z łaski/ albo z
mienawiszi/ z łakomstwa/ z gniewu/ albo z chci-
wości pomsty. Dla czego Sedziowie y każdy
Wząd/ powinni są przysięgać/ iakoż wszedy przy-
sięgli bywają/ że według Prawa/ ktore dla tego
uczyniono/ aby sye Sedzia nie mylił/ a z głowy
nie sędził/ sprawiedliwie będą sędzić.

ARTICVL III.

To naprzód na baczeniu mieć ma-
ją/ żeby w tych sprawach w ktorych sye kara-
nia na gardle dotyczy/ albo na zdrowiu/ rostro-

pnie/opatrzenie/rozmyślnie postępowali. Ponieważ bardzo to wielki grzech jest / pod barwą a przykryciem Prawa/ człowieka niesprawiedliwie strącić/ albo na zdrowiu jego skrać/ którego sam Pan Bog stworzył. A tak ci którzy sądzą/ przy takowym uznaniu winności/ albo niewinności/ mają Pana Boga przed oczyma mieć / a pomsty sye Bożej bac/ ażeby Pan Bog krwie niewinnej nieopatrzył z ręką ich. Przeto wypisnie sye tu nauka/ iakoby w takowych przygodach słusznie sye zachować Sędziowie mieli.

ARTICVL IIII

Ko deyrzani ludzie/ a o których sława iaka zła jest/ mogą być imani/ y do więzienia dawani. Ale pierwey niżliby mieli być meczeni/ ma być dostateczne wywiadowanie czyniono. Bo nie zawždy ten winien bywa/ kogo oskarża a obwinia / a nie zarazem winien zostawa za oskarżeniem / iedno gdy sye już występ a zły czynnek jego pokaze. Przeto też nie zarazem ma być meczon/ iedno gdzieby już słusne y dostateczne znaki były występu jego. Bo wiele razow przygadza sye / że drugi niecier-

pliny/

pliny / z strachu meki / a bolu / powie to / czego nigdy nie uczynił / y przyzna sye ku temu / czego nie winien : y wiele tym obyczajem niewinnych potracono. A tak nie trzeba mece zawsze albo zarazem wierzyć / ale też nigdy / żeby nie wierzyć / to niema być / bo jest rzecz niepewna / omylna / y niebezpieczna : ponieważ wiele razow sye to trafia / że bywa drugi tak cierplivy / y twardego przyrodzenia / że meke wycierpi / a prawdy nie powie / by go nawieczey meczono : a drudzy też tak niecierplivi bywają / iż bojąc sye by ich nie meczono / y na siebie / y na kogo innego wyznają co nigdy nie było / y plonych powieści wiele czestokroć powiedają. A tak nie hnet dla wywiadowania winności albo niewinności trzeba sye strząpić / a od meki poczynąć : ale trzeba pierwey obaczyć / wywiedzieć sye / y dobrze wważyć wszystkie przyczyny / a Circumstantiae / z których iakie podobienstwo słusne / podeyrzenie albo y dowod iaki / na tego który ma sádzon być / pokazaćby sye mógł / albo też niewinność jego obaczyć / a według takowego podeyrzenia / podobienstwa albo dowodow / gdzieby sie dostatecznie co pokazało / iżby wątpliwa rzecz była / a Probacye były sobie przeciwne / a niedostateczne / ma Sąd od meczenia powściągnąć sye / aż wszystko

to oba-

to obaczy / co ma być słusznie obaczono.

¶ Naprzód / sława albo powieść / ktoraby o takowym była / ma być uważowana / y ma być na to baczenie / skądby ta powieść / albo od takich ludzi była o nim puszczona / iesliż nie od nieprzyjaciół / albo lekkich takich ludzi / coby nie bärzogo dni wiary byli / albo też iesli od statecznych a dobrych ludzi takowa sprawa pochodzi / bo nie zarazem potwarzy / albo ledä lekkim powieściam / ma być wierzone. ¶ Drugie / ma być uważowano miejsce / iesliż zloczynce obwinionego / tam na tym miejscu widziano / gdzie sye stało zloczynstwo / bo stąd gdy sye to wkaże / może być niemaly znäk podeyrzenia. ¶ Trzecie / ma być obaczon czas / iesliż mogło to być pod tym czasem / ktoręgo sye to stało : a iesli ten to oskarżony niepokaze tego / że sye to tego czasu od niego stać nie mogło / a przy tym osoba / lata / zdrowie / y sposob wszytek tego to oskarżonego / iesli mógł temu dosyc uczynić / o co go winia : ma to wszystko od pilnych a mądrych Sedziow być dostatecznie uważono przed mek. ¶ Czwarte / Towarzystwo z ktorymi sye chował itęż żył / bo stąd wielki znäk może być / iego dobrego poczciwego żywota y zachowania / albo też złęgo : ponieważ rowny z rownym radzi wspolu żywa /

a rzadko

Gdzieby Wątkä samä chcąc wystepeć swoy zäkryć / żeby sye dziecięcia dopuściwszy zäbitä ie : iäko Inkwizycya y dowód na to dostateczny być ma.

ARTICVL VIII.

¶ A te ktoraby o taki uczynek w podeyrzeniu była / gdy sie wkaże / że miały przed tym brzuch niemaly / zarazem opadła / y na ciełe ścięnczala / a iż na twarzy zbladła / zemdlala / albo zachorzala : tedy za takimi znaki / ta to białagłowa / na ktora takie podeyrzenie mogłoby sye ściągac / ma wkręcie a potajemnie dana być ku oglądaniu / dla lepszęgo doświadczenia / niektórym statecznym a mądrym Białymglowam : a za tych oglądaniem a sprawa / gdzieby y inne znaki pokazały sye / to iest / żeby z pierśi mleko szło / a ona przedsie sye przala / może być na meke wydana. Bo takich przygod wiele sye trafia / gdy takowe Białęglowy strzegac osławienia / y złęj powieści / za dopuszczeniem Dyabelskim / takowym złym uczynkiem / niesławe swoje y zły

C

uczynek /

uczynił / daleko gorzszym chcą zakryć / nie pamię-
tając na to / że y gardło swoje / y duszę / w dale-
ko cięższe niebezpieczeństwo a grzech / tym obyczaj-
iem przywodzą.

¶ Aczkolwiek gdzie sye tego czasu / którego dzie-
cie zabite należono / na którą pokaze / iż mleko iey
z piersi idzie / iest to dowód dosyć znaczny a pe-
wny tego złego uczynku / za którym y na meke wy-
dana być może.

¶ Wszakoz ponieważ Lekarze / a Doktorowie
powiedają / że sye trącić może na drugiey takowy
znak / iż mleko z piersi pocieczy / chocia nigdy nie
była brzemienna : dla téy przyczyny / gdyby ona
tym obyczajem sye sprawiała y wymawiała / a
przed tym zwłaszcza / żeby w kurestwie nie by-
ła podeyżrzana / niema być zarązem mazona /
ale Babam a skarym Bialymglowam ma być
tu oglądaniu dana / żeby oni dostateczniéy oba-
czyły / iesliże z téy albo z innéy przyczyny to po-
chodzi.

Gdzieby kto o truciźnie / żeby sye z nią
obchodził / w podeyżrzeniu był / iakowa
Inquisicya y dowody dostateczne
przeciw takowemu być mają.

Gdy sye

ARTIC: IX.

Syn sye bkaże / że truciźnie ten ku-
powal / który miał nieprzyjaźń iakowu z
tym to / którego otręto / albo że pożytku iakiego
a spadku / po śmierci sye iego spodziewał / a iż o-
sobą iaka lekka / y dobrze tu takowym sprawam
podobna iest : tedy może słusnie winą temu o ta-
kowy uczynek dana być : y może za tymi dowody
być mazon / oprócz żeby dostatecznie sye wy-
wiodł z tego / a pokazał / że na co innego nikomu
nie szkodliwego téy truciżny potrzebował / albo
wżywać chciał.

¶ Iesliżeby też kto kupiwszy takową truciż-
nę tego sye przal przed vrzodem / a mogło
sye potym tho nań dowodnie wskazać / że kupił /
może takowy za tym dowodem o to mazon być /
żeby powiedział na co téy truciżny używał / albo
wżywać chciał.

¶ Przeto w każdym Mieście / albo Repub :
Aptekarze wszyscy / y ci co truciżny przeda-
ją / mają być ciężką przysięgą obowiazani / żeby
truciżn a iadow żadnych nikomu nie przedawa-
li / bez przyzwolenia a wiadomości vrzedu.

C ij

O Zło=

**O Złodziejach którzy krádną / dowód
álbo Inquisicya dostateczna.**

ARTIC: X.

K Zecz krádzioné b kogoby nále-
zione były / álbo dowiedziano sye żeby
ie przedawał / álbo komu dąrował / álbo iákim-
kolwiek innym obyczaiem imi sáfował : gódzie
nie pókaże / á nie postawi thego / od ktorého po-
wieda takowych rzeczy dostał / y nie da zastępcę /
á nie pókaże skąd álbo iáko thych rzeczy nábył /
á z zlodzieystwa sye thym obyczaiem nie oczysci /
takowy każdy może o zlodzieystwo obwinion y
sądzon być. ¶ Al ponieważ wiele iesth pro-
znujących ludzi / ktorzy nie mając żadney służ-
by / obeszcia / áni opátrzenia / po karczmach / y po
piwnicach sye wloczą / á chocia nic nie robią /
y dochodow żadnych nískąd nie mają / iednak
piją / huczą / grąją : wielkie ná takowe ludzi po-
deyzrzenie być może o każde zloczynstwo / zwła-
szczą o zlodzieystwo. Przeto Prawem pospo-
litym miałoby to zągrodzono y opátrzone być /
żeby sye tácy ludzie nie mnożyli / á żeby ie wśe-
dzie imowano / nie cierpiano / á dla takowych

wysze

występkow słusnie karano. Thátże téż urząd
ma pilen być zebraćow / y tych co sye z mieysca ná
mieysce wloczą / á pilnie tego doglądać / iákoby
pod sposobem zebraćow / niecnoty / próżnowa-
nie / y złe uczynki sye nie mnożyły / á pod tym pla-
szem aby złe nie czynili.

Dowód o Krádzież.

ARTIC: XI.

K Zecz krádziona przy kimkol-
wiek sye naydzie / álbo iáka część onych
rzeczy ktoré zginęły / álbo że sye ná kogo właje / á
on takowe rzeczy przechowywa / przedaie / álbo
daie / á nie vmie álbo niechce sye sprawić / y slu-
snie z tego wywieść / od kogo takowych rzeczy
dostał / álbo iesli pobożnie á słusnym obyczaiem
ich nábył : takowy każdy słusnie ma być w tym
podeyzrzeniu / że ty rzeczy przezeń zginęły / y mo-
że być meczon o to.

¶ Esliżeby theż przy kim náleziono takowe
Instrumenta / ktorymi drzwi álbo zamki /
álbo téż strzynie wylamowane y odmykane by-
wają / zwłasczją ná tym mieyscu / y tego czasu /
ktorého rzeczy iáké pokrádziono : takowy każdy

C iij

może

może być poiman / y za tym podeyżrzeniem meczon.

Item / Gdyby postrądziono znaczne iakie rzeczy / albo Summe niemala pieniedzy / a wklazalo sye na kim / w tym podeyżrzany / ze bogatszy niz pierwey / a wietfszy dostatek okolo niego nizli przedtym byl / po ki tych rzeczy nie postrądziono / a iz sobie hoyniey poczyna niz maietnosć iego znosić może / a nie bedzie vmial z thego sye wywieść / y wklazac skad ten dostatek ma / a skad bierze to co vtraca : przeciw takowemu dostateczny dowod iest / y może za takowym podeyżrzeniem na meke być wydan.

Jaki dowód przeciwko tym być ma / którzy zbójce / albo złodzieie przechowywają w domiach swych.

ARTIC: XII.

Gdyby kto wiedzac y znając takie ludzi / im przechowanie w domu swym dawal / z nimi towarzystwo mial / picim y iedzeniem / albo iakimkolwiek innym obyczaiem / lubi takowe foldrowal / a im wspomozenie dawal / albo iżeby rzeczy od nich trądzione przy-

moval

moval / w domu swym przechowywal / przedawal / y iakimkolwiek obyczaiem imi szasowal.

Item / żeby rady im dodawal / ich bronil / albo z nimi iakie kolwiek wspolki mial : ku takowemu każdemu ma prawem być przystapiono / y może meczon być.

Gdyby też ktokolwiek zloczynce którzyby wciekli / wkrzywali : albo wiedzac o nich że sye pokryli / nie obiarwil : a żeby z nimi Contrakt iakie / bez wiedzenia a przyzwolenia vrzedu czynil / pieniądze od nich za to bral / albo sye ich vpominal : takowy każdy slusnie ma być mian w tym podeyżrzeniu / że z nimi wspolki ma / y na to przyzwala co oni czynia / a za takowymi dowody slusnie o to meczon być może.

Dowód dostateczny na te którzy wkrzywają / Miastá / Miasteczka pála / y ognie zakładają.

ARTICVL XIII.

Gdyby kto podeyżrzany był okolo zakładania ognia / a przed tym nie dobrze sye w czym zachował / a żeby przed tym zapaleniem

y niego

v niego kto takowé niezwykłe potrzeby / á instru-
mentá widział / ktorých do zakładania ognia v
żywaia: takowy każdy może słusnie tym obwi-
nion być. Al gdzie sye słusnymi wywody nie sprá-
wi / y nie włáże / że tych potrzeb ku czemu inne-
mu / á nie ku škodzi ludzkiey używał / tedy mó-
że być o to sądzon y meczon.

**Dowód przeciw czarownikóm / y tym
wszystkim / którzy sye z Czarnoksię-
stwá á z gusły obchodzą.**

ARTIC: XIII.

Bdy sye pokáże / iżeby kto takó-
wych rzeczy innego chciał uczynić / albo
że komu thym groził / á temu ktorému grożono
żeby sye stąd co złego przydało / albo też żeby w
tym podeyżrzánym sye być pokazał / słowy / oby-
czáymi / postáwá / y inszymi sprawámi / które sye
w takowych ludziach náydniá / á ktorých takó-
wi ludzie używaia / á żeby sye tym inż oślawił:
takowému každému słusnie má być o to winá
daná / y za tátimi znáki może być y ná meke ska-
zan: ponieważ thakowé wszystkie vmieietności /
które są ná przeciwko Pánu Bogu / itież ludziem

Krze-

á rzadko to może być / żeby kto ze złymi towarzy-
stwó ma / od nich sye też nie nakáził: á zły żywót /
y złe obyczáie / czynia každemu wielkie podeyżrze-
nie złego uczynku: iáko też gdzie wiedzą ludzie
o czym dobrym zachowániu / bywa tho wiele
ná pomoc obwinionemu / y czyni go inniey po-
deyżrzánym / iż z takich trudnych rzeczy wycho-
dzi. ¶ Piáté / má być wważoná przyczyna te-
go oskarżenia / iesliże z nieprzyiáźni / z zazdrości /
z przeszley pogroźki / albo też dla iákiego zysku /
ktoregoby ten szukał / ktory oskarzył / to nie po-
chodzi / bo za takowym wywiadowániem / iá-
cno sye pokáże / stąd co pochodzi. ¶ Szosté /
má też być ná to pilné baczenie / iesliże tego kto-
ry záluie / powieść albo przysięgá stála / iedná-
ka / wstáwiczna / á nie odmienna iest: bo wielki
to znák stąd może być / prawdziwego á niewin-
nego oskarżenia. Albowiem w tych sprawách / w
których sye gárdlá dotyczy / nie tak iáko gdy o
pieniądze idzie / albo o inne rzeczy dowód / albo
przysięgá stronie powodney / má być skázowa-
ná zárazem. ¶ Siódmié / gdy ktho wciecze /
znák inż tego bywa / że taki czuie sye w tym złym
uczynku winien być / że wcieka / boiać sye sądu
y karania / bo samo wcieczenie podeyżrzánym go
czyni / według Práwa Náýdeburstkiego / iż ten

B

co wcieka /

co wcieka / inż sye tak podeyżrzanyim á winnym czyni / iakoby sye przyznał : á za takowym znakiem / inż takiego meczyc moga / obaczynossy ie-
dnak pierwey / z ktoreyby przyczyny sye schronil / albo wciekl / iesliby slusna albo nieslusna przy-
czyna byla / przeczby tho uczynil / gdy moze dru-
gi snadz przeto wciec / ze sye boi mocy / gwałtu /
skwapienia / á krzywdy. ¶ Osine / To też ma
byc obaczono / iesli ci co winuia / nie mieli z tym
tego winuia zaszcia iakiego / Prawa albo rozni-
ce / okolo iakich pożytkow / albo maitnosci : bo
tho wielkie zaiatrzenie miedzy ludzmi czyni / y
wielkie podobienstwo moze byc / zeby sye to z ta-
kowey nieprzyiazni sstac moglo. Al przeto / nie
zarazem oskarzeniu / ktore od nieprzyiaciela po-
chodzi / ma byc wierzone : á ma byc pilne wy-
wiadowanie / coby za przyczyna thego byla / za
ktoraby ten obwiniony zloczynstwo takowe v-
czynic mial / przecz / á czemu / przez kogo / ktorego
czasu / á iakim obyczaiem sye sstalo / bo to wszy-
tko trzeba dobrze obaczyc / kto chce gruntowney
sprawy á wiadomosci doydz. Al gdzieby obro-
ny á wymowy obwinionego / byly podobnieysze
tu prawdzie / slusnieysze y zacnieysze / nizli oskar-
zenie / ktorym go oskarzono : tedy ma meka byc
zaniechana / y nie maia sye na takowego skwa-

piac:

piac : bo niema żaden meczon byc / pofti nie wka-
za sye slusne iakie znaki / á podobienstwo tego /
ze on to zloczynstwo uczynil : á gdzie takowych
znakow y dowodow niemasz / albo ze obwinio-
ny slusna obrone przeciw oskarżeniu okaże / nie-
ma żaden byc meczon.

Eslizeby wiec ci co na takowym Sadzie
siedza / w tych rzeczach watpili / maia sye
ludzi uczonych / w Prawie bieglych / á rostro-
pnych radzie / coby dzialac / bo chociaby też dru-
gi z meki á z bolu przyznał sye tu temu / w czym
go obwiniono / nie wnet do konca ma wszytkie-
mu byc wierzone / á niema przeto zarazem na
smierc byc skazan. Bo gdzieby vřząd albo Se-
dzia ktory zlosciwie / vřwápliwie / bez slusnych
znakow / albo dowodow / tak iako sye tu wypi-
salo / komu meke á vdreczenie zadal / ma byc po-
winien / według Prawa nágrádzac y oprowiac.
Albowiem czasem naydzie tak niebaczne / niebo-
goboyne / á vřwápliwé Sedzie / albo vřzedniki /
iz aby wieznia nie chowac / pracy okolo niego
nie miec / albo chowaiac go nań nákladu nie czy-
nic / wola zarazem stracic dac / á czasem snadz
y niewinnego / co niema byc.

B ij

Artykuł

ARTICVL V.

Gdzieby sye też przynagodziło / żeby
ktory iawnny zloczynca będąc w więzie-
niu / albo na mece / powołał y osławił tego / po-
wiedziąc że z nim pospolu iaki zły czynek czy-
nił / y to czyni podeyrzeniem tego zloczynce / a
zwłaszcza gdy inne podobieństwa / a znaki iakie
z tym powołaniem będą sye zgadzały : a gdy ten
ktorego meczą / powieda co takowego / nie za py-
taniem / albo wspomnianiem tej osoby. Bo przy
mece / albo też z osobną na stronie / niema żaden
mianowicie być wspomnian / ażeby zloczynca
gdyby usłyszał tego mianując a wspominając /
aby niewinnie takiego nie powołał. Ale gdy
zloczynce pyta / ma / nie wymieniając niko-
go pytać sye / co za pomocniki miał / tak żeby on
sam powiedział / na kogo by co takowego wie-
dział. A gdy tego tak zloczynca iaki powoła /
ma / sye na nim pilnie wywiedzieć / kthorego
czasu / na którym miejscu / iako / y za iakowymi
przyczynami / co takowego czynili / itez iesliże ich
wiecey przy tym było : bo tego wszystkiego trze-
ba sye pilnie wywiedzieć / dla tego / żeby tym la-
cniey prawda mogła być wynaleziona / a żeby

grunto-

gruntownieyszy dowód mógł być / nie tylko prze-
ciw temu samemu winnemu / ale też przeciw po-
wołanemu. Drugich rzeczy może sye też każdy
mądry a baczny Sedzia sam domyslić / na ktore
trzeba pamiętać / kto chce y prawdy gruntownie
sye dowiedzieć / y nikomu nie vbliżyć / a sumnie-
nia też swęgo nie obrazić. Przeto nie trzeba tu
wszystkiego tego tak sferoce wypisować.

Potrzeba też wywiedzieć sye / iesli then co
powoływa / albo co takiego na kogo po-
wieda / nie miał z nim nieprzyjaźni iakiey / gnie-
wu albo waśni. Bo gdzie sye to właze / że nie-
przyjaźni iaka między sobą mieli / niema takiemu
powołaniu a osławieniu wiara być dawana /
zwłaszcza gdzieby sprawa tego co powołał / nie-
dowodna a nieperwna była : a w tym wszystkim
trzeba pilnego a dobrego wważenia. A gdzieby
powołany przed tym też był w czym podeyrza-
nym / tedy tym wietrze mniemanie / y lacienszy
stad dowód przeciw iemu być może.

Gdy then co powołał / na tym co wyznał
aż do końca stoi / a z thym na koniec y na
śmierć idzie. Bo zły to obyczaj y szkodliwy v
Ksieżey niektórych / kthorzy przy Spowiedzi / y

B iij

niegdy

niegdy go zloczynce na śmierć wiada takowe
ludzi / namowami swoimi ktemu przywodza /
zeby na śmierć idac / to wszystko co na kogo wy-
znał / odwołał. A miałoby słusnie temu sye za-
bieżec / y tak to opatrzo byc / zeby wiecéy Ksie-
ża ludzi ktemu nie przywodzili / gdyż tym y sami
bárzo grześzą / ponieważ grzech iest prawdy ka-
zac przec / y iest to ku szkodzie rzeczypospolitey /
a z obrażeniem y z krzywdą drugich ludzi / gdy
zle czynki / y zli ludzie bywają zakrywani / kto-
rzy potym innym zle czynic mogą / nie tylko zlo-
dzieństwem / ale też y mordy / y innymi złymi v-
czynki. A tak gdyby do tego przyszło / zeby zlo-
czynca takowe zeznanie swoje / y powołanie od-
wołał / chcąc tym obyczajem swoje pomocniki a
towarzyże zakryć / albo też ze go na Spowiedzi
tego nauczo / tedy ma być mezon o pierwsze
iego wyznanie / y te przyczyny a Circumstancye
wszystki / które go do tego odwołania przywio-
dły / a według których ma być rozumiano o tym
odwołaniu iego / iesli by słusne albo niesłusne
było. A trzeba w tym osobliwéy opatrzości
y wważenia / oglądając sye na sławę a zachowa-
nie tego to powołanego / y iesli ze towarzystwo
iakié z tym zloczyncą miał.

Gdzieby

S Dzieby też na kogo wskazał sye / że sam do-
browolnie wyznał / chlubiąc sye tym / że
takowy zły czynek uczynił / albo iż groził a od-
powiedał / przed tym niżli sye to stało / tedy ta-
kowi ma za tego mian być / a sprawiedliwie mo-
że być mezon.

Nusze znaki a dowody dostateczne / na
niektóre zloczynstwa osobną / za który-
mi gdy sye wskaza / może Sad zlo-
czynce na meke wydac.

ARTICVL VI.

S Dzieby b tego któryby o takowy
czynek w podeyrzeniu był / naleziono tegoż
czasu / gdy sye ten zły czynek stał / zatrwa-
wione szaty albo bronie / albo zeby zabitego rze-
czy iakié naleziono / a doświadczono nań ze ie
przedawał / albo gdzie schować dał / takowy do-
wod dostateczny iest / iż gdy sye to nań pokaże /
a on nie będzie vmiał słusnie sye z tego wyrwieśc
a sprawić / skąd albo iakiem obyczajem takich
rzeczy dostał / zarazem za takim dowodem mo-
że być mezon. Wszakoz trzeba pierwéy

sprawy

sprawy iego wysłuchać. A iesliżeby słusznie sye z tego wywiódł/ tedy nie skwapiąc sye nań.

O Wordziach/ y o iáwnych Wzobowstwach/ które sye tráfiaia/ gdy wiele ich przy thym będzie / á żaden nie będzie chciał przynąć sye ku temu co sye stało/ iákimi znaki á dowody tego dochodzić.

ARTICVL VII.

S Takowey przynadzie gdzie wiele ich przy tym będzie / á żaden sye znąć niechce żeby winien był: gdy sye na którego położy / że będąc przy tym/ z tym to zabitym sye pośwarczył / albo że rzuciwszy sye nań / broni iego dostał / rany mu zadał / á škodliwie obraził: za takowym dowodem tak iáśnym/ może każdy meczon być / á zwłaszcza gdyby przy nim broni iego zetrwawiona należiono: ale gdzieby który z tych dowodow sye nie pokazał / á nie było ślad inąd podeyżżenia / iedno iż tam przy tym zamordowaniu z tráfunku był/ dla tego niema żaden być meczon.

Gdzieby

Chrześciánstwu / nie przystoi żeby sye z nimi obchodzić mieli / máia być Prawem zapowiedziane/ y srogo karane.

Na zdrayce iákiego dowodu potrzeba.

ARTICVL XV.

Gdyby obaczono kogo / á on do Nieprzyiaciela Pána swoięgo wkręcić á potajemnie chodzi / y z nimi iáké rozmowy skryté mięwa/ áże sobą trwoży: takowy każdy może za takowym podeyżżeniem meczon być.

O koto Wzeczienia/iaki porządek albo postepok ma być zachowan.

ARTIC: XVI.

Gdy kto meczon ma być o złoczyństwo iáké / którym go oskarżono / za słusnymi znaki y dowody/ które wyszły wypisano: ten co go oskarżył á obwinił / ma do tego być przypuszczon / y ma mu dopuszczono być / wywiadować sye na tym złoczyńcy / tych rzeczy / których rozumie że mu potrzeba wiedzieć.

A

Item/

Tem / piérwéy niżli zloczynca iaki będzie
meczon / z Vrzedu / albo za oştirzeniem te-
go / ktorzy nań żaluie / ma być postawion przed
Sedziem albo Woytem / dwiema Przysiężniky
przed tym Pisarzem / ktorzy do tego vrzedu nale-
ży / a ma być pytan tymi słowy / ktorzymby mo-
żono go do tego przywieść / żeby sye sam wyznał
bez meki / y prawde powiedział / y ma mu prze-
kładana być srogość meki / ktorą podić będzie
musiał / iesliże sye dobrowolnie nie przyzna ku te-
mu w czym go winiła. A cokolwiek na ten
czas wyzna y powie / wszystko tymiż słowy ma
być zarazem napisano / tak żeby iedno z drugim
conferuiąc / to iest / skarge / wyznanie iego dobro-
wolne / y to ku czemu sie na mece dobrowolnie wy-
zna / tym łatwiey mogła być prawda obaczona.

Wywody y Sprawa każdemu przed
meką ma być dopuszczona.

ARTIC: XVII.

Eslizeby któżkolwiek będąc oştir-
zon / o iakikolwiek występek / przal sye / a
chciał sprawić / y słusnie dowieść / że w tym nie

iest wi-

iest winien w czym go obwiniono / ma każdemu
tego być dopuszczono. A owšem trzeba go w
tym vpomnieć / iesliżeby sye mogł wywieść / y v-
kazać / iże albo nie był tam na tym mieyscu / gdzie
sye co takowego stało / albo że tego czasu co in-
nego czynił : bo gdzie sye to świadectwem do-
statecznym właje / za słusny wywod ma być przy-
ieto. A przeto trzeba to więziom przekładać y
rozwódzić / iż dundzy tak prości a głupi bywają /
dundzy też przed strachy a boiżnią / chocia im
o gardło / y nie będąc winni / iednak sye sprawić y
wywieść z tego nie vmieją. Tym obyczaiem /
gdy oştirżony słusnemi podobienstwy y też do-
wody / niewinność swoje właje / y wywody po-
wie / ma Sedzia za nakładem tego obwinionego /
albo przyaciół iego / napiérwéy Inquiscyę vczy-
niwszy / starać sye o to z pilnością / żeby tego w-
szystkiego dowodnie doświadczył / y wywiedzial /
czym sye ten więzień sprawuje.

Eslizeby też poimany potrzebował posta-
wienia świadków / nie ma mu tego Se-
dzia zbraniać / ale owšem na żądanie iego / albo
y przyaciół iego / ma Swiadków y świadc-
twa ich z pilnością wysłuchac : oprócz iżeby za

D ij

słusnymi

slusznymi przyczynami być to nie mogło / albo żeby niebyła tego potrzeba / tak iako niżej dostateczniej to będzie wypisano. Jesliżby obwiniony albo przyiaciele iego / nie mogli mieć tego dostatkę / żeby po Świadki y po inne wywody stać / a onie sye starać zacz nie mieli: tedy Sedzia albo Urząd / niemá w tym swego nakładu litować / iakoby sye wszytkiego z pilnością a gruntownie wywiedzial. Ponieważ niegodzi sye nikogo niewinnie / a nie za pewną wiadomością uczynić iego / na gardle starać / ani też z drugiey strony slusznaby rzecz była / ludzie podeyżrzane nieskarowszy / lada za sprawą wypuszczać.

Sedzia za dopuszczeniem y wysłuchaniem Stałowey sprawy / z wywodow y świadczeń / nie wkazala sye iednak niewinność tego obżalowanego / a żeby z slusznego podeyżżenia y obwinienia nie mogli sye wywieść / ma daley przeciw takowemu postepowano być mek / według Prawa y uznania urzedu albo Sedziego. A powinien sam Sedzia ze dwiema Przysiężnikami namnię / y z Pisarzem tegoż Sadu / przytym być / y sluchać wyznania iego. A to wszytko / ku czemu sye tak przed mek / iako y na mece przyzna / ma Pisarz tymiż słowy napisać / nie-

opuszczać

opuszczając ani przyczyniając namnięszego słowa / y temu co go oskarzył / ma wyznanie to obwinionego / a ile sye iego dotyczy / być okazano / y wypisano. A iesliżby na mece kthory chciał co powiedzieć sprawując sye / a ku okazaniu niewinności swoiey / ma być sluchan. Ktemu / w takim obwinieniu / gdzie sye gardla dotyczy / trzeba wielkie baczenie na to mieć / iesliże z prostosci albo z gluposci swoiey / albo też przed bożnością a strachem meki / sprawować sye / y wywodzić nie umie. Bo lepiey jest czasem / y z mnieyszym grzechem / wypuścić a nie starać / niżli niewinnego stracić / y na gardle bez slusnych a dostatecznych przyczyn starać. Ponieważ sam Pan Bog obiecuie sye srodze mścić kowie niewinnie wylanę. A tak Sedzia y Urząd kżdy / ma to na pilnym baczeniu mieć / żeby tym obyczajem Sumnienia swego nie zawiodl / a za tak ciężkim grzechem / pomsty Bożej na siebie / y na inne nieprzywiogl. Bo ponieważ w rzeczach lekceyszych / gdy o Imienie albo o inne kżdy idzie przed Prawem / prostym a glupim y niewmieietnym ludziem / kthory sprawy swoiey powiedzieć nie umie / bywa folgowano / przewleczeniem Terminu / opatrzeniem Prokuratora / y innymi obyczajami: owsem gdzie idzie ogar-

D iij

dło / ma

dło/ ma głupstwo a prostota na wielkim bacze-
niu być/ bo takowym y Prawa samy folguia/
które są uczynione nawiecy dla złych/ chytrych/
przewrotnych/ a łciwych/ y zdradliwych ludzi/
aby dobrych przewrotnością a złością swą nie
oszukiwali.

**Ci którzy na mece przyznają sye / iako
mają być potym według In-
formacyey pytani.**

Naprzod około mordow a zloczynstwa/
takowe pytanie być ma.

ARTIC: XVIII.

**Gdy sye już obwiniony przyzna
na mece / y powie na sie to o co go obwi-
niono : a gdy już będzie to według sprawy ie-
go popisano / mają ciż co przy mece byli / dosta-
tecznie pytać / iesliże przy tym stoi co wyznał / y
wywiadować sye drugich też rzeczy / z ktorychby
prawda łacniej sye mogła poznać : a to tym oby-
czaiem / ponieważ sye zna że zamordował / y ten
zły czynek uczynił / żeby powiedział / co go do
tego przywiodło / ktoręgo dnia / ktoręgodzi-
ny / na ktorym miejscu to było / iesli też pomo-**

cniow

cniow iakich do tego używał / albo gdzieby te-
go zamordowanego ciało skrył a zagrzebił / albo
na ktorym miejscu ciało iego zagrzebił a skrył/
iako ku temu przyszedł / z iakimi broniami / iakie
mu rany zadał / albo iako go zabił / wiele pienie-
dzy przy nim / albo iakichkolwiek innych rzeczy na-
lażł / albo mu odiał / gdzie to co przy nim wziął
podział / zaniosł / schował / przedał / albo komu dał.
Także też y zbójca albo złodziey / tymi słowy / y
tym obyczaiem ma być pytan.

**Gdy sye kto na mece ku zdradzie przy-
zna / iako ma być potym pytan.**

ARTIC: XIX.

**Gdy Wzięci przyzna sye ku zdrá-
dzie / ma być pytan / kto go na to nągał / al-
bo namowił / wiele za to wziął / albo wiele mu
obiecano / ktoręgo czasu / na ktorym miejscu / y iá-
kim obyczaiem sye to stało / y co za przyczyna
przywiodła go do tego.**

**Gdy sye kto przyzna ku temu / że
tego ocrut.**

Takowy

ARTIC: XX.

Gdy po mece ma być pytan/
według wszystkich Circumstanciy / albo
przyległości / które wyszły mianowano / co go
do tego przywiodło / albo za jaką przyczyną tego
sye ważył / albo ważyć chciał / kto go do tego przy
wiodł / albo na to namowił / iakiey trucizny / kto
tego czasu / iakim obyczajem używał / albo uży
wać chciał. ¶ Item / gdzie tej trucizny nabył
kupił / kto mu iey dodał / y radził.

Gdy sye kto na mece przyzna / iż ogień
założywszy / spalił a szkoda iaką
uczynił.

ARTIC: XXI.

Sobną potym ma też być py
tan / co go do tego przywiodło / którego
czasu / z czyją pomocą / a z iakim towarzystwem
to popełnił / iakich potrzeb do tego używał / skąd
iako / na którym miejscu / albo od kogo tych rze
czy nabywał / kupował / kto mu na to radził / na
mowił / albo nągał / wiele też za to wziął.

Gdy sye

Gdy sye na mece przyzna ku Czarno
ściestwu / albo Czarnownictwu.

ARTIC: XXII.

Ma być pytan też według przy
czyn y przyległości / albo Circumstan
ciy wyszły wymienionych / a k temu iakich In
strumentow / iakim obyczajem / y którego czasu /
albo też słow używał : co czynił : a iesliże powie
że gdzie czary iakie zakopał / albo ukrył rzeczy ta
kowe / których wiec do tego używał / ma scru
tinium być uczyniono / y pilnie szukano / iesliże
według sprawy iego będą mogły być należone.
A iesliby należone były / ma być pytan ten Cz
rodzieynik / iakimi słowy / albo iako sye z tym ob
chodził. ¶ Item / Ma być pytan / od kogo sye
takowych rzeczy nauczył / iakim obyczajem ku tej
umiejetności przyszedł / iako wiele razy / y prze
ciw komu tego używał / albo iaką szkoda kiedy
kolwiek komu tym uczynił.

Inszę pytanie / które in genere / albo
nie wymieniając żadney rzeczy zo so
bną / ma być czynione.

¶

3 téy

ARTIC: XXIII.

S Tę nauki albo Informacyę
wyszłej opisanej / każdy baczny a opatr-
ny Sedzia / łączno sye iuz będzie mogli dalej sprá-
wić y domyslić / iako ma według wielkości albo
małości obwinienia albo wystęku / ku ktorému
sye obwiniony na mece przyznał / dla dostateczney
wiadomości / y uznania prawdy / dalej potym sye
na nim wypytawać. ¶ A nie widzi sye być po-
trzebą / szerzej to tu wypisować / gdy samo sye to
włoży / według potrzeby a obwinienia / czego a
iako na obwinionym sye wywiadować. Bo tak-
że y około innych złych czynków / według tych
Circumstancy / które wyszłej wymienione / ma
być czyniono pytanie. A tak in summa / o te wszy-
tki sprawy / y czynki takowe / pytanie ma być
czyniono / na które ten co by nie był winien / albo
w tym nie bywał / nie vmiałby odpowiadać / acz-
kolwiek wyzna za takowym pytaniem / według
rozności złych czynków / ma być dostatecznie
zarazem napisano.

Jakie wywiadowanie y doświadczę-
nie czyniono być ma / około tego wszyt-
kiego / ku czemu sye kto przyzna.

Gdy iuz

ARTIC: XXIII.

Gdy iuz według takowego pytá-
nia / po mece Sedzia wywie sye / y sprá-
we będzie miał od tego obwinionego / ma albo
postać / albo też mogli być sam doydź / a wywie-
dzie sye z wielkim staraniem a pilnością / iesliże to
wszytko ku czemu sye przyznał / a co powiedział /
według miejsca / czasu / y innych okoliczności /
zgadza sye y tak nayduie. Bo gdy który obyczay
y sposob / a postepet wszytek swęgo złęgo uczynku
powie / y iako sye co działo / a naydzie sye to wszy-
tko / tak iako powiedział / wielki dowod iest / y nie
trzebá w tym wątpić / że ten to wszytko zbroił /
w czym go obwiniono : bo niewinny / a ten kto-
ryby przy tym nie był / nie vmiałby tego tak do-
wodnie wypowiedzieć.

Gdy Circumstancye / to iest / okolicz-
ności po Polsku / których trzebá ku wy-
wiadowaniu prawdy / y wszytko to ku
czemu sye wyznał / za pilnym spe-
rowaniem / inaczej sye
naydzie.

Ię ij

Tedy

ARTIC: XXVI.

Gdy obwinionemu / też y ma-
tactwo iego ma być przełożono / y cięż-
kimi słowy a pogrozkami naprzód ma być ska-
zan: a potym gdzieby nie przestał pleść a mątać /
ma znówu mezon być / dla tego / żeby grunto-
wnieysza a dostatecznieysza sprawa dał / y pra-
wde wyznał / bo bywa to częstokroć / że złoczyń-
ce chcąc ukryć swe złe czyny / ledą co powieda-
ją / chytrze plotąc słowy / a z rzeczy sye nie zga-
dzając / ni dla czego innego / iedno żeby za taki-
mi niedowodnemi sprawami / o nich tho rozu-
miano / że niewinni / a żeby thym obyczajem mo-
gli sye wymątać.

Circumstancye albo przyległości nie
mają być przy wypytawaniu wymie-
niané / iedno on sam według wi-
domości swey ma mówić.

ARTIC: XXVI.

Naprzód / iuż wypisano iest / gdzie-
by sye ktho ku czynku iakiemu przyznał /

dla meki

dla meki a boleści / a była tho rzecz wątpliwa /
iako według wszytkich Circumstanciy / wywia-
dowanie albo Scrutinium ma być około thego
czyniono / dla dostatecznieyszego wywiedzenia
prawdy. A ponieważ bywa to czasem y pocho-
dzi ze złego a nieopatrznego pytania / gdy ten kto
pyta / a podawaniem rzeczy / a pytaniem czy go /
coby miał albo iako odpowiadać. A przeto po-
trzeba tego iest / żeby urząd / albo ci co im słuchá-
nie a wywiadowanie takich rzeczy porucza / we-
dlug wyszšej opisanej nauki / pytania czynili ie-
dnakie / tak przed meką iako na mece / y potym też
po meczeniu / y takowe które ku téy rzeczy / w któ-
réy go obwiniono / przynależale.

Gdzieby poimany przyznawszy sye /
przał sye onegoż y odwoływał.

ARTIC: XXVII.

Ale iako wyszšej napisano / Jestli-
że słuszne podezrzenie y dowód nań iest / y
skąd inąd sye to wkazuje / ma być zaście do wie-
zienia wiedzion / y mezon / tym obyczajem / że
przy tym potrzeba na wywiadowanie Circum-
stanciy / przednieysze baczenie mieć / bo z tych

E iij

nała-

nałacnię prawda może być obaczona: oprocz
gdzieby obwiniony tak dowodne przyczyny tego
wskazywał / prze co przyznawszy sye / zaśie potym
onęgoż sye przy / żeby Sedzia na nich przesthac
mogl: tedy Sedzia ma mu dopuścić w tym v-
żywać słusnych dowodow / ktorebykolwiek ku
obronie swęy a oczyszczeniu przywieść mogl.

Wetła / iakim obyczaiem ma być
miarowana.

ARTIC: XXVIII.

Według wielkości podeyrzenia /
y innych dowodow / ma być meła vmiar-
kowana / itez według wielkości albo ma-
łości wystętku / ktorym tego obwiniono / co la-
cno sam Sedzia albo vząd przy tym będąc we-
dlug sprawiedliwosci / y słusnego baczenia / ba-
czyć może / iako długo albo krotko tego meczyć
rozkazać ma / albo iakim obyczaiem. A nie ma
żadne wyznanie w ten czas przyjmowano a opi-
sano być / po ki go mecza albo palą / iedno gdy po-
wiedac chce / ma mu posolgowano być.

Jako

Jako ten meczon ma być / ktory na cie-
le rany iakie szkodliwe / albo obra-
żenie przed tym ma.

ARTIC: XXIX.

Pokony ktoryby na sobie rany ia-
kie śmiertelne / chorobe / albo niedostatek
iakie ciezkę na zdrowiu miał / tak ma być meczon /
żeby było po ki być może co z namnieyszym obraże-
nim tych tho ran: albo też ma tak długo z meła
folgowano być / po ki by nie ozdrowiał.

Poki / a kiedy / wyznaniu na mece
ma być wierzone.

ARTICVL XXX.

Gdzieby iuz według thego poste-
puiać / iako wyszły napisano / wyznanie
poimanego / tak przed meła iako w mece / y po-
tym we wsem zgadzalo sye / a za pilnym y do-
statecznym pytaniem a dowiadowaniem / iżeby
przed sie na tymże przestalo / co pierwey powie-
dal: tedy takowemu wyznaniu wiara ma być
dana bez wotpienia / y zloczynca ma być karan
według

według zaśluzenia / iako niżey tho sierzey będzie
wypisano / w tych Artykulach / w których wypi-
sua sye obyczaje y rozności karania zloczyncow/
według rozności ich występów. Bo iako nie
ma być żaden poiman ani karan / bez słusznego
podeyżżenia y dowodow / tak iako wyszsey na-
pisano / także też gdy iuż wyznanie poimanego z
obżalowaniem sye zgodzi / nie trzeba sye rozmy-
ślać / iedno według zaśluzenia / a skazania Prá-
wa / daley postepować: ponieważ meki y wy-
wiadowania nie iest inшы koniec / iedno żeby sye
z wyznania winność wkażała / a za wyznaniem
żeby karan był.

Gdy poimany za słusznemi a iawné-
mi znaki / dowody / y dostatecznym po-
deyżżeniem będąc meczon / iednak
sye nie przyzna.

ARTICVL XXXI.

Sedziowie albo brząd / gdy iedno
według wyszsey opisane go sposobu y po-
rządki / za słusznym podeyżżeniem / y znacznemi
dowody / kogo zmeczyć dadzą / a on iednak ni ku
czemu sye nie przyzna / w czym go obżalowano /

nie mają

nie mają dla tego winieni być ani ci co go oskar-
żyli mają w tym winni zostać / y nie powinni za-
dnego nagrodzenia czynić: ponieważ znaki y do-
wody iasnie wkażuią / że takowé meczenie za slu-
żył. Bo iako Prawo powiada / iż nie tylko złych
uczynkow a spraw ma sye każdy strzedz / ale też y
wszystkich przyczyn warować / za ktorými mogl-
by sye w zła sławę iaka / y w podeyżżenie / a w
mnimanie złe wwieść: gdyż ten ktorzy sye przy-
czyn złego podeyżżenia nie strzeże / sam siebie w
niebezpieczeństwo wchodzi: a w takowey przy-
godzie / y ten co obżalował / iesliże co przy tym
utrącił / ma sam na tym szkodować / y obżalo-
wany co strawił / powinien płacić: a vząd też /
iesliże nakład iaki na poimanie / albo na Kátá / y
inne potrzebne do tego slugi uczyniono / te utra-
te podić ma.

Ale gdzieby Vząd albo Sedziowie / Poste-
pek ten albo nauke z Práva opuściwszy /
przyczynę iaka do tego nie opatrnością swoią
dali / iżeby kogo niesłusnie zmeczono / mają w
tym winni zostać / a według wielkości krzywdy /
ktora niewinnemu uczynili / mogą być pociągá-
ni przed wyszsy vząd: y gdzie sye słusnie z tego
nie wywiodą / mają powinni być nagradzać / y

f

za te krzy-

za te krzywdę temu zmeczonemu dosyć uczynić.

ARTIC: XXXII.

Syn kto obżatowawszy kogo o iak-
żki zły uczynek / ktoręgo sye obżatowany
przy / chce nań dowodzić / y słusznymi dowo-
dy o-
skarżenia swoiego potwierdzić : ma temu tego
według Prawa dopuszczono być.

Świądkowie iacy mają być przy-
mowani.

ARTIC: XXXIII.

Wstronnych ludzi y też nieznajo-
mych Świadectwo / albo też y lekkich / a
złego zachowania / kwoli z ktorękolwiek stro-
ny / niema być przyjmowano : ale ten co stawi
Świadki / bądź to dowodząc na drugiego / bądź
też żeby sye sprawiał / albo odwodził / ma posta-
wić Świadki znaiome / dobre / y ludzie godne
wiary.

O świądkach / którzyby z przenaie-
cia chcieli świadczyć.

Takowym

ARTIC: XXXIIII,

Takowym Świądkom y świadc-
stwu ich / niema być żadna wiara dawana /
y nie mają być za Świadki przyjmowani / ale
owsem gdzieby ich w tym doświadczone mają
być słusnie karani.

Świądkowie iako świadczyć mają.

ARTIC: XXXV.

Swiadek każdy świadczyć ma / iż to
co powiada / gruntownie a dostatecznie
sam wie / nie z cudzey sprawy : bo gdzie powie / że
to od kogo innego słyszał / niema za dostateczne
świadectwo przyjmowano być.

Świadek dostateczny iaki ma być.

ARTIC: XXXVI.

Takowy każdy / ktory nie jest złą sławą albo
dumaniem pomazan / a ktory nie świad-
czy komu kwoli / za przyiaźnią / albo nieprzyia-
źnią / albo też za iakowym pożytkiem swym / al-
bo za przenaieciem / a ktoremu nie może żadna w
tym słusna przygana dana być / ma być rozu-

f ij

mian za

mian za dobrego a dostatecznego świadka.

Dowód za świadectwem / iaki dostateczny być ma.

ARTIC: XXXVII.

Gdzieby kto na kogo przynamnił / że dwiema albo ze trzema świadkami / iakięgo złego czynu dowodził / gdy jedno świadkowie będą ludzie godni wiary / a gdy świadczą / iż pewną tego wiadomość mają / ma być przyjęte za pewny dowód a świadectwo / y za tym może Wzrost przeciw obwinionemu dalej według prawa / a zaśluga jego postępować.

O Fałszywych Świadcach.

ARTIC: XXXVIII.

Gdzieby pewna tego wiadomość była / y dostatecznie to uznano / że fałszywi świadkowie / swym świadectwem niepobożnym a złośliwym / kogo niewinnie o zdrowie y o gárdło przyprawili / albo chcieli przyprawić / mają za to cierpieć to skarcenie / ku ktorému tego niewinnego przywieść chcieli.

Gdy

Gdy obżatowany za dostatecznym świadectwem / iednak niechce sye przyznać.

ARTIC: XXXIX.

Gdy ma mu być oznajmiono / że już isty a pewny dowód jest / a rzecz iasna / ktorey sye przec nie może / a zali tym rychley sye będzie chciał przyznać: a wszakoż gdzieby sye y tak przyznać niechciał / a już dostateczny nań dowód był / ma bez dalszego pytania / według prawa przeciw iemu postepowano być.

Świadkowie iako mają być postawieni / y iako ich ma być doświadczone.

ARTIC: XL.

Nieważ na takowym świadectwie / gdzie komu o gárdło albo o meke idzie / barzo wiele zależy / potrzeba tego jest / że by każde takowe świadectwo / pilnie wważono

f iij

było

Artykuł czterdziesty.

było / jeśli słusne / prawdziwe / a wiary godne
 iest. A owszem gdzieby ten co oskarżył / wątpli-
 wą a nie dowodną sprawę dał / ku ktoréy by sye
 obżalowany / będąc według wyszšej opisanego
 obyczaiu pytan / znać nie chciał : iesliżeby tenże
 co oskarżył przedsie nań powiesci y sprawy do-
 wodzić chciał / a dopuszczono mu tego było : te-
 dy ma naprzod žalobe swoje / według Artyku-
 łow spisać / y dowody wszystkie przy tym / ktoreby
 wiedział polozyć. A ma Przedowi albo Se-
 dziom / tak spisawszy podać / wymianowawszy
 Świadki / y miejsca na ktorych mieszkają / żeby
 od tych osob albo Commiszarzow / ktorymby to
 od Sadu poruczono / dostateczne wywiadowa-
 nie / około tego mogło być uczyniono / a Świad-
 kow żeby porządnie / y Świadectwa ich wyslu-
 chano y uważono / tak iako tho niżej szerzej sye
 wypisuje.

Głoto przyjmowania Świadków / y
 świadectwa ich / przed Sadem / ktorzy
 Commiszarze być mają / y iako mają
 świadectwa każdego z pilnością
 uważować.

Gdyby

Arty: czterdzi: y pierwszy.

ARTIC: XLI.

Synby dla wysłuchania Świad-
 kow / y świadectwa ich / Sad posądzo-
 no y zagaiiono / Sedzia też ze dwiema Przysię-
 żnik / y z Pisarzem tego Sadu przysięgłym / ma
 przy tym być / y porządnie a z pilnością / tak iako
 według Prawa należy / mają wszystkich Do-
 wodow / y każdego świadectwa słuchać / a z do-
 brym wważeniem baczenie pilne na to mieć / ie-
 sliżby ktory z Świadków co wątpliwego powia-
 da / albo jeśli powiescią swoją z innemi sye nie-
 zgadza / albo to tak to owa powiada / y to w-
 szystko wysłuchawszy / tak iako ktory świadczył /
 a w powiesci swojej powiadał / ma pilnie być
 wypisano.

Świadkowie y świadectwa ich / oprócz
 Sadu / iako mają być słuchani a do-
 świadczeni / y obaczenie a uważenie
 ich świadectwa / iakowe
 być ma.

ARTIC: XLII.

Ponieważ

Nieważ nie wszędy tak do-
 stateczny Sąd około tego może być
 osądzon y zagaion / y nie wszędzie la-
 cno o takowe ludzkie / którzyby na tym sye rozu-
 mieli / a vmieli takowe świadectwa przyymo-
 wać / y v siebie vważować. Aczkolwiek w Pra-
 wie iest / że wtakowych sprawach / gdzie o gar-
 dło idzie / oprócz porządnego a zagaionego Sa-
 du / żaden inny takowych świadectw y dowo-
 dow przyymować niema : wszakoż mając na to
 baczenie / aby dla niedostatku ludzi / do takowych
 Sądow godnych a potrzebnych / omieszkanie i-
 kie nie było / ma Wzrost ten albo Sedzia / który-
 by sye sam na tym nie rozumiał / a nie vmiał w
 tym postępować / przynamnięć ze cztermi R-
 ciami / spisawszy wszystkie Controuersia / Dowo-
 dy / Świadectwa / Świadki / y odwody / tak i-
 ko sami tego sprawę mają / swym nakładem o-
 deśłać to / gdzie naybliżej być może / do Wzrostu
 wyszłego / albo takiego / kthoryby porządnie dla
 wysłuchawania y rozeznania takowych rzeczy
 wysądzon był : tak żeby porządnie ludzie ci ktho-
 rzyby na tym zaśiedli / y dobrze sye rozumieć /
 mogli rozeznąć dowody y Świadectwa / kthor-
 e kthorakolwiek stroną wywiodła / y to coby slu-

snego a

śnego a sprawiedliwego było / włożyć. A gdzieby
 tego była potrzeba / żeby tamże do tego S-
 adu y Świadki odesłano / mają być z listem otwory-
 stym odesłani / w którym ma być świadectwo o
 nich wydano / że mogą za dostateczne a wiary
 godne Świadki przyieci być. A tak Wzrost albo
 Sedzia każdy / kthory czuje sye w tym / że czemu
 nie rozumie / albo wątpliwość i-
 a w czymkol-
 wiek ma / niema żadnym obyczajem na swoy ro-
 zum sye sądzić / ale ze wszytką pilnością ma sye do
 tego przyczynić / y staranie około tego czynić / i-
 a koby skład inąd od ludzi wczonych / a w tym do-
 brze biegłych / sprawę y naukę mieć mogli : a powi-
 nien to staranie y wywiadowanie około tego /
 sam swoim nakładem bez wszelakiego nagrodze-
 nia od stron czynić.

Świadectwa albo wyznaczenie świad-
 ków / i-
 a ko ma być opowiedano /
 y co z tym dalej czynić.

ARTIC: XLIII.

Niuż Świadców y świad-
 ectwo / albo zeznanie ich będzie wysłu-
 chano / y rozeznano / a dobrze vważono / tak ma

G

być opo-

być opowiedziano / żeby Sedzia z Przysiężnikami /
albo Urząd przy tym był / ma dzień albo czas ku
temu być naznaczony pewny. Ma też Sedzia
Stronie / gdzieby potrzeba było / a ona mogła
przeciw temu odpor iaki / albo słuszny wywód
uczynić / tego nie bronić / ale owszem dopuścić /
tym obyczajem iako niżej będzie włożano.

Gdzieby do tego przyszło / tak iako wysłany
napisano / za niedostatkiem ludzi w Prawie
biegłych / albo żeby wszyscy Sąd / kłhory do te-
go przysłusza / a kłhorym takowe rzeczy rozstrzą-
wać poruczono / przy tym być / a do tego zebrani
sye nie mogli : żeby dla wstrzeżenia niepotrzeb-
nych odwołów y utrat / Commisarzy do rozstrzą-
nia y też wważowania takowych rzeczy / obiano:
tedy tym obyczajem mają sye zachować. Ma-
ją naprzód dzień albo Termin ku wywołaniu /
a opowiedzeniu zeznania Świadców / nazna-
czyć : a mają obiemą Stronom dać wypis / albo
Copię tego wszystkiego / czego ku temu Ter-
minu z obu stron potrzeba / według tego / iako
ta wszystka rzecz sye aż do tego czasu toczyła /
tak żeby strony / a zwłaszcza obwiniony z Przy-
jaciółmi swoimi mogli sye do tego zgotować /
kłhoremu y to ma być dopuszczono / żeby Przyja-

ciela / albo

ciela / albo kłgobykolwiek potrzebował / wolno
ku niemu przychodzić mogli / a żeby mogli sye z
nimi według potrzeby swojej rozmówić y na-
radzić. A cobykolwiek iedną Stroną allegowa-
ła przeciw drugiej Strony allegacyam / przed ty-
miż Commisarzami / które dla wysłuchania ta-
kich Świadców y dowodów wystawiono / to
wszystko na tymże Terminie ma na Spisku od
obu stron dano być / tak żeby dwa Exemplarze
tego były / z kłhorych ieden przy Commisarzach
zostać ma / a drugi Stronie odpornej ma być po-
dan / żeby wiedziała coby ku temu odpowiadać
miała. A gdzieby Stroną potrzebowała do tego
czasu / żeby na to szerzej odpisać mogła / a sprá-
we swą położyć / ma y czas do tego naznaczony
być : wszakże żadnej Stronie więcej Copii albo
Minut tych wszystkich rzeczy / niema być wyda-
wano / iedno dwie : oprócz żeby Commisarze o-
baczyli słuszną do tego przyczynę / żeby tego po-
treba było : a za takową słuszną przyczyną / mo-
gła Stronom y jeszcze raz / ale nie więcej dopuścić /
iesliby która co miała albo potrzebowała / na pi-
śmie podać. A tak zebrawszy z obu stron ich w-
szystki Allegacye / świadców publicowanysy /
y pisanie iednej Strony przeciw drugiej / a mia-
wszy to wszystko już pospolu / ma ten Exami-

G ij

nator / albo

nator / albowiem Commiszarz wszystko to przelożyć / y
podać temu Drzedowi / od którego na te Exa-
minacya iest wysadzona / tak żeby stał Conclu-
sia y skazanie / za pewną a dostateczną wiadomo-
ścią a wważeniem / y dobrym rozmysłem / spra-
wiedliwie a według Boga / uczyniono być mo-
gło / bez krzywdy a obrażenia każdej strony / któ-
re Drząd uczyniwszy / Sedziemu opowiedzieć
ma / y poruczyć / iakoby dalej w tym postępować
miał. ○○ ○○ ○○ ○○

**O Obronie a Wywodziech Obwi-
nionego.**

ARTIC: XLIII.

O Dzieby obwiniony był gotow słusznym
świadcstwem y wywody z tego sye oczy-
ścić / czym go oskarżono / y niewinność swoje v-
kazać / a Sedzia albo urząd baczyłby / że temu do-
syć uczynić może / a sobie w tym pomoc : z stro-
ny tego ma sye według wyszłej napisanej nau-
ki zachować / y oczyszczenie to / wywod albo vka-
zanie niewinności / ma być wważono y rozezna-
no / według obyczajów a sposobu.

Prakład na świadki iaki ma być.

Arty-

ARTIC: XLV.

O Każdemu pospolitego rzadu / któ-
ryby dla takowego świadectwa pieśzo
przyszedł / y zetrwać musiał kilka dni / czekając
pożby sye z swym świadectwem nie odprawił /
miał być na każdy dzień dawane cztery grosze
na strawowanie / albo coby słusznego było / we-
dług obyczajów każdej ziemi. Ale gdzieby za-
mniejszej iakiej osoby do tego potrzebowano /
ma więcej takowemu być płacono / według ba-
czenia tego / któremu by tego dożyżec poruczo-
no.

**Listy albo gieny / niemają być za-
dnemu przeciw Prawu ku obro-
nie dawany.**

ARTIC: XLVI.

O Adnety Stronie / ani żadnemu
Świadkowi / Listy takowe nie mają
być dawane / któreby obrone iaką przeciw po-
spolitemu Prawu czyniły : to iest / żeby nie mieli
powinni być słusnie sye sprawić : ale co sye be-

G iij

spieczństwa

śpieczeństwa dotyczy/ od gwałtu a mocy/ mogą
Głęty takowe y stronam y Świadkom dawane
być.

Sprawiedliwość ma być przedko
a bez odwłoki czynioną.

ARTIC: XLVII.

Dla bstrzeżenia daremnych y też
nie potrzebnych vtrat / sprawiedliwość
przy Sądziach pospolitych ma przedko czynioną
być / bez wszystkich odwłok: a ile z najmnieyszy-
mi zabawkami / a czasu tracenim być może.

Termin albo dzień ku skazaniu / i-
ko ma być naznaczon.

ARTIC: XLVIII.

Jesliże powodna Stroná / albo
ten co żaluie / za przyznaniem iuz obżalo-
wanego / albo też za pewnemi dowody Świad-
kow / ktoré postawił / domawia sye tego / iżeby
Sądownym kazaniem koniec téy sprawy był
uczyniony: a ma do takowego skazania pewny

dzień albo

dzień albo Termin być naznaczon. A gdzieby
Powodna stroná takowego Terminu sye nie do-
magala / tedy iednak za żądaniem obżalowane-
go / ma termin takowy naznaczon być.

Temu ktorého na gárdło skazano / ma
też pewny czas naznaczon być.

ARTIC: XLIX.

Bdyby iuz za żądaniem tego co
obwinił / albo też za słusnym postępkem
a porządkiem Prawa do tego przyszło / żeby miał
Obżalowany na gárdle skarany być / ma trze-
ciego dnia przed tym iemu to oznaymiono być /
żeby czas miał ku wyspowiedaniu / wyznaniu
a rozpamiętywaniu grzechow swych: a iesliżeby
tego żadał / ku przyymowaniu Sakramentow /
czego niema mu broniono być.

A gdy iuz będzie po takowym wyznaniu grze-
chow albo spowiedzi / mają ku niemu być przy-
puszczeni ludzie w Piśmie świętym biegli / albo
Kaznodzieie / ktorzyby zbawienną drogę vmieli
wskazać / a pobożnemi namowami / nadzieie do-
bra y wiare uczynić / tak żeby z dobrą nadzieią
y wiarą / bez desperacyey a wątpienia / w łasce

Bożey/

Bożey / mógł na śmierć iść / y cierpieć te meke
ktora zasłużył. A ponieważ chwalebna y Chrze-
ścijańska rzecz iest / tak sye o to starać / żeby chocia
ciało cierpi / duszą iednak mogła zbawiona być.
Przeto Ksieża / Plebani a Kąznodzieie / mają do
tego przychylni y godowi być / żeby tym obyczai-
iem / zbawienną nauką a wpoiminaniem bliźniego
swego ratowali. Niema też nikomu tego do-
puszczono być / żeby więźnia gdy inż na śmierć
ma być wiedziony zbyt nie poiono / Winem albo
inżym piciem : bo to zły a niepobożny obyczay /
przywodzić go pijaństwem do tego / żeby stara-
nia ktorym go Bog kårze nieczuł / a owżem taki
zły obyczay ma być pokazon : bo pijanym będąc /
nie może z taką skruchą iść na śmierć / iakiey do
tego potrzeba.

Wotanie do sadu.

ARTICVL L.

NA tym obyczaiem być czyniono / ktorze sye
na ktorym miejscu zachowywa.

Sędziowie albo Urząd przed tym
Terminem / ktoręgo ostateczne skazanie
ma być uczyniono / iako wspolu sye ro-
zmarować mają / y radzić.

Pierwéy

ARTICVL LI.

Pierwéy niżli ostateczne ska-
zanie / albo Dekret ma być uczyniony /
Sędziowie albo Urząd / mają wszyt-
kiego porząd co z obu stron allegowano będzie /
przesłuchac : a Strony mają thy wszytki rzeczy
przed nie polozyć / tak żeby z dobrym rozmysłem a
wważeniem / namowiwşy sye pierwéy sami mie-
dzy sobą / mógł każdy potym widzenie swoje o-
kolo ostatecznego skazania powiedziec. A gdzie-
by nie mogli sye na iedne sentencyę zgodzić / albo
żeby im co wątpliwosc czynilo / mają mądrych a
w Prawie biegłych ludzi miedzy sye w radę we-
zwać / a za ich radą tho coby mieli sprawiedliwie
skazac / mają pisac kazać a náterminowac / we-
dlug tego obyczaiu y Informacyey / tak żeby na
ostatnim Terminie / ktorý Peremptorium zowa-
no / skazanie tho które na ten czas ma być opowieda-
no y obwołano / pogotowi było / y zarazem sye
przeczytało.

Sad pospolity / iako ma być posta-
nowion y zagaión.

ARTICVL LII.

S

Gdy

Syn Termin/álbo czas nazućzo
 ony przychodzi/ ma być we Dzwonek ząd-
 woniono/ y miejsce to otworzono/ na kthorym
 takowy Sad bywa/ za kthorym dzwonieniem Se-
 dziowie powinni sye zysć/ álbo też Woyt z przy-
 sieżnikami/ álbo Kacykami: y ma Sedzia przedniey-
 sy álbo Woyt/ drugim rozkazac zasiesć/ y sam
 też ma na miejscu swoim sieść/ wziawszy w re-
 ke laske álbo miecz dobyty/ według zwyczajn ko-
 żdey ziemie. A tak siedzieć mają statecznie/ ko-
 żdy na swym miejscu po ki sye Sad nie dokoná/
 nie zabawiając sye niczym innym.

Jako Sedzia álbo Woyt ma pytać
 drugich/ iesliże Sad dobrze za-
 siadł/ álbo zagáion.

ARTIC: LIII.

Syn iuz wszyscy zasieda/ tak iáko
 wyszky napisano/ Sedzia álbo Woyt/
 kożdego z Radziec álbo Przysieźników ma py-
 tac z osobna/ iesliże ten Sad dobrze zasiadł/ ál-
 bo zagáiono. A gdy w takowym Sadzie siedm
 álbo ośm/ a nie mniej osob zasiedzie/ ma kożdy

z nich

z nich z osobna tymi slowy odpowiedz: Panie
 Sedzia álbo Panie Woycie/ ten Sad dobrze
 iest zagáiony/ według Ustaw y Prawa Cesar-
 skiego. .O. .O.

Jako obżatowany ma być do Pregie-
 rza álbo do słupu przywiązany.

ARTIC: LIIII.

Syn iuz przeciw obżatowanemu
 ma być na gardle ostateczne skazanie wzy-
 niono/ według Sentencyey dobrze przed tym
 wważoney/ obyczay iest zdawna/ że Złoczyńce
 tym czasem do Pregierza álbo słupu przed skaza-
 niem/ álbo też y po skazaniu przywiezuią na ryn-
 ku/ álbo tam na tym miejscu gdzieby ode wszyt-
 kich ludzi mogli być widzian. A tak/ ponie-
 waż ten obyczay nie iest szkodliwy/ może zachó-
 wan być. Gdzie też inny obyczay okolo tego
 iest/ tedy sye tak zachować/ iáko gdzie obyczay
 nie sie. .O. .O. .O.

Obżatowany álbo złoczyńca/ iáko
 ma być przed Sad przy-
 wiedziony.

S ij

Sedzia/

ARTICVL. LV.

Sędzia/ gdy iuż ták Sąd porządnie
zāsiedzie/ albo Woyt/ ma rozkazac Oprá-
wcom á Ceklarzom/ złodzieiá dobrze zwiázané-
go/ przed Sąd przywieść/ y postawić.

Jáko ten złoczyńcá wobec przede-
wszystkimi ma być obżátowan.

ARTICVL LVI.

Przy tákowym obżátowaniu/ któ-
ré sye przede wszystkim dziać ma/ ten po-
rządek ma być zachowan/ który ná którym miej-
scu w zwyczáiu iest: to iest/ ma Powodna stro-
ná/ albo ten co obżátował/ przy tym być/ y insti-
gować. Ale gđzieby obżátowany niewinnym
był náleżon/ á stroná téż przeciw niemu instigo-
wać á Práwa dostac niechciała/ tedy tákowego
obżátowania/ przede wszystkim wspominać nie
byłaby potrzeba.

O Prokuratoroch.

ARTIC: LVII.

Prokurator/ każdy Stronie któ-

ra tego

ra tego potrzebuie/ z Urzedu á od Sądu ma być
dan. Al tákowi Prokuratorowie máią być przy-
sięgli ná tho/ że sprawiedliwosci á prawdy we-
dlug Práwa pospolitego/ y tych wstaw/ máią
y powinni beda bronic/ y iey sye we wszystkim
dzierżec: á iż nie máią swoim wiedenim á ch-
cenim niweczym sprawiedliwosci przeszkadzac/
ani iey wywracac/ kthorą przysięge ma Sędzia
albo Urząd od nich przyymować/ y im wyda-
wać. Al iesliżeby ten Prokurator który od stro-
ny rzecz sprawuie/ ták iáko ná niektórych miej-
scách ten obyczay iest/ był ieden z pośrzodku tych
ktorzy ná Sądzie siedzą/ albo z Przysiężników:
niema do thego być przypuszczon/ żeby był przy-
tym/ gdy dudy beda sye okolo tego namawiac
y radzić/ iákoby mieli Skazanie uczynic/ albo
Sentencyą ferować. Dudy iednak Przysię-
żnicy y Sędziowie/ máią daley przedsie poste-
powac/ á ma ná każdego woleý to być/ ták ob-
winionego/ iáko tego który żaluie/ Prokurato-
rá sobie/ bądź z Przysiężników/ bądź kthorego-
kolwiek innego obrac/ albo téż może y sam rzecz
swoie sprawować. Ale gđzie tákowego obierze/
ktoryby nie był z pośrzodku Przysiężników/ albo
ktoremuby przed tym iuż od tegoż Sądu Przy-
sięgá nie była wydana: tedy ten każdy ma pier-

h iij

wéy przy-

wę przyśiądź / niżli pocznie rzecz sprawować /
tak iako wyszły wypisano. A dla tego żeby po-
rządnie / a co najkrócej skargi y inne sprawy /
przed Sądem poydź mogły / Prokurator kiedy
skargę kładzie / miasto tego od tego rzecz sprawu-
ie / żeby go iego przezwiskiem często wspominać
nie trzeba było / ma kłaść litere A. a miasto obża-
lowanego B. A gdzieby czynne ten zły / iako
zboystwo / złodzieystwo / zamordowanie / albo
spalenie / także y inne / miał wspominać / ma mi-
asto tego kłaść litere C. a zwłaszcza gdzie skargę
idzie z Urzędu a z poruczenia Sądowego / tam
ma być tho obserwowano / żeby w takowej Ak-
cyi kładziono / Actio, albo skargę od Urzędu / a
przy tym imię tego co żaluje.

Skargę przez Prokuratora z Urzędu
danego / albo też którego sobie stronę
obierze / tym obyczajem ma
być czyniona.

ARTIC: LVIII.

P Sedzia / Powodna strona A.
żaluje sye na tego Złoczyńce B. który tu stoi
przed Są-

przed Sądem / o czynne iego / y złoczyństwo C.
które uczynił / według tej Akcyi / albo obżało-
wania / które przed tym przed nami iest uczynio-
ne / a przelożono : Przeto żadam żebyście według
pospolitego Prawa / a opisanych chwalebnych
Ustaw Cesarstkich / albo y tej sławnej Korony /
które około takowych rzeczy / iakoby słusznie byli
karani / są dostatecznie uczynione / z pilnością ie-
go czynne zły uważwszy / a winnym go być v-
znawszy / sprawiedliwym skazaniem swoim / sk-
rę rozkazali / tak iako według porządku tego pra-
wa / słusznie to być ma.

Eśliżby Prokurator tymi słowy tego ob-
żalowania przelożyć nie umiał / tedy może
ia na piśmie dać / a te słowa przy tym powiedzieć :
P. Sedzia / proszę żeby to obżalowanie strony po-
wodnej / z tej karty było przeczytano.

Obżalowany / przez swęgo Prokura-
torą iako ma mówić.

ARTIC: LIX.

Eśliżby Obżalowany przed tym
inż przyznał sye / albo z dostatecznych do-
wodow

wodom już sye nań pokazało / że winien tak iako wyszły / gdzie sie wypisuje o dowodziech y o wyznaniu / którzy to wypisano : tedy innego sye nie żędyć mówić / iedno miłosierdzia a łaski od niego Prokurator prosić ma. Ale gdzieby obżalowany albo sye znać niechciał / albo przyznawszy sye przed tym / potym przyczyny takie y dowody wkazywał / przez któreby rozumiał / żeby sye odwieść / a skarcia wydz mógł : może Prokurator tym obyczaiem niżej wypisanym / od niego sprawę dać / używając tych liter / iako wyszły okazano / miasto wymienienia stron : to iest / miasto obżalowanego B. tego co żaluje A. a miasto występnika C. o który skarga uczyniona. C. kladać tym obyczaiem.

Panie Sedzia / ten to B. obżalowany / ku temu czynku albo zloczynstwu / którym go obżalowano od A. Powodney strony / żeby C. uczynił : opowiada / broniąc sye / y niewinność swą okazując / tym wszystkim / co przed tym od niego powiedano y przelożono / prosiąc żeby za wważeniem tego wszystkiego / y niesłusznego obwinienia / y niewinności iego / z pilnością od was była wważona / a przez Dekret y skazanie Prawa ostateczne / żeby z tego wyzwolon był / a żeby

naślady/

naślady / utraty / y szkody / które za tym niesłusnym obwinieniem przed Prawem podać musiał / iemu sye nawrócić mogły / od tego co go tak oskarżył : dla tego / aby Prawa dostał / żeby był obrezon.

Gdzieby Prokurator takowey odpowiedzi od Obżalowanego wymówić słowy nie umiał / może na piśmie podać Sadowi / a przy tym to powiedzieć : Panie Sedzia / żeby te to odpowiedzi a prośbe Obżalowanego / z they kartki Pisarz przede wszystkim z rozkazania waszego przeczytał. A Sedzia za takowym żądaniem ma rozkazać Pisarzowi / żeby te kartke przeczytał.)((:) ()

Obżalowany gdy sye tego przyku czemu sye przed tym przyznał / albo na co dowod słuszny iest.

ARTICVL LX.

Gdzieby Sedzia porozumiał / że Obżalowany przyznawszy sye przed tym w rzeczy dowodney / a która sye już dostatecznie nań pokazała / tylko dla tego sye przal / żeby prze-

J

włoke

włokę mieć mogł / a żeby sprawiedliwość y słusne karanie sye zwolokło. Na Sedzia z thymi dwiema Racy albo Przysiężnikami / którzy takowe iego wyznanie / bywşy przy mece / albo oprocz meki slyszeli / rady szukać w mądrych / a w Prawie biegłych ludzi. A ponieważ ci dwa Przysiężnicy / w takowey przygodzie nie świadczą iako Świadkowie / ale iako Sedziowie / y nie mają przeto być od drugich odłączeni / gdy Skazanie ma być uczyniono. Bo przygadza sye / że drugi tego wszystkiego / ku czemu sye znał na mece / przy sye y odwoływa : thak iako przyklad tego kładzie ieden / wypisując / że iednego trzy razy meczono / a po każdym meczeniu thego sye wszystkiego przyał / ku czemu sye na mece przyznawał : a iż na koniec / gdy nie można na nim nic thakowego wymeczyć / że go wolnym uczyniono. X X X

Kat albo Ceklarczy / żeby mogli być bezpieczni / ma obwołano być.

ARTIC: LXI.

Syn inż Sedzia uczyniwszy Skazanie / łaskę złamie / albo rozge / a Kát ma zło-

ma zloczynce wieść na tho miejsce / na którym ma być skaran / ma być wolano przede wfsemi ludźmi / y oznaymiono / mocą a z poruczenia z wierzchniego Urzedu / pod skaranim na gardle / żeby żaden nieśmiał Katowi niwczym przeszkadzać / ani sye nań rzucac / albo chcieć zlodzieia odbijać / choćaby też y w czym za przygodą pobłądził. A wszakże tu w Polsce tego nie czynią / bo sye niezdą za potrzebne.

Niepotrzebne pytania w Sadzie / mają być położone.

ARTIC: LXII.

Nieważ na wielu miejscach zachowywano pytania wiele / niepotrzebne a zbytnie / które nie tylko nie pomagało ku wywiadowaniu prawdziwey rzeczy / ale owsem prze nie sprawiedliwość y Prawo sye odwołożyło / a niepotrzebnie czas zwłoczył. Przeto thakowe wszystkie pytania niepotrzebne / które sprawiedliwości przeszkadzaia / zwłoczą : a od ludzi chytrych y wywrotnych / wmyślnie ku przewleczeniu Prawa / a wplecieniu Controuersiey / czynione bywaia / mają być położone y za-

powiedziáne. A Urząd gdzieby tego na której stronie doświadczył / ma to srodze zařtanowić / y skarać takowego / któryby za przeszłym wspomieniem niechciał sye od tego zdzierżec / tylé razow ileby sye potym tego dopuřcił.

G Spowiedzi y Napominaniu / które po skazaniu ma być uczyniono.

ARTICVL LXIII.

Gdy iuż Dekret albo Skazanie na śmierć ořtátheczne wynidzie przeciw Obwinionemu / ma być tego dopuřczono / żeby mógł grzechow swoich sye wyřpowiedać / y od niego iáko by z dobra nádzieią na śmierć miał idź / aby nauczony y wspomniony był / a przynajmniej ieden albo dwa Ksieża / gdy go iuż na śmierć wiódą / mają przy nim być / y prowadzić go aż na mieysce / przekłádając droge zbawienia / za żalowaniem grzechow iego / a zasługami Pana Krystusa Zbawiciela nářego / tháć żeby z dobra pámiecią y nádzieią / to co zasłużył / żeby cierpiał.

Spowie-

Spowiednicy albo Ksieża / nie mają nikogo wspomnianim swoim do czego przywodzić / żeby sye przyał / albo odwoływał tego / ku czemu sye pierwý przyznał.

ARTIC: LXIII.

Nieważ nieśluszną y niepořbożną rzecz to iest / żeby złé czynki a sprawy ku řkodzie Rzeczyřpolitey były zatrzywane: y nie przystoi tho nikomu / przec sye tego co prawda iest / a prawde fałřsem zatrzymać / albo komu żeby tak czynił / ná to radzić y perswadować / tak iáko też y wysřey tego dořknięno. Przeto Spowiednicy a Ksieża / nie mają złoczyńcow do tego przywodzić / żeby rzeczy przed thym wyznanych a dořwiadczonych przeli sye / a odwołanie czynili / chcąc w tym y swé złé sprawy / y drugich / ná które co takowego wiédząc wyznali / zatrzyć.

Ci którzy bluźnią przeciw Bogu / iáko mają być karani.

I iij

Gdzieby

ARTIC: LXV.

Gdzieby ktcho plugawymi bſty / a
 szlym y zuchwalym sercem / Panu BŒgu
 tho przyczytal / co przyczytano byc niema / albo
 winowal tho / co niema byc winowano / ku v-
 bliżeniu a obrażeniu ſwietey Wſzechmocnoſci a
 dobroci iego / albo też żeby co nieprzyſtoynego a
 nieſluſznego przeciwko Pannie Mariey mowil /
 albo ſprawam BŒzym / ktorymi on zbawienie
 ludzkie ſprawowal / takowy kożdy bluźnierca / ma
 wſzedzie byc przez Wzrad winowan / y dla tego
 według vznania winnoſci albo wielkoſci grze-
 chu iego / też według baczenia na ſtan y na oſobe
 iego / na zdrowiu albo też y na gardle ma byc ka-
 ran. A gdzieby takowy iuż poiman byl / a wſa-
 dzon / ma Wzradowi byc oznaymiono / a Sedzia
 albo Woyth / według Informacyey a nauki od
 Wzradu danej / ma w tym ſye zachowac / tak żeby
 takowe bluźnierſtwo według Prawa bylo ſkara-
 ne / a żeby takowe rzeczy a grzechy miedzy ludźmi
 ſye nie mnożyły.

Li co ludźi truią / iako mają byc
 karani.

Gdzieby

ARTIC: LXVI.

Gdzieby na kogo pewnie tho do-
 ſwiadczone / że ſye z takimi rzeczami ob-
 chodzi / a tym żeby komu vſzkodzil / takowy ma
 byc karan / a ogniem ſpalon. Ale gdzieby v kogo
 należiono truciżne / a bedac w tym podeyżrzany /
 nie znalazłoby ſye iednak / żeby iaka ſzkoda na zdro-
 wiu tym komu uczynil / takowy ma byc karan /
 ale nie na gardle / iedno według ſluſznego wyzna-
 nia Wzradu / a mądrych ludźi. A w takowych
 przygodach / Sedziowie albo Wzrad / mają ſye
 drugich w thym biegłych radzić / coby takowy
 zaſłużył / tak iako niżej ſerżey o thym wypisa-
 no / gdzie ſye nauka daie / iakoby Sedziowie mie-
 li ſye radzić.

Skaranie iakowe ma byc przeciwko
 tym / ktorzy Kartki / Ksiegi porzuciaia
 ukrucie / ſromocac ludźi / y na poczci-
 woſc czynie thym obyczaiem ſye targá-
 iac / iako to Lacinnicy zowa-
 Famosi Libelli.

ARTIC: LXVII.

Ktoby

Kobykolwiek wypuscil Ksiazki iakie /
 albo pisanie / targajac sye na czyie dobra
 slawe y pocztu wosc wtrycie / nie podpi-
 sawszy sye Imieniem albo Przewiskiem swym /
 nieslusznie a niewinnie: tak zeby ten zesromoco-
 ny / a tym obyczaiem naganiiony / mogl snadz prze-
 to / ku skaraniu iakiemu na zdrowiu / na dobrych
 slawie swojej / itez na gardle przydz: takowy ko-
 zdy zlosliwy a niecnotliwy potwarcz / za pew-
 nym dowodem a doswiadczeniem takowego zle-
 go uczynku / według opisanja Prawa / ma tymi
 obyczajmi skaran byc / y to wszytko cierpiec / ku
 czemu onego niewinnego zlosliwym a zdradli-
 wym oskarzenim / y oslawieniem / chcial przy-
 wieść. A choziaby tez y to oslawienie a pisanie
 potajemne bylo prawdziwe / thedy sye nie godzi
 tym obyczaiem kogo lzyc / albo sye tym nad nim
 mscic: iednak ten co tak zlosliwie a wtrycie osla-
 wil y opisal / ma według uznania Drzedu byc
 skaran / gdyz to iest barzo szkodliwa rzecz / zdra-
 dliwie na czyie slawe sye targac.

Skaranie tych / ktorzyby szonete zfat-
 szowali / albo nie majac na tho przywileiow y
 dozwolenia wierzchniego Pana /
 Nynce bili.

Nynca

ARTIC: LXVIII.

Nynca / trzemi obyczajmi bywa
 falszowana. ¶ Naprzod / gdy kto pod-
 herby a znaki cudzymi Nynce bije. ¶ Druga /
 gdy kto Materzey albo Metallow nie dobrych
 do thego uzywa. ¶ Trzecia / gdy kto Nynce
 bije pod mnieysza waga nizliby miala byc.
 ¶ A ci wszyscy tym obyczaiem maja byc ka-
 rani. ¶ Ten co falszywa Nynce bije a czyni /
 albo takowey Nynce nadmieniarowszy y naby-
 wszy / miedzy ludzi ja wypuszcza / chcac y wie-
 dzac / ku oskarzeniu blizniego / a pozytku swego / ma
 byc ogniem na gardle karan / a zywo spalony byc.
 A ktoby takowego w domu swym / wiedzac tho
 nam przechowywal / a iemu mieszkancia dozwala-
 lal / takowy ma on dom albo mieszkantie swoje
 tracic. ¶ Ci co Nynce bija / za mnieysza waga
 y podleysza nizliby miala byc / nie majac na tho
 przywileiow albo dozwolenia: maja byc we-
 dlug vrádzienia Drzedu / y wielkoscí zasluzenia /
 na maietnosci / na zdrowiu / albo tez y na gar-
 dle karani. ¶ Ale ci ktorzy cudza Nynce obzy-
 naja / albo wywarzaniem psuja / albo tez lekceysza
 czynia / y podleysza z lepszy / maja nie tylko na

K

maietno-

małetności / ale y na gárdle przy tym być karani / według wielkości obwinienia / a uznania Drzedowego. ¶ Ale gdzieby dowiedziano sye / że kto za dozwoleńm Drzedu / takowé rzeczy czyni / tedy ten Drzed traci thy Przywileie a wolności / za ktorými wedle Przywileiow / wolno im było Nynce bić.

Jako maia być karani ci / ktorzy są: Guia Miary / Łokcie / Wagi / Funty / albo też Kupię / Towary. zc.

ARTIC: LXIX.

Nal kogokolwiek by doświadczono / że on chytrze a złośliwie / Miary / Wagi / Kupię / albo inné przedayné rzeczy / zfałszowawszy / używa tego / albo przedawa za dobre a nie zfałszowane: takowy każdy ma być poiman / y wsadzon / tak iako na gárdlo bywaia wsadzani. ¶ A gdy słusznymi dowody nań sye tho pokaze / ma być z Miasta albo z Siemie wypowiedzian / a na ciełe miotłami v Pregierzá skaran / według wyznania onegoż występku. ¶ A iesliżeby nie raz był w tym doświadczon / może być y na gárdle skaran.

Skaranie

275

Skaranie Profuratorów / gdy w czym wystapia / iakowé być ma.

ARTIC: LXX.

Gdyby Profurator w ktorémkolwiek Controwersii / tak okolo Imienia albo Małetności / iako okolo gárdla / rzecz sprawiac / strone albo zdradzil / albo podwod iaki a osukanie / ku szkodzi tego od kogo rzecz sprawiue / uczynil / a w tym go doświadczono: ma naprzod szkoda / ku ktoréy Strone przywiódł / nagrodzić / a potym v Pregierzá ma miotłami skaran być / y nakoniec z Miasta albo z Siemie téy ma być wygnan / według wielkości występu a zasłużenia.

Jako maia być karani ci / co przeciwko przyrodzeniu grzeszą.

ARTIC: LXXI.

Gdzieby kto takowy náleziôn był / żeby albo z bydłciem / albo chłop z chlopem przeciw przyrodzeniu sprawę miał / takowi maia na gárdle być karani / a według obyczaiá

K ij

ogniem

ogniem maia być spaleni / bez wśelakięgo zmiło-
wania y łaski: ponieważ to haniebnny y sromotny
grzech iest / y ma być srodze karan.

Jako maia być karani ci / którzyby
powinowacymi a krewnymi Bia-
łymigłowami uczynek mieli.

ARTIC: LXXII.

Szieby na kogo doświadczono /
iż z Pasterbica swoię / z Macocha / albo
z Jetrwia uczynek niepoczciwy miał / albo też z
iakiimi w rodzie bliższymi Białymigłowami: ta-
kowi za rada ludzi uczonych w Prawie / a bie-
głych / ma według zdawna opisanęgo obyczaju
w Cesarstkim Prawie / karan być.

Jako ci maia być karani / którzy cudze
Zony / Panny / albo y Białęglowy /
gwałtem a mocę biorę y bnaśia.

ARTICVL LXXIII.

Szieby kto cudzą Zonę / albo też
Pannę nie wydając za Męż / nad wolę

Męża

Męża ię / albo Wycę / mocę wziął / y wniósł: a
Męż albo y Wycięc oney dziewki / choćaby też
Młotka y ona sama Panna przyzwoliła / a z ię
wolę sę to stało / tego sę żalował / y żadał / że-
by takowy skaran był: ma ten obwiniony / gdy
sę to nań wkaże / według nariadenia a opisania
Prawa / dostatecznie skaran być / za rada a nauka
ludzi w Prawie biegłych.

Ci iako maia być karani / którzy po
dwu albo po trzech Zonach
miewaia.

ARTIC: LXXIIII.

Szyby na kogo dowiedziano sę /
że maiać przedtym żywą Zonę / z drugą
ślub brał: albo też Zonę maiać pierwszego Me-
ża / że drugiego poięła: takowy uczynek wietkzy
y haniebniejszy iest niżli cudzołstwo / za który
acz Prawo Cesarstkie nie wypisalo / żeby kto ka-
ran być miał na gardle / ten co sę go dopuścił /
wsakoż za słusne sę widzi / żeby takowy każdy /
ktoryby sę tego wmyślnie wazyc a dopuścić sę
miał / na gardle o to karan był / tak iako o iaw-
ne cudzołstwo.

K iij

Ci kto-

Ci którzyby Zone albo Dziewki swe /
albo iakiękolwiek przypiaciótki / za pie-
niądze / y dla sromotnego pożytku / dru-
gim zwodzili / iako maia być
karani.

ARTIC: LXXV.

Koby Zone swoje / Dziewke / ál-
bo krewną a powinowatą / dla sromo-
tnego pożytku zwodził / y iey sye kurwić dopu-
ścił / albo też iakiękolwiek obyczaiem dzieciom
swoim / żeby do tego przyczynie dawał / iakoby
co nierządneho / a przeciwko Bogu / opuściwszy
wstydy / wdawać sye za dary / albo iakożkolwiek
miały: takowy każdy na czci / y na zdrowiu / a
na gárdle / według nalastu pospolitego Práva /
ma być karan.

Iako zwodnicy albo zwodnice ty któ-
re przyczynie cudzołóstwa dawa-
ia / maia być karani.

ARTIC: LXXVI.

Ponieważ

Ponieważ wiele sye tego trafia / że
proste a uczciwe Białogłowy / a nabar-
dzy Panny a Dzieweczki / prze zlych a niecnotli-
wych ludzi / tak między Mężczyznami / iako Biał-
ogłowami / staranie itez namowy / zapamię-
tawszy swoiey poczciwości / w lotrostwo a nie-
poczciwe obcowanie sye wdawaia / y zwodzony
bywaia. Przeto wszyscy zwodnicy y zwodnice /
y ci którzyby w domiach swych o tym wiedząc /
tego dopuszczali / albo za przenaieciem / takowych
rzeczy przegladali / według vznania wystętku a
przewinienia / za radą w Prawie biegłych / ma-
ia tak być karani / żeby sye nie mnożyli / y maia
takowym vszy przynac / miotłami ie v Pregierza-
bie / y z Miasta wypowiedac.

Ci którzy ludzi podburzaią / a między
ludźmi Sedicę czynia / iako
maia być karani.

ARTIC: LXXVII.

Gdyby kcho w Ziemi w Krolest-
wie / albo też w Mieście / a w społeczno-
ści iakię ludzi / przeciwko Drzedowi a zwierz-
chności /

chności / poburzenie iakié / albo potajemné Se-
dicye czynil / á toby sye nań perwne wkazáło / tá-
kowý według zasłużenia á wielkości wystętku /
časem ná gárdle / časem též miotlami v Priegie-
rza / skaran byc ma / y z Diemie albo z Míasta
wypowiedzian / gdyby takowé poburzenie czy-
nil. Ale Vrzad przy karaniu takowych ludzi /
ma bacznie á mądrze postepowác / żeby krzywda
nikomu nie byla uczynioná / á ludzie żeby sye bár-
dzej z tego nie poburzáli.

**Ci którzy swowolnie / á nie zá przycz-
ny zbiegáia / iáko máia byc
karáni.**

ARTICVL LXXVIII.

Wniemaz wiele sye tego przyna-
dza / że dudy zá zuchwałstwem á swawo-
lę / též bez żadney slusney przyczyny / vciekáia / á
zbiegáia pogrozki czynia : á do tych sye vciekáia
ná thy mieysca / gdzie rozumieia / gdzie przecho-
wanié itéz pomoc miec mogá / y časem takowi
ludziem wielkie škody á obrażenia czynia / á w
niebespieczeństwo przywodza / nie máiac bacze-
nia ná rzad y Práwo. Przeto thácowi / zá

zdrayce/

zdrayce / odpowiedniki / á wšytkich ludzi we-
spól záhubce / máia byc dzierzáni. A gdzieby
z tych mieysc / ná ktorých przechowywanié y o-
brone máia / zápamietawšy Práva y spráwie-
dliwosci / niechcieli sye vspráwiedliwic / á nie
przestáli grozić y odpowiedac / á ktorého z nich
dostána / zárazem ma sciet byc / y ná gárdle ska-
ran / iáko zdrayca á pospolity škodzca / y nieprzy-
iaciel / chocia by též onym odpowiedanim swoim
škody żadney nie uczynil. Takže y ci karáni
máia byc / ná ktorégoby sye co takowého dowie-
dziano / żeby obmysláli albo przedsie brác chcieli.

Alle gdzieby kto boiac sye vkwápliwého á cie-
žkiego skaránia / á nie przeto / żeby komu škodzie
mial / vciekl nie ná podeyżrzane mieysca : takó-
wy nie zasluży tak wielkiego skaránia. A iesliže-
by wátpliwosc w tym iáka byla / máia Sedzio-
wie albo Vrzad ráde w tym wziac od ludzi bie-
glych á uczonych w Práwie / tak iáko nížey be-
dzie opisano.

**Zá innymi ciężkimi zloczynstwý / któ-
ré sye porząd wypisuiá / iákie ka-
rání ma byc czyniono.**

Naprzod o tych / którzy ludzi potajemnie truiá.

L

Gdzieby

ARTIC: LXXIX.

Gdzieby kto kogo otrut / á o zdrowie albo y o gárdlo przyprawil / ma iáko ten kto zamorduie / w kolo być wplecion / iesliże chłop iest. Niewiasta gdzieby w tym doświadczona była / ma być wtopiona / albo iákimkolwiek innym obyczajem / według swojego wystepu / skarana ná gárdle : ale piérwéy niżliby ktora takowa osobe ná gárdle skarana / ma być kleszczami rozpalonymi tãrgana / inniéy albo téż wiecéy / według baczenia ná osobe / y ná zaslużenie : tak żeby dundzy tym przykładem / á srogosciã skaránia / od takowych spraw odwiedziemi byli. X(X) (:) O

Matki które dzieci swé trãca albo zabijã / iáko mãga być karane.

ARTIC: LXXX.

Białagłowa iesliby ktora ptód swoy / ktoryby iuż żywy był / á członki ná nim było rozeznãc / zabila : thã według obyczãiu / ma żywo być zakopana / á palem przebita. Wszakoz przestrzegãc tego / żeby druga za

srogosciã

srogosciã takowego skaránia / w desperacyã nie przyszla / moze być wtopiona. Ale gdyby takowy okrutny wczynek w ktorey Ziemi / albo w Mieście przygadzał sye czesto / dla wietšego strachu y przykladu drugim zlym Białymglowam / mãga być według wysšey opisãnego obyczãiu karany : albo takowa Białagłowa / piérwéy niżliby iã wtopiono / ma w ogniu rozpalonymi kleszczami być tãrgana / według náuki á rady ludzi w Prãwie bieglych. A iesliżeby ktora dzieciã porodila żywé / á martwé potym náleżiono / á ona ie skryla / potym wkazalo sye to / zá wywiãdowaním z perwnych znãkow / ktore w takowey mierze bywãia obserwowãne / że nie dawno porodila : gdzieby allegowala / y tym sye wymawiala / że tak vmãrlé porodila / ma być przypuszczona ku wywodowi / á ku wkazaniu niewinnošci swojej / slusznymi przyczynami á dowody. Ale bez slusnych wywodow á šwiãdectw / niema iey w tym wiãra dana być. Bo gdzieby takowa wymowa mieysce miała / chciaaby bez pochyby kožda sye wymowic / á z swégo złego á okrutnego wczynku oczyšciã : przeciwn czemu / wielki to dowod iest / że czuiãc sye być bziemienna / tego kryla / wkrucie á potãiemnie porodila / nie wzawoſsy nikogo do tego / á vmyslnie tego kryla:

L ii

y podo=

y podobienstwo á podeyżnienie stąd o sobie uczyniła / że to dziecie za iey pomocą z świata zeszło / á iż ona tym zamordowaniem płodu swęgo / chciała niecnote swą zakryć. Al tak / gdzieby tym obyczaiem swoy uczynek zakrywała / á wponie na tym stała / za tak słusnym podeyżnieniem / á dowodem tego złęgo uczynku / ma być meła do tego przyciśniona / żeby prawde wyznała: á gdy sye wyzna / ma na śmierć być skazana / y tak skazana / iako wyszły napisano. Ale gdzieby wątpliwa to rzecz iednak była / á Wzrost nie mógł sye z tego wyprawić / iesliże winna albo niewinna iest / nie skwapiając sye / mają wszytki podobienstwa / dowody y odwody spisane być / y Circumstancye: á ma być rada w tym wzięta od biegłych á w Prawie uczonych ludzi.

Białęglowy / które dzieci swoje porzucaia / ale nie zabijaią / iako mają być karane.

ARTIC: LXXXI.

Gdzieby która dziecko swe porzuciła / chcąc sye go zaprzec / ani o nim nie wiedzieć / á dziecko to potym było nalezione / y

wychowa-

wychowano / á na nie iednak za czasem okazało sye to / y byłaby dowodnie w tym uznana / ma według rady ludzi w Prawie biegłych / ale nie na gardle być karana. Al iesliże dziecko tho porzucone / piérwey niżliby sye o nim dowiedziano / umarło: za przyczyną iey porzucenia y odbieżenia / według uznania ludzi w Prawie biegłych / ma być na zdrowiu / albo też y na gardle karana.)((:

Lotrowie / zabijące / á ci co ludzi morduią / gdzie obrony żadney á wywodu nie mają / iako mają być karani.

ARTIC: LXXXII.

Kżdy takowy / który słusney obrony á wywodu niema / na którego sye włoży / że co takowego uczynił / á wmyślnie tego zamordował: według obyczaiá ziem niektórych bywa karan / wplecieniem w koło. Ale według rozności zamordowania / może też y w karaniu rozność być zachowana. Ten który z rozmysłem wmyślnie człowieka zamorduje / ma w koło wplecion być. Kto zabije z gniewu albo

L iij

z wkw-

z wkrápliwosci / á niema żadney innéy ná tho wymowki / ma ściet być. ¶ A gđzieby kto za- cna iáką osobę / albo Pána swęgo zamordował / albo téż bliskiého iákiego przyiaciela / á krewného swęgo: takowému ma być przydano meki y tra- pienia / tągánim kłészczami rospalonymi / albo kónim wloczeniem / żeby srogosciá takowého ska- rania / dundzy sye karáli / á potym dundzy nie śmieli sye takich złych rzeczy ważyć.

Gdy kto w obronie broniąc sye / niech- cąc kogo niewinného zabije / iáko ma być karan.

ARTIC: LXXXIII.

Gdyby kto broniąc sye / kogo nie- winného zabił / zakładając sye / albo z Arka- buzá wystrzelivszy / ná tego ktorého gwałtowni á mocy sye odéymował / á mogł tego słusznymi y prawdziwymi dowody á świadectwy dowieść: takowy niema być ná gárdle karan.

Gdy nie zaráżem obrażony albo ranió ny vmrze / á watpienie iáké w tym iest / iesli od tych ran / czyli za inną przyczyną vmárł.

W takó-

ARTIC: LXXXIIII.

Takowén przygodzie / z wysłuchá- nia pilného z obu stron / z świadectwa / y z dowodow / y innych Circumstánciy / tak iá- ko wyszşey iest powiedziano / á zwołaszczá z sprá- wy Lekarzow w tym biegłych / y innych ludzi ktorzy przy tym byli / albo wiedza iáko po takó- wym obrażeniu y ranieniu / ten co vmárł / cho- wał sye: y z obaczenia czasu / iáko długo potym żyw był / wyżrza albo Sedziowie / máią ráde wziąć od ludzi w Prawie biegłych / iákéby ska- zanie uczynić mieli. ¶ A gdy wiele ich ie- dného raniá / á on potym vmrze / tedy tylko ten ma o zamordowanie być karan / ná ktorého sye dowiedza / że mu śmiertelná ráne iedne albo y więcej ich zadał.

Zabity iáko ma być ogládan brze- dnie / piérwén niżliby go po- grzebiono.

ARTIC: LXXXV.

Gdy w takowych przygodách / które niżej opisano / dla lepszého uznania y wyro-

zumie-

zumienia / y to nie było zaniechano / widzi sye być
za potrzebne / żeby gdy tak zraniony człowiek nie
rychło umrze / przed pogrzebem iednak był oglą-
dan / ma Woyt ze dwiema Przysiężnikami / y z Pi-
sarem tegoż Sadu / á iednym albo ze dwiema
Chirurgi / albo Barwierzmi / do tego umarłego
iść / á wszystkie rany iego y obrażenia z wielką pil-
nością oglądać / y tak iako sye naydzie / Pisarz ma
to wszystko pilnie skreminować.

Si którzy złoczyńcom pomoc iaka / ál-
bo przechowanie wiedząc o tym dawa-
ją / iako mają być karani.

ARTIC: LXXXVI.

Szkieby kto złoczyńcy iakiemu / ku
wypełnieniu iego czynku / pomoc iaka wie-
dząc á chcąc dobrowolnie dał / ku szkodzie ko-
muśkolwiek innemu / albo iakimkolwiek obyczaj-
iem iego srodzował / takowy ma srodze być ka-
ran: ále iako wyszły powiedziano / według ro-
ważenia wielkości występku á czynku / karanie
tęz ma być umiarkowane.

Jako ten ma być skaran / który iaki w-
czynek chciał wypełnić / ále nie mógł.

Gdzieby

ARTIC: LXXXVII.

Szkieby ná tego wskazano sye z
tych rzeczy / których do wypełnienia iako-
wego zloczynstwa potrzeba / że chce co złego wy-
pełnić y uczynić / á iż nád wolą iego cokolwiek do
tego przeszkadza / żeby nie mógł tego co wymyślił
ku koncowi przewieść: takowe wymyslenie y przed-
sięwzięcie / gdzieby sye słusznie pokazało / á do-
wody pewne ná to były / ma być Criminaliter
karan: ále według rozności przedsięwzięcia / y
thego co wymyślił / ma też rozne być karanie: w
czym Wzrost ma rady używać ludzi w Prawie
biegłych / y według nauki ich / thak ná zdrowiu /
iako ná gardle / karanie thó exequować / iako tá-
ki czynek za przykład ma być / iż ktoby komu za-
stąpił / zamordować go chciał / á thego dowieść
nie mógł / inż takowe chcenie stoi za czynek / y
gdyby go wzięto / ma być karan.

Ten komu Szaktawe y więznie ku o-
patrzeniu á ku zamysłaniu poruczono /
gdyby którego wypuścić / albo bmyślnie
z więzienia wybawił / iako ma
być karan.

m

Jestli

ARTIC: LXXXVIII.

Essizeby takowy Stróż więzie-
nia y więziow / ktorémuby tho poru-
czono / wypuścił ktoręgo zloczynce co na gárdło
siedział / ma być o tho karan dostatecznie. Ale
gdzieby więzien za niedbałością a niedoyżrzeniem
iakiem tegoż komu tho poruczono / z więzienia
sye wylamał a uciekł / ma thá niedbałość ięgo
też skarana być / według rady a nanki w Prawie
biegłych / ale nie thak bardo / iakoby z vmysłu
tho uczynił.

Nauka albo Introdukcy / iako Pi-
sarze takowych Sadow máia Akta / to
jest / wszystkie sprawy a Controuer-
sia stron popisować.

ARTIC: LXXXIX.

Pisarz takowy każdy / ma być na-
przód do tego Sadu przysięgly / a ma
według téy przysięgi swęy wszystkie Akta / oskar-
żenie / dowody y odwody / albo Allegacye z obu
stron uczynione / z wielką pilnością / wiernie a

porządnie

porządnie spisować. ¶ Naprzód / Skarge a
objałowanie przeciw objałowanemu. A ie-
sliby sye przygodziło / żeby ten co na tego żalnie
na gárdło / co wątpliwęgo powiadał / a rekoie-
mstwa nie miał / tedy pospolu z objałowanym ma
być wsadzón. ¶ A tho wszystko / iakozkolwiek
sye dzieie między obiema / ma pilnie popisowa-
no być przed meką / a takowe popisowanie tych
rzeczy / ma być czynione przy przytomności przy-
namnięy Sedzięgo samęgo / albo tego co miey-
sce ięgo dzierży / y dwu Przysiężników. ¶ Po-
tym ma też być napisano / iako ten co żalnie / we-
dlug porządku wyszşey opisaneęgo dowodzi / albo
iako dowodzi / iesliże też rekoieństwo mieć mo-
że / albo nie może: a iesli dla dostania Prawa /
dał sye pospolu z objałowanym w więzienie w-
sądzić / albo nie. ¶ Z drugiey strony / cobykol-
wiek objałowany przeciw themu odpowiadał /
albo allegował przed meką / ma wnet za objało-
waniem być popisano. ¶ A przy każdym tako-
wym Akcie / Pisarz ma czas y godzinę ktoręgo
sye działo zapisać / y kto przy tym był / albo na ten
czas tych to rzeczy przesłuchawał / a Pisarz sam
swym przezwiskiem ma sye podpisać / iż tego też
sam przysłuchał / a przy tym był. Gdzieby ob-
jałowany nie znał sye ku temu czym go objało-

M ij

wano/a

wano / a potrzeba tego była / żeby strona Powo-
dna podobieństw / dowody / y świadectwem /
tego co powiada / dowodziła y probowała / co-
bykolwiek za znaki / za dowody / y za podobień-
stwa allegowała / a przed Urzędem proponowa-
ła / ma porządnie być popisano.

Gdzieby już według wyższej napisanej na-
uki / y tego opisanego porządku / słusne do-
wody y podezrzenia sye pokazały / a obżalowa-
nego według tegoby wspomniono / żeby niewin-
ność swoje / a odwody przeciw temu wskazał : te-
dy cokolwiek obżalowany na then czas ku swo-
iej obronie powie / albo cokolwiek na nim sye
wypytać y wybać mogło / ma wszystko porzą-
dnie być popisano. Potym gdzieby już ku me-
czeniu przyszło / tho cokolwiek Obżalowany
powiedział / a ku czemukolwiekby sye przyznał /
albo nie przyznał / według pytania a odpowie-
dania iego / dla gwałtownego wywiedzenia
prawdy / ma być porządnie popisano od Pi-
sarsza. Ale gdzieby obżalowany wspomnie sye
przał tego wszystkiego czym go obżalowano / a
Powodna strona nań przedsięby dowodziła /
to wszystko ma być porządnie popisano y termi-
nowano : itez iesliżeby Urząd dla dostateczney

tego wy-

szego wywiedzenia wszystkich rzeczy / a doświad-
czenia dowodow y odwodow / Commissarze na
to wysadził / mają ci Commissarze to wszystko /
coby przed nimi sye działo albo mówiło / porzą-
dnie kazać spisać. **I**tem, Iesliżeby obwi-
niony znalazł sye ku temu czym go oskarżono / ale
takowe przyczyny y wymowki kładł / któreby go
oczyszczyć y niewinnym wskazać mogły : tho też za
wszystkimi iego Protestacyami / dowody / znaki /
podobieństw od niego przelożonymi / ma być
popisano. **I**tem, Iesliżeby obwinienie al-
bo obżalowanie sło z Urzędu / to iest / żeby sam
Urząd / skądkolwiek wywiedziawszy sye / cho-
ciaby nie było tego coby nań żalował / przeciw-
ko niemu Aktcy instytucował : tedy cokolwiek
obżalowany ku temu odpowiadał / albo iako-
bykolwiek przeciwko niemu Aktcy instytucowa-
no / ma wszystko być porządnie / iako y drugie rze-
czy / popisano. A takowe popisowanie tych w-
szystkich rzeczy / y takowego Processu / bądź żeby
z Urzędu pochodziło / bądź też za obżalowaniem
Powodney strony / ma być wyższej opisanym o-
byczajem / od Pisarsza co napilniey a naznaczniey
po Artykułach wypisano : przypisawszy ku każde-
mu Aktowi czas / tho iest / Rok / Dzień / Godzi-
na / które sye tho działo : y z wypisaniem wszyst-

M iij

kich tych

fich tych osob / które przy thym były / albo które świadectwo iakie dawaly. A na koniec sam Pisarz / iako wyszley namieniono / swoim przezwi-
skiem ma sye tak podpisac / ze thy wszystkie rzeczy /
tak iako napisane sa / slyszal / przy tym byl / y swa
reka podpisal: tak zeby z porzadnego a dostate-
cznego popisania tego wszystkiego Processu / y co-
kolwiek sye dzialo / Drzad a Sedziowie / iedno
przeciw drugiemu conferuiac y wvazaiac / mo-
gli sprawiedliwie a wedlug Boga skazac / albo
ieslizeby iakie watpienie bylo / y innych w Pra-
wie bieglych a vczonych ludzi / mogli sye pora-
dzic / a nauke wziac. A Pisarz w popisowaniu
tych wszystkich rzeczy / ma pamietac na przysiege
y na obowiazanie swoje / zeby nic innego nie pi-
sal / iedno to co sye dzialo / tymiz slowy / y tym
porzadkiem / nie przyczyniac za zadna przyczy-
na niczegoz / ani tez wymuiac / albo co vkrzyw-
iac vmyslnie / ku szkodzie ktorey stronie. A thy
Ksiegi albo Akta / w ktore sye takowe rzeczy za-
pisuią / skoro po Sadzie / albo po odprawieniu
kzedeo Aktu / maią być zarazem zapieczetowa-
ny / y dobrze schowane.

O rzeczach krádzionych / któreby przed
Sad przysly.

ARTICVL XC.

Szeby rzeczy iakie krádzioné /
albo iakimkolwiek niesluszny obyczay-
em komu odiete / przed Sad byly przyniesione /
a zeby zloczynce tego kthory ie potradl przy nich
nie dostano / ma Sedzia albo Woyt takowe rze-
czy ku sobie przyiac / a wiernie chowac. A ie-
slizeby ten ktoremu zginely / o nich sye przypyta-
wal / proszac zeby mu wydane byly : a slusnie te-
go dowodzac / zeby iego własne byly / maią mu
wydany być / nie ogladaiac sye na to nic / iże na
niektorych miejscach ten obyczay iest / ze Drzad
takowe rzeczy sobie zachowywa / bo to iest rzecz
niesluszna. Ale gdzieby rozność iaka okolo tych
rzeczy byla / ma za slusznymi dowody predka być
vczyniona sprawiedliwosc.

A Jeslizeby trafilo sye okolo takowych rzeczy
Sad na takowym miejscu / gdzieby Przy-
sieznicy predko zebrani być nie mogli / ma Woyt
albo Sedzia / dla vstrzezenia wietszych nakla-
dow / te Controuersia do Radziec / albo Wyż-

tego Urzędu tegoż miejsca odesłać. Ale ten który tak będzie odesłany / to jest / Powodna strona / ma pierwey niżli sye co pocznie Rekoemstwo postawić / albo przynamnię przysiędź / iż gdzieby do tego przyszło / żeby w swojej Akcyey wpadła / a straciła nakłady wszystkie / które druga strona na to uczyniła / nagrodzić ma. Także y strona obwiniona / ma sye też za wszystkie szkody obzeczyc. A tam gdy już Powodna strona dowiedzie / y wskaże iż to iego własne rzeczy są iemu pokradzione / albo iakimkolwiek obyczajem odiete / według Prawa / mają być iemu przysądzone / y wrocone.

Ale iesliżeby strona Odporna broniła tych rzeczy / obowiązawszy sye / iako przedtym powiedziano / y obzeczawszy za nakłady / a nie mogła przysięga albo słusnymi dowody tego dowieść / że słusnym obyczajem tych rzeczy / które drugiemu zginęły / nabyła : albo żeby sye na nie skądkolwiek dowiodło / że wiedziała iż te pokradzione rzeczy są : takowa strona z tymi rzeczami wszystkie nakłady około dochodzenia tych rzeczy od strony Powodney uczynione / ma koniecznie nagradzać / według nalaści Urzędowego.

Alle gdzieby sye wskazało / że ten przy tym

ty rzeczy

ty rzeczy należono / nie wiedział o tym / iako ty rzeczy zginęły / albo iako ich ten nabył / od kogo ię kupował / tedy każda strona ma swe nakłady. A Powodna strona / która takowe rzeczy zyskuje / iesliżeby były konie / woły / albo iakieżkolwiek bydło / a wskazało sye / że na nie iaka wtrata uczyniono / ma to według uznania Urzędu zapłacić. Albo też gdzieby żaden sye do tych rzeczy nie ożwał / albo obzeczawszy sye ten v kogo ty rzeczy należono / nie stanął : ma Powodna strona / iesli iaki nakład na ty rzeczy od Urzędu uczyniono / nakład ten nagrodzić. Ponieważ rzeczy swoje zyskuje strona Powodna / gdzieby już dowiodła / że tho iey własne rzeczy są / a nie mogła tego dowieść y pokazać / iżeby złodzieystwem iey thy rzeczy zginęły : a strona która odpowiada / mogła przeciw nię dostatecznie dowieść / że słusnym a pocziwym obyczajem tych rzeczy nabyła / tak żeby rozność y wątpienie w tym było : ma przysięga Powodney stronie być skazana / iako ty rzeczy iey kradzionym obyczajem zginęły : a gdy przysięże / ma iey w tym wiara być dana przeciw drugiey stronie / y rzeczy ty mają być wrocone.

Aliema około takowych rzeczy kradzionych

coq ydż

N

żadna

żadna Prescripcya dawności czasu mieć niey-
sca / albo dawność Possessiey. Ale iesliżeby stro-
na Powodna / nie mogła tego żadnymi dowo-
dy dowieść / że tho iey własne rzeczy / albo iako
iey ty zginęły: ma stronę obżałowaną być oczy-
ścioną / y przy rzeczach zostawioną / a nakłady
też za uznaniem Wzędu / na stronie Powodney
mają być skazane.

Strona Powodna / gdzieby według wys-
szej opisaney przygody / nie mogła bez wiel-
kiej vtraty a nakładu / rzeczy tych o które idzie
przed sądem dochodzić / albo iesliżeby było bydło
iakić / nie miała czym żywić a strąwować / tak dłu-
go / pokiby dokończenie Prawa sye nie stało / ma
być obrecona / że iednak za rozeznaniem Wze-
du / a skazaniem / gdy sye Controversia dokończy
bedzie powinna thy rzeczy przed Wzędem posta-
wić: a iesliżeby według Prawa na nie tho przy-
szło / że y nakłady wrócić / a dosyć uczynić chce /
a przytym iesliby takowe rzeczy przed dokończe-
nim Prawa pokazały sye / albo bydło pozdycha-
ło / tedy powinna będzie to wszystko / według v-
znania Wzędu / zastąpić. Co gdy uczyni / dla
ostrzeżenia niepotrzebnego nakładu / mają iey
takowe rzeczy być wydane za thym obrezeniem /

żeby po-

257
żeby powinna była ie na czas naznaczony zas
przed Wzędem postawić. A iesliżeby obie stro-
nie tey Condicyey podawały / tedy stronę obża-
łowaną / ma przed drugą ku themu być przypu-
szczoną. A w takowych Controversiach / iesli-
żeby sye iakić wątpienie przygodziło / ma też ra-
da nauka wzięta być / od ludzi w Prawie bie-
głych. A iesliżeby wskazało sye na kogo / że tak-
owych rzeczy niesłusznym obyczajem nabył / a był
w tym podezrzany / y Powodna strona tego
sye domagała / żeby iako in criminali był sadzon:
Wząd ma przeciw takowemu tak postępować /
iako przeciw w zloczynstwie podezrzanemu /
według wyszej opisanego obyczaju: gdzie sye
wypisuje / iako ma być przeciw tym postepowa-
no / którzy w złodzieystwie / albo w rozboystwie
sa podezrzeni / a za iakowymi dowody może ta-
ki być mezon.

Gdzieby za takowym postepkiem in crimi-
nali okazało sye / że thy rzeczy Powodney
strony właściwe sa / a że ie iey postrądziono / a
ona żeby dostatecznie tego dowiodła / mają za-
razem być wrocone / bez nagrodzenia vtraty a
nakładu / oprocz żeby na bydło koszt iaki uczy-
niony

N ij

nion

nion był / tedy ma wždy ale nie zbytym obciążeniem nagrodzić.

Nia też iako y wyszey napisano / gdzieby strona kthora za dostatecznym Rekoimstwem / dla wstrzeżenia niepotrzebnego nakładu / ty rzeczy przed przewiedzeniem Prawa zabierać chćiał / iey wydany być.

Gdzieby ktho rzeczy sobie pokrądzionych / bez Prawa / a nie używając w tym Drzedu / od złodzieia albo tego co pokradł / sam dostać mogł : takowy nie jest nikomu za to powinien / y gdy sye iemu od złodzieia dosyć sstanie / a będzie chćiał na tym przestać / niema go żaden do tego przyniewalać / żeby kogo nad wolę swoie / dla pokrądzienia tych rzeczy obwinił. Ale Drząd iedną / żeby złodzieystwa y zloczynce tego sye do wiedział / niema tak tego zaniechąć / ale ma przeciw niemu instygować y dostatecznym wznanim winności słusnie karać.

Rzemieslnicy Szubienice iako mają budować / kóre y dla karania złych ludzi potrzebą.

Na nie-

ARTIC: XCI.

Niektórych mieyscach iesth obyczaj / że wszyscy Ciesle / albo też Murarze / ktorzy pod iednym Prawem siedzą / a do niego przysłuchają / gdy potrzeba tego iest / żeby Szubienice nową zbudowano / albo starey poprawiono / powinni sobie pomoc. A tak / gdy ich wiele będzie / nie małego nakładu na nie bywa potrzeba / ktorzy nakład musi then czynić / co ma złodzieia dać obiesić. Ale ponieważ niesłusna tho rzecz iest / żeby vtrat niepotrzebnych komu przyczyniano : przeto ma ten obyczaj być pożądon. Ale Drząd / gdy tego potrzeba będzie / ma obestawszy wszystkich Ciesle albo Murarze / ktorzy pod to Prawo przysłuchają / albo też Woyt losem miedzy nimi iednego albo dwu obrać / albo też kılto / ktorzy za rozkazaniem Drzedu / mają the Szubienice zbudować / a niema im wiecéy placono być na dzień / iedno iako obyczaj iesth placić / pod ciężką winę a karaniem / gdzieby ktoru temu rozkazaniu dosyć czynić niechćiał. A Pan tego mieysca / albo Drząd / ma ten nakład sam podić / y robote im placić / bez obciążania stron. A gdzieby ieden Ciesla albo Rzemieslnik potym śmiał drugiemu o to przyganiać / a

A iij

iego

iego tym sromocić / ma przepąść winę / Grzywnę
złota albo srebra / Ktożey połowice Drząd we-
źmie / a druga połowica ma temu być dana / Kto-
remu ten przyganił / tylo rązow / iloby rązow sye
to trąsilo: a Drząd sam takowey winy wyciągac
ma pomoc. Ale gdzieby ten coby przyganił / nie
miał skąd tēy winy dac / ma tak długo w wiezie-
niu być dzierzan / pożyby tego co obraził nie prze-
prosił / tymi słowy: Jże nie tym obyczaiem tho
mowił / żeby miał iemu iaką przyganę czynić / na
iego dobrym mniemaniu a sławie. A poży sye do-
stątecznie nie obreczy / że tym obyczaiem niema
mu nigdy przyganiac / albo o nim tego rozumieć /
żeby iego dobrej sławie tho co szkodzić miało. A
niema takowego żaden w tym bronić ani
zastępować / pod przepadnieniem tēyż
winy / gdzieby sye kto
tego ważył.

~
Dokończenie.

**V Stáwá placey v
Sadow w Bráwie
Mándeberskim :**

**Ták przed Burmistrzem á Ráycá-
mi / iáko przed Woytem /
nowo bczynioná.**

*Cum Gratia & Privilegio REGIÆ MA-
IESTATIS.*

Lazarus Andreæ excudebat.

M. D. LXII.

K Zieważ pier-
 wey w takowych Sądów ludzie byli
 obciążani / a w nakładny przywodzeni
 płacenim Win / co było w bogim lu-
 dzian ku wielkiemu obciążeniu. Tedy
 Król Jego Miłość / Stawney pą-
 mieci Sygmund tego Imienia pier-
 wszy raczył rozkazać / aby the Wstawa
 chowano / a wiecy nad to nie brano /
 iedno iako sye na dole napisze: Gdzie
 w Krakowie Mieście głównieyszym
 tej Korony / iuż to tak w Sądów za-
 chowywają / y wszedy cho tak
 po wszytkiej Koronie cho-
 wac mają.

xxxviii

Szyszkli rzeczy niepożyteczne /
nie mają być dalej w Prawie chowane /
y ty pytania które w Prawie bywały / a na każde
pytanie Burmistrz albo Woyt skazanie czynił.
Aby tego nie było / tylko w tej rzeczy / o co między
stronami idzie: w takiej rzeczy Sedzia Wyrok / to
jest skazanie / wysłyszawszy žalobe y odpowiedź
od stron uczynić ma. Ale w innych rzeczach / iż
gdy kto cudzą rzecz sprawuje / y przypytawa sye
od swej strony przeciw pozwánemu / pyta po-
tym pozwany o to / iesli ma pokazać gdzie jest tu
sprawowaniu rzeczy thę vmocowan : w takiej
rzeczy y w drugich sobie równych / nie potrzeba ska-
zania żadne^o czynić / od którego by płacić miano :
Ale słownie Sedzia rozkaze / aby mocowanie v-
kazał tu sprawieniui tej rzeczy / za to nic nie biorąc.

Sentencya też/ to iest/ Skazania nie ma Se-
dzia czynić ná iednéy strony żądanie á py-
tanie/ oprócz tego żeby żadna Stroná nie stáne-
ła z wporu / iáko zow. Látinnicy contumaciter,
w tych rzeczách gdy pyta iedná Stroná / mamli
Strone pozwác/ álbo maiałimi Aktá czyśc/ álbo
iesli moze około moiéy rzeczy Testámentem czy-
nić á disponowác. Tu sentencya ma miejsce.

21 ij

Tez

Eż gdzie czyniono Sentencye około po-
twierdzenia Listow / Minut / Swiadc-
twá / Mocowania ktorey Osoby / to iest / Pleni-
potencyey / Opieki / Testamentow / to iuz niema
być. Albowiem takie potwierdzenia niepotrze-
bne są / y nie prawa nie przydaia / gdy sye wkaże
zeby rzecz nie była sprawiedliwa / co sye z slow á
z rzeczy tych co przed Sadem czynia / iasnie oka-
zac moze / Al poznac kazdego sprawiedliwosc.

W Prawie / iako wedle obyczaiá sobie opia-
wunia: Al kazda z tych rzeczy Sedzia oso-
bno skazowal: á za kazde mu skazowanie placo-
no / To teraz ná ty wszytki rzeczy skazanie iednym
razem ma uczynic.

Eż około wkazania Gwaru albo Zaste-
pu / gdy pytaia iesti Gwar ma uczynic /
ktorym obyczaiem / kiedy iesti ij dobrze uczynil / ie-
śli czas aby Gwar zlozyl: Tu tez skazania ná ta-
kie rzeczy nie potrzeba: dosyc ná tym iz podniow-
sy prawa reke / podniesie palec wedle Mayde-
burstkiego Prawa opisania / á Gwar wedle Pra-
wa uczyni.

Eż przy Appellacyach gdy sye ktho odzo-
wie od skazania / nie trzeba Sentencyey

w tym /

w tym / iesti ma być dozwolona Appellacya: Al
iako rychlo kto Appelluie / ma wykonac swoje
Appellacya: á to przeto thego nie trzeba / iz ko-
zdy moze wiedziec / y wie / iz od skazania po przy-
ktoza iuz strony wypuszczá / o te rzecz kthora sye
miedzy imi dzieie / Appellowac kazdy moze. Al iz
théz Appellacyey rok á koniec iest do szesci Nie-
dziel: oprócz izby ten co Appelluie / ostrzegl to
sobie w Prawie / izby mogl rychley swa Appel-
lacya wyprawic / co mu bedzie wolno uczynic /
gdy strone przyzwowie ku swey Appellacyey.

Nie maia tez tego Sedziowie czynic / aby
co moga czynic / iednym skazaním odpra-
wic / aby kílka skazania dla swego pożytku zoso-
bna czynic mieli / iako gdy skaza zaplacic dlug / te-
dy iuz przytym ma skazac zarazem czas zaplace-
nia / do dwu Niedziel / do osmego dnia / albo do
trzeciego dnia / albo do Zachodu slonca / tak iako
w takiejey rzeczy skazac przychodzi wedle Prawa.

Przyśięgi gdy bywiaia za skazaniem / tedy
też te pytania nie trzeba / y iako ten co ma
przyśiędz / ma przystepic ku krzyzu / ná ktory przy-
śiędz ma / iako ma przyśiędz / iesti czas fleknac /
palec polozyc albo zlozyc z krzyza / wstac. Do-
syc bedzie ná tym / iz oto pytac bedzie Prokurator /

Al iij

iesti

iesli iego stroną od której sprawnie / wedle oby-
czaju Prawa przysięgi uczynicby nie mogli za ie-
dnym razem / ile razy będzie mogli czynić a po-
prawić sye: Jesli meście Poglowie / tedy dwa ra-
zy może sye poprawić po pierwszym. Tu w tey
mierze iedna Sentencya.

I Długa Sentencya też potrzebna / gdy py-
ta Prokurator / iesli już stroną gdy przysięge we-
dle skazania uczyni / wolen ma być od przenaga-
bania powodowego. A od Krzyża też na który
przysięga / nie ma nic brać.

Przysięge gdzieby też stroną stronie odpu-
ściła / tu żadney winy Sedzia nie ma brać /
thylko ci mają wine albo iako w Prawie zowa
pokup / przepaść / któryby przysięgi skazaney w-
pomnie nie uczynił: Albowiem iesli ten przeciwno-
ktoremu przysięga miano / z łaski albo prze Bożą
boiażń odpusć przysięge / tedy niemasz przyczy-
ny / czemu Sedzia wine za to ma brać / gdy do-
świadczona rzecz iest / iż wiele takich bywało / iż
by był nie przysięgał snadź / boiać sye winy ktora
Sedziemu miał dać / tedy przysięgał.

Swiadki gdy wiada tedy też tam skazania
nie potrzebą / gdy pytają iesli świadek tam
ma być przypuszczon do tego miejsca / albo Kola

gdzie

gdzie Sad siedzi / mali być słuchan. Gdy też
Wozny / albo ten Mieyski sluga świadczy że po-
zywiał / mali też tam być przypuszczon / gdyż tho
wszystko sa iako Polskim ięzykiem zowa łapaczki:
ponieważ takie miejsca mają być wolne tym co
sprawnia swoje rzeczy. A Podwoyski też potrze-
bny / aby przy Sadzie był.

Gdy też przy sprawach cztą kthoré Minu-
ty / tedy od kōzdey brano grosz: A niegdy
niekthoré były bārzo krotkie ku czcieniu: Także
też gdy czciono rozne rzeczy a potrzebne ku they
sprawie / ktora sye dzieie / z ksiąg Sadowych /
tedy od kōzdey rzeczy rozno brano po groszu. A
tak od wszystkich rzeczy co beda czysć w iedney
sprawie / a na iedno siedzenie Sadowe: iedno
ieden grosz brać mają.

Aż Prokuratorowie mowiac a replikuiac /
wiele przy naczynia / a ile razy mowia /
tylko to razy do ksiąg wpisuią: A tak w małych
rzeczy nie małe księgi oney prze beda / ktorych po-
thym rzeczy / na ostatnim sadzie / Sedziowie rza-
dko albo nigdy nie cztą. A tak dosyc na tym / że
to co Prokuratorowie mowia / że to ieden raz
zapisa / y od tego też ieden raz zaplaca.

Gdzieby stroną nie stanela / iżby ia w niestaniu

zdano

zdano / tedy od zapisania Contumacyey w rzeczach ktore nie są wietrze dziesięci grzywien / iedno od tego grosz ma być dano. A iesliby około Plenipotencyey co sye działo / tedy grosz ieden tylko raz na pierwszym roku: na drugich Roczech nie trzeba od tego nic płacić / gdy już Wzrost wie / iż jest mocowany / gdyż przed tym gdy sye rzecz działa około niestania a przyszkow częstokroć brano od Plenipotencyey / y nakłady niemale z thakich rzeczy sye mnożyły.

Wzdanie / gdy wiele dziedziow czyniło iedno dziedziectwo wzdaraiac / tedy od każdego z osobna placono Przysiężnikom / gdyż to iedno ieden raz ma być / od wszystkich społem za iedno wzdanie iednoż zaplacenie wedle starego zwyczaju / iako przedtym od tego placono / gdyż też taka rzecz iednym sye zapisem albo aktem odprawi.

ZWzrostu iesli kiedy odkładano sądy na inny czas / tedy też gdy strony attentowały roku / a Sad przelożono / tedy y od tego że strony attentowały roku / brano od nich pieniadze. A tak to wszystko już abrogowano / iż od takich rzeczy y im rownych nie mają nic brać / tylko iako sye napisało o tym od czego co ma być brano / tedy sye to tak ma zachować.

W sądzie

WSądzie wielkim / nie mają być winy ktore bierano / iż kto omylnie sie podmowił / albo Woyta pierwey niż Burgrabie mianował / albo wie to nic nie należy ku przekazce sprawiedliwości

Sdy kogo obwołają na gwałcie / na meżoboystwie / tedy też tu pytania wiele bywało / a za każdym pytaniem nakład szedł : A tak ten porządek ma być chowan / od wezwania Ławników ieden grosz: Podwoyskiemu co pozyna ode czterech Pozwów cztery grosze: od pierwszego skazania iesli ma być pomoc od Prawa ku wezwaniu meżoboyce / od tego szlag ieden Ławnikom : od wezwania meżoboyce podwoyskie szlagow cztery. Takie też gdy powie że pozynał albo wołał szlagi cztery: od skazania ktore już bywa po załobie strony / za niestaniem drugiey strony. Tedy na koniec pytaia / iesli ma być ten zabity pochowan / za co wszystko iedno dwa szlagi Ławnikom mają być dany / a nie więcej. A Sędziemu za ty dwie sentencye od każdej po groszu. Sludze albo Prokuratorowi co te rzeczy będzie sprawował / dwa nasćcie groszy. A wywołanie albo wypowiedzenie gwałtownika / iako Lacinnicy zowa Proscriptio, ma być od Ławników uczyniono glosem polskim ięzykiem / aby wszyscy słysząc rozumieli.

Wdzieby ieden z drugim swarliwymy słowy

3

nakład

našedl albo zláial / á sadby to slyšal / tedy niema
być koźde^o Przysiężnikowi / y Woytowi z osobná
wina za to placoná: ale iedneź wine poloży ten co
láial / tak Woytowi iako Przysiężnik^o / groszy pieć
á dwádzieścia y šelag iedne: á stronie they ktoż
złaiano / ten co láial poſi Sad ſiedzi będzie powi
nien opráwić á odezwáć to. A iž gđzie ſye przed
Sad pozýváia o ſromotné ſlowá / gdy pozwany
przy / tedy ſkázowano przysięge. A wſáťže iž to
zwyčaj tak dźierzy / gđzie ſye ſlow láiających doty
cze / nie dopuſzczáia przysięgi: A ſkázowano zára
zē / aby obwiniony albo pozwany dał wine. A przy
dało ſye to iž niewiaſta z gniewu pozwała trzech
albo czterech / iže mie zeſromocili / zláiali: á tak w
ſzytkim poniewáź nie przysięgáli ſkázowano wi
ne dáć / á tak w tym bywało wiele potwarzzy / y nie
małé bránié win: A przeto w takich rzeczách gdy
ſye przytrafi między ludźmi oboiého ſtanu / á zwła
ſzczá leſkich á małych perſon / Sedžia to ma wzná
wáć bez wſzytkich náſtádom: A ſtrona obžátowa
na / gdy iž ſwiádectwē przeſwiádcza / ma ſkázáć
aby ſtrone obražoną temi ſlowy przeproſiła.

A mi tego ižem to z popedliwoſci á z gniewu
wczynił / albo wczyniła / gdyž o tobie nigdy nie
złého niewiem: y proſze cie dla Pána Boga / aby
mi to odpuſcił / albo odpuſciła. A wine karząc za
niepowſciągliwoſć ieżyka / ſedžia ma wziąć trzy

grosze.

grosze. Jeſli z wpozu za roſkázáním Sedžiego
przeproſić niechciał / tedy máia takiego / albo takę
wſádzić za ſyie w kune: á pierwéy go nie wypu
ſcić / áž temu doſyc wczyni.

Kolo ran krwáwých / ciężkich á ſzkodli
wych / gđzieby ſie rzecz dźiała / gwaltownie
wczynionych / obwołánych á oſwiádczonych: Se
džia tak ſie ma zachowáć w bránii win / ieſliby ſie
takie rany przydały po wywołániu ſádu wielkie
go / nižby dwie Niedzieli minely / tedy czterdžieſci
groszy winy máia być wzięty. Ale ieſližeby takie
rany inne^o času niž pod wywołáním ſádu wiel
kiego przydałyby ſye / tedy winy nie máia wiecey
wziąć iedno pieć á dwádzieścia groszy y ſelag ie
den. Ale okolo proſtych krwáwých ran albo ſi
nych / nie máia tych ani w tak wielkich zachowy
wáć tylko ſedžia ma wziąć ſzeſć gr^o / á nie wiecey.

Prokuratorowie máia być przysięgli / kto
rym ma być dawano ab Arestatione, to ieſt
Poſtłim ſlowē / od zapowiedzi rzeczy zaſtáney / od
wſtánia Roku / od przewleczenia albo zawieſzenia
Cauzy ná inny czas Prokuratorowi ieden gr. Ale
zá to co ſpráwnie rzecz iedne^o dnia / tedy cztery gr
koźda ſtrona ſwému Prokuratorowi dáć ma.

Akobyby Prokuratorowie przysiędz niech
cieli. Sedžia niema im dopuſcić przed ſwym

B ij

ſádem

sadę żadney rzeczy sprawować / a gdzieby przeciw
te^o czynili / tedy przez urząd za to mają być karani.
Gdzieby który przyaciół powinien przed Rąy
ciami albo sadem Woytowskim / od przyia-
ciela na krotce chciał sprawować / albo rzecz po-
wiedzieć / tacy mają być od przysięgi wolni / o-
procz żeby też od innych sprawować chcieli. Kto-
by też Prokuratora z inąd przywiodł / tedy go też
nie mają do przysięgi ciścić / oprocz żeby też od
innych sprawował / tedy powinien będzie tyż bze-
mioną nosić / iako inni Prokuratorowie co tam
mieszkają a przysięgają.

**Przysięga Prokuratorow
taka być ma.**

JAK przysięgam Bogu / iż Sędziemu albo
Sadowi ie^o posłuszeń być chce w tych wszystkich
rzeczach które z Prawa będą powiniem: A iż wier-
nie / pilnie / bez wszystkich przewłok: nie tym obycz-
ajem abyich przewłoki wmyślnie czynić chciał / w-
rząd moy Prokuratorzki czynić a sprawować be-
de: A téy rzeczy którą przyjmę / a której mi się zwie-
rza wedle najwyższej możności rozumu moiego /
wedle sumnienia iako nalepiey będą rozumiał a
vmiał / będą bronił / a sprawy ani rady téy której
mi się już zwierza drugiemu nie powiem: Ani
przystąpię do drugiego sprawować ie^o rzeczy od-

stapi-

stapiwszy od pierwszego / od którego bych się pod-
iął: Ale już przy tym sprawować a trwać będę / aż
do dokonania téy rzeczy: Listow / Zapisow które
będę miał od strony swojej / także też rady / roz-
mow w téy rzeczy której mi się zwierżono żadne^o
a owšem stronie przeciwney / albo Prokuratoro-
wi iego / albo komu z tych coby przeciwney stronie
byli przychylni / a przy nię stali / ani słowem / ani
pissem / ani żadnym znakiem / przez się albo przez
tego innego: A dobrowolnie nie dam na sobie zy-
ścić téy canzy ku szkodzie me^o Princypala y wszy-
tko chce czynić wiernie a ciele / co na dobrego Pro-
kuratora a obrońce rzeczy należy: A nie opuścze
tego y przeciwnego temu nic nie uczynię / z łaski / z
miłości / z nienawiści / za dary / ani za żadną inak-
szą rzeczą: Tak mi Pan Bog pomóż.

Woytowskich Sadow gdy się wszytki rze-
czy niepotrzebne mają już na stronie odłożyć /
a w nakłady ludzie nie mają być przywodzeni: te-
dy wszytki sprawy v Woytowe^o sadu / a zwłaszcza
któreby nie były wietšie dziesięci Grzywien / o-
wszem wiec między v bogimi ludźmi / natychmiast
Woyt bez odwłoki / a bez wszelkich win / ma ro-
zeznąć a koniec uczynić / tak iako się też to przed
Radą a Burmistrzem zachorowywa: a od pozwu
niema nic być więcej wzięto / iedno szlag ie-
den: od szlagu też szlag / a od czcienia co z szlag

B iij

wynidzie

wynidzie / od thego nie nie placic.

D Minut albo Zapisow / ktore biora w spra-
wach / tak przed Wzrodem Woytowskim /
ialo tez przed Przysiezniki / ktore ida z Ksiag v-
rzedu Woytowskiego / gdzie napisza na pul kar-
ty / to iest iedne strone pul arkuza papieru / iesli
przyloza Pieczec / tedy dwa grosza dac : iesli nie
masz Piezecz / tedy grosz. Al od iedney karty ca-
ley napisaney gdy z Piezeczia trzy grosze / a bez
Piezecz / tedy dwa grosza. Al tak okolo wszystkich rze-
czy pisania ma sye tak zachowac.

Gdy z wrzedu Woytowskiego pieczetnia ia-
ki sklep / albo komore iaka / ialo sye to przy-
dawa miedzy ludzmi z potrzeby a z zwyczajem w
takich rzeczach zachowale / tedy od tego ma byc
placono trzy grosze / a nie wiecy. Al gdyby skrzynie
albo szafy iaka pieczetowano / tedy iedno ieden ge.

Al gdzieby sye strony zgodzily / izby zasie wzad
otwarzal / tedy grosz ieden : Ale gdzieby rze-
czy nie bylo wiecy w tamtym zamknieniu nizli
ktoreby staly za dziesiec grzywien / tedy iedno ie-
den szelag.

Gdy kogo czynia mocnym ku takim spra-
wam przed samym Woytem / tedy w tych
rzeczach ktoreby on sprawowal / od zapisu / od zda-

nia w

nia w nieslaniu / co pierwey od te^o grosz dawano
aby byla roznicz miedzy sady gajonymi / a miedzy
woytowskimi / tedy iedno szelag ma byc dawano.

Wiazanie gdy komu dawano w iaki o-
grod / a przytym byly nieiatie domki albo
chalupki / do onego ogroda przysluszajace / tedy od
wszystkich takich rzeczy zosobna brano. Al tak gdy-
by w iaki ogrod / a byly tez przytym iatie domki /
w wiazanie dawano / ktemu ogrodowi przyslusz-
ajace / tedy od tego wszystkiego spolem / a nie od ko-
zdey rzeczy osobno dac / ialo d. wny zwyczaj iest /
co od w wiazania nalezy albo dawac.

Gdyby tez wiele dziedzicow bylo braciey albo
innym przyiaciol / coby za iedney osoby mieli
byc rozumiani / tedy Woyt od wszystkich ma
wziac spolem / a nie od kazdego osobno / co od ta-
kiego w wiazania dawac.

Al gdzieby thaka possessya dawano roznym
personam / zeby iedni mieli prawo przyro-
dzone / dudyz nabyte / w takich rzeczach od ko-
zdego zosobna Woyt ma wziac wedle zwyczajem
co od tego przyslusze.

Konie gdzieby tez byly wrzednie wziete / a do
wrzedu przywiedzione / wiella tez vtrata o-
kolo tego ludziem bywala iesli wiele komi bylo / a

dlugo

dlugo ie chowano abowiem na każdy dzień a noc
od chowania brano po groszu. A tak niema być
brano iedno szlag ieden. A od karmienia każdy
dzień y noc iedno ieden grosz ma być brano a koby
zarazem chciał reczyć/ tedy ma mu być na rekoiem
stwo dano: a od obory nie będzie nic dąć.

GDy nakłady szacnia które z Prawa szacnia za
rzecz zyskają/ tedy między nakłady tho ma
być poczytano/ co strona Sadowi da/ Prokura-
torowi na dzień ma dąć/ y co za Minuty ma być
dano/ wedle vstawy iako na gorze napisano.

Podwoyscy też gdy pozrywali iż iedną stro-
ną pozwała/ o też też rzecz druga strona po-
zwala: a tak czy pierwszy pozew był/ bywała oko-
ło tego roznicą a piza: a Podwoyski od obudwu
brał. A tak vznawszy czy pierwszy pozew w ta-
kich rzeczach/ niema brać iedno od iedney strony.

TO też był wielki bład/ y ludziem bårzo szko-
dliwy a niesprawiedliwy/ y niema być cho-
wan/ a owšem zakazan/ iż ieden który miał z dru-
gą stroną czynić/ a był możniejszy/ Prokurator
albo też Podwoyskie nągał a zakupił: a iż ich
drudzy mieć ku swęy potrzebie nie mogli/
co niema być/ y ma to być zakaza-
no a broniono.

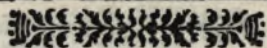
Dończenie.

Ręce do Wozza-
dku / y do Arcykutów/ Prawa Wąy-
deburstkiego y Cesar-
skiego.

Roku Pańskiego

1 5 6 7.

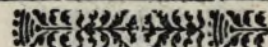

DE PRÆCLARIS DECIORVM
FAMILIÆ INSIGNIBVS
CARMEN,

ANDRÆ TRICESII EQVI-
TIS POLONI.

FLoreat vera DECII propago
Laude virtutum, similesq; nullo
Ferre præstanti ingenio nepotes
Desinat æuo.
Prodiit sacri Imperij vetustum
Hoc genus nostris gremio sub annis,
Et suas sedes Lachis potentis
Fixit in orbe.
Seq; Regali obsequijs in Aula
Tradidit, magnam meruitq; laudem
Munus à Rege impositum fideli
Pectore curans.
Ac licet priscum sat erat parentum
STEMMA FALX vites resicans recurua,
Hoc genus monstrans vitis resectam
Ducere vitam.
Huic tamen præstans meritum, fauorq;
Addidit iunctas AQVILLIS BIPENNES,
Quis domus foelix clypeos perornat
TENCiniorum.

At Dei

298

At Dei nutu esse datas videmus,
Denotant mentem siquidem sagacem
Istius gentis, variasq; fausto

Sydere dotes.

Quippè sublimes AQVILÆ sub auras
Ut volant, sic his etiam alta mens est.
Non humi serpunt, sed in astra magno
Impetu tendunt.

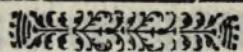
Robur at duras animi BIPENNES
Aequat, & veri studium, quod vno
Qamlibet Falsi intrepide Chimæram
Deicit ictu.

Sit Deo foelix igitur fauente
Ista virtutis studiosa verg
Gens, & illius moritura nunq;
Gloria crescat.

a ij

AD NO.

AD NOBILEM, & MULTIS

Dotibus ornatissimum virum,

IUSTVM LVDOVICVM DECIVM,

SECRETARIVM REGIVM, ETCÆT.

ANDREÆ TRICESII EQVI-

TIS POLONI

EPIGRAMMA.

V T cum flammium serenus orbe
Atra nubila Cynthus repellit,
Toto lux oritur repente cœlo,
Et clarissima tum dies nitescit.
Sic & Saxonicæ tenebricosis
Postq̃ restituit suam libellis
Lucem BARTHOLOMÆVS, & nitorem,
Luce cuncta patent Meridiana
Longè clarius abdita, atq; densas
Antè incognita prorsus ob tenebras.
Hunc tu IVSTE DECI tuis iuasti
Rite consilijs, & inde opella
Hæc eius meritò tibi dicatur.
Laus hæc magna tua est, sed illud addas,
Deuotam tibi protegas opellam
Aduersus furias, & æmulum
Tetre spicula virulenta lingue.
Scriptorisq; tua benignitate
Fortunas tenues fouere pergas.

Wrodz

Przemowa

Wrodzonemu Paniu

Iustowi Ludwikowi Sycowi / Se-
cretarzowi Jegokrólewskiemu. Zu-
pniowskiemu Ilustowskiemu y Chencinskiemu /
Karbářowskiemu Wielickiemu. etcet.
Panu adobrodzieiowi swo-

iemu.

Jeleńcie w potkaniu / Wrodzony a
mnie kaskawy Panie / raczyłeś mi z
pewney wiadomości to opowiadać /
iż syc ieże do tego czasu żaden nie o-
brał / któryby poprawiać małych po-
czatków moich / co wieścię w Prawie
Nicystym / nad mój Porządek / Pol-
skim językiem wydał. A to mi W. m.
raczył opowiadać za onemi słowy / które mi syc ia koźde-
mu w Przemowie przy Porządku omawiał / iżem one pra-
ca / nie dla tego był podiał / y na świat puścił / abym to
o sobie rozumiał / iżby to moiej głowy było / Prawa wy-
kładac. (quoniam NODOSA SCIENTIA IVRIS.)
Ale iżbym ona praca moia / którą wczonęgo Polaka wyz-
wał / któryby z wieścięgo dowcipu swęgo / nie tylko tego
com ia miedzi ludzi podał / dobrze pocieszał. Ale owsem
wszystko Prawo Niemieckie / iakim lepszym porządkiem
na Polskie przełożył. A tym czasem komu by syc zdało /
aby onę pracę moiej używał. Także za tym / raczyłeś
mie W. m. wspominać / abym do onęgo Porządku / y do

a iij

Arty

Przemowa

Artykułów wszystkich/ ieden Keyestr/ rzędem obiecādła napisał. O tym gdym ja zarāżem myslit/ iākoby miał być ieden Keyestr do wszystkich troich Księżek/ gdyż kō-
 żdē osobnā/ choć spōtem wiāżanē/ swoje skōńczonā li-
 czbē kart maig: W. m. raczyłes mi sam tu spisaniu tego
 Keyestru/ te droge podać/ ktōrā oto spisany/ pod Imie-
 niem W. m. ludzioru podawam: y mam za tho / iż tym
 Keyestrem w nalezieniu tych rzeczy/ ktōre sę w porząd-
 ku y w Artykułach zamykają / kōżdy myslu swę dosyć w-
 czyni. y do Speculum Saxonum polskiego nie bārzo sę
 staży: zwaścżā gdyby tāt/ iākō iest samo w sobie/ miało
 być nā Polskie przekożono. Bo thām wielki lās/ wielka
 miēśanina/ iākō o niem ieden wczony w Prawie thāt s-
 wiadczy: In Speculo Saxonum, ingens est coecitas, profundissima
 caligo, cimmerie tenebre, inexplicabiles labyrinthi, omnia confusa,
 cōtorta, multa ambigua. Ale podobno wiele ich widzący ten
 Keyestr/ tākże y Tytuły/ ktōrām spōtem teraz wydał/ y
 Keyestr osobny do nich napisał/ beda mowić: iż lepiēy
 było wsytki troie Księżki/ y z temi Tytuły/ w iedno/ pod
 iednā liczbā kart przerobić/ y tākże Keyestr ieden/ wedle
 iednēy liczby kart spisać. Co āczem ja był chēiał wczyn-
 ić/ ale mie thy przyczyny od tego odwiody. Piērw-
 āby mi/ zwaścżā chudsy/ za złe nie mieli/ gdyby piērw-
 sy Porządē z Artykuły piērwēy kupiony / dla tāt prze-
 robionēgo z škodā swoig/ porzucić mieli. Druga/ iż y
 bogatszym/ choć sę tāt spōtem ony Księgi nie przerobi-
 ly/ ten Keyestr tāt spisany/ thātże dosyć wczyni. iākoby
 tēż y z nowu przerobionē były. A tāt y chudszym folgu-
 iac/ y bogatszym dosyć czyniac/ nie dalem ich pod iednā
 liczbā kart przerobić/ alem wolał ten Keyestr/ za rādā
 W. m. tāt spisać/ y nād to/ czelnieysze Tytuły z Prawa
 Maydeburckiego do piērwšey pracy moiey/ zosobliwym
 Keyestrem przydāć: aby tego/ komuby sę podobāło/ do
 rād wzywāł/ āż kto co wietšęj poda. Albo wsytko P-

wo Nie-

Do J. M. Pānā Justā.

wo Niemieckie iāktem porządkiem cudnym nā Polskie
 przekoży. Coby za prawde była rzecz w Polsce tu rzādo-
 wi dobiemu/ tu piērszey sprawiedliwosci wzyteczna: aby
 tākże Polacy/ iākō y innē Narody/ Prawā swoje własnēy
 ięzykiem spisane mieli. Aby kōżdy wedle Prawā/ nie we-
 dle czyiego widzenia/ sprawiedliwosc swoje miał. Bo
 tam pospolicie/ gōdzie Praw własnym ięzykiem spisanych
 niemāsi/ Prokuratorowie nie tāt sę sprawiedliwosci do-
 mawiaig / iākō Prawo pokazuie/ ale iākō wedle głowy
 swoiey czuig / y tāt pospolicie mōwig. Czuie wedle Pra-
 wā. Sedziowie tēż wedle widzenia sādżig: ā strony wiele
 ktōć/ nie czekāig Dekretu/ nā zgodę biorig. Potym zga-
 dāig sę/ albo iednā/ albo obiedwie škoduig. y to sobie
 nā vgodach zā nawietšē Prawo przywodzig/ Kto nā lu-
 dzi dāie/ ten pokowice trāci: kto nā Bogā/ ten wsytko. Ktōrym
 sprawam okolo Sprawiedliwosci/ przypatruiac sę w
 Polsce ieden wczony cudzoziemiec/ zwykt mōwić: Duo
 sunt mirabilia in Polonia, Vgodā/ y Tāt mi sę widzi. Vgodā z
 tād dziwnā/ iż albo obiedwie stronie vgadāig sę/ škō-
 dowac musig/ albo iednā. Tāt mi sę widzi/ albo. tāt mi
 sę zda. stād sā dziwnē/ iż gdy Prawā dla tego sā danē/
 aby wedle ich sādżono: przedsie nie tāt/ iākō Prawā po-
 kazuig/ sādżig: Ale tāt iākō Prokurator czuie/ y iākō sę
 Sedziemu widzi. Dziwnē to (powiāda) sādgy/ gōdzie Pro-
 kurator tāt bioni/ iākō czuie: Sedzia/ tāt tāt sę mu wi-
 dzi/ sādzuie. A strony dla tego z škodā swoig vgadāig sę
 musig. To mi škād w Polsce nie idzie/ iedno iż Prawo wła-
 snym ięzykiem Polacy spisanych nie maig. Co zā przy-
 czynā tego/ nie wiem. Iżby w Polsce ludzi wczonych/ y
 tu temu sprāwnych/ nie było/ tego żaden mōwić nie mo-
 że: iest dosyć godnych/ ktōrzyby w tem Rzeczypospol. po-
 służyc mogli/ by innēmi pracāmi nā swych Vrzędziēch
 zabāwieni nie byli: Ktōrych miānowac nie trzebā/ wsyt-
 kim thu sā znāczni. Wšakże osobliwā godnoscig od
 Bogā tu temu obdārzonych/ zāmilczec przed W. m. nie

moge

Przemowa do P. Justa.

moge/viros graues, linguarum peritiam habentes: viros in cōtro-
uerfiis Ciuilibus multę experientię, multę lectionis. Staniſła-
wá Nychlerá/ Woytá wyżſzego Piáwá. á Válerya
ná Pernuſá Senatoia Krák. W. m. powinowátých/
któzych iá moge názwáć in ciuitate CRaco. Iuris Ciuilis duo
LViminaria magna. któzy/ choć ná ſwoich wrzędziách zába-
wieni/ zá czáſem y w thym Rzeczypoſpolitéy/ albo ſámi
poſłużyć/ albo mnie/ bedzieli Pan Bóg raczył/ dopo-
moc moga/ y z W. m. weſpóteć: gdyż téż W. m. pan Bóg
wielkiemi náukámi/ wielkim przyrodzonym dowcipem/
przyjemną wymową/iezyków vmieietnoſciá/ obdarzyć ra-
czył. Já któremi dáry Bożemi/ tho z dawná przyſzło/ iż
Król J. Miłoſć/ W. m. ná takie wrzedy. ná tak wielkie
ſpráwy przelożyć raczył/ które W. m. do tych czáſów ná
ſobie nieſieſz. A idzie to W. m. po rodzie/ iż téż nieboſczył
pan oyciec W. m. *IVSTVS LVDOLICVS DECIVS*
tymiż práwie dáry/ y táż godnoſciá/ od Boga będąc ob-
darzony: propter ingenium præſtans, linguam diſertam, virtutem
fidemq̃, Res ad magnas à *SIGISMUNDO* Rege vocatus, rze-
czy poſpolitéy znácznie ſłużył/ y Sekretarzem Jego Kró-
lewſkiey M. był. Ná ten czás tedy ten Keyeſtr/ któreg m
W. m. nápomináním ſwoim/ factus es Dux & Autor, W. m.
przypiſuię / iáko mnie z dawná oſobliwie káſkáwemu pá-
nu y dobrodzieiowi/ któregom záwždy w dolegliwoſciách
ſwoich chutliwá poćieche y obrone znáł. Czego iżebym był
y ieſtem záwždy wdzięczen/ niechay ten máluczkí vpomi-
neł pracę moię/ ku zacnéy ſławie W. m. wiecznym tego
ſwiádkiem będzie. A z tym Pánie Boże rácz W. m. dlugo
w dobrym zdrowiu chowáć/ y ná wſem błogoſławić.

Dan z domu Sláchetného Mikoláia Koſle/ Celniká
Ruſkiego/ 9. Márcij. 1567.

W. M. ná wſem żygłimy
á powolny ſłużebnik

Bártoſz Groicki/ Piſarz ná Cle
Królá J. M. Ko. R. ~

Do Czytel.

Do Czytelniká o tym
Keyeſtrze/ potrzebne bpo-
minánie.

~

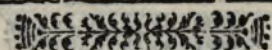
K O temu Keyeſtrowi/ káſkáwy Czytelniku/ dwie
ſá rzeczy potrzebne wiedziéć. Jedná/ iż ten Ke-
yeſtr náleży tylko ku tym Exemplarzom/ któ-
ré ſá Druku Krákovſkiego piérwſzego y wtórego/ thát
Porzádków iáko y Artykulów: gdzie niemáſz w liczbie
kart żadnéy różnice/ oprócz Artykulów Piáwá Máýdes-
burſkiego/ wtórego wyrobienia/ które ſye ſtáło in Anno
D. 1560. gdzie ſá przydáne dwie kárcie o Rekoymia-
ch/ y liczba ná nich ieſt polożoná ſol. 22. 23. Aczkolwiek y ty
dwie kárcie wlożoné téż ſá do Exemplarzów piérwſzego
Druku/ ale bez polożenia liczby. A ták ieſli máſz Artyku-
ły piérwſzego Druku/ á chceſz podług teg Keyeſtru rzecz
potrzebná w nich łatwiey náleſć: potrzeba ieſt abyſ ſo-
bie ná kartách liczbe polożył/ poczwáſy od thych dwu
kart o Rekoymia- / áż do koncá tychże Artykulów Piá-
wá Máýdeburſkiego/ ták/ iżby ná piérwſzey kárcie o Re-
koymia- ſtála liczba/ 22. ná drugiéy 23. Potym ná dru-
gich porzádkem ſwoim/ 24. 25. 26. etcet. áż do oſtátniéy
kárty/ ná którey má byé liczba/ 64. á nie 62. A to dla przy-
czynienia onych dwu kart potrzebnych/ o Rekoymia-
ch. Duga/ trzeba wiedziéć/ Poniewáż ty Kſiáżki troie/ nie
iednégo czáſu ſá Drukowáné/ kóždé máig dokonczoná
ſwoie liczbe kart/ á poſpolicie ie noſá ſpótem wwiázané/
porzádek ná przodku/ potym Artykuły/ po Artykuloch
Poſtempek Sádów ná gárdło: ták/ iáko by iedné Kſie-

b

gi byty.

Do Czytelnika.

gi były. iakóż za iedne słusnie mogą być poczytane.
 Abowiem wszyscy tu Mieszkam Sedom iednako nale-
 ża: a ponieważ ty troie Książek każde z nich/ swoje licze-
 be kart zamkniona mają: uczynilem też troie miejsce w
 tym Rejestrze/ na kraju kart między liniami / w których
 miejscach liczby są położone. Pierwsze liczby w pierw-
 szym miejscu między dwiema liniami pod słowem/Por-
 łożone/ wiodą do Porządku. Wtóre/ pod słowem Ar-
 ty. do Artykułów Prawa Maydeburckiego. Trzecie pod
 słowem Cesar. do Artykułów Praw Cesarstkich. A gdzie
 się trafi rzecz iaka/ o której się we wszystkich troich Książ-
 kach zmianka czyni: tam też we wszystkich trzech mieys-
 cach liczby przeciw sobie są położone/ które one rzecz we
 wszystkich troich Książkach pokazuje. Na ostatku/ cho-
 przypominieć nie wadzi/ iż w niektórych Rejestrach/ acz
 się to wiec nąyduie/ iż liczby nie tylko karty/ ale y stro-
 ne karty/ y wiersz wskazują/ y rozmaite do tego znaki kła-
 dą/ które/ to początek karty/ to środek/ to koniec poká-
 zują. Tu niechciałem się tak zbytniem wskazowaniem
 bawić/ cześcia dla tego/ by się inne liczby potrzebne nie
 bardo potrzebne nie mieszały: cześcia/ iż Czytelnikowi
 nie zawadzi/ gdy szukając iedney rzeczy/ ktoraby się na
 iednym wierszu/ albo na dwu nąydowała/ przeczyta so-
 bie z obu stron wszystkie karty/ iż przy tym ex praecedenti-
 bus et sequentibus lepię rzecz pomyli/ y co drugiego się
 przy tym doczyta. Pracey tedy moięy/ ieslić się
 zda/ kaskawy Czytelniku używaj/ aż Pan
 Bóg co wierszego zdarzy. S tym
 cie Panu Bogu po-
 ruczam.

AD HUMANISSIMUM VIRVM
 DOMINVM IOANNEM SEL-
 MICIVM CANDIDVM,

EIVSDEM ANDREAE TRICESII

EPIGRAMMA.

CANDIDE, cui dotes animi candore nitentis
 Impositum fato Nomen id esse probant,
 Talia cum lucem nunc progrediantur in aliam
 E' gremio vestri scripta sodaliti,
 Gratulor ut vobis, sic & mihi gaudeo, quod vos
 Authores tanti vult Deus esse boni.
 Iusticie, & Legum ut vigeat veneranda potestas
 Urbibus in regni maxime Lache tui.
 Hinc ut nomen erit vestri immortale GROhici,
 Hac modo que magno scripta labore dedit,
 Et tua, in hoc libro veris quem laudibus ornat,
 Non vnquam poterit splendida fama mori,
 Vtilia hac nostro nam scripta legentur in orbe
 Istius mundi machina donec erit.

DE COGNOMINE EIVSDEM
GERMANICO WEISS.

Dicitur ut *WEISSVS* sapiens, ita candida *WEISSVS*
Dici à Germanis, qui gerit ora, solet.
Vtraq; dos hæc *IANE* data est tibi forte benigna,
Es sapiens, candes pectore, & ore simul.
Sic seu te *WEISSVM*, seu *WEISSVM* carmine nostro
Dixero, conueniet nomen vtrumq; tibi.
CANDIDVS at mihi semp eris, hoc dāt tibi nomē
Pierides, Latio cum libet ore loqui.

304
Słowa prawné wrze-
czy sobie podobné/ tu dla tego położy-
nem: iż iesliby kto z iednego słowa w Re-
pestrze/ rzeczy sobie potrzebney nie na-
laś/ aby w drugim temu po-
dobnym szukał.

Wzad / Sedzia / Pan / Burmistrz / Kacya /
Woyt / Przysiężnik.
Duchowny / Ksiądz / Kapłan / Kleryk.
Cittatio, Pozew / Pozwanie / Przypozwanie /
Roku naznaczenie / Przyciągnięcie ku prawu.
Termin, Rok / Czas / Dzień do prawa nazna-
czony.
Actor, Instigator, Powód / Skarżący / Żalu-
jący / Soldniący / Powodna strona.
Reus, Citatus, Pozwany / Obwiniony / Obża-
łowany / Odpór / Odpowiadający / Broniący
sye. Respondent, Strona pozwana / Odpo-
wiedna / pars conuenta.
Żalować / Czynić prawem / Prawem postę-
pować / Soldrować / Instigować.
Procurator, Ferendarius, Mandatarius, Rzecz-
nik / Sprawca / Obróńca.

Słowa Prawne

- ¶ Plenipotencya / Prokuracya / Mandatum / Moc / Poruczeństwo / Umocowanie.
- ¶ Legale impedimentum, Pomocna przyczyna / Przekazanie stania ku prawu. (włoka.)
- ¶ Dilacia, Translacia, Odkład / Odwłoka / Prze-
- ¶ Arrest, Sequester, Zapowiedź / Szperunk / Hamowanie wrzędne / Imowanie sye rzeczy.
- ¶ Proposicia, Skarga / żaloba / Dobrowolne zjawienie / Lupunk / Główna żaloba.
- ¶ Actia, Process, Controuersia, Spór / Piza / swary / Kłopoty / żaloba z odpowiedzią / Postempek sprawy.
- ¶ Reformatie, Oprawy / Przestrzeżenia rzeczy potrzebnych w prawie.
- ¶ Exceptio, Wymowka / Odezwanie / Wyecie z prawa / Wybicie / Obmowa / Przekazka.
- ¶ Wyznanie / Zeznanie / Dobrowolne powiedzenie. (dzictwo.)
- ¶ Potomek / Dziedzic / Syn / Potomstwo / Dzie-
- ¶ Imienie / Dobra / Kamienica / Dóm / Folwark / Budowanie / Possessia / Maitnosć niernochoma / stoica.
- ¶ Spadek / Bliskość / Puscizna.
- ¶ Wycyzna / Macierzyzna / Dziadowizna / Babizna / Strykowizna.
- ¶ Bliski / Krewny / Przyjaciel / Powinowaty / Przyrodzony.

Zapis.

w rzeczy sobie podobne.

- ¶ Zapis / Minuta / List Wrzędny / Munimenta, Documenta, Probationes, Dowody.
- ¶ Chyroglyph, List / Karta własney reki / Pismo własney reki / pod Pieczęcią własną.
- ¶ Sposob / Oblit / Wymowienie / Conditio, iakto mówią / pod tym sposobem / Oblitkiem / Kondycja. etcet.
- ¶ Creditor, Wierzyciel / Wierzacy / Pożyczający. Łacinnicy tym słowem Creditor, tego pospolicie nazywają / kto wierzy pieniędzy / albo pożyczka. A tego ktho winien / zowią Debitor. Polacy w tych nazwiskach / różnice nie chowają / y dla tego tym iednym słowem / Dlužnik / nazywają y tego kto winien / y tego komu winno : y mówią tak pospolicie o dłużniku zmarłym / na którego sye maitnosć rzuca / Rzucili sye na tego maitnosć dłużnicy. A onoby przystoyniey mówić: Rzucili sye Credytorowie / albo Wierzycielowie. iedno iż Wierzyciel / słowo Polakom nie bärzo zwyczajne: przeto tego kto wierzy / nie Wierzycielem / ale Dlužnikiem / to iest / tego komu dłużno / mianują.
- ¶ Zona / Niewiasta / Biała głowa / Matka / Wdowa.
- ¶ Gerada, Parapherna, Vtenfilia, Rzeczy ku wbirowi a ochedostwu Niewieściemu należące.
- ¶ Cibaria, Sniedne rzeczy / Potraw / Pokarm / Żywność domowa / Strawa.

Pan /

Creditor.

Debitor.

Wierzyciel.

Słowa Prawne

Pan/ Sluga/ Myto/ Zaplata.
Obrażony/ Ranny/ Słuczony/ Zbity/ Zekrwawiony.
Zgodą/ Vgodą/ Pokój/ Jednanié.
Niemoc/ Chorobá/ Bolesć.
Lekarz/ Bárwierz/ Chirurgik.
Sromocenié/ Zelżenié/ Hanbiemié/ Łaiánié.
Kradziestwo/ Złodzieystwo.
Złoczynica/ Zabijacz/ Mieżobóycá/ Gwałtownik/ Mordérz/ Wiezien.
Dekret/ Sentencya/ Uteł/ Skazánié/ wyrok.
Appellacya/ Młocya/ Odezwanie/ Rużenie do wyższego Sedziégo.
Fant/ Zakład/ Zastawa/ Istota.
Głéyt/ Żelazny list/ Przywilej/ Wolność/ List wolny/ Obrona pánisła.
Jściec/ Zastępca/ Zachoyca.
Bestya/ Bydle/ Zwierze.
Podwoyski/ Wozny/ Sluga wrzedny/ Oprawca/ Ceklarz/ Præco, Ministerialis.
Kát/ Hécel/ Mistrz/ Executor Iusticie.
Heretyk/ Odszczepieniec/ Bluzniérz.
Posłuszeństwo/ Kábat/ Zákřata/ Wiezienié/ Grzymka/ Izdebka/ Szatława/ Szrok/ Ciemnica/ Kaźni/ Kłoda/ Sadzawka/ Bylina.

Keyestre

Keyestre do Porzadku y do Artykulow Prawa Maydeburskiego/ y Cesarstkiego.

306

Pierwsze liczby wpiérwszym miešcu miedzy dwiema linioma/ pod słowem Porz. položone / wkażia do Porzadku. Wtore/ w drugim mieyscu / pod słowem Arty. do Artykulow Prawa Maydeburskiego. Trzeci/ w trzecim mieyscu/ pod słowem Cesar. do Artykulow Prawa Cesarstkiego.

	Porz.	Arty.	Cesar
A.			
Atolit z siostra równo Gerade bierze.		vi.	
Atolit, patrzą w słowie/ Zak.			
Apellacya co iest. Apellacyey czas. do kąd ma być Appellowano.	xvij.	xlix.	
Apellacye niepotrzebne in Accessorijis decretis.	xvij.		
Apellacyam niepotrzebnym iako za bieżec.	Támże		
Apellacya iako ma być spisana.	xvij.		
Apellacya póki sye nie skończy/ nie stró- ny w téy rzeczy niemáia poczynac.	Cij.	2.	
Apellacya od których Sedziów nie idzie.	Cij.	2.	
Apellacya w sprawie o gardło / iako może być.	Cij.		
A Apellá			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Apellacya gościnnym Prawem.	xcviij.		
Apellować każdy winien zarazem od kazania obciążliwego.		2.	
Apellacyey kto nie wnieście na dalszym dniu/ co traci.		2.	
Aptekarze Truciny nie mają przeda- wać bez Urzedu/ pod przysięga.			r.
Arest/ Arestowanie konia y innych rze- czy.	Cviij.		
Arest winien każdy przysięc.	Cxc.		
Arest pierwszy/ Arest posledni/ który lepszy.	Cx.	xxi.	
Arest na kogo nie ma być dopuszczon/ a na kogo dopuszczon.	Cxiij.		
Arest/ patrz o tym dobrze sierzcy w Re- yestrze na Tytuly.			
Ascendentes/ osoby wzgore idące/ co są.	Cxvi.	i.	
Arbor consanguinitatis.	Cxiij.		
B.			
Baba/ to iest stara matka/ także mat- ka/ ciotka/ kiedy mogą żalować w Sadu.		xxxiij.	
Bekarci czemu nie mają krewnych po- Oycu.	Cxiij.	xxxiij.	
Białe głowy co dzieci porzucają/ iako karac.			xiij.
Biała głowa/ patrz w słowie/ Nie- wiaśta.			
Bydle zastawne kiedy zdechnie/ czyja škodą.	Lxxv.	xxxiij.	
Bliski bedze do Imienia gdy milczy przy rozdaniu/ co traci.	xiij.	xj.	
Bliskości w Spadkach.	Cxv.	j.	
Bliskość/ patrz w słowach/ Imienie/ Dziedzictwo.	Cxviij.	iiij.	
		v.	

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Bliskości podług osob na dół/ wzgore/ y pobocznie idących.	Cxiij.		
Bliskości swojej iesliby sye ktho za- mieszkac vpominac/ wedle dawności opisanych/ wymawiajac sye niewiado- omości Prawa/ iż nie rozumiał aby to nam przysię miało Prawem. Taką nie- wiadomością sobie nie pomoze/ każdy winien Prawo swoje wiedziec: Ius su- um unusquisq; scire tenetur. Niewia- domością o śmierci przyjaciela swego/ po którymby miał spadek brać/ moze sye wymowic. A po Roku y po šest niedziel/ moze o spadek czynic. Spe- cu: Saxo: lib. j. Artic: 28.			
Bluznierza karanie.			xxrv.
Brat/ kiedy bracię y siostróm przy v- miara.		iiij.	
Bracia z Pulbracią/ iako spadek bio- ra.	Cxviij.		
Brzemienna niewiasta o zloczynstwo iako ma być karana.	Cxxv.	xiij.	
Brzemienna niewiaste (wazy Prawo Boze) iesliby przed czasem poroni- ta/ a nie przyslaby na nie śmierci: tedy then wedle nalazku meza iey bedzie karan: ku której rzeczy Jes- dnacze być mają. Ale iesliby na nie śmierci przyslab/ zdrowie za zdrowie dac musi. Prodi 21.	Cxxviij.		
Brzemienna/ patrz w słowie/ Zoná/ Niewiasta.			
Budowanie Imienia zastawnego dlu- żnik odklada kiedy wykupue.		xxxiij.	
Budowanie spolne z samstadem.		xi. xi.	
		A ij Budo	

Reyestr do

Budowanie na cudzy gruncie/za grun-
tem idzie/ iako sye rozumie.
Budowanie/ patrz w slowie Dom/ J-
mienie.
Burgrabski Sad kiedy bywa/ Pozywa
nie/ Gaienie. Wywołanie.
Burgrabska winą.
Burgrabski Sad odwłoki nie ma.
Burgrabskiego wielkiego Sadu spra-
wy.
J Burgrabska winą/ to iest groszy 40.
nie za co innego ma być biana / iedno
za ty występi. Kiedy kto od czasu
wywołaneg Sadu wielkieg ubije albo
vrani kog/przed Sadem dwie Niedzie-
li. Kiedy kto pozwawszy kogo/sam nie
stanie. Kiedy pozwany do Sadu nie-
stanie. Kiedy kto przeciw wczciwosci
Sadowey wystapi/iż kogo v Sadu spro-
motnemi slowy naiedzie. Zalkobe albo
sprawie komu v Sadu wolaniem/lai-
niem/zgiekiem popedliwemi slowy/y
innemi krzywdami albo sposoby prze-
kazi. Kiedy sye przeciw obwołanemu
rozkazaniu zachowa ktore z rozkazania
starszego przysieznika bywa pierwey
niz sye sprawy v Sadu zacznę/to iest/
iesli kto na kogo zaluje w they sprawie
ktora na Wylozonym albo Potoczny
Sadzie zaczął. Jesli o dlug po umar-
ley rece pozwat. Jesli o summe mniey-
szę niz winą Burgrabska niesie. Jesli
ktorego z lawnikow na ten czas na sa-
dzie siedzacego dat pozwac. Jesli bez
dozwolenia Burgrabię od Sadu od-
stapi/

Porz.

Arty. Cesár
Ali.

xxxiij.
xxxiij.
xxxv.
xi.
xxxiij.
xxvi.
Tamże

Reyestr do Porz.

stapi albo zaś nie dziekując przystapi. Jesli dlug iaki zaś
placie zapisze pod winą Wielkosadowa/ a zapisowi do-
syc nie uczyni. In summa: O ty występi Burgrabska
winą wlasnie ma być biana/ w ktorých sye nieuczciwosc
albo nieposluszienstwo przeciw Sadownemu rozkazaniu
pokazuje / ktore Prawo nazywa Tumulta indisciplina-
ta. i. insolentias/ inobedientiam. Spec. Saxon: libij. ars-
tic: 59. Iure Municip: 16. in Textu et in Glosa.
Inne wszystkie winy/albo pytania na winy / nie są winy/
ale plotki a łapaczki Prokuratorzkie: ktore nietylko v
Sadu Burgrabskieg/ale y v innych Sadow zwykli czynic
chcac sye Sadowi przypodobac/ albo ubogiego czlowie-
ka z gniewu ku skodzie przywieść: iako to wiec pytaig/
Ale nie pokupil/iż Roku niedowiodł: Ale niepokupil/iż
na mie lupunkt wydawa/a nie iestem pozwany: Ale nie
pokupil/ iż wšedł do kola nie spytawšy: Iż sye wiernę-
go dotknął: iż sye rosmiał: iż pyta czego nie ma pytać:
iż Soltysa pierwey pomienil/niż Burgrabię: y inne tym
podobne łapaczki/ dla ktorých vbodzy ludzie sprawiedli-
wosci swojej dochodzić nie śmicia. Jesli ktho zaluje
nie pozwawšy/ tedy pozwany nie na wine pytać ma/ale
wolności od Roku. A Sad też tak ma skazac: Gdyż po-
wód nie dowiodł Roku/ tedy pozwany ma być od Roku
wolny. Jesli pozwany przed odpowiedzią pyta/ czego
nie ma pytać/ tedy Powód nie na wine ma foldrowac/
ale ono pytanie zbijac. A Sad też tak ma skazac: Iż tho
pytanie mieysca nie ma/ ale winien pozwany daley po-
stempowac/ winien odpowiadać. etcet. Nie hnet win
skazowac. To wszystko na rostopności Lawnikow nale-
ży/ ktorzy Ortele wynayduia/ a Burgrabię powiadaię.
Tak wiele też y na Burgrabi y na Soltysie należy.
Jesli sye Ortel lawnikow niesluszny zda/ wspomniec ie/ a
niesluszność rozwiesc/ aby sye w tym pilniey rozmowili.
Bo wszystkie spolem Sad Boży/ a nie swoy sprawuia.
A iij Burmistrz

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Criminales actiones Apellacyey nie maia. A kiedy maia.	Ciij.		
Crimen laesae maiestatis co iest.	Cxxv.		
Wystempné przeciw Królowi / albo Rzeczypospolitey / Prawo na gardle ka rze. Wszakże rozmaite śmiercie wedle rozmaitych wystempków / y rozmaitych Statutow: niekiedy mieczem / niekiedy ogniem / niekiedy czwiertowaniem. Ale iesliby sye kto spiknal / zbuntował / na osobe Królewską / tak izby stad śmierć przysła / taki dla wielkości wystempu / osobliwym iakiem sposobem / okrom vs staw opisanych / strożey ma być karany. A którzyby sye spikneli przeciw zdrowiu stawie / albo pożytkom Królewskiem / obiawiając nieprzyiacielowi Pana swę go tajemnice / wola / staranie / obrony / niemożności / postanowienia / sprawy : tacy czwiertowaniem bywaia karani / y zabránieniem Imienia na Króla. Tak ze y ci maia być karani / którzyby co ta kiego przeciw Senatowi / Radzie Kró lewskiej poczynali. Quoniam Consu les / Senatores / Consiliarij / sunt pars corporis Principis. A nie tylko ci by waia karani / którzyby tak przeciw Ma iestatowi Królewskiemu wystepowa li / ale y ci którzyby tego rada / albo ia ka sprawa dopomagali : y owsem dzie ci po takich rodzicach spadku nie bio ra / wszystkie ich maietność na Króla za bieraię / tylko ich przy gardle zostawu ia / iesliby o onym spiknieniu nie nie wiedzieli : bo iesliby wiedzieli / a thego nie obia			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
nie obiawili : tedy także iako y głowa ni buntownicy bywaia karani. Na koniec taki tho iest wielki wystep / iz w niem nie tylko czynek / ale y wola karza / zwlaszcza gdyby ona wola z ia kiego zwierzchniegi czynku iawna by a. A iesliby kto takowe buntowniki / sam w tym pierwey bedze / wiernie ob iawil : takiemu wystep iego bywa prze puszczon. Nad to / Niemiaszy ktorzeby sye takiego wystepu dopuscili / Czary albo trucizna / takie ciezezy niz mezczy zna bywaia karany / zawzdy ogniem. Pise Iodocus Damuderus in Priari rerum Criminalium / Cap: 62. Cudzołożnika mąż w żony może zabie. Cudzołożnicy na gardle maia być ka rani.			
S.			
Dawność w mezoboystrwie / ktora iest.	Cxxvij.		
Dawność o stojace / lezace / ruchome / Imienie.	Cxxxi.	xxx.	
Dawność Gera dy y Zergwetu / iest rok y siesć niedziel. Spec: Saro: lib: j. Artic: 28. Wyiawisyby dziedzic byl w wiezieniu / albo na posludze Rze czypospolitey / albo na pielgrzymo waniu / tam dawność nie ma mieys ca. co sye rozumie nie tylko o Gera dzie / ale o wszystkich rzeczach rucho mych			
Dawności ktore rzeczy nie maia.			
Dawność temu co po sluzbach chodzi po rzemieśle / co w cudzych ziemiach byl.			
B.			
Daw			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Dawność sieroty o Imienie przedane przez Opiekuny.		xxxiij.	
Dawność sprzedania Imienia.		xliij.	
Dekret/ pątrz w słowie/ Ortel.			
Descendentes/osoby na dół idące/co są.	Crv.	i.	
Deposit/ pątrz w słowie / Schowana rzecz.			
Diffinitiva sententia/ co iest.	Xcvi.		
Dłużnik czym piérwéy dług płaci.	Lxiiij.		
Dłużnikowi czas płacenia opisany.	Ciiij.	rv.	
Na dług rozmaíta odpowiedź / y wedle odpowiedzi rozmaíte Prawo/ Odwódt/ Dowód.		rv.	
Dłużnik gdy winien zapłaci/ thák odchodzi/ iáko Powód dowodzi.	lxxxiij.	rv. rvi	
Dług zmarłego/ kto winien płacić.		xxij.	
Długu ze gry nie sędza.	xiij.	iiij.	
Długi po zmarłym/ które piérwéy mają być odprawione.		rv.	
Dług meżow / żoná za rekoiemstwem kiedy winná płacić/ kiedy nie winná.		xiiij.	
Dłużnik śánty płacić/ przysiądz winien/ iáko pieniedzy nie ma.		támże.	
Dłużnikowi gdy przy długu odwódt idzie.		rv.	
Dłużnik kiedy długu przec nie może.		rv.	
Dług kiedy piérwéy idzie/ niż wiano.		rv.	
Dłużnik pozwany nie osiádł / winien sye reczyć.		rv.	
Dłużnik nie mając czym płacić/ ma iść do więzienia.		rv.	
Dłużnikiem sye kto stawá/ rozmaitym obyczáiem.	Lxvi.		
Długów rozmaíte płacenie.		rv.	
Dług po ymarłym rece.		rv.	

Dobro

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Dobrowolné przyscie do Sadu wgrwal cie/ iáko pomocné.	Cxxrv		
Dobra/ pątrz w słowie/ Imienie.	Cxxvi		
Dom/ pątrz w słowie/ Imienie/ Budo- wanie.			
Dom cudzy ktoby skąził czasu ognio- wéy przygody / winienli co napra- wiać.		xliij.	
Dróg wolność: droga iáko ma być śe- roka.		Xlvi.	
Drzewo krewności/ wykład iego ku ro- zeznaniu bliskości spadków.	Cxiij.		
Dowody Prawné opisane.	Lxxx.		
Dowód o kradziestwo.			x. xi. xij.
Dowód na ty co przechowywają zło- dzieie.			támże.
Dowód na tych co ogień zakładają.			xij.
Dowód przeciw Cesarownikóm.			támże.
Dowód na zdrajce/ y inne złoczyńce.			xij.
Dowód y odwódt po zmarłym dłużni- ku.		rvij. rv	xxij.
Dowód o Imienie stojące / o Dziedzic- two osiedli czynić mają.		rvij. xix	
Dowody dla czego bywają.		xix.	
Dowód brzemienia po zmarłym mezu/ iáki ma być.		vij.	
Dowód który napewnieyfy.		xx.	
Dowód na zabicie w obronie.		xxiiij.	
Duchownych zachowanie.	xxx.		
Duchowni kiedy winni odpowiadać przed Swietliskim Sadem.	Lxxvi		
Statut Koronny wezy / Kazimierz in- Disli. 1368. Gdyż wedle pospolis- tego Prawa/ każdy winowayce swo- iego winien szukać w Prawie iego.			

B ij

Tedy

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Tedy iesliby kto w Prawie Niemiec ekim mieyskim przeciw swojemu wi- nowacy czynil: A winowacya thęz przeciw iemu chciał zarazem żalo- wać/ nie może go tam pociegac: Ale go także/bedzieli chciał/ może w Pra- wie tego szukać.			
Dział między bracia iaki/ patrz w slo- wie Brat.		ii.	
Dziecie o mejoboystwo lżej bywa ka- rané.	Cxxxv		
Dzieci rodzace sye na kształt bestyy/ ma- ia być straconé.	Cxxxvi		
Dzieci z nieslubney / kiedy biorą rów- no spadek z dzieciny slubney.	Cxxxvii		
Dzieci kiedy rodzicom przyumieraia.		ii.	
Dzieci kiedy niemają/ ani bracię/ ani siostr/ kto spadek bierze.		iii.	
Dziecie gdyby matka straciła/ iakie ka- ranie/ y badanie.		tamże.	
Dzieci rodzace sye przed czasem w ma- żenstwie/ albo po śmierci oycowskiej/ iakie Prawo do oyczyny mają.		ix. xlix	
Dzieci o występ / nie mają być na gardle karany.		vii.	
Dziecie ktoby zabil/ iaka nagroda.	xxxv.		
Dziecie ktoby ubil miotła za występ/ albo vrwat/ nie nie winien.	xvi.		
Dziecie gwałtu nie czyni.	xxxv.		
Dzieci kiedy winny Oycowskie Długi płacić/ kiedy nie winné.		tamże.	
Dziedzic po zmarłym Dlužniku/ iako przysiega.		tamże.	
Dziedzic oycowskiego Imienia nie w- zdanego bliżsy dostać / niżby miał wzdac.	Lxix.		
		xii.	

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Dziedzic po zmarłym Dlužniku kiedy dwoiako dług płaci.	xx.		
Dziedzic o kradzież oycá swęgo/ kiedy winien odpowiadać.	xxix.		312
Dziedziczne Imienie/ patrz w slowie/ Imienie.			
Dziedzic/ patrz w slowie/ Potomek.			
Dzierżawca rzeczy/ bliżsy do przysięgi/ niż ten co iey dochodzi.	Cix.	xxvii.	
Dziedzic gdy chce paścić Imienie z marłego/ co czynić ma.	Lix.	xi.	
Dzierżawca Imienia/ bliżsy dowodzić kupną / niżli przedawca przacy sye przedania.		xi.	
Dzierżawca nie może być ruszon z Im- ienia/ aż prawem sparty.		xi.	
Dzwonek Mieyski ma być w dobrym opatrzeniu.		xxvii.	
E.			
Exceptiones / wybićie albo wyćieć z Prawa rozmaite / z strony osób/ y z strony rzeczy.	Lxxiiij.		
Excepcie po Odpowiedzi nie idą.		tamże.	
Excepcie pożytek.		lxxiiij.	
Exekucya/ to iest z Prawa skutek rze- czy osadzoney/ iako ma być.		Ciiij.	
Exekucya któré rzeczy przekazuje.		Ciiij.	
F.			
Falszowanie Monety rozmaite/ y ka- ranie za falszowanie rozmaite.			xxvii.
Falszerza thakięgo ktoby w domu cho- wał/ co traci.			xxvii.
Falszowanie miary/ łokcia/ wagi/ sum- B iiij rów/		xxxi.	xxvii.

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
tów/ towarów.			
Salsywie na kogo starzacy/ co cierpi.		xxij.	
Salsywych świadków karanie.			xxi. xxij
Salsywe kostki u kogo nayda/ iakie ka- ranie.		Lv.	
Salsowanie listów nie ma żadney dy- lacyey/ zarazem znay albo przy.		Xlv.	
Sant / fantowanie przekonanego Pra- wem.		Lxiiij.	
Santu wykupienie iako rychlo ma byc.		lxx. cvi.	
Santu isciec nie placi/ gdy mu z przy- gody zginie.		lxx. cv	
Sant ma byc wrocón nie nakazony.		Lxx.	
Santu pożytek ma isc na glówna sum- me.		Cv.	
Sant iako od Dlužnika otrzymac w dlugu.		Cvi.	
Santy kto ma śacowac.		xliij.	
Santu gdy ku placeniu nie dostawa/ co czynic.		xx.	
Santy gdy Dlužnik placi/ Wierzyciel ma obierac co chce. Spec: Saxon: Artic: 39. Lib: 3. habet optionem in- ter omnia bona debitoris.		xx.	
Sant/ patrz ku temu w slowie/ Zastas- wa: y w Keyestrze na Artykuly.			
Samosi libelli/ Esiażki ku czyiemu osla- wieniu napisane/ y karanie o takie li- sty haniebne.			xxvi.
Thakie pisanie nazywaia Lacinncy/ chartulas/ literas diffamatorias/ sche- dulas detractorias/ haniebne listy: kto- re na iawnych miejscach na dzwiazach przylepiaia: Albo po vlicach/ po kar- czmach rospuszczaią: Albo spiewaia/ któremi			

Keyestr do Porz. Arty. Cesar.

Którmi cudza dobra sławe śarpaia. Takich Prawo ka-
ze na gardle karac / y tych którzyby takie listy nalazhy
dlugo chowali/ nie zdrapali/ albo nie spalili/ ale na ia-
wnosc przeciwnu wydawali. Abowiem/ którzyby ta-
kie pisanie na iawnosc nalazhy wydawal/ iest w tym
podezrzany/ iakoby to pisanie sam slozyl/ albo slozyc
kazal/ a ukazowal sye iakoby ie nalazl. W tym wshy-
stkim thaki bywa podezrzany / iesliby sye nie wywiódł s-
wiadkami którzyby przysiegli/ iz on przy ich oblicznosci
taki haniebny list nalazl/ y przed niemi ukazal.

Takie listy ktoby skladal/ albo pisac rozkazal/ albo
ie rozstawial/ o rzeczach glównych a prawdziwych/ ch-
cac ich dowiesc taki nie bedzie karania winien. By ten
jedno dowód u Sadu uczynil: abowiem krom Sadu/
nie godzi sye nikogo oslawienien/ ani winowanien/ na
dobrej powiesci naruszac. A iesliby na takim liscie nic
takiego nie bylo glównego / co zową Criminale/ thedy
ten co pisal/ albo pisac rozkazowal/ albo rozstawial/
(nam talis aut est scriptor/ aut dictator/ aut euulga-
tor) ma byc karan nagrodzeniem takiej summy / ileby
ten oslawiony przysiegl/ aby tak na dobrej sławie mial
byc wsczerbion. potym naprawieniem dobrej sławy ty
sposobem / iz co pierwey dobra sławe tego obrazil/ po-
niżyl / aoy zas chwala/ zalecaniem naprawil/ y wywyż-
syl przez pisanie przeciwné / z oswiadczeniem swoięgo
zmyslonęgo kłamstwa/ y z opowiadaniem/ iz tego nie-
winnie obrazil.

Tu okolo takich haniebnych listów/ nikt sye tym nie-
wymowi / y owsem żadney rozności niemasi/ choc sam
napisal/ a napisawshy/ swa wola/ albo z rozkazania czy-
ięgo wydal/ albo z rady albo naprawy drugiego / choc
prawdziwemi/ choc zmyslonemi imiony/ by tylko znac
iz przez ty zmyslone imiona osoba obrazona byla. Też
nie bedzie wymowka/ choiby sye powiedzial tego znac/
albo nie znac/ którego obrazil. Ale ten którzyby taki ha-
niebny

Keyestr do

niebny list nalezł / coby sye na sławie
przełożonych albo Rzeczypospolitey s
ciagał / albo na Sprawy na Urzędzie
bedących / dobrze wdziata / y nie nie wys
stapi / iesli nalezsy go nikomu innemu
nieodnieście / iedno przełożonym / abo ich
urzędnikom / mądze a potajemnie.

Pisze Iodocus Damoderius / in Praxi
rerum Criminalium / Tit: de diffama
tione per libellos Cap: 125.

Serie / dni wolne od Praw.

Serie / kiedy mieysca nie mają.

Forma Listu przy Apellacyey do wyz
szego Prawa / do Szesci Miaszt / do
Króla.

Forma zapisu Powołania.

Sursanci skolui / miasto pisarza go
dnego / w Miescie skodliwi.

G.

Gaienie Sadu iako bywa / y iakoby
miało bywać.

Gaienie Sadu Komisarzkiego
Szesci Miaszt.

Gdy Komisarze szesci Miaszt zasiedza
miesce swoje na Zamku Krakowskim /
y przy nich Podstarosci Krakowski /
miesce Starosty trzymający. Na
przód Burgrabia tak zaczęte rzecz / mo
wiąc do Sazanów.

Gdyż dzień dzisiejszy naznaczony iest
Sadowi Komisarzskiemu szesci Miaszt /
vpriywileiowanemu / pytam was Pa
nowie Sazanie / czasi już iest ten Sad
Komisarzski szesci Miaszt vpriywileio
wany /

Porz. Arty. Cesar.

Lvi.

Lvi.

c.ci.cij

L.

xvi.

xxiiij.

Xli.

xxij.

Keyestr do Porz. Arty. Cesar.

wany zagaic wedle Prawa y Priywileiów : Odpowie
starzsy z Sazanów : Panie Burgrabia / panowie Komis
sarze szesci miaszt / gdyż na dzisiejszy dzień Sad ten Ko
misarzski szesci miaszt vpriywileiowany przypadt / thedy
juz czas iest ten Sad zagaic. Potym Burgrabia do
Kazimierzanów rzecze : Panowie Kazimierzanie / gdyż
mi czas nakazany iest z Prawa zagaic Sad Komisarz
ski szesci Miaszt vpriywileiowany / Pytam was / mamli
temu Sadowi pokoy przykazac : Odpowie starzsy z Ka
zimierzanów : Panie Burgrabia / panowie Komisarze
szesci miaszt / gdyż czas iest zagaienia Sadu Komisarz
skiego szesci miaszt / tedy też ma być temu Sadowi przyka
zan pokoy wedle Prawa y Priywileiów panów Komis
sarzów szesci miaszt. Zatem Burgrabia tak Sad bedzie
gaic. Gdyż mi z Prawa nakazano Sad Komisarzski szes
ci miaszt gaic / y pokoy temu Sadowi przykazac / tedy
ia ten Sad gaic / y pokoy przykazanie / Naprzód moc
Pana Boga wszechmogacego / Króla Jeg Milosci naszes
go najasniwszego Pana moc / Pana Starosty moc /
Pana Podstaroscięgo namiestnika iego moc / moie
Burgrabska moc / panów Komisarzów szesci Miaszt
moc : tak iż kojde bedzie wolno przystepic / odstepic w
sprawach swoich / zachowuiac sye wedle Prawa y Priy
wileiów panów Komisarzów szesci miaszt. Ten pokoy
ktoby naruszył / albo sye temu Sadowi sprzeciwił : iesli
słowy / na pieniedzach ma być karan : iesli reka / czeg
Bo
ze vchoway / tedy iako Pan Bóg / y Prawo / y Priywileie
panów Komisarzów szesci miaszt opiewaia. Tak Sad
zagaiofsy / rzecze do Bochnianów : Panowie Bochnia
nie / pytam was / ieslim dobrze / y wedle Prawa / ten Sad
Komisarzski szesci miaszt vpriywileiowany zagaic / y po
koy przykazat : Odpowie starzsy Bochnianin : Panie
Burgrabia / Panowie Komisarze szesci Miaszt / dobrze
Sad iest zagaiony / y pokoy wedle Prawa przykazany.
I po zagaieniu Sadu / pisarz Mieyski bedzie czytat

C

Priywi

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Przywilej iawnie ktory jest Komisarzom sesci miast od Krola Kazimierza swietey pamieci dany / iako sye koczdy na tym Sadzie sprawowac ma. A to osobliwie / iz od ich sentencyey niezgodzi sye apellowac / ani namniety sprzeciwiać: tylko opowiedziawszy sye / z potora gotowey sentencyey sluchac / y bez wselkiego sprzeciwienia ia za dobre przyjac / pod utraceniem gardla / y statku sub priuatione rerum et personarū.			
¶ Pothym Wozny z roztazania Burgrabie y Podstaroscięgo / obwoła w Samku / iz Sad Panow Komisarzow sesci miast jest zagaiony / ktory na dzie sieyszy czas ku skonczeniu Apellacyey przypadl / ktoby mial co sprawowac a by sprawowal.			
Gaienie / patrz tez o tym w slowie / Sadowa bezpiecznosc.			
Gerade kto bierze / y nieslufne Prawo o Geradzie.	Cxviii.	iii.	
Gerada co jest y co do Gerady nalezy.		iii.	
Gerade dziewka nieodprawiona tylko bierze / wyprawiona nie bierze.		v.	
Gerade zastawiona kto winien wykupic.		v.	
Gerady od bliskiety Testamentem nie moze oddalic.		v. xxx.	
Gerade winien maz opatrzyc / y obro na gdzieby nie opatrzyl.		vj.	
Gerade brath jak abo Alcolith z siostra rowno bierze.		vi.	
Gerady nie zowa Gerada az po zmarsley bialej glowie.		vi.	
Gera			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Gerada / patrz ku temu serzey / w Keyestrze na Tytuly.			
¶ Gleytry / listy / iaktie maia byc dawane. Gleytry / listy / albo Przywileie kiedy nie maia byc chowane y owsem odzucosne / napisano Spec. Saxo. lib. i Arty. 49. in Glosa. Miedzy innymi przypadkami / ty sa osobliwe. Jesliby kto sobie u pana Przywilej wyprowil / ktorem by sye chcial wyzwolic od Prawa mieyskiego pod ktorym jest / taki nie nie wazy. Jesliby kto sobie list wprosil / ktorymby sye chcial wyzwolic od saczety sprzeciwu sobie Sprawy przed Sadem / a pierwey sye sprawa saczela niu sobie ziednal / taki nie nie wazy. Jesliby kto Przywileiu swoięgo / albo wolnosci sobie danej odstapil slowem albo uczynkiem iawnie albo potajemnie nie niewazy. Jesliby na ktorym miescu w slowie byl nakazon / albo zsfalszowany / tak / izby dla onego nakazenia rzecz sye mienila albo waryowala. Jesliby tez Pieczec zsfalszowana byla. Jesliby sye Przywilej sciagal na pierwszy / a pierwszy nie bylo / thedy then posledniyszy nie nie wazy. Jesliby do perwneęgo naznaczoneęgo czasu dany / a czas przeminat. Jesli tez jest dany ku ublizeniu Prawa czyieęgo / y w innych przypadkach tam opisanych / listy nie waza. O tym tez jest nieco inter Articulos fol. Liiij.			
¶ Tu trzeba wiedziec gdyby kto mial list wolnosci a byl od tego przywie			
C ij			
dziön			

315
xx vij.

Li ij.

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Dzior ku zeznaniu dlugu/ trzeba iest te- go Creditorowi/ aby on Dlużnik odstą- pił swoięy wolności/ ile ku tēy sprawie. Bo by ono zeznanie nic nie wazyło / ie- sliby przywileiu nie odstąpił.			
Głowy płacenie/ patrz w słowie/ Pła- cenie.			
Głuchowie z bracia dzialu nie biorą.		ij.	
Głupstwo w zloczynstwie ma być na baczeniu.			rv.
Gosciam kto ma być rozumian. Go- sćinny Sad.	Xlvi.	rv. xliij.	
Goscie przed obcym Sedziem kiedy winni odpowiadać/ y na Jarmarku kiedy winni.	Xlvi.	Li.	
Goscinnie odwłoki w Prawie.	Lxxij.		
Goscinnem Prawem Appellacya.	Xcviij.		
Gograuius na goracym Prawie Se- dzia.	Xlij.		
Gorace Prawo. Pokonanie y Odwód na goracym Prawie.	xlvij.	xxv.	
Goracego Prawa własności.	xlvij.	xxvi.	
Gospodarz o nie zapłacony Czyns bliż- szy dowodu.	xlvij.	xxxix.	
Gospodarska opatrznosc w domu o- kolo slug/ komornikow.		Lxij.	
Grá Sadu nie ma / y kiedy ma.	Xij.		
Gracz iest iako zbóycá.		Lv.	
Gwaltownika lotra w obronie zabic może.		xxij.	
Gwaltu nie czyni dziecie/ salony / ie- sno kto rozum ma.		xxv.	
Gwaltownika Slachte imac może / y iako syc zniem Miecyski Drzad / po- dlug Statutu sprawowac ma.		Lviij. Lviij.	
Gwalt			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Gwalt kiedy ma być rozumian / kiedy nie gwalt.		xxvi. Lix. viiij.	316
Gwaltownik niewiasty/ albo dziewczki/ iako ma być karan: y gwalt cierpią- ca/ iako syc ma sprawowac.			xxxviiij.
Gwaltowne wniesienie żony/nad wolą Meżá / Dziewki nad wolą Rodzi- ców.			
Gwaltownik y w dzień swiety ma być sądzon.		xxiiij. Xlv.	
Gwalttem Imienie komu biorący / co traci.		xxvi.	
Gwalttem wybity z Imienia / ma być naprzód wrócon do Imienia.		xxv.	
Gwaltownik na rekomie nie ma być dan.		xxv.	
Gwalt dawności nie ma.		xxvi.	
Gwalttem co kto bierze z omyłki/ iaka nagrade winien. Patrz też o tym w Keyestrze na Tytuly / w słowie / I- mowac syc.		xxvi.	
Gwalt domowy ma być obwołany.		xxvi.	
Gwalt: kiedy nani dzwonią/kożdy wi- nien biec.		xxvij.	
Gwar co iest/ iako ma być/ co znaczy.		Lxxviij.	
Gwar winien Powód po jatobie wdzia- lac/ a pozwany hnet po gwarze od- powiadac.		Lxxi.	
Gwaru obreczenie / nie iest wedle Pra- wa.		Lxxix	
Gwar dla czego bywa/ co znaczy.		Lxxix	
G. herget co iest: herget kto bierze. herget biorący co winien sierotam C iij ktoromi		Crv ij vi. iiij.	

Keyestr do

któremi sye opieka.
 Zergewetem iako sye bracia dzielę.
 Zergewet nazwiska nie ma/az po zmar-
 tym.
 Zergewetu nie moze Testamentem od
 blizszych oddalic.
 Zeretyle iako ma byc karan.
 Zeretyle patrz w slowie/ Bluznierz/
 Odszczepieniec.
 Zultacie/ gracje/ proznujacy/ maia byc
 imowani/ y iako sye z niemi w Mie-
 scie sprawowac.
 J Hypoteca/ Lacinnicy nazywaja J
 mienie stojace y lezace/ obowiazane ko-
 mu w dlugu slowy albo zapisem/ ktore
 Jmienie Wierzycielowi zarazem w moc
 nie iest podane/ tylko teraz iest nazna-
 czone obowiazkie albo zakladem/ gdzie-
 by dluznik w dlugu albo w iakiej pos-
 winnosci obiecaney/ na czas umowio-
 ny/ dosyc nie uczynil. Z stad takie J-
 mienie obowiazane nazywaja/ Bona
 hypotecata/ obligata/ pignozata/ sup-
 posita. Pignus zasje nazywaja za-
 klad/ ktory ktho Wierzycielowi swoje-
 mu zarazem daie. A iako Hypoteca
 nazywaja tylko Jmienie stojace/ albo
 lezace/ komu obowiazane: tak pignus
 tylko ruchome rzeczy/ ktore w zakladzie
 reka mogz byc podane. Wszakze
 wiele ich miedzy thymi slowy Pignus
 et Hypoteca/ roznosci nie czynia/
 y owsem za iedno poczytaja/ iakoz ile
 ku zakladowi w rzeczy powinne/ za
 iedno sa/ chocby teraz/ choc potym do-
 bra iakie

Porz. Arty. Cesar

iiij.
vi.
vi.

vi. vij.

cxviii

Lxiiij. x.

Keyestr do Porzadku.

bra iakie w zaklad byly dane. Ale wlasnie mowiac o za-
 kladzie/ ktory teraz ktho daie/ a ktory potym ma dae/
 gdzieby dosyc nie uczynil/ musi miedzy tymi slowy roz-
 nosc byc wyzszy mianowana/ z strony dobr różnych rus-
 chomych y nieruchomych.
 J Hypoteca dwoiaka iest/ to iest Jmienie w zaklad ko-
 mu obowiazane dwoiaki iest/ Lacinnicy mowia/ Tacita
 ta hypoteca/ Expressa hypoteca. Tacita nazywaja
 chocby kto slownie umowa/ zapisem Jmienia komu nie
 obowiazal/ przedsie sye obowiazanym byc rozumie ex dis-
 positione legum/ za postanowieniem Prawnym/ tak ia-
 koby bylo slowy albo zapisem obowiazane/ iako sa/ do-
 bra opiekunow sierotom o zle sprawowanie opieki/ o w-
 tracenie statku sierot/ o zamieszkanie ich pozytkow: tak-
 ze y tych dobra ktoryz sa na miejscu opiekunow/ ktorych
 zowa Procuratores/ y rzedzicielew opatrzycielow spra-
 wcow Jmienia sierot doroslych/ ktore Rzedziciele/ zo-
 wa Curatores. Nad to dobra oycowskie/ sa tez obowia-
 zkiem o dobra macierzynskie/ iesliby ie oyciec trzymajac
 utracil/ szkode uczynil. Takze dobra Macierzynskie o
 dobra oyczyste/ ktoreby matka trzymajac utracila/ albo
 szkode w nich uczynila. Dobra meżowe/ zenie w dlugu
 wiana. Dobra zenine/ meżowi w dlugu posagu. Dobra
 dluznikowe w dlugu Królewskim/ albo Rzeczypospoli-
 nej. Dobra tych ktoryz rzadza Koscioly/ o szkode Kosciel-
 nej. Dobra zlodzieyskie/ o przywrocenie rzeczy kradzio-
 nych. Dobra pospolicie kazdego wystepnego/ sa tez obo-
 wiazkiem temu komu szkode uczynil. Dobra komornicze
 gospodarzowi w Czynszu/ y w nakazaniu domu. Dobra
 Testamentnika/ w tym co komu oddal. Rzeczy kupione
 za pieniadze sieroty/ onem sierotom sa w obowiazku.
 Rzeczy kupione za pieniadze czlowieka woiennego/ o
 przywrocenie pieniedzy/ y inne dobra w Prawie opisane
 ne/ rozumieja sye byc w obowiazku w zakladzie/ chocby
 nie byly mianowane/ albo podane w zaklad slowy/ zapie-
 sem. Ty

sem. Ty nazywaia być in tacita hypoteca/ y każdy z przereczonych może na nich dochodzić swoięgo/ nie inaczej iakoby też były słowy/ zapisem w zakład podané. A zowę też tho wzeni w Prawie Tacitum Juris/ quod non est expressum verbis: nie inaczej/ kiedyby komu pożyczyl pultkustá winá/choć tego nie wymawiam słowy / aby mi zaś tak dobrze oddané było / wśakże sye tho tak rozumieć/ nie inaczej iakoby słowy wymówił: Quoniam tacitum Juris/ tacitum intellectum / idem significat/ ac si esset verbis expressum. De tacita hypoteca / wiele pisali wzeni w Prawie/ co gdyby miał wypisować/ musiałby być na tho osobné Książki: tu sye tylko mianowały ty dobra które sye komu rozumieia być w zakładzie choć nie są mianowane / ani zapisané w zakładzie.

§ Hypoteca expressa/ nazywaia dobra mianowicie/ komu słowy albo zapisem w zakładzie iasnie podané wskazané.

I.

Jarmark/ na iarmarkoch o co winien obcy odpowiadać.

Jednackie skazanie kiedy nie ważne.

Jednanie ma the moc / iako rzecz osadzona.

Jednacki dowód/ iest iako y Sadowy.

Jednanie pod zakładem ma być / Dowód iednania.

§ Jednacz/ także Sedzia/ na którego sye

Li.

Ciij. xxi.

xxi.

xxi.

Ciij. xxi.

sye dowiedziano/ iż dla osadzenia albo iednania pieniędze wziął/ na gardle ma być karan. Napisano Spec: Sax: lib: 1. Artic: 60. in glosa: Judicem Arbitrumue Jure datum/ qui ob rem dicendam accepisse pecuniam convictus est/ capite punito. Jest to bowiem skaza ku sprawiedliwości wielka/ dawanie y branie darow. Pzechy na Sedzie y na Jednacie także Prawo wczyniono: także y na tych/ którzy dla sprawiedliwości wpominki dają/ którzyby w tym byli podeyzrzani/ iest Prawo tamże napisano thakie / Iż skoro do Sadu przyyde/ mają przysiądz/ iż Sedziemui/ y żadnemu którzyby ich sprawę chcieli opatować/ nie nie dali / ani chcą dać.

§ Jednacie/ świadectwem swoim pod przysięgę wczynionym/ mogą spornęgo pokonać/ thak iakoby sye przed Sadem rzecz toczyła Spec: Sax: lib: ij. Artic: 1. in glosa.

§ Jednaczow iesliby wiele obranych było/ a ieden z nich umarl/ iuz ono obranie ginie. Spec: Sax: lib: j. Artic: 55. in glosa. Et Spec: Sax: lib: ij. Artic: 11.

§ Jednaczmi nie mogą być/ sluga/ lat nie mający/ głuchy/ niemy/ śalony/ popedliwy/ żaden w swęy własny krzywdzie / niewiasta / wyisawsyby była zacna pani/ mądra/ sprawna/ roztropna.

§ Jednanie nic nie waży / iesli sye iedna sierota bez opiekuna: iesli pod zakładem nie będzie wczynione: iesli by sye Jednacie nie zgadzali.

§ Jednacie dwa na co sye zgadzają/ trzeci musi zezwolić. Spec: Sax: lib: ij. Artic: 11.

Imienie Brat starszy dzieli/ młodszy bięra.

ij.

Imienie które nie może być oddalone bez przyzwolenia Dziedzicow/ które może oddalić.

x.

xi.

xij.

Imienie z perwnych przyczyn oddalić może od swych potomkow.

x.

Imienie chcąc kto bliskoscia otrzymać co czynić ma.

xij.

D Tu

Kyeſtr do Porzadku.

S Tu ich wiec wiele pytaig/ któzy ſye do Imienia czyię
go bliſkoſcia ciągną/ które przez Przodka ich ieſt odda-
loné/ y mówią tak: niemógi tego oddalić. A drugi któzy
Imienie trzyma/ mówí: mógi oddalić/ wolno mu tho
było przedać/ iam to zapłacił/ w poſſeſſyey ieſtem/ iego
to właſnoſć była/ z pokojem tego używał. et cet. Nád te
wzaplwoſć wezy Gloſa Spec: Sax: Lib: i. Artic. 52.
ná kóncu tymi ſłowy: Imienie ieſt dwoiakié/ Nierucho-
me y Ruchome. Nieruchome/ iáko ſa Role/ gáie/ káti/
domy/ folwárki/ kámiencie/ dwoiáko nam przychoǳą:
Naprzod/ aboſmy go zá náſe pieniąǳe/ náſa pracą ná-
byli/ kupili/ albo nam Sądownie dárowano/ Alboſmy
go nábyli z mieſc puſtych/ z kopániny/ które przed tym
niczyie nie było: Które Látinnicy zową/ proprium per
nos bene acquiſitum: Tákie Imienie nábyté może dáć
y oddalić bez przyzwolenia dźiedziców/ w dobrym zdro-
wiu. Wtóre/ przychoǳi nam Imienie nieruchomości
ſpadkiem po czyię śmierci/ iáko gdy ia Imienie kupie/
y wzdáǳa mi ie/ potym po moiey śmierci/ ná moie dźie-
ci ſpádnie/ á po moich dźieciach/ ná inné dźieci: to zową
proprium hereditarium/ hereditas ex morte aduoluta/
ad mortua/ Dźiedzictwo przypádlé albo przymárké/ tá-
kie nie może być przedané y oddalone/ krom przyzwole-
nia dźiedziców. Wſátkże z pewnych przyczyn/ y to mo-
że oddalić od właſnych potomków/ iáko nápiſano ieſt in-
ter Articulos Iuris Maydeburgen. fol. x. A gǳie
Práwo mówi/ iż nie mo-
że oddalić bez przyzwolenia dźie-
dźiców/ Tam dźedźice rozumie właſne ſwoie/ tho ieſt/
dźieci/ Wneki. A ſtąd ſye potázuie wedle wykładu nie-
których/ iż bez przyzwolenia bráćiey mo-
że to wezyńić. Wſátkże ná wielu mieyſcách/ nie ſpráwują ſye wedle te-
go Práwa/ ale wedle zwyczáiu/ gǳie wolno Spádku y
przypádlé Dobrá przedawáć bez przyzwolenia Dźiedzic-
ców/ z téy przyczyny/ iżby to wielka niewola była/ komu
co z przyrodzonego Práwa przypádko/ áby to nie miał zá-
potrzebą

Kyeſtr do

potrzebą ſwoią oddalić albo przedać/
et quod talis non eſſet ex ſucceſſione
illorum bonorum haeres / ſed tantum
dominus uſufructuarius: y nie bytby
taki práwym dźiedzicem Imienia przy-
pádlęgo/ tylko pánem do żywota uży-
wájącym. Przeto téż za téy nieſluſno-
ſci wważeniem/ then Artykuł Práwa
Spec: Sax: lib: i. Artic: 52. (Gǳie nie
káże oddalić Imienia krom przyzwole-
nia Dźiedziców) ieſt ſkázony in Conci-
lio Baſilienſi. vide inter Articulos re-
probatos/ Articulum octauum/ et Spe-
cu Sax: lib: i. Artic: 52. iáſnie in mar-
gine ná przodku położono/ Articulus
reprobatus.

Ruchomé rzeczy właſną pracą náby-
té/ iáko ſa pieniąǳe/ y inné/ ty mogą
być oddalone krom przyzwolenia dźie-
dźiców: mo-
że ie dáć komu chce zá czáſu
dobrego zdrowia/ bez żadnego ſprze-
ciáwienia. Iure Munic: Artic: 61. in tex-
tu. Spec: Saxo: lib: i. Artic: 52.

Imienie ruchomé mo-
że Teſtamentem
oddáć/ krom dźiedziców.

Imienie kupné nie wypláconé gdyby
zgorzáło/ winienli kupiec dopłacić.

Imienia iáko ſye bliſkoſcia mo-
że do-
máǳać.

Imienie ſtoiące/ le-
żące/ ruchomé/ co
ieſt.

Imienie zaſtáwne dawnoſci nie ma.

Imienie/ pátrz w ſłowie/ Dźiedzictwo/
Dawnoſć/ y między Tytuły w Kyeſ-
ſtrze/ Imienie/ Dźiedzictwo.

D ij

Imowáć

Porz. Arty. Céſár

xij.

xij.

xij.

xij. xij

xij.

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Imować sye rzeczy kradzionych/ iako/ y iakich. patrz też o tym w Keyestrze Tytulowym.	Cvij.		
Instrumenta ku otwieraniu zamków/ koby miał/ może być mezon.		xi.	
Instrumenta do zakładania ognia.		xij.	
Interlocutoria sententya co iest.	Xcvi.		
Jscá kto stawić nie może/ rzecz traci.		xxvij.	
Inwentarz iako rychło po zmarłym czynić.	Cxi.		
Inwentarze fałszywe iako mają być o patrzone/ y winą za niesłusne danie ku popisaniu.	Cxij.		
Inwentarza pożytek.	Cxij.		
Ius representativum co iest.	Cxvi.		
R.			
Karanie o fałsne skazienie.		xxxij.	
Karanie nieposłusznego w Cechu.	xxvij.		
Karanie/ kto fałszerza/ złodzieja/ przechowywa/ albo sam fałszuje.	Cxxx.	xxxvij.	
Karanie złych Prokuratorów.		xxvij.	
Karanie o czynne przeciw przyrodzeni/ o czynne z krewnemi białemi głowami.		xxvij.	
Karanie/ koby miał trzy żony/ albo żonę dwu mężów.		xxix.	
Karanie zwoźnic/ zwoźników.		xi.	
Karanie tych/ którzy pobudzają przeciw Wziedowi/ y rostkę stroją.		xi.	
Karanie o trucizne.		36. 41.	
Karanie na tych co dzieci trąca.		xi.	
Karanie o tajemne fromocenie.		xxvi.	
Karanie/ mezenie zloczynców rozmaitych: wszystkich czwarta część Porząd- ku o tym.	Cxxvij.		

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Karanie kzywoprzysiężce.	lxxvij.		
Karanie na gardle kthorym osobam ma być odwołone.	Cxxv.		
Karanie/ patrz ku temu w slowiech/ fałszerz/ cudzołożnik/ złodziey/ Me- zoboycá/ Moneta/ zloczynca/ y w in- nych nazwyściach zloczynców.			
Karlowie/ karlice/ spadku z bracia nie biorą.		ij.	
Kat/ Kátowsta obrona/ wrząd tego.	28. 29.		xxvij.
Rominów opatrzenie ma być na każde Suché dni.		Lxij.	
Rominów budowanie między sąsiady.		xi.	
Ronia iako sye imować/ y innego By- dlecia/ patrz też o tym w Keyestrze na Tytuły/ w slowie Imować sye.	Cxxij.	xxvij.	xi.
Roni iesliby dziecie zabít wśadzone/ iá- ka nagroda ma być od tego ktho w- śadził.		xxvi.	
Roni/ patrz ku temu w slowie Bydle.			
Roscielne rzeczy kiedy mogą być prze- dane/ na zastawę od Zydá nie przy- mowane.	Cxxi.	xxij.	
Rosciót kthorych zloczynców bronić nie ma.		xxx.	
Rostki fałszywe kthoby miał/ iako ma być karan.		Lv.	
Kradziona rzecz/ dawność nie ginie.	Cix.	xxvij.	xi.
Kradzione rzeczy przy złodzieiu nale- żione/ komu należą.	Cxxx.	xxvij.	xi.
Kradzione rzeczy do Wziedu przynie- sione/ patrz też o tym w slowie/ Rzeczy.			xi.
Kradziona rzecz iako temu ginie/ kto- ry iá		xxvij.	

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar.
ry ię Kupit.		xxix.	
Kradziestwo we dnie/ w nocy/ zboża/ owoców/ iakie karanie ma.		xxix.	
Kradziona rzecz nie ma być tajemnie chowana.		xxix.	
Kradziestwa dowód.		xxix.	x. xi.
Kradzież/ patrz tu temu w słowie/ Złodzieystwo/ Złodziey.			
Krawcowi gdy sukno ukradną/ Kto ma czynić przeciw złodzieiowi.	Cx.		
Krwawa wina iako wielka.	xi.		
Krewności stopnie ku rozeznaniu spadków.	Cxiij.		
Krewny z innego Prawa przychodzący po Spadek/ iakie rekoienstwo winien.		iiij.	
Krzesćjanin iako Żydą pokonywa w świadectwie.	xxx.		
Ksiądz niema do karczmy chodzić/ y inne ich powinowactwa.	lxxxij.		
Ksiądz bez Testamentu komu odumiera Dobra swoich. Patrz też o tym w Keyestrze na Tytuły/ w słowie Kapłan.	xxx.		
Ksiądz kiedy świadczyć może.	Cxvii.		
Ksieże namowy przy złoczyńcach/ Które złe.	vij.		vij.
Ksiegi/ Karty/ na czyie sławe potajemnie pisané. Patrz też o tym wyżsę w słowie/ Samosi libelli.	xxxv.		xxxvi.
Ksiegi Smolné iako mają być chowane.			
Kupcy/ Kramarze/ kiedy winni w innym Prawie odpowiadać/ patrz w słowie Jarmark.		xlviij.	
			Legale

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar.
Lata iako dowodzić. Lata pacholecia y dziewki.		xxxiij.	
Lata dwoiakie jest vyznanié/ Jedno młodziensstwa albo možnosti rodzenia/ Lacinicy zowaz/ Annos pubertatis. Drugie rostopności/ Lacinicy zowaz/ Annos discretionis. Lata młodziensstwa annos pubertatis/ Mężczyźnie wedle Prawa licza Czternasće lat/ Dieweczce Trzynasće. Lata rostopności Mężczyźnie xxi lat. Ale wedle Prawa Mieyskiego/ Lata młodziensstwa y rostopności/ nazywają Mężczyźnie xiiij lat/ Dieweczce xiiij. Obyczay vyznania lat/ iest dwoiakie/ ieden przez vyznanié dwu osób z rodzaia Dycowskiego/ dwu z rodzaia Matczynego. A gdzieby tych krewnych nie bylo/ tedy przez znaki o brostania na mieyscach/ Które natura przyrodzonym odzieniem okrywa/ in barba/ ilijs/ et ascellis. Ale Prawo mianowicie dokłada: gdzieby wątpliwosc byla o leciech/ tedy przez ty znaki bywa doświadczenie. A gdzieby byly wiadome/ albo mogły być innym sposobem vyznane/ to iest przez vyznanié przyiaciół/ tedy takiego przez znaki ogladania nie trzeba. Spec: Sax: lib: 1. Arti: 42. Jure Municipi: Artic: 26.			
Lacie kto komu/ a on mu zas odlaie/ nie trzeba nagrody.			xlvi.
Laziebnicy y ich towarzyse/ winni ognia bronić.			Lxi.

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Legale impedimentum co iest.	Lxiij.	L.	
Leżące Imienie które nazywają.		xiij.	
Lekarskie świadectwo okolo rannego.		xxiiij.	Xliij.
Lekarz/ mali mieć zapłatę za pracę y za lekarstwa swoje/ gdy chory/ będąc już v zdrowiony / zaś w chorobie wpadnie. Vezeni w Prawie tak to sądzą: Jeśli chorego niemoc / y przyczyna niemocy/ za staraniem Lekarszym vstała/ a potym za nową przyczyną przysła/ tedy Lekarz ma mieć zapłatę. Abowiém pokazuje sye/ iż Lekarz o tęg tylko niemocy w której chory piérwéy był / pracę miał/ a nie o tęg która potym za nową przyczyną przysła. Jeśli niemoc nie była v zdrowioną/ y przyczyna niemocy nie vstała/ ale sye ku zdrowiu nieiało odmieniła/ tak iefieze Lekarz nie v zdrowił chorego/ przetho mu nie winno zapłaty dawać. Jeśli watpliwa rzecz iest / aby niemoc / y przyczyna niemocy miała vstać/ iedno sye tak zda aby nieiało stanela/ a zaś przysła/ tam sye pokazuje/ iż sye za piérwszą przyczyną wróciła/ dla thego Lekarz nie ma mieć zapłaty. Ale iesli sye niemoc ponieiałim czasie wróciła/ th sye pokazuje/ iż z iakiéy nowéy przyczyny przysła. Tam Lekarz ma mieć zapłatę za pracę swoje. Notat Bartol. in Decisio nibus.			
Liczba Rádziecka Pospolstwu.	viiij.		
Litis contestatio co iest.	Lxxv.		
Listy dowodné rozmaite.	Lxxvi		
Listy v Sadu w czym mają być pilnie baczone.	Listy	Lij.	

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Listy wolności iakié mają być chowane/ patrzą w stowie/ Gleyt.			
Linie w Dizewie krewności.	Cxiiij.		
Litkupnicy potrzebni.		xxviiij.	
Lotta na drodze zabić może.		xxiiij.	
Ludziom zacnym Prokuratora mieć przystoi.	xxviiij.		
Ludzie iednego Prawa / nie mają sye poćiegac w cudzym Prawie.	Xlvij.		
M.			
Mąż po żeninéy śmierci/ ruchomé rzeczy bierze.		iiij.	
Mąż Gerade winien opatrzyć.		v.	
Mąż nie winien oprawy żenie / kiedy Posagu nie weźmie.		viiij.	
Mąż żeniného Imienia vtracić nie może.		ix.	
Mąż o cudzołóstwo żony/ winien morwić.		xliij.	
Mąż z żoną/ kiedy po sobie Spadek biorą.	Cxviiij.		
Mąż kiedy o cudzołóstwo żony nie ma karac.	Cxxxiij.		
Mąż wydawając żone swoje na sromotę/ albo Matka dziewczę/ iako mają być karani.			xxxix.
Matzenstwo między żydem a krześcianinem/ iest cudzołóstwo.	xxxij.		
Manuale factum co iest.	xlvij.	24. 25.	
Matka po dzieciach kiedy Spadek bierze.		ij.	
Matka dziecióm Imienia odumiera/ dzieci Oycu.		iiij.	
Matczyné Imienie / iest obowiązkiem dziecióm			

Keyeste do	Porz.	Arty.	Cesar
dzieciom w utraceniu Dobr Oyczy- stych/ patrzą w słowie Hypoteca.			
Martka ma prosić Wzędu dzieciom o Opiekunym.		xxviii.	
Martka gdy dziecię straci / a przy sye te- go/ iakię ma być badanie.		ix.	
Martka gdyby dziecię straciła/ iako ma być karana.		xi.	
Marta rzecz v Sgdu bez odwłok ma być szdżona.		xlv.	
Meczenie zloczynców iakię ma być.	Cxxi.	xiij. iij	
Meczenia różność wedle osób / y wol- ność od meczenia.	Cxxiiij	xv. xij.	
Meki rozmaite wedle Prawa/ y nie we- dle Prawa.	Cxxv.	xix.	
Meczenie rannego zloczynce iakię ma być.		xx.	
Mezatka fromotnie żywić/ co traci.		x.	
Mezoboystwa rozmaitego/ śmierć roz- maita.	134. Cxxv.		
Mezoboystwo przygodne w obronie/ patrzą też ku temu w słowie/ Zabicię przygodne.	tamże. 137. Cxxix	xxv.	
Mezoboyca kiedy na gardle ma być karan. Przyczyny mezoboyce oma- wiające.	Cxxv. Cxxvi 137.		
Prawo Bōże tegōż vczy dostatecz- nię/ Deuter: 19. Aby ten ktoryby bli- niego swego z nieobaczenia zabil/ z kto- rymby żadney nieprzyjaźni przed tym nie miał: iako/ gdyby kto z kim siedl do lasa drew rąbać / a rąbiąc drewo spā- dła siekiera z toporzystā / y raniła bli- źniego tego/ tak/ iżby umarł: taki aby wciękt na miejsce bezpiecne ku temu nazna-			

Keyeste do	Porz.	Arty.	Cesar
naznaczone/ a tham zachował zdrowie/ y zostal żyw. Ale iesliby ktho żywić s kim w nieprzyjaźni/ zastapiwszy mu na drodze/ strzegł nani/ a ranił ij śmiertel- nie/ tak iżby umarł: a potymby wciękt na miejsce ktemu sprawione: tedy star- szy miasta onego posła a wezma go s tamtd / y podadza go w rece powin- watemu zabitego aby umarł. O thym sierzcy czytay na miejscu namienionym/ y Numeri 35. Josue 20. Gdzie tam tyl- ko tym mezoboycom opisana iest bes- pieczność ku zachowaniu zdrowia/ kto- rzyby z przygody zabili/ a z onym zabi- tym nieprzyjaźni żadney przed tym nie mieli. Qui percussit proximum su- um per imprudentiam/ nec odio profes- cutus est eam antea. Przyłożono trze- cia przyczyna/ Exodi 21. Kthoby nie czyhał na kogo/ a dał go Bōg w rece iego/ tedy y ten na miejsce bezpiecni- stwa będzie sye mógł schronić. Ale ie- sliby kto wymyslnie a zdradliwie czyhał na cudze zdrowie/ a zamordował go/ ten y od Oltarza mego będzie wzięt na śmierć.			
Mezoboyce znaki pewne.			
Mezoboystwa osoby wolne.	136. 137	xxiiij.	
Mezoboystwa nie każdy winien choć zabije.		xxv.	
Mistrza skolnego wrząd.	xxij.		
Myto aby słudze zapłacono było. Aby też sługa ku dowodowi był bliższy/ dwie sa rzeczy potrzebne. Wiednianie zapłaty/ a dosłużenie do czasu zmō- wione.			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
wionego. Spec: Sax: lib: 1. Artiz- culo 22. in glosa.			
Mnisiy z bracia Spadku nie biora: 2	Cxvij.		
Ktorey dziedzictwa nie traca.			
Mnisiy kiedy swiadczye moga.		vij.	
Mniemania / ktore w czynku wymo- wki nie maa: y w ktorych czynkoch maa.		Xlvi.	
Moc iako zeprowac moze.		Xlvij.	
Monety Mynice falszowanie / wywa- rzanie / obrzezowanie.	lxxiiij.		xxxvij.
Mozniestemu / z strony wrzedu / kto od- stepnie Accya swoje ktora w Prawie ma / traci ia / y odstepek nie waży. Spec: Sax: lib: 1. Art: 48. in glosa: Qui actionem potentiori ratione of- ficij cedit / perdit Actionem illam / et cessio non habet effectum.		Xlvi.	
Miszacy sye swoiey krzywdy / Prawo swoie traci.		xxvi.	
N.			
Naiemnik dzierzawca blizsy ku dowo- dowi naymu.		xxxvij.	
Naiemnik / czynsz zaplacony / samo- trzeć dowodzi.		xxxix.	
Naiemnikowi / kiedy moze wypowie- dziec naiem.		xxxix.	
w Naymie gdy sye szkoda stanie / czyia jest / Pana czy komornika.		xxxix.	
Naiem ma byc wzias wypowiedzian.		xl.	
Naiemnika moze ciagzac / nie pozywa- jac.		xl.	
Naczynia rzemieślnego / zóna po mezu nie bierze.		ij.	
Naczynie			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Naczynie rzemieślné / do Gerady nie sluzy.		ij.	
Nakladow Prawnych placenie.	Cvi.	Xlv.	
Naklady / strona zyskuca rzecz gló- wna poprzysiega.	Cvij.		
Naklady na swiadki iakié maa byc / gdy swiadek na swiadectwo cze- sta.		xxvij.	
Nalezione rzeczy maa byc wrocone / nie raione.		xxvij.	
Prawo Boze takze vcy / Deute: 22. gdy rzecz czyie zgubiona naydziesz / abys tego nie smial kryc.		xxvij.	
Nie stanie do Prawa po Odpowiedzi na roku z odkladu / skodliwe.	Lxxv.		
Niewiasty swiadczye nie moga.	Lxxxi		
Niewiasty kiedy moga byc pokonane swiadectwem.	Lxxxi		
Niewiasty albo dziewczki zgwałcenie.	cxixvi	vij.	
Niewiasta w swey sprawie / sama przy- sadz ma: a inne wszystkie sprawy przez Opiekuna sprawowac.	Xcix.		
Niewiasta biorac Gerade / co winna mezowi swey przyiaciolki.		iiij.	
Niewiasty kiedy swiadczye moga.		vij.	
Niewiasty potki plod nosa w zywoicie.		vij.	
Niewiasty nie przeswiadczy.		vij.	
Niewiasta nie winna Prawa vmiec / rzeczy nie moze mowic.		vij.	
Niewiasta za zywota mezowego kiedy sye moze Wiana vpominac.		ix.	
Niewiasta domagajac sye Oprawy / ias- to blizsa dowiesc / iz po niey Posag dano.		vij.	
Niewiasta prawujac sye z Pothomki mezo.		ix.	

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
meżowemi o pieniądze do Meża w niesione/ nie bliższa dowodu.		ix.	
Niewiasta brzemenna/ kiedy ma wy- mierz z Meżowego Imienia.		ix.	
Niewiasta dla nierzadu/ Dziedzictwa nie traci.		x.	
Niewiasta sromotnie żyjąc/ co traci.		x.	
Niewiasta/ patrz ku temu w słowie/ Zona/ Brzemenna.			
Niewinny kiedy sye stawia winnym.		Xlvi.	
Niewiasta bez Opiekuna nic nie może.		v. viij.	
		ix.	
O.			
Obowiązek Imienia dwoiaki/ patrz wyższy w słowie/ Hypoteca.			
Obwiniony bliższy sye przeciw żalobie odwieść/ by też był y powołany.	lxij.		
Obwinioney stronie nauki.	63. 80.		
Obwiniony z takim dowodem odcho- dzi/ iaki Powód nam wiedzie.	75. 79.	xviij.	
Obwiniony od wielu/ iednemu sie spra- wować ma piérwey.		xliij.	
Obwiniony kiedy winien w cudzym Práwie odpowiadać.		xlviij.	
Obwinionego odwłoki iakié/ y kiedy nie idą.	23. 70.	xlvi.	
Obwiniony y Powód mogą sobie Pro- kuratora z Przysiężników obrać.	71. 72.		xxxi.
Obwiniony którym ludziom nie wi- nien odpowiadać.		xlx.	
Obwiniony/ każdy winien znać albo przec.		xlx.	
Obwiniony/ patrz w słowie/ Pozwany.			
Odpowiedz kiedy jest práwa odpowie- dzia.	Lxxv.		
			Odpo-

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Odpowiedz zaczęta na roku z odkładu nie skńczona/ skodliwa.	lxxv.	lxxx.	
Odpowiedz troiaka jest o dług.		xvi.	
Odpowiedz czlowieka z innego Práva.		xliij.	
Odpráwionych y nieodpráwionych po- tomków iaki dział.		ij.	
Odwłoki/ patrz wyższy/ Obwinionés go odwłoki.			
Odwód y dowód na gorącym Práwie.	xlviij.		
Odpowiednicy iako mają być karani.			Xl.
Odszczepienca bliższy Arzesćjanin po- konac.	xxxij.		
Odszczepieniec nie może o cudzą krzyw- de żalować.	xxxij.		
Odstępować Práva możniejszyemu nie godzi sie/ patrz w słowie/ Możniejszy.		Xlvi.	
Ogniowa przygoda iakié obrony ma mieć.		xlj. lx.	
Ognia kto nie broni/ gardło na łasce.		Lxi.	
w Ogién ktho domu nie otworzy gdzie goré/ co traci.		Lxij.	
Ognia zakładanie iako ma być kara- né.		xij.	
Oczyzná/ patrz w słowie/ Imienie.			
Oycowskié Imienie jest obowiązkiem dzieciom w utraceniu dóbr ich Mat- ki/ patrz w słowie/ Hypoteca.			
Oprawy co są/ y sposób Opraw.	Lxxvi.	xij.	
Oprowanie Imienia zastawnego.		xxxvij.	
Opowiadanie miasto wtórego y trze- ciego Pozwu/ dobre.	Lxij.		
Opowiadanie miasto Pozwu/ ma być w domu pozwanego/ albo przed zoną iego. Spec: Saxo: lib: iij. Arti: 63. in glosa.			
			Omyl-

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Omylna rzecz w Sadu może być popra- wiona.	Lxxv.		
Oko do cudzego domu nie ma być bu- dowano.		Xli.	
Opiekun jako może inné vstáwić/mi- mo przyrodzone.		xxxij.	
Opiekun winien czynić liczbe sierotom dorostym.		xxxij.	
Opiekun kiedy opieke tráci.		xxxiiij.	
Opiekunowie którzy winni Inwentarz uczynić y istote sierotom.	Cxi.	xxxij.	
Opiekun prze nie uczynienie Inwenta- rza/ co tráci.		xxxij.	
Opiekun o krzywdę sieroty winien mó- wić.		Xliij.	
Opiekun iakié Imienie sierotom wi- nien oddać.	Cxij.	xxxiiij.	
Opiekun może przedać Imienie Dzie- cinne/ z pewnych przyczyn.		xxxij.	
Opiekunów chytróść w dostawaniu Imienia dziecinnego.		xxxiiij.	
Opiekuna niewiernę może oskarżyć do Vzedu Matka/ Bába/ Ciotka tych dzieci.		xxx iiij.	
Opiekun w škodzie sieroty wymówki nie ma.		vi.	
Opiekunowa majątność jako iest obo- wiązkem sierocie która syc opieka/ pátrz w słowie Hypoteca.		xxxij.	
Opieka/ pátr: ku temu w Keyestrze ná Tytuły sierzey w tymże słowie/ O- pieka.			
Ortel Sentencya/ Dekrét/ iedno sz.	Xciiiij.		
Ortel ma być przy obliczności obu strón. Ortele dwoiakie.	Xcvi.		
Ortel kiedy może sżazic.	Osz.	Xlvij.	

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Oszadzoney rzeczy Exekucya.	Ciiij.		
Osiadły nie winien syc rzeczyc.	Lxviij.	xxij.	
P.			
Pan z strony slugi swoięgo/ co winien dzierżec.		Liiij.	
Pan mieniąc iż sludze myto zapłacił/ bliższy dowodu.		Liiij.	
Pan z kthorych przyczyn winien sluge puścić przed czasem.		Liiij.	
Pan za sluge kiedy winien odpowia- dać/ albo zań plácić.		Liiij.	
Pan/ pátrz w słowie/ Sluga.			
Panowie iakié ludzi ná Vzeddy wybie- rać mają/ pátrz ku temu w Tytuloch na ostatku.	vij.		
Pásterz wshystkiemu pospolstwu ma być ieden.		Xliij.	
Persony w krewności opisane.	Cxiiij.		
Persony do Sadu należące.	v.		
Poena talionis ná skárżącego salszy wie.		xxxij.	
Pisarska przysięga/ y winá za nieslu- sne písanie.	xvi.		
Pisarzowi náuka okolo głównych spraw.			Xlvi.
Písanie przy mece zloczynców/iakié ma być.			xij. 19 xlvij.
Písania własnéy reki przacy syc/ iáko odchodzi.	87.		
Pisino własnéy reki iest dwoiakie/ ied- no Cyrographowe/ á drugie Keyestro- we. Pisino własnéy reki Cyrographo- we/ kiedy kto pokázuie przed Vzedem przeciw temu który pisal / á then który pisal/			

Keyestr do

pisał/ przyznawa ono pismo swoje/ tã-
kie pismo iest waźne/ y około thãkiego/
niemãż żadnego sporu. A iesli kto nie-
przyznawa reki swoiëy: tãm iesli na tã-
kiem piśmie iest podpisanie obudwu
stron y swiãdków/ kthózy ono pismo/
y swoiëgo podpisania y strony zezna-
waia/ waźne iest. A iesliby było tylko
samych swiãdków podpisanie/ thãm
gdy reke przacëgo zeznawaia/ a ktemu
pismo przez porównanie liter z drugie-
go pisma podobnego pokazuia/ też o-
no pismo ku dowodowi waźne iest/ y
przec syc go strona nie moze. Ale iesli
thylko zgola sami swiãdkowie zezna-
waia być czyie reke/ albo samo thylko
przyrownanie z drugich liter podob-
nego pisma/ czynia/ tãm nie tak zupeł-
ny iest dowód/ przeciw stronie przacëy
syc reki swëy. Wszakże mogą być tacy
swiãdkowie/ osoby wczëiwë/ kthózy nie
gdy żadney nagany nie mieli/ ani mieć
mogã: Moge też być tãkie znaczne z
drugiego pisma liter porównanie/ i
tylko z samëy iedney rzeczy/ to iest al-
bo swiãdków zeznania/ albo liter po-
rownania/ moze być słusny dowód prze-
ciw stronie przacëy syc reki swëy/ albo
przeciw kthórym dzieciom nie przyzna-
wającym reki przodka swoiëgo/ po kthó-
rym Spadek biorã.

¶ Prawo Cësarstkie vcy/ Iesliby ktho
komu wielkiëy summy wierzył/ a chciał
być w tym bezpieczen/ nie ma inãsz-
go Cyrogrãffu od Dlužnikã przyymo-
wãc/

Porz. Arty. Cësar

Keyestr do

wãc/ iedno aźby syc trzey swiãdkowie
dobrëy sławy podpisali. Thãkze y dlu-
żnik/ iesliby chciał być bezpieczen/ i
dlug odda/ taki też od Credytora Cy-
rogrãff/ z podpisaniem trzech swiãd-
ków/ przyymować ma. C. Si certum pe-
tatur/ L. 17. § Super Cyrographarijs.
¶ Pisma zaś Keyestrowëgo/ wzeni w
prawie thãkie nauki podawia: Iesli
syc w Keyestrze co nãyduie/ coby było
przeciw temu kthóry pisał: tãkie pismo
ma miejsce/ y iest zupełnym dowodem.
A iesli iest ku pożytkowi tego kthóry pi-
sal/ tãm nie czyni dowodu/ y pospoli-
cie tho zachowuia/ i z pozwany kiedy
nan czëgo Keyestrem dowodza/ bli-
ż syc przeciw Keyestrowi odwieść/ ni-
żby go ktho Keyestrem pisma swoiëgo/
miał pokonãc. Wszakże niekiedy tãkie
pismo pomaga nieiało za tym kthóry
pisał/ albo za dziedzicem iëgo/ w thym
przypadku/ iesli syc tãm zamyka liczba
zmãrtëgo/ kthóry był człowiekiem do-
brëy sławy.

¶ Statut Koronny Sigismundi in
Anno 1540. tak vcy: Kiedy Slãchéic
Kupcowi dlužen/ a kupiec dlug ma nã-
pisany w swoim Keyestrze/ przysiege
otrzymawa przy swym Keyestrze prze-
ciw Slãchéicowi. Wszakże pod thym
sposobem/ iesli dlugu swëgo od Slãch-
cica w czasie trzech lat szuka. Albo
wiem gdzieby trzy lata minely/ iuż tã-
kowiego dlugu (obstante triennali pre-
scriptione) dla tëy trzyletnëy dawno-
ści/

Porz. Arty. Cësar

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
ści/ Statutem obwarowaney sukac nie moze. Al to sye tylko rozumie/ kiedy iest sprawa miedzy Kupcem a Slachcicem. Albowiem Kupcy sami miedzy soba/ za chorowia swoy stary zwyczaj w docho- dzeniu albo placeniu dlugow.			
Pieczeci dwoiakie/ y iako moga byc na- ganie.	87.		
Pies skodliwy/ y inne zwierzeta/ kiedy skode uczynia / iaka nagroda.		Xlij.	
Pignus co iest / patrz w slowie Zypo- teca.			
Pytania zloczyncow przed meza/ przy mece/ y po mece/ iaki maia byc.			6. 7. 13 16. 23.
Pytania niepotrzebne w Sadu niem- ia byc.			xxxiij
Placenie glowy z przygodnego zabicia.		xxiiij.	
Prawo Bdzie nie tak / ale ktoryby ubil czlowieka a onby umarl/ gardlem to zaplaci. Exodi 21. Leviti: 24. O przy- godnym mejoboystwo inaczey/ patrz wyzszey w slowie/ Mejoboystwo.			
Podwoyskiego przysiega/ Powinnosc/ swiadectwo/ obrona.	xxvij.		
Podwoyski dziesiatego wieznia / kthb- ryby na smierc mial byc skazan/ mo- ze wyzwolic / iesliby go od niego od- kupiono / ale pierwey nizby go osa- dzono. Albowiem iesliby mu dano os- adzzonego / takiby iuz byl bezecny/ a tak tanszy. Napisano o tym Specu: Saxon: lib: iij. Artic: 56. in Textu et in Glosa.			
Polacy od Prawa Cesarstkiego wolni.	iiij.		
Polacy			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Polacy w Miesciach/ we Wsiach/ Kies- dy Prawa Cesarstkiego maia wzy- wa.		Xlij.	
Pomocna rzecz w Prawie co iest/ Po- set z pomocna rzecza.	Lxiij.	Lij.	
Pomocna rzecz wnoscacy/ gdy Powo- du nie moze dostac/ co ma czynic.	Lxiij.		
Pomocnicy w zloczynstwie iako maia byc karani.	Cxxx.		
Pomocnicy ranienia.	Cxxxv.		
Pospolstwa poslusenstwo Radzie Mieyskiej.	xxiiij.		Xlij.
Pospolstwu maia byc czytane Przywi- leie Mieyskie.	xxvij.		
Pospolstwa wietza czesc co zamienie/ ma byc chowano.		Xlij.	
Postepet okolo rzeczy kradzionych.		xlviij.	
Postepet przy Apellacyey.	Xcix.		
Postepet przy oddaniu przysiegi.	Xc.		
Postepet przeciw pozwanemu gdy do Sadu stanie.	Lxx.		
Postepet przeciw pozwanemu gdy nie stanie.	Lxij.		
Potomek zmarlego Pana/ moze naies- mnika ruszyc.	Xl.		
Potomstwo w siódmym Rodzaju sye konczy.	ij.		
Potomkowie odprawieni y nie odpra- wieni/ iako Imienie biorz po zmar- lym.	ij.		
Potomek po zmarlym przed Trzydzie- stym dniem o Dlug nie ma byc gas- ban.	xx.		
Potomek o Dlug zmarlego/ iako od- chodzi.	xxij.		
S iij Poto-			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Potomek po zmarłym winien Długi płacić / y rekomie wyzwolić.		xxij.	
Potomkowie czym dziedzictwo trąca.	Xliij.	10. 24.	
Potomkowie zmarłego winni mytcho śludze.		Lv.	
Potomek / pátz ku temu w słowie / Dziedzic.			
Powodney stronie co trzeba baczyc ku Prawu.	xxij.		
Powodowi zażkietemu niewinno odpo- wiadać.	xxij.		
Powód pozwawşy / gdy nie stanie / co traci.	xxij.		
Powód w swęy sprawie ma być zawşe gotów.	xxij.		
Powód o więźniá swoięgo / winien ko- żdemu odpowiadać.	Lxix.		
Powód winien pozwánemu dobrowol- né ziawienie.	Lxxvij.		
Powodowi czemu odwłoki nie idą.		Xlv.	
Powód y pozwany gdy do słuchania ortelu nie stana / co trąca.	Xcvi.		
Powód mieniac / iż dłużnikowi długi nie odpusćić / bliżşy dowodu.	xvi.		
Powód żałujący o rzeczy widomé / które mają lice / bliżşy dowodu.	xvij.		
Powód przyietey przysięgi pozwánemu nie może zaś pusćić.	xx.		
Powód przącego sye reki swęy / bliżşy poćonac.	xx.		
Powód który niechce słuchać przysię- gi swą rzecz traci.	xxi.		
Powód iako gwałtowniká pokonywa.	xxv.		
Powód w iawnęy rzeczy bliżşy poćonac pozwánęgo.	xxvij.		
Powód			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Powód kiedy może przeswiadczyć Se- dzięgo.	Xlvij.		
Powód na gárdko instiguacy / nie zaś raz ma być do przysięgi przypuszczon.			v.
Powodowi in criminalibus ma być dana dilacya na dowód.			xxi.
Powodu żaden przycisnąć nie może ku skarżeniu.			xlvj.
Powód winien miánowicie pozwánę- mu okrzćić dług.	xx.		L.
Powolanie meżobóyce / sposób / zapis / obrona / pożytek.	xlx. l.		
Powolany iako sye z powolania wyz- wala / pátz o thym sęrzey między	Li. Lij.		
Tytuły / folio III. III.	Lij.		
Powolanie ciępiący rok y sęsć Nie- dziel / k czemu przychodzi.	Lij.		
Powolánęgo dziedzicy iako do oyczy- zny przychodzi.	Lv.		
Powolánemu żaden nie winien odpo- wiadać.	Lv.		
Powolany na mece / bliżşy iest odwieść sye.	Cxxij. xxx.		vi. vij.
Powolany ma być poiman / wszakże nie meczony / iesli innęgo dowodu niemáş.	Cxxvij.		
Pozew rozmaity / w pozwie co trzeba baczyc / obyczay pozwania / czas / y in-	li. lvij.		
ne rzeczy okolo pozwów.	Lvij.		
Pozew iako skazic może.	lix. lx.		
Pozwánemu co pilnie trzeba baczyc przed odpowiedzią.	Lxxij.		
Pozwany poddawa sye obcemu Se- dziemu przez odpowiedz na żakobe.	Lxxv.		Xlv.
Pozwa			

Reyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Pozwany na każdym stopniu Prawa/ może odpowiadać.	lxxi.		
Pozwany kiedy nie winien odpowia- dać Powodowi.	lxxiiij.		
Pozwany może sye wyiąć do swoięgo Prawa.	lxxiiij.		
Pozwany / obżalowany przeciw gotęy żałobie / bliższy odwodu.	xix. xx.		
Pozwanęgo / kiedy nie stawia do Sądu / iako przysięga.	lxxi.		
Pozwanie nie ma być kiedy Prawo zaś siedzie.	xxxiiij.		
Pozwany klety może sye prawem brzo- nić.	xxiiij.		
Pozwany może pusić przysięge po- wodowi.	xx.		
Pozwany / patrzą w słowie / Obwiniony.			
Pożyczana rzecz / a zaś zastawiona / gdzie ma być sukana.	Lxxv.		
Pożyczanę rzeczy w tego sukac / tesli- ten umarl komus pożyczyl / albo ie- sli stracona.	xxxviij.		
Pożyczanę ma być wcale oddané.	xxxix.		
Pożyczona rzecz zgubiona / ma być pla- cona.	xxxviij.		
Pożyczanę rzeczy iako używać.	xxxviij.		
Pożyczanę rzeczy schowanę / żaden w dlugu nie ma hamować.	xxxviij.		
Pożoga / o palenie domów obwiniony / a przacy sye / iako odchodzi.	xxxi.	xxi.	
Prawa dla czego wezynioné.	xx.		
Prawa Maydeb. gdy nie stawia / gdzie sye skłaniać / iako sedzie.	xlviij.		
Prawo / y rozdział Prawa: Prawo May- deburstie w Polsce przyięte.	j. ij.		
Prawo			

Reyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Prawo iakie kto ma spuszczać.	xi.		
Prawa swęgo / to jest / Atquey causi sa- dowey / moźnięysiemu / z strony Urze- du / odstepować / nie godzi sye / patrzą w słowie / Moźnięysy.	xlvi.		
Praga: poena in cute et carne: karanie w pragi o co bywa.	Cxxix.		xxx.
Przedawanie / kupowanie / rozdanie / mienia.	xlj.	x.	xxxviij.
Przedawca Imienia / gdzieby niemogl obronić kupca / co czynić.	xi.		
Przedanie Imienia / ma być przed Pra- wem.	xij.		
Przedawca kiedy na przedaniu skodu- ie / y zadatek traci.	xij.		
Przetupniów karanie.	viij.		
Przewinienie male abo wietse / ciezsze albo lęysze / iako sye rozumie.	Cxxix.		
Przysięga Radziecka.	viij.	xxviij.	
Przysięga Woytowska.	x.	xxviij.	
Przysięga przysiężnicza / y ich powin- nosć.	xij.	xxviij.	
Przysiężnik młodszy / podstarbi przysię- żniczy.	xiiij.	xlviij.	xxxi.
Przysiężnicze dochody.	xv.		
Przysiężnicza niedbalosć o pisarza.	15. 99.		
Przysiężnicy trzeźwo maia sadzić.	xvi.		
Przysiężnicze świadectwo kiedy nie ważne.	xlviij.		
Przysiężnik / nie ma wedle widzenia swoięgo sadzić / ale wedle Prawa y nalepszego sumnienia. Jure Munici- cip: Artic: 14 Przeto Przysiężnik kozo- dy z swęy osoby kiedy nan przyydzie powiadać / co o tę sprawie rozumie / ma sye	xlviij.		

Reyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
ma sye warować / aby nie mówił / Tak mi sye widzi: Ale / tak to w Prawie napisano stoi / Tak rcho wedle sumnienia moiego rozumiem. A gdzieby warpliwosc okolo iakiey sprawy miał / lepiej iz sobie na rozmyslenie wezmie / a Prawa sye dolozy: niz ma warpliwie sadzic / iako sie mu widzi. Bo gdyby Przysiężnik spytano / iako Sentencya wydal / a on odpowiedział / iz wedle widzenia swego / taka nic nie wazy. Sententia secundum videre et ex opinione prolata non valet. Napisano in Jure Municipali: Artic: 14. in Glosa. Takze y Prokuratorowie / gdy sprawuia rzecz / nie mają mówic / Tak cznie wedle Prawa: Ale tak iest wedle Prawa / tak tam napisano stoi.			
Przysiężnik / patrz tu temu w slowie / Sedzia.			
Przysięga starszych z Cechow.	xxv.		
Przysięga nowego Mieszczanina.	xxv.		
Przysięga slug Mieystich.	xxvi.		
Przysięga slugi Woytowskięgo.	xxvij.		
Przysięga Żydowska.	31. 93.		
Przysięga przeciw Cyrograffowi / nie słusna.	lxxv.		
Przysięge obżalowany może puszcic powodowi / y inne nauki o przysięgach.	xx.		
Przysięgi przyietey już puszcic nie może.	xx.		
Przysięga iaka ma być z pomocnikami.	88. 89.		
Przysięga na roku nie oddana / czas przysięgi.	lxxxix.		
Przysięgającego wolność.	Xcix.		
Przysięga			

Reyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Przysięga przeciw dowodowi być nie może.	Xcix.		
Przysięge principal sam / nie plenipotent / ma oddawac.	Xcix.		
Przysięgi nie mają być z Orzedu odkładané / krom przyzwolenia stron.	xx.		
Przysięga po umarlęy rece.	xx.		
Przysięga iednemu wielękroć nie ma być dopuszczoną.	xx.		
Przysięga w iawnych rzeczach nie ma być.	xxvij.		
Przysięga przez iednacze skazana / wazna iako y Sadowa.	xxi.		
Przysiężne Ceremonie / patrz o tym sie roko inter Titulos fol. 117. 118.	Xc. xci.		
Przysięga z mniemania być nie ma.	Xlvi.		
Przyiaciele po Malzenstwie / Imiona ich.	Cxx.		
Przygodne zabicie / patrz w slowie / Mejoboyca.	cxxxix.		
Przywileie czym bywaia tracone.	Lij.	xxvij.	
Przywilei / kiedy go kto odstapi / nie nie wazy / y inych przypadkow / kiedy przywileie nie wazy / patrz wyjszy w slowie / Gleyt.			
Prokuratorowie / ich powinność / przysięga / potrzebnosc / wczciwosc / y cnota też.	xvij.	Lv.	xxxi.
Prokuratora zdraдлиwego winą.	xix.	Lvi.	38.
Prokuratorem kto nie może być.		Lv.	
Prokuratorow słusne myto / y łupiestwo.	xx.	Cvij.	
Prokurator kiedy nie może sprawowac rzeczy.	lxxij.		
Prokurator iako ma czynic žalobe kiedy ino			xxxiij.

Keyestr do	Poz.	Arty.	Cesar
dy instigule na gardlo.			xxxij.
Prokurator czym sye Sedziemu z pro-		Lv.	
kuracyey wymowi.			
Proporczyki / lampa w ogien wywie-		Lx.	
sona co znaczy.			
R.			
Rayce z iakich ludzi maia byc obie-	vij.		
rani.			
Radziecka wladza / y powinnośc.	vij.		
Rayce iako listownym pozwym pozy-	Lvij.		
waiq.	Lvij.		
Radzieckie swiadcetwo rózne podlug	xvij.		
róznych spraw.	Xlvij.		
Rayce w czym moga byc przeswiad-	Xlvij.		
zeni.			
Rayce kiedy opiekany daia.	xxxij.		
Rayce niektorzy przy ogniowey przygo-	Lxi.		
dzie winni byc.			
Rayce winni miec Keyestr ludzi na	Lxi.		
Ratusiu.			
Ranny kiedy vmrze / iaki dowód iesli	xvij.	Xliij.	
z rany vmarl.			
Rany sine ktho obwiedzie Vrzedem /	xxvi.		
blizsy pokonac obwinionego.			
Ran placenie iakie ma byc.	xxxij.	xxvij.	
Ranienia skodliwego nagroda.	xxxij.		
Prawo Boze tak vczy / Exodi 21. Gdy			
by ktho w zwadzie vderzyl drugiego			
kamieniem albo piescia / a onby za-			
razem nie vmarl / aleby przylezat / A			
wstawsy iesliby o kiju z domu wy-			
chodzil / tedy ten co go vderzyl / nie			
wiecay winien zostanie / iedno mu ie-			
go omieszkanie y lekarstwo zaplacic			
powinien.			

Keyestr do	Poz.	Arty.	Cesar
o Rany Sad kiedy ma byc Polskim		Xliij.	
Prawem.			
Ratusz winien miec potrzeby ognio-		Lxi.	
wé.			
Rekoienstwo / Rekomie Sadowni y	Lxvi.	xxij.	
nie sadowni.			
Rekoienstwo Sadowe / o kthore rzeczy	xxij.		
ma byc.			
Rekomieniu nauki / obrony.	Lxvij.	xxij.	
Rekomiego wolnośc za nowym Con-	Lxvij.		
traktem.			
Rekoienstwa bziemie / kiedy na dzie-	Lxvij.		
dziec spada.			
Rekomia kiedy moze czynic przeciw	Lxvij.		
dluznikowi.			
Rekoienstwo in Civilibus et in Cri-	Lxvij.	xxij.	
minalibus.			
Rekoienstwo spolney reki.	22. 23.		
Rekomiego wyzwolenie / po zmarlym	xxij.		
dluzniku. Jure Muni: Artic: 119.			
Rekomiego przysiega za dluznika	Lxvij.	xxij.	
zmarlego.			
Rekoienstwo spolnego vsprawiedli-	Lxxvi.	xxij.	
wienia.			
Rekoienstwo o bydle kthore w reko-	xxij.		
ienstwie zdechnie.			
Rekoienstwa osiadtlemu nie trzeba.	xxij.		
Reki wlasney pisma przecy sye / nie bliz-	xx.		
sy odvodu. Powód blizsy samotrzec.			
pattrz tez o tym wyzszy w slowie / Pi-			
simo wlasney reki.			
Rzemieslnicze posluszenstwo ku Ray-	xxij.		
com / pattrz tez o tym w Keyestrze na			
Tytuly / w slowie / Radziecka wlas-			
dza.			
G iij			
Rzemie.			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Rzemieślnicze schadzki ku czemu.	xxiiij.		
Rzemieślnicze przygodne meżobóys stwo.	xxxix.		
3 Rzemieśla zrzucenie / dla czego ma być / patrzyć o tym szyć w Keyestrze na Tytuły / w słowie / Pies.	xxiiij.		
Rotulu otworzenie / od wyższego pra- wa / kiedy ma być / y iaki postepok przy- tym / patrzyć o tym w Keyestrze na Tytuły / w słowie / Apellacya / Sen- tencya.	C.		
Rostérki w Miescie zruszający / iako ma być karan.			xl.
Ruchomé rzeczy może Testamentem oddac / oprócz Gerady a hergewetu.	xxj.		
Ruchomé rzeczy mają po żenie bierze.	xxvi.		
Ruchomémi przednieysza placu długu.	iiij.		
Patrzyć też o tym w Keyestrze na Ty- tuły / w słowie / Dłużnik.	Lxiiij.		
Rug / miasto Burgrabskiego Sadu.	Ciiij.		
Rzeczy złoczyńcy odieté / komu służą.	xxv.		
Rzeczy które przy złoczyńcy biorą / tym maia być wrócone / czyie są. A iesli by sye do nich niikt nie ozwał w rok: Wzrad chowając ie tak długo / ma ie obrócić na swóy pożytek. Jasné o tym Prawo / Spec: Saxo: lib: ij. Artic: 31. in Textu et in Glosa. Bona dam- natorum / non fiunt in lucrum Judi- cibus / aut eorum officijs. Posses- sor licet morte puniatur / res nihilo- minus redduntur illi cui pertinent. Wiedzieć to Prawo bårzo iest wzyte- czno: bo gdzie Wzrad iest chciwy / mógłby sye komu skwapić na nie- znośné	xxviij.	xlviij.	

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
znośné meki / na gárdło / aby onégo statku iego dostał / co być nie ma. Przeto im tego Prawa Swietstie bro- nia / y Duchowne nie dopuszczają im przywłaszczac sobie tych rzeczy / ale każę wrócić tym czyie są. A tho dla wybawienia dusze złoczyńcowey / al- bo dla thego / aby z lepszym sumnie- niem schodził z tego swiata / gdy wi- dzi / iż sye temu tego wskodził / na- groda stała.			
S.			
Sady w Miesciech troiatie / y sposób ich.	xxiiij.		
Sadu czekanie / tylko ma być do polu- dnia od wschodu słonca.	xxv.		
Tu tym opisanie czasu / dacie znać / a- by Sady z wielką pilnością sprawo- wane były / aby sobie Sedziowie na nich nie testnili. Maia tu powinowactwo siedzenia / ab ortu solis ad meridiem / et non ultra. Druga / aby trzeżwo sadzo- no / iako to naszym miescu iasnie opi- sano / Spec: Saxo: lib: ij. Artic: 69. Judices ieiuni et sedentes / debent sen- tencias inuenire. A tho dla tego / aby ich pjanistwo ku niesprawiedliwosci nie przywiódlo. Bo pjanistwo czesto- troć iest początkiem y pobudzeniem ku wszystkiemu zlemu. Na Miasieczkach y we Wsiach nie tak sye sprawuia / ale storo zasiada / naprzód od Gorzałki grunt założą / y każę iey sobie nosić i- ako na rzad. Po obiedzie zaś Brzecką dobrze			

Keyestr do

dobrze zalewając/ wiec sye na sadzie po-
pija/ y rybalka ktoręgo za pisarza ma-
ia wedle siebie/ wpoia/ tak wszyscy be-
da pijani/ pijano sadza/ pijano pisa.

Co gdy iest przeciw Bogu/ y oto prze-
ciw iasnemu Prawu/ Panowie dziedzi-
czni/ nie meliby tego dopuszczac. Iudis-
cium enim Dei est/ non hominis.

Sady wyložone/ czasy ich/ sprawy.

Sady potoczne/ sprawy ich.

Sady goscinne.

Sadu postanowienie/ y Gaienie.

Sadowe sprawy maa byc rozumnym
iezykiem v Sadu.

Sadowna wzciwosc y bezpiecznosc.

Sadowna bezpiecznosc y wzciwosc/

Gaieniem iest obwarowana/ ktorę
zawždy bywa niz sye Sadowne spra-
wy poczynaja/ aby żaden wymowki
nie miał/ ktorby iedno tam na mies-
cu Sadowym pokoy smial naruszyc/
albo reka/ albo slowy. Musi byc ko-
zdy Karan wedle przewinienia/ albo
na cieie/ iesli on pokoy reka zgwala-
ci/ albo na pieniadzach/ iesli slowy:
iako napisano Speculo Sano: lib: ij.

Articulo 67. in Glosa: Pax in Iudi-
cio fracta/ corpore punitur: verbo/
pecunia exolvitur. Żaden sye nie wy-
mowi/ nie slyskalem/ nie wiedzialem.
Ale niewiem co tho slysenie Polak-
om pomaga/ poniewaz im na wie-
lu miescach nierozumnym iezykiem
gaia iako y Imienie/ kiedy komu wz-
dawaja/ tez nierozumnym iezykiem/
zwlaszcza

Porz. Arty. Cesar

xli. xliij

Xlv.

Xlvi.

34. 41.

Lxxx.

34. 43.

xxxvij

Keyestr do

zwlaszcza Polakom mowia/ Kto tes-
raz milczy/ aby wiecznie milczal. A na
Miasieczkach y na wsiach/ acz po Pol-
sku/ ale zas pomatu schyliwszy sye/ tak
iz tego żaden nie slysy/ iedno oni sami
co sobie schyliwszy sye ieden ku drugie-
mu sepeca. Niewiem co tego Niemiec-
kiego gaienia/ albo wzdawania/ albo
septania za pożytek. Pisalo sye prze-
ciw temu pierwey/ a nie thak sye wiele
pisalo/ iako za onym pisaniem wiele s
Przełożonych czesto tymi slowy mowi-
li: Musia po Polsku gaic/ musia/ mus-
sia: trzeba tego/ slusna tho rzecz y po-
trzebna. Takze y Imienie wzdawac
musia po Polsku. A przedsie do thego
czasu tey mowy statku niemasi żadne-
go. Dziwna rzecz/ iz co iest v Sadu na-
potrzebnieyszego/ iako bezpiecznosc/ w-
zciwosc/ przestrzezenie skody/ to nie-
rozumnym iezykiem roskazowac.
Slusnieby wedle thego roskazowania
sami Niemcy o przestapienie mieli byc
karani/ y sami o Imienie wzdane wie-
cznie milczec: gdyz to do samych Niem-
cow mowia. Polacy nie mieli by byc
karani: bo kiedy gaiono/ iako gaiono/
nie rozumieli. Takze o Imienie/ iesliby
ktorego Polaka bylo wzdane/ choc da-
wnosc przeszla/ moglby mowic o nie/
Bo thego nie rozumieli kiedy po Nie-
miecku tak mowiono/ Kto teraz mil-
czy/ aby wiecznie milczal. Bo komu
nie rozumnym iezykiem co roskazu-
nie winien tego czynic co mu roskazu-
is: y

Porz. Arty. Cesar

334

Keyestr do

ig / y słuszną zawżdy nieposłuszeństwa
wymówkę maig / iż nie rozumiał.
¶ Tu też nie wadzi przypomnieć na
ty / którzy naprzeciw gąieniu Wicystkich
Sądów mówią: Niemąś nic z drogi /
iż zawżdy niż sądzić zaczął / przykładu
ig / aby każdy miał Sąd w wieczności /
aby był pokój zachowan / y niewzym
nienaruszon: ani reka / ani słowy: Ktoby
sye tego ważył / aby był karany. Tóż
w ziemskich Sądziach Koronnemi Stá
tuty dobrze obwarowano / aby ná Sa
dziach rozruchy / zgiełki / wołania nie
bywały / aby tam zbroyną reka nie cho
dzono / aby zachowano pokój y wiecz
ność. Nadobné o tñ Statutá są pisa
né / De Securitate Iudiciorum. A o
sobliwy Sigismin: Crac: 1507. Który
jest w ty słowa: STATUIMUS & DECREVIMUS.
Si quis in armis vel cum armis insidias, sediti
onem, violentiam præferentibus ad Conuen
tus aut Indicia venerit, tanq̃ pacis commu
nis violator, poena capitis puniatur, quam si
forte fuga euaderet, bona eius confiscetur. Et
hoc Statutum ad personas cuiuslibet status &
conditionis & præcinentie extendimus. &c.
A ná koniec / Ktoby sye iedno v Sadu
ná stole položyl / trzy grzywny przepa
da: Któré winien položyc nie odcho
dzac od Sadu / pod winą 14 grzywien.
Choć w Niemieckim Prawie obwaro
wano. Qui armatus ad Iudicium venit, mul
tam præstabit, & Actor querulari non tene
tur, nec Iudex iustum audire debet. Quod si in
cipit guerrā, vt pacis violator iudicatur. Spec:
Sax: lib: ij. Artic: 67. Co sye w Gąieniu
in ges

Porz. | Arty. | Césár

Keyestr do

in genere / przestrzęga / kłóć nie maś
dla czego ganieć / gdyż Gaienie nie in-
nego nie iest / iedno opowiadanie tych
Praw / które są około pokości / a wcześ-
ności Sądowej / a przykładowanie po-
kości y wcześniej. W czym z Sądy
Ziemskimi nie maś żadney różności / ie-
dno ta / iż ty Prawa w Miejskich Są-
dach zawsze w gaieniu opowiadają / a
w Ziemstwie nie opowiadają / tylko do-
ma czytać: Ale kiedy by ie też opowia-
dano / tedyby tho opowiadanie równie
było / iako y w Miejskich Sądach gai-
enie.

Szalony gwałtu nie czyni.
Szalonego obyczay.
Szalony iako ma być na gardle Karan.
Szalony z bracią działu nie ma.
Sąsiedzi nie mają syc pozyswać do in-
nego Prawa / y winą za pociąganie
w innym Prawie.
Schowana rzecz zgubiona / Kiedy nie-
ma być płaconą.
Schowanej rzeczy nie może hamować
w długi.
Schowanie iawnie ma być przyymo-
wane.
Ścian z sąsiadem spólne budowanie.
Sędzia / sędzięgo opisanie / powinność.
Sędziem kto nie może być.
Sędzia / zлочынice na rekoiemstwo nie
ma dawać.
Sędzia kiedy sądzi ludzi z innego Pra-
wa.
Sędzia którym ludzióm daie rzeczniłk.

3 4 Sędzia

Polz. | Zrty. | Césár

xxvvi.	xxv.	
	rix.	
	Xlvi.	
	ij.	
	Xlix.	
	38.	
	támže.	
	támže.	
	Xl.	Xli.
5. 6. 13	43. 46.	ij. iij.
vi.		
xiij.		
xiij.	Xliij.	
Xlvij.		
xiij.	Lv.	

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Sedzia o gre nie sodzi / y iako sodzi.	xiiij.		
Sedzia ma dobrze baczyc osobe ktoras dane wieziec.	Lix.		
Sedzia co winien o wieznia / gdy z ka- zni wieceze.	Lxix.		
Sedzia kiedy sedzic nie moze.	Lxxiiij		
Sedzia iako ma sedzic / iesli wedle po- wiesci / czyli swojej wiadomosci.	Lxv.	Xlv.	
Sedzia obie stronie sluchac ma.	Lxvi.		
Sedzia gdy zdawa na meke / co ma ba- czyc.	Lxxiiij	iiij. 8.	
Sedzia podeyżrzany / gdy na mece zlo- zynca vmrze.	Lxxvi		
Sedzia przysięgi z urzedu nie ma od- kladac.		xx.	
Sedzia swey rzeczy zadet niemoze byc.	26. 43.		
Sedzia winien oprawic komore gdzie sadzaja.	xxx.		
Sedzia nie ma wieznia puszczac bez strony.	xxx.		
Sedzia kogo na smierc skazowac ma.	tamze.		
Sedzia hacumek rzeczy winien modes- rowac.	Xliij.		
Sedzia sprawiedliwosci odwlaczac nie ma.	Xlv.	xxvij.	
Sedzia iakich rzeczy do Sadu przypu- szczac niema.	Xlvi.		
Sedziemur rzeczy ku wiedzenu potrze- bne.	Xlvij.		
Sedzia naemny / iako ma byc karan / patrz w slowie Jednacz.	Xlvij.		
Sedzia wedle Prawa winien sedzic.	Xlvij.		
Similia iednako maja byc sadzone.	Xlvij.		
Sedziego kiedy przeswiadczyc moze.	Xlvij.		
Sedzia nie ma sedzic co mu nie nalezy.	Xlvij.		
Sedzia			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Sedzia w czym nie ma litowac nakla- du swoięgo.	xiiij.		
Sedzia w watpliwych rzeczach co ma czynic.		xxv.	
Sedziow rozmowa okolo ostatniego Dekretu.		xxix.	336
Sedzia / patrz ku temu w slowie / Urząd.			
Szesci Miaszt zjazd do Bratowa na Apellacye.	Lxvij.		
Sentencya / patrz w slowie / Oitel.			
Siedzacym w iednym Prawie / Spra- wiedliwosc ma byc iednym Pra- wem.	Xliij.		
Synowie z dzierwkami iako po Rodzi- cach rowny dzial biora.	Lxv.	i. ij. iij.	
Sierocie gdy sye ktho chce wiazac w Imienie / co ma czynic.	Lix.		
Sierota bez opiekuna nic nie moze.		vi.	
Sierota iako dochodzi Imienia prze- danego przez opiekuny.		xxxiij.	
Sierota bez Opiekuna / co moze.		xxxiij.	
Sierota / patrz w slowie / Opiekun: y w Keyestrze na Tytul / w slowie / O pieka.			xxxij.
Skarga na gardlo iako ma byc.			xxxij.
Skarga falszywa co przynosi skarza- cemu.			xxxij.
Skarga gdzie sye pocinie / tam sye kon- czyc ma.		Xliij.	
Skarb Krolewski kiedy spadek bierze.	Lxvij.		
Skarb naleziony w domu nowo kupio- nym / komu przychodzi: Odpow. Je- sli by takie pieniadze w onym domu przez tego ktory go przedal / byly z ia- z iij kiej			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Kiey omylnosci zostawione/ albo na ia- kie miejsce polozone/ albo ich zapamie- tak: tedy themu co dom przedal/ przy- chodzi/ a nie temu co kupil.			
Albo w domu nayda pieniadze/ iako skarb zachowany: Tedy iesli sye ozywa a znaydzie Pan onego skarbu/ iz ij za iaka potrzeba/ albo dla iakiego pozys- ku tam zachowal/ tedy iego bedzie. A iesli o Panu onego skarbu nie wiedza/ albo Pan onego skarbu umarl/ tedy iesli na swym wlasnym gruncie ij na- lazl/ w systek tego bedzie ktory nalazl. A iesli na cudzym gruncie nayda/ tedy albo robotnicy osobliwie na to sa wie- dnani aby szukali/ a w they mierze te- go bedzie skarb czyy iest grunt. Albo robotnicy sa naieci na inna robote/ a z przygody nalezli skarb/ tedy polowic- a iest tych ktoryz nalezli/ a druga po- lowica onego ktory iest Panem kupne- go gruntu.			
Skazanie kiedy ma byc spisane y czy- tane.			xxix.
Skazanie sedzięgo bez pozwu/ nie wa- zne.	Lx.		
Skazanie/ patrz w slowie: Ortel.			
Szkody domowe.	xl. xli. Lviij.		
Slachcica kiedy nieszczanie poimac moga/ y iako sye z poimanyim na gwalcie zachowac.	Lix.		
Slachcic iako ma byc pozywan.	Lviij.		
Slów zlych nagroda kiedy nie ma byc.	Xlvi. Liiij.		
Sluga co Panu utraci/ Pan dochodzić moze.			
Sluga			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Sluga od Pana swęgo odchodzacy co cierpi.		Liiij.	
Sluga kiedy przed czasem od Pana moze odejdz.		tamze.	
Sluga Panskich rzeczy przegrac nie- moze.		Lv.	
Sluga po zmarlym Panie/ iako rychlo myto bierze.			
Prawo Boze wzy/ zaplacic stuzby my- to naymu iego na kazdy dzien pier- wey niz slonice zaydzie. Abowiem w- bogi iest/ a tym sye tylko zywi. By snadz nie wolal ku Panu/ wskarza- jac sye na cie: A thy bedziesz mial grzech. Deut: 24.			
Sluga ktory sye wdal na laske Panu sluzyc/ z laski sye vpominac ma.			
Spec: Saxo: lib: 1. Artic: 22.			
Sluga kiedy umrze nie wziawszy my- ta/ myto iego komu nalezy.		Liiij.	
Sluga/ patrz ku temu w slowiech/ Pan/ Myto.			
Smierc rozmaitych zloczyncow.	cxviiij.		
Spadkow bliskości stopnie.	Cxv.	1.2.3.4	
Szperunk/ patrz w slowie: Arest.	Lxxvi.	Xliij.	
Spolne vsprawiedliwienie stron.			xxviiij
Spowiedz zloczyncow.		Lij.	
Sprawiedliwosci kazdy na dziedzinnie szukac ma.			ij.
Sprawiedliwy sad/ dwie rzeczy przes- kaznia.	cxpxvi.		
Starzy lzej maja byc karani.			
Statuty Koronne okolo gwałtów.		57. 58.	
Strzechy budowanie nie ma byc nad cudzym gruntem.		Xl. Xli.	
Stróz			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Stróż śatławy gdyby więźnią puścił/ iako ma być karan.			Xlv.
Sromocenie a lzenie potajemne / iako ma być karane.			xxxvi.
Świadekowie / świadczyć kto nie może.	lxxxi.	xviii.	
Świadek ieden nie waży.	lxxxij.	xviii.	
Świadekowi co kto żąda / wnet musi dowodzić.	lxxxij.	xix.	
Świadekowi wrodzenie kiedy ma być. na świadek kto sye bierze / a nie dowie- dzie / co traci.	lxxxij.	xix.	
Świadekowi słuchać ktho na rok nie- stanie / albo słuchać niechce / rzecz swo- je traci : a then który świadek miał wieść / wygrawa. A słusna tho : bo jeslibym ja biorąc sye na świadek / a nie wywiódł ich / tracił dla tego swo- je rzecz : tedy y ty kiedy ich odemnie wiedzionych słuchać niechce / słusnie rzecz swoje traciś. Vbi est enim ea- dem ratio / eadem est Juris disposi- tio. Speculo Saxonum Libro ij. Articulo 11.			
Świadekowi wiele ma być / y iako ie wieść.	lxxxij.		
Świadekowi pytania / a co świadczyć mają.	lxxxij.	xviii.	
Świadekowi naicmni co za pieniądze przysięgają / nie mają być przyymo- wani.	lxxxv.		xxij.
Świadekowi iacy mają być / co świad- czyć : fałszywi co cierpieć mają.			xpi. 22
Prawo Boże tak wezy / Deut. 19 Gdy- by fałszywy świadek powstał prze- ciw komu / winniąc go o przestep- stwo.			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
stwo. A Sedziowie by go uznali być fałszywym świadkiem / tedy wezyna to nad niem / co on był zlosliwie vmy- sli wezynie nad bratem swoim.			338
Świadekowi słuchanie o zloczynstwa.			xxiiij.
Świadekowi o dziedziczne Imienie / mają być osiedli.	xviiij.		
Świadekowi bez przysięgi / nie nie- waży.	xviiij.		
Świadekowi Rące / Wbyta / Przysię- żników.	xviiij.		
Świadek nie pozwany / ma być odzys- cony.	xix.		
Szubienica iako ma być budowana.			Li.
J.			
Tacitum Juris co iest / patrz w słowie hypoteca.			
Terminus peremptorius / co iest.			xxix.
Termin. Terminy albo czasy / w spra- wach o dlugi / o szkody / y o inne trzy- wody / które po części nie dotyczą iako Lacinney zowz / Actiones Ci- viles / kiedy strona za pierwszym poz- wem nie stanie / mają być dawane na drugą bliższą sąd po onym Sądzie / na którym był pierwszy rok. Niewiem skąd wešlo wobyczay niepotrzebnie / iż Prokuratoro. Kiedy kog dać pozy- wać na sąd / a pozwany nie stanie / zaś dać pozywać stronę nazaintz / choć wiedza dobrze / iż Sąd nie będzie na- zaintz. Jesli pozwany nie stanie / da- mu powód pisać wine przed samym Woytem. Stranicki / tedy sobie odlo- żę rok			

Reyestr do

3a rok na bliski Sad/ iakoby nie wysyst-
ko zaidno/ dac zarazem rok na blizsy
sad. To iz test przeciw Prawu/ naklad
prozny / Akcyey zatrudnienie/ iz wiec
czasem strony o rok / prawuiz sye rok/
nie mianoby zachowywac. Tak napi-
sano Spec: Saxo: lib: 1. Artic: 67. in
Textu et in Glosa: Terminus seu tem-
pus in actione Ciuili / datur ad proxi-
mum sequens Iudicium. A w Tercie:
Qui corā Iudicio impetitur/ presensq;
ibi non fuerit/ vicinum ei Iudicium
assignetur: ni enażaiutrz przed Woy-
tā/ Ale vicinum Iudicium/ proximū
sequens Iudicium / kiedy wysystka ta-
wica siada. Wysystko to sa niewiado-
mych Prokuratorow niepotrzebne wy-
mysly / ktoremi sye sprawiedliwosc ws-
lecze/ Akcyā sye zatrudnia / naklady sie
prozne mnoza / ktore Prokuratorowie
swoim Panom ku wielkiey skodzie czy-
nia/ a sobie ku pożytku/ iz ie biora/ kie-
dy glowna rzecz zyskuia.
Terminu zlozenie/ ku skazaniu.
Testament. Testamentowy opiekun nie
winien Inwentarza uczynic.
Testamentem w chorobie co moze od-
dac.
Testamentu iaki dowod.
Testamentem zona bez meza nic niemo-
ze oddac.
Testamentem czemu stojacego Imie-
nia niemoze oddac bez dziedzicow.
Testament zloczynice iako bywa spis-
ny/ patrz thez o tym w Reyestrze na
Tytu

Poiz. Arty. Cesar

Cxi.

xxx.

xxxvi.

xxxvi.

tamze.

xxxvi.

Cxxij.

Reyestr do

Tytuly/ w slowie Testament.
Trucizna ktoby sye obchodzil/ iakie ba-
danie/ y karanie.
Trucizna kupowac/ rzecz niebespieczna
M. y W.
Wbogi z milosierdziem ma byc karan.
Wniesienie cudzey zony albo dziewczki.
Wzad winien wiedziec/ czym sye kto
obchodzi.
Wzad gdy niewinnie kogo da meczyc
co traci/ a kiedy nie nie traci.
Wzad co czynic ma/ gdy zloczynice os-
sadzic nie umie.
Wzad co czynic ma/ gdy zloczynica ze-
mawszy sye zas zaprzy.
Wzad w watpliwych rzeczach/ co czy-
nic ma.
Wzad kiedy sam na zloczynice insti-
guie.
Wzad rzeczy zloczynicy odietych/ niema
biac/ patrz wyzszy w slowie/ Rze-
czy.
Wzad z kradzionymi rzeczami/ gdy ie
przyniosz/ co czynic ma.
Wzad swym nakladem subienice bu-
dowac ma.
Wzad/ patrz ku themu w slowie/ Se-
dzia.
Wargielth w Prawie/ co sye rozumie.
Wdac sye w Prawo/ co iest.
Wdowa o Hergewet obwiniona/ przy-
siega odchodzi.
Wdowa do naczynia rzemiesla mezo-
wego/ po smierci ego/ nie nie ma.
I ij Wdowa

Poiz. Arty. Cesar

xij.

Lxij.

Cxxij.

vi. xx.

xxi.

xxij.

Cxxij.

xxv.

Alv.

Alvij.

Alvij.

Li.

39. 134

Lxxv.

xxij.

Alvij.

vi.

ij.

r. 36.

Alv.

tamze.

38.

vi. xx.

xxi.

xxij.

xxij.

xxv.

Alv.

Alvij.

Alvij.

Li.

xxij.

Alvij.

vi.

ij.

338

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Wdowa / pátz w slowie / Zoná / Nie- wiadsta.			
Wiano / Zoná za żywota Meżowého/ kiedy sye wiana v pominać może.		ix.	
Wiana bliżsa Zoná po śmierci Meżo- wéy dochodzić przeciw potomkom meżowym.		viii. ix.	
Wiana gdy mąż zenie nie wianuje / cze- go sye po śmierci meżowéy domagać ma.		viii.	
Wiano / pátz ku temu w slowie / Zo- ná / Niewiadsta / y w Keyestrze na Ty- tuły szérzcy.			
Wina za niewczciwé slowa.	xi.	Alvi.	
Wina za nie stanie do sadu.	xi. 39. lx		
Wina gdy strona strona lży v sadu.	xi.		
Wina prawda / sina.	ii. 39.	24. 27.	
Wina za nie dosyc czynienie szazaniu.	xi.		
Winy albo pokupu / koby nie zapłacić czasu powinno / sluga Vrzadowy bedzie go fantował : y on fant może zarazem zastawić albo przedać. Spe- ci: Saxo: lib: 1. Arti: 53. in textu.			
Winy nie mają być odpuszczone.	xij.		
Winy Burgrabskie / y inne / iako mają być placone : Pátz wyższy o tym/ Burgrabska winá.	38.		
Wina pieniezna / przeciw Prawu Bo- żemu.	xl.		
Wina / kto sąsiada wyzywa do innego prawa.	Alvi.		
Winy przy oddaniu przysięgi.	xc.		
Wina ktho sye imnie nie swoiéy rzeczy/ pátz w Keyestrze na Tytuły / w slo- wie / Imować sye.	Cvii.		
Wina			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Wina kto sye bierze na Isca / a niesta- wi go.	Cix.		
W innym prawie nikt nie winien od- powiadać.	Alviij.		
Wierzyciel / Wierzycielowi nauki oko- lo Dlužniká.	Lxxij.		
Wierzyciel prze niepilność dnia ku pla- ceny naznaczonego / pieniedzy nie tra- ci.	xiiij.		
Wierzyciel miedzy fanty Dlužnikowe- mu brak ma. Pátz o tym w Keyes- trze na Tytuły / w slowie Dlužnik.	xv.		
Wierzyciel potomków zmarłego przed trzydziestym dniem po zmarłym / nie ma gabać.	xv.		
Wierzyciel kogo piérwéy szukać ma o dlug / dłużniká czy rekoimiego.	xxij.		
Wierzyciel / pátz ku temu w slowiech/ Dlug / Dlužnik / Fant / Deposit : y w Keyestrze na Tytuły.	xxij.		
Wybicie z Prawa rozmaitym obyczaj- em.	Lxxij.		
Wyecie / wybicie / pátz w slowie Ex- ceptiones.			
Wychodu budowanie / iako daleko ma być od sąsiada.	Al.		
Wiezienie dwoiakie winowayce.	Lxix.		
Wieznia kthokolwiek chce bronic / wi- nien Powód odpowiadać.	tamze.		
Wiezniowa vгода dobrowolna / y przy- musona.	Lxix.		
Wieznia o dlug wsadzzonego gdy V- rzad pusci / co traci.	xxx.		
Wiezien o zloczynstwo na Rekoim- stwo dany / nie bywa karany na gar- dle.	xxx.		
I iij Wiezien			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Wieżenie/ wylanie wód/ wojna/ wy- maga od Sądów.		Li.	
Wieżnia w czym trzeba vpominać przed mek.		xiij. xiiij.	
Wieżenie/ patrzyć tu temu w słowie/ Zło- czynca.			
Ugoda ma moc rzeczy osądzoney.	Lxiij.		
Wilkierz/ co jest.		Lij.	
Występ przeciw Królowi/ Crimen lese Maieft. patrzyć wyższyć o thym w slo- wie. Crimen.	Cxxv.		
Wymądowanie około zloczynstwa.		xviij.	
Wyznanie obwinionego kiedy nie wa- żne.	Lxxxvi		
Wóyt/ Wóytowska powinność.	ix.		
Wóyt na Dekret nie wotuje / tylko gdzieby sye mu widział nie słuszny/ Lawniki vpomina.	xi.		
Wóyt tylko winy bierze.	xv.		
Wóyt kiedy Wóznemu daie moc na Pozew.	Lviij.		
Wóytowska przysięga w sprawách są- dowych y nie sądowych.	x.	xviij.	
Wóyt z Przysiężniki y z Pisarzem win- ni być przy mece.		xiiij. xvi. xxviij.	
Wolanie do Sądu także ma być.			
Wolność komu dana / kiedy nie nie- waży/ patrzyć wyższyć w słowie/ Głeyt.			
Wzdanie Imienia kiedy nie ważne.			
Wzdanie Imienia iako bywa / skąd poszło.	Xlij.		
Wzdanie/ patrzyć w słowie/ Imienie.			
3. Zabicié głowy iako placę. Zabicié w obronie		xiiij.	

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
obronie. patrzyć tu themu w słowie/ Placa/ y Mejoboyca.		xiiij.	
Zabijaczów rozmaitych/ rozmaita śmierć.	Cxxviij		Xlij.
Zabijacz oycą y matri / y innych krewo- nych/ iako ma być karan.	134.	xxv.	
Prawo Boże/ temu kthoby tylko vde- rzył Rodzice/ albo im zlozczetyl/ ka- że wziąć gárdło. Exodi 21.			
Zabicié przygodné. Jesliby kto siedl ná to miesce/ gdzie sye zbiegają tu siera- mowaniu/ strzelaniu/ tu puszczeniu ná zawód / tu ciśnaniu kámiénmi/ żerdziámi/ y tu innemu cwičeniu : á támby z przygody był zabít/ albo o- brażon/ albo sye co takiego przydało/ sam sobie będzie winien : Jesli ten co wezynil dowiedzie / iż tho nie zlym v- myslem/ ale przygodnie wezynil : O tym napisano Iure Munic : Articu- lo 38. in Glosa. Jesliby theż ieden drugiego zabít z nieobaczności / nie z chuci nádwolá swoje : Jako gdyby strzelając ná ptaká/ zabít człowieka/ takiemu nie przychodzi o gárdło/ ale ná plácenie głowy. Przeto Sedzia ma w tym być opátrzny/ aby sye wy- wiádomał pilnie/ iesli sye tho zabicié stało z vmyslu z chcenia : Bo iesli tak/ tedy mejoboyca ná gárdle ma być karan. Spec: Saxon: lib: ij. Ar- ticulo 38. in Glosa. Patrzyć téż o tym wyższyć w słowie/ Mejoboyca.			
Zbiegowie / Zdrarce / Odpowiednicy/ iako mają być karani.			Xli.
Zacné			

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Zacne Osoby za iakiem występiem bywają meczoné.	Cxxv.		
Zak Alkolit bliższy do Gerady / niż sio- stra matczyna : z siostrą swoją rów- no bierze.		vi.	
Zakład / patrzą w słowie / Zypoteca.			
Zapowiedź / Zapowiedziany statek / patrzą w słowie / Arrest.			
Zaluzicy o złoczynstwo / iako w żalo- waniu ma postępować.			xxij.
Zastawne Imienie / y inne rzeczy.		xxxvij.	
Zastawne bydło gdy zdechnie / czyja szkodą.		38.	
Zastawione Imienie kto winien opia- wiać.		38.	
Zastawy u kogo sye wspominać gdy zginie.		xxxix.	
Zawieszoné dni od Praw które są.	Lv.		
Zdawanie Imienia / obyczay / skąd po- sko / y skutek tego / patrzą w słowie / Imienie.	Xlij. Xlij.		
Zebracy pod pewnym znakiem mają chodzić.	xxxij.		
Zebracy radzi ogień zakładają.		Lxij.	xi.
Zeznanie przed sadem co jest skutek tego.	lxxxv.		
Zgoda ma być chowana / zgody bliższa stroną przeciw żalobie dowód.		xix.	
Zydom które rzeczy z Prawa są zabro- nione.	xxx.		
Zyd iako pokonywa Krześcijanina.	30. 82.		
Zyd krądzioné rzeczy może kupić / Za- stawa ich.	xxx.		
Zyda w złoczynstwie Kościół nie ma bronić.		xxx.	
Zyd przy zastawie y kupnie kiedy bywa złodziejem.	xxxi.		

Keyestr do	Porz.	Arty.	Cesar
Zyd nawracający na swoje wiare / iako ma być karan.	xxxij.		
Zyda Krześcijanin bliższy pokonać.	xxxij.		
Zyd / Heretyk / o cudzą krzywdę nie ma żałować.	xxxij.		
Zyd o rzeczy zastawne kiedy zginą / iako odchodzi.	xxxij.		
Złoczynca / na rekoiemstwo nie ma być dan.	xij.		
Złoczynca nie za świeżo poimany / bli- ższy sye odwieść.	Lxxvij.		
Złochnice zeznanie ma być dobrowolné.	Lxxxvi.		
Złochnica y w dzień Swiety ma być meczon.	Cxxij.		
Złochnica o co ma być pytan na mece.	Cxxvi.		vi.
Złochnicow kiedy wiele / który pierwszy ma być meczon.	Cxxvi.		
Złochnica kiedy ma być dwa razy me- czon.	Cxxvij.		7. 18. xix.
Złochnica powołany ma być poimany a kiedy meczony.	Cxxvij.		
Złochnictwo czworako sye rozumie.		xxix.	
Złochnice Kościół bronić nie ma.		xxx.	
Złochnica który drugie wyda / mali być śmierci wolen za obietnicą.	138.		
Złochnica przez wolne przysię do Sa- du / iako bliższy odwođu.	Cxxv.		
Złochnicow rozmaitych / śmierć roz- maita.	Cxxvij.		
Złochnicy wywód przed mecą ma być dopuszczon.			xlij. xxvi.
Złochnicow pytanie po mece / iakie ma być.			xx. xvi. xxij.
Złochnice zeznanie które ma być przy- ięte.			xx.

K Z 3 3lo

Keyeste do

Złoczyńca iako postępie gdzie porzą-
dny gąyny Sąd być nie może.

Złoczyńcy wolna ma być rozmowa
z przyjaciół.

Złoczyńcy ma być opowiedzian czas
stracenia.

Złoczyńca nie ma być poion gdy go
wiodą.

Złoczyńca iako ma być przed Sąd przy-
wiedzion y obżalowan.

Złoczyńca gdy ma wywody niewinności
po wyznaniu/ iako ma postępie.

Złodziey nie każdy / y kogo rzecz kras-
dziona zastana.

Złodzieystwo dwoiaki: Złodzieie które
cehuia.

Złodzieyscy pomocnicy / też mają wi-
sić.

Złodzieyski kuniś w zaprzemiu wezynku.
Złodziey iako ma być karan.

¶ Prawo Boże wezy/ kradzioną rzecz
wrócić pieńorażko/ czworakto/ dwoia-
ko. A gdyby złodzieia na kradzie-
stwie zastano/ a zabito go: ten kto
go zabije/ nie winien śmierci. Ale
iesli szkod biaką dnia to wezyni/ wi-
nien śmierci. A gdyby złodziey nie
miał czym nagrody wezynić za swą
kradzież/ ma być przedan. Czytay o
tym Exodi 22. A iesliby kto ukradł
człowieka/ a handlował niem/ y prze-
dał go: tedy złodziey on winien ś-
mierci.

Żnaki mejoboyce/ ku zdaniu na meke.
Żnaki cudzolożnika / złodzieia / za kto-
remi

Porz.

Arty.

Cesar

xxiiij.

xxv.

xxvi.

xxviiij.

xxviiij.

xxx.

xxxij.

Alviij.

Cxxix.

Cxxx.

cxxvij.

cxxviiij.

Cxxiiij.

Cxxiiij.

xxv.

viiij. 13

34. v. f

Keyeste do

remini mają być mezeni.

Żona po śmierci meża iakié Prawo w
strawnych rzeczach ma / Patrz mie-
dzy Tytuły Sol. 35. 36.

Żona po śmierci meża bżemienna/ iak-
to rychło bżemienia dowodzić ma.

Żona po mezu kiedy trzecią część bż-
rze.

Żona po mezu żyw/ niwczym nie roka-
da.

Żona bez meża nie nie może.

Żona kiedy o cudzolożstwo nie ma być
karana.

Żona za żywota meżowego / kiedy sye-
wiana vpominać może/ y czemu.

Żona kiedy nie winna za meża długów
płacić.

Żenie dożywothney dzieci oyczyste przy-
wieraia.

Żona/ patrz w słowie/ Niewiastá.

Żwierząt szkodliwych nagroda iaka ma
być.

¶ Prawo Boże wezy/ Jesliby był wót/
któryby przed tym bódł/ a przestrzezo-
noby Pana ięć / y nie miałby go pod
strazą/ A onby zabił człowieka: tedy
y wót ma być wśamionowan/ y Pan-
iego stracon. A iesliby mu nagrode
skazano/ tedy taki ma okupić zdio-
wie swoje/ iako mu skażę. Exodi 21.

Keyestru do Porz. Arty. Cesar.

Koniec.

A ij

Przyby

Porz.

cxxviiij

Arty.

viiij.

viiij.

viiij.

viiij.

viiij.

ix.

cxxviiij

ix.

xiiij.

ij.

Alij.

Cesar

xi. xij.

343

Przyczynek do tego Keyestru/ Zapisów potrzebnych.

N Rozmowie przysięgioty wczor-
nemi w Prawie / wyrozumia-
łem z niektórych / rzecz być po-
trzebna na Miasteczkach okła-
zać formy zapisów / Przedania y Wzdania / I-
mienia stojącego / tak na wieczność iako na wi-
derkauff / dla tego / iż po Miasteczkach gdzie Pi-
sarskie miejsca ludźmi do tego nieprawnemi za-
sadzają / albo ich też mieć nie mogą / bårzo omyl-
nie takie Zapisy pisać / skąd miedzy stronami /
wielkie poswarcki rosta / y škody / a w wyższych
Sedziów około rozsądków wielka praca. A
tak tu na ostattek tego Keyestru / położyłem za
przyczynek / tych zapisów formy / których w Kra-
kowie pospolicie używają. A thu trzeba na
przód wiedzieć / iż Dom swój może kto przedać
w innym Prawie / choć przed Wziedem Kądzie-
ckim / choć Przysiężniczym. Ale kupiec onego
domu niemoże mieć zdania iedno w onym Pra-
wie / pod którym dom przedany leży. Spec: Saxo:
lib: i. Artic: 52. Lib: ij. Artic: 43. A to pospolicie
zachowują / choć kto w innym Prawie przedać

dom/

dom / choć w tym Prawie gdzie dom leży: tedy
przy przedaniu / ku koncu Zapisu wstawie mo-
cnę człowieka starszego Przysiężnika w onym
Prawie / pod którym Imienie leży / na bliski wy-
łożony Sad / albo kiedy kupiec onego domu be-
dzie chciał to mieć. A to tym kształtem.

Forma przedania Domu / z wstawie-
niem mocnego człowieka
ku Wzdaniu.

COram officio Consulari personaliter compa-
rendo, famatus N. palam & per expressum reco-
gnouit, se vero, iusto, hereditarioq; ac irreuoca-
bili venditionis titulo, vendidisse domū suam in-
tegram, eamq; liberā, & nemini obligatā, Craco-
uię in platea N. inter Petri, & Pauli domos sitā,
cum omnibus iisdem Iuribus, modis & limitibus,
prout eandē solus tenuit, habuit, & possedit: ex
Iuridica resignatione, Actis Scabinalibus Craco:
contentat: vel ex paterna, materna, aut alia qua-
cunq; successione, seu deuolutione, consequutus
est, famato N. Ciui Crač. pro summa Mille flor:
per mediā sexagenam computatorū. Nihil pror-
sus Iuris, dominię, & proprietatis, in praefata do-
mo, pro se, et suis legitimis successoribus, amplius

K iij refer

reſeruañ: verum illud totū Ius ſuum, quodecunq;
ad eandem domum habuit, in præfatū N. trans-
fundendo. Recognoscens ſibi pro eadem domo,
à prædicto N. ſatisfactum eſſe in præfata ſumma.
De qua eundem quietauit, & liberum pronuncia-
uit, perpetuē & in æuum. Conſtituens in ſuum
plenipotentem Seniorē Scabinum N. eius Iudiciij
cui illa bona ſubiacent, ad reſignandū præfatam
domum, in perſonā dicti N. emptoris: idq; in Iu-
dicio Bannito expoſito, proximē celebrañ, aut
aliàs quodocunq; id præfatus N. emptor habere
voluerit, cōmodumq; & opportunum viſum fu-
erit: & ad alia omnia, circa præmiſſa neceſſaria
faciēñ, in forma pleniffima: non ſecus atq; ſi ipſe
conſtituens & venditor idipſum ſolus faceret,
vbi perſonaliter adeſſet.

¶ Stałim Zapisem przedania/ten kto dom ku-
pil/ a Wzdanie będzie chciał mieć / poydzie do
Sadu gáynego/ y da on Zapis czytać. Potym
okaże zapisy/iałim Prawem on trzymał y tego
kupil/choć cały dom/choć cząſtki. Za tym oka-
zaniem/Starſzy Przysiężnik będzie mocnym cz-
łowiekiem ku temu oſtawionym/wzda on dom
iało Prawo albo zwyczaj na kthórym mieſcu
mieſie/ y doſyc wczynienie zezna. Kthóre Wzda-
nie Piſarz tak zápiſze.

Forma Wzdania Imienia ſtoigee-
go/przez mocnego człowiekã na co
oſtawionego.

F Amatus N. Senior Scabinus Crač: vtpote ple-
nipotens famati N. ad id præſtandū ſufficienter
coſtitutus, quam plenipotentia, autentica inſcri-
ptiōe ſub titulo & Sigillo Ciuitatis N. deſcripta,
ſeria, &c. Anno 1567. pbauit: vigore eiufdē ple-
nipotentie, domū ſui principalis integrã, liberã,
neminiq; obligatã, ſiue medietatē, ſiue ſortes, ſiue
vniuerſum Ius domus eiufdē, in platea N. inter fa-
mati N. & N. domos iacēñ: cū omnibus iſdem Iu-
ribus, modis, limitibus, prout eiufmodi domū præ-
dictus ſuus principalis, ex quibuscūq; ſucceſſioni-
bus, deuolutionibus, abſceſſiōibus, iuridicis reſi-
gnationibus, ac alijs quibuscūq; titulis cōſecutus
eſt: Eandemq; hactenus habuit, tenuit et poſſedit:
& put ex antiquo ab alijs domibus ſibi cōtigu-
is eſt diſtincta, & limitata, famato N. Ciui Crač: cū
plena faciendi & dimittendi poteſtate, Iure per-
petuo & hæreditario poſſidendã reſignauit. Ni-
hil prorſus Iuris, proprietatis, dominij, prædicto
ſuo principali, eiufq; hæredibus, poſteris, & legi-
timis ſucceſſoribus, in eadē domo reſeruañ: ve-
rum illud totū in eundem famatū N. effectualiter

* Secundum
Ius Ciuitatis,
Rakowi
nie w tych za
pisiach kła
da / dla oso
bliwego przy
wileju / który
z strony pre
scripty ma
iż: iż przeda
wca / prze
ciw tuteżny
y postronny
osobam / i
do mówią: cō
tra praesentes
et absentes, kō
rzyby sye mie
nili mieć i
kie prawo do
oneg domu/
nie winiē dā
ley brōniē ku
pcedno rok
y sześć mies
dział. Ale we
dle Prawa
pospolitego:
cōtrapraesen
tes, rok y sześć
miedział. Cō
tra absentes,
31 lat y sześć
miedział.
Przeto gōdzie
takiego Przy
wileju nie pi
szę secūdu Ius
Ciuitatis, ale
secūdu cur
sum vel ob
seruantia Iu
ris Ciuilis,

Forma y amocia

transfunden. Cauēs solēniter p omni impetitiōe
secundū Ius Ciuitatis. * Atq; recognouit autorita
te huiusmodi plenipotētie sibi concessę, suo prin
cipali p eiusmodi domo, ac vniuerso Iure domus
prædictę, esse abundē satisfactū ab ipso N. empto
re, in florenis Mille in auro Hungaricalibus, quē
libet per gross. 52. computañ. De quibus eundē
perpetuō quietauit, iuxta vēditionis contractū,
Actis Cōsularibus Craē: de Data & c. contentum.

Brwia przy tych Zapisiech / iako y przy in
nych / Condycyę wedle vmowy stron / iż też cza
sem kupiec nie wśystkiey summy razem za dom
zapłaci / część ieścze dłużeń zostanie / która sye
albo na raty zgola opiszę / Albo sobie przedawca
opatrzy / iż on dom przedany będzie w fācie
stał / pignoris loco / w ostatku dlugu / aż do zapła
ty / wedle Rat przy przedaniu opisanych. Takich
Condiciy / y wśelkich innych / ma Pisarz pilnie
strzedz / aby ie ostrożnie pisał: quoniam Conditi
ones in Cōtractibus maximē sunt custodiendę,
Iure Mun: Art: 140. in Glosa. ā z nich nawietśa
sye przyczyna do kłopotow Prawných podawa.

Brwia też takie przedawania y rozdania do
mów / iż przedawca albo potomkowie iego on
dom przedany / będą mogli (wedle lasti od kupca

sobie

przedania y rozdania Imienia.

sobie zastawionę) za też summe odkupić za kō
ra ich przodek przedał / zowę takie przedania / Po
lacy / Na Widerkauff. Laciunicy / IN VIM RE
EMPTIONIS. A po ki przedawca nie odkupi
mieśka zaś w onym domu za naymem / od tego
kto kupił / wedle vmowy. Takich Zapisow ty
pospolicie formy są.

Forma Zapisu przedania na Wi derkauff.

Coram Officio Consulari, personaliter compa
rens, famatus N. recognouit se vendidisse domum
suam in circulo N. inter N. & N. domos sitam, cū
omnibus iisdem Iuribus, modis & limitibus, quem
admodum ipsemet per successionem hæreditariā,
aut emptionis & resignatiōis titulum hucusq; ha
buit, tenuit, & possedit, siue alio quocūq; modo ip
sum concernebat: famato N. in vim tamen reem
ptionis, aliās Na Widerkauff, pro florenis trecētis
monetę & numeri Polonialis, in singulos florenos
per triginta gross. computañ, quam summā præfa
tam, ibidē stans personaliter supramemoratus N.
venditor, passus est se leuasse & percepisse, a prædi
cto N. emptore. De qua eundem quietauit & libe
rum pronunciauit. Et cōstituit in plenipotentem
seniorem Scabinum Iudicij Ciuilis N. ad faciendū

L

Iuridi

Forma

Iuridicam resignationē in vim reemptionis, dicto N. emptori in proximo hannito exposito iudicio, aut quodocunq; idipsum habere voluerit, iuxta loci iudicijque obseruationem, cui eiusmodi domus subiaceret. Tum ad alia omnia & singula peragenda, quaecunq; iudiciorū consuetudo, rei que gerende ratio necessitasque postulauerit, in omni forma & modo. Porro praefatus N. emptor, ibidem stans personaliter, promisit se circa resignationē gratiam praestiturū, praedicto N. venditori, & eius posteris, ad eandem domum eximendam, summa superius commemorata, quodocunq; ipse N. venditor, & eius posteris, hoc ipsum habere voluerint, & bene poterint.

Forma Wzdania za tym przedaniem Na Widerkauff.

Honoratus N. potestate & tanq; plenipotēs famati N. coram D. Consulibus, ad id praestandum sufficienter constitutus, domum sui principalis in circulo Cracoe inter N. ab vna, & inter N. ab altera sitam, cū omnibus iisdem iuribus, modis, & limitibus, prout eam praedictus principalis suus ex quocunq; Iuris titulo consecutus est: haftenusque ea tenuit, habuit, & possedit: Famato N. cū plena faciendi & dimittendi potestate, in vim reemptionis,

alias

przedania Imienia na Widerkauff.

alias na Widerkauff, resignauit: promittens pro omni impetitione, secundum Ius Ciuitatis. Et recognouit potestate qua supra, eidē suo principali, p eadem ipsa domo satisfactū esse, in florenis trecentis, per mediam saxagenam computatis, iuxta Acta dominorum Consulum Craco: Anno, die, &c. Ibidem praefatus N. Emptor, dedit, & contulit famato N. & eius posteris, hanc gratiam, quod domum, hodie sibi resignatam, reposita eadem 300. floren: summa, eximere possint, quodocunq; voluerint, & bene poterint.

Tu inż Kupiec maigc takie wzdanie / naymie zaś przedawcy on dom / z czynszu pewnego / wedle umowy. Do ktorého naymu (iesliby miał być) trzeba obudwu stron / aby y Kupiec zeznał / iż Przedawcy naymuie: aby theż Przedawca zeznał / iż on dom / nie innym Prawem / iedno Prawem naymu / Jure Arende / trzyma. Takiego zeznania Formy są pospolite / albo ich theż strony zaniechają / tylko to Cyrograffem albo Intercy, są między sobą opatrzą.

A iż przy takim przedaniu / zawždy sye to potazuje / iż ono Imienie lepsze jest / niż summa w Widerkauffie opisana: a trafia sye theż na Przedawce chudoba taka / iż nie ma czym wykupić / y owsem iż mu więcej pieniędzy potrzebą / dla te

8 4 go one

go one łaskę / która mu jest ku wykupieniu zostawiona / y one lepszość / Prawem dziedzicznym / temu ktho pierwey kupno na Widerkauff ma / odstepnie : a Prawo widerkauffowe / kthore jest doczesne / na wieczność / ad Jus hæreditarium / przez takie odstąpienie / odmienia taką Formę.

Forma odstepu łaski y lepszości w Widerkauffie.

Coram Iudicio personaliter comparens, famatus N. vltro recognouit & per expressū fassus est, se gratiam & omnem meliorationē, quę ipsi quoquo modo competit, & cōpetere potuit, possitq; ad domum in circulo Craco: inter N. & N. domos iacē, cū omnibus iisdem Iuribus, modis, & limitibus, quemadmodum ipsemet per successionē hæreditariam, siue hæreditarię resignatiōis titulum, habuit, tenuit, & possidebat, effectualit̃r abscēssisse & condescendisse famato N. Nihil Iuris, dominię, proprietatis, & propinquitatis, super eadē gratia, melioratiōeq; domus sibi suisq; posteris, reseruā: sed illud totū in eundem N. efficacissimē & vberimē in perpetuum, & Iure hæreditario transfundendo. Recognoscens sibi ab eodē N. pro hac gratia meliorationeq; domus in toto satisfactū esse.

I Niektory tak czynią / y za rzecz beśpiecznię

sa roz

sa rozumieią / y przystoynię jest / y pewnię wedle Prawa / kiedy ten ktho kupi dom na Widerkauff / y wzdanie ma na Widerkauff. A chce potym mieć na wieczność Prawem dziedzicznym : nie stara sye o tho / aby mu Przedawca odstąpił łaskę wykupną / albo lepszość domu. Ale kupiwszy lepszość / uczyni tak z vmowy spólney z Przedawcą. Jezna iż od przedawce pieniądze przyjął wedle Zapisu Widerkauffowego / y będzie go z nich kwitował : y zaśie mu on dom / który tylko na widerkauff miał / wzda. A przedawca potym po przyięciu onego wzdania / dopiéro mu ze wzystkim dziedzicznym Prawem / nowe wzdanie czyni. A przeto w takiej sprawie / dwoiakię wzdania potrzeba / tak / iż then co na Widerkauff miał dom wzdany / zaś go od przedawce znówu na wieczność przyymuie / według form na wieczność pierwey opisanych. A to bywa droga pewnięsa ku otrzymaniu Imienia Prawem dziedzicznym.

I Wiąza sye za temi Zapisy / Prawa kthore Sąsiedzi między sobą winni zachowywać / około spólnego budowania albo murowania ścian / grodzienia plotów : wiele ieden drugiemu / a kiedy placu swoięgo wstąpić winien / kiedy nie winien. Także około pieców / kominów / dachów / okien / rynien / wychodów / studzien / staień / chlewów / beżepienia drzew rozmaitych / nasadzenia chmielów. Jako sye w tym wedle Prawa / albo też y z zwyczajū zaś

L iij chować

348
Droga pewnięsa ku
odmienie
niu wzdania
Widerkauffowego na
Wzdanie
dziedziczne.

chować mają. O tym jest nieco napisano w Artykułach fol. 40. 41. Wszakże tu sępsiemu wyrozumieniu / o kolo grodzenia plotów / czynienia dachów / to jest w Prawie opisanie.

Kiedy gruntu swoięgo część winien grodzić / nie występując z granic swoich. Bo iesliby przez to niegrodzenie trąsily sye iakie škody Sasiado- wi / winien ie będzie nagrodzić. A iesli sye same- mu škoda przyda / sasiad nie winien ich płacić : ale sam sobie takich škod będzie przyczyna. Iure Mun: Art: 126. Sp: Sa: li: ij. Art: 49. 50. li: ij. Art: 66. **W** Głozie tak napisano: Niektórzy powiadaia / iż thakie grodzenie / ma być na zwys / iako czlo- wiek : albo iako ieden siedzec na koniu / reka za- siac może / a to pospolicie zachownia. Niektórzy powiadaia / iż na zwys kolan: Niektórzy / iż to iest na woleý Drzedowey / iako ma być grodzono : A to gdzieby w tym nie bylo iakiego zwyczaju / al- bo Statutu osobliwego.

J Ktoby sye o to starał / aby miał cudzego grun- tu część zaymować / albo posiadać / a w tym był pokonany: tylo traci swoięgo / ile chciał odiać sa- siedzkiego. Spe: Sa: lib: ij. Art: 50. in Glofa.

J Kto Imienie swoje praciem grodzi / ma tu gruntowi swoiemu / konice pracia / albo iako zo- wa / plocine obracać / aby przez to znano / iże on

plot

plot iemu należy. Jako theż kiedy znać chcemy czyia iest sciana y komu należy / stad dochodza : S ktoręy strony gwoździowe głowy sye pokaz- zuia / z ktoręy strony gwoździ bija / thego sciana iest. Ibidem in Textu, & in Glofa.

J Kto grunt albo rola swoje / chce ograniczyć / wolno mu to uczynić iako y czym sye mu będzie podobalo / wezwawszy tu temu sasiadow / ktor- zy z drugiey strony grunt mają.

J Drzewa wszelkie kto chce sadzić / ma to czynić na piec stóp od cudzey granice / oprócz Oliwnę y figowę drzewa / które ma być sadzone na dzie- wiec stóp od sasiadzkiej granice / dla tego / iż sye takie drzewa daley rozkzemiaia / y przez tho sa- siadom škode przynosza. Wszakże w tey mierze / iesli tho prawda albo nie / kaze sye Prawo Ora- czów dokładać. Ale pospolicie w thym zwyczaju / iów / z dawnęgo zachowania przysrzegaię. Ibi- dem in Textu & in Glofa.

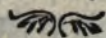
J Zadnemu sye nie godzi dachu swęgo budowaa- nia na cudzy grunt puszczać / albo co takiego bu- dować: skadby do sasiada cięc miało. A tho sye ma rozumieć / iesliby niebyło przyzwolenie sasie- dzkie : ale gdzieby sasiad zezwolil / albo thak ono budowanie Koł s pokojem stalo / inż tak dla tey dawności / on dach albo które inne budowanie

stać

stać może. Iure Muni: Artic: I 26. S. S. Ii: ij. Art: 49.
I Jesliby ktho sąsiadowi swemu iakie Prawo
 postanowić miał/ winien to wdzielać spólną w-
 mową/ y słusznym postanowieniem. Ibidē Spec:
 Saxo: lib: ij. Arti: 49. in Glosa.

I Jesliby dwa sąsiedzi mieli domy o iedney ś-
 cienie/ a dom iednego był wpadły/ a ieden sąsiad
 opowiedziałby to Drzedowi: Drząd rostkaje mu
 aby do dwu niedziel obwarował/ aby szkoda nie
 była/ Potym do tegodnia/ Potym do trzeciego
 dnia: Na ostatek do dwu dniu. A gdzieby tego
 nie uczynił/ thedy go Drząd będzie karał/ y wi-
 ne z niego wezmie/ A sąsiadowi szkoda obwaru-
 ie. A iesliby sąsiad nie skrzył przed Drzedem/ a-
 ni żadał o obwarowanie szkody/ a w tymby czasie
 budowanie na dom sąsiedzki wpadło/ przedsię
 szkoda będzie winien nagrodzić. Albo drzewa/ al-
 bo co takiego coby na plac sąsiedzki wpadło/ są-
 siad bierze. Spec: Saxon: lib: ij. Arti: 49. in Glosa.

I To wszystko co syc na ten czas przypisało/ niechay be-
 dzie tu cześć a chwale Panu Bogu/ y ludziom tych Praw
 niewiadomym tu przestrzeżeniu szkód/ y zachowaniu
 spólney miłości/ aż co potym Pan Bóg
 większego zdarzy. Amen.

Prawa Wądebur- skiego/ do Drządu y do Artykutów piérwey po Polsku wydanych. Wspra- wach tego czasu nawieczey kłopotnych/ o tegoż Prawa Wądeburs. przydane.

I Co syc teraz nad piérwszą Edicią przez tegoż
 Autora przyczyniło/ Summą Tytułów naprzód
 położoną/ a koniec tych Książek pokaze.

I Na rostkazanie Króla iego Miłości/ żaden nie ma tych
 Książek y innych przez tegoż Autora piérwey wydanych/
 drukować/ w państwie iego Królewskięy Miłości: ani
 indziej drukowanych przedawać/ króm przyzwolenia Au-
 tora tych Książek/ do Széści lath/ pod wing
 w przywileiu opisane.

CRACOVIAE, IX MARCII.

Lazarz Andrynowic Drukował.

M. D. LXXIII.

Ná zacny Herb Jego mności Pána
Jákubá Rokosowskiego/ Kástellaná
Grzemskiego. etcet.

Janá Ponéthowskiého Wierše.

Ten Kleinot posēdl zdómu ták staróżytného
Z Narodu též zdawná v Ludži wśech sławného.

Glaubiczem

Glaubiczem go zowią, o którym dobrze wiemy
Który wprzód wysēdl sstróny Niemieckiey cneý ziemi,
Táki Herb wCzechach nósi Krynecki zRónowá
Tákž též ten zacny Pan wPolsce zRokosowá,
O którym iest v ludži wśech piekné mniemánie
Bo sye wynayda wielkie pochwały w tym Pánie,
Ziego wprzymości ku Rzeczypospolitey
Vsiluiac aby byl wśytkim znákómity.,
Ten Kárp czynny zPotoku iest przežroczytého
Kto go nósi zá Herb, iest sērcá spánitégo:
Gdyž tá Rybá telko sye kocha wczystéy wodžie
Przegládáiac dáleko o swoieý swobodžie
A iáko sye odmetem časem též zabáwi
Wnet sye též zámiešána, swiátá pretko zbáwi.

In eadem Pentastichon Lat.

Squammosi Pisces primi docuere magistri,
Quo Lorica foret conficienda modo:
Cumq̃ suis referant Arma Orbicularia squammis,
Coeperunt Equiti Stemmatis esse loco.
Tu quoq̃ LECHLADVM ROKOSOWI, magne Senator
Inclita Cyprini Stemmata Piscis habes:
Cum sis GLAVBICLÆ decus, & pars maxima gentis,
Qua benè Theutonico nota sub axe fuit.
Floreat, & quot habent fluuiales oua Cyprini
Tot ROKOSOWIADAS proferat ista domus.

Steph: Aychler S.F.

A ij.

**Wielmożnemu Pá-
nu / pánu Alkubowi Rokosowskie-
mu / Kancelarowi Szemskiemu/
Stároście Gstrzeżowskiemu: w Wiel-
kiej y Králey Polski Celnikowi gło-
wnému. etcet. Pánu swemu
Miłościwemu.**

A dobrego zdrowia sławney pámieci Wielmożnego pána Stármistráwa Spláwskiego/ Kástelána Miedzyrzéckiego / w Celnym Vrzedzie towarzyśá w. M. Miłościwy Pámie: będąc iá ná posłudze Celnéy / zebrałem / y z Lácińskiego ięzyka ná polskie przelożyłem niektóre Práwa Miestkie pod pewnymi Tytułami z Ksiąg Práwa Niemieckiego Speculi Saxonum & Iuris Municipalis Mayeburgen: które ónych także y tych kłopotnych czasów napotrzebniejsze być rozumiałem / które są nawiecéy miedzy ludźmi in Praxi. A przy niektórych Rozsádek zacnégo meżá Janá Cerázyna Wóytá wyższego práwa Máýdeburstkiego Zamku Krákowski: Ksiázek iego Lácińskich/ Locorum communium Iuris Mayeburgen: niektóre z Práwa Césarskiego/ iuxta Allegationes Iodoci Damhouderij in Praxi rerum criminalium, w tych zwołaszá sprawách/ o których w Práwie Máý-

deburstkim

Przemowa

deburstkim máło pisano: gdyż Práwo Máýdeburstkie w Miestkich Sądziach káże się dokładać Práwo Césarskich coby się w Máýdeburstkim nie náydowało. A nápisaniem był óny Tytuł ku sferśemu wyrozumieniu pewnych postęptów Sądów y Práw/ które w Porządku Sądów Miestkich piérwszey pracy moiey y w Artykułach są opisane: niektóre ku dobremu rozsádkowi wiele przypadeków/ które się tych czasów miedzy ludźmi często tráfiá: niektóre ku zábieżeniu wiele błędów/ które się w Miestkie sądy nie wiedziéć skąd wtoczyły z škodą w bogich ludźi/ z náchylem spráwiedliwosci: y pusiłem to był ná świat pod imieniem á obróną námiennionego sławney pámieci pána Miedzyrzéckiego/ podawájąc to wszystko pod rozsádek ludźiom w Práwie biegłym / á ná swóy się rozum nie sádząc/ quoniam NODOSA SCIENTIA IVRIS. iż náuka Práwa iest zebáta á wészowáta: y znam tho/ iż nie moiey głowy iedno temi máłymi początkami Miestkiego Práwa (quoniam absq; parvis magna constare non possunt.) Chciálem tego wczónego/ w tym Práwie biegłego/ wyzwać/ ktróby rozgniewawszy się ná mie/ y moiego/ iesliby trzeba pocieszał / y co wierszego zbudował: do tego czasu/ żaden się ku temu ieszcze nie ozwał. Także iá M. Pámie/ gdy m obaczył/ iż tá praca moia ludźie nie gárdzą/ cum necessariis negociis & curis Telonii essem uacius: przypisálem teraz do ónych Tytułów / Práwa inter Locatorem & Conductorem. Dominum & Emphiteutam, Dominum & Servum, Iudicio excellentis uiri D. STANISLAI Aychler Aduocati Iuris supremi, (qui nostra etate Pater & Princeps Ciuili-um Legum merito dici potest) bázro potrzebne. A poniewáz inż pan Bóg piérwszego pána/ Prácey moiey obrónice do chwály swéy ad eternam requiem powoláć raczył: żaden mi iny nie przypadł ná myśl/ komu bym tę pracę moie teraz nowo Drukowaną stem przypisem/ przypisáć/ offyárowáć/ y pod czytém imieniem z nowu miedzy ludźi pusić miał/ iáko pod imieniem y láskawą á miłościwą obróną w. M.

A iij

mego M. pána/

Spec: Saxon:
Lib: ij, Artic:
36. Et lib: iij,
Artic: 44.

Ku panu Jakubowi Kołoszowski.

meo M. pana/za wważeniem tych przyczyn: Przodkiem/
Jes w. M. jest Panem y Dobrodzieciem moim miłości-
wym: abym tem wpominkiem maluczkim posługi moiey
in Repub: iakazkolwiek jesth/ takę wdzięczność ktoraby na
wieki trwała/ pokazał. Druga/ Jz pod zwierzchność
w. M. dał pan Bóg wiele poddanych/ ktorzy tą pracą mo-
ją/ mam za to: iesli nie w Sirakowie/ tedy wżdy w Mar-
góninie/ albo w Kołoszowie gárdzić nie będą: gdyż inne
Miaśta y Wsi w Koronie Polskiey nie gárdzą: która ia-
tęz ile ziemie jest ku pomnożeniu sprawiedliwości poda-
wam: czego teraz záprawde in hoc INTERREGNO thym
wiecey potrzeba. Abowiem/ Prorok grozi mówiąc: Multipli-
cata est iniusticia & incontinentia super terram, Conuenient populi, & Re-
gnabit quem non sperabunt. Przywiódłá mie też ktemu peritia Lea-
gum, ingenium uiuax, eloquentia grata, które w w. M. ludzie wi-
dzą y wystawiają/ abyś w. M. mój M. Pan/ mnie sluge
swęgo/ ieslibym w czym wblądził/ łaskawie in Spiritu lenitatis,
napomniéć/ náuczyć/ y ná drogę náwieść raczył. Nie mó-
wie przy tych dároch Bostich/ o wielkiey zacności y o wiel-
kim zawołaniu Imienia w. M. bo to każdy widzi: iż nie
dármo pan Bóg w. M. inter illa Lumina Regni, ktorym wshy-
stko Rycerstwo Polskie/ stany swoje/ Práva swoje/ Wola-
ności y wshykki przypadki zwierzyło/ posádzić raczył: Dos-
syć mnie jest téy zacności a miłościwéy łaski w. M. mego
M. pana/ ku temu używać iakóž y używam/ prosić y nie
niewątpić/ iż/ iakos mnie w. M. z dawna jest mym M.
Panem / tak též y mnie y dziatek moich y téy pracéy mo-
iey ná potomné czasy łaskawym a Miłościwym obrońcą
być / & hoc exiguum gratitudinis *u. v. k. u. s. u. v. o. p.* odemnie sluzebnie
ta swęgo życziwego łaskawie przyiąć raczył: przykładem
y inych wiele zacnych Pánów / ktorzy takowych prac łas-
kawym przyiećim y wdzięczności pokazniem tym ktorzy
sye iemi bawia albo bawie chcą/ ku wietśm a ku znácz-
nieysm ná potym pracam pobudzić. Strym sam siebie

y p osługi moie

Przemowa ku panu Kołosz.

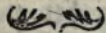
y posługi moie w łasce w. M. mego M. Pana zálecam/
winusiąc w. M. memu M. panu ná ten nowy Rok y ná
inych wiele/ aby w. M. Pan Bóg ze wshykktá Sámilią w
dobrym zdrowiu dlugo chować y we wshykktich sprawách
ad gloriam nominis sui & Reip: salutem szezescić y błogos-
ławić raczył.

Dan w Brátkowie z domu Koslinskięgo dzierz-
wy w. M. w dzień Tłowęgo Látá.
Roku 1573.

W. M. mego M. pana vprieymie
życzliwy y powolny sluzebnik

Bartosz Groicki/ Pisarz
ná Cle. R. kórnory Brat.

Ad Generosum

Ad Generosum ac Literatum Virum,
MATTÆVM MISOVIVM, in Przy-
byławice Hæredem, Arcis Craco-
uiensis **BVRGRABIVM**.

Andree Tricesij Equitis Poloni, SAPPHICVM.

CVM tibi cœli **DEVS**, atq; terre
Arbiter summus, dederit beatas
Ingeni dotes, simul & disertę

Munera linguę.

Ecquid arrepto calamo per orbem
Spargere exemplo Lachicum Magistri
Docte **MISOVI** tua scripta cessas

Deditus aule?

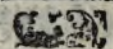
Cernis vt Leges poliat **GROHICI**
Cura Ciuiles, studijs in isdem
Qui tibi fido teneris ab annis

Iunctus amore est.

Et tui fructum studiij reposcit
Arte gens præstans generosa belli,
Nec minus **LEGVM**, & studiosa Iuris
Massouitarum.

Scilicet debes Patrię id petenti:
Quin idem manes tenui Sufurro
Sæpius te **PRILVS II** monere
Iurè putamus.

Nam.

Nam tuę, cœli petiturus arcem,
Hoc opus cæptum fidei reliquit:
Fac moram ponas igitur, datamq;
Lampada sume.

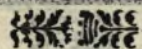
Illius certam methodum secutus,
Vtiles scribas Patrię libellos:
Sic tibi laus hinc moritura nullo
Tempore surget.

Ad Autorem Libri, Matthæus Misouius
BVRGRABIVS Cracouiens.

DOcte, nec inuideo, rursū tua scripta Grohici
Cum fructu vendet Bibliopola suo:
Cum fructu vendet Pressoris, & ista legentis,
Cum fructu vendet, Bartolomæe, tuo:
Quem tibi sparsa feret Lecchæas fama per oras,
Hæcque tui precium grande laboris erit.
Ast ego non paucis feriari fortè videbor,
Masouij quod non publico Iuris opus
TRICESIVS certè quo vate Polonia gaudet,
Sæpe, scio, nostrum postulat officium:
Admonitu cuius confecta volumina Legum
Sunt mihi, sed, nondum publica facta, iacent.
Nam simul atque duas coniūxerat **VNIO** gentes,
Vnus Rex, & Lex omnibus **VNA** placet.

b

Ad Barz

Ad BARTHOLOMÆUM GROHICIUM ope-
ris huius Autorem, amicum veterem
& familiarem.

ANDRÆ TRICESII:

Epigramma.

Clules tanto ingenij quod acumine LEGES
Digeris in classes, BARTHOLOMÆ, suas.
Difficilesq; locos explanans, inuia quondam
Peruia nunc magna sedulitate facis.
Esse mihi dignus præclara laude videris,
Qua potes hac Patriam quod ratione iuuas.
Quin etiam dignum grandi mercede laboris
Iudico, quando tui cerno laboris onus.
Scilicet id fieret, sua si bona noscere vellet
Quod solas stultè, vulgus, adorat opes.
Vulgus adorat opes, diuini at Iuris, & alme
Iustitiæ ratio maior habenda fuit.
Ergo quod ingratum cessabit tradere vulgus,
Vti consilio nam meliore nequit.
Hoc tibi Iustitiæ præses DEVS ipse reponet;
Semper erit studij laus quoq; magna tui.

Summa Tytulow.

Summa Tytulow w tych Książkach
opisanych.

Gierada/	Folio	I.
Hergeweth		9.
Dziedzictwo		11.
Spadki / bliskosci na figurze łacinskiej y Wy- klad tej figury.	16. 20. 21. 22. 23.	
Reguly o Spadkach Osob pobocznych y wzgło- re idacych.		24.
Puste dobra które Dziedzica nie mają.		25.
Kozmair Dzieci y Rodzicow. Prawa ich.		28.
Deposit/ Rzeczy dane ku schowaniu.		32.
Cibaria domestica / żywnosc domowa.		35.
Posag. Wiano. Pytania okolo wian.	37. 44.	
Bzemienna Niewiasta.		55.
Przedanie/ Kupno. Pytania okolo kupna y prze- dania.		57.
Zastawa. Pytania okolo zastaw.		64.
Arest. Zapowiedz. Postempek z Arestu.		82.
Sequestr.		100.
Vendicatio / Dochodzenie albo Imowanie sye rzeczy.		101.
Repressalie/ Ciężanie ludzi z inych państw.		105.

b ij

Wyzwole-

Wyzwolenie z Powołania	111.
Interrogatoria przy świadectwach.	124.
Obyczaje albo Ceremonie Przyśiąg rozmaitych.	117.
Testamenty	125.
Opieką.	139.
Brzucenie z Rzemieśla dla Psą.	146.
Monopolium	151.
Appellacya / Ostatni Sedziowie.	156.
Przedawanie. Kupowanie Urzędów.	164.
Gospodarz. Najemnik.	170.
Pan. Sluga.	181.

Przydutki

Przydutki do Porząd- ku y do Artykułów Prawa Saksy- deburskiego.

Gierada.

Gierada: są ty rzeczy/
którekolwiek Pannie
idącey za mąż ku o-
chodożności iey/ przy
posagu dają: które
ona w dom do meża
przynosi: Stąd ią też
zową Greckim slo-
wem/ Parapherna:
co sye wyklada/ Wyprawa albo rzeczy przy posa-
gu. A posag iest dar meżowi za żoną dany ku z-
nośeniu y pociesze przypadłych ciężkości w mał-
żeństwie: łacinnicy/ Dotem zową. Ten który
wyłożył Niemieckie prawo/ łacinnym ięzykiem/
nazwał Gierade/ vtenfilia Speculo Saxon: Lib: 1.
Artic: 27. Ale tego słowa vtenfilia w tym na-

Gierada.

Parapherna.

Vtenfilia.

A

zwisku rząd

zwisku rzadko używają: pospolicie wszyscy rzeczy tu wbirowi a o chędostru niewieściemu należące / które żona przy posagu do Meza wnosi / Gierada po śmierci żeniny zowaz. Nazywają też tym słowem Gierada / naczynie wszelkich Rzemieślników / Sprzet domowy / y pospolicie mówią / Giat / Szczebzuch domowy / Naczynie. Iure Municip: Articuli: 23. Tu rzecz jest o tej Gieradzie / która sę w ochędostrwie niewieściu zamyka / którą też y Parapherna y vtenilia łacinnicy zowaz.

Różność Gierady w prawie Niemieckim: y stę różności poswarci.

Alko Prawa Sasié Niemieckie wedle różnych stanów ludzi na trzy części są rozdzielone: Jedno Lenne. Drugie / Wszystkim ludziom w Sasiéy ziemi pospolite. Trzecie / Nieskie Maydeburskie: tak wedle tej różności a rozdziału / każda część ludzi ma własną sobie opisaną Gieradę / dla tego iż rozmaitego stanu ludzie z różnymi rzeczami / z różnym wbiorem / z różnym domostwem każdy wedle stanu swojego / Córki swoje za mąż wyprowadzają: z której różności / wielkie poswarci między ludźmi

mi o Gie

mi o Gierade w Polsce bywają / gdzie sę po dług Praw Niemieckich rządzą: iż kiedy sę o nie prawo toczy / każdy chce do siebie przyciągnąć spadek Gierady / a sobie więcej niż drugiemu życząc / mówi tak: To mnie prawem Sasiem Niemieckim tu Gieradzie należy. A drugi mówi: Tho prawem Maydeburskim nie tu Gieradzie / ale tu Dziedzictwu: moje to / nie twoje. Przeto kiedyby sę miała rzecz toczyć o Gieradę / okrom różnice y kłopotów / musiałby rzeczy tu Gieradzie należące Wielkierzem znacznie mianować: Albo o niej wedle samego prawa Nieskiego Maydeburskiego albo samego Sasiiego rozstrządek być / wedle Textu ścyregó: oprócz Głoz po Tercie y na Kraiu położonych. Abowiem nie które rzeczy prawem pospolithym Sasiem do Gierady służą: a zaśie tyż rzeczy prawem Maydeburskim do Dziedzictwa nie do Gierady. iako Gesi / Owce / prawem Sasiem do Gierady należą: iesli ie pani młoda do meza na gospodarstwo z sobą wniosła. A zaśie / prawem Maydeburskim / tylko ty owce które na pastę wyganiają / tu Gieradzie służą. A inne które w owczarni zamknięte / tu Dziedzictwu. Krowy / cielęta / kony nie w stadzie bez perá chodzące / do posagu y do Gierady prawem Sasiem pospolithym należą.

A ij A zaśie

Ius Saxonicum triplex.
Feudale.
Provinciale.
Municipale
Maydeburgense.
Cerafini.

A zaśie prawem Maydeburstim do Dziedzic-
twá. Spec: Saxon: Lib: 1, Artic: 24. in glosa. Skąd
bywają kłopoty wielkie/ gdy podług they różno-
ści praw/ krewni o Gierade między sobą sprawę
mają / sądząc sye na tych prawiech różnych / ied-
ni na Sástim dnuży na Maydeburstim. A
iż sye pospolicie prawa Maydeburstkiego wiecéy
dokładają / przeto thu puszczamy na stronę pra-
wo Sáskie/ Lenné y Pospolite/ które zowa Feu-
dale y Prouinciale o Gieradzie / poloze tylko co
wedle samego prawa Mieyskiego Maydebur-
stkiego / właśnie do Gierady należy z Textu sa-
mego Łacinskiego z Niemieckim Exemplarzem
porównanego.

Co do Gierady wedle samego Pra-
wa Maydeburstkiego należy.

Do Gierady wedle Prawa Maydebur-
stkiego thy rzeczy należą: wszyscy śaty
niewieście / sukna y plothno ku ubioro-
wi niewieściemu przykroione / które białe gło-
wy zwykły nosić y w swej mocy mówić. W-
szystko złoto y srebro/ które tkane jest ku ochedo-
stwu niewieściemu. Wszyscy pierścionki y ceta-
kowe zapinania: Paści okowane/ z iedwabiu tkan-

ne: Manelle

ne: Manelle albo ochedożności ręczne y zawie-
żenia. Przykrycie łóżne/ prześcieradła/ botuchy/
bodlochy/ firhanki / łóża/ wezglowia / poduski/
obrusy / panwie/ Browarne naczynie ku naymu
należące/ Kociel do prania / strzynie z wiekami/
Len/ przedzą prana y nieprana: Księgi na ktho-
rych niewiastry zwykły czytać: gesi/ kaczki/ owce
które na pasza wyganiają. **A** iesliby mąż
kramarz albo kupiec był/ kthoreby takowe rzeczy
przedayne zwykły mówić/ iako są koryny/ opon-
ki/ kobierce / tych niewiastra otrzymać nie może/
tylko coby ku ochedożeniu iey komory albo gma-
chu należało: nawiecéy s tych po trzech sztuk ku
ochedożeniu gmachu iey. Jesli thej mąż zwykły
goście chować a pościeli gościnnéy wiele miał/
s tego ona wiecéy otrzymać nie może / iedno co
wyższej namieniono: to jest po trzech sztuk. (A
ty rzeczy kthore thu są mianowane/ mają sye tak
rozumieć: iesli żona do meza Gierade wniosła/
iako owce: Abowiem iesli mąż miał przed thym
owce swoje własne niż żone poiał / do tego ona
która po zmarłej przyaciółce Gierady dochodzi
żadnego prawa nie będzie miała. Ale coby w
inszym ochedostwie niewieścim było/ tho blizsza
po zmarłej bierze: mianowicie to wszystko co żo-
na do meza wniosła) A gdy żona umrze mezo-

A iij wi/ tedy

¶ Owce ktho-
re w Owczar-
ni zamykają
do Posagu
należą: iako
y konic/ krow-
y/ wieprze/
y inne co ku-
pa chodzą.
Specu: Saxo:
lib: 1, Artic: 24.

ista in paren-
thesi posita nō
habentur in
Exemplaribz
textus germa-
nici, sed infer-
ta sunt textui
ex margina-
libus Anno-
tationibus.

wi / tedy przyrodna bliższa po żenie Gierade bierze. A wszakóż w ten sposób / iż ma meżowi zostać / wiec wślane tożę tak iako było za żywota żony iego. Nad to / ławe z wezglowiem / stoł z obrusem / recznik / stołek poduszkę nakryty zostawi. Thęż przerzeczoną bliższą kthóra Gierade bierze / do ja / dnych rzeczy śniednych nic nie ma. Iure Municipali Articulo 23, in Textu.

¶ Wszyscy tedy rzeczy w ochodoftwie niewieścim / sprzetem domowym mianowanym do Gierady należą : ale tho tak trzeba rozumieć / iże z ó / nych rzeczy / z ónego sprzetu krewna na kthóra Giera / rada przypada / nie wiecéy ma brać / iedno thýlo ile óna zmarła iéy przyiaciółką takowych rzeczy / takowego sprzetu do meżá swoiégo w dom w / niosła / kthóre po iéy śmierci zostały : A za času iéy żywota nie są albo znoszone / albo na iaką po / trzeba obrócone. Bo by tho była wielka niespra / wiedliwość / złupić meżá stych rzeczy / kthóre ón swoim kosztem za času małżeństwa ku potrze / bie domowéy albo ku pocztinowości swoiéy spra / wil. ¶ Przydane są Iure prouinciali Spec: Sax: Lib: i, Artic: 24. inne rzeczy do Gierady należące / kthóre w prawie Maydeburstkim nie są mianowa / ne / iako strzynki / reczniki / miednice / lichtarze / kołnierze / wienice / zwierciadła / igły. Chąmże na

krain w

krain y w głózie / przypisane są różnice około téy Gierady / iako niekthóre rzeczy Prawem Sastkim do Gierady służą : a tyż zaśie prawem Maydeburstkim nie do Gierady : iż téż sady tylko powse / dnie nie drogie do Gierady należec maia. Dm / dzy nie tylko kociel do prania / do Gierady nale / żec rozumieia / Ale thęż y do wárzenia piwa kthó / ry nie iest w mur wprawiiony : ale go innym za / pieniądze náymuia / kthóry z miéscá na miéscie ru / szyć może. Okolo owiec téż niezgodá. In Spec: Saxon: lib: i, Artic: 24, stoi / iż gesi / owce / do Giera / dy należą : a prawem Maydeburstkim / tylko thý / kthóre na pasza wyganiaia. Na krain potym Glo / za powiada : iż Lipsen, inaczey rozumieia : wśak / że pospolicie tak sýe wszyscy domyslaia / secundum communem opinionem : iż tylko ty owce do Gie / dy należą / kthóre przed pastérzem chodzą. Ale kthó / ré w owczarni zamýkaia / do posagu liczą. Z kthó / réy niezgodności praw dosýc wiec kłopotów y / zaiatrzenia miedzy krewnymi roście : y choćby / dobrze ty prawa o Gieradzie zgodné były / przed / sýe gdy rzecz idzie o Gierade / rzadko bes kłopo / tu bywa : a to stad : kiedy przyydzie sprawa oko / lo Gierady po śmierci żeniney / gdzie Dzierwki / własnéy niemają a Syn iest / A za ón Syn nie za / krawiowionego serca będzie przeciw óney przyia /

ciólce / kthó

¶ Niezgod /
ność praw o
Gieradzie :
różnice mie /
dzy krewny /
mi czyni.

¶ Prawo o
Gieradzie /
choćby zgo /
dne były / ró /
żnice czyni.

Iure Municipali
Articulus 23. in
Glosa.

Gerada secundum
Ius Provinciale SA-
xonum.

ciotce / kthóra będąc od matki iego trzecim albo
czwartym Stopniem dalsza / przed nim bliższym
stątek matki iego w Gieradzie bierze: a za sye
thakże syn przeciwko siostrze własney nie żaig-
trzy / gdy będzie patrzał na nie / ona bierze: a on z
iednego żywota z siostrą pośedzły nie ma bracie.
Także y brat żenin bliższy: a żaby sye nie żrucił
przeciw onym dalszym widząc iż biorą: a on po
siostrze będąc bliższy nie ma bracie. Rzeczysz po-
dobno / Nic synowi po wborze niewieści / dzie-
wce to należy: sam też syn Hergwet bierze: a tak
dobrze to prawo o Gieradzie. Pytam cie naprzód /
Za z niewieścię sęaty mekka nie będzie: widam
iem ia dosyć takich sęat niewieściach sędziwych /
iż z drugiey byłaby dosyć dluga synowi Kewe-
renda: także za pierścionki y inny Gieradny stą-
tek kthóryby na syna w równym dziale z siostrą
po matce przyszedł / a żaby Ksiąg nie sprawił y
innych rzeczy snadnie ku swoiemu pożytkowi
nie obrócić: Albo / iesliby był syn żonaty / dziatki
mając: wszyscy ty rzeczy Gieradne / takby mu ku
pożytku iako y siostrze przysły. Pytam cie też /
gdy prawo wkaże / iż Akolit z siostrą Gierade
bierze / co Akolitowi po Gieradzie: nie wierzę te-
mu / abyć Akolit w niewieścię sęacie miasto re-
werendy / albo w czepcu miasto biréthá chodząc

miał: będzie

miał: będzie tho vmiat ku inemu swoiemu po-
żytkowi obrócić. Nad tho powiedz mi / kiedy
matczyna majątność prawie wszystka w tych
tho stroich niewieściach będzie / a Hergeweth
nie równo mniej / albo prosiho nic: dobrze li-
by tho było / iż by dziewczka wszystko zabrala /
a syn nic niewziął: abo gdyby dziewczki nie było:
dalsza przyiaciółka iey / mimo bliższego syna al-
bo brata pobrala: Nam za tho iż tego chwalić
nie będzieś / gdy sye tey nieślusności y niezgod-
ności praw o Gieradzie iakie między przyacio-
ły kłopoty stroi / pilnie przypatrzysz / choćby też
były y zgodne. A prawa mają być iakie / Aby ko-
żdemu prawie było / równem w bliskości rów-
ny dział we wszystkiej majątności. Aby między
ludźmi a thym wiecéy między krewnemi przyia-
źni mnożyły. Powiadaś też iż sobie syn Her-
gewetem / który sam bierze / Gierade nagradza.
A tho niewiem co za nagrodać musiała na ony
czasy abo y dziś w Niemczech iednaka majątność
w Hergwecie być / iako y w Gieradzie. Bo sye
to z prawa pokazuje Speculo: Saxo: lib: j. Artic: 5.
Iure Municip: Artic: 23. in glosa. gdzie powia-
da / iż Syn w nagrodę Gierady / Hergwet brał.
Ale y thá nagroda niezawždy sye wkażowała: A-
bowiem gdy dziewczki nie było / syn był: a dalsza

B przyaciół-

Gierada sye
synowi Herg-
wetem nie
nagradza.

przyaciółka brała / inż sye tho synowi bliższemu
nigdy nienagradzało / co od niego iako od bliższ
go odeszło. U nas też w Polsce niewiem co za
nagroda Gierady Hergwetem być ma / zwłasz
cza między rzemieślniki y między mieszczany w
boższemi / gdzie koni ani zbroie niemaż: wश्यteż
w drugiego Hergwet / wloczeńka / kosturek / sie
cierka / kijec / mączuga / miecz rzadko / konia zbro
ie niepytay. A żona przed sye w swoich wbiórach
kostowny rey wiedzie / nad swoy stan sye stroi
wbiery kostownemi którym konia niemaż. A
zwłaszcza gdy za naszych czasów niektóre białe
głowy zaniechawszy skromnych wbiorów Pol
skich Wyczyzny swojey / na którym matki ich ży
wac w pobożności przestawały: iely sye cudzo
ziemskich hat y inych dziwnych stroiów: nie do
syc mieć hathe po Polsku: ale po Niemiecku / po
Wegiersku / po Hiszpańsku: także inne stroie gło
wne / szynne / reczne: iako są Cepliki / oswiki / tkan
ki / bramki / czepki Morawskie / staroświeckie /
chómle / kedziorki / celpy s knáslami / toczenice / lu
bki / wiénce rozmaite / forbóty perłowe / złote / za
uski / biréty s pontalimi / czapki od stonca / myc
ki / ściérki / rabki / serpanki / iedwabniki / latawcz
ki / rantuchy / swoierze / potyczki / podwiki / prze
dnice perłowe / kólnierze sprzednicami / kólnie

rze opadłe

rze opadłe / oboyczyki / kólnierze do oboyczyków /
kruski / trepelle / ząpony / krzyżki / halsbanty / ro
zmaithym stroiem / kószulki rozliczne / gurgole /
czehliki / szorce / fartuchy / opasania dziwne / obra
czki rozmaite / szersze / węższe / gołe / drugie z lan
cuszkami / lancuski ku opasaniu / wacki / mieśki
perłowe aż do ziemie / mandle / lancuski / pier
ścionki / korale / pacierze / śacielety / brzyżki rozma
ite / ksyżki ze szrebrzem / letniki / szubki rozmaitym
stroiem / plaścze / kóżki. A koby ty stroie mógł
wyliczyć. Skąd też widzimy iż meżowie ty
mi stroymi sobie y potomstwu swojemu wiele
złego czynią: siebie wboją / gdy na ty wbiory żo
nam albo oycowie dziewczkom swoim wielki na
klad czynią / których potym na Tandecie y w ży
dów w zastawie widamy dosyc. Potomstwo
też swoje bliższe iakoby z ich własności odziera
ia / gdy na ty wbiory kostowne / wszystkie prawie
maietność swoje włoża / które potym ona mimo
dzieci własne dalsza kthóra sye do Gierady cią
gnie za Gierade sobie poczyta y dochodzi ich y
otrzymawa ié / tham gdzie Urząd nie iest spra
wny w tym / mniamać aby to wश्यko do Gie
rady należało. Przeto by y białe głowy niemia
ły sye w zbytich kostownych stroiach / kochac /
czescia iż iesth przeciw Bogu: czescia iż tymi

Bij

stroymi

Wbogi Herg
wet Polski.Bogata Gie
rada Polska.

1, Timothe: 2.
1, Petri, iij.

stroymy po śmierci swojej wiele złego między przyjaciółmi mnożę / y maiethność swoje od swych blizszych niebacznie oddalają / którą prawie wszystkie w ty wybory kładą. Paweł święty wcy / Aby sye niewiasty przychoedowały wyborem pocziwym ze wstydem y skromnością / nie splecionemi włosy / albo okładaniem złota albo perlami / albo wyborem kosztownym / albo obłożeniem szat: ale dobrymi uczynkami w cichości / y w spokojnym duchu / który jest przed Bogiem kosztowny wybór. A tak mi tych Praw o Gieradzie niezgodnych / y choćby zgodnych nie chwalił.

¶ Przeto takowych praw o Gieradzie niektóre miasta Wielkierzmi swoimi poprawili / iż gdzie dzieci w małżeństwie są / choć dziewczki albo synowie / nie bierze Gierady siostrę żeniną / ani żadną ię przyaciółką / ale na męża y na dzieci ię przychodzi / choćby dziewczki choć synowie byli. A gdzie dzieci nie ma / tam żeniną przyaciółką blizszą / to wszystko co ku Gieradzie należy / co ona w dom do męża wniosła / a tych rzeczy czasu żywota od siebie nieoddaliła: albo dawnością czasu sye nie skazyły / mimo męża bierzę. Acz y tho poprawienie niewiem słusne li w tym jest do końca / iż przyaciółką zmarłej żony

ny / mimo

ny / mimo męża ma brać. Czemu by tego mąż nie miał być blizszy / który żenie swojej Prawem Bożym y przyrodzonym jest nabliży: do którego żona z rozkazania Bożego opuściwszy Oycę y Matkę przystawa: także mąż do żony swojej / który przez wszystkie czas małżeństwa stara sye o żonę opatrując ię wszystkimi potrzebami wedle możności swojej / cierpiąc snię wszystki przypadek doległości / o których wiec siostrę y żadną inną przyaciółką nic nie wie / rathunku ię żadnego nie da / A druga y przez wszystkie czas żywota nie nawiedzi oney po której sye do Gierady ożywa / posługi ię żadney niewczyni: wszystkie przypadki mąż sam musi znosić: a koniec / y po grzeb sprawić / y do namnięszego statku swojego / żony wedle przysięgi swojej nieopuścić. A dochowawszy ię spracą niemają / potym ta która o niey nic niewiedziała / spadek Gierady po niey ma brać: nie słusna to: słusnie by to mąż otrzymać miał / Co sye y z Prawa nieiało potać może / a to stać: Gdy ty wybory niewieście / które żona do męża wnośi / podług prawa za ię żywota Ruchomemi rzeczami zową: a mąż wszystkie Ruchoma maiethność żenine za żywota ię / skoro ię pomyje / własnym prawem bierze: tedy także y po śmierci otrzymać własnie by

B iij miał w sytki

¶ Brakowiaków osobliwy Wilkierz o Gieradzie.

Spec: Saxnot
lib. 1, Art: 31.

miał wszystko a wszystko / którekolwiek ruchome /
mi zowią: iakoż y wedle prawa bierze ie po iey s-
mierci. Maritus post mortem vxoris omnia ca-
pit mobilia Specu: Saxon: lib: iij, Articulo 76. Iure
Mun: Art. 22. a słusznie to. Bo iesli ieg własne sa-
za żywota żeninego y za potrzeba zastawic y prze-
dac ie może: czemu by po żeniney śmierci miały
zaś od meża odpadać / a na kog inego przypadać:
dla tey tylko przyczyny / iż ony rzeczy po żeniney
śmierci Gierada nazowa / a za iey żywota ru-
chomemi rzeczami były: A stad to dziwna iest /
ponieważ ty rzeczy które po żeniney śmierci Gie-
rada zowa / za żywota iey ruchomemi były: te-
dyć ono nie krzeczy Prawo iest / które niedopus-
zcza niewieście oddać Gierady krom przy-
zwolenia przyaciółki bliskiey / na którą by przy-
paść miała. Abowiem ieslić vbiorów niewie-
ścich niezowa Gierada / aż po śmierci niewia-
sty: tedyć ona niewiasta nie Gierade oddaliła /
ale rzeczy ruchome / które podlug prawa każdy
oddac wedle myśli swey może / gdzie by też mógł
okazać / iż ani Gierady ani Hergewetu niemaś:
ponieważ to za żywota zmarłych / ruchome rze-
czy były / za żywota mogły być oddalone / y sa
oddalone: z czegoż będzie Gierada? Kiedy by o-
na z martwych wstała która ty ruchome rzeczy

vbiory

vbiory swoje oddawała wedle swey myśli: mia-
laby the dobra swojego postanowienia obrone:
mogłaby tak mówic / Jzem ia nie Gierade ale
ruchome rzeczy oddala / s ktorami wolno mi by-
lo czynic com chciała. Także by ten mógł mo-
wic kthory thy rzeczy brał a był o nie imieniem
Gierady od kogo gaban: iż mnie nie Gierade /
nie Hergwet oddano / Ale rzeczy ruchome: patr-
ty sobie Gierady y Hergwetu: nie wiem ia co to
Gierada / co Hergwet: ruchome rzeczy mnie od-
dano. a dobrze by mówił: Bo Gierady ani Her-
gwetu za żywota nie zowa. A gdy ony rzeczy
ruchome za żywota będą oddalone / Thedyć in-
nie będzie co po śmierci nazywać Gierada / ani
Hergwetem: tedyć ani Gierady ani Hergwetu
niemaś. Dziwna sprawa o tey Gieradzie / iż
ia też niekiedy y po śmierci Gierada nie zowa:
iako gdy Akolit z siostrą Gierade bierze / A po-
tym on Akolit vmrze: inż ona Gierada nie be-
dzie Gierada / ale Dziedzictwem: wszystko rze-
czy po śmierci iego pozostałe / w pospolithości
nie ku Gieradzie / ale ku dziedzictwu słuza. Gie-
rady sye po nim domagać nie może / iesliby iey
odumarl. Spec: Saxo: lib. i, Articulo 5, in Textu:
Post mortem Clerici omnia quaecunq sub ipso
tempore mortis inveniuntur, res sunt hæredi-

taria: vtenli

J Gierady /
kiedy po s-
mierci niezo-
wa Gierada

tariae: vtensilia nemo potest postulare.

Gdziwné theż y przyczyny postanowienia tęg Gierady w Prawie są opisane / a osobliwie / dla czego zaś mając świecenie / Gierade z siostrą równo bierze. Napisano / iż dla pospolitych modlitw / które za wszyscy winien czynić. Specu. Sax. lib. j. Artic. 5. Iure Municip. Artic. 57. in glossa. **C**zemu by sye bes Gierady nie modlił za rozkazaniem Bożym / bo to iest Wola Boża / abyśmy sye ieden za drugiego modlili. A trafia sye też to / iż sye drugi nie z nabożeństwa świeci / iedno dla Gierady / aby ią równo z siostrą brał. Bo kiedyby sye nie oświecił / nie brałby ię z siostrą. Jest y inych wiele praw o Gieradzie napisanych / które w wielu mądrych ludzi mieśca nie mają / które ią też tu opuszczam: bo sye niemaż czym bawić: lepiejby aby były poprawione / albo na koniec pokazone.

Wiem dobrze / iż sye mamy wiarować / abyśmy praw niepoprawowali / ani kázili: o których stanowiąciu wiele sye mądrych ludzi z wielką pracą starali y bes wątpienia mieli swoje rady y przyczyny swego wieku przystoyné / za których imie stanawiali. Ale gdy inych wieków inne obyczaje / alia vita alios mores postulat: tedy wcześni w prawie / gdzie potrzeba iaka / albo pożyteł

do tego

do tego wiedzie / nie próżna rzecz być powiadać / iż wiele praw odmienia / wiele ich theż wniewecz obróca. Przeto tu za tym przełożeniem nie zgodnych praw o Gieradzie / za takimi kłopoty y zaiatrzeniem które między przyiacioły rodzi y za taką niesprawiedliwością / iż dalsza Osoba mimo bliższą ma brać / za tymi zbytki które sye w wyborach niewieściach pokazują a konca im niemaż: za tym też / iż w Polsce inne obyczaje / inne w Niemczech / obyczajem Polskim nie wszystkie prawa Niemieckie służą / ani ich theż tu w Polsce używają: Kądził nadobnie zacny mąż w prawie mieyskim biegły Jan Cerazyn Wóyt wyższego prawa N. zamku Krak: w swoich Książkach / wszystkim przełożonym / wszystkim miastom / aby te Gierade iako rzecz szkodliwa z ksiąg prawnych y Sądów swoich precz wyglądźli / wespolek y z Hergwetem: aby po zmarłym żadnych rzeczy ani Gierada ani Hergwetem nie nazywano: tylko Dziedzictwem. Aby wedle inych świętych praw (które równości uczą a Osobami nie brakuja) potomkowie za równo we wszystkich majątności po zmarłych wstepowali / którzyby do nię równe prawo w iednym stopniu bliskości mieli / tak Dzieńki iako Synowie: za rzućiwszy na strone ty nazwiska y to brakować

C

nie Osob/

CERASI NI
cōsiliū de Gerada et Hergweth.

CERASINI.

nie Osob/ kthóre niewiedzieć skąd sye w Prawo
wtoczyło/ iż inny Dziedzic ma być Gierady/ in-
ny Hergwetu. Słuszną by była/ aby po śmier-
ci matczyney dzieci/ iako synowie tak y dziewki
wszystkim cokolwiek po iey śmierci zostanie/ ró-
wno sye dzielili/ iako y po śmierci Oycowey: nie
mianując nic ani Gierady ani Hergwetem. A-
by to wszystko dziedzictwem było cokolwiek po-
zmarłym zostanie wedle ónego Prawa/ Cum
quibuscunq; bonis homo moritur, hæreditas ap-
pellatur. Specul. Saxon. lib. j, Articulo 6.

Hergweth.

Hergweth Łacinnicy zo-
wa/ Arma bellica, res ex-
peditorias, rzeczy ku wy-
prawie wojenney służące/
które Wdowa po śmierci
mężowey winna Dziedzic-
cowi iego wydać iako y
Mąż po żeninney śmierci/
Gierade/ iey blizszyć: iesli dziewki własney nie-
mają. ./. ./. ./.

Co do Her-

Co do Hergwetu należy.

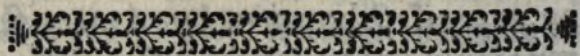
Oprawdziwie do Hergwetu należy/ na-
pisano Spec. Saxo: lib. j, Articulo: 22. lure
Municipali Articu: 25. Niecz/ kóni dobry
osiódłany/ Tarcza/ zbroia co lepsza/ na iednego
czlowieka która za żywota swoięgo miał/ ścarty
pow szećdnie/ pościel woienna/ to iest łozko z po-
dušką/ dwie prześcieradle/ miednica/ obrus/ re-
cznik/ kocieł ieden albo co temu podobnego. A
iesliby pozostala wdowa s tych rzeczy kthórey
niemiała/ a przysięga tego poprawila iż ich nie-
mają: tedy dawać niewinna. W Tercie nie
wiecéy niewypisano/ coby do Hergwetu nale-
żało/ tylko namieniono iż inni do Hergwethu
wiele inšnych rzeczy przykładają. Coby tho były
za rzeczy/ acz niepołożono/ ale podobieństwo/ iż
iesli tarcza należy do Hergwethu/ tedy do tar-
czey drzewce. ./. ./.

Thu iesliby kto przykładem Gierady iako sye
powiedziało chciał też Hergweth z Prawa y od
Sądów swoich przez wyglądzic/ y naśladować
w dochodzeniu spadków/ ónych swietych praw
o równym dziale miedzy równymi w bliskości:
nie zleby uczynił/ Abowiem by ta rzecz służyła
ku rozimnożeniu zgody/ kthóra iest wielkim obo-

Cij

wizkiem

wiaściem w zachowaniu towarzystwa y społec-
 czney przyiaźni między ludźmi / służyła by tu z-
 glądzeniu wielu przyczyn / które s tych różności
 praw tu niezgodzie wioda / iako y tu o Hergwe-
 cie theż niezgodliwe prawa : In Iure Municipali
 stoi : iż iedna miednica a dwie przesćieradle do
 Hergwetu należą. A w prawie Sastim iedno
 przesćieradlo a dwie miednicy. Przetho iesli
 by sye rzecz toczyła okolo Hergwetu a inaczey
 by niemogło być / thedy vchodząc swaru nie-
 potrzebnego nic bym sye okolo niego wiecety nie-
 wdawał / iedno ilo w tecxie napisano stoi. A słu-
 żnie bym sye przy tym zostal: Bo iesliby kto nad
 ty rzeczy woienne chciał co wiecety do Hergwe-
 tu przyczynić / sądząc sye na thym co napisano
 (iż inni wiecety do Hergwetu przykładają) thedy
 prawo Iure Municipali Artic: 26. w tecxie iasnie
 powiada: iż wssytki rzeczy woienne tu Dziedzic-
 twu należą / oprócz Hergwetu. A tak Hergwet
 musi nic innego nierozumieć iedno ty tylko rze-
 czy wyższey miánowane w tecxie szczerym na
 miejscach wyższey naznaczonych / gdyż wssytki
 rzeczy woienne tu Dziedzictwu należą.

Dziedzictwo.

Omnis gene-
 ris armatura
 ad hæredita-
 tem pertinet.

Dziedzictwo.

Do Dziedzictwa co należy.

Alko Prawo znacznie o-
 piśało / co do Gierady
 należy / co do Hergwe-
 tu: tak też nieopuściło
 tych rzeczy / które tu dzie-
 dzictwu służy. Aby sye
 Dziedzic niemylił a do-
 bze rozumiał co Dzię-
 dzictwem nazywać ma
 y co mu tu dziedzictwu

służy / czego sye domagać ma. .2. .2.
 Ty tedy są rzeczy do Dziedzictwa należące / w-
 szelakie imienie albo własność zmarłego nie od-
 dalona / wsselkie srebro y złoto / które nie iest tu
 ochedostwu niewieściemu robione / iako są kub-
 ki / kieliski / lichtarze / miski / y inne naczynie tu pi-
 ciny y potrawom y ochedostwu stolowemu spra-
 wione / których używano / choć złote / choć srebr-
 ne / miedziane / mosiądzowe / cenowe / ołowiane /
 żelazne / którego kolwiek metallu: s których iedno
 albo dwoie niewieście kth óra Gierade bierze /

C iij

Dziedzic

dziedzic z łaski swej dawaj y na wolę jego iest/
ile iey s tych rzeczy na odprawie chce dać / iako
napisano o tym lure Municip: Artic: 23. in glo/
sa, et Articulo 58. Uad to ku Dziedzictwu na-
leża pieniądze / sukna / plothna cale niepoczeté/
rzeczy kupieckie / które mi zmarły kupczył / konie/
woły / wieprze / swinie y inne bydla które na pa-
są wyganiaia / albo niem handluia. Wieprze
farmne / które są pobite y porabane nienależą ku
dziedzictwu ale ku żywności y ku pospolitemu
wychowaniu domowemu. Calej nierabane ku
dziedzictwu: także półtowe mieso / koldry / wdze
sadda / zboża / stody / strzynie / sasy do chowania
zboża y maki: wszystko co gwoździem przybito/
w glinie albo w ziemię wprawicno / stoły /
stolki / ostawienie stolorów / chusty łaziebne / y co
ku ścięciu y wmywaniu należy: strzynie proste/
panwie / kądzi nieruchome / wszystkie kotły / oprócz
jednego pralnego / który ku Gieradzie należy. Są
są / kusy prozne / kury / geśi / kaczki / y inne ptac-
two / psy kothki / mozdjerze / wszelkie zbroie / tar-
cze / y inne orzeż woienne / oprócz tych które ku
Hergwetu należą. Wino / piwo / miody y inne
wszystkie picie / iarzyny / miesa / y inne strawne/
które ku domowej roczney żywności nie są od-
dzielone. A iesliby trzy osoby abo wiecéy ich

było do

było do dziedzictwa albo do Hergwetu. Stár-
szy naprzód miecz bierze: potym wszyscy rzeczy
dzieli. A młodszy naprzód obiera: lure Municipa:
Artic: 26. 58, in Textu & in glofa. Położono
w tercie Spec: Saxo: lib: i, Artic: 24. w pospolito-
ści / iż wszyscy rzeczy oprócz mianowaney Gie-
rady ku dziedzictwu należą. Ale inne miesca
wczą / s których musimy rozumieć iż wszyscy
rzeczy ruchome / oprócz nietylko Gierady / Ale też
oprócz Hergwetu y żywności domowej ku dzie-
dzictwu należą. A tho tam gdzie Gierade y
Hergweth zachowują: ale tedy go niezachowu-
ją / tedy wszyscy rzeczy w pospolitości które po
zmarłym zostają / nie są ani Gierada ani Herg-
wetem / iedno rzeczy ruchome wszystkim dziedzic-
com po zmarłym wrówny dział służyć.

Powinność Dziedzica kthory Spadek bierze.

Dziedzic gdy pociąga dłużnika o dług
który on dłużnik zmarłemu był winien
po kthorym Spadek bierze / niepowi-
nien długu przeciw onemu dłużnikowi dowo-
dzić: Ale dłużnikowi należy na žalobe sprawo-
wać sye y swoiey obrony dowodzić: dla tego iż

on dłuż

§ Rozdział
Dziedziczy
nych rzeczy.

ón dłużnik sam / dług uczynił y żyw ieſzcze ieſt /
y ſam lepięy o tym długu moſze wiedzieć niſz dzie
dziejce. Specu: Saxo: lib. iij, Artic: 31. Ale ktho
dziedzice pociąga o dług / kthoryby zmarły miał
być winien / Tedy ten kthory na dziedzice żaluie /
winien przeciw im długu dowodzić ſamoſiódni
dla tego iż dziedzicy o długu y o inych ſprawach
Oycā ſwoiego abo kthorego innego przyaciela z
marłego mogą niewiedzieć / y nie oni thego dłu-
gu uczynili: y náyduie ſye thego nie mało / iż dzie-
dziców o to pozywają / czego zmarły nie był wi-
nien / ani o tym ſtychał. A ieſliby obwinieni dłu-
gu przeli / tedy gdy przyſięga ſtylę ſwiadków ilę
ich na przeciw im Powód miał / beda od oney
ſprawy wolni. Nazywają the ſprawę / po v-
marłej rece iako Łacinnicy zową MORTUAM
manum : kiedy ktho dziedzice pociąga o dług o-
nego zmarłego po kthorym oni ſpadek biorą:
gdzie Powód żalujący przeciw dziedzicom / wi-
nien dowodzić długu ſamoſiódni. A nie tam
ſprawę po vmarłej rece zową gdzie dziedzic po-
zywa kogo o dług zmarłego. Bo dziedzicowi
przeciw dłużnikowi zmarłego nie idzie taki do-
wód iaki żalującemu przeciw dziedzicom Specu-
lo Saxo: lib: iij, Artic: 31.

Dziedzicy o dług

¶ Dziedzicy o dług zmarłego niewinni odpo-
wiadać przed Trzydzieſtym dniem od śmierci
zmarłego dłużnika / Ale aż po dniu trzydzieſtym.

¶ Dziedzicom długi mają być płacone kthóre z-
marłemu dłużne były. Specu: Saxo: lib: i, Arti: 6.

¶ Dziedzicy długi zmarłego kthóre zmarły był
dłużen powinni płacić z majątności iego tylo
ile ſye majątności ónego zmarłego po kthorym
ſpadek biorą wynoſi / a nie więcej: wyiawſzy by
ſye wdali nie tylko oni ale y opiekunowie y kto
kolwiek inny w czyie majątność / Inwentarza
nie uczyniſzy Wzrednego / thedy winni wſyſt-
ki długi płacić / chochy theż majątność zmarłego
mnieyſza była. Jeſliby też dziedzicy mienili iż za-
dneý majątności po zmarłym niewzieli ſkądby
dług mieli płacić / Abo by nie wſyſtkiego zezna-
li a potym ſye tho inacęy pokazało / thedy dwo-
iako winni płacić. Tamże Spec: Sax: lib: i, Arti: 6.

¶ Dziedzic w then czas długi kthóre zmarły był
winien płacić / kiedy długu dowieda iako po v-
marłej / iako wyſſey o tym. Iure Muni: Artic: 26.

¶ Dziedzic Oycowſkiego contractu w tym nie

D

winien dz

winien dzierżec gdyby Ociec imienie komu przedał: y wzdać obiecał / a wthym nie wzdałszy wmarł / tedy syn niewinien na miejscu oycowstwu zdawać. Albowiem on bliższy jest do imienia Oycowskiego niż kto inny. Wszakże syn winien wrócić pieniądze / jeśli któż ociec za ono Imienie wziął. Speculo Sax: lib: j, Articulo 9.

¶ Dziedzicy kiedy między sobą dobrą dziedziczną dzielić mają / starszemu należy dzielić a młodszemu naprzód obierać. Spec: Sax: lib: iij, Arti: 29.

¶ Dziedziców kiedy nie mają / mąż z żoną po sobie spadek biorą mimo ścarb Królewski Spec: Saxo: libro iij, Articulo 8. in glosa.

¶ Dziedzic za występ zmarłego nie niewinien cierpieć / Sprawy żadne sądowe o on występ ku karaniu nań nie spadają / wyjawszyby przeciw onemu zmarłemu pożyty był o on występ albo zloczynstwo czyniono / a okazało się iżby dziedzic z onego występu co otrzymał. Choćby też przeciw zmarłemu nic nieczyniono / a okazało się po śmierci jego iż co przeciw Królowi / przeciw rzeczypośpolitey zbroił / a czyniono by o tho po śmierci: Dziedzic winien zmarłego

bienić y

bienić y zani odpowiadać. a jeśli by zmarły był pośonan / tedy dziedzic nic innego nie cierpi tylko dziedzictwa po onym zmarłym nie bierze / dobra jego wszyscy do Ścarb Królewskiego mają należeć. ./. ./. ./.

¶ Dziedzicy nie biorą Dziedzictwa po śmierci tych którzy przeciw Królowi albo Rzeczypośpolitey co wystąpili / którzy czarnośieżnicy byli / czarownicy / wywołani / wywołanie Koń y sześć niedzieli cierpiący / więźniowie którzy sami sobie dla boiaźni meki śmierć zadali / którzy miastu liczyć uczynić niemogli / tych wszystkich dobra nie idą na dziedzicze ale do ścarb Królewskiego: Wszakże jeśli by się przydało iżby się kto zabił a przyszło mu tho z choroby / z gniewu / melankoliej / w szaleństwie / z przygody / nie z wmysłu: dobra ich pozostałe na dziedzicze ich spadają. Iure Municipa: Art: 26. in glosa. Speculo Saxorum lib: j, Articulo 5.

¶ Dziedzictwo wedle Prawa Niemieckiego kończy się wsiódmym rodzajem. Sp: Sa: lib: j. Ar: 3.

¶ Dziedzic około Depesitu / tho jest / schowaney rzeczy którąby zmarłemu ku schowaniu była da-

D ij

na iako

na/ iako ma postępować / patrz w Keyestrze w
słowie Deposit/ y innych rzeczy dziedzicowi ku
wiedzeniu potrzebnych/ w słowie Dziedzic/ Po-
tomek.

Przyczyny dla których Ociec dzieci swoje
wydziedziczyć może/ ty są w Prawie opisane.

Przyczyny
wydziedzicze-
nia.

1. Naprzód/ Jesliby sye Syn targnął na ro-
dzice reka y bił ie. 2. Jesliby im krzywdę
wielką czynił. 3. Jesliby im na gardło so-
drował w sprawie która by niebyła przeciw Kró-
lowi albo Rzeczypospolitey. 4. Jesliby to-
warczył z złoczyńcami albo sye około czarno-
księstwa/ albo czarów bawił. 5. Jesliby
chciał Oycę zdradliwie otruc. 6. Jesliby
z macochą albo miłośnicą oycowską złączenie
miał. 7. Jesliby syn oycę oskarżał/ tak iż
by go swoim oskarżeniem w wielkie szkody przy-
wiodł. Albo iesliby rodzicy z tego utracania
wielką szkodę podieli. 8. Jesliby oycę z
więzienia rekoienstwem wedle możliwości swo-
iey niewyzwolil/ choćby sye rekoienstwo na o-
sobę wściagało/ choć na dług: A to tylko na sy-
ny nie na dziewki należy. 9. Jesliby oycu
zbrańiał aby ialmużny niedawał/ albo Testa-
mentu nieczynił. 10. Jesliby króm wolę

rodziców

rodziców z graczmi / z blazny / z ludźmi lekkimi
towarczył/ a w tym trwał/ wyjawyby sami
rodzicy tacy byli. 11. Jesliby oycu bronił
córy albo wnuczki za mąż wydać/ wedle moż-
ney majątności swojej y owsem y córa iesliby
ja ociec za mąż chciał dać/ a ona sye thego zbra-
niała/ a na cielesność sye vdała/ ma byc wydzie-
dziczona. A iesliby ieý rodzicy do 25. lath nie
wydali/ a s thad sye śnadj na swą wolą vdała.
Albo theż iesliby bes przyzwolenia rodziców za
dobrego człowieka śląc: to ieý nie ma byc ku nie-
wdzięczności poczytano/ Abowiem sye ona the-
go za winą rodziców swoich dopuściła.

12. Jesliby o rodzicach od rozumu odesłych
godney pracy nie miał. 13. Jesliby rodzi-
ca iethego wczas niewyzwolil/ tak iżby w wie-
zieniu vmarł. 14. Jesliby syn Heretykiem
to iest odśczępiencem od kościoła krześcianstie-
go był. Spec: Sax: lib: j, Artic: 17. in glosa.

15. Jesliby o zabiciu swych rodziców nie czy-
mili. lib: j, Artic: 62. 16. Jesliby Imienie ro-
dziców za żywothą ich posiadał/ Abowiem nie-
godna iest aby then temu dobra zostawić miał
od kogo iest przed tym obrazon. lib. iij, Artic: 84
in glosa.

Abysye ktho iakięgo Imienia rozumiał byc

D iij

prawym

Różność

prawnym Dziedzicem jeśli jest bliższym albo dalszym / to z inąd niemoże być lepiej poznano iako z wyrozumienia Spadków / kthore acz są w Porządku Fol. 113. 114. 115. 116. y w Artykułach Fol. 1. 2. 3. 4. opisane / wszakże iż też osobliwa jest figura do tego z Niemieckiego na Łacinskie przełożona / przez zacnego meza Stanisława Eichlera w Prawie Doktora a Woytha wyższego prawa U. zamku Krakow: sktozey latwie kożdy poznać może iako spadki idą na thy krewnie / ktoży sye od nas rodzą / ktozych zową Descendentes. Iako na tych od ktozychemy pošli / ktozych zową Ascendentes. Iako na tych ktoży sye z nami spółem rodzą y od nich theż inni pochodzą / ktozych zową Collaterales, Transuersales ex obliquo cognati, y mieśca kedy o czym w Prawie napisano stoi / ktożko zebrane pewne naidzie: zdało mi sye nie nie być z drogi te figure tu tymże łacinskim ięzykiem dla Łacinników położyć / y dla Polaków / Bo rzadki Polak y na miasteczkach ktoży umieić Polskie czytać aby też y łacina nie szermował. Kthora tho figura taka jest iako niżej opisano stoi.

Descendentes.

Ascendentes

Collaterales.

FIGVRA

FIGVRA SEV TABVLA INDICANS GRAPHICE, QVOMODO Hæreditas ab intestato deferatur, et quisnam proximior potiorq; ad capiendam hæreditatem habeatur, ex Saxonico simul & communi Cæsareouë lure concinne excerpta, necnon ad frequentiore in Saxonica prouincia vsum & obseruationem accommodata, per excellentem virū STANISLAVM EICHLERVM, luris vtriusq; Doctorem & Aduocatū Prouincialem, luris supremi Maydeburgensis Castri Cracouien, ex Germanico in Latinum transfusa, & nunc de nouo per eundem recognita & aucta.

Cū dece

Horum vnicus tantūmodo existit, tum liquidò cōstat, ad eū solū hāreditatē pertinere, siue is p̄ximo, siue longissimo gradu sit. Eten̄ descendentes tā liberi iusti, vel naturales & legitimi, q̄ naturales tantū. Sed ad Ius legitimorū redacti, cuiuscūq; sex⁹, siue p masculinā siue foeminā sobolem descendant, & siue potestati patrię subditi, siue eadē soluti sint, omnes hij, ascendētib⁹ & ex trāuerso cognatis prāferuntur. (In Authen: de hāredit: ab intest: venien. § Si quis igitur & authē. in successiōe C. de suis & legit. hāre. & inst. de seruili cognatiōe. § repetitis. inst. de hāredit. q̄ ab intest. defer. § Intestatorū.) Hāc equidem nūcupatur recta linea, extra cuius terminos, hāreditas tā diu minime egredi debet, q̄ diu aliquis in eadem supereſt, lib: i, art: 3. in glosa, & art: 17. § attamen vtriusq; sexus nepotes.

Omnes primo gradu continentur, tum æqualiter succedūt, nulla differētia perquisita mares ne an femellę fuerint, & p masculinā ne lineā an foemininā descendant, siue sub potestate patria, siue illa liberi sint. (In authen. In successiōe C. de suis & legitimis hāred.) lib: i, art: 3. § qui à primo gradu art: 17. § Omnes qui se in vno gradu. Iure Municip: art: 23 in glos. post principiū.

Quod si eorū plures existūt ac Aliqui primo gradu constituti, nō emācipati, seu indiuisi, mortē obierunt, relictis liberis, illorū liberi cuiuscūq; sexus, in sui patris matrisue locū ingrediētes, succedūt in stirpē vna cū ceteris primū gradū tenētib⁹, (Inst. de hāred. quę ab intest. defer. § Cū filius versiculo æquum enim esse ac ver. & quia placuit, in authen. de hāred. ab intest. venien. § Si quis igitur, ver. quantum eorū parēs.) lib: i, art: 5. Iure Municip: art: 63. in gloss. finali. Itaq;

vt dictum est

Descendētiū
Linea
deorsū
uersum
tēdēte

Cū decesserint
intestatus
relinquit hāredes.

Vel p̄
tim sūt
p̄rimi,
partim
ulterioris
gradus.

Successio in stirpem.

Vel partim sunt
primi partim
ulterioris gradus.

vt dictū ē, hīdē nepotes neptesue sequūt patrē & matrē suā. Succedēdo in stirpē, id ē tā magnā ex hāreditate defuncti portione p̄cipiūt, quātā eorū parēs adeptus esset, si sup̄uixisset, occupātes locū sui parentis, Iure representatiōis, siue sint pari, siue dispari & vltiori gradu lib: i, art: 17. in glos. prima, (inst. de hēred. quę ab intest. defer. d. § Cū fili⁹, ver. pari ratiōe ac sequē. duobus.) At si eorū parēs est emācipat⁹ seu sepatus abso lutusq; vel illius parētib⁹ vita fungētib⁹ quidpiā percepit, tū ab eis diuisionē & partē hāreditatis expositib⁹ vēdicātib⁹q; exigitur, interposita Iuris iurādi religiōe collatio illorū bonorū & rerū, q̄bus videlicet vna cū suo parente absoluti emācipatiq; fuerint, Nisi huiusmodi successiōi per eos eorumq; parentem esset renūciatum, Nam tali renūciatione facta, nequaquā ad hāreditatem admittuntur, lib: i, art: 13. lib: ii, art: 19. Quancūq; id iuxta Ius municipale secus obseruet. Ac emācipati, participatiōe hāreditatis simpliciter careāt, art: 63. 57. Deniq; à dicta collatione eximūtur et excipiūtur, illa, quę prācipue data donataq; forēt, secūdū ar: 10. liti. Quod si nō extāt primi gradus liberi Sed tantūmodo vltiores p̄pter succedūt in stirpē, siue sint vno gradu, vt nepotes soli, siue diuerso vt p̄nepotes quoq; vel dēiceps eodē modo aliq̄ recta descendētes, (d. § Cū filius, ver. & quia placuit, ac § finali Iuribusq; supra allegatis.

¶

Utpote Patrem, tum is solus hæreditate filij vel filij sue potitur, exclusis matre ac omnibus cæteris ascendentibus collateralibusq; lib. i. art. 17. (leg. 2. C. ad senatusconsult. Tertullianū, d. § Si igitur, In authent. de hæred. ab intest. venien.) Sed si defunctus caret patre, mater tum succedit, Summoris omnibus alijs ascendētib; & à latere cognatis. Ita q; in tali specie seu casu nec frater nec soror præmortui fratris vllam participandę hæreditatis facultatem habet, (d. § Si igitur & d. arti. 17. lib. i. § 1. arti. 33. eodem lib. ac art. 38. lib. iij. in gloss. circa medium.

Ascen-
dentium
Linea
sursum
uersum
tēdēte.

Cū de-
cēs inte-
status re-
linq; hæ-
redes.
In

Aur em aliqui ascendentes supersunt, veluti auus auia, vel horū alter duntaxat, tum hij æqualiter ad successio- nem veniunt, postpositis cūctis alijs ascendētib; & ex transuerso consistētib; Atq; hoc modo, ab auo & auia excludūtur proauus proauiaq; Porro idē deinceps etiam de cæteris ascendētib; accipiendum est, Salua gradus prærogatiua, vt videlicet in proximo gradu situs, remotori & vltiori anteponatur, (§ Si aut plu- rimi, in authent. de hæred. ab intest. venien.) lib. i. d. artic. 17 in gloss.

Aut deficiunt ascendentes, tum ex obliquo cognati succedunt, vt infra subiicitur. Illud deniq; notādum est, Quod ascendētiū linea itidem ap- pellatur, recta linea supior, intra cuius fines, tamdiu hæreditas pmanere debet, q; diu aliquis in eadē iuenitur.

Appendix Regulę in ascendē- tium linea.

Caue istum locum lubricum, Nam de isto casu va- rię opiniones sunt, Alij sequuntur istam opinionē, Doctoris à Buxdorff, vt videre licet apud D.

MELchiorem Kling.

MELchiorem Kling Iurisconsultū, in eius Enarrationibus in quat- tuor Institutionum Iuris Ciuilis Principis Iustiniani libros æditis, In Tit. de hæred. quę ab in testa. defer. Ibi de successione Collateralium de Iure Saxonum, Eandem quoq; approbat VVolfgangus Losz in suo emendato Germanico Spec. Sax. lib. i. art. 17. in ipsius additiōe ger- manica, Alij non solum patrem & matrem, sed etiā auum & auiam anteponunt fratrib; & sororibus, vt id apparet in Decisiōibus Li- psensium Scabinorum, Et hanc sententiam amplectitur D. Christo- phorus Zobel Iurisconsultus in eius ad correctum Germanicū Spec. Saxon. lib. i. artic. 17 additionibus latinis, Attestans eam esse frequen- tiorem & consuetudine receptam, Alij auum & auiam simul cū fra- trib; & sororibus ad successione æqualiter vocant, ita existimāt Maydeburgenses, Quælibet sanē harum opinioū habere potest su- ad stipulationē, videlicet prima confirmatur eo q; argumento à con- trario sensu, etiā in correctiōis locus sit, quando lex vel statutum a- liquid specialiter sancit, vt tunc ex ipso sermonis contextu censetur generaliter & regulariter in alijs negare, quemadmodū docet Alci- atus in lib. ij. de verb. signif. Equidem 17 articulo lib. i. Ius & statutū Saxonicū specialiter & nominatim inducit, q; pater ac mater exclu- dat fratres sororesq; ergo à contrario aliter sentit de alijs ascendēti- bus, de quibus non generaliter proposuit. Secunda opinio habet pro se intellectum glossę secundę statim in principio dicti art. 17. & additionē glossę in art. 3. lib. i. ibi in successioneibus vero hæreditatū. Tum eam adiuuat illud, q; appellatiōe patris & matris veniant auus et auia ex lata significatione. (L. iusta interpretatione ff. de verbo- rum signif.) Tertię opinioni succurrit cōmunis doctorum decisio in authent. quas actiones C. de sacrosan. Eccle. Nempe q; in correctiōis etiam si eadē vel maior (non tamen in textu expressā) ratio adfit, minime concedatur extensio, sed dicti artic. 17. principium est cor- rectorium iuris cōmunis, nā de iure communi fratres & sorores succe- dunt æqualiter cum patre & matre vt patet ex additione eiusdē ar- tic. ac auus & auia, patris matrisq; appellatione per extensionem ve- nit, nec enim sub nomine patris & matris auus auiaq; proprie conti- netur, vt notatur in præfata L. iusta interpretatione. Deniq; nulla est ratio expressa verbotenus in d. arti. 17. Igitur ista constitutio de pa- tre & matre non extendi debet ad auum & auiam, atq; in dubio non est recedendum à verbis statuti (Zafius in L. omnes populi ff. de iur- ficia & iure vbi allegat L. 1. § Si is qui nauem ff. de exercitor.) Immo in casu per statutū non prouiso, adhærendum est iuri communi ac æ-

e ij

qualis successio

Opiniōes do-
ctorū de suc-
cessionē Ascē-
dentium.

In dubijs nō
est recedendū
à verbis Sta-
tuti.

Media via
semper in du
bijs eligenda.

Figura

qualis successio danda auctori cum fratribus & sororibus. Et hæc via videtur esse media (que semper in dubijs eligenda est L. antiqui, ff. Si pars hæred.) necnon iuri communi consequenter æquitati magis consonans. Nec prædictæ secundæ opinionis Ratio, que ab eiusdem sententiæ authoribus plerumque allegari solet satis firma & clara esse videtur. Nam similitudo Sinus (quem Germani sua lingua, Busen, vocant) demonstrat potius & rectius ipsos filios & descendentes in sinu parentum & Ascendentium, quam ipsos parentes & ascendentes in sinu filiorum & descendentium considerari debere. Neque illa ratio ad Ascendentes Sed verius ad descendentes (præsertim in memorato artic. 17.) referri debet, prout latina verbi illius Germanici, BVSEM, interpretatio in antiquo latino eiusdem art. 17. textu, per hæc verba facta, utpote. Eo quod Successio non respicit gradus Ascendentium & Collateralium quam diu descendentium gradus & genitoribus suis in generatione æqualis inueniatur. &c. manifeste ostendit, vna cum ibidem adiecta glossa tam Germanica quam Latina. Verumtamen quæ nam dictarum opinionum sit approbanda, & recipienda. Prudentium et Iuris Saxonici peritorum Iudicium arbitrio Iudicioque relinquatur.

Si sunt superstites frater aut soror, &c.

Cum de
des inte
status re
linquit hæ
redes.
In.

Trans
uersali
Linea

Cum de

Spadron.

19.

374

Trans
uersali
Linea.

Cum de
des inte
status re
linquit hæ
redes.
In.

Si sunt superstites frater ac soror, aut alter eorum, ex utroque parte coniuncti, Hii (pre alijs fratribus & sororibus consanguineis vel vterinis tantum vltiorem, quippe tertium tenentibus gradum proxime subsequentem, lib. i. arti. 3. (in authen. cessante & autem. post fratres C. de leg. hæred. in authen. de hæred. ab intest. venien. § Si igitur defunctus) vocatur ad successionem lib. ii. arti. 20. Ac iidem excludunt premortuorum fratrum filios omnesque alios a latere cognatos lib. i. arti. 17. § Quando autem ad hereditatem soror non pertineat, sumpto argumento a contrario sensu iure municip. arti. 63. in gloss. Insuper eisdem defertur hereditas pre cunctis alijs ascendentibus, exceptis patre & matre, d. art. 17. lib. i. ubi in textu hæc verba referuntur. Mater in successione fratribus præferatur, ducto inde argumento a contrario sensu, quod nempe non extante matre vocandus esset frater ad hereditatem. Neque enim ibi fuit vlla mentio aui vel auie. Atque hæc est limitatio regulæ in ascendentium linea. prout supra memoratum est. Quid si nullus fratrum siue sororum vtriusque coniunctorum, sed consanguinei vel vterini tantummodo supersunt, hii in capienda successione præferuntur omnibus alijs ex transverso cognatis, etiam pari gradu contentis (d. § Quando autem ad hereditatem soror non pertineat, d. art. 63. iure municip. in gloss. penult. lib. i. arti. 3. in authen. de hæred. ab intest. venien. § reliquum, ver. Hii autem, in autem. post fratres C. de legit. hæred.) Præterea animaduertendum est, quod consanguinei vel vterini tantum fratres sororesque succedunt ex æquo, illi cui sunt ex vno eodemque latere connexi. Cæterum si defunctus, quosdam fratres consanguineos ac germanos tantum, & alios quosdam duxat vterinos reliquerit, tum fratres vterini, bona que a matre ipsorum recte linea materna, ad defunctum fratrem peruenire, soli accipiunt, In bonis autem a recta linea paterna profectis, soli succedunt consan-

E in

guinei, Denique

guinei. Deniq; cum fratribus & sororibus consanguineis siue vterinis tantum, simul vocantur & liberi fratrum ac sororum ex utroq; parente iunctorum lib. ij, arti. 20.

Quando neq; fratres & sorores utrinq; coniuncti, neq; etiā fratres & sorores ex altero tantum parente connexi, siue liberi fratrum & sororū ex utroq; parente iunctorū extant, tunc locū habet communis regula, Quod videlicet omnes ex transverso confitentes suo ordine ad hæreditatem vocantur, secundum vniuscuiusq; gradus prærogatiuā, ut qui gradu proximo vel pari sunt, cæteris anteferantur.

At si multi eiusdē gradus inueniātur, hæreditas inter ipsos, pro personarū numero diuiditur, id est in capita, Ita tamen q; differentia, an quis ex utroq; vel altero parente iunctus sit, extendatur, ultra fratres & horum filios, ad reliquos omnes agnatos cognatosq;, iuxta obseruationem Iuris Saxonicī. Licet de iure communi secus sit. (notat Barth. in L. post consanguineos in § legit. ff. de suis & legit. hæred. I. Aulus de castro in authen. post fratres fratrumq; C. eodem titulo, Et idem in consilio 83. incipien. id quod supra conclusum est.) Porro omne discriminē sexus, cessat in capiēda hæreditate. * Verum tantummodo in gerada paraphernarū seu utensilibus, ne non expeditorijs rebus percipiēdis, habetur ratio sexus. (In authen. post fratres C. de legit. hæred. authen. de hæred. ab intestat. venien. § si vero neq; fratres) arti. 23. iure municipi, in gloss. post principiu lib. i, artic. 5. lib. eodē arti. 24. lib. iij, artic. 38. lib. i, arti. 22. 23. & 27.

Sequuntur quædam exempla, dimidię siue ex vno dumtaxat latere cognationis.

Defuncti frater consanguineus tantum, ac eiusdem frater solummodo vterinus, parem succedendi gradum obtinent. Item præmortui fratris utrinq; coniuncti filius, præfertur illius ex vno saltem latere connexi fratris filio. Item defuncti consanguineus vel vterinus tā-

tummodo frater

tummodo frater, antepositur patruo. Item eius qui decelsit vno dumtaxat latere iuncti fratris liberi, ex æquo ad hæreditatem vocantur, cum patui filijs. Item defuncti consanguineus aut vterinus tantummodo frater, & utrinq; connexi fratris filij, pariter succedunt. Item præmortui fratris ex vno latere iunctę sororis filius, et amicus ex utroq; parēte filius, simul potiūtur successiōe. Atq; simili modo deinceps, per omnes collateralium gradus, succedendi ratio fieri & duci debet.

Upominanie ku tęy Tablicy.

S Tęy Tablicy Prawney iako y w innych Prawiech / Polacy ktorzy sye nie wiele łacina bawia / a przed sye z łaciny okolo Prawa co vmieć chca / nie radzi widza przywodzenia mieśc s ktorzych sye znaczy gdzie co w głównych prawiech Cesarstkich položono / dla tego / iż ty przywodzenia albo Allegacye bywają długie / a nie każdy ich czytać umie ani wedle ich szukać : y mówią thak pospolicie / Nic po tych allegacyach / iedno rzecz zatrudniaia / smiać ku w nich żadnego niema / y w Speculum Saxonum w glosach barzo wadza. By ie kto na Polstie przelozył / wyrzuciwszy ty Allegacye / każdy mu by bylo łatwieysze wyrozumienie . Nie dziwuie sye iż thak mówią / Bo tych Allegacyy potrzeby nie znaią iż ku łatwieyszemu Praw Cesarstkich nalezieniu słuza / na ktore Prawa acz ani Niemcy ani Polacy nie sa obowiazani / wszakze iż Prawo Maydeburstkie mieyskie wedle ktorch sye

miasła y wsi

*
i. in capiēda
hæreditate nō
habetur ratio
sexus, sed æ-
qualiter capi-
unt siue ma-
res siue femel-
le.

Upomnienie.

mięsta y wsi Polskie sprawuiz / czego by tu roz-
strzygnięciu sporu w Maydeburstkim Prawie
nie było / każą sye tych Césárskich dekladac / prze-
to ich znaiomość thakże y szukania vmiethność
iest potrzebna. A tak tu mało co estaprowy z
gościnnicą o thym czytaniu Księg Césárskich nie-
co powiem.

Czytanie Allegacy z Praw Księg Césárskich.

Praw Césárskich / czwory Księgi sa /
iedny zową Digestorum sive Pande-
ctorum. stad / iż wssystki gadki Praz-
wne rozwiezuią / y wssystkiego Praz-
wa nauce w sobie zamykają. quod hic Liber, om-
nes disputationes legū digerit, & totius Iuris do-
ctrinam in se continet. A zawiezuią sye we trzech
Księgach które zową / Digestum vetus, Nouum,
Infortiatum. Stych kiedy kto iakie Prawo przy-
wodzi / naprzód mianuie thy Księgi dwoię lite-
ra. ff. która sye tak czyta. In libris Digestorum.
potym kládzie kilka słow tytułu których też nazy-
wają Rubrica. potym litere L. która znaczy Le-
gem. a przy nięć liczbe 1 albo 2. albo 3. która li-
czba sprawie daie / iesli iest Lex prima. vel secun-

da vel tertia

tu tēy Figury.

21.

376

da vel tertia. albo przy tym ónego Prawa kilka
słow posadzi. A iesli óno Prawo albo Statut
iest dlugi / tedy przydaie taki znak s który pokazu-
ie cząstke ónego Prawa w iednym całym opisa-
niu : y dla tego ten znak zową Paragráphem /
co sye wykłada / Rozdział Prawa albo Statu-
tu iednego tu łatwieyszemu rzeczy potrzebney
należieniu w iednym Opisanu. Tego czytania
taki Przykład iest.

ff. de vi & vi ar: L. i, § vim vi. co sye tak czyta:
In libro Digestorum, sub Titulo, de vi & vi ar-
mata, in Lege prima, Paragrapho, vim vi.

Tu sye wiec Przyczyny pytaią / czemu ty Księgi
Digestorū kiedy co z nich przywodzą / tą dwoię
literą ff. znaczą / gdyż w tym słowie Digestorum
żadney takięć litery niemają. Piše Alciatus: Po-
niemaz thęż ty Księgi zową Gręckim słowem
Pandectarum, znaczone ie na przodku piętwego
literą Gręcką z tego słowa Pandectarum. w-
ziętą / która sye tak z Alcentem piše ff. / gdzie Im-
pressorowie / Gręckiego pisma nie znaiąc / imie-
mieli / aby to było dwoie Łacinskie ff. / które sye z
Gręckiego ff. łatwie czyni / alcenty tylko z wie-
rchu położone troche tu prawey racy załczywi-
wszy tym kształtem ff. / także z nieumietnością
to weszło w Obyczay / iż do tych czasów Księ-

§

gi Césár-

Codex IV-
Justiniani.

gi Cesarstie Digestorum siue Pandectarum, le-
dy z nich iako Prawo przywodzi / znaczą dwoma
litera ff / która tymi słowy czytają: In libris Di-
gestorum.

¶ Drugie Księgi Cesarstie zową Codex Iusti-
niani, z których także alleguia Prawo iako ex Li-
bris Digestorum, położywszy naprzód wielką li-
tere C. która znaczy Księgi / co ie zową Codex
Iustiniani: co mała litera c / znaczy Capitulum ex
Iure Canonico. Potym Tytuł: potym litera L z
swoją liczbą albo z swym słowem iako sye zaczy-
na: potym Paragraph także s. Przykład tego jest:
C de prescripti. 30 an: L. Si quis. s. Pe: Co sye tak
czyta: In libro Codicis, sub Titulo, De prescripti-
onibus, 30 annorum, in Lege, Si quis. in Paragra-
pho Penul.

Autenticum.

¶ Trzecie Księgi są Autenticum & Authentica:
dla tego tak rzeczóné / iż w sobie zawierają prawa
wielkiej wagi / a mają w sobie Dziewięćdziesiąt
zebrania z wielu części / które zebrania Collationes
zową / które zaś mają swoje Tytuły. Różność
miedzy tymi słowy / Autenticum & Authentica-
ta jest. Tym słowem Autenticum, zową wszy-
stki całe Księgi: a Authentica, jeden Statut w nich
opisany. Z tych Księg tak Prawa przywodzi /
Naprzód Księgi mianują z tym słowem In: po-

tym ty-

tym Tytuł / potym Paragraph / na ostatek liczbe
Collationis. w której óno Prawo jest położóné.
Przykład tego jest taki.

In Auten: de Lenonibus § Sancimus. Colla: 3. Co
sye tak czyta. In libro seu volumine Autenticorū,
sub Titulo, de Lenonibus, in Paragrapho, qui in-
cipit Sancimus, sub Collatione tertia.

¶ Czwarte Księgi zową Institutiones vel Insti-
tuta, które są iako Dziwi do innych Praw głów-
nych Cesarstkich / iż młodzi którzy sye w głębszych
obierać chcą / w tych sye pierwéy uczyć mają / a-
by potym per hac Institutionum dogmata, gle-
bsze rzeczy w Prawie tym łatwiey mogli pojąć.
Z tych Księg Prawa tak przywodzi: Naprzód /
Księgi mianują: potym Tytuł: potym Para-
graph. Przykład tego.

Insti: de insti: & iu: § i, co sye tak czyta: In Libro
Institutionum, sub Titulo seu Rubrica, De Iusti-
cia & Iure, in Paragrapho primo.

Wykład niektórych słów w tej Figu-
rze położonych.

¶ Liberi iusti, Dzieci z małżeństwa narodzone

¶ Potestati patrie subditi, Co ieższe są pod z-
wierzchnością Oycowską od oycy nieodprawié

§ ii

ni iako

Institutio-
nes.

ni / iako pospolicie mówią / Jeszcze są na Wy-
comskim chlebie: nazywają je też / non emancipa-
tos, Nie odprawione.

¶ POTESTate patria soluti, Którzy już nie są
pod zwierzchnością Wycomską / od Wyca odpra-
wieni: iako pospolicie mówią / Już są na swoim
chlebie: zowią je też emancipatos, odprawionych.

¶ FRATres Confanguinei, Bracia którzy są od
jednego Wyca od iednej Matki.

¶ FRATres Vterini, Bracia od iednej Matki
od innego Wyca: a tych oboich Confanguineos &
Vterinos nazywają / medios fratres, medias foro-
res, fratres ex vno latere iunctos. Polacy / Pul-
bracia / Pulsiostrami zowią.

¶ FRATres vtrinq; coniuncti, connexi, integri,
ex vtroq; latere iuncti germani, Bracia od iedne-
go Wyca od iednej Matki.

¶ SVccessio in Capita, Jest rozdział przypadły
maietności na tyle części / ile jest Osób / to jest /
ile jest Osób: iako gdy bracia twoi albo dzieci od
bracię / albo Wnektowie / maietność twoja po
twojey śmierci na tyle części między sobą dziela
ile jest Osób / to zowią successio in Capita.

Successio

¶ SVccessio in Stirpes, Jest spadek / kiedy wnekt-
wie albo prawnektowie ieden albo więcej biorą
tyle maietności / ile Ociec ich miał braci by był
żywy: iako / Jesliby kto miał dwu synów / od ied-
nego trzech wnektów / a od drugiego iednego: te-
dy oni wnektowie / choć ich jest czterzey / na dwor-
ie tyle maietność między sye dziela / secundum
stirpes suas: iż odedwu possli / na których maiet-
ność miała spaść by byli żywi: tedy trzey od ie-
dnego syna biorą iedne połowice / a ieden od dru-
giego syna bierze drugą połowice. To zowią Suc-
cessio in Stirpes, quia portionem hæreditatis tol-
lunt secundum Stirpem suam.

Reguły o spadku krewnych pobocznie
idących / po zmarłym który Testamen-
tu nie czynił / z tęp Łacińskiej Figu-
ry na Polskie przetożone.

¶ Rodzony brat / rodzona siostra / bliższy są
niż Pulbracia.

1.

¶ Pulbracia którzykolwiek / choć iednego Wy-
ca innę matki / choć iednej matki innego Wyca /
bliższy są po zmarłym Pulbracie niż Stryktowie /
Wniowie / y inné Osoby pobocznie idące.

2.

§ iij Pulbracia

3. Pulbracia y Pulsiostry od Oycá tylko albo od matki tylko/ zarówno spadek biorą po zmarłym bracie/ jeśli rodzoney braciey albo siostr nie maś.
4. Brat od iednego Oycá a inney matki/ z bratem od iedney matki a innego oycá równie Spadek biorą.
5. Jesliby kto zmarłszy zostawił Pulbracia od iednego Oycá a iney matki/ y rodzoney braty/ y iney od iedney matki a innego oycá: tedy bracia od iedney matki a innego Oycá/ dobra ktoreby po ich matce na ich brata zmarłego przypadły/ sami biorą. Ale ktoreby po oycu przypadły/ tedy sami od iednego oycá a iney matki biorą.
6. Zmarłego rodzoney brata Syn/ bliższy jest niżli Syn od Pulbrata.
7. Dzieci od Pulbrata zmarłego/ z dziećmi Strytá zmarłego/ równo na dziedzictwo wstepują.
8. Dzieci od rodzoney braciey y rodzonych siostr/ s pulbracia s pulsiostrami zmarłego/ zarówno spadek biorą.
9. Syn od Pulsiostry zmarłego brata/ a Syn od ciotki iednych rodziców/ za równo po Spadek chodzą. Tymże sposobem przez wszystkie stopnie

krewnych

krewnych Pobocznie idących Bliskość ma być wywodzona.

Wnekwie/ Wneczki/ bliższy są do Spadku niż Ociec/ Matka/ Bracia/ siostry.

IO.

Regulá o Spadku krewnych wgżóre idących/ y różne tęp wyrozumienie.

Ociec do Spadku bliższy jest niżli Brat: jeśli Oycá niemaś/ Matka jest: Matka także będzie bliższa niżli Brat. Tak napisano S.S. Libro 1, Articulo 17. Mater in Successione fratribus præfertur. A jeśli Oycá matki nie było/ tedy inné Osoby wgżóre idące: iako jest/ Dziad/ Bába/ Prádziad/ Prábába/ bliższe są niż Bracia/ ktoreby sye w Stopniu bliższe pokazały.

Tu wzeń w Prawie około tych Spadków ná osoby górné/ nie zgadzają sye. Jedni powiadaia/ iż tylko Rodzicy sami nád bracia bliższy są/ a inż po tym nie Dziadowie/ nie Bábys: tak to wywodząc z przeciwného położenia tych słów S.S. Libro 1, art: 17. Pater & mater fratribus in Successione præferuntur. Gdyż tak w Prawie napisano/ iż Rodzicy bliższy są niż bracia: tedy gdy rodziców nie maś/ inż Bracia bliższy niż Dziad/ niż

Bába. Bo

Opinio Prima.

Opinio Secunda.

Babá. Bo tam prawo o dalszych wzgórze idących Osobach nie mówi/tylko o Oycu o matce: Dziad/ Bąby/ tam nie wspomina.

Dundzy rozumieią/ iż Dziad/ Babá/ bliższy są do puszcziny niż brat z siostrą/ to wywodząc z głózy wtórej na 17. Artykuł libro 1, gdzie tam o tym tak położono: Pater & mater omnesq; ascendentes percipiunt hæreditatem ante fratres & sorores, & omnes collaterales. Et libro 1, arti: 3, in glossa secunda. Podpiérąią też tego tym powiadając/ iż pod imieniem oycá y matki rozumieią sye nie tylko rodzicy ale y stary oćiec y stara matka/ nazwisko Oycá y matki przestróno rozumieią/ iako Łacinnicy mówią/ per latam significationē.

Opinio Tertia.

Trzeci Dziadą y bąbe z bracią y z siostrami ku spadkowi równe czynią. Tak rozumieią Maydeburczanie: a pospolity wywód Doktorów w prawie tak pokazuje: iż aczkolwiek wedle prawa pospolitego Césarskiego/ bracia y siostry z oycem y z matką/ równie też biorą: wszakże/ iż sye temu Statutem osobliwym prawa Sáskiego zaćróciło / słowy na przodku in Articulo 17, libro 1, położonym: gdzie tak stoi: Pater & mater fratribus in successiōe preferuntur, który Statut iest Correfloriū Iuris cōmunis, to iest/ Poprawą przerzeczo-

nego prawa

nego Prawa pospolitego: tedyć tylko sam Oćiec y matka bliższy są niż bracia / a już nie Dziad nie Babá/ którzy sye też pod imieniem Oycá y matki nie mogą rozumieć. Bo inny oćiec/ inny dziad / ina matka/ ina babá y Osoba y Nazwiskiem y Stopniem. Przeto ten Statut o Bliskości Oycá y matki/ nie może sye ciągnąć (deficientibus patre & matre) na dziadą o bąbe/ aby mieli być bliższy niż bracia / ale wedle Prawa pospolitego Césarskiego / z Bracią y z siostrami zároveň biorą/ gdyż w przerzeczonym Statucie S. S. ich niemianowano. Et in dubijs non est recedendum a verbo Statuti. Wywód też na którym wtóre wyrozumienie sádzą/ nie iest potężny którym pokazuje aby dziad y babá miał być bliższy niż bracia siostry. Bo podobienstwo lóna abo zánadza/ które Łacinnicy Sinum, Niemcy Buzem/ in linea recta nazywają pokazuje/ iż synowie/ wnękowie/ y inne osoby na dół idące/ podobnie sye zamykają w lónie Oycowskim/ y innych Osób wzgórze idących/ a niż oćiec y inne osoby górne w lónie synowskim/ to iest/ iż dzieci pochodzą od Oycá/ y zamykają sye w lónie Oycowskim/ y innych Osób górnych: a nie oycowie pochodzą od dzieci ani sye zamykają w lónie dzieciennym. A tak ónym Prawem/ nie może sye spadek na Osoby w-

G

zgórze idą-

zgóra idące ściągając / ale na dół idące / zwłaszcza
w przerzeczonym Artykule 17, tak iako stary
Łaciński wykład / tego słowa Buzem / na tenże
17, Artykuł / na ty słowa (Eò quòd successio non
respicit gradus ascendentium. etcat.) iawnie po-
kazuje / wspolek z głóza Niemiecka y Łacińska.
Z tego tedy różnego rozumienia Doktorów / y
z they wątpliwości / lepiej stać przy pospolitym
Prawie Cesarstwu / które wzy iż równy spadek
ma być dany Dziadowi / babie / z bracia / z siostrami /
gdzieby oycá matki nie było. A tho iest szcze-
dnia droga / która w wątpliwych rzeczach ma
być zawsze chowana / zwłaszcza która sye zgadza
z pospolitem Prawem y Sprawiedliwością.

Media via in dubijs eligenda. Wszakże wczonym
w Prawie niechay to będzie ku Rozsądkowi zo-
stawiono / któreby wyrozumienie z tych przykro-
nieysze było.

Puste dobra które dzie- dzica nie mają.

Esliby kto zostawił Dziedzictwo
puste / to iest / do którego by żadne-
go dziedzica nie było / y do którego
by sye ja-

by sye żaden nie ciągnął w rok y sześć niedziel / te-
dy ono dziedzictwo na Króla należy. Iure Muni-
cipali Art: 59. która dawność sye rozumie wedle
Artykulu S.S. Libro 1, Articulo 28. Takie dobra
Prawo nazywa / Caduca bona, caduca hæreditas,
pusta abo wpadła majątność / cum bona non ex-
tantibus hæredibus ad fiscum defferuntur.

Dziedzictwo sye tu rozumie wszelka mająt-
ność tak ruchoma iako y nieruchoma / y Gerada
y Hergeweth / w pospolitosci wszystkich dobra. Bo
gdzie przyiaciół prawych potomków nie mają /
ani po Mężu ani po żenie / iako mówią / ani po
mieczu ani po wżeczenie / tam wszystka mająt-
ność krom wszelkiego braku a dzielności / dzie-
dzictwem iest pustem / które do skarbu Królew-
skiego należy. Pod imieniem Króla tu przy-
tey sprawie okolo Pustey majątności rozumie
sye wszelka zwierzchność od Króla postanowio-
na ku bronienniu sprawiedliwości / a teptenniu nie-
sprawiedliwości.

Polożono też tu mianowicie / iż tam majątność
do skarbu Królewskiego należy / gdzieby dziedzic-
ta nie było. A tak trzeba rozumieć niebytność
dziedzica. Niebytność dziedzica / rozumie sye
Cymorakim obyczajem. Naprzód / Jesliby kto

Bona hærede
arent. 4 mo-
dis.

Dzieci po oy-
cu / który nie
jest z małżeń-
stwa / spadek
biorą.

Puste dobra.

zmiał żadnego potomka Dziedzica prawego nie
zostawiały. Dziedzic sye tu rozumie / nie tyl-
ko Syn / Dzielca / Wnek / wneczka / Prawnek
prawnečka / y którykolwiek krewny : ale y to jest
Dziedzic / którego zmarły choc Obcego wedle
prawa uczynił Dziedzicem albo mu co darował /
oddal : których Prawo nazywa / hæredes legata-
rii, hæredes Testamentarii : którym cokolwiek on
który bez potomstwa / bez przyaciół zbedł : dal /
darował / oddal przed Sadem gównym / tho ich
dódyż ma wedle Prawa. Jesliby też żenie swo-
iey co przed Sadem dal : to ona odziedziczy. Je-
sliby tedy kto umiał bez przyaciół / Testamentu
nie czynił / nikomu nic nie darował / nie zapisał /
tam Dziedzica nie ma / y tam majątność jego
wszystka na Krola przychodzi : tamże lure Muni-
cipali Articulo 59, in Glosa. Co w Glosie przy-
tym miejscu położono : aby ten który jest z Mał-
żeństwa / nie miał brat po Oycu którego nie był z
małżeństwa / dobrać przez Oycę nabytych / ażeby mu
ie Ociec przed Sadem darował : Jako / gdy by
Syn Kapłanski żonę pojął / a dzieci z nią miał / a-
by ony dzieci bedęcy z Małżeństwa narodzone /
nie miały brat Spadku po oycu / który był synem
kapłanskim : Tho omylnie jest w Łacińskim po-
łożono / aby także Imię Syna Kapłanskiego /

który zwa-

Które dziedzica nie mają.

27.

który z własną żoną dzieci ma / do starbu Kro-
lewskiego przypadać miało. Niemieckie Exem-
plarze inaczej uczą : iż tacy synowie po oycu swo-
im choc nie był z małżeństwa / spadek biorą. Ale
po starym Oycu / tho jest po Księdzu / nie biorą :
gdyż Ociec ich nie był godzien ku braniu / dla te-
go iż nie był narodzony z małżeństwa. Nie slu-
sna by to / aby prawdziwi potomkowie po swo-
im Oycu / albo po innych krewnych nie mieli brat
spadku / ażeby iem przed Sadem gównym odda-
no było. Nie dawaj Ociec Synowi przed Sa-
dem / a wždy Syn po oycu lure successionis bie-
rze / by tylko Syn był z Małżeństwa / od Oycy
choc nie z małżeństwa narodzonego. Przeto sye
trzeba pilnie baczyc na wykładzie Łacińskim / a-
by nie był różny od własnych Originalów Nie-
mieckich : iako tu na tym miejscu sye stało / gdzie
miał wykladać polozyc starego Oycy (Auum)
tam polozyl Oycy własnego (Patrem) co być
nie może / abowiemby sye to nie stosowało z in-
mi miejscy które inaczej uczą / iako jest iasny text
Specu:Saxon:Libro iij,Artic:72. Et lure Munic:
Artic:4.de legitime natis, w pospolitosci poloz-
no tymi slowy: Legitime natus lura retinet Pa-
tris. A Glosa / tamże powiada : iż sila ich w tym
bladza / y fałsz to jest co niektórzy powiadają aby

G iij dzieci nie

dzieci nie miały brać po tych Rodzicach spadku/ na które rodzice może być dowiedziono iż nie są prawego loża. Wtórę/ tam Dziedziców nie ma/ choiby kto zostawił prawe dziedzice: ale o- ny pozostałych dóbr nie mogą brać dla występ- ku Oycowskiego: tho iest/ iesli co przeciw Kro- lestwu/ przeciw Rzeczypospolitey wytkroczył: ie- sli był Heretykiem/ to iest odszczepienciem od Ko- ściola Chrześcijańskiego: iesli sye sam dla boiaźni przyśleł meki albo śmierci zabił: tam choc Dzie- dzicy są / iakoby ich też niebyło: gdyż Dziedzic- twa za tymi przyczynami brać nie mogą: wyia- wyby sye z iakiey boleści / testności/ niecierpli- wości/ odeszcia od rozumu/ albo dla długów/ al- bo za iaka ma przygoda zabił/ obiecił: Dobra ta- kiego choiby Testamenty czynił/ choc nie czynił/ na potomki idą. Trzecię/ choiby Dziedzic- cy byli/ ale dziedzictwa brać nie chcą dla trudno- ści od dłużników: iako to wiet pospolicie bywa/ iż kiedy którzy dziedzic bacz/ iż on po którymby majątność miał brać został wiele dłużen/ tak/ iż iego pozostała majątność długów nie zmiesie/ wychodząc trudności któraby mógł mieć od Cre- dytorów / nie chce dziedzictwa brać / wiedząc o- tym/ iż kto dziedzictwo bierze/ musi onego dłu- żę płacić po którym bierze. Przeto przychodzi do

Przedu

Przedu albo do Sadu gawnego / y oświadczy- sye iawnie / iż po tym zmarłym przyiacielu ża- dney majątności nie chce brać/ a tak iuż dziedzic- cem nie będzie. Taka majątność iesli Fiscus bie- rze / tedy wszystkie brzemiona winien odprawo- wać. SpecSaxon: Libro j, Art: 28 in glosa a prin- cipio. Fiscus praestare cogitur onera haereditatis, quia non proprio sed defuncti iure utitur. Czwartę/ Choiby też kto był dziedzicem/ a dzie- dzictwa nie dochodził po zmarłym wroć y sześć niedziel/ będąc praesens albo iako mówią pod ie- dnym dzwómem / albo theż y czasu dalszego / iako są Dawności w Prawie opisane: iuż ten nie be- dzie dziedzicem / y niewiadomości nie będzie so- bie mógł na pomoc brać/ bo każdy o prawie swo- im winien wiedzieć. Ius suum vnusquisq; scire te- netur, wyiawyby by iaka pomocna przyczyna w- nióst dla której ku dochodzeniu Dziedzictwa na- ten czas nie był: iż albo chorował / albo w wie- zieniu był / albo sye na wojne wyprawował / na posłudze Rzeczypospolitey był/ albo pielgrzymo- wał / albo przed wodami przebyć nie mógł/ albo mu kónie wzięto: y ino która słusna przyczyna gdyby opowiedział/ tedy przedsię dziedzicem be- dzie. Ten rozdział niebytności rodziców po- trzebny iest ku wiedzeniu thym którzy sye wiet

do Imienia

do Imienia czyiego pustem prawem mają / więc
kając sye o dar do zwierchniego pana ze zła sprá-
wa. Aby sye wedle thego Rozdziału skatecznie
przypatrzyli / a wywiadowali / iesliż Dzieńdżicy
sa nie tylko przyrodzeni krewni / ale y obcy ktho-
rymby co przed Urzędem dārowano / albo Testā-
mentem oddano / choćby też byli / iesli moga braci
iesli nie mają iakiey zawady do tego / aby potym
czyiego Imienia źle przyiethęgo wracać nie mu-
sieli / gdy sye bliżsy ozowie. A urzēdnicy sye też
w tym pilnie baczyc mają / aby żadnemu Imie-
nia zarazem po zmarłym posieć nie pozwalali /
ażby był iasny Dowód / iż Przyiaciōł nie mās / iż
zmarły Testamentu nie czynił / iż Dawność wy-
śła / y innych przyczyn.

Rozmāite dzieci v Rodzicōw.

Nazy tēy Sprāwie gđzie sye mówi o Do-
brach które dzieńdżica nie mają / potrzeba
tęż iest wiedzieć rozmāity rodzaj dzie-
ci v rodzicōw / bo niektóre dzieci choc sa
nie dzieńdżica / niektóre dzieńdżica. W rozmāitym
tedy rodziin dzieci v rodzicōw / iedny sa co sye
rodza z małženstwa / zowa iē Lācinnicy / Natu-
rales & legitimi, liberi iusti, a ty słusnie dzieńdżi-
ca. Drugie sa sposobiōne tak Cōtki iako Syno-

wie / kiedy

wie / kiedy ktho nie mając dzieci własnych / albo
mając stracił iē na wojnie / albo mu kthym in-
nym obyczaiem odeszły : thedy dla poćiechy swo-
iey bierze sobie kogo za własnego syna / albo ktho-
ra za własną cōrę / aby on wzięty za syna / albo cō-
nā za cōrę / byli dzieńdżicy ónego kthory iē bierze.

Lācinnicy zowa / Adoptiuos, Arrogatos, Libe-
ros, legitimos tantum. Tu oćiec sposobiācy / ie-
sli iest Dziad albo Prādziad Pater adoptans, te-
dy syn sposobiōny po nim bierze spadek / nie inā-
czey iako po własnym Oycu: y iesliby był niestu-
śnie wydzieńdżicōny moze žalować o wydzieńdzi-
czenie. A iesli Oćiec sposobiācy iest obcy /
w żadney krewności nie bedacy / a czynił Testā-
ment : tedy co mu Testamentem odda / to otrzy-
ma / iako iny obcy. In Speculo Saxo: Libro ij, Ar-
ticulo 30, napisano : iż takie sposobienia w Sa-
ksim Niemieckim Prawie nie sa zwyczajne / y za-
den wedle takiego sposobienia nie bierze dzieńdzi-
ctwa / ale wedle bliskości.

Trzecie sa dzie-
ci co sye nie z małženstwa rodza / które Lācinni-
cy zowa illegitimos siue naturales. Ty acz też sa
z przyrodzenia synowie albo cōry v rodzicōw / w-
śaźże Prawa chcąc ludzi przywieść ku małżeń-
stwu / ku pocziwemu życiu / zagrodiły temu iż
tylko ty dzieci co sye z małženstwa rodza / dzie-

5 dzieńdżica / a

Adoptiui,
Arrogati,
Legitimi tan-
tum.

Naturales et
concupiscentes.

Naturales &
legitimi.

Naturales &
legitimi.

dzieci: a co nie są z małżeństwa / nie dziedziczą:
dla tego też / iż prawe dzieci to jest z małżeństwa
narodzone / dwoie prawo do dziedzictwa mają:
iedno jest przyrodzone / drugie małżeńskie: a co sye
nie z małżeństwa rodzą / tylko iedno prawo ma-
ją / to jest / prawo przyrodzone: pizeto co są z mał-
żeństwa / lepszym Prawem po rodzicach do dzie-
dictwa przychodzi / bo dwoiem / niż co nie z mał-
żeństwa / bo iednym: a kto ma dwoie prawo / do
czego bliższy jest tu otrzymaniu tego / niżli then
który iedno prawo ma: wszakże tho bywa wedle
prawa postanowionego / nie wedle przyrodzone-
go / iako mowią De lure positiuo nō naturalis: bo
przyrodzonym Prawem tak żeby mieli brać ci co
nie są z małżeństwa / iako y ci co z małżeństwa.
Ale to mamy wiedzieć / a pokazuie się to z Praw-
iż kiedykolwiek iakie postanowienie jest przeciw
Prawu przyrodzonemu / tedy ci co Prawa stano-
wili / nie zgola Prawo przyrodzone psują / ale pod
oblikiem iako tu wtey mierze / iż dzieci nie z mał-
żeństwa narodzone / Prawem postanowionem
pisaniem Lure positiuo dziedziczyć niemoga: wszak-
że sye podają takie sposoby / za którymi dziedziczyć
moga / z których ten jest naprzystoyniejszy: gdy
Ociec matkę swoich dzieci pōymie / albo choc nie
pōymie / iż albo nie była godna małżeństwa / ale

bo oycá

bo oycá śmierć zastał / tedy Król może go wzy-
wać iakoby był prawego małżeństwa synem: zo-
wają takie liberos legitimatos, a thak w ten czas
dziedziczyć moga. Spe: Saxon: lib: j, Artic: 5 I. Lure
Munici: Artic: 4. Uzeni w Prawie kładą ró-
żność tych dzieci co sye nie z Małżeństwa ro-
dzą: iedny / co sye odedwoyga wolnych ludzi ro-
dzą / to jest z miłośnice / która sobie ktho w domu
miaszto żony chowa: Łacinnicy zowają Naturales
tantum ex concubina natos. Tacy po oycu iesliby
im co nie zapisał / albo z łaski Królewskiej do poc-
ciwego loża nie byli przywróceni / nie nie biorą:
tylko po matce wszystko biorą / iesli matka inych
dzieci pocciwego loża nie zostawiła. Bo iesli
zostawiła / tedy ten naturalis tantū ex concubina
y po matce nic nie bierze. Do babizny też Prawo
mają / iesli Wneków pocciwego loża nie ma-
ją: wszakże takie dzieci z dobrz oyczystych mają być
chowane. Spe: Saxo: lib: j, artic: 5 I in glosa. Drugie
co sye rodzą od sprośney pospolitey mierzadnice /
oycá nie pewne / którego zowają Spurijs, Māseres,
sine patre, vulgo conceptos, ty tylko po matce bio-
rą. Niektóre z cudzołóstwa od cudzey żony: Ła-
cinnicy zowają Notos à nota seu infamia. Niektó-
re z sakazanego złączenia / iako od krenney / takie
nazywają / Liberos damnati coitus incestuosos:

S i j Tacy

Naturales ex
concubina.Spurijs, Man-
seres.

Incestuosos.

Filij legiti-
mati.

Tacy ani w oyczystych / ani w macierzystych do-
brach nie dziedziczą / y żywność im wedle Pra-
wa mieśckiego nie jest powinna. Te różność
rozmaitych dzieci y rodziców / też wiedzieć po-
trzeba tu wznaniu / które dzieci dziedziczą które
nie dziedziczą / aby y z tad pusta majątność po-
znana była / która by do skarbu Królewskiego na-
leżec miała / iesliby inych krewnych nie było.

Pusta majątność z kad posłta.

A pisano in LEGibus IMperialibus, y Iure
Municipi: Articuli 59, in glosa, iż ty caduca,
puste Prawa / weszły sye od Woien mieśckich
Rzymskich / które Rzymianie mięwali / kiedy sye
trafiło iż kto komu co w mieście oddał / a potym
on komu oddano był zabity: tedy inż ono do skar-
bu pospolitego dawano: y nazywano to Legatū
caducum. A iżby były ty caduca bona do skarbu
pospolitego łatwiey przychodziły: to było LEge
PApia postanowiono / aby żadnemu po zmar-
łym nie godziło sye dochodzić dziedzictwa / albo
rzeczy Testamentem oddaney / ażby Testament
był otworzon: wyiażyby Synowie albo wne-
kowie byli / thym sye przed otworzeniem Testa-
mentu dziedzictwa dochodzić godziło. A gdzie-

by dziedzic

by dziedzic albo on komu co oddano z szedł pier-
wey niż Testament otworzono: tedy rzecz odda-
na do skarbu pospolitego należała. Potym Cea-
sarz Iustynianus czasu pokoju obaczywszy iż to
niełufno było / y skarb pospolity w chciwości
był podejrzany / nie chciał mieć tych kaduków /
odmienił tho Prawo / y postanowił z Nowu: iż
dżis nie tylko synom / albo wnekom / ale y każde-
mu pospolicie godzi sye dochodzić dziedzictwa
skoro po śmierci Testamentnika. A iesliby Lega-
tarius, to jest ten komu co oddano szedł / tedy ie-
go dzieci tego mogą dōydz. Nie radzi widzie-
li wezeni w Prawie tych kaduków / y Testamen-
tnikom bārzo były obciężliwe / przeto themu ro-
zmaitemi drogami zabięgali aby nie były / y Cea-
sarz zabięgac dozwolił / iż iesliby ktho przyaciol
nie miał / aby to za iego postanowieniem / na inę
perwne osoby przychodziło. Opatrzyli to tedy
Testamentem / a osobliwie tym sposobem: Kiedy
kto Testamentu czynił / a komu co oddawał / za-
razem tu onemu Dziedzictwu nāznaczał inęgo
tymi słowy: Tycusa Syna moiego zostawie
dziedzicem: a iesliby ten zmarł / nie doszedł / albo
nie chciał / albo nie mógł dōydz / tedy na mieściu
iego Seius niechay dziedziczy. Nāzwali to
substitutum hāredem, iako Seius / a institutum

h iij hāredem

Legatum Ca-
ducum.

hæredem, iako Tycyus / iż gdzieby Instytutá nie było / aby Substitutus hæres biał / choc krewny choc obcy.

Puste dobra z Testamentów iako bywały.

Thoc kto czynił Testament / Prawa Cesarstkie wczę / iż dobra oddane troiakiem sposobem stawały sye puste. Naprzód kiedy kto Testamentem co oddał temu / którego nie było / a testamentnik minimal by był żywota / kie oddanie Prawa nazywali pro non scriptum, iakoby też nie były napisane. Wtóre / kiedy komu co oddano / a on potym komu oddano vmárl / piérwéy niż Testamentnik / to zwano in causa caduci. Trzecié / kiedy komu co oddano / a on potym nie wziąwszy nic vmárl po śmierci Testamentnika / póki ieszcze Testamentu nie otworzono / albo theż tym gárdził co mu oddano / tho nazywano Legatum caducum. Przeto sye każdemu godziło żadać y dochodzić dóbr skoro po śmierci testamentnika / choc na części / choc na wszystkich / dziedzicem był wstawióny : wyjąwszyby oddanie było pod iakiem sposobem wczynióne / thedy sye dochodzić nie godziło / ażby sye ón sposób wypełnił : albo / iesliby na dzień pewny

náznać

náznać było / thedy sye też dochodzić nie godziło aż ón dzień przyssedl. C. de Cadu: tollen: L. & nomen, Item eodem C. L. Cum aut.

Pusta majątność Prawem Cesarstkim tháť sye rozumie y zamyka: Jesliby kto po zmarłym dzie-dzictwa albo oddania Testamentnego w rok y sześć niedziel nie dochodził / a na miejscu iego ku braniu iny Testamentem náznaćzony nie był / albo iesliby Potomków nie było / albo choc byli / ale bracie niedziecieli / albo dla iakiey przyczyny bracie nie mogli: to iuż na zwierzchniego Pana przychodzi / z brzemieniem zmarłego po którym Imienie bierze. Jesliby też żona po zmarłym mężu została / the Prawo ku braniu nad starb Królewst / y nad zwierzchniego Pana przekłada. Dobra złoczyńców skazanych na śmierć / spadają na ty osoby co na dół y wzgórze idą / iako są Synowie / Wnekwie / Prawnekwie / Rodzicy / Dziadowie / y ini na dół y wzgórze idący. Spadają też na pobocznie do trzeciego Stopnia / żony też z ich Imienia wiano biorą : a iesliby która wiana nie miała / tedy bierze trzecia część dóbr meżowych / Dząd do takich dóbr nie ma nic: Bona damnatorum non fiunt lucro ludicibus aut eorum officijs. A gdzieby tych Osób wyższej namienionych nie było / tedy dopiero takie dobra zdanych na śmierć

przypadają

Legatum nō scriptum.

Legatum in causa Caduci.

Legatum Caducum.

przypadają na Króla: wyjąwszyby taki był zło-
czynca/ który przeciw Maieństwu Królewskie-
mu albo Rzeczypospolitey wykroczył/ takiego do-
bra wszyscy na Pana bywaia zabranie. Spec. Sax.
lib. iij, Artic. 84. Występki któreby były przeciw
Maieństwu Królewskiemu/ patrzą w Keyestrze
w słowie Crimen læsę Maiestatis.

Deposit / to jest Rzecz dana ku schowaniu.

3 Dóbr zmarłego / co pierwey idzie/
Dług czy DEposit?

Z Róża sę często spó-
miedzy Creditormi a mie-
dzy tym który dał pienią-
dze albo iaka iną rzecz ku
schowaniu / do wiernych
rąk/ a bywa to po śmierci
tego v kogo była schowa-
na: iż then który dał schować/ powiada / iżem ja
nabliży swęgo depositu przed wszystkimi Cre-
ditormi: z moiego depositu nie może sobie nikt

placić

placić swięgo długu co mu zmarły zostal dłu-
żen. Kreditorowie zaś powiadaia/ iżemny bli-
ży naszych długów z dóbr nieboszczykowych/ ma-
my zapisy iego/ mamy Chyrogaphy/ nasze daw-
nieysze dlugi / niż twój DEposit / twoięy rzeczy
miedzy statkiem Nieboszczykowym nie masz / a
tak myślny do naszych długów pierwsey. O ta-
kim spóru gdy sę trąsi: taka iest Nauka ludzi v-
czonych w Prawie. Jesli pieniądze którym ja
dał ku schowaniu do wiernych rąk / náyduia sę
po śmierci tego który ie odemnie przyiał/ w tym
worku/ w tęj strzynie/ tak iakóm ie ku schowa-
niu dał / a nie są strawione albo też vtracóné / a
mam tego pewny Dowód/ iżem dał ku schowa-
niu do wiernych rąk / iest znak moięy strzynki/
moięy pieczęci: Takowé pieniądze / albo kthory-
kolwiek deposit/ maia mi być wydane/ żaden mi
ich nie może brónić / przodek mam przed wszyst-
kimi Creditormi / choćby mieli dług pierwey ze-
znany / y na Maieństwie pewney mianowaney
od nieboszczyka zapisany/ co Łacinnicy zową Pri-
uilegia realia seu expressas hypotecas habentes:
chochby sę też rozumiały własnje być na maie-
ności krom zapisu obwiázane iakoby zapisane/
co zową Łacinnicy Tacitam hypotecam habetes,
iako iest dług Królewski/ Wiano/ dług pogrze-

I borowy:

Deposit náš
leżiony / ma
być naprzód
przed wszyst-
kimi dlugi
wydany.

Privilegia re-
alia.

Tacita hypo-
teca.

PRiuilegium
personale.

Depositi strawiony
obróca
casie według

Depositi strawiony
ma przodek
przed Cyrografami.

borowy: choćby też mieli długi zgola zeznane/ Cyrografem opisane/ na których sye tylko zaplata obiecuię / a dług na majątności nie jest wklazany: co zowa Priuilegia personalia, tedy mam przodek przed thymi wszystkiemi / napierwey mi ma być mój Deposit wydany / y żaden mi z Creditorów namnię nie ma przeszkadzać / a tho z tęg przyczyny iż Deposit mój/ własna iest moja majątność / wszelkim Prawem / naturaliter & ciuilititer: a z moięy majątności żadnemu Creditorowi dług którego ia nie winien / nie ma być placón. Ale iесли sye pieniądze którymś dał schować nie náyduia między rzeczami tego który ie ku schowaniu przyial/ tak iako sa dane/ ale sa wtracóné/ strawioné/ tedy naprzód idę długi pierwsze którychby byly przed Urzędem zeznane / na majątności wklazane / pierwey Królewski dług/ Wiano/ Pogrzeb/ y iné któreby byly in tacita hypoteca. Już tu ón Deposit strawiony albo wtracóny/ stal sye długiem/ y iako dług ma być dochodzón. A zaś sye tenże deposit choć iest wtracóny albo strawiony / ma przodek przed tymi Creditorami/ którzy tylko zgola dług zeznany mają z obiecaniem zapłaty na pewny czas / a nie iest obowiazek urzędowy na majątności/ iako pospolicie sa Cyrografy / tam przed tymi Creditorami

Deposit

Deposit wtracóny/ którychby byl słusnie dowiedzióny / ma być pierwey z majątności zmarłego zaplacóny/ niż Creditoróm Cyrografowem.

Jesliby też deponens pecuniam, tho iest ten który dał ku schowaniu pieniądze / brał od ónych pieniedzy lichwy/ albo pożytek iaki/ iuż ón Deposit nie będzie miał takiego Prawa / iako prawdziwy Deposit między rzeczami należióny / od którego pożytku nie brał / ale będzie poczytany iako za dług / którego z drugimi Creditorami będzie dochodził kszaltem długu/ a nie kszaltem depositu. A tu sye wymunie deposit sieroty/ których iest w wiernym schowaniu w Opiekunów/ a bowiem choć sierota bierze pożytek od Opiekuna/ od pieniedzy danych do wiernych rąk / dwoia przyczyna do tego wiedzie/ iż ón deposit przed sie po śmierci opiekunowey choć też y za żywota ma być dochodzón / iako prawdziwy deposit/ a nie iako dług: iedną iest przyczyna z strony Osoby/ iż sierota/ druga z strony sprawy/ iż opieka. Et duplex causa fortior est quam simplex. Pise o tym Sazysus in Digestis de Priuilegijs Creditorū L. Quesitum. § in Bonis.

Deposit wtracóny/ a towar niezaplacóny / których po śmierci kupcowey zo-

Już stal/co

Deposit / od którego pożytek biera długiem iest.

Sierota może brać pożytek od pieniądzy od Opiekuna.

stat/co z tego dwoygá piérwey ma byc
odpráwiono.

Esliby kto przedal kupcowi towáry swo-
ie / sukna albo które iné y wierzyłby mu
zapłaty : dobra potym ónego kupca były
popzedané / albo vtráconé / y część ónych towar-
ów : pytanie iest / iesli then który przedal może
sye iac tomárów ónych / które iestże nie sa vtrá-
coné / y wziac ie / czyli ten który dal ku schowaniu
pieniądze swoje do ónego kupca / a pieniądze óny
sa vtráconé / bedzieli miał przodek zapłaty swo-
iego depositeu z ónych towarów pozostálych ie-
szcze nieutráconych : Odpowiedz. Tak sye tu
zda : iż then który przedal towáry swoje nie ma
byc słuchan / z téy przyczyny / iż przedarószy towá-
ry swoje / y dawószy ie w moc kupcowi / przenióst
ich państwo na ónego kupca / ponieważ mu za-
płaty wierzył / inż towáry nie iego. Ale tu w
téy mierze vczeni w Prawie z lástáwosci y przy-
stóynosci vcza y tak kláda / iż ten który przedal
towáry / ma przodek do towarów swoich / któric
iestże nie sa vtráconé.

Creditor możeli dlugu swóiego docho-
dzić z towarów po dłużnikowey śmier-

ci zostálych/

ci zostálych/ ná które mu pieniedzy
pożyczył.

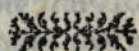
Esliby ktho pożyczył komu summy pie-
niedzy miánowicie ná iakié towáry / ál-
bo ná inéy którey rzeczy kupienie / a po-
tym ón dłużnik zubożal albo vmarł / a óny to-
wáry zostály : możeli then który pieniedzy poży-
czył dochodzić swóego dlugu ná ónych towaróch
albo inéy którey rzeczy za swoie pieniądze kupio-
néy / przed inšymi Creditormi : Odpowiedz.
Nie może / wyiawšyby okolo tego z swóim dłu-
żnictwem miánowitá iákná vmowu miał / pactum
expressum. Wšakże chochy téz y vmowy takiéy
nie miał / może dochodzić przed tymi którzy Cyro-
grafowé albo ná osobie tylko nie ná rzeczy dlugi
obowiazané máia. Ale przed thymi którzy máia
dlugi vrzednie zápisané / ná dobrách vřazané /
nie może ná ónych towaróch szukać : wyiawšy
téz to / iesliby óny pieniądze były sieroty pożyczá-
né ná óny towáry / albo ná kupienie iakiéy inéy
rzeszy : tedy ich moga lepszém Prawém ná ónym
statku kupionym dochodzić niż inni Credytoro-
wie. A iesliby Opiekunowie zá sierotczyny pie-
niądze co kupili : tedy ná wóléy iest sierot / abo te
rzesz kupioná przyiac / albo pieniedzy dochodzić.

Jiij

Cibaria

CIBARIA DOME-

stica: to iest/Żywność domowa.

Do żywności domowej co należy.

Vre Munic:Artic: 24. § 8. in
glosa opisano/które rzeczy do
żywności domowej roczney
należą: thy są/które mają tu
potrzebie domowej na ieden
rok zgotował. Ku temu na-
leży/ mięso solone/ wedzone/
 słonina/ sody/ droby. etcet.

Wieprze chowane/które są pobite y porabane/
Iure Munic:artic: 26. Sery/ masło/ sádla/ wszel-
kie tłuste: Sól/ miód/ ryby/ sędzie/ krupy/ grochy/
iągly/ iąrzyny/ y inne potrawy któreby na ieden
rok tu żywności domowej były zgotowane.
Ku tym też liczą zboże/ sód/ piwo/ wino/ miód/
y inne picie tu używaniu dorocznemu domowe-
mu sprawione.

Do żywności domowej Wdowa po

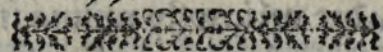
zmartym

zmartym męża także Prawo ma.

Żeby Prawa miała Wdowa do żywno-
ści domowej/która po śmierci mężowej
w domu została/ Prawo Maydeburstkie
tak wzy. Kiedy sye Wdowa od dzieci albo też od
dziedziców mężowych oddzielić chce/ rcho iey z
strawnych rzeczy przychodzi. Jesliby ona miała
zapisane od męża opatrzenie do żywota/ co La-
cinnicy zowa prouisionem vite, na onym Imie-
niu/ kiedy taka żywność została/ tedy wszystkiey
oney domowej żywności/ ktorąkolwiek mają
sprawil na ieden rok/ bierze polowice po Trzy-
dziestym dniu od czasu którego mają zmarł/ a to
króm oney żywności ktorą sye tu dziedzictwu
ściaga. Bo ostatek coby nad zwys nad roczną
żywność było/ rcho prawdziwy dziedzic mężow
bierze. Ale iesliby na onym Imieniu w ktorym
taka żywność została opatrzenia do żywota nie
miał/ rcho z żywności domowej nie więcej bie-
rze iedno czymby sye wedle iey stanu wychować
mogła/ póki iey dziedzicy nie odprawia. Póki
też za mają nie sła/ póty Imienia rumować nie-
winna: wyiawsyby ia dziedzicy chcieli odpra-
wić/ tedy pieniądze wziawsy winna imienie ru-
mować. Iure Munic:Artic: 24. § 8. iest też o tym

inter Ar

inter Articulos Iuris Maydebur: fol: 7. A póki dzie
dzicy meżowi/wdowy pozostały z Imienia me-
żowego nie odprawia / póthy iey winni na strá-
we dawać każdy tydzień/ wedle zwyczaju miá-
sta y wedle stanu iey/ iáko w mieściech zacney-
szych pospolita iest Wdowie kupieckiey na ty-
dzień kope dawać/ rzemieślnicce mniey/ tak iáko
by sye wedle iey stanu wychować mogła. Które
dawanie iesli iest długie/ barzo bywa škodliwe/
y dziedzicom meżowym y Credetorem iego: gdy
páni wienna/ długim braniem na stráwe/ meżo-
we Imienie wytrawie może/ tak/ iż potym dzie-
dzicy mało wezmą/ y Credetorem długów swo-
ich nie mają na czym dościgać. Przeto praw-
dziwi Opiekunowie/ albo też y Dziedzicy mają
sye oto naprzód pilnie starać/ aby pániá wienna
co narychley wianem odprawili z Imienia me-
żowego/ Które też Prawo pospolite między iny-
mi przyczynami osobliwie dla odprawy wienney
przedacé dozwala/ iesli pieniedzy gotowych ku
odprawie nie ma / gdyż to Imienie iey fantem
było w wienie / iáko o tym napisano Iure Mu-
nicipali, articulo 26. & inter Articulos Iuris May-
deburgen: fol: 33.

Niewiasta

Pániy wien-
ney wiele ma-
być na strá-
we dano pó-
ki iey Wiá-
nem nie od-
prawia.

Niewiasta kiedy w wienie ani w żyw-
ności nie dziedziczy.

Niewiasta póki maż żyw/ ani w wienie ani
w strawnych rzeczach nie dziedziczy / w-
szystko to w meża w mocy iest. A zásye kiedy to
po śmierci meżowey bierze / tak izby potym za-
dnego meża nie miała / tedy ono wiano y żyw-
ność na bliższego po nię/ nie na bliższego po me-
żu dziedzictwem spada. Jesliby też maż pozosta-
ły Wdowy takiego stanu był / iż z tych przerze-
czonych strawnych rzeczy żywności szukał (iákoż
iest ich wiele co strawnymi rzeczami y ku picciu
należącymi handluia) ty ku dziedzictwu należa-
do tych niewiasta nie ma nic/ tylko do połowice
z onych / Które są oddzielone ku roczney żywno-
ści. A to iesli opawe na ónym Imieniu ma/ al-
bo opatrzenie do żywota/ gdzie ty strawne rzeczy
są / iáko wyżsley o tym Speculo Saxonum Libro
iii, Articulo 38.

Posag : Wiáno.

Dos/ Dotalicium.

K

Posag

I Posag.

I Wiāno.

Wiąno nazywają mą-
 ietność / którąkolwiek żo-
 na do meza przynosi / albo
 co meżowi za żonę dała /
 dla znoszenia przypadłych
 brzemion w małżeństwie:
 Łacinnicy Dotem — nazy-
 wają. Wiāno jest dar / który mąż względem po-
 sagu żenie przy ślubie mianuje / który też czasem
 znacznie na swoim Imieniu stojącym / albo po-
 spolicie na wszystkich majątności / albo na polo-
 wicy potężnie y oprawnie / aby żona po śmierci
 jego była swojego wiāna pewniejsza: Łacinnicy
 Dotalicium — nazywają.

Ten co Łacinnikim językiem Prawo wykladał /
 czasem nie czyni różności żadney między thymi
 słowy Dos, Dotalicium, za iedno ie poczytując /
 albo za posag / albo za wiāno / czasem czyni róż-
 ność / czasem iedno za drugie kładzie. Ale iako
 jest różność między polskimi słowy Posag / Wiā-
 no / tak między Łacinnikimi Dos, Dotalicium, w
 tym znaczeniu iako wyżej położono.

**Dowód Wiāna białym głowom
 opisany.**

Ci co Pra

Do I co Prawa stanowili folgując krewko-
 ści białych głow / pozwolili im thego y
 Prawem piśnianym opatrzyli / aby wiāna
 swoje / gdzieby świadków niebyło / przy-
 siega dowodzili / aby ich przysiega bes wszelkie-
 go spom. ku otrzymaniu wiāna mieścić miała / ty-
 le / ile przysiega potwierdza. Napisano to w ter-
 cie Spec. Sax: libro I, Articulo 20. Dotem mulier
 proprio obtinet iuramento. A w głowie lure Mu-
 nicipali Artic: 22. położono o tym: Kiedy mąż po-
 iawszy żonę mianuje ie / przed dobrymi ludźmi
 wiāno / którego ie / na żadnym imieniu nie zapie-
 se / iedno tylko mianuje / a potym gdy umrze / dzie-
 dzicy nie chcą ie dać wiāna / ponieważ ona na
 imieniu nie ma oprawionego / y w Księgach za-
 dnych opisanego / nie chcą ie dać ani na świad-
 ki / ani na przysiegi / tedy Prawo tak woczy: Iż kie-
 dy mąż mianuje wiāno żenie przed dobrymi lu-
 dzmi / choćby ie zapisał / choć niezapisał : żona po-
 została łatwiej otrzyma wiāno za swoją przy-
 siega / niżby ia Dziedzicy mieli oddać wiāna.
 Były podobno lepsze czasy kiedy tho Prawo bia-
 łym głowom o poprzysieganiu wiāna wczynio-
 no / iż żaden dziedzic nie znał sye wtym być obcia-
 żonym / y krzywdy żadney w vblizeniu swojego
 dziedzictwa za takimi przysiegami nie czuł. Ale

Kij tych cza

I Poprzyśię-
ganie wianá
dzisieyszych
czasów gło-
dowe iest.

I Prawda
tego czynio-
né.

tych czasów niešťczesliwych / których ludzie ślón-
nieyszy są tu złemu niż tu dobremu / nie mając
nic baczenia ná to / iakoby majątności pobożnie
nabywali / thylko izby mieli / lubo źle lubo dobrze
nabyte. Barzo to Prawo o poprzyśięganiu wia-
ná iesth škodliwe / iż doświadczono niektórych
bialych głów / które zarzućwšy ná stronę bo-
iaźni Bożę / wstyd / wiarę / y powinność małżeń-
ską / zapomniawšy dziełek swoich / śmiały prze-
ciw sumnieniu swóiemu / przeciw świadectwu /
wielkie summy pieniędzy poprzyśięgać / które im
nigdy przy ślubie nie były mianowane : przez co
działkom swoim albo przyaciółom meżowym /
niemala część dóbr Dziedzicznych niepobożnie
wydzierały / dochodząc ónego wianá poprzyśię-
żonego z Imienia meżowego : Choć też y przeci-
wne świadectwa były / które odizucali niektó-
rzy / sądząc sye ná golym tercie o poprzyśięganiu
wianá / nie chcąc sye namnięć od niego odchy-
lić / choć przeciwné świadectwa daleko mmieysze
wiano pokazywały / nie rozumiejąc / iż Prawa
nie są dla thego uczynione / aby miały komu tu
wydzieraniu czyiey majątności pomagać : ale są
uczynione tu obronie wszystkich vbogich sierot /
y którzyby iaka niepobożnością od tego byli w-
ciśnieni. Są to vbogim sierotom / y wszystkim

pobożnym

pobożnym ludzióm rzeczy barzo żalossné okolo
takowego poprzyśiężenia / gdy pozostała Wdo-
wa poprzyśiężonym wianem / wszystkie mająth-
ność meżowę zabierze / zabrawšy z drugim me-
żem wtracić / a dzieci zebrać musza. Godziłoby sye
przełożonym / którzy Miasła rządzą w tho pilnie
wyrzecć / y temu zabieżeć / a barzoby sye łatwie-
themu zabieżało / y słusznę lekarstwo podało /
gdyby thak postanowiono / Aby żadné wiano
ważné nie było / y miészć nie miało / któreby
zarazem po ślubie przed Wzedem zeznane / y w
Księgi Miesckie wprowadzione nie było : a zwła-
szcza gdy dzisieyszych czasów nie tylko w Mie-
ściech ale y w miasteczkach / y we wsiach / wse-
dy Wzad miesckie Księgi ma / thedy nie łatwiey-
šego iako wiano zeznane zapisac / a przez to przy-
ślym trudnościam y niebezpiecznościam droge
zamylać / abo gdzieby sye potym okazało izby któ-
ra Wdowa wšetecznie chciała wiano wyżšey
niż iey wianowano poprzyśięgać / a iawnoby to
było uczynnych meżów świadectwem (które
in hoc casu musiałoby przeciwko białey głowie
za Wielkierzem ná to wstawionym ważne być)
iz iey tylko nie wianowano / aby to karanie od-
nosiła / żeby iey tylko łatwie y ładziel przed dom
wystawiono / a tam ją posadzono / nie inego iey

K iij

nie daw.

nie dawszy iedno óne ławke a kądziel. O czym napisano lure Municip: Articulo 22. Co ácz tam iest położono o tych białych głowach / których meżowie żadnym zapisem wiana nieoprawili / (co sye iednak v nas nie zachowuje: maia białe głowy wiano swoje po śmierci meżowey / choć iey oprawi choć nieoprawi na majątności / choć tylko przy ślubie mianuje) wśakże nie wiem / by to nie przystoyniemy było / iżby takim białym głowom niebogoboynym / którzy fałszywie wiana poprzysięgaia / skółkiem y kądziela wiano przed domem placono / y tym ich za ich fałszywa przysięge karano / a niż owy którzy oprawy żadney na Imieniu od meżow nie maia / ale wiana swoiego mianowanego iawnego pobożnie a sprawiedliwie dowodza y dochodza. Dobry o tym iest Statut Koronny / który tak vczy: DOs que non fuerit in Libris seu Actis inscripta, iuxta iuris ordinem & antiquam cōsuetudinem reformata, nullius debet esse valoris & momenti.

A iż na wielu mieścach w Polsce w mieściach przelożeni / gdzie widza w czym iakie vblizenie w Rzeczypospolitey / abo vbogim sierotom / tak barzo sa czuyni o rzym / iż gdzie widza droge ku zabiezeniu iakiemu złemu / óney naśladaia. A ia z widzenia ludzi wczonych w Prawie / podalem

te droge

the droge ku zabiezeniu fałszywemu poprzysięganiu wiana / aby żadne mieśca nie miało / iedno któreby było przed Urzędem zeznane y zapisane / zdało mi sye tu položyc forme takiego zapisu Łacińskim y Polskim iezykiem / którzy albo iney tey podobney kto chce może vzywać.

Forma zapisania Wiana Łacińskim iezykiem.

CORam Bannito IV dicio personaliter constitutus, famatus N. sanus mente & corpore, non cōpulsus, non coactus, sed de libera sua voluntate, etiam ex consilio amicorum suorum recognovit. Quia honeste N. filie famati N. coniugi vero suae charissimae quingentos florenos dotalicij in auro vngaricales, auri puri & iusti ponderis, circa sponsaliorum ceremonias denominavit, quos eidem super medietate omnium bonorum suorum, mobilium & immobilium, hæreditariorum & obligatoriorum, habitorum & habendorum, siue super domo sua lapidea, lignea, hæreditaria, inter domos famati N. ab vna & famati N. patre, ab altera, in circulo Cracoviaceñ, indicando corā lure, inscriptis, assignavit, & reformavit, per eandem N. dictā coniugem suam, prædicta bona præfati mariti sui,

cum om

cum omni lure, proprietate, & toto dominio pro-
uētibus, vtilitatibus, redditibus, agris, pratis, cāpis,
pascuis, hortis, predijs, pecoribus, pecudibus, ac sin-
gulis pertinētis, adiacētis, quomolibet ad predicta
bona, seu ad predictam domum spectantibus qui-
buscunq; dicuntur nominibus, nullis exceptis, nec
exclusis tenenda, habēda, possideñ: cum usufructu,
iuxta consuetudinem Dotaliciorum in lure May-
deburgēsi obseruatā, tam diu donec sibi prae dicta
quingentorū florenorum summa, sui dotalicij, ab
heredibus mariti, quorū interest, fuerit persoluta.

Taj Forma zapisania wiana po Polsku.

Nazed gānem Sadem stānowszy obli-
cznie sławny A. zdrowy będąc na ciełe
y na vmysle/ nie z przymużenia/ ale z do-
brej swojej wolej zeznał/ iż wczimwey pāniey A.
córce sławnego A. małżonce swojej miley / pięć
set złotych wianā we zlocie Węgierskich/ dobrej
ā sprawiedliwēy wagi / przy ślubie wianował/
które iey na połowicy wśyśkich dobr swoich
ruchomych y nieruchomych/ dziedzicznych/ zastā-
wonych/ które teraz ma/ y potym będzie miał/ abo
na Kamienicy swojej / albo na domu dzierwia-
nym / który leży między domem sławnego A.

z iedney

z iedney strōny / ā domem sławnego A. z dru-
giey strōny w rynku / okazując przed Prawem/
zapisal/ naznaczył / y oprowił / aby przereczona
A: małżonka iego / wyższej mianowane dobra
Aleja swojego przereczonego trzymała/ miała/
y używała/ ze wśyśkim Prawem/ własnością/
ze wśyśkim pānstwem/ dochody/ pożytki / z ro-
lami/ polni/ pastwiskami/ ogrody/ solwarki/ by-
dlem/ y z innymi dobrami/ któremu przyległymi iā-
kimbykolwiek Nazwiskiem nazwane były / abo
nazwane być mogły/ żadnych nie wymuiąc ani
odłączając/ wedle zwyczaju/ iako sye około wian
w Prawie Maydeburgskim z dawnā zachowanie/
ā to tak długo / ażby iey przereczona summa
pięć set złotych wianā iey / od dziedziców mezo-
wych/ którym to należy/ zupełnie położona była.
Odstępek Wiana iaki jest bezpieczny/
ā iaki nie bezpieczny y niepewny.

Nowā po śmierci meżowey Wiano
swoie iesli ma od meża zapisane/ albo
dowiedzione/ albo na pewnym imie-
niu wskazane / może komu chce / choć
dziedzicowi / choć też komu obcemu podług my-
śli swej odstąpić. Ale iesli nie ma zapisanego/ al-
bo iesli go sama za swojego żywota nie otrzy-

L mała/ al-

mała/ albo świadkami/ albo przysięga niedowio-
dła/ Odstepę iey mała ważny jest: abowiem by-
ten dziedzic/ albo który inny obcy któremu ona wia-
no odstąpi / miał po iey śmierci dowodzić y do-
chodzić takiego Wiana / tak iako ona przysięga
albo świadkami wedle Prawa dowieść miała:
to by iye niegodziło/ y niemiem iesli iye kiedyś ta-
ka sprawa między którymi osobami sądownie to-
czyła/ żeby iye z nię za Dekrétom y wyższych Se-
dżiów pokazało/ godziło iye dziedzicowi albo ko-
mu obcemu mającemu odstepne wiano od wdow-
y / dowodzić wiana na miejscu oney wdow-
y po śmierci iey. Przeto odstepę wiana które nie
jest zapisane/ albo dowiedzione/ albo postępi Pra-
wymi doskonale dozystane / nie jest bezpiecznie
ku dostapieniu y owsem mało ważne. To upo-
minanie służy tym którzy wiana kupią/ aby wie-
dzieli iakie odstepki wian od Wdów przyymo-
wać mają.

Forma odstepu Wiana Łacinskim
językiem.

Coram Iudicio Bannito constituta personaliter
honestā Anna olim prouidi Petri N: relicta vidua,
per honestū virum N: ad id sibi assumptū, & Iuri-
dicē cōfirmatū tutorē, recognouit, & expressis ver-

bis falsa

bis falsa est se abscessisse, præsentibusq; abscedere
et cōdescēdere, honesto N: summā florenorū quin-
gentorū Dotalicij sui à memorato marito sibi cir-
ca spōsaliorū Ceremonias denominati, & corā of-
ficio Cōsulari, seu Iudicio Bannito, feria N: per eun-
dem maritū, recogniti & inscripti: ac omne lus suū
quodcūq; ipsa ratione eiusmodi summe Dotalicij,
sup bonis N: perductum continuatūq; habet. Vel
hoc ipsum Dotaliciū, quod ipsa, ad citatis suprame-
morati mariti sui hæredibus, in præsentia eorū-
dē, sine vlla eorū cōtradictione, iuramento corpo-
rali, vel proborū virorum testimonio, iuxta Acta
Aduocati, feria N: sufficiēter probauit. vel quod ip-
sa sup omibus bonis mariti sui, mobilibus & im-
mobilibus hæreditarijs & obligatorijs habitis &
habēdis, & signāter sup domo in circulo N: inter
domos N: ex vna, & inter domū N: parte ab altera
iaceñ, ab eodē predicto marito datum, donatū, in-
scriptū, assignatū, & reformatū habet. Nihil peni-
tus Iuris, pprietatis, & dominij sibi, posterisq; suis,
aut quibusuis alijs, ppinquis, in memorata quingē-
torum florenorū Dotalicij summa relinquēdo, nec
excipieñ: sed totū & integrū lus, quodcūq; ei rati-
one eiusmodi supranominati Dotalicij cōpetit, in
prædictū honestum N: pleno, hæreditariōq; lure
transfundendo, vt ipse N: eiusmodi Dotaliciū, seu

Lij

bona ma

Wiana do-
wodzić / na
miescu wdo-
wy / nie jest
rzecz zwy-
czajna.

bona mariti eius defuncti in Dotalicio habeat, teneat, possideat, & uti fruatur, tanquam ipsamet, veluti domina Dotalicialis, eadem bona haberet, teneat, habereque, tenere, possidere, & usufrui possit, tandem, donec sibi praedictum Dotaliciū, integra prenominata summa, repositum fuerit, recognoscens sibi ab eodem N. pro supradicta Dotalicij summa, uniuersumque eiusdem iure, plenarie satisfactum esse. De qua et unde quietauit in forma plenissima, dans eidem dicto N. plenam & sufficientem potestatem, hoc ipsum ius supranominati sui Dotalicij, iure exigendi, repetendi, suscipiendi, de suscepto quietandi, & in usum suum beneplacitum, prout melius & utilius nouerit conuertendi, tanquam suum proprium.

Tęż Forma odstepu Wiana po Polsku.

Wzed Gawnym Sadem stanawszy oblicznie uczciwa Anna A. Niebośczyka sławnego A. pozostała Wdowa / przez sławnego A. wziętego sobie ku tej Sprawie / y Sadownie potwierdzonego Opiekuna / zeznała iest / iż odstąpiła / iakoż to y tym zapisem teraz odstepnie / sławnemu A. pięć set złotych w moniecie wiana / które iey przerezczony mają przy sławie wianował / y przed Wzdem Kadiiectim

A. albo

A. albo Gawnym Sadem / w then dzień A. zeznał y zapisał / y wszystko Prawo ktorękolwiek ona z strony takiego Wiana / na dobrach tych A. przewiodła / y skonczyła: albo tho Wiano odstąpiła / ktoręgo ona przypozwawszy dziedzicom meza swoięgo przy obliczności ich / krom wszelkiego ich odpow cielesna przysięga / albo swiadectwem uczciwych ludzi / dostatecznie w then dzień A. wedle Ksiąg Woytowskich dowiodła / albo które ona na wszystkie majątności meżowej / ruchomey y nieruchomey / dziedzicznej / zastawnej / ktorę na on czas miał / y potymby miał / a mianowicie na domu leżącym w Ryńku / między domem A. z iednej strony / a między domem A. z drugiej strony / od tegoż meza swoięgo dane / darowane / zapisane / naznaczone / y oprowione ma. Nic Prawa / własności / państwa sobie / ani potomkom swoim / y ktorymkolwiek bliskim z przerezczoney summy wiana nie wymusi / ani zostawiac: ale wszystko cale / zupełnie / wyższej mianowanego wiana swoięgo Prawo / ktorękolwiek iey z strony takiego wiana należy / na tegoż A. zupełnie / y dziedzicznym Prawem wlewać: tak / aby then przerezczony A. takowe Wiano / albo dobra iey meza w Wienie miał / trzymał / dzierzał / y używał / nie inaczej / iedno

L iij iakoby

iałoby ona sama / iako pani wienna tkałowe dobra miała / trzymala / wzywala / miec / trzymac / y wzywac mogla / poty / azby iemu takie wiano na iey miescu / gotowa summe pieniedzy / odlozone bylo. A zeznala iże sye iey od niego za tkałowa summe Wiana / y za wszystko iey / tego to wiana Prawo / dosyc stalo / z ktorého kwirowala go y kwituie / dostatecznie / wiecznie / dając przerzeczonemu A. zupełną moc takiego wiana doscigac / o nie Prawem czynic / dochodzic / przyiac / z niego kwitowac / y ku swoiemu / iakoby nalepiey rozumial pożytkowi przywieść / y obrócić / iako swoje własne.

Pytania potrzebne okolo Wian / wyietę z głozy / in Jure Municipali super Articulum xxij.

Pytanie pierwsze.

Aż iesliby żenie pewna summe pieniedzy wianowal / ktoraby iey na swoich dobrach ruchomych y nieruchomych / w fance obowiazal: mogli ony dobra przedac / zastawic / abo ktorym innym obyczajem oddalic: mogli ono oddalenie zeninemu Prawu co skodzic czyli nie? **Odpowiedz.** Wedle Prawa: iesliby

maż swo

maż swojey żenie zapisal Wiano pospolicie na wszystkich dobrach swoich / ktoré ma y potymby miał / żadnych nie mianuiac / takowe dobra maż może przedac / y oddalic / podlug wołey swojey / krom wszelkiego sprzeciwienia zeninego. A to z they przyczyny / choc summe bedzie mianowal / przedacie ono Imienie iego iest. Niektórzy tego dokladaja / iż to tak maż może uczynic / iesli sobie panstwo zachowa do swego żywota / z takowymi dobrami swoimi czynic może wedle podobania swiego. Niektórzy też tak trzymaja / chocby sobie panstwa nie zachowal / iedno tylko pospolicie na swojey maietności wszystkich / pewna summe po swey śmierci oprawil: to oddalic może. Ale iesliby oprawa byla mianowicie na ktorym Imieniu / to iest na Dómu / na Winnicy / na czynszownym imieniu / z ktorého by maż czynsz bial / abo na ktorym pewnym dziedzictwie: oddalic thego nie może / ani z przyzwolenia żony / ani bez przyzwolenia: wyiawszy by iey ina takowaz nagrode uczynil / to iest / azby iey takaz summe na innym Imieniu oprawil y wiscil.

Iesliby też maż do śmierci swojey Imienia swiego nie wtracil / nie oddalil / iednoby sye ono imienie tkał barzo nakazilo / iżby wiano ledwie wyniesć moglo: tedy żona pozostala Wiano o-

dzierzy

I Maż choc Wiano oprawil żenie na dobrach swoich wszystkich pospolicie / żadnych nie mianuiac: tkaż może zastawic krom sprzeciwienia zeninego.

Długi które
pierwéy idą
niż Wiano/
które po wieś
nie.

Pytania potrzebne.

dzierży na ónym imieniu przed wszystkimi wierzycielmi albo Creditormi / y przed wszystkimi długami / któreby po mianowaniu Wiana / albo po oprawie wiennéy uczynione były. Ale iesliby mąż / przed oprawieniem wiana / dobra swoje komu obowiązał : taki dług naprzód idzie pothym Wdowa wiana dochodzi.

¶ Mąż iesliby żenie swojey Wiano mianował na wszystkich dobrach swoich w pospolitości / a potymby óny dobra komu za czasu małżeństwa wwiązał / tedy wierzyciel za óną obligacyą sobie uczynioną / przed wianem dochodzi długu swojego / potym wiano idzie.

¶ Jesliby też miejsce óno na którym wiano oprawione iest / żenie należało / a w Posagu mężowi przyšlo / tego też mąż od żony oddalić nie może.

Pytanie Wtóre.

Waż gdyby zapisał pewną summe Wiana na żenie / na dobrach swoich ruchomych y nieruchomych / a zachowałby sobie państwo / z ónymi dobrami inaczej czynić / postępic / puścić wedle wpodobania swojego : potymby óny dobra w pewnéy summie zastawił / zapisał : a żona tamże przestrzegłaby sobie to / aby óna

zastawa

około Wian

49.

400

zastawa / Prawu iey nic nie szkodziła. Dmrze mąż / wierzyciel któremu sye stał zapis / będzie dochodził na ónych dobrach długu swojego Zapisem Miesckim / albo świadkami po ymarléy rzeczy : żona theż także będzie dochodziła na dobrach mężowych oprawy Wiana swojego / wywodząc to / iż sye iey pierwéy oprawa stała na wszystkich dobrach iego / y będzie pytała : aczby nie była bliższa Wiana swojego / na wszystkich dobrach mężowych dopydź / wedle Prawa. Wierzyciel zaś rzecze : Ponieważ żona włożyła zapis Wiana swojego / taki / na którym mąż zachował sobie państwo / z dobrami swoimi czynić / wedle wpodobania swojego / y za thym zachowaniem państwa pewną summe mi obowiązał : prośe aby mi tho było skazano / iż iestem bliższy przy fance moim zostać / niż Wdowa pozostała. Wdowa zaś sie spiéra / iż then zapis moiey Oprawy nic szkodzić nie może / gdyżem ja dostatecznie sobie przestrzegła przy takim zapisie / iż to Prawu moiemu nic szkodzić nie ma : przetho prośe / aby oprawa moia wienna naprzód była : Odpowiedź. Iż pozostała Wdowa bliższa iest / z swoimi dowody otrzymać Wiano swoje / przed wszystkimi długami które po mianowaniu Wiana mąż na dobrach swoich oprawił wedle Prawa. Albowiem cóż

in

by to by

Wiano gdy
mąż oprawi
żenie na do
brach swoich
z zachowa
niem Pańs
twą : a potym
óny dobra w
wiąże / Wia
no naprzód
idzie.

by tho było za wyznanie / y oprawa wiána iako
dlugu powinowatego / gdyby za zachowaniem
takiego państwa meżowego / Wdowa Prawo
swoie wiennie y oprawe utracić miała? Bylyby
to sobie rzeczy barzo przeciwne / iakoby rzekł: Za-
pisiue wiáno y niezapisiue: albo zeznawam dług
y niezeznavam. A tak podobniey iest / aby ta-
kie zapisanie wiána z zachowaniem państwa / tu
przy tym pytaniu / wściagało sye na poprawie-
nie wiána / a niewłasność głównego wiána / któ-
re iest iako dług pewny / a iſty. A kiedy kto ze-
znawa dług v Sadu y zapisiue / nie zachowuie
sobie państwa.

Pytanie trzecie.

Wiewiaſta gdyby miała zapisane wiáno na
dobrach meżowych / a mążby potym vze-
czył / albo obiecał komu na dobrach swoich zapła-
te / z przyzwoleniem żony / tymi ſłowy: Ja obiec-
ie wespolek z żoną moją ſto gzywien: a Sedzia
by spytał żony / ieſli to iest wola iey / a ona by tho
obietnice / za dobrym rozmyſleniem uczyniła / y
odpowiedziła tak / iż ia obiecuię. Mąż vmrze /
y ledwie majątności tylo zoſtawi / żeby ſye żenie
wiáno opłaciło. Wierzyciel potym pozoſtala
wdowe przyciągnie do Sadu / o obietnice którą

z meżem

z meżem uczyniła. A ona odpowie / iżem na ón
čas nie była prawą ſwoiego / ale pod mocą y o-
pieką meżową / ktorému bylam winna wſelkie
poſluſenſtwo. A nicem też około obietnice wie-
cey nie czyniła / iedno iżem rzekła / obiecuię / albo
przyrzekam / a z tym dowodem bierz ſye do Sa-
du / y żadam aby mi było ſkazano / ieſli ia dla tēy
proſtey obietnice powinna Wiána ſwoiego v-
ſtepić / ponieważem żadnego zwykłego Zapisu
wedle Prawa nie uczyniła. Wierzyciel zaſyę
przeciw temu ſpięra: gdyż thu Wdowa ſtoiecy /
przyznawaſyę do obietnice / którą uczyniła / krom
iakię wymówki albo okoliczności / a nieoſkazuie
ani dowodzi żadnego przymuſzenia: proſze / aby
mi było przez Sentencyę ſkazano / mali mi wedle
obietnice ſwoiey zaplate czynić? Odpowiedz.
Gdyż żona ſłyſzała meża ſwoiego dług zeznawa-
iącego / a ſama też vſty ſwoimi dobrowolnie / nie
z przymuſzenia powiedziała iż zaplate obiecała /
a na ón čas nieprzypomniała aby ſłowem albo
uczynkiem ktemu przyciśniona była: dobrę też nie
maſz inych z ktorychby dług mógł być zapłacon.
A tak żona nie moze być wolna / od takowey za-
platy wedle Prawa.

A tu trzeba wiedzieć / iż ktemu aby kto był co
dłużen / nie potrzeba wiele ſłow. By. ryłko ktho

ni a rzekł:

Żona mając
zapisane wi-
ano na iaki-
dobrach. A
potym z me-
żem dług ze-
zna albo reko-
nemstwo / na
iakiowych do-
brach: niem o-
że być wol-
na od zapła-
ty.

¶ Służnik
czyni/nie w
ielkość słow
ale prosta o
bietnica.

¶ Obietnica
ma być wsty
y reka.

rzekł: Winienes mi: a ty odpowieś/ iż tak jest: on
potym rzecze: Obiecniesz mi zapłacić: a ty odpo-
wieś/ obiecniesz: iż cała jest obietnica. Bo w ka-
żdę obietnicy/ niejadna rzecz jest więcej potrze-
bna iako wola/ albo chcenie. A tak/ kto ma do-
bra wola/ kto chce zapłacić/ tak krótkimi słowy
obietnie/ iako y długimi/ y tak go krótkie słowa
wiąza/ iako y długie. Wszakże kiedy kto co obiet-
nie wsty/ ma tego potwierdzić podaniem reki: y na-
zywając taką obietnicę pospolicie/ reka y wsty w
czynioną: a to dla tego/ iż kiedyby sye ktho obie-
tnice zapisał/ a przysięga odyddz chciał/ aby te-
że reki położeniem na swiatości/ tego potwier-
dził/ która reka obiecał. A iesliby reki nie miał/
aby to skutem uczynił.

Pytanie Czwarte.

Maż gdyby darował żenie/ pewną summa
wiana/ po śmierci swojej na miejscu na
którymby to mógł uczynić/ y opisał iey na do-
mu/ z któregoby panu dziedzicznemu czynsz był.
A Pan ónego czynszu będąc obliczny/ widząc y
słyszac on dar y Otel na to/ nie sprzeciwił sye ta-
kiej oprawy: domby on zgorzał/ mają óney żony
zniszczałby albo umarł/ a pan za swym czynszem
grunthowym albo ziemnym ciągnął sye do óne-

go placu

go placu/ domu zgorzałego Prawem czynszo-
wym. Żona pozostała rzekłaby/ iż tam mam O-
prawę swojego Wiana/ przy której oprawy on
będac/ nie bronił tego. Pan ónego czynszu zaś
rzecze: Iż twój mąż nie mógł tobie wskazać wia-
na na moim fance. Pytanie jest/ kto tu do ónego
placu lepsze Prawo ma? Odpowiedz. Iż dłu-
gi dawnieysze psuia poslednieysze. A tak/ iesli
Czynsz jest piérwey zapisany/ niż Wiano/ musi
żona pozostała wstąpić placu/ ónemu Panu czyn-
szowemu/ który plac ma przedać/ iesli go sam so-
bie niechce zachować: a bowiem to jest na wole-
iego/ cheli y otrzymać. Wszakże on plac/ ma być
ścacowany przez Wóytá y Przysiężniká: a iakoby
kolwiek był oścacowany/ na wole-
Pana Czyn-
szowego będzie/ w óney summie go otrzymać. A
coby wynosiło wyzszey nad czynsz iego/ to żenie
ma być dano za Wiano. A iesliby też czego do
Czynszu nie dobrał/ żona niewinna dokładać: a-
bowiem żadnego przedania ani obietnice na tho
nie uczyniła. A dla tego mu nic niewinna we-
dle Prawa.

¶ A tu przy tym trzeba wiedzieć/ iesli mąż po-
zostałby wdowcy/ Panu Czynszowemu Czynsz
był winien za Rok/ za dwa/ albo za trzy/ przed o-
prawą wiana albo y po oprawy/ a o ón Czynsz

M iñ nie opu

Wiano oprá
wione ná do
brády czynsz
owy / do ó
przybytności
paná czynsz
owego/ czynsz
zástedziáły/
piérwey idzie
niż Wiano.

nie wspominalby go Pan Czynn / thedy nie mo-
ze onym Czynnem wianu wdowie zaszkodzic / ale
sye z nią okolo tego Prawem rozepieczesliby co
iemu v Prawa zeznala / zaplacic winna : iesliby
nie znala / Prawem swoim odcydzic.

Pytanie Viacé.

Maz darcuac abo mianuac zenie Wianno/
podlug zwyczaju ziemi abo Powiatu / a
przestrzegliby sobie moznosc z dobrami swoimi
czynic / puszcic wedle wolcy swojej. A tegoby nie
dolozył sposobu / iz po smierci swojej wianuie/
abo co takowego ku odprawieniu wiana. Zóna/
by umarla / nie mairac dzieci / a pothym Ociec ze-
nin domagal sye wiana / namienionego corce swo-
iej. A mazby powiedzial: Jz mnie to wiano le-
pszym Prawem nalezy / y na mie przypadlo.
Pytanie iest / kto tu blizsy do onego wiana / czy-
li maz / czy zenin ociec? Odpowiedz. Jesliby
maz mianowal zenie swojej wiano / wedle zwy-
czaju Powiatu / krom wymowienia / iz po smier-
ci swojej wianuie / a umarlaby zóna bes plodu /
takowe wiano Cyu idzie. Alle iesli przy wiano-
waniu ten sposob dolozył / iz po smierci swojej
wianuie / abo zachowal sobie moznosc z dobra-
mi swoimi za zywotha swojego czynic podlug

myśli

myśli swojej: tedy tatcie wiano lepszym Prawem
przy mezu zostacie / niz przy oycu zeninym : abo-
wiem wymowiony sposob odmienia y graniczy
Prawo. *Conditio Ius mutat, limitatq; Legem.*

Dolożono o tym na drugim miescu in Iure
Municip: Articuli 57, in glosa in fine, tymi slowy:
Jesliby maz zenie wianowal wiano / wedle zwy-
czaju ziemi / okrom zadnego wymowionego spo-
sobu / umarlaby zóna / ono wiano idzie Cyu ze-
ninemu za zywota meżowego. Alle iesli sobie
maz naznaczyl y zachowal panstwo / moc z do-
brami swoimi czynic / puszcic / wedle wolcy swo-
iej / izby tez wiano y po smierci tego slo / a maz
by przezył zónę / wiano przy mezu zostacie.

J Wiano po
smierci zeni
neykiedy przy
mezu zostacie

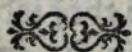
Pytanie Kosté.

Maz obiecawsy wiano zenie swojej / za-
reczylby sye oprawic ie w ten czas kie-
dyby mu tez Posag obiecany wydano /
a w tym maz nie oprawiwsy umarl. Potymby
wiana zadano v Rekoymich / Rekoymie broniac
sye mowili / iz Posagu ieszcze nie wydano z stro-
ny paniey meżowej / podlug znowy uczynionej /
y byli oni zawždy gotowi rekoiemstwu swoje-
mu dosyc czynic / by thez iedno dosyc uczyniono
obietnicy / w wydaniu Posagu meżowi. A wdo-

wa pozor

Zóna gdy w
mrze bez plo-
du / maz zo-
stanie. Wia-
no zenine od
meza miano-
wane komu
idziec

wa pozostała albo przyjaciele iey mieniliby Posag już mężowi być wydany / osiarniac sye tego dowieść świadectwem dostatecznym / świadków którym to wiadomo iż to tak iest. A Rekoymieby mienili przedsie / iż Posagu nie dano. Wdowa za onym świadectwem (iż Posag wydany iest) lepszymli Prawem Wiąno swoje na dobrach mężowych może otrzymać / a niżby rekoymie za swoją przą mieli być wolni? Odpowiedz. Maj wianniaczy żenie wiąno / obiecałby ię w ten czas oprawić / kiedyby mu Posag wydano. A rekoimstwoby zaśło z obudwu stron / o zachowaniu wedle umowy namienionej / tho iest / iż oprawa miała być po wydaniu Posagu. A majby zmarł nie uczyniwszy zapisu. Przyjaciele żony pozostałej okazaliby y dowiedli iż w Posagu dosyć uczyniono wedle umowy. A Rekoymieby męża zmarłego znali rekoimstwo / ale zapłaty posagu nie znali. Tedy Wdowa pozostała dowiodszy zapłaty Posagu / lepszym Prawem otrzyma Wiąno wedle obietnice Rekoymych / a niżby oni za swoją przą / rekoimstwa mieli być wolni. Vt Spec:Saxo:Libro ij, Arti:6.

Pytanie siódme.

Maż poiawszy żonę / mianowałby ię przed pewnymi ludźmi którzy przy ślubie byli / Wiąno / na dobrach swych / na domu / folwarku / ogrodzie / winnicy / a żonaby z mężem / dobra ony po mianowaniu wiána na nich / trzymała Kość i sześć niedziel / krom przenagabania. Maj po tym żadnego zapisu wiána na dobrach onych nie uczyniwszy zszedł z tego świata. Dzieci meżowy / wedle niektórych zwyczajów / Wdowe chcieli z Imienia wygnąć / wystawiwszy ię stołek z kądziela przed dom. Jesliżby ię snadź po trzydziestym dniu żaloby / Gierada odprawić chcieli: ona by sye ciagnęła do Imienia w wienie swoim. Dziedzicy powiedzieli / iż to gotowi uczynić / co Prawo niesie / by iedno dowód miała. Wdowa sye pothym osiarnowała być gothową / dowieść wiána świadkami / ludźmi osiadłymi / przed którymi iey maj wiąno obiecał. Dziedzicy świadectwa niechcieli przypuścić / ale żądali / aby Dowód był świadectwa Sadu Gaynego / albo y Ksiąg Mieskich / albo Listowny Gdzieby wiec thakowego dowodu nie miała / inzego przypuścić nie chcieli. Jesli tu Wdowa z takim świadectwem / lepszym Prawem dorydzie wiána

Wiąno gdy będzie obiecać tu oprawy wienin za rekoimstwem w then czas kiedy Posag wydadza. Maj vmrze nieoprawioy / podyzieli Wiąno?

Wiána mianowane go przed ludźmi / Wiary godnymi: choćby było potym zapisać nie choć nie: żona wdowa dżiprzistega

Wdowa która wiána nie ma oprawio nę / aby miała być przed dom wyrzucóna / kądzie lę / też v nas nie chęwaig.

swoiego / niżliby ię dziedzicy zeprzeć mogli: albo co iest wedle Prawa? Odpowiedz. Mąż mianuiąc przed ludźmi godnymi wiary / kthorzy przy slubie byli / wiano żenie / choćby go potwierdził zapisem przed Dyedem / choć nie: żona latwiey otrzyma wiano swoje za przysięgą swoją. A Posse syey na kthorzyby wiano iey dano / latwiey dowiedzie / y otrzyma / niżby ię dziedzicy oddalić mieli wedle Prawa.

Co sye tu w Prawie czyni wzmianka okolo Possesyey wiana / kthoraby miała być dowodzoną świadkami. To ktemu należy / iż ónego grubego wieku na Sadziach Ksiąg nie było. Cokolwiek sye przy Sadzie działo / wszystko potrzeba było dowodzić y okazować / albo ludźmi na Sadzie siedzącymi / albo innymi świadkami. Co sye iasnięć okazuje z textu Iuris Municip: Articulo 57. gdzie napisano: Kiedyby kto chciał paniey wiennę skazać iey wiano / kthoré iey na rzeczach ruchomych przed Sadem dano: thedy ona otrzyma wiano swoje / za świadectwem mężow y białych głów kthorzy przy tym byli samosiodmá. To ktemu iest / iako sye wyższej namienilo / iż thakiego świadectwa / ónego wieku tam używano / gdzie Ksiąg Sadowych nie było. Ale kedy Księgi Sadowne są / a Księgami sye co dowodzi / albo

Księg Sadowych ważność.

Minuta

Minuta z Ksiąg / thám świadectwa inego nie trzeba. Także y paniey wiennę tu okazaniu Posse syey meza swoięgo kthorą trzyma w wienie / nie trzeba inego dowodu iedno Ksiąg Dyedowych. Co też tu powiada Prawo / iżby Wdowa / kthóra oparwy Wiana zapisanéy nie ma / miała być przed dom wyrzucóna / dawşy iey Kadziel y stolek: thego zwyczaj u nas iako niścemnego ani przystoynęgo niewywaia: wyiawşy to wiec z zuchwałstwa Pásierbowieł Macochóm czynią / aleby czynić nie mieli. Bo sye to u nas nie zachowuje: y iako też Prawo powiada / iż tho niekthorých zwyczaj był / nie wşyſtkich / y nie wşedzie. Przeto gdzie czego zwyczaj nie nieśie / to nie ma być czyniono.

Pytanie osme.

Niewiaſta kiedyby przyniosła pewną sumę pieniędzy do meza / a żadnego nie miała wiana naznaczonego. Umarłby mąż / dziedzicy by rzekli / iż o ónych pieniądżoch przyniesionych nie nie wiedzą: kthoréy niewiađomości ofiarowaliby sye dowieść iako Prawo nieśie / y tego / iż iey żadnego wiana nie obiecano. Gadka iest / iesliby dziedzicy nie byli bliżşy przy swoięy przeży zostać / niżliby ie niewiaſta miała pokónać / albo

Uj co iest

Co zwyczaj nie nieśie / nie ma być słowano.

Wiana iesliby żóna nie miała mianowanego: choćby do meza przyniosła Pieniądze / Wiano iey nie idzie. Wszakże przećw dziedzicać może czynić o pieniądże wienie.

co iest wedle Prawa? Odpowiedz. Kto czego nie obieca nie winien placić. Ale iesli sye nieowiaſta ſkarży na dziedzice o dobra które do niej przynioſła/ dziedzicy beda bliſzy odydy ſwiaſtectwem po vmartey rece / niſliby ie kto okrom Sadowego dowodu mógł pokonać wedle Prawa. Vt Libro I, Articulo 7, & 18, Spec: Saxonum. Al iſ im nie iest wiadomo/ iesli ona do domu oycacich co wniosła abo nie: tedy aby wſli mniſnia krzywoprzyſieſtwa (gdyz niebeſpieczno iest o niewiadomą rzecz przyſiegac). Przeto iesliby dziedzicy Wdowie chcieli dac wiare abo ſwiaſtectwu iey/ to iest na ich woli.

Pytanie dziewiate.

Ona iesliby miała zapisane Wiano na dobrach meſowoch/ mazyby vmarl/ a ona z dziećmi mieſkala w dobrach takowych nie dzielna w prawdziwym dzierzeniu: ſlaby potym za drugiego meſa. Ten drugi mazy mieſkalby z nią w dobrach onych/ a ktemu zóna obiecala mu Poſag / onby iey thez przeciw temu ſumme wianował. Vmarla by zóna w dobrach dziecinnych nie dzielna / gdzie iey wiana pierwſzego meſa dziedzicy nieoprawili / thak iſ do rat iey/ za żywota iey / nigdy nie przyſlo. Ten mazy

pozostały

pozostały/ domagal sye Wiana zéninego/ z onego dobra/ y rumowacby imienia nie chcial/ azby mu wiano bylo wydane. Dziedzicy zas przeciw temu mówili: Iſe matka ich nie dzielna z nimi do ſmierci oycowſkiej w imieniu mieſkala / z ktorego sye oni nigdy niewyrzekli. Gadka iest/ iesli onego wiana wtory mazy doydzie/ czyli nie? Odpowiedz. Mazy gdyby wianował zénie wiano/ a pothym zoſtawioſy dzieci/ vmarl/ a zóna mieſkalaby z nimi w imieniu zmarlego meſa nie dzielna/ y ſlaby za drugiego meſa / ktory tez w dobrach nie dzielnych z nią mieſkal / pothym vmarla. Tedy po ſmierci zéniney/ mazy wtory/ wſyſtko Prawo zóny ſwoiey zmarley na dobrach ruchomych odzierzy / które iey naleſalo wedle Prawa.

Pytanie dzieſiate.

Esliby mazy poial zónę z ktora by żadnego Poſagu / ani żadney maietnoſci nie wziął/ a ſpolnaby pracą dobr nabyli. Potym mazy vmarl/ nie uczynioſy iey żadney oprawy. Przytaciele meſowi nie chcieli nic dac: y o wſem wedle niektórych zwyczajów proſny ſtoleſz przeslica/ przed Dóm wynioſzy/ kazali iey ſie dzieć. Gadka iest: iesli zóna dobr onych / ktore

U iſ rych ſwo

Wiano zénine
né które ma
od pierwſzego
go meſa/ w
który mazy: gdy
ia przeżywie
(choć nie by
ła od dzieci
oddzielona)
odzierzy na
dobrach ru
chomych.

Wiana iesli
by zóna nie
miała mian
nowanego /
a zmeſem sye
ſpółem doro
biła: trzecia
część dobr
bierze.
Tego vmas
niezadſerou
iſ.

rych swoią pracę pomogła mężowi nabywać/
lepszym Prawem dojdzie/ czyli nie? Odpowiedz.
Jeśliby mąż pojął żonę/ z której żadnego Posagu
nie wziął/ a z obu stron żadney majątności nie
mieli/ ale ich spólną pracę nabyli/ y rozmnożyli/ a
nieuczyniwszy żadney oprawy umarli: tedy żona
pozostała/ trzecią część dóbr mężowych odziera-
ży. Ale jeśliby ónych dóbr nie spólną pracę naby-
li: tedy żona na czwartej części musi przestać.
Niezależnie zwyczaj pospolity na wielu mie-
scach nieśie/ iż żona trzecią część ma. Speculo Sa-
xonum Libro I, Artic: 21. & 24. Iure Municipali
Articulo 22. A więc w tym naśladować zwy-
czaj/ iako w której Krainie obyczaj nieśie/ a niż
tego Prawa pospolitego.

Pytanie iedenaste.

Jeśliby mąż był rozwiedzion z żoną/ za stu-
żną przyczyną/ przez skazanie Sądowe/ y
tego by dołożono/ iżby mąż ma żonę/ żona też in-
nego męża mogli mieć. Pytanie jest/ iako żona
ma mieć odprawę/ jeśli Wiano traci/ czyli nie?
Odpowiedz. Iuxta glosam Spec: Saxo: lib: I, art: 21
Trzeba wiedzieć trojaki rozwód. Pierwszy jest/
dla czystości/ kiedy kto będąc w małżeństwie/
chce mieć żywot duchowny/ Bogomysłny/ a be-

dzie ro

dzie rozwód za przyzwoleniem obojga/ y meża y
żony. Gdy sye tak rozwioda z spólnego zezwo-
lenia/ tam oboje otrzymawają/ tak mąż iako y
żona co ieden drugiemu darował. Drugi jest
rozwód dla niedoleżności sprawy małżeństey:
tam też za takim rozwodem/ żona Wiano nie-
traci. Albowiem takie rozłączenie słusne bywa-
ia/ bez występu iednego przeciw drugiemu. O
tym dwoim rozwodzie rozumie sye text Speculo
Saxo: Libro I, Articulo 21. Diuortiu si fuerit Iure
celebratum, mulier nihilominus Dotaliciu sibi in
proprietate viri donatum, obtinebit. Trzeci ro-
zwód bywa: Gdy iedno drugiemu krzywdę wczy-
ni. A tak kto przyczynę krzywdy daieśli mąż/ tra-
ci Posag: jeśli żona/ traci Wiano.

Wiano białym głowam/ Prawem May-
deburstkim z łaski iey ustawione/ dla opatrzenia
ich/ po śmierci mężowey/ y żaden im tego zlamac
nie może/ ani dziedzicy/ za żywota mężowego na-
rodzeni/ ani ci którzy sye po śmierci mężowey v-
rodzą/ których Posthumi Laccinnicy zową. Wyia-
wszyby za ich przewinieniem iżby sye czego takiego
go dopuścili/ za czymby Wiano swoje utracić
mogły. Spec: Saxon: libro I, Artic: 21, in textu.

Wiano za-
den zlamac
nie może.

Posthum.

Wiano białym głowam/ Prawem May-
deburstkim z łaski iey ustawione/ dla opatrzenia
ich/ po śmierci mężowey/ y żaden im tego zlamac
nie może/ ani dziedzicy/ za żywota mężowego na-
rodzeni/ ani ci którzy sye po śmierci mężowey v-
rodzą/ których Posthumi Laccinnicy zową. Wyia-
wszyby za ich przewinieniem iżby sye czego takiego
go dopuścili/ za czymby Wiano swoje utracić
mogły. Spec: Saxon: libro I, Artic: 21, in textu.

Przyczyny

Rozwód gdy
sye stanie/ co
z mężowey
dóbr żenie i-
dzie

Przyczyny dla których niewiasta może utracić Wiano swoje.

Pisane są w Prawie mianowicie przyczyny / dla których biała głowa / iesliby sye mąż albo iego powinowathy za żywota iego o nich dowiedział / a dowiódł ich / może utracić wiano swoje. Niektóre też z tych przyczyny / po śmierci meżowey przeciw iey mogą być dowiedzione. Naprzód / Iesliby imienie meżowe pustoszyła / to jest / iesliby budowanie psowała / drzewa vzytheczne wycinała / poddane z imienia do onego imienia należące rozganiała / a na świętym uczynku poimana była / w ktorzemby / swiadectwem siedmi meżow wiary godnych / mogła być pokonana. Iesliby też imienie meżowe z Possesyej swojej puszcila. Nad to / iesliby iaka przewrotność / albo zdradę przeciw Rzeczypospolitey wkazala / przeciw państwu / zwierzchności swojej co radzila / albo z radzacyimi porozumienie miała / a w tym była pokonana siedmiu świadków. Iesliby też za żywota meżowego swiathość małżeństwa dobrowolnie zlamala / na cudzołóstwie poimana była. A to sye rozumie o meżatce. Albowiem ktora jest wolna / a samotnie żywie / slawe tylko sobie przez to zla czyni.

ni. Wszak

ni. Wszakże Prawa swojego y dziedzictwa czynnych dobr dla tego nie traci. Nad to / iesliby meżowi o gardło stala / albo ktorzyby meżowi o gardło stali / a ona wiedząc tho / iemu nie obieciła / ani przestrzegla. Iesliby krom przyzwolenia meżowego z innymi / biesiady stroila / z obcymi sye w łazni mylała / albo w wannie kąpała / społeczności z nieuczciwymi miewała / na miejscach nieuczciwych przy grach przebywała / albo ktorzym obyczajem niepoczciwie żyła. Iesliby iey domą przez noc nie bylo / aleby sye kiedy niepoczciwie zabawiła / wyławszy by ia mąż wypędził. Za tymi przyczynami niewiasta v meża Wiano traci. Iure Municipali Articulo 22. Spec: Saxon: libro I, Articulo 21 in textu & in glosa.

Przyczyny dla których mąż traci Posag / a wiano oddać musi.

Aktze opisane są w Prawie przyczyny / dla których mąż traci Posag / a Wiano oddać musi. A mianowicie położone są sześć. Pierwsza / iesliby co złego przeciw Brólestwu broił. Wthóra / iesliby inych broiących przeciw Królestwu nie obiecił / wiedząc o uczynku. Trzecia / iesliby żenie o zdrowie stał. Czwarta / iesliby ia na cudzołóstwo wydawał / nie śla

O

nunc po

Hic mulier convincitur testimonio

niąc pocztowości a czystości małżeńskiej. Pięta/ iesliby iż o cudzołóstwo potwarzał/ a thego na nie nie dowiódł. Szósta/ iesliby nałożnice w siebie w domu chował/ a wygnąć ięć nie chciał. Iure Municipali Articulo eodem 22.

Pytanie dwunaste.

Wdowa mając Wiano w meża na dobrach ruchomych / a zeznałaby dług wspólny z mężem/ obiecując zapłacić tym sposobem: iż iesliby mąż umarł/ aby ona dług zapłaciła. A na dobrach meżowych nic innego nie miała / iedno samo Wiano. Dziedzicy zmarłego meża / ciagnieliby sye do ónych dóbr/ chcąc odprawić Wdowę ięć Wianem. Kredytorowie by potym Wdowę pozwali / żądając na nie / iż ona dług zeznała/ y z mężem zapłacić obiecała. Wdowa by to znała/ iż obiecała zapłacić/ wspólny z mężem z dóbr nierozdzielnie. Ale ponieważ ona od dóbr jest oddzielona/ a dziedzicom już takowe dobra w ręce przyszły. Pytanie jest / nie wiethszymli Prawem długu ónego Kredytorowie w dziedziców szukać mają a niżli w Wdowy? Odpowiedz. Iż długu ónego Kredytorowie wiethszym Prawem szukać mają w dziedziców niżli w Wdowy. A iesliby co nie

dostało

dostało ku zaplacie długu / z dóbr zmarłego meża: to Wdowa winna dołożyć / wedle zeznania swiego/ z dóbr swoich. Specu: Saxonum Libro I, Articulo 20 in glosa.

Pytanie trzynaste.

Niewiasta mając oprawione wiano na dobrach albo na domu / pothym ón dom był przedan z przyzwoleniem ięć / by tylko przy przedaniu przestrzegła to sobie/ aby to ięć prawu nic nie szkodziło. Pytanie jest/ mozełi ona/ na dobrach ónych/ wiana swego dochodzić? Odpowiedz. Iż niewiasta słusnie wiana swego moze dochodzić / chooby też na przedanie przyzwoliła/ by tylko przestrzegła/ aby to ięć Prawu wienemu nic nie szkodziło. A owsem nic tho Prawu ięć nie zaszkodziło. Albowiem niewiasta Wiano swoje/ ile go dowiedzie/ otrzyma przed wszystkimi długami. A to iesli dobra óny/ w wienie są obowiązané/ pierwey niż Wierzycielóm dług zapisané.

Zwyczaj Wądeburchanów około wian.

Zwyczaj Wądeburchanów około wian/ ten jest. Iż kiedy mąż pomyśle żonę: thedy mu obieca z nią Posag/ kthory mu potym przed Ka-

O ij

da/ albo

Żona zezna-
wszy dług z
mężem: iako
ón dług po
śmierci me-
żowej płacić
ma.

Wdowa na
domu kthory
przedac przy-
zwoliła mo-
zełi Wiana
dobyć?

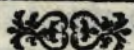
da/abo przed Sadem daia. A ile Posagu będzie/ile sye theż dobra meżowe wynoszą/rozdzieliwszy óny dobra na póły/zapisuie y oprawnie przed Sadem do Ksiąg wiáno/na połowicy dóbr swoich. Tak Wdowa/z tego co iey będzie darowano/długów nie winna płacić. A daia iey z Wzedu/ku ónemu darowi Opiekuna / bliższego po Nieczu / która opieka na potomné Osoby dziedziczy. A tho dla tego bywa: Jesliby pothym mąż żone słowy przywieść/ albo theż przymusić chciał/ ku wyrzeczeniu z dóbr ónych: tego nie będzie mogła uczynić/ani sye iey będzie godziło króm Opiekuna. Albo iesliby theż co zeznała albo obiecała/ aby óna obietnica nic nie ważyła. Nad to y mąż/ takowych dóbr ktoré iey oprawi/ ani zastawić/ ani przedać może/ króm przyzwolenia opiekunowego. Wszakże mąż póki będzie żyw/ iest panem ónych dóbr/ile sye wściaga ku używaniu. A iest taki Wielkierz w Maydeburku postanowiony/ dla tego/ aby kto na dobrach swoich nie był osużan/ albo vszkodzon/ coby sye snadź mogło przydać/ by takie postanowienie nie było/ ktoré słusne a sprawiedliwe iest. A iesli żona piérwey umrze/tedy połowica dóbr ónych/ meżowi idzie/ a druga połowica (iesliby dzieci nie było) na krewné żony zmarley. Ale iesliby dzieci były/tedy

przy me

przy mezu takie dobra zostają. A iesliby po thym oćiec druga żone poiał/ albo co takowego/ a dzieci by sye chciały odłączyć od niego: tedy dziecióm będzie winien/ oprawiony dar wydać. Ibidem Iure Municipali Articulo 22 in glosa.

Eż v Maydeburczanów ten osobliwy zwyczaj iest około wian/ y na inych wiele miejscach/ wiele sye nayduie około wian zwyczajów albo Wielkierzów: nie bez przyczyny to było. Musiały być thymi Wiány niemale osużania dziedzićcom/ albo Wdowóm trudności w dochodzeniu wiana/ kiedy ktorá na imieniu meżowym mianowicie zapisanego/ albo zapisem summy mianowanej nie miała. A dzisieyszych czasów/ iako sye o tym wyżej powiedziało. Jesli iest iaka Wdowa niebogoboyna/ wiáno sobie okrzci iako chce/ które potym poprzysięże. A tak dziedzice z własney ich oyczyzny odize. Albo chocia też będzie bogoboyna/ przedsie gdy zapisanego wiana nie ma/ rzadko ie bez trudności odzierzy/ dziedzice pozyswając/ świadki wiodąc albo przysięgając/ z dłużniki sye meżowymi długo Prawem rospieraając. Których wszystkich trudności łatwiey vchodzi/ y w lepszym mniemaniu v dziedzićcom będzie/ kiedy z zapisem Wzedowym wianą będzie dochodziła.

O iij Brzemien

Bzemienna Nie- wiasta.

Dowód Bzemiennia/ po śmierci me-
żowey niewieście / kcoraby w imieniu
meżowym chciała zostać.

Bzemienna niewia-
sta z meżą/ iesliby po śmier-
ci meżowey/ dla bzemiennia
żądała być wpuszczoną / w
Possesya dobr meżowych/ a
dziedzicy meżowi nie dali-
by iey w thym wiary / aby
miała być bzemienna. (QVia olim mulieres vt
mitterentur in possessionē bonorum mariti: men-
tiebantur se esse grauidas, supposito puluillo in vē-
tre, vt tumens appareret.) Tedy ona niewiasta
iesliby onym dziedzicom chciała puścić przysię-
ge/ aby tak przysięgli/ iże nie iest bzemienna. Ta
przysięga będzie miała miejsce / a ona niewiasta
będzie miana za niebzemienną / dla ich przysię-
gi. Jesliżeby też dziedzicy zdali iey przysięge/ a
by ona przysięgła iże iest bzemienna. Tęż ta

przysięga

przysięga / będzie miała miejsce / y będzie iuz za
bzemienną rozumiana.

Tych przysięg ten skutek ieden będzie/ iż ie-
sliż Wdowa przysięże iż iest bzemienna/ iuz be-
dzie w imienie meżowe bezpiecznie wpuszczoną/
a dziedzicy meżowi nie mogą iey obwinic / aby
nie miała być bzemienna/ a to dla iey przysięgi.
Jesliby theż dziedzicy przysięgli za iey dopuszcze-
niem/ iż nie iest bzemienna/ thedy iaz z Imienia
meżowego wypa/ y będzie iuz miana za niebz-
emienną/ za ona ich przysięga/ choćby sye theż po-
tym okazało iż iest bzemienna.

Dugi skutek. Gdyby żona przysięgła iż iest
bzemienna / a dziedzicy potym spór wiedli iż nie
od meża iest bzemienna/ ale od tego inego. Py-
tanie iest: Jesli ona przysięga pomocna będzie/
tu temu/ iż ten płód iest od meża czyli nie?

Odpowiedz na tho. Iż Wdowa/ przerzeczoną
przysięga swoia/ niemoże być pomocna płodowi
swojemu iż od meża iest. Sprawa sye może to-
czyć v Sadu/ tu okazaniu prawdy/ iesli on płód
iest z meżem zmarłym/ oprócz tey przysięgi choć
ia uczyniła, Causa & veritas, an proles sit legitima
vel non, in Iudicio ventilabitur, non obstatē prio-
ri Iuramento, num sit grauida nec ne? Piše o tym
Dżynus in titulos Digestorum T. de Iureiurando.

L. Ait

Skutek
dowodzenia
bzemiennia

Dziedzicy
meżowi/ mo-
gą dać Wdo-
wie wine o
bzemiu / iż
nie od meża
iest.

L. Ait pretor. § Vnde Marcellus.

Ty dowody nie darmo są w Prawie opisane / musiały bywać na ón czas takie białe glowy / które szukając takiej drogi / aby po śmierci meżowej w imieniu zostawały : okazywały się brzemiennymi / choć w rzeczy nie były brzemiennymi / przypasowały poduszkę na żywot / aby były miane za brzemienne. A niektóre po kilku miesiący / iakoby potwierdzając brzemienia / y żądając sobie przypadku po dziecięciu / brały na czas cudze dzieciętko za swoje. Czyniły podobno ty przypawy y za żywota meżowego / chcąc meżowi pokazać nadzieie Potomstwa.

Vznání plodu po śmierci meżowej / jeśli od meża jest.

Te wątpliwość y różnice między krewnymi meżowymi / a Wdową pozostałą / rozstrzyga czas narodzenia dzieciętką / a dzień śmierci którego oćiec umrze. A tho tym sposobem. Jeśli dzień narodzenia dziecięcia / przyjdzie przez czas dziesięci Miesiąców y dwu dniów (przez które matki zwykły plód w żywocie nosić / począwszy ten czas liczyć dziewiątego dnia po śmierci oycowskiej) Tedy ón plód nie jest od meża zmarłego : już óno dziecko do majątności zmarłego

go meża

go meża nie będzie miało / już dziedzicy prawdziwi meżowi / rozdziela ją między się. Ale jeśli się dziecko wrodzi w dziesięć Miesiący y dwa dni / począwszy liczyć od Dziewiątego dnia po śmierci oycowskiej / albo jeśli się też pierwszy wrodzi / niż ten czas dziesięci Miesiący y dziesięci dni dorydzie. Tedy ón plód ma być uznany od meża / y będzie óno dzieciętko (jeśli się żywo narodzi) z drugimi częściami miało. A jeśli umrze / tedy częśćka jego na matkę jego przypadnie. A póki wyższej mianowany czas nie minie / póki wdoma nie porodzi / póty w spokoju bez żadnych działów imię meżowe ma stać.

Brzemienna niewiasta / czemu niema być ruszoną z imienia meżowego / a ryholtli ma wynidz z imienia / kto iey opiekunem y dziecięciem:

Brzemienna niewiasta po śmierci meżowej / z imienia meżowego / nie ma być ruszoną / dla plodu który w żywocie nosi / który jest oczekawającym dziedzicem onego imienia. Bo ponieważ óno dzieciętko jest Dziedzicem / a z matki żywoność bierze / słusna też jest

p

aby y mat

aby y matka z dobr meżowych wychowanie mia-
ła / a z imienia nie wychodziła / po ki sye nie wy-
wiedzie / albo po ki po porodzeniu do kościoła
nie wynidzie. Glozy stare vczę. Aby iey z Imienia
nie ruşano / tak długo / aż piersiami dzie-
cie odchowa. Wyjawşy by do tego słusne przy-
czyny były. Wszakże to roztropności vzedowey
bywa pomczono. Napisano tho in Iure Municipali
Articulo 96. Speculo Saxonum libro j, Arti-
culo 38. A onego dzieciecia ieszce nie narodzo-
nego / y matki iego / y dobr oycowskich / ma być o-
piekunem naybliższy krewny onego dzieciecia / y
bedzie winien opatrzać tak matkę dzieciecą / iako
to y dziecie / na miejscu oycowskim y dobra ony.

Opieka dzie-
ciecia po śmierci oycos-
wskiej.

Rupno : Przedanie.

Pytania okolo Rupnā y Przedania.

Iure Municipali / Articulo

Exl: in glosa.

Pytanie

Pytanie pierwsze.

Esliby kcho prze-
dal Imienie / ktoregby
dowiodl słusnym do-
wodem iż iest iego / y
kupil ie za własne pie-
niądze / y otrzymał to
przez sentencyę praw-
ne / iż ono imienie mo-
że przedać y wzdać.

A on też kthory Imie-
nie kupil / Posse / sya otrzymał. Pytanie iest / iako
długo onego kupca / then ktory przedal / winien
od nagabania bronic. Odpowiedz. Iż ten
ktory imienie swoje przedal / a miał ie w swoim
dzierzeniu / winien bronic / tego ktory kupil / Rok
y šest niedziel / od tych kthory sa pod iednym
dzwonem. A od tych kthory nie sa pod iednym
dzwonem / trzydzieści lat y ieden y šest niedziel:
a mianowicie po ki bedzie żyw. Et signanter quā
diu vixerit, de forma Iuris. Spe: Sax: Libro j, Arti-
culo 29: & Libro iij, Articulo 4.

¶ Przedanie y Rupno rzeczy iakię / a miano-
wicie imienia stoicęgo / potrzeba iest / aby było
przed Sadem / y tamże potwierdzone / y wzdać

p

ij

nie wedle

¶ Przedaw-
ca / iako dłu-
go bronic wi-
nien. Kupca
w rzeczy prze-
danej.

Wzdanie nie
ma być/ied-
no przed tym
Sadem któ-
remu Imie-
nie podległo
Do przeda-
nia aby było
ważne co po-
trzeba.

nie/wedle Prawa opowiedziane. A to dla tego/
iż iesliby kto chciał gabać / o ono imienie / aby to
czynił przed cnyimże Sadem / gdzie iest wzdané.
A wzdanie nie moze być nigdy / iedno na thym
Sadzie / któremu ono imienie podległo.

¶ Przedanie aby było ważne y doskonałe / po-
trzeba iest / aby było rzecz okazane / y znacznymi
wrozumnymi słowy wystawione. Nad to / iż
by było wywiedzione ludźmi wiary godnymi/
abo dowody Wzedomymi. Aby przedawca oka-
zał zapisy / za którymi iest ono iego imienie / iako
obyczaj dowodów w którym Prawie nieśie: A-
by sye ono kupno dla iakięgo niedostatku nie ro-
zerwalo / bez spólnęgo zezwolenia obudwu per-
son / tak przedawce iako y kupca. Abowiem prze-
danie nie iest ważne / iesli do tego niebedzie spól-
ney woleý obudwu / y iesli ten który kupił / nie be-
dzie w Possessyey kupna swięgo.

¶ Krakowianie mają tu temu Wielkierz bär-
zo potrzebny y słusny / tu zabiezeniu wielu tru-
dności / ludźiom osiadłym wczciwym / thak
mlodym iako starym: iż kiedy kto dom swoy / któ-
ry z dawna od przodków swych spokojnie trzy-
mał / chce przedać / y wzdać / a nie mógłby mieć
zapisu z Ksiąg Nieskich / którymby okazał / iako
to iemu samemu y od kogo / on dom iest wzda-

ny: tedy

ny: tedy winien będzie wziąć od Pisarza Nies-
kiego z Kancellaryey zeznanie / v Rady zapisá-
né / iż thakowęgo wzdanía w Księgach Nies-
kich nie mógł naleść. Które zeznanie wziawszy/
wkaże przed Sadem. Nad to / dwu świadów
Niesczanów osiadłych / wiary godnych / ludzi
wczciwych / ktorzyby pod przysięga dostatecznie
świadczyli / iż on / ktorzy ten dom chce przedać y
wzdać / trzymał go spokojnie / od trzydzięści lat
y od iednego roku / y sześci niedziel. Co gdy sye
zstanie / tedy onemu który dom kupnie / będzie doi-
puszczono wzdanie / przez Przysiężniki / y będzie
do Ksiąg zapisané. Wszakże tak / iż y tho w zapi-
sie wzdanía / będzie mianowicie dołożono / iż ten
który przedał / sam od przodków swych ten dom /
od trzydzięści lat y iednego / y sześci niedziel / we-
dle dostatecznego świadectwa / w spokojnym w-
zywaniu / bez wszelkiego nagabania / miał y trzy-
mał. Godny przykład tu naśladowaniu innym
Miaśtom / Miaścetkom / gdzie wiec nie tylko w
Księgach / człowiek wczciwy takich zapisów nie
naydzie / ale y Ksiąg / y Pisarza / y Wzedu trudu-
no dostać ma z nakładem wielkim / wielekroć W-
zadu zwodzić / y z wielkim theż a niepotrzebnym
Wzedu zamieszkańiem. Bo ktho trzyma imienie
od trzydzięści lath y iednego / wždyby sye kto w

P iij tym czá-

¶ Dawność
tu dowodo-
wi dżierż-
wy wedle
Prawa.

tym czasie ozwał a okazał / iesli do onego domu iakie Prawo miał. A iesli sye ktho w tym czasie nieozowie / słusnie każdy / tak dawny czas / miałsto zapisu / ku okazaniu / y ku przedaniu / swoiey własności mieć może. Co y Prawem Pospolitym iest opatrzone. Choćby też kto złe nabyt / przez tak dlugi czas trzymał / tho iest / nie od prawdziwego dziedzica dostał / wzdania ani kupna nie miał / co Łacinnicy zową / Male fidei Possessorem: tedy iuż taka dawność / ma za pewną obronę swego imienia przeciw wszystkim osobom / tak tu pod iednym dzwonem / iako y na stronie kedy daleko mieszkającym / iney mu obrony nie trzeba. Napisano o tym Specu: Saxon: Libro j, Artic: 29.

Pytanie wtóre.

Esliby dwa czynili / około kupna / albo przedania iakiey rzeczy / a ieden z nich targu nie dokńczył / ani zapłaty namienil. Pytanie iest. Jesli ono przedanie skńczyło sye czyli nie? Odpowiedz. Jz w they mierze / iesli targu albo umowy między sobą nie zamkneli / ani zapłata iest mianowana: thedy ono przedanie nic nie waży / abowiem zapłatę mianować trzeba.

Pytanie

Pytanie trzecie.

Esliby dwa umowy około kupna Imienia uczynili / y zamkneli targ między sobą / tym sposobem. Jzby ten kthory imienie kupił / wiścił albo zaręczył zapłatę pieniedzy za imienie. A w tym czasie ten kthory kupił / wwiązał sye w imienie kupione / y trzymał ie / a przedawca część zapłaty wziął: czas ostatka zapłaty nie był naznaczony. Kupiec siedziałby w Possessyey / żadney istoty zapłaty nieuczyniwszy. Dał potym znaczyć / iż ani targu trzymać może / ani zapłaty wiścić. Przedawca to bacząc / żądał aby mu kupiec wypłacił / wyrumował ono imienie: kupiecby sye tego bronił / dowodząc Possessyey samotrzec / albo dowodem Wzedowym / kthorey Possessyey niechciałby wypłacić / ażby mu od przedawce pieniądze były wroczone. Pytanie iest: Jesli kupiec imienie rumować ma / y iesli ten kthory przedał / nie ma w siebie pieniędzy zachować / gdyż kupiec imienie posiadał / a umowy kupna trzymać nie chce. Czyli kupcowi pieniądze mają być wroczone? Odpowiedz. Jesliby ktho przedał swoje własność / albo dziedzictwo / pod tym sposobem / aby kupiec w zapłacie / dosyć uczynił / albo zapłatę wiścił: kupiec część

pieniedzy

Sposoby
około kupna
y przedania
obacz.

Kto targ o
imienie zru-
ca / winien i
imienie rumo-
wać / a żada-
tek tracić / o
bedzie wpos-
sessyey.

Male fidei
Possessor, co
jest?

pieniedzy dal / a potym targ zrzucil / choćby theż imienie trzymał rok y sześć niedziel / mniey abo więcej: tedy kupiec takowego imienia otrzymać nie może / ale ie winien rumować. A iesli co pieniedzy przedawca wziął / kupcowi ich wrócić nie winien / dla thego / iż kupiec przeszkodził mu iego Possessya / y targu nie strzymał. Wyiawszy by między nimi iné postanowienie było. A iesli co przedawca kupcowi obiecał / Prawem przeciw iemu z strony obietnice może czynić. Wszakże nie pierwey aż mu imienie wyrumnie. A tho dla tego / iż targ kupna winiwcz sye obrócił / y rozrywany iest nie z strony przedawce / ale z strony kupca.

Pytanie Czwarte.

Esliby kto imienie przedał / które inż kupiec wziął w swoje skuteczne dzierżenie niezaplaciwszy go / a w thym czasie szkoda sye trąfiła przez ogień / abo przez wodę: przedawcaby sye zapłaty vpominal za imienie: kupiec też odpowiedział / znając sye iż dom kupił / ale mu ieszcze nie iest wzdany / y szkoda na onym domu bez iego sye winy y przyczyny stała przed wzdaniem. A choć zaplate vmówiona zna / pyta iesli szkoda winien

cierpieć

416
cierpieć / y dom zapłacić / który ieszcze nie iest wzdany: czyli on za lepszym Prawem dom ma puścić / albo co iest wedle Prawa. Przedawca przeciw temu rzecze: Gdyż kupiec kupno zna / y w domu iako gospodarz mieszkał / a ia mu też o żadną škodę ani slubował / ani reczył / y gotowem był iemu zawždy dom wzdać / y wolny puścić / by mi iedno ostatheł pieniedzy wedle targu zapłacił: prosze przez sentencyę aby mi bylo skazano: Jesli mi kupiec pieniądze / które mi bez żadney wymówki obiecał / zapłacić winien: Ponieważ inż skutkiem dzierżenia dostał. A iesli ta szkoda która sye bez moiey przyczyny stała / mnie ma być ku vtracie / a temu ku pożytku: Odpowiedz. Gdyż przedawca za dostatecznym kupnem / za imienie pewną summe pieniedzy wziął / a kupiec sye w imienie wwiązał / y posiadał bez sprzeciwienia. Przedawca wzdanu sye nie przeciwil / ale y kupiec przez danie pieniedzy kupno potwierdził / y temu Possessya wziął przed szkoda: thedy pieniądze winien zupełnie do końca zapłacić / a szkoda kupcowi / nie przedawcy ma być poczytana.

Ta Sentencya ktemu sye wściaga y iest pożyteczna / iż kupiec szkodę cierpieć musi na rzeczy kupionej / dla thego iż inż Possessya wziął /

Q

choć ie-

Q Dom przedany a ieszcze niewzdany / gdy kupiec bez dzie miał w dzierżeniu / a w tym czasie przed wzdaniem zgorę / komu szkoda idzie?

choć ięszce wzdanie nie doszło / by thylo cd obu-
dru strón kupno y przedanie było zeznane. A
iesliby ięszce Kupiec w dzierzeniu imienia nie-
był/choeby też na tho pieniądze dał/ y mógł do-
wieść kupną: bliższy iest przą odyydz/ gdyż ięsz-
cze zdanie nie doszło / niżliby go sprzedawca miał
pożonac. Wszakże pieniądze dane traci. A iesli-
by potym pieniedzy chciał dochodzić/ musiałby
okazać z kąd ten dług wrośł. Jesliby sprzedawca
powiedział / iż mu pieniądze na ten czas są dane
kiedy od niego dom iest kupiony / a z thądby ku-
piec znał przedanie: tam targ przedania/ przeciwn
kupcowi rychłey może być dowiedzion / niżliby
targu miał przec. A thak kupiec otrzyma plac/
ónego domu / a pieniądze sprzedawcy do końca
zapłaci.

Pytanie piatę.

Jesliby kto kupił konia albo bydle/ y litkup
obie stronie piły/tho iest/ sprzedawca y ku-
piec / y z innymi ludźmi / targ miedzy sobą zam-
kneli / y ieden drugiemu zadatek pewney summy
dał. Kupiec konia przeiędział doświadczając
go / a czasu zapłaty nie namieniono/ y slubowa-
nia żadnego o szkodę/ albo iako mówią/ o niewa-

runk ós

runk ónego konia nie było. Kupiec konia przy-
jął / a pothym sprzedawce prosił/ iżeby mu go w
swoiey stajni do pewnego czasu postawić do-
puscił. W tym czasie koni w stajni ochrómiał
albo zdechl. Potym wróciwszy sye kupiec/ chciał-
by konia wziąć/ którego zastał zdechłego albo ch-
rómego/ albo która ina wada nakazónego/ y zbira-
niałby sye go wziąć. Sprzedawca chciał pienie-
dzy od niego wedle targu. Kupiec przeciwn te-
mu mieni/ iż konia dobrze zdrowego kupił/ ale go
ięszce w swé dzierzenie nie wziął / y owšem w
stajni v sprzedawce zdechl/ albo the wadę wziął/
y chce tego dowieść/ mieniac na tym nic nie na-
leżec / choeby sye tho za niedbalością iego albo za
wiadomością stało / y żada skazania / iesliże ó-
nego konia/ ktorého sprzedawca zawždy miał w
swoim dzierzeniu/ płacić winien/ albo co iest we-
dle prawa? Powód tak odpięra. Gdyż tu ten
stoi/ y zna sye iż konia odemnie kupił / y bierz sye
na ty ludźi ktorzy przy kupnie byli: Nad tho / ko-
nia przyjął w dzierzenie swoje / mnie tylko żada-
iac/ abym mu dopuscił w swoiey stajni konia
postawić/ na iego szkodę/ za iego kořtem. W tym
sye przydało iż zdechl bez moiey winy y przyczy-
ny/ ktoréy przygody mnie z serca žal/ y osiarcie
sye w tym dowieść moiey niewinności/ iako mi

Qij Gad na-

Kon kupio-
ny/ a v prze-
dawce posta-
wiony wtym
czasie zdechl:
komu szkoda
idzie?

Sąd nakazuje / żądając przez Sądowny wyrok
vznania / iesli za tąką moią obroną mnie moie
pieniądze mają być dane / czyli nie / albo co iest
wedle Prawa? Odpowiedz. Jesli przedawca
może thego dowieść / iako iest wedle Prawa / iże
kupiec kónia przyiał wedle targu / y pothym za-
dał go postawić do pewnego czasu w stajni w
przedawce / y w tym czasie kóniowi sye ta przy-
godą stała / y smie thego dwiema palcy przed pa-
nem Bogiem poprawić / iż ta škoda bez iego sye
winy sstała. Tedy kupiec słusznie kónia zapłaci /
gdyż sye też słuszny targ stał podług iego zezna-
nia.

W sprawie około kupna y przedania to trze-
ba pilnie baczyć: Iż z kthoreykolwiec przyczyny
miedzy kupcem a przedawcą sposób albo wymo-
wienie iakie zaydzie / iako Lacinicy zową Con-
ditio: takie ma być pilnie chowane. Na przy-
kład. Jesliby kto z kim targ uczynił o Wino / kó-
nia / zbożę / bydło / y o czkolwiek thakięgo : a zašto-
by iakie wymówienie / tho iest / aby sye kupiec o
zapłacie záreczył / albo iżby dziś zapłacił / albo iżby
rzecz kupioną / była wolna / swobodna / ku zašte-
powaniu albo obronie łatwia / albo iżby na probe
dano / albo co thakowęgo przy targu wymówio-
nego było. A w tym czasieby / iaki niepożytek

rzeczy

rzeczy przedaney przypadł / gdzie y kupiec pod ó-
ną wymową / rzecz w przedawce zostawił. A prze-
dawca mógłby dowieść óney Condycyey / y lu-
dźmi którzy przy kupnie byli / y ktemu przysięga
wedle Prawa: takowa wymowa ma być pilnie
strzeżoną / y ta Regula ma być zawždy miedzy
kupcem a przedawcą na pamięci. Conditio inter
venditorem & emptorē superueniens, maximē est
custodienda. Ale iesliby rzecz kupioną bez zácho-
wania żadney wymowy przez kupcá wdzierzenie
była wzięta / w przedawce tylko dla strzeżenia zo-
stawioną / škodaby sye w thym czasie iaka trá-
fiła / y śmiałby thego przysięga przedawcą do-
wieść / iż óna škoda / w rzeczy przedaney / bez ie-
go sye winy sstała: thedy na tym nie ma škodo-
wać / y co kolwiek pieniędzy kupiec dał / ty gina.
Wygawszyby miedzy niemi ina vmowa była. Ale
le y wymówienie które iest miedzy przedawcą y
kupcem / wiecéy należy na kupcá / gdy inż rzecz
weźmie w swoje dzierzenie. A then w kogo one
rzecz zostawia albo porucza / iest óney rzeczy stro-
żem. A kto cudzey rzeczy strzeże / iako swoiey w-
lasney / y tegoby wedle Prawa dowiodł / nie ma
na thym škodować. Albowiem spólna vmowa /
kthóra sye miedzy stronami dzieie / by iedno mo-
gła być dowiedzioną / wszystkimu Prawu zá-

Ciż tracza.

O Regu o
oko kupna y
przedania po-
trzebna.

Conditio. i

418

kracza. Choż też ma być rozumiano około Gu-
fina/Oleiu/Wina/ Imbiernu/ y wszystkich w po-
spolitości rzeczy/ którekolwiek widzeniem/ wku-
pieniem/ dotykaniem mogą być rozeznane. Kto-
re kto dziś kupi/ a zarazem ich nie weźmie / a w
tym czasie przyda się skaza: Kupiec przyjac mu-
si/ iesli go przedawca z targu wolno wypuścić
nie chce. Wszakże o oszukanie/ iesli się które poka-
zuie / przeciw przedawcy może czynić.

Zastawa.

Esliby kto dobrą swoją
zastawił w pewnej summie
do czasu naznaczonego/ a zaś
je miał wykupić. Wierzy-
ciel miał być już w swoim
dzierżeniu. Tedy then kto-
ry je zastawił / nie może o-
nych dobr przedać / ani zasto-
wić inemu dalej / bez wolej onego kthóremu je
pierwéj zastawił. A choćby ony dobrą wierzy-
ciel miał w swym dzierżeniu / wszakże iesli by się

Zastawnego
imienia wła-
sność.

w tym

w tym czasie póki nie beda wykupione / iaka
szkoda w onych dobrach stała / krom przyczyny
albo niedbalosci dzierżawcy: dzierżawca szkody
nie winien / szkoda przy dobrach zastawnych ma
zostać. A iesli by ten kthory je zastawił/ wyzwo-
lic ich nie mógł / szkody nie winien cierpieć / od
onogo komu są zastawione.

Pytanie pierwsze.

Edy zastawienie imienia równie iedne-
go wiąże iako y przedanie / tak go za za-
stawą nie ma iako y za przedaniem. Py-
tanie iest / w czym zastawienie od przedania iest
różne? Odpowiedz. Zastawa y przedanie w
tym różność mają / iż rzecz przedana nie może
zaś być wykupiona. Zastawna może być wolno
wykupiona. A z tad się pokazuje/ iż then komu
iest rzecz zastawiona / nie może iey przedać bez
wolej onego kthory ja zastawił.

I Różność
przedania y
zastawy.

Pytanie wtóre.

Esliby ieden drugiemu uczynił zapis / y
zastawił dobrą swoją/ iśćżąc dług/ y obie-
cując go zapłacić na pewny czas/ a zapła-
cić y wyzwolic dobr nie może. Potym wie-

rzyciel

rzyciel kthóremu są dobra zastawione / postepo-
walby wedle Práva z takowymi dobrami za-
stawnymi / opowiadając Wziednie ónemu który
ie zastawił / iż ie gdzieby nie wykupił chce prze-
dać. Potymby takowe dobra przedał. Pytanie
jest: Jesli óny dobra kthóre mu są zastawione / y
które przedał może zastępować czyli nie? Od-
powiedz. Aczkolwiek ktho zastawił imie-
nie pod thym sposobem / iż then komu jest zastá-
wione / może ie przedać / iesliby go na czas nazná-
czony nie wykupiono: choćby mu téż przez Sado-
wny wyrok skazano / iżby mógł przedać / y prze-
dał skutecznie: tedy zastępować ónego Imienia
nie może / Bo ie tylko w fance swoim miał / y
owsem ón który ie zastawił / albo kthóremu by do-
puścił / wykupić ie może / choćby téż wyszedł rok
y šestć niedziel. Abowiém w rzeczy zastawney
żadna damność nie idzie / póki zastawa może być
dowiedzioná. Zastępowania wietšego nie wi-
nien przedawca w rzeczy zastawionej / iedno aby
dowiodł iż mu jest zastawna w téj a w téj sum-
mie / do thego czasu. A iż z zastawą abo z fan-
tem postepował wedle Práva / iż przedał fanth
dla tego / iż ten kthóry ie zastawił wykupić nie-
mógł / wedle umowy.

Pytanie

Pytanie trzecie.

Jesliby ten komu jest imienie zastawio-
né / zbudował co na ónym imieniu zastá-
wnym. Winienli ón który chce wyzwo-
lić imienie swoje / odłożyć budowny náklad / pier-
wey niżliby mu imienie rumowano? Odpo-
wiedz. Jesli jest potrzebne budowanie / winien
ie odłożyć ten / który dobra wykupnie wedle Prá-
wa.

Pytanie czwarte.

Jesliby kto zastawił dobra swoje thákie / z
których pożytek idzie / iáko są role / winni-
ce / chmielniki / ogrody / sady / myta / dochody / kra-
my / iátki rozmaite / chlebne / garbárskie / rzeźnicze /
táke y domy / pod tym sposobem / iż ie chce wy-
kupić na pewny czas / z których dobr zastawnych
pożytek na każdy dzień idzie. A nie byłoby tho
przy zastawie wymówiono / iż dobr ónych ze w-
szyskkimi pożytkami ma używać / aż do wykupie-
nia. Pytanie jest. Jesli óny pożytki / na główną
summe mają być wyrażone? Odpowiedz.
Jesli dobra / z których iáki pożytek idzie / były za-
stawione: thedy ón pożytek na główną summe

K ma być

Dobra za-
stawne iesli-
by kto prze-
dał: winien-
li przedawca
z strony id-
zić?

Zastawa za-
dne dawno-
ści nie ma.

Przedaw-
ca zastawne
go imienia /
iákie zastępo-
wanie wi-
nien?

Budowanie
zastawne i
mienia.

Dochody y
pożytki z za-
stawnego i
mienia brá-
né / mająli
być na głów-
ną summe
wyrażone.

ma być wyrażony. Wyjaśzyby przy umowie wymówiono było/ iże dobronych w tę summie wolno używać ma. Albowiem iesliby pożyczek brał/ a to w wymowie wyrażono nie było. Li chwa to iest. Spe Sax: Libro i, Arti. 54.

☞ Ostróżniey dziś na złe dłużniki w zapisich dołładaia / iż kiedy kto w summie iakięgo imienia używać ma / a chce sobie dobrze obwarować / aby mu ónego używania na główną summe nie wyrażono: tak w zapisie dołłada mianowicie. Obligavit bona cum usufructu, usufructum ad principalem summam non defalcando. To iest/ zeznał iż to imienie zastawił/ y w używanie dał/ którego używania/ na główną summe nie chce wierzycielowi swojemu nic wytracać. Gdyby tych słów w zapisie nie dołożono/ tedy używanie z obśzacowania/ iłé óno imienie do roku pożyczki czyni / wyrażaia na główną summe.

☞ Wiele sye dziś dziwuią / czemu tak długie zapisy z rozmaithymi wymowami czynią. Nie trzeba sye dziwować/ bo tak być musi/ przeciw złym a wykretnym dłużnikom/ których sye dziś sieyszych czasów narodziło dosyć/ którym y długie zapisy / nic nie pomagą / przedsie im dziury naraduią: albo iakim niedołożeniem / albo dziw-

nym ro

nym rozumieniem. Choc iasnie rzecz bedzie położona iako słonce/ przedsie iż zły dłużnik nicuie/ y forytarzów do tego wiele sobie nabędzie/ któ rzy mu za sklenice winą/ albo za iaki mały wpo minek/ także rozumieć pomoga/ y rzecz ku skut kowi wedle ónego wykretnęgo wyrozumienia przywodzą. Jako to dziś iuż nastalo. Choc sye dłużnik zapisze/ pewną summe zapłacić gotowy mi pieniądzmi/ żadnym sye fantem nie szczycąc/ przedsie ten co pożyczyl pieniądze/ y na gotowe pieniądze iasny zapis ma / nie pieniądze / ale fanty a kthemu nieczemne brać musi. Choc sye dłużnik na imieniu stojącym zapisze/ w fante ie wierzycielowi swojemu da / y iuż ie wierzyciel w zakładzie swoim bedzie miał/ przednie sye w nie wwiąże/ y wwiązawszy sye/ zaś dłużnikowi naymie: przedsie wierzyciel przeciw iasnému po spolitemu prawu / przeciw zapisowi od dłużni ka swojego/ musi fanty brać. Takie wykrety na stały/ tacy forytarze niepobożni/ bez boiaźni Bo żey. Nad to ci wykretnicy to czynią/ choc sye dłużnik odpisze wszelkich obrón / listów gleyto wych/ zelaznych/ y wszelkich inych pomocy. Kie dy czas zapłaty przyydzie / przedsie bedzie miał list gleytowy/ którym sye na przeciw swemu kre dytorowi broni/ tak mówiac: Achem sye ia odpi-

K u sat listów

☞ Wykrety przeciw zapi som na fanty miasto goto wych pienio dzy.

☞ Wykrety przeciw zapi som listy zez laznyimi.

sał listów Królewskich/aleu tego nie mógł v-
czynieć / nie mógłem zawrzeć reki panu swemu
do łaski/która mi wkażał. A tak proszę aby m przy-
tęy wolności/a łasce pańskię był zachowan.
Kredytor zaś powiada / iż sye thym nie możesz
brónić / gdyżes sye mianowicie odpisał listów
glęytowych/odrzuciłes na stronę pańskie dobro-
dzieystwo/wzgárdziłes nim.etc. Z którego sporu
wiec Drząd watpi/ku czemu sye skłonic ma/czy
ku zapisowi/czy ku listowi/choć rzecz iest iasna/
iało sye kto zwiezać kaze/tak zwiazany chodzieć
musi: ktho sye nieprzyiacielowi mieczem brónić
niechce/ przymusić go nikt nie może: ktho czym
dobrodzieystwem gárdzi/nie godzien go: kto sye
czego wyrzecze/iuż ktemu przyydz nie może: tak-
że gdy sye kto swemu Kredytorowi odpisze bró-
nić listy glęytownymi / słusznieby sye brónić nie
miał. A Drząd słusznieby takiego przy takiej od-
pisaney obrónie zachować nie miał. Quonia su-
per his omnibus, volenti non fit iniuria. Zwłasz-
czą gdy to iest ku krzywdzie Kredytorowi/prze-
ciw iasney wedle zapisu sprawiedliwosci. A cze-
muby zapis/iało ku zeznaniu dlugu iest ważny/
nie miał być y ku temu ważny/gdzie sye dłużnik
listów glęytowych odpisze: Bo iesliby to odpi-
sanie nie miało być ważne: thedyby ni ku czemu

inemu

inemu nie służyło / iedno ku latwieyszemu na-
bliznim pieniedzy wymataniu: A zapisy nie ku
temu służyć mają/ ale ku pewney zapłacie dlu-
gu/ y mają być w mocy tak iako pisza/ in omni-
bus punctis, clausulis, & Articulis. Ale snadź rze-
czesz: Pan Bóg na mie przygode dopuścił/wiec
nie mam lekarstwa szukać: Lepieybyś daleko v-
czynił/ iesli Pan Bóg na cie vpadek iaki dopu-
ści: abyś szedł do kredytora dobrodzieia twego/
a przelozysz mu przygode twoie prosił go mó-
wić: Patientiam habe in me, & omnia reddam ti-
bi. A Kredytor iesli iest człowiekiem chrześci-
anistim/baczac twoy vpadek/izęs tego nie mar-
nie vtracił/iz na cie przygoda przysła/mam za-
to/izci nie tylko posolguie/ale y częstke odpusci.
A toby tobie z lepszą sławą bylo/ niż gdy sye li-
stów odpiszesz/ a przedsie listów ku obrónie na-
bywasz/a niż gdy sye gotowymi pieniadzmi plá-
cić zapiszesz/gratami odbyć chcesz. Czym y sobie
y inym iako mówią credit/to iest wiare psuiesz.
Zatym tá pestis in Republica idzie: iż vbogiemu
trudno náleść ktho go w potrzebie iego zało-
żył. Každy sye boi/aby pożyczysz gotowych
pieniedzy/ nie musiał potym brąc ledá gratów/
abo iakich towarów zlych nieodbytych. Ale rze-
czesz / iż wedle Prawa pierwey ma być zapłata

K iij dlugu

Obiectio de-
bitoris cōtra
creditorem.Iż dziś tru-
dno pienie-
dzy nábyć: Z
tąd to idzieć

Alia obiectio
debitoris.

Solutio de-
bitorum mo-
bilibus, fit in
actione perso-
nali.

¶ Porządek
płacenia dłu-
gu rzeczami.

Actio Perso-
nalis.

O Zastawie.

długu ruchomymi rzeczami: prawda. Ale thám
gdziebys mi zgoła dług zeznał/ a na stojącym go
imieniu nie wskazał. Nie rozumieja niepobożni
forytarze/ iż płacenie długu fantami/ albo rucho-
mymi rzeczami/ nie idzie iedno thám/ gdzie kto
zgoła dług zezna/ a na żadnym go imieniu nie-
wiści/ iako Laccinnicy mówią: Vbi est actio per-
sonalis. Nie rozumieja porządku w płaceniu dłu-
gów in actione personali, co w Prawie dostate-
cznie opisano thymi słowy. In Actione personali
super capiendis pignoribus, talis ordo tenendus. Vt
primo accipiatur pecunia si extat. Secundo, res mo-
biles, exceptis deputatis ad agriculturam vel pro vsu
quotidiano vestium, vxoris, vel liberorum. Terti-
tio, his deficientibus, recurritur ad res immobiles.
Quarto, ad nomina debitorum. Quinto, ad incar-
cerationem. Mianowicie tu dolożono/ gdzie ma
być ruchomymi rzeczami zaplata długu/ thám
gdzie iest Actio personalis, tho iest/ gdy kto tylko
dług zgoła zezna/ czas zapłaty namieni/ a na i-
mieniu go nie wskaze. Ale gdzie kto dług zezna-
ny na imieniu stojącym wskaze/ imienie stojące
w tym wwiąże/ w fance da: tam iuz wierzyciel
nie winien brać rzeczy ruchomych w zaplathe
długu swoięgo. Bo iuz imienie stojące pierwey
w fance ma/ iuz tam iest iako Laccinnicy zowa-

Actio

O Zastawie.

68.

Actio realis, actio hypothecaria. Juz thám fanty/
przeciwo fantowi pierwey danemu/ mieśca nie
maja/ nie winien wierzyciel imienia puścić/ aż
mu gotowe pieniądze dadzą. Nie inszy iest
kształt fantu stojącego/ iedno iako y ruchomego.
Kiedy mi kto fant ruchomy zastawi/ nie winie-
nem go puścić z reku na przemiáne za iny fant/
aż mi summe poloży. Tymże sposobem. Kiedy
mi kto wskaze dług na stojącym imieniu/ y wwią-
że sye w nie/ trzymam ie skutkiem: iuzem niepo-
winien inych fantów przyymować/ aż mi moia
summa będzie położona. Napisano to w Pra-
wie. Pignus, non nisi solutione pecunie liberatur.
Et obligatio principalis naturaliter, nō alio modo,
nisi solutione pecunie, inuito creditore tollitur. A
nazywają to w Prawie. Pignus luere vt habetur
in Codice, Titu. de Luitione pignoris. Vnusquisq;
debitor, pignus suum eliberare poterit, cum videli-
cet pecuniam soluerit. Tu iasna rzecz/ iako dłu-
żnik/ fant raz w summie dany wyzwałac ma/ nie
fanty inymi/ ale pieniędzmi. A choiby theż na
stojącym imieniu długu nie wskazał/ iedno iż pie-
niądze gotowe wziął/ gotowe pieniądze zeznał/
y zapłacić obiecał: Prawo przyrodzone y pisane
do tego wiedzie/ abys wierzycielowi/ twoiemu
dobrodziejowi/ khoryc czasu twę potrzeby do-

bize vczy-

Actio Realis.
Actio Hypo-
thecaria.

Pignus Luere

bize uczynił/nie co inego dawał/ iedno tho coś
zeznał/coś obiecał. Jako napisano Spec:Sax:Li-
bro ij, Arti:6. in glosa. Naturale ē, vt eo modo quis
liberetur, quo pacto obligatio facta fuit. A na dru-
gim mieściu Spec:Saxo:Libro ij, Arti:40 in textu
napisano. Qui nummos aut argentum soluere de-
bet, si pro hoc pignora prebuerit, per id nō fit liber,
nisi sic inter eos pactum fuerit.

¶ Trzebaby na ty fantowniki/ktōrzy wziawszy
gotowé pieniądze albo kosztowny towar od ko-
go/ chca tho plāć iādā iakimi gratami/ieszcze
nie swoimi/ale od kogo na wzgārde a na szkōde
wierzycielowi swoiemu nabytymi: trzebā mō-
wie wzbudzić/ y ku skutkowi zaś przywieść ono
Prawo/dzisieyszemu czasowi bārzo przystoyné/
ktōrym opisano iako wierzyciel od dlužnika fan-
ty przyymować ma. Nie tak iakoby ie oszacowa-
no / ale iakoby mogly być za gotowé pieniądze
przedané. Aby ie Wzad kazal iawnie wyłōżyć/
a temu ie przedać ktoby wiecéy za nie dawał/a-
by wierzycielowi z przedania fantów/pieniądz-
mi dług oddawał. Uczy tego iāsny text w Pra-
wie Spec:Sax:Libr: i, Articulo 70 in textu. Iż kie-
dy dlužnik nie ma czym plāć/ma w dlugu być
fantowan/ktōry fant wierzyciel trzykroć każdy
raz przez dwie niedzieli winien dlužnikowi o-

powiā-

¶ Fanty iās-
ko mājā być
od dlužnika
przyymowa-
ne.

powiādac/ iż tylo zani dāta. Jesliby go dlužnik/
iako bliższy fantu swoięgo nie wyzwolił/tedy on
fant iuz ma być wyłōżony y przedany. Jesli-
by fant wynosił dług/ tedy to coby wyżsży by-
ło/dlužnikowi ma być dano. A iesli co do dlugu
niedostało/dlužnik ma być do tad fantowan/ aż
sye zaplātā dlugu wypelni.

¶ Tak uczeni w Prawie uczą. Et Cerasini sub
titulo de Executiōe rei iudicatę tā iest sentencya.
Gdzie ku temu Artykulowi Libri j, Artic:70. tak
piše. Si pignus nullū omnino fructū, nulla q; emo-
lumenta ferat, ex quibus Creditori possit satis fie-
ri. Bo in casu, pignus est publicē distrahendū, &
creditori, interueniēte cautiōe, si caret possessiōe,
tradendū, vt illud ter in locis publicis de quinde-
na in quindenā venui exponat, adhibito etiā Præ-
cone, cuius ore venditio publicetur. Que quidem
venditio ipsi etiam debitori semper est denūcian-
da, si forte pignus suum velit redimere. Quibus re-
bus sic gestis, & præcedēte eiusmodi denūciatiōe,
si debitor redimendi curā abijciat, pignus venden-
dū est ei qui plus numerauerit: sin vero nullus con-
tingat emptor, Iudex reuolutis sex septimanis, pi-
gnus in satisfactionē debiti Creditori tradet, & si
haud quā respōdeat quātitati æris alieni, alijs pi-
gnorationibus erit repetendū, quicquid defecerit t.

S

Ża cho.

Jakowymyśmy sye do sye nie darowych cza-
sów wedle tego Prawa / iż kiedy wierzyciel przyy-
mował fanty od dłużnika / y przedawał ie / przy-
pozywał dłużnika z świadkami / kthorzy świad-
czyli iż mu za ón fanty wiecey nie dawano. Po-
tchym ie / li dłużnik w sześć niedziel nie wykupil
fanta swoięgo / inż go wierzycielowi / Gad wedle
ónego kupna przyiadzał / y tak skazował. Gdyż
ten dłużnik swoięgo fanta / w sześć niedziel nie
wykupil / nic do tego czasu nie czynil / thedy inż
wierzyciel / ma sye przy tym targu a przedaniu zo-
stać wedle Prawa. Zu temu służyło óno skaza-
nie / kthóre y dziś czynia / ale go Prokuratorowie
niewiem czemu tu skutkowi nie przywodzą / aby
wierzyciel przedawał fanty : pod świadectwem
dobrych ludzi / stronie to opowiadając. Często y
owšem zawżdy około fantów takie skazanie by-
wa. Decretum est Actorem, posse vendere pigno-
ra, sub euidētia pborum hominū, parti hoc ipsum
denunciañ: de forma iuris. A wedle tego skaza-
nia sye nie sprawuia / iedno ubogi Kredytor we-
dle iednę skazania / iako fanty oszacuia / tak przy-
muie. Drugięgo Dekretu Kredytery zaniecha-
Szacunek rzeczy nie dla tego bywał / aby wie-
rzyciel wedle ónego szacunku przyymował / ale iż
by tak iako oszacowano przedawał / aby wierzy-

ciel tu

ciel tu skodzie dłużnikowi / po swęy myśli nie-
przedawał.

¶ Tęgoż vczy Pytanie iedno napisane in Legibus
Imperialibus in Autenti : Hoc nisi debitor C. de
solutio: A napisal ie człowiek vczony w Prawie /
Ioannes de Ferrarijs in sua Practica tymi słowy.

Pytanie Pięte.

¶ Zasto sye przydawa / iż niedźni Litęgan-
tomie / to iest mizerne strony prawuicy
sye y ich przemotni Prokuratorowie to
czynia / aby wierzycielowi do stojącego Imienia
nie przyszło : na tego wzgārde / daia mu ruchome
rzeczy / thak swoię własne iako y cudze / y indzie
nabyte / y ktemu niczemne a sprośne / aż do garn-
ków albo krożlików / y niekiedy ie od sąsiadów
swoich na płacenie potajemnie skupia. Pyta-
nie iest. Mialiby być wierzyciel przymuszon thakie
rzeczy podle / w zaplate długu swoięgo przyymo-
wać czyli nie? Odpowiedz. Nie winien ta-
kich przyymować. Abowiem rzeczy ruchome /
kthóre dłużnik na zaplate długu daie / maa być
takorwe / na kthóreby sye kupiec latwie znalazł / aby
nie były niepożyteczne / albo zbytne / albo wierzy-
cielowi skodliwe. Ale tu rada iest wierzycielo-
wi / aby takie ruchome rzeczy Wzad dal wyto-

S ij

sye tu

¶ Szacunek
fantów dla
tego bywał.

¶ Rada Kre-
dytorowi co
s fanty ma
dzieć.

żyć tu przedam / iż koby wiecéy za nie dawał / aby temu były dane / aby sye z tego przedania wierzytelowi pieniadzmi zaplata stala. Tym oby czaiemby sye zabieżało / aby zli dłużnicy swoich wierzytelów nie oszukiwali. Póty pytanie y nauka z niego. A ponieważ ta nauka tych czasów iest barzo potrzebna około odbywania fantów dłużnikowych. Poloże tho pytanie po Lacinie / tak iako iest w sobie na miejscu namienionym / aby tym iawnieysze było.

Quid dices de eo, quod facere nitūtur plerūq; miserī litigantes, & eorum subditi Procuratores, qui ne perueniatur ad īmobilia, & vt magis vituperiū faciant Creditori, exponunt & producunt, tā propria sua mobilia, quā aliena, & quacūq; vilissima, et quandoq; ea latenter emunt à vicinis, vsq; ad inciforia & bocalia lapidea & stagna. Nunquid sit cogēdus Creditor talia recipere in solutum? Puto quod non. Quia res mobiles debent esse tales, quae de facili reperiant emptorē, & nō sint inutiles vel superflue, aut dānosę ipsi Creditori. Sed consiliū est melius pro Creditore, quod talia bona mobilia faciat exponi per Iudicē venalia, vt plus offerenti dētur, & ipsi Creditori eorū precii exoluatur. Et hoc modo obuabitur fraudibus taliū malignantiū.

¶ Nie trzeba sye tedy dżimować / iż przeciw

złym dłuż

złym dłużnikom tak długie zapisy czynia / y przeciwności ich rozmaitymi Condycjami zabiega / y ieszcze podobno przeciw tym fantownikom / inasze nąydować musza. Co piérwey dłużnik zapisował summe super omnibus bonis suis mobilibus & immobilibus, Musi tak postawic. Reformauit super omnibus bonis suis, tā īmobilibus quam mobilibus, y inę ostrożności / aby wierzytel wolność miał przypymować coby chciał w zaplacie swęgo długu / iesli mobilia albo īmobilia. Jākōzby to miało być y wedle Prawa. Kiedy sye dłużnik zapisze na wszystkich dobrach ruchomych y nieruchomych : Już Wierzytel ma wolność obierać sobie z dóbr dłużnikowych które chce / tu zaplacie swięgo długu. Napisano Specu: Sax: Libro iij, Art. 39. Creditor habet optionē inter omnia bona debitoris. Skąd sye też potażnie / iż dłużnik gdy chce placic Kredytowowi swiemu dług fantami / winien znieść wszystkie swóy ruchomy statek cogo kolwiek ma / z którego Kredytor tu zaplacie swięy ma wolność obierać co chce. Nie trzeba sye też dżimować / iż kto plāt od pieniedzy bierze / zwałasza od dłużnika niedbalęgo / który zaplate zypom odwołacza. Bo teg y Prawo dozwała / y lichwa tego nie nazywa / choę to iest nieiaki kształt lichwy. A w tęy mierze / gdy dłuż

Siū żnik mo

Jakie rzeczy ruchome Creditor od dłużnika przypymować / y iako zniemi postępować ma

Creditor, ma wolność obierać z rzeczy ruchomych dłużnikowych tu zaplacie które chce.

¶ Plāt od pieniedzy bierze / Prawo dozwala bier.

znik mogąc płacić / nie chce płacić / niedbały w tym iest / może od niego płacić brać / którego Prawo nie nazywa lichwą / ale nagrodą škody. Talis inquit. vsura, nō est proprie vsura, sed recōpensatio damni, cum quis solutionem iniquē & dolosē protrahit. Spec: Saxon: Libro i, Artic: 54. in glosa.

Pytanie Koste.

Esliby ktōry dłużnik tu zapłacić długu swoięgo nie miał ani pieniędzy / ani rzeczy ruchomych / ani stojącego Imienia / aleby też miał dłużniki / na którychby wierzycielowi swoiemu wkręcał zapłatę swoięgo długu / iako sye tu Wierzyciel sprawować ma?

Odpowiedz. Jesliby mi mōy dłużnik wkręcał zapłatę mōięgo długu na swoich dłużnikach / winien mi ony dłużniki stawić przed Sadem. Ktōrzy stanawszy / na spytanie Sedzięgo / mają zeznać / iesli on dług który v nich mōy dłużnik wkręca / winni albo nie: Jesli zeznają / tedy ich Wzrost Prawnymi postępkami ma przypędzić do tego aby zapłacili. A iesliby rzecz ruchoma w zapłatę dana była / a okazała sye cudza / iaki tu ratunek wierzyciel ma? **Odpowiedz.** Iż wierzyciel może za takim nieużytecznym daniem zapłaty ieszcze przeciw swemu dłużnikowi czynić.

Bo nie

Bo nie zniżył sobie pierwszego postępnego przeciw iemu. Rada sye też / iakoby pod tym sposobem wkręcanego dłużnika przyjął / y pod tym sposobem pierwszego Prawa odstąpił / iesliby ona rzecz w zapłatę podana / iego była / albo iesliby sye słuszną zapłatą / bez škody / bez prawowania stała. Tak napisano w Prawie. Quia per inutilem dationem, non est sublata prima Actio, contra debitorem. A dla tego to sobie przy wkręcaniu dłużników / pilnie przestrzegają. Bo rzecz niegodna / aby Wierzyciel z wkręcanym dłużnikiem tak długo Prawo miał wieść / z swoią škodą / iako z pierwszym wiodł.

Pytanie Siódme.

Dłużnik iako ma być chowany w Więzieniu.

Est vczy Specu: Saxon: Libro iij, Articulo 39. tymi słowy. Ktoby przed Sadem dochodził długu od dłużnika / któryby nie mógł mieć rekomyiego. Sedzia ma go podać Wierzycielowi / y będzie go on Wierzyciel winien chować na strawie y na robocie / iako ina swoje czeladzi: y iesliby chciał / może go w peto okować /

inaczey

inaczey nie ma go dreczyć. A iesliby vciełł / albo go na czas puścił / przez to od długow niezapłaconych nie jest wolen / póki zapłaty niedowiedzie. Na drugim mieścu lure Municip: Artic: 27. text jest taki słowo od słowa. Iesliby Sprawa była około długu kthory dłużnik zna / a obżałowany ma dziedzictwo w mieście / które sye wynosi nad on dług / może sye dziedzictwem szczyścić na sądowny słusny rok. Iesliby dziedzictwa nie miał / będzie podan wierzytelowi za reke w moc iego. A iesliby then był gościem komu jest podany / może go z soba odwieść / iesli go nie może zachować w tym Prawie. Wszakże on wierzytel winien rekoymie postawić / iż onego dłużnika bez obrażenia zdrowia iego będzie chował / albo iż go zaś stawi. Iesliby wierzytel Rekoymiego nie miał / thedy go w tymże Prawie w kazni mieśckiey ma zostawić / peto może nani włożyć. A nad to żadnego inego karania nie ma mu żadać / bo sye dobrowolnie w więzienie dał. Opatrzyć go winien żywnością y robota / thak iako ina swoje czeladz. Bowiem nie jest złodziejem / ani kiedy ze złodziejmi towarzyzył. Iesliby vciełł pierwey niż dług zapłacił / może go z nowu zatrzymać / o ostatek pieniedzy / gdzieby go kolwiek przysciagnał / y powthorie go osiadować

do Ga

do Gadu / gdzieby go kolwiek przysciagnał. Póty Text. **I** W Głosie dokłada: Gdyby dłużnik obiecał / zaplate Wierzytelowi swojemu perwne / iesliby z łaski Bożey miał opatrzenie nad żywnosc a Rekoymie stawił / nie trzeba go podawać w moc Wierzytelowi. Podają dłużnika Wierzytelowi w moc albo do więzienia / nie tak dla tego iż nie ma czym dług zapłacić / iako theż dla thego / iż sye zdradliwie w tym sprawował / dobrodzieystwa cudzego źle używał / dobra swoje albo cudze przelotrował / rozpósszył / przemiłował / przegrał / źle sye sprawował / Credythora swego chytro osukał / pieniadze na nim albo thowar gładkimi słowy obietnicami wymatał / co nie innego nie jest iakoby go pocziwie okradł : przeto też to więzienie ma iakoby słusne karanie za ty występki. Bo y Prawo vczy: Kiedy vbóstwo na kogo za themi występkami przyydzie / aby Dząd na iego vbóstwo baczenia nie miał. Godna rzecz jest / aby vbogi który swoia zła sprawa / albo iakimi występkami w vbóstwo wpada / pomocy żadney nie miał / aby vbóstwo cierpiał. Quoniam paupertas in delictis non excusat. Nie ma też być wiecznie więzieniem. Bo by to było przeciw Prawu / które nie każe nikogo dla pieniedzy więzić / tylko póty

T

póki sye

I Dłużnik
dla tego da
iż do więzie
nia.

poſi ſye robota ſwoja nie wyzwoli / kthóſz ma
być Wierzycielowi oſcadowana y ná ſumme dlu-
gu wyrażóna.

Napisano tamże in Gloſa: iż v ſtarych lu-
dzi ónych Rzymianów w Obietnicach / w zmo-
wách / z wielką pilnoſcią Wiare chowano / y prze-
to ná ty dłużniki / którzy ſye nie iſcili Lege xij ta-
bularum nád inné karania które im tham opisa-
no / karanie theż ná gárdle wſtawiono: abo ie zá
Morze záprzedawano. A ieſliby było wiele
Credytórow / thedy dłużnika ná części rozſieka-
wano. Kiedy ieden Philozoph ſaworyn py-
tał iednego wczónego czlowieka w Prawie Sexti
Ceciliū, Cemu by to tákie okrutné Pra-
wo ná dłużniki wczyniono? Odpowiedział / iż
dla zachowania Wiary / fidei ſeruande gratia, to
wczyniono / aby tym Prawem karano tego kthóry
w umówách / w pożyczaniu / w zapłacie długu
wiary nie chował: aby ſye dłużnik wárował że
by ku tákiemu karaniu nieprzyſzedł. To przy Nie-
mieckim Prawie nie dla tego położono / aby ſye
tak v nas z dłużniki ſprawowano / ale dla okaza-
nia / iáko v ónych ſtarych Rzymianów / Wiary
pilnie przyſtrzegano. Aby téż dziſieyſzego wieku
ludzie / á tym wiecéy Krzeſcíanſcy / Wiare mie-
dzy ſobą chowali / która ſye tych czáſów bárzo ná-

ſczyrbila/

ſczyrbila / á niewiára zá niekárnoſcią bárzo ſye
roztorzenila / iż ieden dungiemu / choćby mógł ſta-
tecznie dług zapłacić / ládá gratami Wierzyciela
dobrodzieia ſwoiego odbywa. Ale thá złoſć dlu-
żnika / niczymby ſye rychléy niepoſhamowała / ie-
dno kiedyby ſye zbudziło tho Prawo / iáko pier-
wéy Credytórowie s fanty poſtempowali. tho
ieſt / iż ie Credytor przyymował / tak iáko ie mógł
przedac zá gotowé pieniądze / pod ſwiadómiem
dobrych ludzi: opowiadając dłużnikowi v Sa-
du trzy kroć przez ſeſć Niedziel de Quindena in
Quindenam, ieſliby fant ſwóy / iáko bliſſzy we-
dle targu chciał odkupić. Jeſliby nie odku-
pił przez ſeſć niedziel / aby inż Credytor tak przy-
iał iáko mu dáia gotowé pieniądze. Jáko wy-
ſeý o tym.

Pytanie O ſmie.

Jeſliby kto komu zaſtawił Dobrá ſwo-
ie w pewnym długu / á zaſtawioſſy / tyż
dobrá przedał innemu. Pytanie ieſt: Je-
ſli ten / któremu były zaſtawione / długu ſwoiego
ná ónym kthóry mu dobrá zaſtawił / álbo ná do-
brách zaſtawnych / á pothym innemu przedanych
bułac ma? Odpow. Jeſliby ktho zaſtawił

T ij

Dobrá

K Dlužnik/
kiedy zastawne Imie-
nie przeda:
Wierzyciel/
na czy długi
szukać ma: na
Osobie dłuż-
nikowej czy
li na Imie-
niu przeda-
nym.

O Dlužniku.

Dobra swoje / a przedał je zaś innemu bez wole-
y ónego kthoremu je piérwéy zastawił: thedy ten
kthóry przerezczóné dobra zastawne w dzierżo-
niu ma / iáko mówią jest w Possessyey / habet o-
ptionem, to jest wolno mu obierać / chceli swoje-
go długi szukać / albo na Osobie ónego kthóry Imie-
nienie przedał / albo na dobrach zastawnych.

Tu y stey Gadki ábo pythania / iásnie sye Náu-
ka podawa / kiedy ktho ma w zastawie Imienie
w długi / wolno mu szukać ónego długi / chceli
na zastawnym Imieniu / chceli na Osobie kthóra
zastawiła. Także chceli y ruchomé brąc / nie mo-
że go cisnąć do thego / áby miał co inného brąc
nad thó co mu piérwéy dano. nie thák iáko dziś
powstało / choć ktho Imienie w fance w zastá-
wie ma / przedsie dłużnik dawšy iáké grathy a
przyśiągšy iż pieniędzy nie ma / Credytora z Imie-
nia wypiera / przeciw Prawu iásnemu wyz-
šey miánowanemu. Solutione pecunie pignus li-
beratur.

Pytanie Dziewiaté.

Esliby kto dochodził Prawem iákiego Imie-
nia / powiádać je być w fance swo-
im / y miał na thó List Przodkowi swojemu tyl-

ko nale-

y o wiezieniu tego.

77.

ko należacy. Odpiera stróna / żadałaby dowodu
od thego kthóry sye ma do Imienia. Ten sye brał
na dowód Przodka swóiego. Odporna stróna
rzekłaby: Gdyż sye ten ciągnie do moiego Imie-
nia / powiádać je być sautem swoim / y chce do-
wieść Listem kthóry Imieniu służy / żadam áby
mi bylo skazano przez Sadowny wyrok / iesli ón
może dochodzić Imienia moiego. Powód zaś
rzecze: Gdyżem ja jest po niebošczyku. A. Dzie-
dzie bližšy y Dobra wšytki / ze wšytkim Pra-
wem na mie przypády / tak włásné iáko dziedzi-
czne y Długi / tak ruchomé iáko nieruchomé do-
bra / żadam áby mi bylo skazano / iesli ja tego Imie-
nia / kthóre w zakładzie Przodkowi mojemu
jest / dóydz moge albo co jest wedle Prawa.
Odpowiedz na ty Spory. Aczkolwiek żaden pra-
wiey a przystoyniey zakładu ábo fantu pozyskac
nie moze iáko then komu ũ zastawiono: wšakże
iesli kto jest dłużen / a dobra swoje w długi za-
stawił / tedy Dziedzie po zmarłym Wierzycielu /
tego dłużnika winować moze. A iesliby dłużnik
zeznał ábo przeciw iemu dług dowiedzion był /
iż dobra tego sa w zastawie: tedy Dziedzie Cre-
dytorów do zastawy przydz moze / ze wšytkim
Prawem / w tych pieniądzech tak iáko Przodko-
wi tego należało wedle Prawa.

T iij Pytanie

430
Dobra zastawne
wšytki spew-
ny zapisem:
możeli Dzie-
dzie Credyto-
rów / na dłu-
żnika dochodzić /
na mie-
scu Przodka
swóiego.

Pytanie Dziewiate.

W dobrach
zastawionych
gdy sye škoda
sta nie /
kto is ier
pieć winien.

Jesliby Dobrá choć ruchomé choć nie-
ruchomé byly zastawione / a przydałaby
sye na ónych dobrach iaka škoda. Then
który zastawił / chciałby ie wykupić / żadać aby
ten który ie trzymał w zastawie / naprawił : On
żas kthory trzymał Imienie / powiedział ie być
w zastawie swoiey / y strzeżł go iako nalepię
mógł / iako swoięgo własnego. Jesliby mu dłuż-
nik w tym wiary nie chciał dać / ofyaruie sye go-
towym otrzymać to iako mu Prawo nakaze / ża-
dać o Sadowy wyrok / iesli na thym winien
škodować czyli nie? Odpowiedz. Jesli komu
iaka rzecz zastawiona była / a strzeżł ie pilnie
y wiernie : przydała by sye škoda na óney zasta-
wie / iako iesliby zgorzała albo ukradzioną była
z innemi iego dobrami : iesliby thego śmiał do-
wieść przysięga / iż sye ona škoda bes iego wi-
ny a niedbalości stała / tedy żadnego w tym na-
gabania nie winien mieć wedle Prawa.

Pytanie Jedennaste.

Jesliby kto w moim domu : w oia wola a
przyzwolenim mieszał / choć Czyns obie-
cał choć nie

cał choć nie obiecał . Albo iesliby też Imienie
Czynsowne mnie zastawne v mnie niał / po-
tym sye chciał wyprowadzić z ónego domu zbra-
niać sye czynsu placić / y zatrzymałbym go / do-
mostwo iego zamknął : potym ta rzecz przy-
šla do Wzedu / y stała sye skargą na mie / iżem
ia domostwo iego zamknął . Jaby sye bronił
mówiąc : Iże to domostwo iego zachowane jest
w Possessyey moiey / abo w Imieniu moim czyn-
sownym albo własnym miasto czynsu / kthory
czyns skoro mi zapłaci / tedy domostwo iego be-
dzie wolne . Naiemnik żas przeciw temu mó-
wił / iże mi nic nie winien y nic mi nie obiecał .

Ja żas na tho odpowiedział : Gdyż ia státek a
domostwo iego w Possessyey Imienia moiego
mam / Pytam / ieslim ia nie jest bliższy abym był
zachowan przy czynsu moim / a niżli ón przec
mógł / albo coby było na Prawie? Odpowied.
Kiedy kto dom nájmuie / cokolwiek domostwa
do domu ónego naiemnego albo vmówionego
wnióst / a w ónym domu siedział / Rok / pul ro-
ka / choć czwierć roku. Jesli gospodarz nie chce
stracić abo opuścić czynsu / tedy komornik / mu-
si ū zapłacić / y może domostwo iego / wšystek
skutek w gmáchach pozamykać / choć czyns obie-
cał / choć nie obiecał . A iesli będzie śmiał potwier-

dzić tego

Gospo-
darz / bliższy
jest do przy-
siegi o czyns
przeciw komo-
rnio w i /
niż komor-
nik ku zaprze-
niu.

dzić tego przysięga iże to w czynszu uczynił: tedy rychley y lepszym prawem Czynsz otrzyma/ niżliby Właściciel przy wolen być miał. Speculo Saxon: Libro I, Artic: 54. ¶ A tu przy tym Pytaniu / trzeba wiedzieć / iż niektórzy dobra same przez sye sa fantem y zakładem / choćby ich theż kto miedał ani naznaczył w fantie / iako to: Co bykolwiek Właściciel albo komornik w dom do Gospodarza swojego wniósł / tho wszystko jest fantem gospodarzowi / y może tho wszystko gospodarz w czynszu swoim zamknąć y zachować wiernie. iesli chce aby go niewinowano.

Pytanie Dwanaście.

¶ Jesliby sye ktho opiekął majątnością sieroty / a wziął one majątność w opatrzenie swoje. Opiekun miałby też także dobra swoje. Pytanie iest / iesli dobra Opiekunowe / sa fantem sierotce wedle Prawa? Odpo. Jesli by sye Opiekun opiekął majątnością sieroty / a opiekę przyjął: tedy dobra iego / sa fantem sierocie / tak / iż Opiekun nie ma mocy dobra swoich oddać / zastawić ani przedać. A to ma być rozumiano o Opiekunach danyh / które Łacinnicy Dativos tutores zowią: nie o tych / kthorzy na Te-

stamencie

stamencie bywaia naznaczeni.

Pytanie Trzynaste

¶ Jesliby ieden drugiemu zapisał w zastawie Dobra swoje / s thym wymówieniem / y sta obietnica: Iż gdzieby onych dobra zastawionych nie wykupił / aby on komu ie zastawiono / mógł przedać / albo theż innemu zastawić: albo by iaka umowa miedzy niemi była. Pytanie iesth: Mógł Pan onego fantu / zarządem skoro dzień wykupienia przydzie / dobra takowe oddać / a mianowicie: iesliby tego na zapisie dolożono / iże tho może uczynić króm pomocy Prawa / iakoby na tho / wszystko Prawo miał przewiedzione? Odpo. Jesliby dobra komu zastawione były / a on kthorzy ie zastawił / na pierwszy czas ich niewykupił / ma być pozwany na trzy Sady / ku odpieraniu / miałliby co przeciw temu mówić. Jesliby na trzeci Sad nie stągał / tedy Pan onego fantu / ma być wwiązany w dobra ony / thym Prawem / iako Zapis pokaze. A żaden go stamtąd nie może wyrzucić / iedno Przednie / za obżalowaniem Sadowym. A iesliby stągał do Sadu obliczny: thedy Powód da czytać Zapis / albo Księgi Sadowe / albo kthorzy

V rym in

Gospodarz /
Komornicy
starek / może
zamknąć w
Czynszu.

¶ Dobra Opiekunowe /
sa fantem
sierocie.

¶ Imienie /
gdyby w per-
sony Sum-
mie pod tym
sposobem by-
ło zastawne /
Iż iesliby go
Służnik na
czas nazna-
czony nie wy-
kupił: aby s-
nim poży-
wał coby ch-
ciał: mógł
ono Imienie
być przeda-
ne skoro czas
przydzie.

rym innym obyczajem dowiedzie / iako then a
 ten sye obowiazal: pytając na Prawie / mialli
 by co przeciw temu mówić: Jesliby nic przeciw
 temu nie mówił / tedy ma być wolno puszczony
 fant Wierzytelowi przed Sadem. Tamże V-
 rzad sáže / iżby fant był wyzwolon do dwu nie-
 dziel. A iesliby nie wykupił: będzie potym Wie-
 rzyciel pytał / co z ónymi dobrami chochy były
 własność / choć Dziedzictwo / czynić ma. A zaś
 przez dwie niedzieli także pytać będzie. Skażą
 mu / iż dobra óny trzy kroć ma opowiadać przez
 troje dwie niedzieli. Co kiedy sye inż stanie / ska-
 ża mu / iż to ma oznaymić w domu albo we dwor-
 ze iego / Wziedem: y będzie ieszcze miał czas Cz-
 ternaście dni. Potym Wierzyciel będzie tak py-
 tal: Jakóm ia tu wszystko Prawo y wszystkie sto-
 pnie Prawa w tym fante albo w zakładzie prze-
 wiódł / iako mi Wóyt z Przysiężniki skazali / do
 których sye ciągnę: żadam / aby mi było przez Sa-
 downy wyrok nakazano / gdyżem ia wedle porzą-
 dku Prawa / do tego Imienia iest wowiedzion
 y wwiżan: mali mi to Imienie rumować?
 Odpow. Gdyż ten W. Wziednie wedle postem-
 pku Prawa w to Imienie iest wwiżany / tedy
 takowe Imienie ma być temu rumowane.
 Potym pan ónego fantu / po przysądzeniu rumo-

wiania

wiania ma przyiąć Possessya ónego Imienia / a-
 bo tham innego miasto siebie puścić / albo dom
 zamknąć / wziąwszy go w possessya. A będzie
 pytał daley / co s takowym fantem / a miánowi-
 cie z domem ma czynić? Odpow. Iż ón dom
 ma w cale trzymać Rok y šest niedzieli / a w-
 tym czasie może ij wykupić y wyzwolic. A po
 roku po šest niedzieli / może ón dom przedać / od-
 dalc y zastepowanie / obiecąc tak dalece iako sam
 miał / a nie wietse wedle Prawa. Speculo Saxo-
 num Libro j, Articulo 70. Iure Munic: Artic: 74.

Pytanie Czternaste.

W Ożeli Opiekun dobra sierothki odda-
 lic / przedać / zastawic / albo Czynse na
 nich zapisac? Odpow. Opiekun
 dobr sierotek / ani przedać / ani zastawic ani zapie-
 sac może: tak / iżby tho cierpieć mieli kiedyby do
 lat rostropnych przyszli. Wyjąwszy by tho Opie-
 kun okazał y wywiódł / iż sye tho stało s pozyt-
 kiem sierot / iż óny pieniądze na pożytek sieroth
 obrócił: inaczey nie może tego uczynić wedle Pra-
 wa.

Pytanie Pietnaste.

D ij

Kościelni.

Opiekun /
 jeżeli do-
 bra sieroth
 przedać albo
 zastawic.

§ Kościelne
rzeczy mogą
być zastawione.

Ludzie wolni
niemogą
być w fannie
dawani ani
dzieci.

§ Komornik
rzeczy swoje/
które do go-
spodarza w-
nieść/ może
li zastawić.

O Zastawie

Kościelni/ to jest/ Opatrzyściele kościo-
łoro/ Plebani/ Opaci/ Gardyani: mo-
gali za jakim niedostatkiem/ rzeczy ko-
ścielne/ iako są/ Ornaty/ Kielichy/ y inne appa-
raty zastawić czyli nie? **Odp.** Iż zaden ani
Duchowny/ ani święty/ ani mnich/ ani Poda-
wca/ ani Patron albo obrońca kościelny/ nie-
może oddać ani zastawić żadnych rzeczy ko-
ścielnych za żadną potrzebą iakąkolwiek/ tylko na
wybawienie więźniów wedle Prawa.

Item. Ludzie wolni y Dzieci/ nie mogą być
w fannie ani w zakładzie dawani.

Pytanie Szesnaste.

Jesli by Najemnik przyniósł jakie rze-
czy/ do domu mojego/ którym ja iemu
naiał: potym zastawił ony rzeczy/ albo
domostwo swoje/ pierwey niżli mój czynsz miał
zapłacić. W thym czasie ja przyśedłem/ docho-
dzić czynszu na rzeczach: a on komu są zastawio-
ne/ powiedział ię być w zakładzie swoim. Pyta-
nie iest/ iesli ony rzeczy temu kthóremu są zastawio-
wione/ czyli mnie lepszym Prawem przyyda?
Odpow. Iż rzeczy wszystkie y domostwo w-

bystko/

O Zastawie.

81.

Bystko/ kthoreby kolwiek Najemnik albo komor-
nik/ do domu najemnego wniósł/ są fantem o-
nego/ czyli dom iest/ w czynszu iego: których ko-
mornik nie może innemu zastawić. A iesliby za-
stawił/ thedy pan onego domu/ skoro sye o tym
dowie/ Prawem ich dōydzie. Iesliby on zaprzął/
kthory ię zastawił/ thedy w tēy sprawie/ ma być
przeciw iemu postąpieno/ iako iest wedle Pra-
wa. A iesli zezna/ thedy on komu są zastawione/
musi ię wrócić/ a Najemnik zapłaci wine stró-
nie y Urzędowi. **I** Iesliby zakład zginął w
domu gospodarstwu/ Pan onego domu musi ię
zapłacić: albo sye Przysięga brócić/ iż sye to stało
bez winy a niedbałości iego.

Pytanie Siedmnaste.

Jesliby ktho nie słusnie dochodził Imie-
nia/ y żadnego Prawa nie mając/ był tam
do onego Imienia wpuszczon: a then czy iest
Imienie/ omieszkał sye s Prawem swoim. Pyta-
nie iest: mali mu tho omieszkanie škodzić czyli
nie? Powiadaia niektórzy/ iż tho nie škodzić
nie może/ dla tego/ iż ten nie słusnie do-
chodził tego Imienia/ y uczynił krzywdę temu:
a Prawo nie kaze nikomu krzywdy czynić/ y co

D iij

spzodku

§ Dostęby
ktho Imie-
nia/ nie ma-
jąc Prawa
do niego/ za
niedbałości
strony prze-
ciwney. Mo-
żeli to co pr-
wdziwów Pa-
nu škodzić.

spzodku iest niesprawiedliwego / choeby theż y
sto lath trwalo/ tedy niesprawiedliwe bedzie : y
zasie / żaden sye nie ma bogacic z cudza szkoda.
Wszakże/ ta iest na to lepsza odpowiedz : iże we-
dle praw Cesarstich (które ku pospolitemu poży-
tkowi z rządu Bożego są uczynione) tak iest
postanowiono : że dobr odsadzają onego/ kthory
miał do nich iakie Prawo / kiedy pozwany trzy
kroć nie stanie / a s Prawem sye swoim y z obro-
ną nie pokaze. Stawa sye tho dla nieposłuszeń-
stwa/ kiedy kto Drzedowi nieposłuszeń: tedy Pra-
wo iednemu majątność bierze / drugiemu daje.
¶ Wszakże tu pilnie trzeba wiedzieć / a na bacze-
niu każdemu mieć/ iż/ aczkolwiek ten którego do-
bra są (kiedy sye ich kto imuje) zamieszka z swoim
Prawem y obroną : prawem ludzkim wedle D-
staw traci je. Ale nie prawem Bożym. Abowiem
sąd ludzki/ może osukać ludzi : ale sąd Boży nie
może osukać. Pan Bóg nikomu szkodzić nie ka-
że: każdemu co iest iego kaze dać. Ale y dobr tak
dla nieposłuszeństwa straconych może dōydz/ za-
słusnym obżalowanim/ póki ich ten który je po-
siadł / dawnością sobie nie utwierdzi. Speculo
Saxonum Libro ij, Articulo 24. Iure Municipali
Articulo 140. in Glosa.

Arest / Zapo-

Arest Zapowiedz.

Postempek okolo uczynienia Zapo-
wiedzi/ która bywa na czyje majątność
osobliwie : albo na wszystkie
pospolicie.

Jedy mam Dłużnika / o
którym rozumiem / iż iest
nie osiadły / a nie pewny/
kthory mi wpomnie dlugu
moiego zapłacić nie chce/
a dowiem sye v kogo/ o iá-
kiey majątności iego: póy-
de do Wóytá / y bede za-
dal / aby mi vżyczył slugi z Drzedu swoięgo ku
uczynieniu Arestu / na óne majątność dłużnika
swoiego: co mi Wóyt winien uczynić. A póy-
dzie slugá z rozkazania Wóytowęgo / do ónego
człowieka w dom/ v którego iest majątność dłu-
żnika moiego: y rozkaze z Drzedu / aby majątno-
ści / pieniędzy/ albo iákich pewnych rzeczy dłuż-
nika moiego nie wydawał / dla tego dlugu któ-
ry mi winien. Rozkazawszy/ póydzie zaś do D-

rzędu y ze-

¶ Prawa /
niektórych
rzeczy dopu-
szają/ które
na sumnie-
niu nie nie-
ważą. Boć
Sumnienie
dobré / Cys-
sac świad-
kom.

¶ Drogá do
Arestu.

Forma Ares-
tu osobliwé-
go.

rzedu/ y zezna / iżem Drzednie Zapowiedź wczyna-
nił/ na majątność tego: które zeznanie/ tak Pi-
sarz zapisał.

B. G. Fecit Iuridicum Arrestum super pecunia,
bonis, rebus, famati N. apud N. in summa florenor-
centum, nolens talium bonorum, siue rerum, siue
pecunie admittere extraditionem, usque ad litis de-
cisionem. Quod Arrestum predictus N. suscepit,
per relationem prouidi N. Preconis iurati.

Tymże sposobem bywa Zapowiedź / nie tylko
na ty rzeczy które są dłużnikowe w tego miłoś-
wicie / ale y w pospolitosci na wszystkie ruchome
y nieruchome / kedybykolwiek były / tak tu w Ko-
ronie iako y w innym państwie / na którychkol-
wiek miejscu / w którychkolwiek Osoby. Aby ona
majątność przez dłużnika mojego / króm mojej
wiadomości nie była utraczona / aby innym Cre-
dytorom / króm mojej wiadomości nie płacił.

Taki Arrest / tym sposobem pisać.

Forma Ares-
tu w pospo-
litości.

B. G. Fecit Iuridicum Arrestum super omnibus bo-
nis mobilibus & immobilibus, ubicunque locorum,
tam intra quam extra Regnum Polonie, apud quascun-
que personas existentes: famati N. tum super vniuersis
eius debitis, quocunque modo, cum quibusvis personis
contractis: nolens talium bonorum premissorum

et debito-

435

et debitorum admittere alienationem, vel nolens
admittere quicquam usque ad litis decisionem: per re-
lationem prouidi N. Preconis iurati.

¶ Za takim Arrestem / dłużnik swojej majątno-
ści / nie może bez mojej woli utracić / nikomu
płacić / przedawać / ani żadnym sposobem odda-
wać: wyjąwszy by sye iego majątność tak dalece
wynosiła / iżby y mnie słuszną zapłatą być mo-
gła. Gdzieby inaczej uczynił: tedy ono wszystko
co bykolwiek pod Arrestem moim Drzedowym
sprzedał y innym płacił / co bykolwiek przeciw-
iemu autentice, tho iest / ważnymi dowody mo-
gło być dowiedziono / winien zaś do Drzedu po-
łożyć: choć gotowe pieniądze za sprzedane towá-
ry wzięte / choć towary / albo valorem rzeczy u-
tracił / albo sprzedał. A naprzód Prawo kaze
czynić zapłatę położonych pieniędzy / albo rze-
czy / temu kto był zapowiedź uczynił / a potym pra-
wo z zapowiedzi / dowiodszy dług / przewodził.
Dezy tego świeżego Dekretu prawa wyższego Mą-
deburstkiego Samku Krakowskiego / y Komisa-
rzów Szczęści miast wprzywilejowanych / ostat-
nich sędziów / których Dekreta za iedno Prawo
bywają poczytane. A iesliby then / w tego z
strony mojej / zapowiedź Drzednie iest uczynio-

Własność
Arrestu po
spolitego.

Æ

na / na rze-

na / na rzeczy pewne mojego dłużnika / nie przy-
 iął zapowiedzi: tedy ten który nieprzyiął / ma być
 odemnie pozwany / tamże zarazem przy zapowie-
 dzi / przez sługę Wziedowego / y winien mi sye be-
 dzie pozwany / przed Wziedem sprawić / dla ktho-
 réy przyczyny / moiey Wziedney zapowiedzi / nie-
 chciał przyiąć. Jeśli rzeczy / dla tego / iż v mnie
 żadney majątności / żadnych rzeczy / żadnych pie-
 niedzy thego dłużnika nie ma / a ia bym mu w
 tym wiary nie chciał dać: tedy na swoje przę-
 winien przysiądz / która przysięga będzie wolen.
 Jesliby theż nad moie zapowiedz wydal dłużni-
 kowi moiemu statek iego / thedy mi na mieściu
 moiego dłużnika o mój dług winien odpowia-
 dać.

Postempek z Arestu / kiedy Służnik
 przypozowie Credytora / chcąc swoje
 rzeczy z zapowiedzi wyzwolic.

Eśli then v tego sye Zapowiedz stała /
 apowiedz przyymie / a dłużnik mie do
 Wziedu pozowie ku wyzwoleniu z Are-
 stu / swoiey majątności: thak dłużnik będzie po-
 stępował przeciw mnie.

cie / ten N

cie / then N. mi zapowiedział statek mój / v tego
 N. dalem go tu do Sadu przypozwać / chce sye
 mu sprawić o co mi wine da (co Prokuratorowie
 mówią / Terminem niewiem skąd wzięthym) /
 chce Prawo dać Prawo wziąć: pytham na Pra-
 wie / mająli mi być moie rzeczy z Arestu wolne:
 Skaze Wzied: Gdyż ten N. Powód chcąc rzeczy
 swoje z Arestu wyzwolic / chce sye temu N. poz-
 waniemu sprawić / albo chce Prawo dać Prawo
 wziąć: thedy gdy sye sprawi / albo kiedy Prawo
 da prawo wezmie / beda iego rzeczy / z zapowie-
 dzi wolne. Spyta potym dłużnik: Miali mi
 strona w dobrej wolej ziawić / dla czego mi ar-
 restowała: Skaze Wzied: iż ma w dobrej wo-
 ley ziawić. Tam ia / którym był pozwanym ku
 wyzwoleniu z zapowiedzi: bede zarazem powo-
 dem przeciw moiemu dłużnikowi: na kthorego /
 tamże poloze žalobe / wywodzac przyczyny / dla
 kthoremu ma majątność iego za Arestował. A
 dłużnik wysłyszawszy moie žalobe / będzie sye spra-
 wował: y będzie mu wolno będzieli chciał / uży-
 wać przeciw mnie postempeków prawnych / y Dy-
 lacy na Prokuratora / na zmowę / y na odpo-
 wiedz. etcet. A rzeczy przedsye beda pod zapo-
 wiedzia / thak długo aż sye sprawi. Wyigawszy by
 Osiadłości dowiodl / tedy mu maia być wolne.

X ij

Bo inż dlu-

Bo już dłużnik Kredytorowi swojemu / na óney
osiadłości dowiedzioney / wskazuje tho / coby po-
tym Prawem utracił.

Zapowiedź
na osiadłość
go kiedy mo-
że być.

Bzwaga też Arescy / na osiadłość / w then czas /
kiedy kto będąc osiadły / wiele dłużen / a sława
jest o niem / iż chce osiadłość swoje przedać / wz-
dać / oddać / darować / wwiązać / albo którymkol-
wiek obyczajem od siebie oddać. Albo kiedy
dług na Imieniu jest zapisany. The Zapo-
wiedź tak pisza.

B. G. Fecit Iuridicum Arrestum, super venditio-
ne, resignatione, donatione, commutatione, & qua-
vis alienatione domus, horti, areę. &c. famati N. in-
ter domos Nobilis N. ab una, & Nobilis N. parte
ab altera, ob non solutū sibi debitū florenorū cen-
tum. Nolens admittere quicquid ad litis decisionem
per relationem prouidi N. Praconis iurati.

Postempek z Arestu / kiedy Kredytor
pozowie dłużnika / a dłużnik pozwa-
ny nie stanie.

En postempek na różnych miejscach
różnie zachowują. Niekiedy Kredy-
tor uczyniwszy Arest na statek dłuż-
ników / postępuje prawnym porząd-

ktem / to jest / pozyska

ktem / to jest / pozyska dłużnika trzy kroć do trzech
Sadów blisko po ónym Arescie będących / tu wy-
zwoleniu swoich rzeczy / chceli dług zapłacić / a rze-
czy swoje z zapowiedzi wyzwolnić. Jeśli trzy kroć
pozwany oblicznie / albo raz pozwany a dwa o-
powiedziany nie stanie : zachowają mu pomoce-
ną rzecz we dwie niedzieli / na Czwarty Sad
wnieść / dla których na ónych trzech Sadach nie
stawał. Jeśli nie stanie tu wniesieniu pomoce-
ney rzeczy: Już Sad skazuje Kredytorowi docho-
dzić długu swóiego na rzeczach zapowiedzia-
nych / przedając ie iako może pod świadomością
dobrych ludzi / albo wedle szacunku / iako kiedy
Prawo albo zwyczaj niesie. A jeśli jest wie-
le Arestatorów na iedny dobra: wtedy sye rozpię-
rają v Sadu o lepszość Prawa. Ktoryby wsk-
zał lepsze Prawo / ten naprzód dochodzi zapłaty
z dóbr Arestowanych. Potym dwudzy Arestato-
rowie dochodzą z ostatekła bedzieli thak wiele
dóbr stawalo tu płaceniu długów. A jeśli by
zapowiedź była na stojące Imienie dłużniko-
we. Tedy za tymże postempektem Kredytorowi
przysadzają w óno Imienie wwiązanie / aby ie
trzymał / tak długo ażby mu summa była zapła-
coną. Albo ażby sobie z ónego Imienia pozyska-
ł / dług swój / z świadomością Wziedowym /

z iij wybierał y

wybrał y z nakłady przez Dząd eshaconwanymi.
A ten postempet z Arestu iest słuszny wedle P^{ra}wa z nie wielkim nakładem/ y nie dlugi.

N Jekedy tak sye zachowuia. Kiedy Credytor
uczyni Arest/ na czyie maierność: vstanie Sad
piérwszy / vstanie przez dwie niedzieli y wthory.
Potym do trzeciego Sadu da przypozwać dlu-
żnika oblicznie. A gdy dłużnik pozwany nie sta-
nie/ da tho Credytor zapisać / iż dłużnik do trze-
ciego Sadu pozwany nie stanął. Potym na
czwartym Sadzie / Credytor dawşy z Książ
czytać / iako dwa Sady vstał/ y iako dłużnik do
trzeciego Sadu pozwany nie stanął/ będzie tak
pytał: gdyżem Arest na tego uczynił y vstałem
Sad piérwszy/ wtory/ a dłużnik do trzeciego Sa-
du oblicznie pozwany nie stanął/ mali mie czwar-
ty Sad dōydz. Skaza mu/ iż go ma dōydz czwar-
ty Sad (Prokuratorowie zwykli mówić: mali
mi być folgowan) tamże vstanie czwarty Sad
folgowany. Potym na piątym Sadzie dawşy
czytać s Książ / iako czwarty Sad iest przysa-
dzon: będzie pytał: Gdyż mi czwarty Sad iest
przysadzōn/ za moim słusznym postemptiem z A-
restu/ a strona pozwana oblicznie/ nie stanęła/ iako
Acta Dzedowe świadcza/ mali mi dano być w

wiazanie w

wiazanie w moiego dłużnika Imienie. Skaza/
iż ma być dano w wiazanie / przez Podwoyciego
przysieglęgo y czeladz Dzedowa / kiedy strona
będzie chciała. Nazywaią tho W wiazanie
niektōrzy / INdicatio, a z wlaszcza kiedy sye spra-
wa z Arestu toczy v Sadu/ okolo maierthności
ruchōmēy: thedy za przewodem Prawa skazuią/
Indykacya w ony Arestowane rzeczy / tho iest/
vskazuje Dząd Credytorowi / INdicat, Aby iuz
dlugu swoięgo dochodził na onych rzeczach / na
ktōrych uczynił Zapowiedz / y za zapowiedzią
Prawo na nich przewiodł.

W wiazanie albo Indykacya w Dlu-
żnikowe Imienie/ kchore iest w Ares-
cie miánowane/ tak zapisuią.

PER Famatum N. viceadvocatum iuratum Cra-
couien: data est Intromissio, Indicatio, famato N.
in oīa bona mobilia & immobilia vbicunq; locor
existeñ: signanter in domū lapideam famati N. in
ter domos N. & N. parte ab vtraq; sitā, vel in sum-
mam pecunie famati N. apud N. existētem: idq; in
summa debiti floren: centum, iuxta Decretū Sacre
Maiestatis Regie: domini nostri Clemētissimi: vel
iuxta obligationē in Actis Scabinalibus contentā,

iuxta senten-

Indicatio w
rzeszy co iest.

iuxta sentētiās Aduocati & Scabinorum superius pronunciatas, præsente familia iuris. N. & N.

To Wwiązanie nazywają pierwszym Stopniem. Aczkolwiek wedle Prawa/tylko ten jeden stopień jest opisany / y za thym pierwszym stopniem/iniż skutecznie Imienia dzierżenie/ aż do zapłaty długu. **W**szakże niekiedy zachowują ten zwyczaj/iż za przysądzeniem z okazania pierwszego stopnia / dają z Urzędu przez dwie Niedzieli drugi stopień Rumowanie/ co zową Euacuatio, y zapisują Rumowanie tymiż słowy iako y Wwiązanie:tylko miasto tego słowa/Intromissio, albo Indicatio, napiszą Euacuatio. Dają także za przysądzeniem z okazania wtórego stopnia: trzeci stopień przez drugie dwie niedzieli Wymiatanie/co zową Executionem euacuationis, y zapisują then trzeci stopień tymiż słowy / iako y Rumowanie:tylko za słowo Euacuatio, położy Execution euacuationis. Które trzy stopnie zachowują / dla tego / aby przez ten czas dłużnik czuł o sobie/Credytora przeiednał: albo/ nie miał czym płacić / na czas odprosił / lasi żadał: wiedząc o thym/iż przy ostatnim stopniu/Powód/ z Urzędem z Ceflarzmi abo Oprawcami/ potheżnię niż pierwey przychodzi w dom iego: statek iego który jest w domu/ Urzędnie zamyka/ Pie-

Euacuatio,
Rumowa-
nie.

Executio euacuationis, Wymiatanie.

czetnie/

czetnie/inwentnie: na ostatęk wymiata/y w domu iniż prawie skutecznie aż do zapłacenia summy zostawa.

Postempel z Arestu / przeciw Służnikowi / kiedy do trzeciego Sadu pozwany stanie.

Kedytor uczyniwszy Arest / y wstawy dwa Sady / pozowie dłużnika do trzeciego Sadu. A dłużnik kiedy stanie/ Creditör przeciw iemu postąpi / przypowiadając sye zwykłym obyczajem. Panie Wóycie/ uczynilem zapowiedz Urzędna na statek tego N. y wstałem dwa Sady: ku trzeciemu Sadowi / dałem strone przypoznać / y pytham na prawie/chceli dopuścić trzeciego Sadu. Jesli dłużnik dopuści trzeciego Sadu / iniż przez to dopuszcza przewodu Prawa na swój statek arestowany. Tak iniż za tym dopuszczeniem / Creditör będzie dochodził długu swojego / na statek albo na Imieniu Arestowanym/zwykłym postempkiem Prawnym. A iesli dłużnik pozwany nie dopuści trzeciego Sadu przeciw sobie wstać / offyrując sye vsprawiedliwić (albo iako

R mówią/pr

mówią/ Prawo dać prawo wziąć) będzie żądał aby mu Credytor dobrowolnie ziawił. Tam Credytor dłużnikowi swojemu winien dobrowolnie ziawić o co mu statek iego Arestował: wywodząc wszystkie przyczyny/ winności / skład dług wrócił / y ma być zawzięty gotów ze wszystkich mi dowody ku okazaniu / aby pozwany obaczywszy nie gotowego / Gwarem go nie zawiązał. Tam dłużnik występujący żalobe / może chęci zarazem/ jeśli jest gotów/ odpowiadać: może też przeciw Credytorowi Dylacyi y wszystkich obron Prawa używać wedle Postempektu w Porządku opisanego/ fol: 70.

O Zapowiedzi na majątność zmarłego dłużnika / y o postempeku z Zapowiedzi.

Eśli by ktcho na Imienie zmarłego/ Zapowiedz uczynił / a Dzieci iego lat rostopnych nie miały / a takowy dług był by iawny y dowodny/ albo na Testamencie wyznany/ albo przed Urzędem Kądzieckim/ albo Sadem zapisany: albo by było o Wiano żenie / zostawiony Wdowcy. Tedy wstawy pierwszy Sad / y

wtóry/

wtóry / mają być przypozwani Esekutorowie/ y Opiekunowie / opiekunicy dziecienni / ktorzy trzeciego Sadu dopuścić mają. Niedbając tego / że dzieci lat nie mają/ a tak zaplata ma być folgowana/ tyle/ ile sye Imienia ściągga.

Jak jeśli dług nie będzie iawny / tho jest/ iże nie jest przed Kądą abo Sadem prawem zapisany/ ani na Testamencie wyznany / iedno tylko Szuldbrystem / ktorze pod czasem bywają zatrzymane. Tedy wstawy pierwszy y wtóry Sad / y trzeci Sad / nawieczey dwa kroć albo trzy kroć ostrzegły/ a dawszy do Księgi swą pilność zapisać. Nie powinien daley Sadów ostrzegac: ale za takowym zapisem ta sprawa ma stać / aż dzieci do lat rostopnych przyyda / które po tym mają być przypozwane: y daley postepować wedle Prawa. A do thego czasu ono Imienie zapowiedziane/ ku szkodzie onym ktorym dłużno/ nie ma być żadnym obyczajem przedano / albo zasfymarczono: y owsem żadna rzecz z takowego Imienia nie ma być ruszana abo sprawowana/ króm/ albo bes wiedzenia tych ktorym dłużno. Chyba ty rzeczy/ iako Towary / ktorzeby sye miały zepsować/ ty mogą pod świadomościem dobrych ludzi przedać / a pieniądze do Prawa/

X ij

mają być

Ten postempek est wedle Wielkiego Księstwa Krakowskiego, i

Postempek za zapowiedzią w dłużności iawną.

Postempek za zapowiedzią w dłużności iawną.

maia być położone.

Postempeł
na dłużnika
zbiegłego.

I A iesliby Zapowiedź była uczyniona na dłużnika / kthoryby był zbiegły / a mógłby dostatecznie dowieść / iże jest zbiegły / tho jest / iżeby sye w Klastorze chował / albo by list Głéytowny od Króla albo od miasta miał ku szkodzie Kredytowowi / albo którymkolwie obyczaiem dowiodlby go być zbiegłym. Tedy po takowym dowodzie / temu kthory zapowiedź uczynił / trzeci Sad ma być dopuszczon / y Prawo swoje na takowym Imieniu przewieść ma / postawiwszy dostatecznie Rekoymie Prawu o nagabanie kthorychkolwie person / za takowe rzeczy zapowiedziane.

I Postempeł
na dłużnika
nie zbiegłego.

I A iesliby przeciw takowemu dłużnikowi dowieść nie mógł / iżeby był zbieg / thylko że sye od miasta na czas chroń: thedy uczyniwszy zapowiedź / wystawszy piérwszy / y wtóry Sad / thedy trzeci Sad ma ostrzégac / Rok y dzień. A w tym czasie / ma wziąć pozew od Wóytá mieścickiego / ku pozwaniu takowego dłużnika gdzieby go mógł náleść. Po roku potym y po dniu / iesli go pozvem ku dopuszczeniu trzeciego Sadu nie mógł náleść / a iesli przyniesie świadectwo z inąd że pilność miał / a nie mógł go mieć ku poz-

waniu / tedy

waniu / thedy trzeci Sad iemu ma być dopuszczon w takowe Imienie / y Prawo swoje na tho przewieść moze. Obreczywszy sye Prawu o nagabanie takowego Imienia prze zen zapowiedzia nego / a przez Prawo iemu przysadzónego.

Forma Pozwu / iako ma być pisany do ónego Wziedu / pod którym dłużnik jest / aby na piérwszym Sad ku Arestowi stawat.

V NIVersis & singulis Iudicibus, Aduocatis, & Scultetis, eorumq; vicesgeren: omnium ac singulorum Ciuitatum, oppidorum, ac villarū in & extra regnum Polonie, dominiāq; eisdē subiecta constitutis, Dominis & amicis charissimis ac honorādis. Signanter tamē, nobili viro N. Aduocato ciuitatis N. N. Aduocatus ciuitatis N. salutē, & omnē felicitatem. Generosi, famati ac prouidi domini, amici charissimi: Notū esse D. vestris: cupio p praesentes, famatum N. ciuem Cracouien: secūdum Iuris ordinem & obseruantiam in Iudicio nostro ciuili Cracouien. fecisse Iuridicū & officiosum Arestum, super omnibus bonis mobilibus & immobilibus, famati N. Ciuis N. Quare praefatus N. postulauit à me citatiōis literas, quibus ipse N. praefatus

Y iij

N. nunc ab

N. nunc absens ad primum Iudiciū huc citaretur. Cum vero Officij mei sit ea, quę æquitatis ratio poscit, cuius admittere. Proinde autoritate officij mei plenam facio potestatem, omnibus ministris, apparitoribus, ac præconibus Iudiciorū & officiorum uestrorum, etiam si opus fuerit ministerialibus, quos designare ad hoc voluerint, vt ad instantiam præfati N. personaliter citent, prædictum N. ad primum Iudiciū, super bonis arestatis, terminum ei comparēdi in Iudicio nostro ciuili bannito exposito, quod feria sexta post Conductum Pasche proxima ante meridiem celebrabitur (aut in die transpositionis eiusdem Indicij, ob solennitatē festi) præfigendi. Proinde D. uestras cōmunis iusticie causa, plurimum rogo, mandare velint ministris & præconibus Iudiciorum & officiorum uestrorum, vt personaliter accedentes præfatum N. citandum curent, ad locum & terminum præfatū, mihiq; rursus literas testimoniales transmittant, quibus constare possit, quo loco & tempore: insuper ad quem terminum præfatus N. fuerit citatus, vt partem ea de re possem reddere certiores. Quod vicissim simili officio & omnibus amicitie studijs, id V. D. refferendum curabo. In præmissis fidem Sigillum officij mei præsentibus est subimpressum. Datum Crač.

Taz for

Taz Forma po Polsku.

Wszystkim y każdemu z osobną / Sedziom / Wóytom / Szoltry / som / y ich namiestnikom / wśel / lich Miaszt / y miasteczek / wsi / tak w królestwie Polskim / iako theż y w innych państwach będącym / Pánom / y przyaciolom mi / lym: a osobliwie sławnemu N. Wóytowi Mias / sta N. N. Wóyth miescki. N. zdrowia y wśego / dobrego pomnożenia życzy. Wrodzeni / słas / chetni / sławni / a opatrzeni Pánowie / przyaciele / mili: Wzaymuie w. m. thym listem / iż sławny N. mieszczanin Krakowski / wedle porządku Pra / wa / y wedle zachowania v Sadu naszego / w / czynil sperunk Wzedny na wszystkie dobra Ru / chome y nieruchome / sławnego N. Mieszczani / na. Dla tego / przerzeczony N. prosil mie o listo / wny Pozew / ktorzym by / wyzsey namieniony N. ktorzego tu na ten czas niema / byl tu pier / wszemu Sadowi pozwany. A gdyż tho na W / rzad moy nalezy / kazdemu nieodmawiac tego / co sprawiedliwosc pokazui: przeto wladza a z / wierzchnoscia Wzedu moiengo / dawam moc y / pozwalam wszystkim slugom Wzedowym / Pod /
wyskim /

woystim / Sądów y Urzędów w. m. y Wo-
 nym byłoby potrzeba : którychby w. m. ktemu
 naznaczyli / albo im to pomczyli : aby na przeciw
 przeczczonemu N. oblicznie pozwali przeczczon-
 nego N. ku pierwszemu Sądowi na dobrą spe-
 rowanie / Rokiemu dawaiać ku stanui przed sąd
 nasz mieści Gayny wyłożony / których będzie w
 piatke pierwszy po Przewodney niedzieli przed
 południem (albo na ten dzień na których Sąd on
 dla święta będzie odłożony.) A przeto wzglę-
 dem / pospolithey sprawiedliwości / w. m. proste /
 aby w. m. przykazali slugom Sądów / y Urze-
 dów swoich / aby oni przeczczonemu N. pozwa-
 li na miejsce y na czas wyższej mianowany . A
 mnie zaś listem swoim oznaymili / na którymby
 miejscu y kiedy / y na których dzień / przeczczony
 N. był pozwany / abym thó stronie mógł oznay-
 mic / co ja też w. m. tymże sposobem y wszelkimi
 przyiacielskimi powolnościami odslugować ch-
 ce. Ku której rzeczy świadectwu Pieczęć U-
 rzędu moiego / dalem przycisnąć. Dan z Krá-
 kowa. etcet.

Tymże sposobem wthóry y trzeci pozew ma
 być napisany / ku wtóremu y trzeciemu Sądowi :
 odmieniony tylko na tym miejscu / gdzie po-

łożono /

łożono / Ku pierwszemu Sądowi: położyć ku w-
 tóremu y ku trzeciemu. Wszakże / iż niedy tyl-
 ko ku trzeciemu Sądowi pozwywa / wstawy
 pierwszy y wtóry Sąd / wtóry ostrzegając. Te-
 go Pozwu ta jest forma.

**Forma pozwywania ku trzeciemu Sa-
 dowi / wstawy pierwszy y wtóry
 Sąd.**

V Niuersis & singulis. &c. Generosi. &c. Notum
 esse D. vestris, cupio per presentes famatū N. Ci-
 uem N. secundum Iuris ordinem & obseruantiam,
 in Iudicio nostro ciuili N. fecisse Iuridicū & offi-
 ciosum Arrestum, super omnibus bonis famati N.
 dictiq; aresti iuxta Iuris gradum & obseruantia,
 primum ac secundum astitisse Iudiciū, & tertiū
 iudiciū, in hunc vsq; diē prae custodiuisse. Quare
 à me praefatus petiit citatiōis literas, quibus praedi-
 ctus N. ad tertium Iudiciū huc citaretur. Cū verò
 officij mei sit ea, quae aequitatis ratio poscit, cuius
 admittere: Proinde autoritate officij mei, plenā do-
 potestatem omnibus ministris, apparitoribus, ac pra-
 conibus Iudiciorum & officiorū vestrorum, etiā si
 opus fuerit ministerialibus, quos designare ad hoc
 voluerint, vt ad instantiā praefati N. personaliter

Z citent praedi-

citēt prādictum N. ad tertium Iudicium, aliās pro
admittēdo tertio Iudicio, super bonis arestatis, ter
minum ei cōparendi, in Iudicio nostro Ciuili ban
nito exposito, quod feria &c. ante meridiem cele
brabitur, prāfigendo. Proinde D. vestras com
munis iusticię causa plurimum rogo, mandare ve
lint Ministris & Præconibus Iudiciorum & offi
ciorum vestrorum, vt personaliter accedē, me
moratum N. citandum curent, ad locum & termi
num prāfatum, vt tertium Iudicium admittat, aut
iure se defendat, mihiq; rursus literas testimonia
les transmittant. &c. vt supra.

Ten Pózew ku trzeciemu Sadowi / thymże
kstatem bedzie pisany / iako wyżej. Przypisa
wszy tylko na miejscu swoim / tho / Jz ten a ten
uczynił Drzedny sperunt na tego a na tego do
bra / y wedle zachowania tutecznego porzadku
pięćwsty y wtóry Sad vstał / y trzeci aż do dnia
dzisieyszego ostrzegal / y prosił mie o Pózew li
stowny / ktorzym by ku trzeciemu Sadowi był
przypozwan. Ku trzeciemu Sadowi. etc.

Odpis Wóytá / pod ktorého Prawem
dłużnik bedzie pozwan.

EGO N. Iudicij ciuilis N. iuratus Aduocatus
publice profi

publice profiteor, ac significo, Vniuersis & singu
lis, quorū interest, signanter Aduocato Cracouiē:
Quia ex officio meo aduocatiali, literas citationis
honorati viri N. Aduocati Cracouiē, die tali, N.
scriptas ad legitimam executionem deduxi, fama
to N. Ciui N. per publicum Iudicij ministrum seu
præconem iuratum personaliter insinuādo, vt ad
instātiā famati N. ciuis N. ad primum, vel ad se
cundum, vel ad tertium iudicium bannitum expo
situm, quod Cracouię feria N. ante meridiem cele
brabitur, compareat. Vt ipsum iudiciū, aut admit
tat, aut iure se defendat, iuxta vim & tenorē præ
fatę citationis. In cuius rei fidem & testimonium,
sigillum officij mei est subimpressum. Datum. &c.

Taj Forma po Polsku.

Ten Wóyth mieścki N. wysł
kim / y kóždemu z osobná kómu na
leży wiedzieć: a mianowicie / sla
wnému N. Wóytowi Krakow
skiemu / tym listem moim wiado
mo czynię / iżem ia z Drzedu moiego Wóytow
skiego / Pózew listowny przerzeczonego Wóytá
Krakowskiego / ten a ten dzień pisany ku skutko
wi przywiódł / to iest / Opowiedziałem sławne
mu temu a temu / oblicznie / przez sluge moiego

Drzedowého przysięglého: aby náprzeciw sław-
nému N. ná pierwszy / ná wtóry / albo ná trzeci
Sad / który w Krakowie ten á ten dzień przed
południem będzie / stáał / aby takiego Sadu do-
puścić / albo sye Prawem brónił: wedle pozwu
przerzeczonego. Ku której rzeczy świadectwu
Pieczęć Drzedu moiego dalem przyćisnąć.
Dan z Przemyśla. etc.

Pozwu pospolitego krótka Forma /
do Wójta bliskiego.

PAVLVS N. Aduocatus iuratus Casimiri
eñ: famato N. Aduocato N. Clepardiñ: Salutem &
omnem foelicitatem. Famate N. domine Aduoca-
te, amice charissime ac honorande, notum esse D.
tue cupio honestum N. á me postulasse citatiõis li-
teras in & contra prouidum N. Quia verò officij
mei est vniciq; iusta & licita petēti non denega-
re, Quare D. tuam plurimū rogo, vt præsentes hu-
ius citationis literas meas, per famulum seu præco-
nem officij sui exequi mādēt: terminū, præfato N.
coram iudicio ciuili Nad instantiā dicti N. ad fe-
riam sextā etc.: assignā, mihiq; huiusmodi exe-
cutionē, literis suis indicet. Ego verò me in simili-
bus & maioribus D. tue semper promptū offero.

Quam bene

Quam bene valere cupio. In præmissorū fidē. &c

Taż Forma po Wolsku.

W Awel N. Wóyth przysięgly Kázimier-
ski / Sławonému N. Wóythowi Kle-
párskiemu / przysięglému / zdrowia y
wszystkiego dobrego życzy.

Sławony á wczciwy N. Pánie Wóycie przyacie-
lu miły / Oznaymuie w. m. iż ten sławny N. mie-
szczanin N. żadał odemnie listownego pozwu /
náprzeciw sławnému N. A iż ná mój Drząd na-
leży każdemu słusney rzeczy prośacemu nie od-
mawiać: przeto w. m. prośe / aby w. m. wedle te-
go pozwu kazał słudze Drzedu swoięgo / pozwać
tego N. y náznaczyć mu Koł / do Sadu náśe-
go mieśckiego / który w ten á w ten dzień przed
południem będzie. A to od przerzeczonego N. á
mnie zaś ten pozew listem swoim oznaymić. A
ia w równych y w wietszych rzeczach w. m. sye
chutliwym offyárníe. Ku tēy rzeczy świadó-
mie pieczęć swoie dalem przyćisnąć. Dan z Ká-
zimierza. etc.

3 iij Formá poz

Forma pozwu od Rady / ná Gfobe/
w tym prawie Gmienie maigga.

Proconsul & Consules ciuitatis N. tibi famato
N. ciui N. vigore bonorum tuorum, quę Iuri no-
stro N. subiecta habes. Mandamus, vt corā nobis
in loco iudicij consueto, per te vel tuum legitimū
Procuratorem compareas feria etcq; ad instantiā
famati N. Qui te citat primo, vel secundo, vel ter-
tio ad audiendū & decernēdū sibi admitti, per nos
intromissionem, in bona tua N. in debito centum
florentiuxta contenta obligationis tue, per te corā
officio nostro facit. Ad hæc & alia tibi in termi-
nationis obijciēda, iudicialiter respōsurus. Alio-
quin siue cōparueris siue non, nos ad ea quę iuris
fuerint procedemus, contumacia tua non obstāte.
In cuius rei fidem & testimonium, Sigillum officij
nostri præsētibz est subimpressum. Datum. &c

Táz Formá po Volstu.

Surmistrz y Káda / miásta A. Tobie
sławnému mieścianinowi A. wzglę-
dem dóbr twoich które Práwu náś-
mu podległé máś. Przykázujemy / ábyś przed
námi ná miešcu zwykłym Sadowym / przez sye
albo przez twógo włásnego Prokuratorá / w ten

ó w ten dzień/

a w ten dzien / naprzeciw temu A. stanal / kthory
cie pierwſzy raz / albo wthory / albo trzeci pozy-
wa / ku ſlachaniu Sadownego ſkazania temu /
wwiazania w dobra twoie A. w dlugu ſta zło-
tych / kthores mu wintien / wedle zapisu twego
przed nami uczynionego. Na te y na inne rzeczy /
kthore tobie na Roku beda Berzey powiedziane /
abyś Sadownie odpowiadat. Wiedzac to / choc
ſtanieś choc nie ſtanieś / my ku themu co wedle
Prawa ieſt / daley poſtapiemy. A ku they rzeczy
ſwiadectwu / pieczęć Urzedu naſzego ieſt przy-
ciſniona. Datum. etcet.

Liſt do Rádn o Exekucya ce-
go Pozwu.

Proconsul & Consules Ciuitatis N. Vniuersis
et singulis iudicibus, presertim vero Spectabilibus
ac famatis dominis Proconsuli, & Consulibus Ad-
uocato, Scabini Ciuitatis N. Officiorum suorum
diligenti commendatione praemissa.
SPECTABILES ac famati Domini, amici nostri cha-
rissimi. Petunt a nobis famatus N. literas citationis,
ad citandum famatum N. quas illi ex officio nostro de-
negare non potuimus. Quare obnixè rogamus, spe-
ctabiles D. vestras, ut eas quas mittimus citationis li-

terras fu

teras, super famatū N. ministro officij sui siue præconi, siue etiam ministeriali Castrensi exequendas mandet, prout ex officio suo, cōmunis iusticie causa, mandare debent. Cui quidem officij vestri ministro, siue Præconi siue ministeriali Castren, & nos præsentibus plenam damus potestatem, vt eiusmodi nostras citatiōis literas, prout cōsuetudo & ius vestrum exigat, prædicto N. offerat, terminum eisdem coram nobis comparendi feria tali N. iuxta præfatę citatiōis contenta, assigna. Et spectab: D. vestras rogamus, vt de hoc negotio literas testimoniales, nobis per eundem nuntium transmittant. Quos bene valere optamus, etc.

Łaż Formá po Polsku.

B Ominstrz y Kádá Míastá N. wšystkim / y každemu z osobná / Sedzióm / Drzedníkóm / á zvlášczá zacnym á sławnym Pánóm / Bóminstrzowi / y Kádziej / Wóytowi / Przysięžníkóm miásta N. powinowáctwá swoie przyacielskie / pilnie záléciwšy. Zaci á sławni Pánowie / przyáciele nášy mili / žádał iest od nas sławny N. listownęgo pozwu náprzeciw sławnému N. czego sye nam z Drzedu nášęgo odmówić nie godziło. Przetho w.m.

prosimy /

prosimy / aby w.m. ten listowny pozew / który po sylamy ná sławnęgo N. swemu słudze Drzedowemu rozkazáli oddać. Co w.m. dla pospolithęy sprawiedliwosci uczynić powinni. Któremu to słudze / choć Podwoyskiem / choć Wóžnemu / y my / tym listem dáiem moc / aby takowy pozew iáko prawo / y zwyczaj v w.m. niešie / przerzeczónému N. oddał / dawaiać mu Koř / aby przed námi ná then á ná then čas / wedle pozwu stázał. A w.m. prosimy / abyśmy o thym pozwaniu listownęm świádómie / przez tegóž posła od w.m. mieli. A przy tym w.m. zdrowia / y wšęgo dobra od pána Boga žádamy.

Przeciw niesłusznym á škodliwym z Arestu postępkóm.

N ostepki których Prokuratorowie / uczyniwšy Arest / v Sadów używáia / wiele ich widzimy byc nie wedle práwa. Napřód / to rzecz iest niesłuszną y nieprzystoyną / co powiádáia / iż Arest mocy nie ma / kiedy go ná każdy Sad wyłożony przez dwie niedzieli nie wstawa. Powiádáia / iż trzeba wstáć piérwšy y wtóry Sad / y inne Sady / chęćli aby Arest nie spelił. Skąd to Prawo vro-

a

sto / kto

Cerafini contra ineptos in arrestationibus progressus, sub Titu. Sequestratio, Arrestatio.

Vstawanie
sądów/ nie
wiedzieć co
jest.

Vstawanie
sądów co na
zywają.

noo illar
arrogat
arrogat
arrogat
arrogat
arrogat

sto / kto ie uczynil: gdyż w Prawie Maydebur-
skim o tych Aresciech / oprócz arestowania kō-
nia/ bārzo mało iest napisano. A o tym vstawā-
niu Sądów/ prosto nic. Które vstawanie Sā-
dów/ thēż niewiedzieć co sye rozumie / tak z pol-
skich słow/ iako y z łacinskich/ A stare ludicia, A-
stitio terminorum, nie wiedzieć co iest. Kto tego
nie czyni z zwyczajū abo v Prawa nie bywa.
ani naylepszy łacinnik z łacinskigo ad stare ludi-
cia, ani naylepszy Polak z polskiego/ iako mówią/
Vstawac Sady/ nie bedzie rozumiał co iest.
Tak niczemnemu a niepotrzebnemu postempko-
wi/ niczemne też słowa dano. Vstawaniem Sā-
dów nazwano/ Postempke: kthorego Prokurato-
rowie uczyniwszy Arest/ używają. to iest/ kiedy
kto uczyni Arest na czyie maietnośc: poydzie do
Sądu wyłożonego / kthory po onym uczynio-
nym Arescie/ blisko bedzie: y tam stanawszy/ o-
powie sye piérwszy raz/ iż uczynil arest na thego
a na tego stathek / y da tho sobie zapisac: uczyni
także na drugi Sad przez dwie niedzieli / thakże
na trzeci na czwarty / y czasem cały rok tho v
Sądów / bedzie opowiadał / kthore opowiadā-
nie nazywa/ Vstawaniem Sądów. Byloby dā-
le' o sūszniēy y ku zachorowanu poważności V-
rzedowēy/ bārzo pożyteczniēy/ kiedy by ty Aresty

które przez

które przez sūge Vrzedowēgo czynią/ do tad by-
ły w swoiēy mocy króm thego vstawania Sā-
dów / ażby zaś po rozstrzygniēiu Prawnym z
rozkazania Sedziēgo / przez sūge Vrzedowēgo/
były wolno puszczōne: thak iako sye y v innych
Sądów zachorowie/ okolo Sequestrow/ to iest/
okolo tych rzeczy/ które w zatrzymaniu do Vrze-
du albo do kogo innego raz bywają dane / aż
do ziednania / abo do rozstrzygniēia Prawem.
Ku czemu namniēy nie bywa potrzeba takiego
vstawania Sądów. Już za piérwszym zatrzy-
māniēm/ spodania czyiēgo/ beda rzeczy w poko-
iu / nikomu nie wydane / aż sye strony abo zgo-
dza / abo Prawem rozepia / co nazywają Seque-
strum sequestrationem. Takżeby też rzeczy za
arestowane/ miały być w pokoiu/ króm vstawā-
nia Sądów / aż do zgody / albo rozstrzygniēia
Prawem. Jako Arestum y Sequestrum iedno sa
rzeczā/ tylko w słowich odmiana. Aby też ta-
ki za Arestem był postempke/ iaki za Sequestrem:
Wszakże tym czasem/ póki by rzeczy z Arestu nie
były puszczōne/ wolno iest temu Credytorowi/
kthory za arestował/ czynić albo przeciw Osobie
dłużnikowēy / albo na statek iego arestowany/
zachorowawszy w thym sūszny porządek Prawā/
przez przypozywanie strony. Wolno thēż iest

a ij dłużnikowi/

448

Sequestre co
jest.

Arest a Se-
questre w cz-
różność ma-
ją.

dlużnikowi / kiedy chce swoje rzeczy z zapowie-
dźi wyzwolic: zachowawszy także słuszny porzą-
dek Prawa w przypozwaniu strony. Ku czemu
namniemy nie będzie wadziło / choćby żadnych w-
stawiania Sądów nie było / których żadnego po-
żytku / owszem wielką szkodę z wielkiego nakła-
du prawuiącym się zwykły przynosić.

¶ Tu też niewądzę przypomniać dalej około
tego wstawiania zachowanie v Sądów / nie we-
dle Prawa. Iż ci którzy zapowiedzi czynią: wsta-
wszy (iako to oni zowią) pierwszy y wtóry Sad/
tedy tego którego dobra są / pozyskują ku trzeci-
mu Sądowi / albo iako oni mówią / ku dopuszcze-
niu trzeciego Sadu. ¶ Tho dopuszczenie
trzeciego Sadu / nie wiedzieć co za mowa iest /
iako y po łacinie vocare ad tertium iudicium, seu
pro admittendo tertio iudicio: którzy mówią / oni
ludzie uczeni w Prawie Serwius / Sulpicius /
Ulpianus / Zazyus / y inni na nauczyszy / by te
raz byli żywi / nie rozumieliby. Tak ty Sady / y
zachowania / y nazwisków niczemnych dosyć ma-
ją. Dopuścić trzeciego Sadu / niewiedzieć co
iest. Wyjawyby to / aby temu / który statek czyy
aresztował / iakoby z trzeciej Contumacyey poz-
wanego / albo iakoby za trzecim pozwanem już by-
ło dopuszczono otrzymać ty rzeczy / których zapo-

wiedział /

wiedział: a raz pozwany gdy niestanie / aby go
już zdano w utraceniu onego statku których mu
zapowiedziano. A żeby się takim postępkem
szkodliwym nie brzydził / którym pozwanego za
pierwszym pozwaniem / na pierwszym roku / dla
niestania w wypadku zdadza: co iednak podług
Prawa Maydeburckiego być niemoże / iedno ten
któryby trzy kroć pozwany nie stanął / ma być
skazan na wypadku utraceniu tego wszystkiego /
oco iest obżałowan / na pierwszym roku / na wto-
rym / y na trzecim. Tak napisano IV re Muni-
cipali Artic: 23. in Glofa. y na innych miejscach.
Ter citatus si quis nō paruerit, mitti debet Actor
in possessionem. Gdzieby inaczej było / tedy skaza-
nie przeciw temu / który nie iest trzy kroć pozwa-
ny / nie nie waży. Sententia contra absentem lata,
non ligat. Ale snadź rzeczesz / iż tho pozwanie
ku trzeciemu Sądowi / nie iest rok pierwszy ale
trzeci. Bo przed tym było dwoie wstawianie Sa-
dów. A tak pozwanie ku trzeciemu Sądowi
nie iest rok pierwszy ale trzeci? Nie mozesz thu /
żadnym obyczajem trzeciego Sadu / nazywać
trzecim rokiem. Gdyżes na pierwsze dwa Sa-
dy / dlużnika nie przypozyskwał / tylkoś Sady / iak-
to mówisz / wstawiał / tho iest / stawales przeciw
stronie / kiedyś iey nie pozyskwał / którym takim v-

a iij stawaniem

¶ Dopuścić
trzeciego sa-
du co iest.

Obiectio.

Solutio.

¶ Wstawiał
sady / co iest
własnie.

stawianim/ nie niemożesz słusnie wygrać. Bo to
wszystko cokolwiek przeciw twojemu adwersa-
rzowi v Sadu nie pozwawszy go/ poczynasz/ nie
nie wazy. Omnia que absente, & nullū terminum
habente parte, gesta sunt, pro infectis habentur.
Chamci rok nazywają/ kiedy kogo na słusny
czas przez sługe Wziedowego pozwiesz: nigdzie
tego nie będziesz czytał w Prawie/ aby to two-
ie pierwsze albo wtóre wystawienie/ było rokiem
pierwszym/ wtórym: ani przypozwanie do trze-
ciego Sadu/ trzecim rokiem. Być to nie może/
musi then trzeci Sad za pierwszym pozwem/
nazywać pierwszym rokiem. Bo pozw czyni
rok/ nie wstanie sadu. A na pierwszym roku/ ni-
kogo w wypadku zdać nie możesz: Bo Prawa mie-
ścić nie dopuszczają thego co inne dopuszczają/
abyśmy mieli używać albo rozumieć/ ieden po-
zew miasto trzech/ iako mówią: Citat te vno et
cto pro tribus. Btedy to wszystko v bogim lu-
dziom/ ku dochodzeniu sprawiedliwości szkodli-
we: które/ Boże day tho/ aby kiedy były od tych
którym należy/ poprawione. Nie iednemu ta-
kim złym a nie wedle Prawa postępiem ma-
ietność ginie: słusnieby każdy y z lepszym sum-
nieniem otrzymał zapłatę długu swojego/ za ta-
kim postępiem/ kiedy kto uczyniwszy Arest na

dłużnika:

dłużnika/ trzy kroć go będzie pozwał do trzech
sadow po ónym areście/ a nie do trzeciego tyl-
ko sadu. Wszakże tu niechay kto chce nasładu-
te zwyczajū/ nie wiem skąd wziętego/ Prawu po-
polithemu bārzo przeciwnego/ iedno tho kōzde-
mu z iasnego Prawa może być wiadomo/ iż za-
den dla nie stania/ za iednym pozwem/ nie może
nie utracić/ nie może mu to pierwsze nie stanie
nie szkodzić wedle Prawa/ nie może być skazan
na vpad: w iego Imienie żaden Kredytor nie-
może być słusnie wpuszczon: thylko kiedy poz-
wany trzy kroć/ nie stanie/ iesliby nie stania albo
nieposłuszeństwa swojego iaka słusna przetaza
nie wymówił/ iako mówią/ iesliby pomocney
rzeczy nie wniósł. Musi być wedle Prawa tho
troie nieposłuszeństwo/ iako Słonce iasne/ dla
którego by pozwany/ o to o co nan żaloba wys-
ła y o szkody/ miał być na vpad skazan. Przeto/
kiedy ktho na kogo przewodzi Prawo/ napilniey
tego strzeże/ aby Podwójstkiego zeznanie iż po-
zwał/ było zapisane. Bo do zepsowania przezy-
sków/ albo przewodu Prawa/ nie nie iest gotow-
śego/ iako kiedy nie iest iawnno/ aby strona była
pozwana/ tak wtóry y trzeci raz iako y pierwszy.
A iesliby dłużnika na pozw nie mógł dostać/
przedsye ma być pozwan trzy kroć listownym

pozwoim/

I Postem-
pek Prawa
Mieckiego
prawy.

I Przewo-
wi Prawa/
co nawisecy
wady.

pozwan / który ma sluga Drzedowy przylepic na
mieściu / tedy ludzi nawiecy przebywa / albo gdzie
dluznik zwykl bywac : o tym masz z Prawa w
Porzadku Serzey napisano fol: 58. Bo gdzieby
inaczey bylo / tedy dluznik ani na Osobie swo-
iey / ani na maietnosci / wedle Prawa / s tego v-
stawiania sadow / y s pozywania pierwszego / do
tego trzeciego sadu / nic cierpiec nie moze. Wy-
iawszyby tedy za iakim Przywileiem albo Wiel-
kierzem / tho przypozywanie do trzeciego sadu /
bylo zawitym rokiem (który lacinnicy nazywa-
ia / terminum peremptorium, a perimendo, quod
vlteriores dilationes perimit, **Rok zawity** / po któ-
rym iuz zadna dalša odwołka nie idzie / żadne-
go dalšego przypozywania nie trzeba) tam mie-
sce miec moze. **O czym Krakowianie mają**
swoy osobliwy **Wielkierz**. Przeciw któremu / nie
sye tu tym pisanim nie mówi / ani wymuie : iako
y przeciw vstawam innych miasth osobliwym.
Tylko tu iest vpominanie / a vkazanie drogi / ku
slusnemu a sprawiedliwosci blizszemu postem-
pkowi : którego kto chce moze nasladowac / albo
sye thego coby sobie rozumial byc pozyteczniey-
šego domawiac : gdyz okolo dochodzenia spra-
wiedliwosci / sa drogi rozmaite: iedny sprawie-
dliwosci blizsze wedle Prawa pospolitego albo

zwyczajn

zwyczajn dobrego. Drugie dalše / z nieumieiet-
nosci zwyczaj wziete z škoda vbogich ludzi /
y z wielka przewloka sprawiedliwosci. **To by**
byla droga z arestu prosta : uczyniwszy arest / to
iast / zapowiedziawszy statek dluznikow Drzed-
nie / przez sluga Drzedowego / pozywac dluznika
trzy kroć do trzech Sadow wylozonych / blisko
po tym bedacych / chcialliby swoy statek z zapo-
wiedzi wyzwolic. Niemozeli dluznika na pozew
dostac / dac nan trzy kroć pozew listowny / na ia-
wnych miescach studze Drzedowemu przybijac /
albo do onego Drzedu / pod którym iest vzedem /
pozew posylac / aby tham byl pozwan / albo raz /
mozeli byc / oblicznie pozwarowy / drugi y trzeci
wmiesztaniu iego opowiedziec / aby stanal / iuxta
lus scriptu, Spec: Saxon: Lib: iij, Artic: 63. in glosa.
Si solus non est, debet sibi in domo denunciari, vel
uxori eius. iuz tho tak trzy pozwy / slusne beda
przeciw zbieglemu / gdy sluga zezna przysiegly /
iz tak uczynil: iuz tu nie bedzie vnum edictu pro
tribus, co sye w miesckim Prawie nie zachowu-
ie. Ale beda tria edicta pro tribus. Trudno mie
masz namowic / aby ieden pozew mial byc trze-
mi / iako y trzy iednym. Ale ieden pozew iednym /
trzy trzemi prawdziwie / podlug Prawa May-
deburškiego.

b Dlužnik

Postempel z
Arestu slus-
ny.

Posywas
nie zbiegle
go.

Opowia-
danie mia-
sto Pozwa-
nia oblięne
go.

Zawity rok.

¶ Dłużnik zaśie także chciałiby swój statek z arestu wyzwolic / tedy tego który mu arestował / trzy kroć pozwać ma: a iesliby pozwany nie stąnal / tedy statek zaarestowany / wolno ma być z arestu skazany Sądownie.

¶ Tego sye też tu zamilczec niegodzi / nie słusznego postempku / nie wiedziec skąd wziętego / kiedy kto uczyni arest / y wstanie dwa Sady / do trzeciego tylko przypozowie. Tam na ónym roku / gdy strona pozwana stanie / Ten który przypozwał będzie mówił: Panie Wóycie / strona ta jest pozwana ku trzeciemu sądowi: pytham na Prawie / chceli dopuscic trzeciego Sadu / czyli nie? A strona pozwana rzecze: Niedopuszczam trzeciego sadu / ale żadam dobrowolnego zawięsnia / chce prawo dac / prawo wziac / mali mój statek z arestu być wolny. y skaza tak: iż w ten czas ma być wolny z arestu / kiedy prawo da / prawo weźmie. Ta mowa y ten postemp / nie wiedziec skąd sye też wziął: pythalem nie iednego Prokuratora / co by tho było / Prawo dac / prawo wziac: żaden tego gruntownie nie umiał powiedziec / tylko powiadaia / iż tak zwyczaj staradawny. A niektorzy powiadaia / iż tho pytanie y to skazanie / gdzie tak skazuia (iż w ten czas wolno

ma być

ma być z Arestu kiedy pozwany prawo da y weźmie) tak sye rozumie / tho iest / kiedy sye sprawi / kiedy sye vsprawiedliwi. Jesliże tak iest / tedy wedle tego skazania / rzeczy nie mąia być z arestu wolne / aż sye strona vsprawiedliwi. Czemuz by strona pozwana tak z gola po Polsku rozumnie nie mówiła / albo iey Prokurator: Ja nie dopuszczam na swój statek żadnego przewodu prawa / niechay tak będzie w areście / aż sye sprawie / mali mi arestator dobrowolnie zawięc / dla czego mi arestował / ia sye wedle prawa vsprawiedliwie. Taby mowa przystoynie v Sadu miejsce miała / miasto they / nie dopuszczam trzeciego sadu / chce prawo dac / prawo wziac.

Sequester.

SEquester y Arest / iedno sye rozumie / tylko odmiana iest w slowiach. Jedno / to iest Sequestracio po łacinie / ktoriego slowa / albo temu podobnego / Interdictio / wzeni w Prawie / pisac używają. A drugie slowo / to iest Arest / z zwyczajem wziętę / też iakoby na łacinskie kopyto wzywanie: ktoriego Prokuratorowie za zwyczajem y w mówieniu y w pisanu używają. Wszakże między tymi slowy w thym czynia nieiała róż-

b ij

ność / iż

Prawo dac /
Prawo w-
ziac.

I Arest.

I Sequestr
co iest.I Sequestr
własność.I Sequestr
dla czego by
wa.

ność / iż arestem albo siperunkiem pospolicie nazywają rzeczy iakię przez Wzrad v kogo zapowiedziane. A Sequestr / kiedy dwie strony albo też y jedna y więcej ich z spólnego zezwolenia podadzą iaki statek do kogo / albo też y do Wzradu / aby tam był on statek w pokoju do tad / ażby sye okazało komu sye ma dostać za Prawem / albo za wgodą.

I Ego do kogo rzecz kłopotna bywa podana / nazywają Sequester & Depositarius rei, in iudicium deductę. Którego ta iest własność / aby rzecz w Sequestr / to iest / w zachowanie albo zatrzymanie przyięta / wydał temu / który ia Prawem wygra.

Sequestru pospolicie Prawa bronia / tylko s tych przyczyn go dopuszczają. Pierwsza : kiedy sye strony zezwolą podać do kogo / albo do Wzradu rzecz kłopotna / aby po dokonczeniu Prawa / była temu wydana kto Prawo odziedziczy.

Wtóra : kiedy Osoba iest podejrzana / iż sye kryje / albo iżby z rzeczy nie wciekła / a tham rzecz s potrzeby w Sequestr bywa dana.

Trzecia : kiedy Osoba w thym iest podejrzana / aby oney rzeczy / albo z nięu pożytku / po si sye Prawo

wo toczy

wo toczy nie utracila. Albo kiedy iest podejrzenie o tym v kogo iest rzecz / iż by mu nie wzróno / aby iey nie miał wydać temu / kthoby ia wygrał. Albo sye boia / aby sye v tego nie nakazila zlym chowaniem / zlym uzywaniem. A po thym nie mogla być dla nakazenia przedana / y dla inych przyczyn kthoreby sye pokazowaly być slusne za potrzeba / rzeczy kłopotne w Sequestr bywają dawane.

Dochodzeniu albo imowaniu sye swych rzeczy v kogo / co łacinnicy zową Vendicatio.

Kzy dochodzeniu swojej rzeczy albo majątności / Imienia / statku / iakięgo v kogo należionęgo : to naprzód trzeba wiedzieć / aby Wóyt s Przysiężniłi / y żaden Wzrad na nawiętsze czyie żądanie albo vsilowanie / niko go s Possessyey / tho iest / z dzierzienia y Imienia nie wyrzucal / ażby Prawem był przewyciezony.

I Druga: Ktho ma swoje własność / albo iakię dobra ruchome / choc nieruchome / kthoreby bylo

b iij v kogo w

Vedicare, est
coram iudice
rem suam
esse, allegare.

Przy dochodzeniu rzeczy swych / co trzeba wiedzieć Wzradowi y sirobie.

Spółb
dochodzenia
rzeczy o przy
kładu.

v kogo w trzymaniu/ nie godzi sye / themu czyie
iest/ bracie go/ ani przywlaszczac sobie/ mocą wła-
sna/ iako mówią/ swą wolą/ krómią Drzedu.
A iż dwoiakie są dobra/ iedny ruchomé / kthóre
może z miejsca na miejsce ruszyć: drugie nieru-
chomé/ iako domy/ kamienice. ¶ Naprzód o
dochodzeniu ruchomych dóbr/ ten postępek iest
w Prawie opisany/ kthórym ich sposobem dochó-
dzić/ co stego przykładu może poznać.

¶ Jesliby Jan kónia swoięgo/ albo kthóre ru-
chomé rzeczy swoje zastał v Páwla/ kthóreby a-
bo kupił/ albo zastawne miał/ albo znalazł/ albo
mu w powódz przypłynęły/ albo mu ię zbóyce
złodzieie odiełi/ albo mu kthórymkolwiek innym
obyczajem przypadły: y przyśedłszy do niego mó-
wiłby tak: Páwle/ ten kón/ albo ten statek/ mój
iest/ mnie koniecznie ostatnim Prawem nale-
żał: iedno iż mi iest odiety/ chce aby mi był przy-
wrócony: y wziąłby Jan ónego kónia gwałtem:
a Páwel przyśedł do Wóytá/ skarzác sye ná Ja-
ná/ iż then przeciw Bogu y przeciw sprawiedli-
wości/ wziął mi gwałtem kónia moięgo/ albo
te rzecz kthóram ia w moim dzierzeniu miał/ iako
wniem trzymał/ nikomum sye Prawa nie bro-
nił/ y gotowem był zawždy kóždemu sprawić sye
Drzedem/ ktho by miś kółwiek ieno nagabał: a

tak żadam

454

tak żadam / aby mi przeciw Janowi było skaza-
no co iest wedle Prawa. Jan zaś odpowiedział:
iżem ia kónia moięgo albo rzecz moie ruchómą/
kthóra mi iest ukrądzioną/ albo w powódz vply-
nęła/ albo kthórymkolwiek innym obyczajem ode-
mnie oddaloną/ v Páwla znalazł/ y iąłem sye ię/
y wziąłem/ chcąc ię zastępić y wolną sobie v-
czynić iako mi Drząd skaze/ y proszę aby mi było
skazano/ iesli sye do tego moięgo statku słusnie
ciągnąć mam/ albo nie? Páwel potym rzecze:
Świadcze wami panie Wóycie/ panowie Przy-
sieżnicy zeznanie Janowe/ iże mnie ón bes do-
zwolenia Sedzięgo/ nie Drzednie tho uczynił/
gdyż ia/ gotowem sye był iemu sprawić/ a tak ja-
dam aby mi było nakazano sprawieli tho uczy-
nił? Odpow. Iż to Jan nie sprawnie uczy-
nił/ nie słusnie wziął then statek Páwlowi/ po-
niemwaj gwałtem/ swą wolą a nie Drzednie w-
ziął. Bo kto sobie co przywlaszcza przeciw sprá-
wiedliwości/ bes przyzwolenia Sedzięgo/ nie
dobrze czyni. Dálej będzie Páwel pytał/ co
za to Jan przewinił/ co zasłużył? Odpo. Iż
kto sye nie Drzednie w czyie dobrá wtraca: po-
winien to zaś wrócić/ z winą Drzedowi y stró-
nie. Co gdy sye iuż stanie a Páwlowi beda do-
brá przywrócone/ y będzie zaś w Imienie wpu-

szczon/ y rze

szon/ y rzeczy mu beda przywrócone. Potym Jan moze starzyc na Pawla / o takie dobra: a Pawel bedzie sye winien bronic / przez Odpowiedz swoje.

¶ Zaden sobie sam Sprawiedliwosci nie moze czynic / ani gwałtem brac / choiby co swoięgo y kogo zastal. Ale iesliby watpil o nim / zatrzymac go moze / y do Drzedu dac. Iure Munic. Artic. 27.

¶ Thymze obyczaiem zaloba moze byc uczyniona / iesliby kto komu Imienie stojace gwałtem posiadl.

¶ Trzecia rzecz / ktora Drzad przy dochodzeniu iakiego statku ma zachowac / ta iest: iz sye Woytow i Przysieznikom nie godzi skazowac / iako ktho Dziedzictwa albo Possessyey rzeczy dowodzic ma / azby dowod pierwszy byl przysadzony. Bo thez Sedzia / nie na kazde pytanie Prokuratorskie ma skazowac: trzeba porzadek w wydaniu Dekretu zachowac. Jako / kiedyby Prokurator zalował thak na kogo: Panie Woycie / moy pan sye zaluje na tego A. iz mu konia ukradl / y zada / aby themu bylo nakazano karanie wedle Prawa naznaczone. Tu w tej mierze nie zarazem na takie pytanie / abo zadanie / ma byc skazanie wydane: abowiem / iesliby skazanie na py-

tanie stro

tanie strony Powodowey za razem bylo dane: tedy obzaltowany / ku odpowiedzi y ku obronie swoiey / nie moglby przydz: a tak naprzod trzeba dowiesc y pokonac / iesli ten iest zlodziey abo zboycą kogo winnia. Potym pytac / iakie karanie zasluzył. Takze też pierwey ma byc skazany dowod / potym iaki ma byc dowod. Spec. Saxon. Libro j, Artículo 18. Non debet per sententiam ostendi, qualiter hæreditatem aut possessionem quis debeat probare, nisi prius fuerit probatio per sententiam adiudicata.

¶ Czwarra: Iz zaden nie ma byc z Possessyey wygnany azby byl slusnymi dowody pokonany: co sye pokazuje stego pytania.

¶ Pytanie iest: Iesliby Woyt s Przysiezniki pewnie wiedzieli / iz ktho zle trzyma Imienie / mali Woyth za razem roskazac / aby on kthory trzyma Imienie / z niego sstapil / na czyie foldrowanie / krom prawney obrony. Odpow. Iz zaden nie ma byc wypedzon z Possessyey / z dzierzzenia Imienia / choiby też zle kto trzymal / y choiby thez to Sedzia dobrze wiedzial. Bo Sedzia iako Powodowi zaloby / tak oskarzonemu odpowiedzi y obrony winien pozwolic.

¶ Iesliby też kto rzekl / Iz to iest possessya moia / y biore sye do Sedzięgo / y przysieznikom / ktho

c

rym to iest

De possessio-
ne nemo eij-
ciendus, nisi
Iure victus,
etiam si male
possideat.

tym to iest wiadomo / iż iest moia / y żadam aby mi było skazano / mali mi then słuſnie z moięy poſſeſſyęy ſſtepić. Odpow. Iż niemoże być wy pedzon / ażeby był obżałowan / y ſłuſnemi dekre ty z żaloby / poſſeſſyęy oſadzon / y owſem przy oblicznoſci tego / który Imienie trzyma / ma być żalobą y okazanie Práva / za którym ſye kto bie rze do Imienia. Bo gdzieby ktho inaczeý docho dził Imienia / krom oblicznoſci dzierzawce / ona poſſeſſya nie będzie ważyła. Wygaſſy by dzierzawca do Drzedu nie ſtawał. Który też to dzierzawca / trzy kroć ma być pozywan / niżby przeciw iemu ſkazanie miało wynidzi. Tóż gdzie by tak pozwany trzy kroć nie ſtanał : tedy ten co ſye ciągnie do Imienia / ma być w Imienie wpu ſzczon wedle Práva / Iure Municipali in Conclu ſiõe Priuilegij, poſt Articulū Cxxxix, i głoſa p totū

I Tho Prawo około dochodzenia Imienia albo theż iakiey rzeczy / bärzo ſłuży themu dziśieyſze mu zuchwałemu wiekowi / kiedy ktho za iakiem kolwieć Prawem / przyydzie do Drzedu ſam z go lą / z przyacielną / z towarzystwem (Poſſeſſorą nie dawſzy ktemu obeſtać) czeſćią proſi / czeſćią grozi / aby go Drząd w Imienie wwiązał / po wiadać / iż kiedy bede w Imieniu ſprawię ſye

kojdemu.

kojdemu. Nie tak : Drząd ma na to pilnie pą mietać / nikomu kwoi nie czynić / nikogo z Imie nia nie wyrzucać / nikomu nic nie brać / ażeby był obeſtany / pozwany / Prawem przekonany. Wo wſem y ten ktho ſye ciągnie do czyiego Imie nia / beſ Drzedu ie ſobie przywlaſzczając / beſ ſtrony / a poſiadlby ie : niechay o thym wie / iż ie go poſſeſſya zła / a muſi z niey zaś pięrwſtemu dzierzawcy z winą Drzedowi y ſtronie wyſte pic / ażeby ſye potym Prawem z nim rozepze. A ieſliby gwałtem a zbroyna reka kogo / Prawem nie przekonanego z Imienia wygnał / a wygna ny czynilby o to Sadownie / civili actione, tedy on gwałtownik od Akcyęy odpada / y ono Imie nie / choćby iakie Prawo do niego miał / traci ie. A ieſliby ſye to ieſzcze okazało / iż tam w onym Imieniu nie ma / y nie iego ieſt / a pięrwſzy dzierzawca czynilby przeciw temu criminaliter : taki na gárdle ma być karan : tak Prawo powia da : huic cedit in vitam. Jeſliby przeciw iemu czynił Ciuilitar : tedy on kómu ſye gwałth ſtał / ma ſobie oſacowac ſkody / które mu gwałtowni k będzie winien nagrodzić. Napisaño o tym Spec: Saxon: Libro ij, Artic: 43, in Gloſa.

Cierpiącemu gwałt y ſkoda / będzie wolno czy nieć przeciw gwałtownikowi / chceli Criminaliter

c ij

ter, chceli

456
Kto Imie nie kómu gwałtem bie rze / traci ie / choćby Pra wo miał do niego. A nie mali prawa / na gárdle by wa karan.

Criminaliter albo Ciuili ter czynić co ieſt.

ter, chceli Ciuiliter, to iest/ chceli na gardlo chee-
li tylko o nagrodzenie krzywdy/ albo o szkody so-
drowac. A ma wiedziec / iz iako pocznie czy-
nic albo Criminaliter albo Ciuiliter, , thak iuz
musi konczyc.

I Kto czyie
rzecz gwał-
tem bierze/
mniemając
by swoje/ co
traci

I Kto sye
ma czego iz
mowac / co
trzeba wie-
dziec

Esliby kto komu co wziął gwałtem / mnie-
mając zeby iego rzecz byla własna: dwoiako wi-
nien wrócić/ tho iest / iesliby prawdziwie mnie-
mał być swoje rzecz. Bo gdzieby inaczey bylo/
izby wiedzac nie swoje/ gwałt czynil/ thedy iako
rozboynik ma być karan. Spec: Saxon: Lib: ij, Art:
70. in Glosa. Przeto temu kto sye iakię rzecz
imowac ma/ trzeba trzy rzeczy wiedziec/ iako na-
pisano na innym miejscu/ Specu: Saxon: Lib: ij,
Artic: 36. in Glosa. Naprzód/ aby to z wiado-
mością a dozwoleńm Drzedu czynil. Druza/
aby perwne wiedzial/ iz ona rzecz iest iego/ ktorę
sye imnie. Abowiem choćby mu thęz Drząd
dozwolil/ a iegoby rzecz nie byla/ ktorę sye imnie/
ie/ bedzie na tym szkodowal: żaden sye Drzedem
nie wymowi. Bo Drząd nie może nikomu wie-
cey dopuścić/ iedno ile Prawo dopuszcza. A ie-
sli co przeciw Prawu dopuszcza/ tho nie czyni iak-
o Drząd: przeto ono dopuszczenie nie waży.
Trzecia/ iz on kto sye ma rzeczy imowac/ ma tho

czynić ile

czynić ile mu Prawo pokazuje. Bo gdzieby in-
aczey bylo/ może od swey rzeczy odpasc.

Ktorych sye rzeczy imowac nie może/ napi-
sano w Porządku fol: 108. **U**lad to/
Kiedyby komu ktorą rzecz ukradziono / a one
rzecz ukradzioną za inną przemieniono: tham o-
néy przemienionéy albo frymarczonéy / imowac
sye nie może. Jako/ iesliby kto moiego konia kra-
dzionego kupil/ a kupiec kupil sy go v zlodzieja/
mniemając iz v prawego pana/ wziąłby zań wo-
lu albo krowe: tedy ia onego wolu/ miasto mo-
iego konia nie może sye imowac. Choćby też on
ktory konia kupil/ zeznal/ iz za onego wolu/ konia
takięgo dal. Spec: Saxo: Libro ij, Art: 32, in glosa.

I Kradzież
néy rzeczy fry-
marczonéy /
nie może sye
imowac.

Aby kto rzecz dostapioną prawdziwie
iuz trzymal. Do ktorego ia czasu
trzeba trzymac.

Eslifto kupil rzecz kradzioną / od tego
ktory ia ukradl: albo iesli wiedzial rzecz
być kradzioną: ta nigdy dawnością nie
ginie. Może iey dochodzić na personie zawždy/
v kogo ia zastanie. Ale iesliby kto kupil rzecz/

I Rzecz krad-
zioną / daw-
nością nie
ginie.

c iij od tego

od tego przedawce / któryby mniemał za pewne
być swoje: iako/iesliby kto przedał Dziedzictwo/
które mu po czyiey śmierci przypadlo/ a mniemał
iż by ie on pierwszy dzierzawca sprawiedliwie
trzymał/ potym ie przedał: tam ruchomy statek
dawnoscia przez trzy lata ginie. Abowiem thu
wina nie iest na personie ale na rzeczy. Specu: Sa-
xonum Libro ij, Artic: 36. in Glosa, in fine.

REPRÆSSALIÆ.

To iest /

Ciążanie Ludzi niewinnych miasto
winnych z innego państwa.

 A Aresty y za rozmaitym
dochodzeniem Sprawiedli-
wości / chodzi czasem cią-
żanie / albo iako mówią/
stawowanie ludzi niewin-
nych miasto winnych z in-
nych Państw: które ciąża-
nia / iż sye dzisieyszych cza-
sów za złością ludzką a za niesprawiedliwością
Przełożonych wczynają/ a bywa tho nie porząd-

nie/ nie pod

nie/ nie podług Prawa: y przychodzą stąd wiel-
kie zaszćcia między Pány y między poddanemi.
Zdało sye tu za rzecz potrzebną nieco o thym po-
łożyć z Prawa Césarskiego / iako takowe ciąża-
nie/ kiedy y poiki być ma. By ci którzy mają dłu-
żniki w innym państwie / a nie mogą tam z nich
dóydż sprawiedliwości / wiedzieli iako sye około
takiego ciążania ludzi obcych / w swoim Prawie
zachować mają / dla wwiarowania trudności
wietszych y strácenia majątności. Co napisał
IODOcus Damuderijs w Książkach / in Praxi
rerum Criminalium.

Obyczay tego ciążania. Od kogo / y
przeciw komu być ma.

 Prawe te około ciążania obcych ludzi/
stey ziemię sktorey iest dłużnik / Dzeni
w Prawie nazywają/ vim publicam, pi-
gnorations, rapinas, reprædationes, a pospolicie
REpræssalias, które tak opisują: Repræssalia, est
potestas pignoradi, contra quemlibet de terra de-
bitoris, data Creditori pro iniurijs & damnis. Jest
moc ku hamowaniu ludzi z Obcego państwa/
z ktorórego dłużnik iest / Credytorowi daná dla

nagrody

¶ Repræssalia
lig eo sq.

nagrody krzywd y ſzkod iego. Albo ieſt ona moc
którey ludzic z różnych Króleſtw / czasu pokoju
zwykli przeciw ſobie w zaiem używać / Spraw-
wiedliwości ſwoiey dochodząc / gdy iey innym
ſpoſobem doſtąpić nie mogą. A wedle oney po-
ganiſkiej Sentencyey: Vim vi repellere licet.

O tedy ciężanie tym ſpoſobem bywa: Je-
ſliby który człowiek z innego Narodu / za
czasu pokoju / co moięgo gwałtem wziął / albo mi
wydarł / bądź na ziemi / bądź na morzu. Naprzód
mam iść do Pána albo Sedzięgo ięgo / proſząc o
ſprawiedliwość / aby mi ſwoiemu poddanemu
moj ſtatek przykażal wrócić / albo dług zapłacić.
A gdzieby mi on Pan ięgo / ſprawiedliwości w-
czynić nie chciał / albo mi ię wczynić odwołaczal /
albo ſye nieiało wczynić okazywał a nie wczynił-
by: tedy ſye mam wcieć do Króla Pána moięgo /
o pomoc / żądając / aby mi do onego Pána liſt
przyczynny dał: aby mi dobra moie / które mi ię-
go poddany wydarł / były wrócone. A gdzieby
mi on Pan po wtóre za przyczynnym moięgo Pá-
na liſtem / ſprawiedliwości nie wczynił: mam ſye
zaś wrócić do Króla Pána moięgo / opowiadając
y okazyując to / iż ſprawiedliwości mieć nie-
mogę: y bede proſił pokornie / aby mi innym ſpo-

ſobem pod

ſobem podług zwierzchnoſci y władzey ſwoiey /
tu doſtapieniu ſtatků albo długu moięgo dopo-
mógł / to ieſt / aby mi liſt takowy dał / za którym
by mi wolno / na ktoregokolwiek onego pańſtwa
(z ktorego dłużnik ieſt) poddanych / którzy by
ſye tu w tym pańſtwie pokazali / moięgo ſtatků
albo długu nagrody ſcigac / onych poimac / maie-
noſć ich hamować y przedawac / do tad ażby mi
ſye w moię summie doſyc ſtalo. A takowy liſt /
Król Pan moj / wnet mi da / iż by ſye mnie prze-
dania dobr: poddanych onego Pána doſyc ſtalo.
Ponieważ ię nagrodzie ſwoiey maiećnoſci /
droga ſprawiedliwości przydz nie moge. Ale też
tu trzeba rozumieć / iako nie moze być ſprawie-
dliwość. Bo ię beda drugiemu Prawnym po-
ſtempkiem czynić. A on nie rozumieiac temu /
bedzie ſobie miał za nieuczynienie ſprawiedliwo-
ſci / będzie ſye prozno wciekał do Pána ſwoiego:
bedzie prozno waſnić Pány miedzy ſobą: y ſobie
wiele złęgo wczyni: y do ſłuſney ſprawiedliwo-
ſci ſam ſobie droge zamknac moze.

Pzeto w ten czas tobie nie ieſt ſprawiedliwość /
kiedy twoiey žaloby Sedzia ſluchac nie chce / kie-
dy ſprawiedliwość rozmaithemi niepotrzebne-
mi a nie wedle Prawa dylacyami odwołczy.

Albo cie ſkazaniem iakiem nieczemnym / co grze-

d czy nie ſlu

Druga do
ciężania lu-
dzi z cudze-
go pańſtwa.

Wieczynie
nie ſprawie-
dliwości ię
to rozumieć.

czy nie służy/ odbywa. Albo kiedy też wyższego Sedzięgo niemasz/ do którego by miał apellować. Boć to iestże nie niesprawiedliwość/ kiedy twojej krzywdy takiego masz Sedzięgo/ od którego go obciążliwego skazania/ możesz do wyższego Sedzięgo apellować/ którego skazanie niższego Sedzięgo może skazać/ winowęć obrócić/ poprawić. A tak kiedyby y on Sedzia wyższy sprawiedliwości/ thobie obczytem wyższej namienionej czynić nie chciał/ dopiero sye skłonił do Króla pana twoiego/ o List ciężania/ iako wyższy iest opisano.

Słuszeli tho iest takie ciężanie niewinnych miasto winnych.

Gadka o
tego cięża-
nia ludzi nie
winnych mi-
sto winnych
zinnego pa-
ństwa: słusz-
li iest albo
nie.

Ale takie dochodzenie Sprawiedliwości/ będzie sye podobno wiele ludziom zdawało niesłuszne/ a wiecéy gwałtem w sobie niż sprawiedliwość mające/ zwłaszcza gdy my dla naszej szkody/ którą nam zli ludzie czynili/ mamy sye nad niewinnym mścić/ z tego majątności szkody swoje/ mocą tych Praw/ sobie nagradzać: Jakieć to są Prawa/ tu sye około tego niechce wdawać/ tylko to przypomniawszy/ do sye na tym mam/ iż któkolwiek ty Prawa około

takiego cięża-

460

takiego ciężania wymyślił/ nie duch Ewangelii/ ale Affekt cielesny mu ie podał. Bo Ewangelia nie każe gwałtu gwałtem odpiierać/ Poganiśka to iest Sentencya/ Vim vi repellere licet. y o wsem Ewangelia: Ktoby kogo vderzył w iedne strone twarzy/ każe drugiej nadstawić: nie każe złego za złe oddawać/ niewinnego za winnego karać. Tu na tym musimy stanać/ iż to ciężanie/ może sye pokazać z rozmaitych Praw/ którego tego za słusznymi przyczynami dozwalają. Abowiem/ gdyż wszelka sprawiedliwość/ tego potrzebuie/ aby każdemu było dano co iest ie- go: A coby komu nie słusnie było wzięto/ aby było słusnie wrócono. Nad to/ gdy niewinnemu człowiekowi bronia sprawiedliwości: pokazało Prawo inną drogę ku dochodzeniu swojej krzywdy. Klin klinem wybijac/ złym złego zbysować. Aby tak człowiek niewinny/ czego za miłością sprawiedliwości odziąć nie mógł/ gwałtem przez takie ciężanie/ ku sprawiedliwości swojej przyszedł. Które ciężanie/ aczci iest z obrazem nim niewinnego człowieka obcego/ wskazuje obrazony człowiek tuteczny/ który sprawiedliwości mieć nie może/ ponieważ to czyni za słusznymi przyczynami/ y za dozwoleństwem swojego Pana/ którego sobie za obronę ma/ swowolnie sye

d ij w to nie

w to nie wdawa / Wzrost mu thego dopomagat
tym sobie przy takim dochodzeniu Sprawiedli-
wości / cieſzy ſumnienie ſwoie: ponieważ theż y
tho ciężanie bywa z nieiaką ſprawiedliwością /
ónego poſpółſtwa wſyſtkiego / którego ón czło-
wiek s ſtatkim ſwoim poimany członek ieſt.
Bo tak mówić mogą: ſłuſnie ſye tho nad nami
dzieie / gdyż mamy Pána takiego kthory ſprawie-
dliwości czynić nie chce / A winien ią czynić ko-
żdemu / thym wiecéy y rychléy Pielgrzymowi y
goſciowi. By nam nie była ſprawiedliwość /
ſam by ſye też tego nad obcemi domyſlił czynić /
co nam teraz czynią. etcet.

Przyczyny dla których takie ieſt poſta-
nowiono ciężanie.

Nierwſza ieſt / iż Król y każdy Pan /
gdy widzi iż iego poddany / z obcego
człowieka ſprawiedliwości mieć nie
może: thedy ón iaſo Wzrost od pana
Boga dany / nie cierpiac też deſpektu / y krzywdy
poddanego ſwoiego / wiecéy ſprzyiaie ſwoiemu
poddanemu niż obcemu / y radnieyſzy widzi / iż
poſtrónny człowiek cierpi krzywdę / niż ią pod-

dany iego

dany iego cierpieć ma **I** Druga: aby za tym
ciężaniem / którego Prawa dozwalaia / obcy Kró-
lowie / Kſiażetá / panowie chutliwſzy y łatwiey-
ſzy byli ku czynieniu ſprawiedliwości / goſcióm
pielgrzymóm: Sasiędzcy Sedziowie aby ſobie
nie thak ſzkodzili / poddanym ſwoim za czasu po-
koju / kupców cudzoziemſkich lupić y zbijać nie-
dopuszczali. Albo też dla tego / iż ieſliby w czynie-
niu ſprawiedliwości nie byli pilnemi / ta ſzkoda
nie tylko ſye na ónego s ſtatkim poimanego / ale
na wſyſtkich poddanych wſciągała / a ſnadźby
na tych wiecéy na którychby óni laſkawſzy byli.

Którym ludzióm takie liſty ciężania
máia być dawane.

Tey to ſprawie około takiego cięża-
nia / aby od Królów liſty ſłuſnie ná-
to były dane y otrzymane: ty ſa rze-
czy potrzebne. Naprzód / ma ſye ia-
ſnie okazać ſzkoda wielka / a cieſkłość nie znos-
na dla kthoreyby Pan ſwoiemu poddanemu miał
thaká władza albo liſt ciężania dać przeciw lu-
dzióm z innego pańſtwa. O mała rzecz / ni-
ku ſye thakowey władzey nie godzi wyprawo-

I Przyczyny
liſtów ku cię-
żaniu.

d iij

wac ani

Repraessalie
sunt ultima
remedia.

Restitutio
causę in inte-
grum co uest.

wac ani ię dawać: y owsem / iesliby kómu by-
ła daná/nic nie waży. Abowięm ty Repraessalia
są ostatnie lekarstwa/od zwierzchniego pana po-
mocne / a nienaroiści y niebezpieczności pełne/
tak na zdrowiu iako y na majątności:covczeni w
Práwie zowa Remedium subsidiariū Principis.
Jako też / kiedy ktho Alcyá swoje Sądownie
stráci / a chce ię ku nowęy audyencyey ku nowęy
sprawiedliwości przywieść (co niekiedy wedle
Práwa w pewnych przypadkach w zwierzchnie-
go Pana otrzymać może) Ale też tho iest barzo
nienawisna/ trudności pełna / a rychlę ku strá-
cie niż zyskowi pewnieysza. co vczeni w Práwie
nazywają/ in integrum restitutio, Actio reuoca-
toria, Actio subsidiaria. Przeto iako taka Alcyá
o małą škodę / tak też y repraessalia nie mają być
dopuszczóné.

I Drużga: Król/ abo inny zwierzchni pan/ ktho-
ryby ku takiemu obcych ludzi ciążaniu w swo-
im państwie/ swoiemu poddanemu władzey do-
puścić miał / musi mieć zupełną a pewną / nie
nieomylną wiadomość / wszystkich rzeczy ku te-
mu należących: iż iesliby iaka trudność abo nie-
bezpieczność / abo wojná za tym / w państwie
iego wrosła / aby bes słusznęy iásnęy przyczyny
nie była. Uad to/ aby ten człowiek kthory téy

władzey

462

władzey ku ciążaniu żada/ był prawdziwie Kró-
lewski poddany/ kthoryby Clá/ podatki y inne bze-
mioná pospolicie wspolek z innemi poddanemi
w Królestwie odprawował. Oprócz Osób w-
przywileiowanych / kthóre za Przywileymi swo-
iemi żadnych podatków takich niewinni: iako są
Studenci w Kollegiach/ zacy/ kthózy z drugiemi
sobie należacemi / choć od swoich rzeczy ku nán-
ce potrzebnych/ kthóre z sobą niosą/ albo wiozą/
abo theż chowają / żadnych podatków nie dają.
Przedsye poddanymi Królewskimi są: oprócz
też Glęytownych ludzi/ Jurgieltników/ żołnie-
rzów Królewskich / kthózy za pieniądze Wóyne
służą. Oprócz Kady/ y Urzedników Królew-
skich: Kthózy/ acz też od Clá/ myt/ poborów/ y in-
nych wszystkich podatków są wolni: wszakże iż
są poddani Królewscy: także y tym list ciążania
w potrzebach opisanych ma być dany / iako y in-
nym wszystkim poddanym od podatków nie-
wolnym. A nie lada też poddanym thá wla-
dza ma być dana / ale tym telko / kthózy na ten
czas kiedy škoda popadli/ poddanemi byli / y do
tego czasu poddanemi są. A nie tym/ kthózy na
ten czas/ kiedy ich škoda popadła / nie byli pod-
danemi. Abowięm/ gdyby Królowie każdemu
te łaskę mieli okazować / wiele by ich w trudno-

ściach a

Osoby od
myt wolne.

ściach a w ſzkodach ſwoich będąc / obłudnie ſye pod obronę Królewſką / albo możnego kthórego pana wciekali / a poddaniem czynili : by tylko za takiej władzy dozwolenim / ſwoięy ſzkody na gróde mieli / kthóra otrzymawſzy / zaś by ſye do pierwszego pana wdali.

Przeciw którym ludzióm thakie liſty ciężania nie mają być dane.

Naprzód thakowé liſty ciężania nie mają być dane przeciw ſwym poddanym : bo by to nie ſłuſnie było / aby ſye poddani iednego pana tak ciężać mieli : gdyż kożdemu panu przystoi ſwoie poddane obiedwie ſtronie wyſtyſzec / wyſtyſzawſzy oſedzić y ſłuſną ſprawiedliwość uczynić. Nie dają thęż takich liſtów mianowicie przeciw białem głowam / przeciw duchownym / Studentóm / Sedzióm / ſługóm ich / towarzyszóm / ſprawcom : przeciw poſtóm kthózy w wielkich ſprawach do innych Królów bywają poſyłani / przeciw ſługóm ich. Abowiem tacy / ani na drodze / ani tam kedy iada / ani na żadnym mieſcu nie mają być hamowani. Nád to / przeciw thym kthózy na iawne iarmarki ida / albo iá-

da. Przeciw

da. Przeciw ludzióm dla ſłużby Bożej na mieſcá ſwiete idacym. Przeciw kupcom żeglazóm / ich ſprawcom / którychby niepogodne wiatry do portu przypędziły. Abowiem na takim porcie zápedzeni / nie mogą być zatrzymáni. Przeciw tym kthózy do iakiego ſądu oblicznie bywają pozwa- ni : abowiem takie Osoby ſtego ſye Práva weſela / kożdemu bywa dana wolność do ſádu przyiechac y odiechac / przyſc y odiſc. Ale tych wſyſtkich wymówek nie wſtedy zachowywają / z właſzcza w Osobach złego uczynku winnych. Wyjawſzy w niewinnych kthózyby miaſto winnych wedle tych Repreſſalia / mieli być hamowani / nieiaka wymówka mają / iż nie wſyſtkich ciężają s przyczyn wyſſzey opiſanych / iż ieſt biała głowa / duchowny / Student / Sedzia / wielki poſel. etcet.

Jako ſye kto ma s takim liſtem ciężania zachować.

Gdyby tedy kto ſobie v Króla pana ſwoięgo / liſt takowy ku ciężaniu ludzi poſtronnych z pańſtwa / s kthórego ieſt dlužnik / ziednał : potrzeba ieſt / aby nie ſam przez ſye ani przez

e

ſwoie

swoie slugi/tego ciążania vżywał. Ale przez V-
rząd ktorému tho należy. A ktemu nie w obcey/
ale w swoiego pana Jurisdycyey.

Karanie tego koby sobie taki List v
Króla źle ziednat.

Koby sobie takowy list ku ciążaniu lu-
dzi postronnych omylna sprawę zied-
nat/ albo go źle vżywał/ Czworaka na-
groda bywa karan. Nad to/ Prawo swoje traci.
A na ostatek/ wśyskich vciążonych škody y v-
tráty nągrądzac winien.

Wyzwolenie z Powołania.

Napisano in fine Glosę Spec:Saxo:
Lib:ij, Artic: iij. Jz ten ktorý jest
powołany/ a nie był pozwany/
może sye od powołania słusny-
mi dowody wyzwolic/ thymże
sposobem/ nie przypozываяc Powodu/ tylko ku
sprawie przywoływaiac/ thakże iako go on thęz
przywoływac dal. Ale iesli tento powołany/ był
pozwany/ a dla swęgo nieposluszeństwa (iako

mówia/

mówia/ ex contumacia,) był powołany: tedy bez
wolę Powodu/ y bez przypozывania/ nie może
sye od powoływania wyzwolic.

Jako Powołany przychodzi ku Prawu swo-
iemu/ y iako sye ma s powołania wypra-
wic/ iest napisano w Porządku fol: 53. Jedno iz
sye tam formá Zapisu tego wyzwolenia opuś-
cila. Także y skazanie wyzwolenia nie iest dosta-
tecznie wypisane: ty rzeczy zdało mi sye tu przy-
pisać.

Formá Zapisu wyzwolenia od Powołania.

Suma Zapisu może być thá / albo kthóra
inna wedle postępku / ktorý sye v Sz-
du dzieie / przez okazanie Głeytownęgo
listu/ Dowodów/ powołania/ świadectw/ y in-
nych ktorýchkolwiek. Wszakże ta formá niżej na-
pisana/ może być nieiakiem kształtem innych.

Coram Iudicio bannito, constitutus personali-
ter, honestus Caim, cupiens se a proscriptione (in
quam absens, feria Nad instantiam famati Adami
intrusus erat) liberum reddere, & de insinuate ho-

e ij

nesti Abe

nesti Abelis homicidio iustificare; Statuit ante omnia fideiussores Officio, famatos viros N. & N. qui coram Iudicio constituti personaliter, solēniter fidem pro prædicto Caimo dederūt, quod idē Caimus, in tribus proximē sequētibz ludicijs, paratus erit ad respondendū vnīcuiq; si quis eum super eodē homicidio impedire, vel quicq; ab eodē expetere voluerit. Vel etiā fidē præstiterunt, pro eodem, ratione mulctę per eum Iudici soluēde. &c.

Facta itaq; eiusmodi fideiussoria, cautione, prædictus Caimus, volēs se de insinuatōe eiusmodi homicidij purgare; asserebat & deducebat, se hic absentem & innocentē, super eo homicidio, ad instantiā Adami, die tali N. incusatum, & inde proscriptum fuisse, prout eam proscriptionē Actis aduocatialibus abundē probauit, tanq; honestū olim Abel interemisset, de viuoq; mortuū fecisset. Quapropter secundum Iuris obseruantiam, postulauit per Procuratorē suum N. sentētia Iudicij, sibi dari Præconē iuratum, qui publicis proclamationibus, cōsuetudine solēni, vocaret, ad citaret, & accerferet omnes & singulos præfati Abelis interempti cōsanguineos, amicos, & propinquos, si qui essent, qui huic eius purgatiōi, de insinuato homicidio cōtradicare, aut ei Actionē litēue mouere voluerint. Itaq; prouidus N. Præco iuratus, sententia Iudicij

banniti

banniti mediā, ad hunc actum designatus, in quatuor circuli aciebus seu quartalibus, vel primum ī eo loco vbi homicidium patratum est, secundo, in medio vig, tertio circa cadauer exhibitum, quarto corā Iudicio, iuxta obseruantia & cōsuetudinem huius Ciuitatis publicis proclamatiōibus, voce sonora; primo, secūdo, tertio, & superabūdanti quarto, solēniter vocauit, & aduociferatus est, omnes et singulos dicti Abelis Consanguineos, amicos & alios omnes, quibuscunq; contra eundem Caimū, in causa commissę cædis actio, quocunq; modo de Iure competere possit. At cum nullus eorum omnīū, neq; per se, neq; per suos legitimos plenipotē, Procuratoresūe comparuit, neq; hanc purgationē secundum Iuris formam impugnauit: supranominatus Caim postulauit per sententiam decerni, vt ab insinuato homicidio & proscriptionē absolueretur, Iurīq; suo pristīo iuxta Iuris formā restitueretur.

DEcretum est, quandoquidem prouidus Caim, cupiens se ab insinuato honesti olim Abelis homicidio, & à proscriptione liberare, citādos & aduociferandos dedit omnes & singulos, dicti Abelis interempti amicos, consanguineos & propinquos, si qui essent, qui eam eliberationē impugnare velent. Quorum quidē cōsanguineorum, amicorum, propinquorum, cū nullus, neq; per se, neq; per suos

e in

um legi

um legitimum Procuratorem, comparuisset. Quare propter dictus Caim ex sententia & decreto Iudicij, tam in causa insinuatij homicidij, quam etiam a proscriptio-
ne, in qua absens intrusus erat, libere pronun-
ciatus est. Deinde per Iudicem & Scabinos, consueta Iuris theutonici Maydeburgensis solennitate, luri suo pristino restitutus est. Cuius etiam vxor pronun-
ciata est legitima, & liberi, successores legiti-
mi, ipse etiam receptus est ab inimicis, & restitutus est amicis. Denique per omnia, luri suo ita resti-
tutus, ut in causa hac, a nemine mortalium, amplius impediatur, neque etiam huiusmodi prefata pro-
scriptio ei, aut successoribus eius aliqua ex parte noceat, de forma Iuris &c.

Dekrét tego wyzwolenia po Polsku.

KJedy na żądanie powołanego /
który sye s powołania wyzwala /
żaden z przywołanych ku odpo-
wi niestanie: tam iuz Wóyt s Przy-
sieźnik i onego powołanego / staż
wolnego od powołania / y powyższa Prawo ie-
go wszyscy powstawsy / y podniószy dwa pal-
ca wzgóre / prawey reki / iako napisano Specu: Sa-

xon: Lib: ij,

xon: Lib: ij, Artic: iij. Verbis & digitis eum absol-
vere debebunt, quemadmodum eum proscriptioni
incluserant. Powtarzając trzy kroć za Wóytem.
Albo theż Wóyth s Przyseźnik i za Pisárzem ty
słowa niżej napisane.

SDyż tu na żądanie N. powołanego / ten N.
ani żaden z przyaciół niebożczyka N. za-
mordowanego przywołany / po piérwsz / po w-
tóré / po trzecié / y po czwarté mimo prawo / ani
przez sye / ani przez żadnego mocnego człowieka
niestaneli : kthórem przereczony N. powołany /
o zamordowanie niebożczyka N. gotów sye był
wsprawiedliwić / y tu przed Sadem wskazał nie-
winność swoie. Przeto N. powołanego / powyż-
szamy Prawo / y od powołania czyniemy go
wolnego. Bierzemy go z rąk nieprzyaciół iego
y przywołamy go / przyaciółom iego. żone ie-
go iemu za własną małżonkę / działki iego za w-
lasne syny oddawamy / y ku wszystkiemu prawu
piérwszemu przywracamy / tak iżby iemu y iego
potómstwu / Powołanie nie nie szkodziło.

Niekiedy iest obyczay / iż przy thym wyzwole-
niu, Wóyt powołanego trzyma prawa reka / za
piérsi: a Przyseźnicy powstawsy / podniosą ko-
żdy dwa palca / y mówią ty słowa wyższy napi-
sane za Wóytem.

Interroga

INTERROGA
TORIA.

To iest /

Pytania przy wodzeniu świadków.

Szy wodzeniu Świadców/ Drząd na wielu mieścach nie-
thaś sye zachowuie/
iako Prawo wzy: a-
le then obyczay cho-
wają: Iż ten kthory
świadectwa potrze-
buie/zmarwia sye po-
táiemnie piérwey z
świadcami / co v Drzedu świadczyć mają / po-
tym ié da pozwać: y iako sye potáiemnie zniemi-
zmówi / thaś téż przed Drzedem potáiemnie ś-
wiadcza. Drząd telko gotowégó słucha/ o żadną
rzecz świadków nie pytaiąc / choć dobrze / choć
źle: porządnie nieporządnie / potrzebnie niepo-
trzebnie świadcza. ¶ Prawo opisuie/ Inter-
rogatoria, to iest / pytania które stróna / kiedy ś-

wiadki prze

wiadł. przeciw komu wieść ma/ powinna przed
tym Drzedowi dawać spisane na Cedula/ wedle
którego spisania Wóyt/ albo starszy Przysiężnik/
albo Pisarz / iako kiedy iest obyczay/ świadków
pytać ma o Czasie/ o miejscu: widzialli to co ś-
wiadczy/ słyszalli o tym: bylli sam przy tym: by-
loli ich wiecey: y inne okoliczności y potrzeby
sprawy wedle spisanych Artykulów. Napisano o
tym Specu: Saxon: Libro ij, Artic: 22.

¶ Ty Interrogatoria, wzeni w Prawie zowa-
tęż Assertiones, Articuli, Capituli, Intentio.

¶ Pożytek ich ten iest / iż Drząd ku powiedze-
niu prawdy/ w rzeczy potrzebney/ może przymu-
ścić świadka/ czego bez tych Interrogatoria, czy-
nić nie może. Gdyż nie wie o co ma pytać/ tylko
gotowégó słucha. Btemu świadek/ to tylko be-
dzie świadczył za pytanim co potrzebnégó iest/
y nieprzepómini co świadczyć ma / porządnie ś-
wiadczyć będzie: nie trzeba sye z nim na świade-
ctwo zmarwiać. Bo to już za pozwem/ za pyta-
niem Drzednym / za przysięga / co ku świadc-
twu należy/ co sye z Artykulów spisanych poka-
że/ uczynić musi. Tym obyczajem świadc-
twa bywają porządniejsze / gdy świadek na py-
tanie Drzedne/ krótko odpowie/ co ku sprawie na-
leży: y świadek latwiey świadectwo wyda/ nie

f

potrzeba

potrzeba sye dluga powiescia bawic / tylko slo-
wem dwiema na pytanie odpowiedziec. A po-
niemaz thy Interrogatoria sa wedle Prawa y
pozytek ich jest / mianoby ie zachowywac.
Aczkolwiek gdzie tego zwyczaj nie niesie / iz ich
nie wzynaia / to postemphu Prawnego nie gwal-
ci / nie psuie / non viciat Processum. Wszakze iz sye
tych Interrogatoria pozyteki pokazuią / miano-
by sye w they mierze wiecéy na Prawo niz na z-
wyczaj ogledac. Gdyz sye téz przeciwnym oby-
czajem / gdzie sye w tym nie wedle Prawa spra-
wnia / ty niepozyteki pokazuią. Iz swiadek wie-
le nie potrzebnie / nie porzadnie / bedzie powia-
dal / wiele przypomni / z rzeczy sye nie rychlo wy-
prawi: swiadczy co chce / y czasem temu który go
dal pozwac bedzie swiadczył ku szkodzie. Za-
czym to wiec bywa / iz ten który ku swiadectwu
pozywa / onym swiadectwem sam sobie rychley
zaszkodzi / niz pomoze / gdy tego na co sye wziął /
skatecznie nie dowiedzie. Dla których niepozyt-
ków / czestokroć sye przysluchawamy / iz swiadek
swoiego swiadectwa / musi raz y dwa popra-
wować. Za czym ono swiadectwo inż bywa po-
dejrzané: iakoby nie za potrzeba ale za grozba /
albo za prosba abo przenaiety swiadczył. Ty
niesprawne swiadectwa / nişkad innad nieprzy-

cho dza iedno

chodzi iedno iz Drzad tych Interrogatoria nie
zachownie. Przyklaniacia sye na niektórych
miesciach ku takim Interrogatoriam, acz nie
przez spisanie Cedy / ale wielkim podobienst-
wem przez objalowanie iawne tho jest / gdy ten
który daie tego pozwac ku swiadectwu: Na-
przód przed Sadem ziawia glosem rzecz wşy-
stke / o co onego swiadka dal pozwac / ktore zia-
wienie Pisarz nie inaczeý spisuie do Ksiąg / ied-
no iako inna zaloba / wedle której potym Drzad
swiadków pozwaných na każdy Artykul pyta /
każdego z osobna / iesli tak jest albo nie.

Wypstad iakoby takie Interrogato-
ria do Sadu miaty byc podawane ku
wysluchaniu Swiadków / pierwcy /
niz beda sluchani.

Artykuly / o które pozwani swiadkowie pro-
sze / aby przez Drzad pilnie byli pytani.

Przód / proşe pana starszego Przysiężni-
ka / albo Wóytę / albo Pisarza (iako kedy
zwoyczaj niesie kto swiadków slucha) aby obie-
mi swiadkom pilnie przypomniał / iżeby przy
tym swiadectwie pamietali na Przysięge / y na

f ij

wieczné zbá

wieczne zbawienie swoje. A na pytanie / wedle pana Boga / wedle szczyrości a dobrego Sumnienia swojego y wiadomości naylepszej / zeznawali.

W Tóre prośe / aby był pytan świadek / Byli przy tym / widzieli to / kiedym ja o ten towar s Pawłem zmore uczynił / na których miejscu / którego czasu sye to stało.

Rzecie: Jeslim za razem po zmore od Pawła towar odebrał / a odebrawszy czym mu u płacił / iesli gotowymi pieniądźmi / czyli innemi towary.

Czwarte: Za wielka summe zemna targ o ten towar uczynił: którym sposobem: na który czas zapłata miała być: mialli być zapis tego / czyli Cyrograff / czyli na wiarę.

Jate: Wiele tych towarów było / iesli s wieże / iesli nakazone. etcet.

Szósté: Prośe / iesliby świadek przy świadectwie co wątpliwie powiedział / aby pan Starszy przysiężnik rzeczy nie pewnych za pew-

ne nieprzy-

ne nie przyymował / y Pisarz aby nie pisał.

SJedine: Jesliby świadek na który Artykul odpowiedzieć nie umiał / aleby z gola odpowiedział / iż nie wie: aby na on Artykul wiecéy nie był pytan: y inne rzeczy które przy słuchaniu świadków bywają potrzebne / pomoczam panu Starszemu abo Gadowi / których wedle powinowactwa swojego y przysięgi swojej / przyda pilności / aby sye prawda okrom wszelkiego odchylania okazała.

Ten przykład iest tu spisowaniu y podawaniu Interrogatoria, do Urzedu pierwéy niżliby świadek tu świadectwu był przypuszczon. Wedle tego przykładu inne wszystkie Interrogatoria, iako która sprawa potrzebuje / mogą być łatwo spisowane. Albo też y krom spisowania mogą być świadkowie pytani z żaloby przez Pisarza spisane. Kiedyby świadek pozwany pierwéy był iawnie obżalowany o co / a tu iakiemu zeznaniu iest pozwany.

Zachowunia też niekiedy ten zwyczaj a dobry / iż świadek aby w swoim świadectwie czego potrzebnego nie opuścił albo nie przepomniał: dacie sobie spisować Cedula świadectwa. A gdy

f ij

pozwany

pozwany przystąpi do Sądu / y będzie tu powie-
dzeniu prawdy przysięga obwiązany: poda one
Cedule / miasto tego / coby miał wstnie powia-
dać: która cedule gdy pisarz przeczyta / spyta star-
szy Przysiężnik swiadek takli jest / iako to słyszał
czytanie. Swiadek odpowie / iż tak jest.

Obyczaje Przysięg.

Różnaitem Osobom w Prawie opi-
sane: a osobliwie o Dwu palcach b
Przysięgi: y na czym prawa Przysię-
ga należy.

Sory sye dziś wiel-
kie między ludźmi w-
czely: iako then / które-
go do Przysięgi wio-
da / Dwa palca pra-
wey Reki trzymać
ma. Jedni powia-
dają / iż ie na trzy-
winien położyć: dru-
dzy powiadają / iż na Ewangeliey: trzeci ie fa-

żę podnieść

żę podnieść wzgórze / y niemaly spór około tego /
ile ia bacze / niepotrzebnie wioda. W czym / acz
tych iest rozsadek / ktorzy sye około pisma swie-
tego obierają: wśakże iż ia tu niektóre rzeczy pol-
skim iezykiem s pisanego Niesckiego Prawa po-
dawam: s tegoż Prawa / pokaze Sposoby przy-
siąg różnym ludziom / różnie opisane. A to ku
temu koncowi / aby każdy obaczysz y ważność
tych wszystkich Przysięg: obaczysz y też / iż nie-
które Osoby innych obyczajów / miasto sobie o-
pisanych używają / a przez tho przysięgi swojey
nie gwałca: iden ku drugiemu wporu nie wiódł:
gdyby którekolwiek stych sposobów w przysięgi
swoiey używać chciał / aby w tym wolność była:
oglądając sye wiecéy na co inné / w czym prawa
przysięga należy / a niż na położenie palców / albo
też na inne obyczaje / zwłaszcza / iż o tym palców
położeniu nigdzie znaczenie nie iest opisano.

Sędziom y w pospolitości / wszystkim
Przełożonym opisana iest przysięga / iż ia
mają czynić / trzymając w obu dwon rekach E-
wangelia. Iure Municipali Articulo 8. tak napi-
sano: Iuro ego per Deum omnipotentem, & Filiū
eius vnigenitum dominum nostrum Iesum Chri-
stum, & Spiritū sanctū, et Per quattuor E-

uangelia, que

IV dices Spi-
rituales, vel
Seculares.
Imperatores,
Reges.

¶ Ornagium
præstat.

uangelia, quę in manibus meis teneo.
Tenże Sposob przysięgi jest opisany / tym kto-
rzy zwierchnim Pánom swoim holduię / albo
wierność przysięgaię. Spec: Saxo: Lib: iij, art: 54.

Consules.

K Arcóm opisana jest Ceremonia / kiedy
przysięgaię / aby podnieśli dwa palca
ku Stónicu. Iure Municipa: Artic: 44.
Consules postq̃ Pretorium cōuenerint, electioq̃
sufficiens iuxta determinatum numerum facta sit.
Extunc Consules nouiter electi, primum obtinēti
locum, Antiqui verò post sequuntur, & iurāt om-
nes illi vno iuramento. **P**rectis digitis con-
tra Solem.

Testes.

S Wiadkowie z zwyczajn kiedy przysię-
gaię / dwa palca / wzgóre podnoszą / y
thak wśedy w Swiadectwach piśa /
Prectis duobus ad sacra digitis. A D-
rzad tho samo podniesienie dwu palców / choć
słow przy thym żadnych nie będzie / rozumie / za
prawa przysięge ku pánu Bogu. Bo do ónego
swiadectwa / skoro spuści ná dół dwa palca tak
mówi: Pod tą przysięga któras ku pánu Bogu
uczynił / abys zeznal prawdę / ocos jest pozwan.

óno samo

óno samo podniesienie / nazywając uczynieniem
przysięgi.

P Odwoyski kiedy przysięgac ma / thedy go
Sedzia powiedzie za rękę ná stołek podu-
stka nakryty / y posadzi go przeciw sobie / y poło-
ży mu krzyż / albo inne reliquię ná łonie iego. A
ón ię trzymać będzie. Spec: Saxon: Lib: iij, Art: 56
Iudex per manum eum ducendo, super sedē cussi-
no tectam, in opposito sui locare debet, et **R**eli-
quias aut **C**rucem, in sinu eius collo-
cabit. A w Glózie dołożono. Reliquias tem-
pore Iuramenti in sinu tenebit.

Præcones.

T Esliby sye ktho imował kóniá v kogo / ma-
sye viac vchá kónistiego lewą ręką / y przy-
siadź ná głowę ónego kóniá / iź iego był / y do te-
go času iest / iź mu go vkrádjiono / zginął / odie-
ty. etcet. Iure Municip: Artic: 135. Trahens se ad
equum, **D**ebet manu sinistra apprehen-
dere equi auriculam / ac iurare super
caput equi.

Traheri, se ad
equum.

S Szysklim zaś pospolicie v Sadu Przy-
sięge z Sadownego dekrétu czyniacym

g

opisano /

Iuramentum
Iudicialiter
faciē.

Obyczay

opisano / iż przysięgając / mogą palce położyć y
złożyć króm dozwolenia Sędziego / Winę za to
żadney choć położyć / choć niepołożyć / choć złożyć
albo nie złożyć / Sędziemu nie przepadaia. Iure
Munic: Art: 97. Si vir iuramentum coram Iudicio
præstare debeat. **E**cicite et sine poena su-
pra apponere et deponere poterit / abs-
q; licentia Iudicis, et per id nihil a-
mittit. Skrótych słów Prawa textu iasnego
nie pokazuje sye / na czym y co ma być położono.
Acz Głozą na krain przy Tercie pokazuje / iż pal-
ce na krzyżu. **i**ntellige digitos super cru-
cem, (czego grantem Prawa ani Cesarzkiego
ani Maydeburst: nie może dowieść) wskazuje y s-
tę Głozę nie znaczy sye kthore palce mają być na
krzyż położone. Podobienstwo iż Wykładacz z
zachowania a nie z żadnego opisanego Prawa
te Głozę położył. Z kthorey nic innego nie rozu-
mienia pospolicie / iedno iż dwa palca prawey ręki
mają być na krzyż położone.

Promissa ne-
ga.

Obiętnice ktoby uczynił / a pothym ónego /
co obiecał zaprzal / chcąc przysięga odieść /
ręką kthorą tho obiecał / na swiatości winien u-
czynić. A iesliby ręki nie miał / tedy kikutem, Iure

Municip:

Przysięgi

120.

472

Munic: Art: 22. in Glosa. Si quis promissum ne-
gare voluerit iuramento q; euadere velit. **M**A-
NV illud, per quam promissum fecerat. ad Sa-
cra confirmare tenetur, vel si manum non habeat,
TRVNCO MANVS id faciat

O w tych Przysięgach opisanych / pokazuje
sye / iż Sędziowie / przelożeni swietscy / Du-
chowni / Cesarze / Krolowie / iny sposoby y przysię-
gi mają / iny Kacy / iny Swiadkowie / iny v Sa-
du przysięgający / iny Podwoyski / iny Obiech-
nice czyniacy / y ręki nie mający: a stych niektho-
rzy odprawia przysięgi stoiecy / niekthorzy kle-
czacy / niekthorzy siedzacy. A wssystki ty przysięgi
za ważne mamy / choć różnych Osób różne oby-
czaje / albo Ceremonie widzimy. Tu aczkol-
wiek różne Osoby różne obyczaje do przysięga-
nia opisany mają. Przed sie / widzim to dobrze / iż
niekthorzy / innego nad opisany sobie używają:
iako na wielu miejscach / Kacy / choć mają opi-
sany obyczay / aby podniosszy palce przeciw stoni-
cu przysięgali / nie podnoszą / ale z gola wzgóze
ku panu Bogu trzymają / albo na Ewangeliu
kłada: y inne Osoby nad opisany obyczay / inny
sobie ku przysiedze biorą. A w tym ich żaden o-
to nie strasnie / ani za niedostateczną przysięge

Różnych Os-
sob obyczaje
y przysięgi.

Odmianę
opisanę oby-
czaju y przy-
sięgi nie go-
wac.

g ij

poczyta.

poczyta. Dla tego iż then obyczay pälce ku stön-
cu/gdy wysoko wznidzie podnosić: albo gdy w-
schodzi / dwiema go päley na prost wkazować/
coś w sobie poganistkiego ma / iż theż Przysięga-
nie na tych obyczaiach / albo Ceremoniach / ale
na Imieniu Bożym/ na słowięch/ na dobrym su-
mmieniu należy. Co gdy tak iest/ czemu by też
y ónego przysięga nie miała być ważna / kthóry
Niesćkie Prawo przyymuiac / albo o co innego
za skazaniem albo rozkazaniem przysięgac ma-
iac / przy słowięch / kthóre mu z Drzedu bywają
przepowiadane / dwa pälca także iako y infy po-
dnieść chce/ a połozyc nie chce: Nie czynią spom-
przełożeni/ choć opisany obyczay mają / aby trzy-
mając w ręku Ewangelia/ albo podniosszy dwa
pälca ku stöncu przysięgali/ gdy oprócz tego spo-
sobu opisanego/ używają innego. Czemu by theż
miał być spór y przeciw temu / kthóry przysięga-
iac / pälce podnieć chce a połozyc nie chce: po-
niemaz thy kthóry opisanie ma / abyś przysięga-
iac podniósł wzgóze/ a przedsie nie podnosił: ale
odmieniac opisaný obyczay / na Ewangelia
kładzie: przez kthóre odmiennienie / nie twoięy
przysiedze nie wchodzi. A dobrze iest/ iż tu żadne-
go sprzeciwienia niemasz / choć miasto podnie-
sienia / połozy na Ewangeliey / także by y mie-

dzy podda

dzy poddanyimi spór nie miał być / ani przełożo-
nych przeciw poddanym zaiażzenie / zwlaštěż
ktoby tego pragnął/ ku swoim słowóm kthóremi
ma przysięgac/ dwa pälca podnieść/ albo kthórego
innego sposobu w siebie ważnego używac. quon-
iam diuersitas ceremonie in iuramēto, nō mutat
essentiam iuramēti. Ja/ gdybym kogo na przysię-
ge przywieść miał/ wolalbym aby mi ónego spo-
sobu używał/ kthóry w niego iest ważny/ a niż te-
go kthórego sobie za nic nie ma. Bo ieslibym go
wiodł do tego obyczaju / kthóry w niego nie iest
ważny: tedy bym to o nim rozumiał / iż y przy-
sięga nic w niego nie będzie wazyla. A tak bym
sye bał/ aby mie zła przysięga nie osukał. Przeto
tak sye wszedy pospolicie zachowuie / kiedy ob-
żalowany Rusin/ żyd/ Turczyn/ przysięgac ma.
Zawždy ten kthóry na przysięge instiguie / prze-
stawa na tym sposobie / kthórego ón Rusin/ żyd/
albo Turczyn używa / kthóry sobie za ważny ma/
y boi sye go. Choć ón sposób w Instygatorz
nic innego nie iest / iedno śmiech / gdy Rusina
widzi / a ón iawszy sye w Bóżnice wrzeciądza/
przysięga: żyd na swinię skóze / albo na Ro-
dale stoi. Nie wie dzie go Instygator do takiego
sposobu przysięgi / do takiego Ceremoniey/ kthóra
w niego nic nie wazy / y owšem go od takiego

g 14 sposobu

¶ Obyczay w
przysięganiu
tego ważny/
ma być cho-
wan.

spособu odwodzi / którego sobie za nic nie ma / a do tego przywodzi / który sobie wielce waży : aby iego przysięga / wedle sposobu iego / przed oczyma iego / w sumnieniu dobrym sprawiedliwa była. Napisal ieden rzecony w Prawie : Si tempora respexeris, veritatē docui, quod ratum est hodie iuramentū. Iudaei, Saraceni, Turce, cum ex propria superstitione iurant, nec sunt ad aliud iuramentum cogendi, ne ludo exponatur eis Christus. Także gdybym takiego krześcianina miał / któ ryby mi sye przysięgając / zbraiał na krzyż dwa palca położyć / a podnieść chciał / nie trzymał bym spom s nim o tho / y owšem wolalbym go widzieć / aby podniósłby dwa palca przysięgl : ponieważ położenie v niego nie nie iest ważne / dla thego / iż ni kiedy w Prawie znacznie nie iest opisane / albo też dla kthórey innéy przyczyny. A mnie po nim ważnéy v niego a sprawiedliwéy przysięgi trzeba. Jako też / gdyby ktho położyć na krzyż chciał / a podnieść nie chciał / nie byłbym wponny przeciw temu. Równiebym wolal po nim widzieć sposob położenia dwu palców na krzyż / a niż podniesienia wzgóre : gdyż położenie v niego iest ważniejszy / niż podniesienie. Mówi bym / Si tēpora respexeris, ratum est hodie iuramentum, in genere omnium, cum ex proprie re

ligionis ritu

ligionis ritu iurant. Mam za to iż przelożeni przeciw poddanym y sami między sobą nie mają sye o co zmuszać / kiedy ktho miasto położenia podnieść / albo miasto podniesienia / położyć chce. Dobrzeby każdy używał przysięgi / sta ceremonią / kthoia v niego iest ważna / albo żadney nie używał / iesli żadna nie ważna. Aby żadnego ku temu nie ciśniono. Przykładem wiele znanych / y mądrych ludzi tak Krześkiego iako mieskiego / duchownego y świeckiego stanu / którzy / dzisiejszych czasów / gdy komu z Wzędów swoich przysięge roztążnia / respiciendo tempora et charitati seruien, uważając też v siebie / iż przysięga nie na położeniu albo wznesieniu palców / nie wżadnych Ceremoniach zależy. Ale na iuramentu Bożym / in sinceritate & veritate verborum : nie czynią nikogo gwałtem ku żadnym takim ceremoniam / zwodów ani poswarłów / o kolo tego nie czynią żadnych : każdemu w thym wolność dawając / a na słowach przysięgi przedstawiając skromnie.

Ale podobno rzecześ / iż Kładzenie palców na Krzyż / dla tego bywa / aby na pana Bożego pamiętać / kthórego Obraz przed sobą widzi : Choż a nie co inného podniesieniem palców so-

bie przypo

Obiectio,
de digitorū
positione.

Zazius in Digesti:
T. de iur.
reuerendo. L.
Ait Prætor.
§ Iurati.

Podnieście
nie palców/
Boga poká-
zuie wzgórze.

¶ Słowa v
przysięgi w
1939 nie Ce-
remonię.

bie przypómina / podle słów ktorými przysięga/
ieście potężniéy wkláziac pálcy do Onego / qui
habitat in coelis, in monte sancto suo, tu ktorému
pálce wzgórze podnosi / y ktorého tym podniešie-
nim / prawdzie swoiéy za Swiádká przyzywa / y
słowy przypómina / thak ná poczátku iako y ná
kóncu przysięgi. Kiedy przysięge poczyna / tak
mówi : Przysięgam Pánu Bogu wszechmoga-
cemu. Kiedy dońonywa przysięgi / thak sye prze-
klina : Tak mi Boże pomagay. Pytam cie ná
co by miał inného pámietać / iedno ná tego / kto-
régo słowy ná poczátku y ná kóncu przysięgi
mianuie / y tu ktorému przez wszystke przysięge
reke wzgórze wznosi. Nam ia za tho / iz tym spo-
sobem nie thylko ná Boga pámietha / ale sye go
prawie sercem y wiara dotyka. Jesli tu tylko
o pámiatke Boga idzie : bylby wielkim prostá-
kiem / by miał ná co inného pámietać / oprócz te-
go co vsty własnemi wysławia / y co pálcy wz-
górze pokazuie. Słowa wiecéy v przysięgi niż
co inného do pána Boga wioda. Acz w każdéy
przysiędze / ale w niektórych osobliwie / tak iz pra-
wie do serca przeniká : a nie wiem by co bylo z
drogi : kiedyby każda przysięge takimi słowy za-
mykano / iako to w téy przysiędze przelożonych /
która iest zwierzchu mianowana / sa takowé slo-

wa / ktorými

wa / ktorými sye ieden przeklina / iesliby thego / co
slubnie nie zachował. Extendatur super me hor-
ribile iudicium domini nostri Iesu Christi, & sim
particeps lude, inuadat me lapra Gesi, & tremor
Caim, & gladius sit super me. To iest / ieslim tego
winien : albo iesli sye thak nie zachowam / iako
przysięgam : niechay sye nádemna wykona strá-
śliwoy Sad pána nášego Jezu Krystá : niechay
bede wcześnikiem Judašowym : niechay mie o-
garnie boiaźni a dżenie Kaimowé : niechay mie
zarázi thrad Gezy / a niechay bedzie nádemna
miecz albo Sad swietłi / ktorý ná fátelne Se-
dzie iest postawiony. etcet. ¶ Tu każdy przy-
sięgający / nie wiem ná coby inného pámiethać
miał / iedno ná pána Boga / za tymi albo tym po-
dobnymi słowy : choćby palców nie podniósł /
choć ná krzyż nie położył / choć nie w reku nie-
trzymał / ani żadney ceremonii nie używał.

Słowa tedy w każdéy przysiędze wiecéy niż co
inného wiąża / y do pána Boga wioda. Prze-
to Bóg kiedy ludowi swojemu przysięgać ka-
zał / nie wspominał palców / ale Imię swoje mó-
wić : Bóg sye pána Boga twého / a przysięgay
przez Imię iego. * A Król Dawid kiedy przy-
sięgał Bersabie / iz nie inny iedno iey Syn Sa-
lomon po niém królować miał : nie używał do

h

słów za

Obyczay od
Boga rosta-
jący.

* Deuter: 6.
10. Esaie
56 Qui iura-
uerit, iurabit
per Deum ve-
rum.

15, Regum 1.

Genet 21.

Hebr 6.

I Przyśięgą
wszystkim spo-
tóm / kóniec
czyni.

słów żadney Ceremoniēy / tylko thy słowa mó-
wił: Oświadcza[m] sye żywym Pánem / kthóry
mie s trudności wybrał: iż / iakóm przysięgał
przez Páná Boga Izraelskiego / iż Syn twóy
Salomón / po mnie królować będzie / tak wczyna-
nie. A tho tylko oświadczenie pismo Przyśięga
nazywa / mówiac: Przysięgał Król Dawid tymi
słowy: Oświadcza[m] sye żywym Pánem. A
sam Bóg / kiedy Abrahamowi przysięgał / a nie-
było przez co by Przysięge wczynić miał: przy-
sięgał sam przez sye: opowiadając mu za pierwsze
iż iego plemię rozmnożyć miał. A święty Pa-
wel pisząc o przysięgach ludzkich / powiedział tak:
homines per maiorem se iurant. To iest / Lu-
dzie przysięgają nie przez co innego / nie na co in-
nego / iedno przez tego / kthóry iest wietszym / tho
iest przez Imię Boże. A tak przez taką przysięge
wszystkim sporóm / bywa kóniec / ku potwierdze-
niu prawdy. Baczże iż sye tym nie nie wymnie
prawey przysiędze / choć ktho nie podniesie / albo
nie położy dwu palców. Na przyzywaniu Imie-
nia Bożego / na słowach to należy. Czego też nie
opuścił wczony w Prawie Żązyus dołożyć / mó-
wić: Iuramentum nulla alia re constat, q̄ vi Di-
uini numinis. Co gdy tak iest / nie maś sye na
przeciw bliźniemu twemu o co zruśać / gdy do

swoiēy

swoiēy przysięgi ktrykolwiek sposób / choć pod-
niesienia / choć położenia dwu palców sobie we-
źmie: y choćby też ani podnieść ani położyć ch-
ciał / tylko słowy przysięgał przed Sadem przez
Imię Boga wiecznie żywiącego / przy obliczno-
ści wiele ludzi / inż to iest dostateczna przysięga.
A kthoby Ceremoniēy używać chciał / thedy nie
innēy w piśmie Bożym wiecēy czytamy o onych
Oycach Świętych / o Anyelach Bożych / iako po-
dniesienie rąk. Tak Abram przysięgał / kiedy
mu Król Sodómski pozwalał wszystkie mająt-
ność pobrać / aby mu tylko ludzi wrócił: **Leuo**
manum meā ad Deum excelsum, Do
minum coeli et terre. ne quicq̄ accipiam ex
omnibus que tua sunt. A w Dániela Proroka o
Anyele pismo powiada: **Sublatis in coe-**
lum dextra et sinistra manu, iuravit
per Deum uiuentem. Then obyczay pod-
niesienia ręki przysiędze / y z strony modlitwy ku
Bogu / iest bärzo przystoyny. Bo kiedy sye Bogu
modlimy / ten pospolicie obyczay chowamy / iż re-
ce wzgórze wznosimy. A przysięga też nie in-
nego nie iest / iedno iako modlitwa ku Bogu / w-
zywanie Imienia Bożego ku potwierdzeniu pra-

h ij

wdy. 213

I Na sym-
prawa przy-
sięga należy

Genet 14.

Danil 2.

I Przyśięgę
co iest.

Ceremonie
dla kthoręy
przyczyny by
waga.

wody. Ależ ia thu przy thym innych Ceremoniy
słusnych w Prawie opisanych/ kthorę sye v przy-
siąg zachowania/ nie ganie. Bo oto widzimy/ iż
ie oni Dycowie Swieci/ Aniołowie Boży za-
chowowali: nie prze co innego / iedno iżby ona
Ceremonia / rzecz ozdobiensza / poważniejsza/
w wietšej wczciwości była. Przeto też y oni
kthorzy przysiąg przysłuchają / nieciakie Ceremo-
nie przy tym czynią. Czapti zeymuia/oczy wzgó-
re podnośa/ wzdychają/ powstawiają/ thak iako-
by na kolana swoje przed Obliczym Bożym v.
pasc mieli. Za też tho przyczyna y inne Cere-
monie bywają. Kiedy sye Bogu modlimy / rece
wzgórze wznosimy: kiedy komu słowy co obiec-
ujemy / rece sobie na znak pewniejszej wiary po-
dawamy. Nie ganie (mówie) y innych Cere-
moniy y wstaw w tę mierze Przełożonych/ ktho-
re są v Przysiąg opisane: tylko pokazywać odmi-
ne opisanych obyczajów / kthora przysięgi nie g-
walci: Pokazywać/ iż po tym który przysięga/ ta-
kiej przysięgi trzeba/ iaka v niego iest ważna:
Pokazywać też na czym prawa przysięga należy:
A na koniec pokazywać otho ważny obyczay albo
Ceremonia przysięgania Dyców naszych/ y An-
yolów Bożych. Tego wpon nie chwale / iż
dingi tak sye bärzo przeciw bratu swojemu zają-

trzy/iz

477

trzy / iż gdy go widzi a on dwu palców na krzyż
nie chce położyć/ a podnieść tylko chce: przysięgi
iego nie ma/ za prawa przysięge/ y radby aby go
zarazem ziemia pożarła. Jakoby y przy onych
słowach/ na końcu Przysięgi (Tak mi Boże po-
magay) kiedy nie przyczyni: A wszyscy Swieci:
wnet gniew zapalczywy. Kthory iest ze złego
wrozumienia / mniemając aby przysięga na
położeniu dwu palców zależała: albo / iakoby
Bóg kthory iest Wszechmocnym Panem/ a przez
Imie swoje tylko przysięgając kazał/ sam niemógł
spomoc bez innych pomocników. Habet zelū sed
non secundum scientiam, & non secundū charita-
tem ambulat. A ono w Przysiedze/ nawieczey
trzeba baczyc y przypominac sobie essentialia non
accessoria, interiora nō exteriora, rzeczy główne/
wnetrzne/ nie zwiierzchne/ Imie Boże/ prawde/
szczyrość/ dobry rozsadek/ sprawiedliwość: aby
przysięganiem nie było zdrady / oszukiwania / iako
Dawid Prorok mówi: Qui iurat proximo & non
decipit. Gdzie stych kthoręy nie dostawało/ tham
zła przysięga: nie tam gdzieby kto dwu palców
nie położył/ albo nie podniósł. Wietśa iest Du-
śa/ kthora położyć musi ktho śaleśnie przysięga/
a przysięga swoją bliźniego oszukiwa: iako ten-
że Dawid mówi: Ten ktho przysięga/ a osuka-

Exo: 23.
Iosue 23.
Ieremie 5.

h iij

wa/ w

wa/w Przybytku Bożym nie będzie mieszkał / y
na Górze Świetej nie będzie odpoczywał. Na
co sye nawieczey v przysięgi oglądać trzebá.

Napisano Specu:Saxon:Lib:ij,

Art:xi.xxxiiij.

Testamenty.

Wprawie Náydeburstym y
Sáskim / bázro mało o
Testamentciéch pisano.
Abowiém ónych ludzi w
Sáskiéy ziemi/ ten był zá-
wzdy vmysl: aby máietn-
nosć každého ná Dziedzice
iego/ nie tháť z odkázowá-
nia Testamentného/iáko z Spadku bliskosci/ná
Osoby które sye bližšé náydowály / przychodžila.
Dla tego Głozá Iure Municipa: Artic: 65. káze
sye w tym Praw Césárskich dokládać.

TESTAMENT, to słowo łacínskie / v-
czeni w Prawie tháť opisúia: Jest dobro-
wolné / á słusné postanowienie albo oświadcze-

nie/ woléy

nie/ woléy nášéy/ o thym co chcemy / aby po ná-
šéy śmierci wypełnióno bylo. Athóre opisá-
nie z samého łacínskiego słowa sye podawa/ któ-
ré sye nie ináčéy wykláda / iedno Oświadcze-
nie woléy/ albo myśli nášéy. Testamentum, á
testatione mentis dictum.

W Tym opisaniu słowo (Dobrowolnie)
vczy / iż Testamentá z przymuszenia v-
czynióné nie nie wáza: tháť iáko y Zápišy z przy-
muszenia vczynióné / nie są żadney wážnošci.
Słowo (Słusnie) vczy / aby wola náša ná
Testamentcie/ okolo nášéy máietnošci / nie bylá
przeciw Prawu pospolitemu / przeciw Wielkie-
rzóm / dobrym obyczaióm / przeciw pobožnošci/
y wšelkiéy vcziwošci. Bo táka wola nie be-
dzie wypełnióná. Słowo (po śmierci) vczy/
iž żaden przed śmierciá tego / który Testamenth
vczynil/ nie moze sobie Prawá Testamentného/
tho iest odkázania / albo Opieki/ y innych Praw
przywlášczáć. Abowiém Świety Páwel po-
wiáda: Testamenth nie iest wáżny / áž przez ś-
mierć Testamentníka będzie potwierdžony.
Przetho Testamentník póki żywie / póty Testá-
menth swój moze odmienić / kiedy chce / chochy
théž od Pána byl potwierdžony / y vmówa zá-

glá / aby

Testamen-
tu opisanie y
náuki s tego
opisania.

sta/aby nie był odmieniony. By thez dobrze y
panstwa sobie w pierwszym nie zachował. Nie
moze sobie żaden drogi zamknąć / aby sye mu nie
miało godzić/nad pierwszy Testament/ innego
uczynić. Ambulatoria est enim hominis voluntas
vsq; ad mortem.

Testamenty
Wolenny.

Testamenty
domowy.

Prawa po
spolite o Te
stamentach
ialo maia
być czynione

Testament gdyby ktho miał czynić / bedac
na Wóynie / w niebezpieczności zdrowia
swoiego/bedzie ważny iako go kolwiek wedle mo
żności swej uczyni: choc golemi słowy/ okrom
Ceremoniy Prawnych / oznaymi wolę swoię/
choc iakokolwiek wypisze / coby mógł wyczytać:
by iedno dwiema świadkami był dowiedziony.
Ale iesliby ktho domá chciał czynić Testament:
thaki chceli aby był ważny / musi czynić wedle
Prawa pospolitego. Prawo pospolite tak v
czy czynić Testament: Kiedy kto chce dobra swo
ie odkazować / potrzeba iest aby to czynił za do
brego, zdrowia. Aby był pisany przy obliczności
siedmi świadków: ktoriem by wolę swoię o
świadczył/ y ktoriem by pouczył. Takie po
stawienie bedzie miało moc, a świadkowie o
woley iego beda świadczyć pod Pieczęcią/było
li by potrzeba przed Sadem/ albo ktorym Prze
dem. Iure Munic:Art:65.in Glosa,in fine.

Świadkami

Swiadkami Testamentnemi / ty Osoby nie
moga być/ które innych świadectwo wedle
Prawa wydawać nie moga / iako są opisyany w
Porządku fol: 81.

Rakowanie w uczynieniu Testamen
tów/inny obyczay zachowuia. Abowiem
iesli ma być Testament ważny: thedy potrzeba
aby był uczyniony przed Sadem gaynym / albo
Przedem Radzieckim Iure Municipali Artic:65.
glosa margina. y innych wiele miast/ a pospolicie
wszedy ten porządek okolo Testamentów zach
wuia: przed świadkami go nie czynia. A dobrze
y bezpieczniey przed Przedem niż Świadkami.
Bo Prząd co sye kolwiek przed nim dzieie zwykt
do swoich Ksiąg za razem zapisować / albo w
Krzynce swoiey testament (iesli zamknięty be
dzie podany) do śmierci testamentnika zach
wać. A tak chocby iedni z Przedu pomarli:
y drugich ktorzy beda na zmarłych miejscu / te
stamentu dōydzie. Czego od świadków iesliby
pomarli / ani od żadnego na ich miejscu mieć nie
moze.

Testamentu ty Osoby czynić nie
moga.

i

Testament

Masculus.

Fœmina.

Clerici.

Ad mortem
damnati.Filius alieno
iuri subiectus.

Testamentu thy Osoby czynić nie mogą:
Naprzód Mężczyzna / który ięscze nie ma
Czternasćcie lath.

Biała głowa / która nie doszła Dwunasćcie lath.
Zakonnik / abowiem then nie ma nic własnego/
gdyż sam siebie y swoje dobra wśystkie Bogu
oddal. Wszakże Kapłani inni / których ś-
wierskimi zową / z dóbr swoich własnych / kthó-
rych z Dziedzictwa albo rzemiosła albo z nauki
nabyli / wedle wolej swęj / mogą komu chcą od-
dać. Ale z dóbr kościelnych żadnego Testamentu
czynić niemoga / gdyż to nie ich jest własność:
ale używanie. A tylko na żywności a odzieniu
winni przestąć. A coby nad zwys było / tho ubo-
gim ma być rozdano. Co Kościelnego jest / tego
kościół jest potomkiem. Wszakże miernego od-
dania / Prawo im dozwała / z ruchomych dóbr /
krewnym y nie krewnym / obcym / slugom wzgle-
dem służby albo ialmużny.

A śmierć skazani / przez skuteczną Senten-
cyę / dla iakiego kolwiek złoczynstwa. Bo
kto traci gardło dla złych uczynków / traci y ro-
sprawienie o majątności swojej.

Syn który jest pod mocą Oycowską / choć-
by też y Ociec pozwoił. Wszakże z wła-

snych dóbr

snych dóbr: własna praca albo za dozwoleciem
Oycy / albo Pana swęgo nabytych / albo na kthó-
rę sye na Wojnie zdobył / kthóre zową łacinnicy
Castrense peculium. Bo tho zupełnym Pra-
wem jest iego dziedzictwo. stych testament mo-
że czynić.

Ten kthóry jest dan w zakład / pod zwierz-
chność czyis / iakoby w więzieniu / dla wy-
pełnienia / iakiey rzeczy : iż / iesliby on kthóry go
dal / nie wypełnił tego na co sye podiał / aby ten
koma jest w zakład dany / nad iego zdrowiem
móc miał. Zową takięgo Łacinnicy OBSESS.
A po Wolli może nazwać / Zakładnik albo wie-
zien / nie przypaścielowi w zastawę dany. Taki theż
(Prawo powiada) Testamentu czynić nie może.

Minotrawca / który w wydatku ani mia-
ry ani konicanie ma : kthóremu rzadzenie
własnych dóbr / od Wziedn z rąk jest odieré : te-
stamentu nie może czynić / przeto iż nad mająt-
nością swoją mocy żadney nie ma.

Je pełnego rozumu człowiek. Wszakże
gdy go furja opuścza / może czynić Testa-
ment. By go iedno w ten czas poczał y dokónal /
kiedy go furja opuści. Bo iesliby go zaś nade-

i ij glo poki

Obles.

Prodigus.

Mete captus.

Choćby pości nie dokonał testamentu, nie będzie ważny. Musi iij z nowu czynić / kiedy go potym opuści.

Mutus.

Niemy: Bo mówić nie umie / a do Testamentu mowy trzeba. Niemcy sye tu rozumie / który nic wymówić nie może / nie ten który nie rychło mówi.

Surdus.

Gluchy / iij nie słyszy a nie wie iako swoje rzeczy rozprawić ma. Gluchego też rozumieć trzeba / tego który nic wysłyszeć nie może / nie tego który nie rychło słyszy. Wszakże iij częstokroć nauczeni ludzie przez rozmaite przypadki / słuch y mowę traca: gluchy y niemy niekiedy mogą czynić testament. Jesli z przygodą jest gluchy / albo niemy / a pisać umie / swoia ręką testament napíše. A iesli chce aby mu inny pisał / ma tho v pana sobie pismem swęj ręką vprosić / aby było ważno. A pan mu thego ma pozwolić y potym testament iego potwierdzić. Ale iesli s przyrodzenia jest gluchy y niemy pospolu / nie może czynić testamentu. A iesliby kto po uczynionym testamencie / wpadł w chorobę iaka / albo sye iaka przygoda stała / za ktorą mowę y słuch stracił / przedsie Testament jest ważny.

Który wy-

Ktory wykroczył przeciw Maieństwu Arloerostiemu. Bo taki y gardło y mądrość utracił.

M Aieństwem ledens.

Niewidomy na obiedwie oce. Bo taki latwie może być oszukany przez sprawy a znaki których nie widzi. Wszakże za pewnymi postępkami / przez któreby sye zabieżyło / aby żadne oszukanie nie było: iako / gdyby miał swego przyjaciela / któremu by duffał / aby od niego powiedział / albo napisał / albo co innego: taki testament od niewidomego będzie ważny.

Coccus.

Testamenty s ktorých przyczyn bywają.

Testamenty dla tych przyczyn bywają. Naprzód / aby między przyjacieli / nieprzyjaźni / poswarci / różnice nie były o mądrość / która po zmarłym zostanie. Potym dla vbożich / na rozmaitych miejscach / lub w szpitalach / lub w Klastorzech / w szkołach będących: aby ich za rozkazaniem Bożym / then co testament czyni / nie zapominał. Bywają też dla dzieci / z strony przyrodzonego powinowactwa / dla przyjaciół z strony krewności. Zonamy innym

i iij powinno

powinowatym dla okazania przyjaźni. Na ostatek dla slug/ aby testamentnik w tym wbystkim oznaymił wolę swoię.

Mianowanie Dzieci na Testamentcie.

Dzecie/który czyni Testament/á ma dzieci rozmaite / iedny ieszcze pod swą mocą/ drugie już odprawione : winien wbystki na Testamentcie mianować : iesli którejdziedziemi czyni/ albo też wydziedzicza: iesli którym co osobliwie naznaczył / albo niektórej odprawił. A tego też którejby sye po śmierci tego narodzić miał (którego Posthumus zoma) nie ma opuścić. A to dla tego winien wbystki mianować / by między niemi/ około tego majątności rosterki nie były:aby też testament w swojej mocy słusnie wedle Prawa trwał. Bo iesliby którego syna zamilczal/ zle uczyni testament : y może mówić przeciw takiemu Testamentowi do piąci lath/ ten któryby sye czuł krzywdę mieć. Posthumus wedle Prawa / po Dycu także dziedziczy iako y drugie dzieci / które sye przed Dycowstą śmiercią rodziły. A ma to przed infymizacją nie może być wydziedziczony. Bo ón który sye

Posthumus
preroga
sua

ieszcze

ieszcze nie narodził / nie mógł sye nie takiego dopuścić / przeczby go Ociec miał wydziedziczyć. Spec:Saxon:Lib:1.Artic:33. Drugie dzieci Ociec wydziedziczyć może / polozymy na Testamentcie słusną przyczynę/ dla której to czyni/ iako sa w Prawie opisane/ á w tych Przydatkach po Polsku polozone. Fol: 14.

Wydziedziczenie na Testamentcie którym sposobem być ma.

Wydziedziczenie tak bywa. Ten co czyni Testament / iesli ma Syna iednego/ może go tu wydziedziczeniu / własnym imieniem nie mianować chceli / tylko Synem. Iesli ich ma więcej/ musi mianować tego którego wydziedzicza: y to wydziedziczenie znaczną słowem/ y znaczną przyczyną opisać. Bo gdzieby przyczyna wydziedziczenia / opisana nie była/ nie nie będzie wydziedziczenie ważyle. A ten którejby był bez przyczyny wydziedziczony/ może przeciw takiemu Testamentowi iako nieporządnie/ nie wedle Prawa uczynionemu / mówić/ do piąci lat. Wydziedziczenie tedy tak ma być opisano : Jz ja Syna tego A. złego od majątności moiej/ od Części spadku Dziedzictwa/

która by

którabym nan po mojej śmierci przypisać miała/
wydziedziczam / tymto niniejszym mojego Te-
stamentu postanowieniem: a tho dla tego lotro-
stwa / złych uczynków / których sye dopuścił za-
pomniany Boga / rodziców / y wszelkiej wzcio-
wości. Przeto nie jest godzien abym go za syna
swojego miał poczytać / y do Dziedzictwa mo-
jego z drugimi przypuszcząć / z przyczyn których sa
w Prawie opisane / s których sye on iedney y dru-
giey etcet: dopuścił. ¶ Połączenie tak może być
pisano. Filium meum N. scelestum & iniquum,
ab omni hæreditatis portione & successiõe pater-
na excludo, & prorsum exclusum & alienatũ atq;
exhæredatum esse volo, ac præsentí ordinatione
exhæredo: qui propter sua malefacta & latrocini-
a, quę imemor honestatis sue cõmisit, idignus est,
ut p filio meo reputari debeat. Proinde ad succes-
sionem tam paternam q̃ maternam admittendus,
nulla ratione est, ex causis i lre nostro descriptis.
¶ Takie wydziedziczenie takiemu synowi jest
wiecznie sromotne. Przeto Synowie y Córki
wważając v siebie takowe sromotne wydziedzic-
zenia / mają sye tak sprawować / aby sye nie ta-
kiego przeciw Rodzicom swoim nie dopuszczali/
dla czego by ich mieli wydziedziczyć. Aby dla
takiego wydziedziczenia wieczney zelżywości /

na sobie

¶ Wydziedzic-
zenie / Dzie-
ciom jest sro-
motne.

na sobie / y potym na potomstwie swoim nie no-
sili. Mają rodziców nie gniewać / y owsem mi-
łować / vsługować ze wszystka chucią. Gdyż też
za tym osobliwé sa przydane Obietnice od Boga
który mówi: Czci Oycę y Matkę / aby tobie do-
bze było / abys długo był żyw na ziemi. A iesli
za takim ku rodzicom zachowaniem idzie dobre
mienie / błogosławienstwo y długi żywot na zie-
mi: Pewnie za złym zachowaniem idzie na wse-
stróny złe mienie / przeklectwo y krótki żywot na
świecie y wieczna hanba. A krewni oto Prawa/
takiego wydziedziczając dopuszczają. Mają sye tedy
Synowie warować przyczyn wydziedziczenia.
Oycowie też y Matki nie mają dzieciom swo-
im do złych spraw przyczyny dawać / prze których
by ie mieli wydziedzicząć / y tak haniebnie sro-
motić. Ale owsem w karności nie pobudzając
ich ku gniewu wychowywać / iako Pismo uczy/
Ephes. 6.

Testament s których przyczyn nie nie waży.

¶ Testament uczyniony rwie sye y wniwecz
obraca / s tych przyczyn: Naprzód / iesli w-
tóry Testamenth jest Wzrednie y dostatecznie u-
czyniony:

czyniony: pierwszy nie jest ważny / choćby sobie państwa w pierwszym nie zachował. Bo to zachowanie państwa / które sobie na Testamentciech czynią / nie jest wedle Prawa. Żaden sobie przez to / do innego testamentu reki / nie zawiera / wolno mu zawsze odmienić wola swoje. Ambulatoria est hominis voluntas vsq; ad mortem.

¶ Druga: Jeśli sye Testamentnikowi po testamentcie Syn albo Wnuk urodził / którego na testamentcie nie mianował. **¶** Trzecia: jeśli która Osoba czyniła testament s tych / których testamentu czynić nie mogą / iako są wyżsżej opisane.

Dziedzic aby po zmarłym dziedzictwo ku swoim rekam otrzymał / którymby bez Opiekuna władał: trzeba / aby mu minely Czternaście lat. Bo jeśli będzie młodszy / nie może być bez Opiekuna. Trzeba też aby był taki / żeby mu co na rozumie nie odchodziło / vt sit compos mentis. Bo takim pospolicie do majątności Kuratory dawają. Nad to / aby perwne wiedział o śmierci tego po którym chce być Dziedzicem. Aby też o Testamentcie pierwey wiedział / którym sposobem jest Dziedzicem ustanowiony. Albo jeśli mu pod niejakim oblikiem co odkazano.

Których

Których dóbr Testamentem nie może oddać / które może.

Które rzeczy na Testamentcie mogą być oddane / które nie. Prawo Maydeburgskie tak uczy / Iure Municipali Arti: 65. Speculo Saxonum Libro 1, Articulo 52. Żaden Mężczyzna ani Biała głowa w chorobie / z dóbr swoich nie mogą nikomu więcej dać nad trzy Szelagi: okrom przyzwolenia Dziedziców swoich. Biała głowa też nie może nikomu nie dać / okrom przyzwolenia Opiekuna: nie może nikomu obiecywać ani darować. Żona Mężowi / stojącego Imienia ani Gierady / nie może darować ani w chorobie / ani za czasu dobrego zdrowia. Abowiem Dziedzicy nie powinni by tego cierpieć / na których takie dobra wedle Prawa przypadają. Mogą ich prawem dochodzić / dla tego / iż Testamentnik tho od nich oddalił / czego oddać nie mógł. Także y Hergewetu / Testamentem od bliższych oddać nie może.

W Tercie co napisano / że w chorobie nie może nic dać. etcet. Stad sye podawa: iż za

kij czasu do

czasu dobrego zdrowia d. biego rozumu / każdy to co jest iego może komu chce darować / y oddać: iakoż tamże w Glosie to mianowicie położono: Vnusquisq; id quod suū est, alienare poterit, dū id fiat tēpore perfecte sanitatis, pfecteq; discretiōis.

Etemu w chorobie nie może oddać Spadku od swoich rodziców. Przyczyny tego są położone in Gilosa Specu: Saxon: Lib: I, Articulo 52. Pierwsza: iż sam tych rzeczy używać już nie może a tak nie iego są. A żaden thego co nie jest iego nie może nikomu darować. Przeto iesliby to darował czego już sam używać nie może y co nie jest iego: dar on nie będzie ważyl.

Dруга: iż też to nie przystoi aby kto miał swoje wbożyć a obce bogacie: jest to przeciw przyrodzonej miłości.

Nieseki człowiek / stojący Imię / które nie z Spadku iakięgo / nie po czyjej śmierci nań przypało / może oddać / iesli ma tak wielę zdrowia iżby bez pomocy tak długo w Sadu stać mógł ażby sye dar skonczył. **R**uchome wšystki / króm przyzwolenia dziedziców / może darować. **O** tym patrzmało serżey w Keye: strze Porządkowym in litera L przy słowie Imię. iakię sye godzi dobra oddać / iakię nie go-

dzi wedle

dzi wedle pisanego Prawa y w Artykulech Sol: p.

Krakowianie o Testamentach / ten swoy ma Wielkierz.

Stateczne wolę albo Testamenty / lubo beda iawnie przed Urzędem Radzieckim / albo przed Prawem uczynione / lubo do Prawa albo do Urzędu Radzieckiego zamknięte / za dobrego zdrowia albo też w chorobie położone / za Pieczęcia tych którzy Testament czynić będą tak iżże oni iawnie w tych Testamentach sprawa o stateczna wola ich być położona: y beda żedac / że by wedle tego iako oni zamknęli w swym Testamencie / tak by wšystko po ich śmierci miało być sprawione. To na wieczne czasy ma być mocno. Gdyby iedno nie w nich nie było położono / coby było przeciw Prawu y wielkierzom: niesekier. etcet.

Takowych Testamentach / lub iawnych / lub zamkniętych / coby kolwiek majążenie albożona meżowi / albo komu obcemu / na Imię mu ruchomym dali / darowali / zapisałi / na iat. mużne oddali / dług iaki wyznali / Opiekalnictwa swęj wolej wybrali / y inne rzeczy sprawili / to ma być mocno. Ani przez żadnego dziedzica / bliskiego / przyjaciela / albo cudzego / nie ma być od-

f iij

mienio:

mieniono albo nagabano.

To też ostrzegając: Jesli by w takowych testamentach / iawnych albo zamkniętych / kthóra część / iedna albo więcej były należone / kthóreby były przeciw Prawu a Wielkierzowi Niesckiemu. Tedy dla tego wszystkie testamenty nie ma być odzucane / iedno ta część / kthoraby była przeciw Prawu a Wielkierzowi Niesckiemu / ma być odzucana / a inne rzeczy podług Testamentu mają być przy mocy zostawione. A wszakoż Dziedziny y Imienia stojące na niemożnej pościeli / nie mają być od bliskich oddalone. Albowiem by to było naprzeciw Prawu pospolitemu. Ale iumny niektóre pieniężne / na takowym Imieniu dziedzinnym w Testamentach wedle wolei tego co testament działa / mogą być zapisane y oddane.

Tasza teze Powietrza morowego / Jesli który z Nieszczanów mąż / albo niewiasta / Wziedu Radzieckiego / albo Sadu / nie mogli by mieć / przed kthórym Testament y wola swoje mogliby przepowiedzieć : wziawszy dwu albo trzech z starszych Cechowych : Albo zaśie dwu z sąsiadów / ludzi wiary godnych / przed kthóremi swoje wola ma przepowiedzieć. A oni potym

przed Wziedu

przed Wziedem Radzieckim albo Sadem / iego wola pod ich przysięgami zeznawać beda. A tak ten Testament przy mocy ma być wpisany. Jesli nie będzie przeciw Prawu / y Wielkierzowi uczyniony.

Jesli by ktokolwie swowolnie przez sye albo przez kogo innego / ktorymkolwie obyczajem to złamać / albo takowym rzeczam sye przeciwieć chciał : ten iako przeciwny a skażca pospolitego Prawa ma być karany. Poty Wielk. Krakow.

Poty Wielk. Kierz Krakow wianów.

Odkazywanie Testamentne / kthórym Osobom nie może być.

Odkazywanie Testamentne / może być tym wszystkim Osobom / które odkazywać na rzecz słusznie przyiac mogą. A może odkazywać ludziom rozmaitym / wolnym nie wolnym / lathą mającym y niemającym / wbożym / bogatym / zdrowym / chorym / duchownym / świeckim. A nie tylko ludziom / ale też na pożytek miejsc rozmaitych potrzebnych / iako są Szpitale / Kościoły / Kollegia wprzywileiowane / Szkoły / y inne miejsca ku chwale Bożej / ku pobożności / ku ćwiczeniu / Rzeczypospolitej pożytecznemu założone. Wszakże w Prawie są opi-

sane o-

sané Dłoby / którym na Testamentie odrazować nie może. Jako żydem / odszczepieńcom / slugóm którzy sye cudzolośtwá z żoną pana swoięgo dopuszczają : dziecióm z porubstwa / z cudzolośtwá narodzoným. Abowiem takich Prawa nie tylko od Spadku Wczystęgo oddalają / ale y żywności zabraniają.

Testament / iáko ryczo ma być execuowan.

Kiedy Testament ma być przez Execu-
tory / do Roku wypelniony : wyjawsy
by iáka słusna przyczyna na przekazie
była. Jesliby Dziedzic był opiekunem / a ná-
pominiony przez Wzad Testamentu nie pelnił :
taki spadek traci. A iesli iest Legatarius, to iest
ten któremu testamentnik co oddał / Rzecz od-
daną traci. Jesli Obcy opiekunem iest / wszyst-
ki škody / któreby z tego niedbalosci albo odwołó-
ki wrosły / winien nagrodzić. A iesli opiekuno-
wie odkazane rzeczy samiby potrawili : wszystko
wedle oszacowania winni placić. A gdzieby
nie mieli skąd placić / tedy tak długo mają być
w więzieniu aż zaplaca. ¶ Przeto opiekuno-
wie mają tego pilnie strzedz aby wola tego któ-

ry testament

ry testament czynił / wedle opisania ięgo nie pel-
nili / a w thym szczyrość / wierność zachowali.
Bo tho czynić wszelkie Prawa / a przodkiem Bo-
skie rozkazy : y wczciwemu człowiekowi tho
przystoi / aby sye w tym ziscił / czego sye mu vbo-
gi człowiek idąc s tego świata / vspokoiając we
wszystkim symnieniu swoje / prawie iáko Oycu
swemu / zwierzył : y w opiece żone / dziatki mile /
maietność / długów placić / vbogich opatrze-
nie / podał. Przeto takiego Prawa nazywają też
Fidei commissarium, Porucznikiem wiernym : dla
tego / iż Legata, fidei eius committuntur, iż sye mu
testamentnik we wszystkim woleń swęj zwie-
rzył / mając o nim iáko o Oycu duszenie / iż ia wy-
pelni. Ale y w tym dzisieyszego wieku / nie wiem
by sye wiara w ludziach nie naruszyła / nie wiem
iesli to nie stad idzie / co często slychamy : iż then
co ma czynić Testament / nie tak sye na to oglą-
da / iáko swoje maietność rozprawić ma / iáko ná
tho kogo żenie / dziatkom swoim milym / vbo-
stwa swoięgo / opiekunem zostawić / kómu sye te-
go zwierzyć. Nie wiem iesli thá niewiará / za iá-
kim nieprzystoynym skutkiem nie chodzi. Podo-
bno sye musz náydować tácy / którzy oddane
Szpitalóm / vbogim iálmuzny y inne Legata
zle sąsują / albo ie sami ná swoy własny pozy-

l. tek obracają

Fidei comi-
sarius.

też obracaia. Co iesliby tak było / a to sye tym
wiecey sęczyło / tedy sye stać nic innego nie trze-
ba spodziwać / iedno tego / iż każdy będzie wolat
sam za swoięgo żywotha / vbogim wedle možno-
ści swoięgo dobrze czynić / y na swoy uczynek pa-
trzyć. A niż po śmierci odkazywać. Wedle nauki
Pisma świętego / kthore dobrze rezy : Operemur
bonum dum tempus habemus. Przystoi záprawde
iako w każdej uczynięy rzeczy / tak y w tym / aby
Opiekunowie Wiare swoje zachowali / aby w
tym naprzód Bogu / pothym bliźniemu swoiemu
winni nie zostali. A na koniec / aby oto tę leżko-
ści / albo kárności ktora Prawo pokazuje / na sobie
y na Potómstwie swoim nie odnosili.

Odkazywanie Testamentne może być pod Wina.

Testamentnik testamentem swoim mo-
że komu co nie z gola / ale y pod winą
oddac y poruczyć / dla tego / aby ku wy-
pełnieniu tym chutliwosy był : iż gdieby tego co
mu poruczono nie wypełnił / wine vstawił na
sobie odnosil. Jako / kiedy by kto tak co odka-
zał / iż ia themu oddawam Sto złotych we zło-
cie / aby Łaznie w tym szpitalu dla vbogich zbu-

dował. A

dował. A gdieby tego nie uczynił / aby też tę
summy nie brał. Pod takimi winami / y tym po-
dobnem / testamenty mogą być pisane.

Rzecz Testamentowa do którego Prawa należy.

Kzywanie / albo iako mówią / Akcy te-
stamentu / który będzie przed Krole-
m / albo przed Prawem ziemskim / Samko-
wym / Niesckim / Wieyskim / przed
Woytem / y Przysiężnikami / in summa / przed ktho-
rymkolwiek Urzędem świętym uczyniony. Do
Prawa Duchownego nie należy / żaden o takie
Testamenty przed Sadem Duchownym nie wi-
nien odpowiadać. Ale w tymże Prawie ma być
rozząddek przed którym sye testament stał.

Forma Testamentu.

Testament / każdy sobie wedle myśli swęy
formować może / tak ten który bywa przed
Urzędem iawnie / iako y zamknięty / który Urze-
dowi podawaia / by tylko w niem Prawu / Wiel-
kierzom y dobrym obyczajom przeciwnę nie
było. Wszakże testamentu kthory przed Urzędem

l ij

bywa /

bywa/cho iest nieiakié podobienstwo/ ktoré in-
nych testamentów kształtem być może.

S Tało sye przed zagaionym Sadem w Pia-
tek po S. Bartłomieiu/ Roku 1566. w
domu tego A. między domy A. A. leżącym.

Kzed tym Sadem/ Sławny A. Nieś-
czanin/ aczkolwiek chory na ciele/ ale zdro-
wy na umysle/ z dobrym rozmysłem/ s poradą
przyaciół swoich/ taki testament o około wszyst-
kiej majątności swojej uczynił/ y the ostatnia
wola swoje oznaymił. Naprzód/ uczciwéy A.
małżonce swej miley/ dla iey przeciw sobie v-
przymey Wiary y życzliwości/ vslugowania/
oddal Tysiąc złotych Wianá w monécie/ ktoré
iey na tym A. Imieniu A. vřkazal: albo theż go-
towe naznaczył. Nad to iey oddal wszystkie
Sprzet domowy/ kleynoty/ Cene/ y inny/ s któ-
réykolwiek materiyéy uczyniony: y kthému śa-
ty/ żadného sprzetu domowego nie wymuiac:
aby to ona trzymała/ wedle myśli swey/ nikómu
sye tego niesprawowała/ y Inwentarzá nie czy-
niła. I Item/ na budowanie Szpitalá A. te
summe A. oddal. Na Pogrzeb the A. Kre-
dytoróm/ Slugóm. etcet. A cobykolwiek nad
zwyś było/ iego dóbr/ ruchomych y nierucho-

mych/ za

mych/ żadnych nie wymuiac/ tych vřstawił y
własnymi vřsty namienil dziedzicmi Syny swo-
ie/ w rowny dział: ktorým téż y opiekę weřpóleř
poruczył/ rořkazuiać im/ aby te wola iego w tym
a w tym czasie po śmierci iego wypelnili. A w
tym wszystkim zachował sobie moc y państwo/
poři będzie żyw: na każdy czas kiedykolwiek be-
dzie chciał odmienić/ vřić/ przyczynić/ wniwécz
obrócić/ wedle vřpodobania swoięgo. Kthory te-
řtamenty iest potwierdzony: ileby sye w nim nic
nie zamýřalo Práwu pospolitému y Wielkierzo-
wi Nieřkiemu przeciwnęgo.

Zamkniętęgo Testamentu/ thá sum-
má być może.

W Imie pána Boga Wřechmogacęgo/ Amen.

S Bawiciel náš pan Jezus Křystus pra-
wdziwy Syn Boży/ raczy nas vřpómi-
nác: poniewař nie wiemy godziny ś-
mierci nášey: abyřmy czuli/ na każdy czas/ mo-
dlac sye Bogu/ iżebyřmy mogli z lepřym sumnie-
nim řtanać przed Sadem Bożym. řa tym ná-
pominaniem: Ja A. Aczkolwiek chory na ciele/
ale zdrowy na umysle/ albo theż dobrze zdrowy/ z

l iij dobrym

dobrym rozmyslem y z porada przyaciol swoich/
o maiethności moiey ruchomey y nieruchomey/
ktorey mi pan Bóg z laski swey raczył vzyćc/
chcąc postanowienie uczynić/ then ninieyszy Te-
stament mój spisuie/ iako niżej porządkiem idzie.
¶ Naprzód zeznawam / y przez then ninieyszy
Testament Bogu Stworzycielowi moiemu/ y
wysstkiey Kzeszy niebieskiey / y kożdemu Krze-
scianstwu człowiekowi oświadczam / tu y na
Sadzie Bożym : iż ia w prawdziwéy swietéy/
powszedney Wierze krześcianskiey / ktora Kry-
stus PAN zbawiciel nasz postanowić raczył/
vmrzec chce. Dufie moje grzeszq w rece Miło-
sierdzia Bożego powczam/ mając zupełną a nie-
omylną wiarę w iego Oycowstwu Miłosier-
dziu y w zasłudze meki Syna Bożego/ iż nie be-
dzie w Sad zemna wchodził / ale mnie w laske
swoie / do wieczney chwały przyymie. Cyato
moie tu pogrzebowi przy thym N.kościel/ oby-
czajem Krześcianskim / aby do tąd w ziemi od-
poczywało/ aż Bóg z Anyoly swoiemi w Maie-
stacie y Wszechmocności swoiey przyydzie.
¶ Item/ Małżonce moiey/ Vbogim do tego Sz-
pitala/ Glugóm/ to odkazuie. etcet. etcet.
Executory albo Opiekuny thego Testamentu
moiego / mianuie y postanawiam tych A. A.

mając to

480
mając tho o nich vffanie dobre / iż oni the wola
moie ostateczną wypelnia. A osobliwie / iż o
działkach moich praca beda mieć / aby byly wy-
chowany w boiaźni Bożey / y w cwiczeniu do-
brym.

¶ Tu na końcu/ Pánstwo sobie może chceli tak/
że zachować/ iako y przy Testamencie iawnym.

¶ Okolo mianowania y naznaczenia Execu-
torow na Testamenciech / iest wielki nieporzą-
dek w tym/ iż ich wiele w tych imionach Tutor/
Executor/ żadney różności nie mają/ y dla thego
na Testamenciech nie bacznie kładą Executora
za Tutora / albo Tutora za Executora : albo o-
boie wspolek. Przeto Testamentnik / kiedy ma
mianować Sprawce woleý swéy na Testamen-
cie. Jesli ma dzieci malé nie letnie: tedy Spraw-
ce albo Pomoczniki swégo Testamentu / ma na-
zywać Executores & Tutores. Jesli dzieci nie
ma: thedy tylko Executores, to iest Sprawce a
kassarze Testamentu swoiégo . Bo gdzie dzieci
nie mają/ tam tylko iest Executoria : ab exequen/
do, vt exequatur voluntatem testatoris. A gdzie
są dzieci/ tam właśnie Tutoria.

Testamentu zamkniętého / iesli y kto

do Drze

do Wzgedu potożp/ óno potożenie/ tak
Pisarz zápisze.

FERia Secunda post Lucie Anno Domini 1566.
IVdicium Bannitum.

COram hoc ludicio, personaliter comparēs famatus N. sanus mente & corpore, cupiens remouere omnes controuersias, & dissensiones, si quę post decessum suum ex hac vita, inter suos hāredes, de bonis per eum relinquendis: quauis ratione oboriiri possint: exhibuit eidem ludicio, testamētum suum clausum, sigilloq; suo obsignatū, volens vt iuxta illius tenorē, de rebus suis disponeretur. Atq; postulās illud vigore Priuilegiorū Ciuitati huic concessorum, aut luris ordine, cōfirmari. Quod quidē confirmatū est, hac lege, si & in quantum nihil intro cōtineatur, quod luri Maydeburgen, & Plebis scitis Ciuitatis huius repugnaret. Dans & cōcedēs hāredibus suis omnibus, & in aliquorum absētia præsētib. Aut his & his Executoribus vel Tutoribus N. N. plenam & sufficiētem potestatem ac autoritatē, vt post decessum suum ex hac vita, ad eorundem instantiam & petitionem, testamētum hoc possit aperiri, publicē legi, Actisq; ludiciarijs inscribi absq; quarumuis personarum contradīctiōe & impedimento. Dominium tamen sibi ipse

testator

testator, ac plenam facultatem reseruauit, in ijs omnibus quo aduixerit, testamentum hoc suum à ludicio rursus accipiendi, mutandi, cassandi, in toto vel in parte, aliudq; condendi, quando cunq; voluerit.

Tak inż Testament zámkniony / kiedy będzie do Wzgedu položony / y położenie zápisane : potym Pisarz ná wierzchu ónego Testamentu / tak nápiše.

Testamentum famati N. de cuius repositione, vide in Actis ludiciarijs vel Consularibus Cracouiē, feria secunda post S. Lucie Anno Domini 1566.

Testament w Aktá w pisany / iesliby testamentnik chciał odmienić / w niwecz obrócić. Albo položony zaś do siebie wziąć : óno odmienienie / albo położenie / tak Pisarz zápiše.

Wzed tym Sadem zágaionym / Stánaw / by oblicznie sławny N. Mieszczanin N. ná rozumie y ná cieie zdrowy / zeznał : iż Testament swój który w ten á w ten dzień uczynił / iáko w Księgách Miesckich opisano: odmienil / kassował / wniwecz obrócił y wmozyl we wszytkim / od malá do wiela : nie chcąc aby w namieyszey czastce miał być ważny. Albo Testament / który do Wzgedu w ten á w ten dzień po-

m

łożył za

ratorowie to iest Rzeczyciele od Pána beda dani / ná kthórych iuz pothym wierze wšystki spaw wy sieroty beda należec.

Prawa Cesarstie / o maietności sierot tak wielka praca każą mieć / iaka nalepszy gospodarz o rzeczach swoich ma. Przeto / y pieniadze sieroth po śmierci testamentnika / w Szesć miesiecy każą w plát dawać.

Opieki iako wielkie prace y niebespieczeństwa w sobie mają / pisać o tym nie trzeba. Wiele ich za doświadczeniem tho czuia. Nie dzy ktorými niebespieczeństwami / tá iest iedna cięśka a nieślusna. Gdy za temi Prawy / za kthóremi Opiekunowie / maietności sieroth rozmnażać / y pieniadze w plát dawać winni : z ónego rozmnażania / pożytki zawždy sye ná sieroty wściągac mają / a ná Opiekuny nie iedno škody / frásunki. Kto sye temu przypátrzy / kždého thy y inné niebespieczeństwa od opieki latwie odstrąsyc mogą. A przedsie iednak w Rzeczypospolitey / iest to potrzebna / abyśmy sieroth nie opuścili. A iż do Praw Cesarstich nie mamy sye wciekac iedno w tych przypadkach kthóreby w Prawie naszym nie byly opisane. Dla tego w tym

przypadk

przypadku / okolo pieniedzy sieroth / opuściny sye te srogosć Praw Cesarstich : lepiey sye sądzić ná Głosie Iure Munici: Artic: 26. kthóra o tym iasnie opiewa. Co acz w Łacinskim Exemplarzu Prawa Maydeburstkiego / nie wiedziac s kthórey przyczyny / iest opuścóno / wśakże sye w Niemieckich Exemplarzoch wedle słusznego wytládu nájdziemy tymi słowy : Bona pupillorum, neq; aliquid lucrare, neq; dāni quippiam sustinere possunt, propterea quod illa tutor, suo proprio & non pupilli periculo expēdit, quippe qui tenetur ab anno in annum, de pupilli bonis rationē reddere, & summam capitalem saluam conseruare, nisi fortē illa absq; eius culpa negligentiaq; perierit. de quo per iuramentū vnica manu se purgare cogitur, pupillis adultis & nemini alteri. &cet. tho iest : Dobrá sierot / ani zysku przynosic / ani škody iakiey cierpieć nie mogą: dla tego / iż ie Opiekun z swójá a nie z sierothy škoda wydawać albo frásować ma / kthóry z dobró sierocinych Rok od roku winien liczbe czynić / y główną summe zupełnie záchowac. Wyiawszy by óná summa z iakiey przygody a Bożego dopuszczenia bez iego winy a niedbałości zginelá. Co iesliby sye przydało / tedy opiekun sam winien sye oczyścić sierotóm dorosłym. A nikomu innemu. &cet. Nad to /

miedzy

Prace y niebespieczeństwa w opiece káž.

Cerafini.

Dobrá sierot / iako mają być opasowane.

Pieniadze sierot.

492

TVroria pu-
pili & vxor-
ris quo dif-
ferunt.

iest/ w której Opiekun z dóbr sieroth / nie sobie
przywłaszczac nie może. A takie opiekuny/ wła-
śnie zowa/ Tutores pupillorum, tutores minoren-
nium. Ale mąż/ choć sye opieká żóna / bierze
i ey majątność ruchómą Prawem własnym. Ta-
kie Opiekuny / iáko y Opátzyciele albo Pomcz-
niki / wśystkich starych ludzi / zowa y zwáchy
miano Curatores & Administratores. Napisano
Speculo Saxon: Libro j, Artículo 31. in Glosa.

Osoby od
opieki wol-
né.

Opieki thy Osoby sye wymówić mogą.
Jesli iest młodszy niż Dwadzieścia y pięć
lath. Jesli ma Siedmndziesiąt lat. Jesli dziatek
swoich nie máło ma. Jesli iest vbogi/ á może o-
tázac/ i z téy opiece nie zdoła. Jesli Wzrost iáki iá-
wny ná sobie ma. Ná ostaték ten/ który z Rodzi-
cami sieroty iákie záście albo nieprzyiaźni miał.
Iure Municipali Artículo 26.

Zwádámie-
dy bliskimi
o opiece.

Esliby sye wiele Krewnych po zmarłym
do opieki ozywáli/ á wádžili sye/ mając ró-
wné Prawo do niéy: Ná Wzrost należy/ stych o-
brac/ któreby ná to sprawnieysze y sierotóm poży-
tecznieysze rozumiał. Iure Municip: Artic: 26.

Opiekun / o škodę która sye w majątności
sierothy s przygody tráfi / nie winien sie-

rocie od

483

rocie odpowiadać. Wyizwšy by sye zá iego nie-
dbáłością á niedożrzeniem stála / i z mogac thę-
mu zábieżec nie zábieżał/ mogac temu rozumiec/
nie chciał rozumiec: iáko Látinnicy mówią/ kto-
raby škoda była uczynióna/ de dolo & lata culpa,
taká winien nágrádzac.

Raca Opiekunów/ y Kuratorów/ nie spa-
da ná ich Dziedzice. Spec: Sax: lib: j, arti: 23

Opiekunowie / którzy byli oczekawáiacemi
Spadku po śmierci sierot / nie winni li-
czby z Opieki czynić. Ani sye o majątność siero-
ty reczyć. Spec: Saxon: Lib: j, Artic: 23. Iure Muni-
cipali Artículo 26.

Opiekunowi / nie godzi sye rzeczy sieroci-
nych kupowác/ przez nástroioną ná to O-
sobe. A tho dla wwiárowania podeżrzenia/ w o-
sukaniu sieroty. Specu: Saxon: Lib: j, Artic: 44.

Sierotá kiedy iuż ma Czternaście lat może
sobie inného Opiekuná albo Kuratorá y
Wzrostu żádac. Iure Municip: Artic: 26.

Opieká / kóniezy sye ná then czas / kiedy Ku-

m iij ratorowie

Opiekun o
škodę siero-
ty kiedy win-
ien odpo-
wiádac.

sta Gunt swóy abo iákíe Práwo swoje oddalić ma/ musi tu sobie wziąć przyjaciela powinowatego/ albo po oycu abo po matce/ za którego władza á rada/ y dozwoleńiem wssystko sye dzieie/ á bez niego nic: y ieszcze nie iednego ale dwu tu sobie bierze/ bez których sprawa białey głowy nie by nie wazyla. Ty domowe przykłady miały by nas ktemu wieść/ abysmy tego co iest lepszego/ naśladowali. Namniemyby z drogi nie było/ aby w then czas kiedy biała głowa/ ma iaka powazną sprawę v Sadu/ á zwołaszć kiedy Imienie ma przedawac albo zastawiac/ przy niemy był krewny powinowaty/ albo opiekun Testamentny/ albo iaki człowiek wczciwy roztropany/ z Drzedu dany/ za którego by sye rada wssystko działo. Aby nie tak pisano: *Honesti N. per tutore sibi assumptum, & Iuridice confirmatum. Ale tak: Honesti N. habens penes se hunc & hunc amicū, confanguineum, patrum, auunculum, de linea paterna vel materna, ad infra scripta consentientem. Ale nie wiem co sye dzieie/ iż ty rzeczy strudnością mają być opuśczone/ których sye z zwyczajin dawnego zastarzaly. Napisano o tych opiekunoch co ich thylko tu iakię Sadowney sprawie na mały czas Sad daie. Spe: Sa: liri. art: 47. Gdzie takięgo Práwo nazywa/ Tutor Iudicia*

lis. Tam

lis. Tamże go w Głózie wykłada: Iż taki opiekun nie inaczej sye ma/ iedno iako Prokurator. Abowiem iako Prokurator mówiac od kogo czy ie słowa/ żadney škody stąd nie odnosi/ także y taki opiekun z Drzedu dany/ którego też opieká póty iedno trwa/ póki z strony iey v Sadu sprawa ma. // // //

O Iewiašta/ iesliby była pozwana do Sadu/ á opiekuná w ten czas nie miała: powinna sobie przed Sadem za razem obracć opiekuná/ abo on żadać: gdzieby tego nie uczynila/ wpada w swęy sprawie. A iesliby miała własnego prawego opiekuná/ którego by na ten czas nie było domá/ thedy iey s Práva winno dać czas Czternaście dni do meża/ aby z nim wespoilek stanela/ á przezni iako opiekuná własnego/ swoje rzecz sprawowała. Spec: Saxon: Lib: i, Art: 46. in Textu & in Glosa.

Formá Kwitu z Opiekí.

Coram nobis in Cōfessu Consulari, personali-
ter comparens, ingenuus N. filius olim famati N.
habens annos perfectę discretionis, pro sua parte,
et tanq̃ tutor naturalis, aliorū fratrum & sororū

n ij

minorē

minorennium, videlicet N. & N. cauendo de eorū
 rati habitatione ſufficiēti, poſtq̃ adoleuerint, ſub bo
 norum ſuorum omniū hypotheca, vltro faſſus eſt,
 Quia nobiles N. et N. Ciues Craç: tutores ipſius te
 ſtamentarij, ſiue per D. Conſules deputati & dele
 gati, ſufficientem ei rationem fecerunt, de vniuer
 ſa eiſmodi tutela, deq̃ tota adminiſtratione bo
 norum omniū mobilium & immobiliū, à morte
 prædicti N. patris ſui relictorum, ad ſe & ad præ
 nominatos fratres, ſororesq̃ minorennas, ex pa
 terna & materna ſucceſſione deuolutorum, &
 quocunq̃ iuris titulo, coniunctim aut diuiſim per
 tinentium: Recognosceñ, ſibi à præfatis N. & N.
 tutoribus, omnia tam in ſummis capitalibus pecu
 niarū, & lucris cenſibusq̃ inde proueniēñ, ac mer
 cibus & debitis, quā in alijs rebus omnibus &
 ſingulis, ſub eorum tali datiua, vel teſtamentaria
 tutela curaq̃, & adminiſtratiōe habitis, quocunq̃
 nomine nuncupatis & cēſendis, nullis penitus ex
 ceptis, plenariē & in toto extradita eſſe: Ita quòd
 nihil penitus rerum & bonorum, ad ſe memora
 tosq̃ pueros minorennas ſpectantium, apud eoſ
 dem D. tutores, coniunctim vel diuiſim, ad præ
 ſentem vſq̃ diem ſit relictum. Itaq̃ prædictus N.
 pro ſua ſuorumq̃ præfatorū cohæredum ſorte, ip
 ſos D. tutores quietat, liberosq̃ pronunciat, de

ratione

ratione facta, de præfata datiua, delegataq̃ ſiue
 teſtamentaria tutela & cura, bonorum & admini
 ſtratione, & rebus omnibus ſingulisq̃, modo præ
 miſſo acceptis, perpetuo & in æuum. Promittens,
 ac ſe ſub omniū bonorum ſuorum mobilium &
 immobiliū, ex paterna, materna, aut alia qua
 cunq̃ ſucceſſione, vel quomodocunq̃ ad ſe perti
 neñ, hîc Cracouię & vbiuis locorum habitorum
 & habendorum oppignoratione obligan, de & p
 auertenda omni impetitione & moleſtatione, tam
 minorennium cohæredum ſuorum, quā etiam
 quarumcunq̃ aliarum perſonarum. quę contra eo
 ſdem D. tutores eorumq̃ hæredes & poſteros o
 mnes oriri vnquam poſſint, occasione adminiſtra
 tionis tutelę curaq̃, rationis redditę, ac occaſio
 ne omniū rerum, & bonorum, quę per eoſdem
 D. tutores iuxta tenorem Inuentarij & rationis,
 eiſdem effectualiter & plenariē extradita ſunt.
 Quinimo prædictus N. pollicitus eſt (ſolenni o
 bligatione interueniente) ſe interceſſurum, eui
 cturum, deſſenſurumq̃ proprijs ſumptibus, in qui
 buſcunq̃ Iudicijs, eoſdem ſupranominatos tuto
 res, omnes inſimul, ac quemlibet eorum ſeorſim,
 eorumq̃ hæredes & poſteros. Tum deniq̃ ſe præ
 ſentem quietationem inuiolabiliter ſeruaturum,
 tanquam omnes clauſulę neceſſarię, quę temporis

n iij

ſucceſſu

successu contra eam opponi possent, de verbo ad verbum insertę nunc conspicerentur. Renunciando per expressum, omnibus in vniuersum. Juris remedijs, Appellationibus, & alijs rebus subsidia-
rijs, quocunq; nomine vocitatis, nullis penitus ex-
ceptis, sub quocunq; colore. & prætextu, aduer-
sus istam recognitionem excogitadis: ita vt quic-
quid contra præsentem quietationem, in iudicio
vel extra iudicium actum, gestum, & attentatum
fuerit: id totum debet esse irritum, inane, & nul-
lius penitus roboris aut momenti. Non secus ac si
per Sacr. M. R. supræmum instantię iudicem, in
legitimo iudicio, ex partium controuersijs, ea o-
mnia pro irritis, inanibus, & nullius momenti aut
roboris, per sue Maiestatis sententiam, pronun-
ciata & decreta essent. Caterum ibidem perso-
naliter adstans, honesta N. prædicti N. vxor legi-
tima, per famatum N. ad id sibi cum præsentaneo
præfati mariti sui consensu, sumptum tutorem li-
berę, verbisq; expressis consensit per omnia. in
præmissam totam Inscriptionem. quietationis,
cautionem & obligationem hypothecariam, per
suum præfatum maritum, suprædictis D. N. & N.
tutoribus factam, approbando illam, in omnibus
suis punctis, clausulis, & conditionibus. Renun-
ciando insuper per dictum suum assumptum tuto-

Consensus v.
xoris ad In-
scriptionem
mariti.

rem, v

rem, vniuerso Iuri & Priuilegio Dotis, dotalicię
sui, à marito suo sibi denominati. (idq; quo ad
præsentem actum) nolens omnino eodem suo Iu-
re ac Priuilegio dotalicali, aduersus præfatā In-
scriptionem & cautionem obligationemq; hypo-
thecariam, per suum maritum, D. tutoribus, mo-
do (vt præmissum est) factam, vllis modis vn-
quam vti.

Est innych wiele Zapisów / około Opiek-
wedle spraw y przypadków rozmaitych/
które Zapisy / każdy Pisarz wedle sprawy a zezna-
nia stron latwie formować może / iako y quity.
Na których iż iednak Opiekunóm tu sußnému
zamętnieniu trudności swoich / które z strony O-
pieki miewaia / nie mało należy : położyłem tu
tylko takiego quitu ostrożnego kształt / Łacini-
skim ięzykiem / wedle którego inne quity
łatwie sobie każdy formować / y
na Polskie chceli przelo-
żyć może.

Zrzućenie

Brzucenie z rzemieśla Dla Psa y Kothki.

Są/ iesliby ktho ząs-
bil / albo kthóre imię
zwierze/ kthóre by mu
škodę uczynić mia-
ło / karania za to nie
ma żadneę odnośić/
iesli dowiedzie przy-
sięga/ iż to za potrze-
bę wobronieniu swo-
ięy škody uczynił. Napisano Specu: Saxo: Lib: ij,
Artic: 123 in Textu. Interficiat si quis canem, vr-
sum, vel aliud simile animal, sibi nocere volēs, ma-
net indemnus. si iuramento pbare audet, quod cau-
sa necessitatis id fecerit. A w Głózie mianowi-
cie dolożono: Jesliby kto ranił Psa w przednia
noge/ albo w bark/ a dowiodlby ttego dwiemá
palcę przed Panem Bogiem/ iże tcho za potrzeba
w obronieniu siebie albo swojej škody uczynił:
nie ma ná tym nic škodować.

Tu Kze-

¶ Thu Kzemiestnicy ná Míasteczách w Cé-
choch swoich / nie pámietaia ná tcho Práwo/ abo
též o nim nie wiedza/ gdy tego kthory w obronie-
niu swojej škody / Psa abo Kothezabije: karza
nie pobożnie / rzemieślo mu odeyma / y nie beda
go między sobą cierpieć / iakoby iakiego bezecne-
go człowieka. A mežobóycá/ Cudzoložnik/ pi-
ianicá/ gracz/ lupieżcá / gdy iedno za swóy zly v-
czynek pieniądźmi iaka nagrode uczyni: a drugi
též żadney nie uczyni / latwie sobie v nich wine
przeiedna. Juž między niemi będzie tak dobry iá-
ko y piérwey. Wielkie w thym nie baczenie mie-
dzy Kzemiestniki / kthóre nie wiedzieć skąd sye
miedzy nie tkał bárzo wkożeniło / iže człowieka
o bestya haniebniey / ná dobreý slawie / ná żyw-
ności karza/ niż o ty wystepki / o kthóre pan Bóg
nie tylko ná żywności / ale y ná gárdle kárac ka-
zał. Pzeloženi/ Kádá miesčka (pod kthórych z
wierzchnościá Céchowie sa) mieliby ná to pil-
né baczenie mieć. W czym v Kzemiestników w
Céchoch nierząd widza/ nie dopuśczać tego: dło-
ge im do Spráwiedliwosci pokázac / a náuczyc
iako sye spráwować máia. Bo oni wedle Práva
máia byc poslušni Burmistrzowi y též Kádzie
miesckiey. A nie tylko oni/ ale y wšyscy w po-
spolitości Nieścżanie / máia byc pod poslušeni-

o swem Ká-

Niepoboż-
né kárání o
Psa.

Pospólstwo
ma byc pod
poslušenst-
wem Kádze
clim.

stwem Kądzieckim / dosyć czyniąc swojej przy-
siedze. Tak Prawo wzy lute Munici: Artic: 19.
¶ Aleby kto spytał. Jakaż ma być nagro-
da za Psą? Powiedziates / iż / jeśli ktho zabije
psą / a przysięże iż to w obronieniu swojej sło-
dy uczynił / tedy ma być wolén. A kiedy kto w
myślnie zabije Psą / iakoż ma być karan. Bo so-
bie drugi waży psą iako konia / y ścacie go sobie
bardzo drogo / dla pożytków y kunsztów iego:
gdy mu domu strzeże / zlodzieja od domu odscze-
ka / Przepiórke wgoni / kaczki dopłynie / śladem Pa-
nā nardzie / kależy / suknie ruszyć nie da / y inne
krotosile czyni: dla których go Pan z soba za stół
sada / y też mu potrawy z talerza dawa która
sam iada: wiec tego nie karac kto j zabije ze zło-
ści / a on na niego ani zaszczećnie. Także y o
Kotke bardzo sye gniewaia / gdyż ona też wielki
pożytek czyni w domu / mysy / bezurki łowi: a
tak wielkie plugaństwa z domu gubi. wiec tego
nie karac / kto ja zabije: A w tym jest Prawo opi-
sane / czytaj sobie na miescach / wyżsiej namię-
nionych / choćby też wmyślnie zabił / tedy za to na
dobrej sławie nie ma być karan / ani z rzemieśla
brzucón: ale go zapłacić winien. Določono tam
ieszcze / znać po kthózym wmyślnie zabicie psą po-
znać może / to jest / jeśli go w zad ranił. Bo tu już

¶ Kto psą w
myślnie za-
bije / iako ma
być karan.

znać jest

znać jest nieiały / iż wciekającego / a nie słodzące-
go wderzył. Si in partem posteriorem vulnera-
tus sit canis, non potest sine damno manere.

¶ Evolvere enim Canem oportet cum
Secuto Vergeldo, vel secundum va-
lorem et estimationem, si statutus ver-
geldus non sit. Spec: Saxon: Lib: ii, Artic: 49.

¶ By też to Prawo nie było / y sam przyro-
dzoney rozzni mógłby od tego okracienstwa od-
wieść. Człowiek jest rzecz nie przepłacona: Zabi-
ie go kto / choć też y wmyślnie / przychodzi do tego
meżobójca / iż za nagrodą pieniężną / mierną mie-
ście między pocziwami: także cudzolożnik / dia-
piezca / y inni złoczyńce. A o Psą / ktho do Czo-
wiecey ważności / żadnego przyrownania nie
ma / oprócz cielesnych smysłów / iż także widzi /
słyży / czuje: człowiek na dobrej sławie ma być
naruszony / z pocziwego zgrómadzenia wyłączo-
ny / żywność mu ma być odietha: Kżdy karwie
vznac może / jeśli to wedle Boga a miłości kże-
ściastkiej / Kżemieślnicy między soba then oby-
czay wniesli. Musiał to ten pierwszy wymyślić /
kthoży sobie psie kunszty za osobliwa krotosile
miał / a psą wiecéy niż człowieka ślanował.
Nie mówie o tego / kthożyby zabiwszy jednego

o ij psą / chcial

psa/chciał drugie bic: themu by już przystało/ iedno rzemiesło odiać/ a drugie przy nim zostawić. Ale kthory zabiorzy za iaka przyczyna iednego psa / kthemu ieszcze sprzygody/ choc też y wmyślenie / żaluie tego/ iednania szuka/ nagrodzić chce/ abo też wedle Prawa okazać chce / iż choc zabil/ szkodować na tym nie winien. Przedsie tho nani wieść chce/ aby rzemiesła ostradał / o dobrej mu sławie stoisz: nie w miłości krześcianskiej chodzisz / czyniac nad Prawo Boże y Ludzkie/ burzac sye przeciw bratu twoiemu z nienawiści/ albo z zazdrości. Bóg kazał bydle za bydle dawać: Ludzkie Prawo kaze płacić: A ty z rzemiesła zrucasz/ o sławę przyprawiasz. Co czyniac/ sam wiecety grzeszys/ niż ten co psa zabil: y dalekoby przystoynię/ aby ty za takowym okrucieństwem / które nad bratem twoim przeciw Bogu y Prawu ludzkiemu czynisz / sam z rzemiesła był zrucón/ y z pośrodku cnotliwych wylaczón. Dobrze ieden Pan w Polsce w Mieście swoim uczynił / gdy sye dowiedział/ iż Szwecy nie dopuścili robić rzemiesła iednemu mistrzowi miedzy sobą / iż Psą kopytem zabil/ w then czas gdy mu był kołacz z masłem vchwać. Kazał w mieście zapuścić sieć na psy w Swieto/ kiedy rzemieslnicy schadzki mięwaia. A gdy ich niemáło

nágnanych

nágnanych było: rozkazał wszystkim Szwecyego Cechu / poczarwszy od starszych aż do młodszych aby każdy po psie zabil: co wszyscy uczynić musieli. A iżby byli od Przełożonych w mieście nágnany nie mieli / musiał y Burmistrz y Rayce po psie zabić / y sam theż Pan na ostatek psa zabil/ chcąc im to pokazać przykładem swoim/ aby tho znali / a dobrze sye náuczyli / iż pies bestya nigdy tego nie godzien / aby człowiek w thakiey zgardzie a odzuceniu dla niego być miał. Także gdy wszyscy po psie zabili / uczynili sye wszyscy krom żadnych Przywileiów iednáko godnemi/ y pocziwemi / nie inaczeý iakoby theż sárny abo zające w sieć/ bedąc/ na najlepszym myślictwie/ pobili. Dopiero sami na sobie poznali / iż niesłusznie nad bratem swoim czynili / gdy go dla psa z rzemiesła zrucali / a prawie iakoby bezecnym czynili. Ależ iest sromothna rzecz psa zabić y barzo podejrzana. Bo kiedy ktho czyiego psa zwołasz/ czya domowego zabije/ w tym iest podejrzaný / iż ónego czyy iest pies / chce okraść: ponieważ mu zabil psa / kthorego stróżem domowym nazýwaia. A przed panem Bogiem iest tho rzecz brzydliwa. co sye też pokazuje z ónych słów v Ezaiasz/ gdzie miedzy innemi podobienstwý / któremi pokazuje/ iako sye Bóg ónemi offyarámi ludu swo-

o iij iego bzy

¶ Psá zabić
iust sromoss
na rzecz.

Esais ultimo.

iego bzydził: pokazał też y podobienstwo o psie mówiąc: Koby offyrował wolu/ iakoby człowieką zabił. Koby offyrował owce/ iakoby psa zabił. A gdyż to rzecz iest przed panem Bogiem sprosna a omerzła/ przed ludźmi strótna: każdy sye warować ma/ aby tego prózen był.

Wszakże/ nie taki to iest występel o psa/ aby człowiek/ stworzony na Obraz Boży/ tak haniebnie odrzucony być miał. Exoluere enim canem, non artificio deponere, oportet.

Wargeltb
za psa.

Aliby miał być Wargelt abo nagroda za Psa. Napisano Spec: Saxon: Lib: iij, Art: 5 I. in Textu: Canis custodiēs curiam seu canis fundi, sicut & is qui ouile sequitur, tribus solidis exoluit. A Gloza wedle staręgo Textu powiada: Canis fundū custodiens, vno solido, pastoricius vero tribus exoluitur solidis. to iest/ Pies/ który iest stróż domowy / y pies co przy Pasterzu chodzi/ owiec strzeże/ Trzem solidy bywa placón. Solidus wedle Prawa Sasłiego / niekiedy Dwanaście pieniedzy Polskich/ niekiedy też Czterwony złoty waży. Inż tu okolo placenia Psa/ choć sye rozumiał Solidus, złoty / choć Dwanaście pieniedzy: przystoimieby / iesli inaczey nie może być/ Trzy złote za psa/ najlepęgo stróża y nakrotch-

filnieyęgo

filnieyęgo kumstara dać / niż rzemieślni y wsty-
skięy żywności ostradać. Wszakże ta placu we-
dle psiey godności/ woznaniu ludzi/ roztropnych
zależy. Także y Kotki. Tak napisano: Si statutus
vergeldus non sit, tunc secundum valorem & æ-
stimationem.

Napisano lure Municip: Articulo 44 in glosa.
Dla czego ma być zrzucenie z rzemieślni / iż / iesli-
by sye kto wponym a nie wkaranym w Cechu v-
kazał: tedy go Starşy do Rady maia opowie-
dzieć / a Rada wedle zasługienia ma go karać / y
z rzemieślni złożyć: którego potym nie może robić
aż za dozwoleciem Rady. A iesli by sye ieszcze
wiecey wponym / nie wkaranym wkarował prze-
ciw Cechowi wiecey wykraczając / a tho starşy
pod swymi przysięgami zeznali: inż na wielki rze-
mieślni nie może robić. Potym iesli by iakoz łas-
ki Radzieckiey tu rzemieślni przyşedł: Rzemie-
ślni swoje będzie mógł robić. Ale inż bez nagany
y naruszenia poczciwości nie może być: inż ani
świadczyć/ ani w Cechu starzyć/ ani między mi-
strzmi bywać/ ani wrzodu miewać może: y o rze-
mieślni latwie go zaś każdy przypawi. Takiego
łacinnicy lure priuatum zowa.

Wieleby innych obyczaiów przypadło podo-
bnych / przeciw którym by sye godziło nieco mó-

wić/ które

zrzucenie
z rzemieślni
dla czego ma
być.

wieć / kthóre rzemieślnicy między sobą nie słusnie zachowają / nie wedle Prawa / nie wedle Wiel-
 tierzow / nie wedle Przywileiow / iedno z swoię-
 go własnego postanowienia / a obyczajni za-
 rzętego : iako o wyprawowaniu psiey skory / iż
 sye iednym rzemieślnikom godzi wyprawować /
 a drugim nie godzi . Także o Łaziebniczych a-
 bo Barwierskich dzieciach / ktorých w rzemieśla
 nie wiem skrócey przyczyny nie przysymnia . Jesli
 dla tego / iż Barwierze okolo zdrowia czło-
 wieczego chodzą / to nie słusna przyczyna : nie wiem
 czemu by miał być godniejszy Barwal co kénia
 bestya leczy niż Barwierz co okolo zdrowia czło-
 wieczego pracą ma . Na ten czas dosyć jest rto
 namienić / ostatkã sye mądry demysła / y co jest
 niesłusznego obacz.

**Pies kiedy szkodzi uczyni / Pan iego
 co za nagrodę winien.**

Nsa kthoby chował / a ón pies iaka
 szkodzi uczynił / człowieka albo kthóre
 iego zwierze wśasił / ochromił / zjadł :
 tedy ten czyy pies jest / winien szko-
 de nagrodzić / wedle wystawionej placęy / albo we-
 dle słusznego śacunku szkody . A to iesliby óne-

go psa od-

go psá / od ónego czasu kthórego szkodzi uczy-
 nił / przyjął do siebie . Ale iesliby go od tego czasu
 kthórego szkodzi uczynił / od siebie wygnał / nie
 chcąc go daley chować ani karmić ani poić / nie
 winien będzie szkody . A ten kto jest uszkodzony /
 weźmie go sobie za nagrodę / iesli chce . Wszakże
 iesliby uszkodzony / samotrzeć mógł dowieść prze-
 ciw ónemu czyy był pies / iż do tego czasu kthórego
 sye szkoda stała / iego był / winien szkodzi na-
 grodzić . Tak w Tercie stoi Iure Municip:Arti:123.

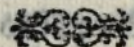
Jesliby czyy pies gonił bydło przed domem
 na vlicy a szkodzi uczynił / Pan ónego psá
 winien szkodzi nagrodzić .

Jesliby pies na vlicy mężczyznie albo bia-
 łą głowę obraził : a obrażony psá ónego za-
 bił albo ranił / nie mogąc sye inaczey gwałtowni
 obronić / nie winien szkody : iesli iako Prawo nie-
 sie tego dowiedzie / iż to w obronie uczynił .

Wilk / Niedźwiedź / Liska / Kys / Leopárd /
 Lew / iesliby szkodzi uczynił / Pan ich nie-
 może być od nagrodzenia szkody wolen / choćby
 óno zwierze chciał wygnać . A to iesli uszkodzo-
 ny samotrzeć dowiedzie / iż óno zwierze aż do

p czasie sko

czasu szkody chował. Przyczyna tego jest/ iż ta-
komych besty skodliwych niegodzi sye chować.
Przeto ten kto ie chowa/ winien szkoda na-
gródzić wedle śacumtu.

MONOPOLIVM.

MONOPOLIUM Grę-
cim słowem zowa/
Występ taki w Rzecz-
pospolitey / kiedy
kto sam ieden albo
kilká ich / zmówiw-
szy sye w towarzy-
stwie / zakupiá iá-
ką rzecz / kthórz po-

tym sami ku swoiemu pożytkowi/ iáko chcą prze-
daia. Takie zakupowanie/ iáko wielka szkoda po-
spolitemu człowiekowi przynosi/ stąd sye poła-
zuie / iż hnet wszystkich rzeczy / wielka drogość
przychodzi/ zwłaszcza ónych/ które sam ktho ieden
albo dwá/ zmówiwszy sye zakupiá. Dla tego
ten występn Prawa barzo karzą. Abowiém na-
ty wszyscy Kupce/ kramarze/ przekupnie/ kthórzy

na swoim

na swoim kupiectwie/ thák sye sprawiá/ iż taie-
mne porozumienie miedzy sobą mając / sami w-
szystki rzeczy/ tak ku iedzeniu y picciu należące/ iá-
ko thęz y towary wszelkie zakupiá / ná zakupo-
wanie zachodząc/ aby potym óny zakupione rze-
czy / Sąsiadóm swoim drożey/ wedle swęy wo-
ley przedawali: ponieważ óni wielkich škod y
wielkiey drogości są przyczyna: iest ná thy wśy-
stki karanie opisane / aby względem występn/
wedle uznania Urzędu / Imienie ich ná Króla
brano / albo od Miasta odkazowano / albo z zie-
mie wyganiano / albo / iżby sye wiecey kupiec-
twem nie obchodzili.

Zakupowanie thęz w ten czas bywa škodli-
we/ kiedy kthórz chytrze temu zabiegáia / aby
Wiescy ludzie / rzeczy strawnych ná Targ nie-
przywózili: ale sami do nich zaiędzáia/ aby tam
skupowali/ a potym do domów swoich przywió-
zły/ z nienaglą pospolitem ludzióm po swęy my-
śli przedáia. Ná takie/ Prawa wine opisuá/ dwa-
dzieścia złotych we złocie/ z nagrodzeniem ško-
dy/ kthórzy Rzeczpospolita stąd podieła.

Oskarżeniu thego występn w zakupo-
waniu / kthórz ma być do Urzędu przypu-

Monopo-
lia škodliwe
barzo Prá-
wa karzą.

Monopo-
lia/ kthórz
karzyć może

Idoci DA-
muderij i pra-
xi rerum Cri-
minalium.

p ij Bezón/

Bezón/choeby też taka osoba była/któreyby sye o
iaki wystemp za iaką przyczyną / nikogo wino-
wać niegodziło. O takie Monopolia winować
może/in genere każdy.

Wszakże tu iż żaden wedle Prawa nie może
być na to przymuszón/ aby swoje Dobre/ albo inne
żywności przedawał / trzeba przy tym wystem-
pku zakupowania y przedawania dobrze baczyc /
co ma być dozwolóno: Jesliby który kupiec wy-
nosił albo wywoził te kupia/któreyby obfitość
miał/ w ten czas/gdy by też inſy takż rzecz dłu-
go przedawali: thego Prawa nie przymuszają/ a-
by swoje rzeczy taniey przedawać miał / niż ku-
pil/ albo nie pierwey przedawać ażby dundzy sprze-
dali / albo ażby ku przedaniu wykładali. Abo-
wiem każdemu godzi sye z pracy swojej zysku na-
bywać/ a wedle targu sye zachować. Wyjawſzy
by taka potrzeba albo drogość przypadła/ iżby lu-
dzie dla niedostatku żywności o zdrowie przy-
chodzić mieli. Tam w takowych przypadkach
Przełożeni / takich rzeczy zwłaszcza strawnych/
perwną placą vstawić mogą: a wywozić ich nie
dopuszczając: zabiegając przez to/ aby ludzie/ dla nie-
dostatku żywności/ nie gineli.

Ktoby

R Thoby czasu Woyny / żywności swojej
nie znał / albo indziej wywoził/ niżli do
Woyska Pana swojego / aby indziej drożey prze-
dawał: taki ma być karan zabránieniem majątno-
ści na Króla/ y wygnaniem z ziemie. A iesliby
ty strawné rzeczy do Nieprzyacielskich zamków
albo miast pothajemnie wynosił / albo iakimkol-
wiek obyczajem/ choć przez sie choć przez inſzego
podawał: taki iako zdraycą Oyczyzny swojej/ y
iako winny Maiestatu Królewskiego / ma być
na gardle karan/ y majątność iego na Króla ma
być zabrana.

R Toby czasu drogości za pieniądze / albo
iako chytrze wywoził żywność z ziemie/
z miast/ nad zakazanie/ iżby indziej drożey prze-
dał / then iest iako zakupien w Rzeczypospolitey
ſzkodliwy / y ma być wedle vznania wystempku
karan / a zwłaszcza iesliby z ónego wywożenia/
Rzeczypospolita wielką ſzkodę miała.

Zemlesnicy w téjże winie są / którzy mie-
dzy sobą iakie statuty nieſuſne / Saſie-
dzkim miastóm przeciwné ſtawiają/ za które-
mi robotę swoje sąsiadóm swoim / drożey niż po-
bożny zwyczaj nieſie przedają / albo takie zmo-

p iij

wymie

Wymozenie
zywnosci.

Rzemieślni-
ków postano-
wienia sło-
dliwe/ są też
monopolia.

wy między sobą czynią / aby żaden roboty swo-
jej taniej nie przedawał/ iedno wedle ich uchwa-
ły. Toż ma być rozumiano o Lekarzóch / Ap-
tekarzóch / kucharzóch także między sobą niesłuszny-
mi Contraktę Rzeczypospolita obciąża / wy-
ciągając za swoje drogi do chorych / za lekarstwa
niepobożną placę / baczac tho / iż każdy chce za-
chowac zdrowie/ dalby wszyscy majątność swo-
ją. Także Kuchmistrz / Piekarze / Karczmarze/
Szykarze / y pospolicie wszyscy iacykolwiek rze-
mieślnicy y handlownicy / którzy tajemnymi ro-
zmowami między sobą stanowią co takiego/
co jest ku ich własnemu pożytkowi / a ku vblize-
niu Rzeczypospol. wszyscy y każdy z osobną / ma-
ją być karani/ wedle ich majątności/ wedle Con-
stitutcy / a vzmiania Urzędu/ krom żadnego ochy-
lania/ Aby sye tak przeciw drogości/ karności/
zawždy zabiegalo / kthora ni skąd innad więcej
nie roście iedno stad / kiedy ieden kto albo dwa/
zmówiwszy sye/ iedne rzecz sami zakupia / a po-
thym nie pobożnie przeda / nie mając żadnego
baczenia na pobożność Krześcianistą / iedno iż-
by sye spanosyli/ dla bliźniego swego/ przedawa-
iac wyższy za troie pieniądze/ niż sami kupili: kto
re drapiestwo pothym pocztynym zyskiem sobie
nazywają. A wynasają sye tak dalece takim

Monopolia/
mają być ka-
rané / krom
folgi.

zakupowa

zakupowaniem / iż nie tylko tho na ludziach/ nad
swoie summe wyciągają / cymby swiemu zby-
tkowi / w pyśnym mieśtanu / w koshownym
vzywaniu / w biesiadach / w zbytnich vbiorach/
dosyc czynili. Ale cymby też sobie Urzędy sposo-
bili / y przyiąni v nich iednali / aby im takich y
innych fortelów dopuszczali. Czynia to rownie
iako on Verres / który nie tylko dla tego kradł/
aby swiemu zbytkowi dosyc czynił / ale iżby też
stad miał to/ coby obroncom swoim także y Se-
dziom dawał / aby przez to karania za swoy wy-
stempel latwiey vchodził. Gdyż tedy takie
Monopolia / są wielka zaraza w Rzeczyposp. v-
bogie ludzi ieszcze więcej vboż / y miłości Krze-
scianistey barzo są przeciwne : mają być w mie-
ście spilnością strzeżone y broniene. Nad to/
Przywileie/ Constitucye/ iesliby między kupcy al-
bo rzemieślniki takie były/ kthoreby sye ku własnemu
czyiemu pożytku ściągaly / z škoda Rzeczy-
pospolitey/ miały by być kassowane / wniwecz o-
brocone. Bo vczciwemu człowiekowi nie przy-
stoi szukać własnego pożytku z cudzą škoda. A
jest taki Belua non homo. iako ieden powiedzial:
Nomine & figura homo, re belua est. qui sua com-
moda, aliorum incommodo quaerit.

Rzemieślnicy

Iure Munic:
Articu: 44. in
Glosa.

Rzemieślni-
cy/nie mogą
nie stanowić
króm przyz-
wolenia Ká-
dzieckiego.

Rzeźnicę w
stawy około
bięcia y prze-
dawania by-
dła.

E Zemieslnicy w swoim Cechu / nie mogą żadnego Wielkierzą / między sobą uczynić / ani żadnego postanowienia ku pożytkowi Cechowému / króm przyzwolenia Kádzieckiego / albo pána swoięgo / albo tego kthoryby nad miastem zwierzchność miał. Co ma być rozumiano tam / gdzieby ná co w wielkich rzeczách potwierdzenia potrzebowáli / thám nie sami stanowić nie mogą. Ale w sprawách máłych kthóre sye nie ściągáją ku škodzie mieyskiej pospolit. thám bez potwierdzenia stanowić mogą. Przetho iesliby mistrzowie w Cechu ná iáké swoje vstáwy Listu potrzebowáli. Albo iesliby list od miásta ná iáką wolność sobie dány stráčili / máją inęgo od Rady żedáć. Ale iesliby óná wolność od Króla im bylá nádaná / takiey Káyce ku potwierdzeniu żadney mocy nie będą mieć / iedno sam Król.

E Zeźników postanowienie w Maydebur-
ku to zachowujá. Naprzód Káycóm y ich
Przedowi winni przysiędż / iże oni Rzemieślo
swoie / y pospólstwo thák chca opátrzyć / aby ja-
den w Cechu żadnego bydla wzedliwego ku prze-
dániu nie smiał bić. Kthoryby to przestápil / taki
y miástu y Cechowi wedle Wielkierzá albo vstá-
wy przewini.

Iesliby

E Iesliby bydło było ránné / klóte / křwáwé /
z świeżá rana / nie ma być ku předaniu
bite / ani wykładané / króm przyzwolenia star-
šych mistrzów. Kthoryby to uczynil / przewini
miástu y Cechowi. Mieso bitego bydla / solóné /
albo wedzóné předawác może. A iesliby ónego
předawce ktho objázował / iž óno mieso kthóre
předáie / iest bydleciá chorego / albo iž zázávané
předáie: thák obvinióny / bližby będzie sam o-
dędž przysięga / nižby go kto pokónác miał.

E Iesliby Mistrzowie Rzeźniczy v tego mie-
sta zástali bydla chorego / kthóreby sye nie z-
dálo być godné ku předaniu / á zázázali aby go
nie rąbano / ale ižby tak zázawěšóné bylo / do tad
ážby vřnato / iesli sye godzi předawác albo nie:
á vřnanoby iž sye nie godzi předawác / á óno po-
tým bydle obaczyli ná štuťi być zřabáne nad zá-
kazánié swoje: thedy chochy ie předal / choć nie-
předal / przewini wedle vstáwy. Takže bydle / ie-
sliby z robothy bylo zázawěšóné / nie godzi sye ku
předaniu / iesliby to od mistrzów bylo dořwia-
dczóno. A iesliby ktho zázawěšóné albo kthóre
inne ku předaniu niegodné / iáwne předawal /
choć świežé / choć stóné / choć wedzóné / przewini
Miástu y Cechowi.

q

Iesliby

W iáronym
vzynku/ Po
wód bliſſy
połónać po
zwánego.

Esliby kto w Cechu od swęj bráciey przed
starſzeni byl oſkarżon / a vczynkiemby ſye
tho o co go winuia nie pokazalo / ani by go ná
thym zaſtano: ieſliby ſye przat / bliſſy bedzie o
deydz wedle Práwa. A ieſliby ſye vczynek pokaz
zał / tedy ſkarżacy bliſſy go połónać. **T**y
wſyſtki rzeczy wyſſey opifańe / dwa miſtrzo
wie ſtarſzy winni opátrzyć: przestempce/ Bur
miſtrzowi y Ráycóm opowiedzieć / aby wedle
przewinienia byl karan. **T**óž ma być rozumia
no o wſyſtkich innych ſniednych rzeczach / ieſli
by ieſttho ſatſhowat / albo przedać w czym wy
ſtapil / ma być wedle vſtaw mieyſkich karan / al
bo przed Przysiężniki poſtawion. Albo v Pręgie
rza wſadzón / albo innym karaniem karan. iáko
kedy ieſt obyczay tak wyſtempne karác.

W Pręgi/
niłogonichi
ia iedno o 3
Łódzieyſtwo.

Także Kramárze przekuniowie / wſelá
kich rzeczy / Jedwabnych / płóciennych / y in
ne kthóreykolwiek kupięy / y Rzemieſlnicy / kthó
rzyby kolwiek w mieſcie byli náleżieni / pilnie
maiz chować Wielkierze / y to coby kolwiek mi
ſtrzowie w Cechu zamkneli / pod winami wyſ
ſey námiencionemi: Wſyſtko to miſtrzowie má
ia moc opátrzyć / karác / ilé ſye nie wſciaga ku
pieniezney winie / ku karaniu / v Pręgi / albo in

nemu zwy

nemu zwyklemu karaniu / o kthórych ſamym Ráy
cóm Sad należy. **K**u téy rzeczy iáko ſye ſtar
ſy w Cechoch z niepoſluſznemi ſprawować má
ia / ieſt nieco opifańo w tych Przydatkach pod Ty
tulem / o Drżuceniu z Rzemieſcia dla Pſa.

Kramárze thež y Rzemieſlnicy w Mie
ſciech mieſzkáacy / chooby wſyſtkie poda
tki mieyſkie / ſtróžne / y inne brzemiona odprawo
wali / nie moga żywnoſci zabraniać inſzym kra
márzóm / Rzemieſlnikóm / z inąd przychodnióm.
Wyiawſzy by oni kramárze / rzemieſlnicy w mie
ſcie mieſzkáacy / oſobliwy ná tho Przywileý od
Króla nádany mieli / y okazali by oſobliwe wol
noſci ná to / kthóremi by im tho mogli zabronić.
Nápiſano o tym Iure Munic: Art: 44, in Gloſa.

Apellácy: Senten cy.

Apellácy / ieſt náleżóna / dla dwoięy
przyczyny. Albo dla złoſci / albo dla
proſtoſci tych kthózy Sentencyę wy
dają: aby tho co ieſt od niſſzego Se

Apellácy
dla tego ná
leżóna.

q u dżiego

dzięgo ze złości albo z prostości skazano / przez
wyższego Sedzięgo było poprawiono / albo ze-
psowano.

Apellacya / nie ma być nikomu bronią.
Niektórzy Lawnicy mniemają / aby tho by-
ło ku ich zelżywości / kiedy kto od ich skazania A-
pelluie. Takich Prawo nazywa / SCABinos fa-
tuos. A niektórzy w tym są tak bardo vponi y
niebaczni / iż rozmaitemi obyczajmi / grozbami /
pienieznyim zakładem / thęmu zabiegają / aby od
ich skazania nie apellowano. Co nie ma być / ale
wolno iest każdemu apellować / kto sye iedno czu-
ie być skazaniem Przysiężniczym obciążony. A
bowiem nie dla tegoć ten dostatecznie vmię Pra-
wo / iż iest Przysiężnikiem : y owżem wiele ich
naydzie / bardo prostych / kthorzy tylko w Lawicy
zawadzają. A przydawa sye / iż ci co przed niemi
stoja / lepięy Prawo rozumieja / niż oni. Przeto
sye nie mają gniewać / ani tho ku swęy zelżywo-
ści rozumieć / kiedy od ich Sentencyey apelluia.
Napisano o tym Iure Munici: Artic: 14. in glosa.

Apellować sye nie godzi od ostatnich Se-
dziów / na tho wysadzonych / iako są v nas
Kommissarze z Gzesci miast na tho vprzywile-

iorwani.

Apellacy-
ey nie mają
nikomu bro-
ni.

Sedzio-
wie sye / nie
mają gnie-
wać kiedy od
nich apellu-
ie.

Apellować
sye nie godzi
od ostatnich
Sedziów.

iorwani. A iako Gwar / tak zagrozdzenie apellacy-
am / iest dla tego vczynione / aby strony swarów
prawnych rychły koniec mieli / aby iuz rzecz przez
Dekret ostatnich Sedziów / osadzona / skutek
swoy na dalszym dniu wzięła. Juz na dalszym
dniu nic innego nie ma być / iedno Execucya. A-
pellować iuz daley nie moze. Wyiawszy by V-
rząd Execucya skrzywdza czynil / nie tak iako De-
krét w sobie omawia / tam apellować moze / Et
in Executiōe rei iudicate, iako napisano C. de A-
pellationibus. Ab iniuriosa ludicū executiōe apel-
lare licet, a modo exequendi. Ale tu Prokurato-
rowie nie wiedzieć skąd w wiedli w obyczay / iż
tham gdzie nic innego nie ma być iedno Execu-
cya / przyczyniają sobie niepotrzebnie dalszych po-
stempków / to iest / iesli strona na dalszym dniu z
Dekretu ostatnich Sedziów nie stanie : z nowu
ia przysięgnia / pozyskując trzy kroć do rzeczy os-
sadzoney / na vpad / na fantowanie pytając / thak
iako by nigdy nie przeciw stronie Prawem nieo-
trzymali. Kthory postempel nic innego nie iest /
iedno iako kiedyby ktho przeciwnika swoięgo z-
wyciężonego / albo na polu vmorzonego / na sye
ożywia / a macał iesli ieszcze żyw. Bo stych po-
stempków niepotrzebnych / wiele kroć sye przy-
dawa / iż przeciwnik przyczynę sobie do apellacy-

q iij ey latwie

Na dalszym
dniu Execu-
cyey / kiedy
moze apello-
wać.

Postempel
na dalszym
dniu wymy-
slny.

ey łatwie narydżie/która go dorydż może: y po w-
lecze sprawiedliwość tak długo / iako y pierwey.
A onoby przeciwnił swóiego spomęgo / Spra-
wiedliwośćią swóią / lepiej Erekucya dołony-
wać / a niż go nie potrzebnym postemptiem na
sye ożywiać. Jesli na dalszym dniu stanie / nie
tam nie ma być znawiano / iedno aby sye rzeczy
osądzoney dosyć stało.to iest / aby ten kthory iest
przewycięzony / naprzod zwycięzcy nakład Pra-
wny odłożył: pothym zarazem w główney rze-
czy dosyć czynił / thak iako pospolicie w Dekre-
ciech ostatnich Sedziów piśze. Partem victam in
litis expensis condemnamus.eorum solutionem in
termino diei vltterioris sex septimanarum victori
praestandā pronunciamus.Deniq; ad sententię no-
stre executiōem, in praefixo termino diei vltorio-
ris, sex septimanis faciendam, partes ad Iudiciū pri-
mę instantię remittimus. A gdzieby nie dosyć
czynił / aby tam został. A iesli nie stanie na dal-
szym dniu/ku dosyć uczynieniu/tedy Powód nie
daley sye nie ma wdawać / iedno to niestanie / a
nie dosyć uczynienie v Wóytę na dalszym dniu/
kiedy stonice zachodzi/ dać zapisać. Potym nazaj-
utrz albo kiedy chce / ma onemu Wziedowi / na
który Erekucya należy / Prawo swóie włożyć / a
o Erekucya prosić / aby Prawem przewycięzo-

ny/ by

ny / był ku zapłacie przyciśnion fantowaniem/
w Imienie wwiązaniem / albo na ostatek / iesli
máietności niema / więzieniem / aż do zapłaty.

Sentencya albo Skazanie / które
Sedzia wydaie/iest dwoiakie. Jedno/któ-
re bywa nie o główną rzecz/o kthóra iest žaloba:
ale o iaka odmowę albo zadanie po žalobie /
przed odpowiedzią wzucone: iako kiedyby ktho
wysłyskawşy žalobe / nie odpowiadając na nie/
wzrucal miasto odpowiedzi/ co innego/ albo nie-
słusność Pozwu wywodził / albo czasu na ro-
zmyślenie / na Prokurathorę żadał / albo sobie
co oprawiał / albo około Swaru spór czynił/ al-
bo wywody/ iż kto do czytania / do świadectwa
pryść nie może / y co takiego podobnego/ co by-
kolwiek po žalobie / przed odpowiedzią wtoczó-
no było/ óczyby sye spór stał/ a Skazanie na to wy-
sło: thakie Skazanie łacinnicy nazywają/ Senten-
cia Accessoria, Interlocutoria. Po Polsku/ mo-
że być nazywane/Przytoczne Skazanie/od kthórego
nie mabyć dopuszczona apellacya/ dla próżnego
przewłóczenia sprawiedliwości. Wszakże/by-
wają też takie Sentencye accessoriae / od których
apellacya ma być dopuszczona / która sye równa
główney sentencyey / na žalobe a na odpowiedź
wydanej/

¶ Accessoria
sententia co
iest.

Ab Accesso-
rijs, kiedy a
pellacya ma
być dopus-
zczona.

Postempt
na dalszym
dniu iaki ma
być.

¶ Accessoria
sententia, ha-
bens vim dis-
finitiuę.

¶ Diffinitiuę
sententia, co
iest.

¶ Sprawa o
tę Senten-
cyę wyższę
Prawa / na
dalszym dniu

wydaney / iako mówią łacinnicy / habet vim dis-
finitiuę, kthóra to w sobie zawiezuie / iż sy ktho
króm odpowiedzi wzruceniém iakiey rzeczy / mo-
że uczynić wolnem / choć winny / albo też stronę
żałuiacz od dalszego postemptu odegnąć : iako /
kiedyby ktho wywodził / iż nie winien na žalobe
odpowiadać / albo iż temu nie należy žalować. a
skazanięby na to wyszło : od takiego skazania al-
bo themu podobnego / ma być appellacya dopusz-
czona. Bo to skazanie accessorium, albo interlo-
cutorium, iest takie / kthórym ieden może siebie
naprawić / drugiego skazać / siebie wolnym uczy-
nić / drugiego Akcyą zniścić. ¶ Drugie Sen-
tencye bywają z žaloby z odpowiedzi na žalobe
wydane / thakie zowią Diffinitiuę sententias, dla
tego tak rzeczóné / iż koniec spóru / między stroná-
mi główney rzeczy czynią. A fine, quia finem
controuersie imponunt, damnationem vel abso-
lutionem in se continen. O czym też iest w po-
rządku dotknięto. Fol: 75.

Sentencya która będzie przyniesiona z wyż-
szego Prawa na dalszym dniu / ma być w
Sadu przy obliczności obu dwu stron otworzo-
na y iawnie czytana. Jesliby kthóra strona
na Roku ku otworzeniu nie stanela / wine zapła-

ci. także po

ci. także po wtóre / po trzecie: iesliby nie stanela /
pomoceny rzeczy nie wniosła / iż na ten czas sta-
nać nie mogła / stażę iż na wine. Potym na za-
danie strony pilnującej / Sentencya ma być o-
tworzona / która iesli będzie ku szkodzi tego kto-
ry iest w Sadu / a ku pożytkowi ónemu kthóry
nie stanał / postaby nie miał / kthóry Sentencyę
przyjął / albo ónego (przez nie stanał) nie wymó-
wił: ten który nie stanał / traci Prawo swoje.
Abowiem / Prawo żadnemu nie wdzięcznemu
nie pomaga. Przetho dla nie wdzięczności traci
Prawo swoje. A iesliby strona / będąc odpo-
wiedną stanela : thedy iey Prawo Actoratum
przysądzi / to iest žalowanie / aby była powodem /
a ónemu który pierwey był Powodem / žalowa-
nie odeymie / a tho nie z strony Sentencyey ale z
strony nieposłuszeństwa. Wszakże theż potym
może przeciw iemu czynić. a then sy zaś będzie
bronił. Iure Municipi: Artic: II in glosa

Sentencye które są ważne / choć od
nich apelluie.

Sentencye albo Wyroki / choćby od nich a-
pellowano / ważne są y wiążą czworakim
obyczajem. Naprzód / kiedy ie wydaiz oni ktho-

r

rzy nad

rzy nad sye wyższych nie mają / iako iest Papięż/
Król. Abowiem appellacya ma być od niższego
do wyższego. ¶ Wtórę / iesliby oni Senten-
cyę naganieli / którzy iey naganić nie mogą: iako
sa ci ktorzy na świeżym złym uczynku bywają
poimani y do Sadu przywiedzieni / przeciw kto-
rym żalnia na gardło. ¶ Trzecię / iesliby kto
Sentencyę naganić albo od niey apellować za-
mieślał. Bo Prawem naszym czas iest apello-
wania za razem poki Prawo siedzi.

¶ Czwartę / iesliby była wydana od tego / kogo
sobie kcho za Sedzięgo obierze / ktoręgo łacinni-
cy Arbitrum zowa. Bo też od tego apellować
nie może. W tych przypadkach / choćby kto od
Sentencyę apellował / albo chciał apellować /
nic mu nie będzie pomocno / wedle Prawa: przed-
sie Sentencya wiąże / y ma iey być Eksekucya.
Prozno sye ma przeciw Drzedowi świadczyć
Wójnym / Głachy. Specu: Saxon: Lib: ij, Articulus
II. in Glofa. lure Municip: Artic: II.

**Sentencye / które nie są ważne / choć
od nich nie apelluie.**

Sentencye choć od nich nie apelluie / w tych
przypadkach nie są ważne. Naprzód / iesli

ia kto fu-

ia kto kupił / to iest / iesli kto w osobliwości Przy-
siejnikowi albo innemu Sedziemu co darował /
aby za niem skazanie wyszło. Jesli była wy-
dana w dzień Swiety. Jesli przeciw osobie /
którę w Sadu niemają / a ieszcze sye iego niepo-
słuszeństwo z pozwu nie pokazało. Bo Senten-
cyę przeciw themu / kogo pozywają / a on nie sta-
wa / są ważne / choć beda w niebytności osoby
wydane. Nad to / iesli w Sentencyę nie są po-
łożone słowa / któreby iednego albo wolkym czy-
nily / albo wiązały / y co temu podobnego. Je-
sli przeciw onemu iest mydana / ktorę ieszcze nie
ma Dwudziestu y pięci lat / a iest bez opiekuna.
Jesli ia wydal Sedzia ten / pod ktoręgo zwierz-
chnością / osoba nie iest / ktoręmu to sadzić niena-
leży / ktoręgo zowa IV dicem non competentem.
Jesliby była wydana od slugi / od żyda / herety-
ka nie wiernego. Jesliby Sedzia świętści w
sprawie duchowney Sentencyę wydal / taka nie
nie waży. Jesliby była wydana po innych sen-
tencyach / od których sye stała appellacya. Jesli
iest wydana na miejscach podejrząnych / nie ucz-
ciwych. Jesli w wydaniu nie iest zachowany
iaki porządek / albo gościeiniec Prawny / ktorę iest
w używaniu: iż albo sye na žalobe nie stała po-
rządna odpowiedź / co zowa / Litis contestatio

r ij nem. Albo

nem / albo świadectwo nie było spisane / ani ia-
wnie czytane / y inne porządki albo gościnnie o-
pisane / które w zwyczajn sa. Nie waży też sen-
tencya / iesli iest przeciw Prawu pisanemu / albo
Constytucyom wydana / si continet expressum
Iuris errorem. Wyiawszy by sye nie pokazywał
wyrażony bład / thedy choćby skazanie było prze-
ciw Prawu / iesli od niego nie apellnie / wychodzi
w rzecz osądzoną / y ważne iest. Tę nie waży
Sentencya / iesli ia Sedzia wydał / opuściwszy
inne towarzysze swoje / którzy sprawę także mie-
li sadzić. Wyiawszy by to miał wspomoczeństwo
aby sam sadził. Kiedy też kto nie iest trzy kroć
pozwany / albo (wedle zachowania na iakiem
punkcie Prawa) iednym pozwem zawitym mia-
sto trzech. A iesliby samego nie było / ma iemu to
być w domu opowiedziano / albo żenie iego.
Jesli przeciw umarłemu / wyiawszy by przeciw
heretykowi albo niewiernemu : abowiem oni y
po śmierci / spocztu wiernych bywają wyłącze-
ni. A koby był wyłączony / albo iako mówią /
klety / y po śmierci iego może być około niego bła-
danie. Jesli co nie podobnego skazują. Je-
sli sam Sedzia iest klety. Jesli Prokurator
fałszywie sprawował : wskazuje pory Sentencya
ważna iest / aż fałsz będzie wznan. Jesli prze-

ciw sądo

To Prawo
iest około os-
powiędania
miasto obli-
gnęgo poz-
wania.

ciw sądonemu albo od rozumu odeślenu be-
dzie wydana / choćby y po sentencye k sobie przy-
szedł. Jesliby oni którzy spowinności sprawa-
wać y bronić mają / pieniądze brali / a przewyćie-
żyć sye dopuścili. Jesliby theż nieprawy Opie-
kun sprawował rzecz sieroty / Sentencya wy-
dana nie może nic vblżyć sierocie. Napisano o
tym Spec:Saxon:Lib:ij,Artic:II.Lib:iiij,Art:63.
Iure Municip:Artic:II.

Lekarstwo ostatnie / przeciw obledli- wemu skazaniu / y o ostatnich Sedziach.

Jesliby kogo Wzrad obledliwym skaza-
niem vciazył : vzeni w Prawie do te-
go dają naukę y lekarstwo ostatnie. A-
by taki obciążony kthory od skazania nie apello-
wał / albo mu też appellować nie dopuszczono / v-
ciekt sye do zwierzchniego Pana swojego / pod
ktorego mocą oni sa / kthory ono obledliwe ska-
zanie wydali : a tam okazawszy bład onego ska-
zania / żadał / iżeby one wszystkie sprawę przywio-
cił ku pierwszemu punktowi / w kthorym przed
obciążeniem była. Aby znowu sam Prza wysły-
zał / wyrozumiał y osadził / iako then kthory pod-

r iij

danemu

Restitutio
causæ in inte-
grum.

dánemu swoiemu vciśnionemu / nawyższym iest
po BODZE Sedziem / mając wszystko w mocy
swoiej / y będąc swoim poddanym iako za iedno
Prawo. Zowż tho Przywrócenie / wżeni w Prá-
wie / Restitutionem causæ in integrum, ad nouam
audientiã, qua de lure subuenitur oppressis ex le-
gitima & iusta causa. Ależkolwiek w Prawie Sa-
skim o takim przywróceniu nie nie pisano / y rza-
dko slychamy / aby sye kto o to kusil. Wszakże iż
wżeni w Prawie the rade daia / á in L. Imperia-
libus o tym pisano. Nie bez przyczyny / tho iest.
Byli podobno thacy Sedziowie / ktorzy sye od
sprawiedliwosci zloscia / albo dary / albo prosto-
scia / nie pilnem sprawy wyslyseniem / nie do-
brym wyrozumieniem vnaśali. Nie darmo theż
w Prawie položono / Appellationes inuentę sunt,
vel propter maliciã, vel propter stultitiã eorum,
qui sententias pronunciant. Musiala bywać ma-
licia y stulticia. A dzis też takze sa ludzie iako y
pierwey. A Boże day aby ieszcze tacy iako pier-
wey. Nie slychac tak bylo pierwey czesto vcieta-
nia do wielkich panow pod obrony / tak czestych
Mandatow / wybijania sye z Jurisdycyy / s po-
suſenstwa Wzredow / Szemrania poddanych
przeciw przelozonym / Przelozonych zaś nieprzy-
iażni przeciw poddanym / Wasni poddanych sa

mych mie-

mych miedzy soba. Wsystki thy rzeczy nie wiem
iesli dzis nie za thymiz przyczynami iako y pier-
wey ida. Panie Boże day nam thakie Sedzie / w
ktorychby nie malicia ani stultitia, ale bonitas,
prudentia, Iurisperitia byla. Choc nie dokon-
ca vmietnosć Prawa. Bo nie moga byc zwlaszc-
za na Miasieczkach wszystko wżeni w Prawie
Solonowie. Ale wżdy przy namnię aby bywa-
li z dobrym s przyrodzenia dowcipem / Boga sye
boiaacy / Sprawiedliwosc miluiacy. Bo nie v-
miethnosć Sedziego czestokroć bywa vciśnie-
niem niewinnego / iako ieden cudnie powiedzial:
Ignorantia Iudicis plerūq; calamitas est innocentis.
Trzeba roztropnych Sedziow / zwlaszcza onych
ktory inſych wyroki posadzaja / ktorzy zowż /
vltimę instantię Iudices, gdzie iuz vbogi czlo-
wiek gdy sye mu apellowac nie godzi / trudno
swey krzywdy poprawic ma / gdzie mu iuz o ie-
go maiethnosć / iako mówia / idzie / albo Szach
albo Meth. Aby tam byli wysadzani ludzie sta-
teczni / w Prawie dobre cwiczeni / wierni / z do-
brym sumnieniem / viri in lure probe versati, qui
omne ætatē in studio Iurisprudentię cōtriuissent.
Ktorzyby swoje lata nie na czym innym iedno na
nauce Prawney strawili. Bo kto sye tego nie v-
czy / trudno rozsadek ma dac albo co powie-

dziec / kie

Iudices vlti-
mę instantię
iacy mają
być.

Cerasini Tit,
de Apellat.

dzieć / kiedy przyjdzie sprawa o głównych Arty-
kulach Prawnych. około których wze-
wie wiele pracowali. Przeto oni świeci Cesa-
rze / Królowie / fundatorowie Praw y Przywile-
jów / pilnie sye zawždy na tho oglądali / iakie lu-
dzi na ostatnie Sady mieli obierać. Otto Ce-
sarz / który Maydeburckie Prawo dał y w przywi-
leował / bacząc iż na państwie swoim innemi
pracami wielkimi był zabawiony / prze kthoré
w rozsadzeniu spraw / kthoré prze deni przychodzi-
ły / nie mógł dosyc uczynić: obiał Dwadzieścia y
ośm meżów z Duchownych y Swietlich. Na-
przód / czterech meżów poważnych z Sántawy /
którzy tam nastarşy mogli być należeni. Po-
tym czterech Pralatów od Tumu / Proboszcza /
Dziekaná / Wikaryego Biskupięgo / y Kancel-
rzą. Czterech boiárów kościółowi Mayde-
burckiemu za nadaniem poslušnych s tãmtęgoż
Biskupstwa / to iest Marszałka / Truskasa / Pod-
czãsięgo / Podkomorzęgo. Potym ieden naście
Przysiężników mieyskich / y Szoltbysá dwana-
stęgo. Nad to / troie Książat swietlich / kthorzy
w obieraniu Cesarza sa napzednięsy / tho iest /
Márgrabie Brandeburskiego / Książę Saksie /
Woiwode z Rhenu / y ktemu nawyższego Woy-
tá Burgrabie Maydeburckiego. Którym 28.

meżóm / 34

meżóm / zãsadził Stolicę w Maydeburku w Tu-
mu. (kthorá łacinski wykładacz Palancya na-
zwał) y dał im na mieşcu swoim the moc / iż co-
by w Maydeburku nie możono rozsedzić / albo
tãm naganióno bylo / aby oni 28 meżów osadzi-
li. A cobykolwiek thãm skazali / aby tho inż w
Maydeburku y po wşystkiey Saksiey ziemi za
Prawo chowano. Od których Sedziów / inż
sye appellować nie godziło / inż tu był koniec w-
şystkich swarów. Wyiawşy by kto dusząc Bo-
gu á sprawiedliwoşci swoiey / chciał tym ieşcze
poprawić / wolno mu bylo przeciwną strónę wy-
zwać na reke / y potykac sye o swoie sprawiedli-
woşci: iż kthoby zwyciężył / tego dowód był pra-
wy / á zwyciężónęgo nieprawy. Kthorá bitwe na-
zywáli / Duellum , iakoby dwoięga ludzi bitwe
á potykanie w Frankach ku okazaniu prawdy z
zwyciestwa. Które Duellum , Saksowie z staré-
go zwyciaiu miedzy soba zachowywali / y od Ce-
sarza potwierdzone mieli. lure Mun:art: 13 in glo-
sa. V nas w Polsce tego Duellum nie zachowu-
ia / ani sye téż do Maydeburku do óney Palancyey
odzywaię. Odmienil to Kazimierz wielki s-
wietey pãmieci Król Polski / in Anno Domini,
1356. y inni Królowie tego potwierdzili / iż
miasto téy apellacyey / kthorá bywala do Mayde-

f

burku / 34

Palancya
w Mayde-
burku.

Duellum .

O tym téż
w Porzãdku
fol: 97. IVre
Mun:art: 11.
Glosa marg.

Ostatni Se-
dziowie w
Maydebur-
ku.

burku / zaszadził wyższe Prawo na zamku Brat-
kowstym / do którego wedle Przywileju appella-
cyi idzie od Woytów / y Przysiężników / Szol-
tysów / tak z Miaszt iako ze Wsi / aby tam v nich
strony prawuiące sye / sentencyey ządali z Ksiąg
Prawa Maydeburstkiego na zamku Bratow-
skim / w skarbie schowanych / Aby ich wyroki za
Prawo przyymowali. Wyiawszy by strony spor-
ne / rozumieli swojey Sprawy lepiej poprawić.
wolno im iesth brać sye do wyższego Prawa do
Mayestatu Królewskiego / albo do Kommissa-
rzów Széści miaszt / wedle tegoż przywileju. W
którym ón święty Król nie mniéy tego nieopus-
ścił / iako y Otto Césarz / iacy na takie Sady o-
statnie mają być obierani / mianował : iż / VIRI
honesti , circumspecti , in Iure Maydeburgensi
periti , qui Sede Scabinali fuerint digni . aby
iuz strony prawuiące sye : na tych wyroku / wi-
dzac ich poważność / w Prawie vmiethność / po-
bożność / pilność / skromnie przedstawiali / daley sye
o żadne pomocy ani lekarstwa nie wyciągając.

Obieranie

Ostatni
Sędziowie /
w nas w Pra-
wie Micy /
Kim.

Obieranie na Drze- dy: Przedawanie y ku- powanie Drzedów.

V kóncowi tych Ty-
tulów Prawa May-
deburstkiego / zdało sye
ieścze za rzecz potrze-
bna nieco przydać o-
koło Obierania ludzi
na Drzedy s Prawa
Bożego / y s tego s
którego ty Tytuly
sa wzięte / gdyż wszyscy Prawa / by były napil-
niey pisane y wykładane / Rzeczypospolithey nie
nie sa pożyteczne / iesli do tego / Drzednicy nie be-
da tacy / iakich Bóg y Prawa ludzkie chcą mieć /
któzyby Prawo strzegli / a poddane w posłuszeń-
stwie wedle ich zachowali. Prawo tedy BO-
że / takie ludzi wzy obierać na Drzedy / iako mó-
wil Mojżesz do ludu Izraelskiego: Date ex vobis

f ij

viros fa

Quonia Ma-
gistratus , est
custos Legu.

Práwo Bo-
gę / iákie lu-
dzi ná Drze-
dzie mieć ch-
ce.
Sapientes.

Intelligentes.

Spectatę pro-
bitatis.

Viros virtu-
tis.

Viros vera-
ces.

viros sapientes, et intelligētes & spectatę probita-
tis, in tribubus vestris, et constituā eos, vt præsint
vobis. Obierzcie (powiada) między wami me-
ję / mądre / roztropne / y zacne / s pokolenia wasze-
go / á thy ia nad wami spóstanowie przelożone-
mi. Któreimi słowy daie znác naprzód / aby prze-
łożeni byli obierani mądry. A gdy początek ma-
drości iest / boiażni Boga: chce tego po przelożo-
nych / aby sye Boga bali / á prawdziwie go chwa-
lili. Druga / aby byli roztropni / kthózyby za-
długim ćwiczeniem / w wielu rzeczach bieglemi
byli. A przypadłę sprawy y kżywody ludzkie ku
Práwu stosować umieli. Trzecia / aby byli
cnotliwi / światobliwego przykładnego żywota /
spieszlych spraw dobrze doświadczónego / sta-
teczni / poważni / aby iemi iáko lekciimi ludźmi nie
gárdzono. Ná drugim miejscu Bóg mówi / do teg
który ná Drzedy obiera: Ex omni populo pspice
et diligenter considerādo delige, viros virtutis, vi-
ros veraces, odiētesq; auariciam. Któreimi słowy
tho daie znác / aby przelożeni byli obierani mó-
ni / to iest / tácy kthózyby to / ná co ie obieráig / mó-
gli y śmieli uczynić. Możliwość tá zależy ná w-
myśle / nie ná cieie / aby byli mądreimi spráwne-
mi / stałemi y ciérpliwými / ku wysłuchaniu kży-
wody łatwiemi. Aby téż byli prawdziwými / sktó-

rychby

517

rychby vst ciepło y zimno niewychodziło. aby nie
obiecowaniem ále rzeczą / skutkiem / ludzi odpra-
wowali. Ná ostatę / aby nie byli ná dary łakome-
mi. Bo żadna rzecz więcej nie psuie przelożone-
go / iáko łakómstwo / á darów chciwość. Auaris
et munerum cupidis, venalia sunt lura, senten-
tig, libertas, iustitia, adeoq; patria ipsa. Aczkol-
wiek dary dawac y brać / iest nieiaki znak miłości
iednego ku drugiemu / iesli tym wzgledem bywa-
ia brané. Ale iz thá iest do natury człowieczey
wada / iz dary od mądrości y sprawiedliwości la-
twie wwodzą. Przeto Bóg nawyższa mądrość /
rozkazal / aby żaden kthóry iest ná Drzedzie da-
rów nie brał. Tak mówi: Ne accipias munus. Ná
munera excoecant oculos sapientum, & peruer-
tunt sententias iustas.

Práwo Mąydeburfskie téż tego / okolo obie-
rania ná Drzedy iáko rzeczy potrzebne nie opu-
ściło / lura Municipa: Articuli: 44. Wsystkich w
pospolitości kthózy ná Drzedy obieráig / uczy / iá-
kim vmysłem y iákie obierac máig: y iákie obie-
ranie nie nie waży. Pilnie sye (powiada) prze-
łożeni wárowac máig / aby żadnego dla darów /
dla boiażni / dla gniewu / dla krewności / y iákie-
gokolwiek powinowactwa ná Drzedy nie obie-
rali. Abowiem / iesliby tho potym przez ráde do-

siij

znano

Odiētes auariciam.

Exo: 23.
Deuto: 16.

Práwo Mąy-
deburfs. iákie
ludzi káże ob-
bierac ná Dr-
zedę.

znano było / iż sye kto tak w obieraniu obchodził: tedy y ten kto obierał y ten ktho iest obrany / stano sie krzywoprzysięzca / y na dobrej sławie naruszony. Periurus, & Iurepriuatus. Naprzód / z strony darów. Jesliby kto Drzedu żadał / a żadał / dar iaki obiecał / taki sye sława świętokapca / iakoby iaki Drząd Duchowny / albo iaka rzecz święta kupił / y iesliby w tym był przekonany / a sława sye niepocziwem. Wygłosyby takiemu miasto iaka folge uczyniło / albo thaki przez dzieśieć lat od miasta bywa odkazowan. Z boiażni zaśie bywa obieranie / kiedy sye kto obawa / iesliby tego nieobiał / aby mu przyaciele iegż wezym nie zaśtkodzili / takie obieranie nic nieważy. Jesliby też kogo obrano z zazdrości / to iest tym wymyslem / aby na onym Drzedzie będąc zwożal / gdyby dla Drzedu / żywności swej patrzeć niemógł. Albo iżby na onym Drzedzie będąc / ku iakiey szkodzie przyszedł / takie też obieranie nic nie waży. Nád to / ten który na Drzedy obiera / pilnie sye oglądać ma na pocziwość a na wiare swoje / y przez tho strzedz duże swoje / aby nikogo nie obierał za przyiaźnia / za prośba / z nienawiści / z zazdrości / albo iakiego kolwiek złego wymysłu. Ale wedle każdego wiary / pocziwości / y prawdy. z miłości Rzeczypospolitey. Nie ma obierac

bárzo mo

bárzo moźnych / bogatych. Bo taki moźnością swoią / będzie sye wywyższał / pospolity pożyteż wciścając / swooy rozmnażając / vbogim gardząc.

Nie vbogich też. Bo lepiej iest / iż vbogi służyć będzie / niż iemu służyć maia. Szredni tedy sPospolstwa na takie Drzedy maia być obierani / którzyby przedstawiać na swoim / cudzego nie pragneli. Potrzeba też / aby na Drzedy nie obierał / głuchych / ślepych / niemych / tredowatych / włomnych / lunatyków / szalonych. Wygłosyby sye im thy włomności na Drzedzie będącym przydały : tedy z Drzedu dla tego nie bywaia złożeni. Nád to kłethy / odszczepieniec / wywołany / nie pocziwego łoj / nie mający Dmudziestu y pięci lath / obcy / z innego Prawa czlowiek / któryby domá rzadko mieszkał. Kthóremu by też było Siedmdzieśiat lath / takich na Drzedzie nie maia obierac. O tym szerey Iure Municipali Artic: 44. y w Porządku fol: 7. Specu: Saxon: Lib: II, Artic: 49. in Glosa. Gdzie też opisane sa szerofo przyczyny / dla kthórych obieranie / nie bywa ważne : iako iesliby pomocnik innego obiał / niż mu pomozono. Jesliby iakie umowy s tym piérwey czynił kthórego by obiał / albo spzytacielnami iego piérwey niżby był obran. Jesliby ktho piérwey był obran / niż ciało Przodka iego

pogrzebio

pogrzebiono : Jesli iest nie z małżeństwa naro-
dzony: iesli pisma nie umie : iesli nieuczony / albo
sye wkażnie izby co umiał / a on nie nie umie : ie-
sli nie przykładnego żywota : iesli mu niemają
Trzydzieści lat : iesli iest obrany na miejscu nie-
zwykłym. y inne przyczyny / tam długo opisanie /
prze które obranie na Drząd nie bywa ważne.

O Byczanie powołania na Drzedy albo iako
zowa Ceremonia / sa rozmaitym Mias-
tom rozmaite. Tu iest wolność każdemu mia-
stu swęgo używać obyczaju. Wszakże wczenni w
Prawie / tho Creowanie najlepšie być piśa / gdzie
pompa nie wielka / a wspomniania nie mało przed
wszystkim ludem / iako sye każdy na swoim Drze-
dzie sprawować ma / aby ie każdy znal / iako Ory-
ce a Obróńce swoje / którym też część y posłuszeń-
stwo winien / y modlić sye Bogu za nimi / iako
Swiety Paweł wspomina. i. Timoth: ij.

ADhortor primum omnium fieri Obsecrationes,
orationes, interpellationes, gratiarum actiones, pro
omnibus hominibus, pro REGibus, & omnibus
qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam &
tranquillam vitam agamus, cum omni pietate &
gravitate.

Na męto

A niektórych miastach / ci których na Drze-
dy obierają / bywaia przymuszeni do tego
per Collegas suos, aby na then czas kiedy ie obie-
raia y innych czasów / kiedy Drząd swój sprawu-
ia / kolacye kosztowne czynili / na których sye wiel-
kie zbytki dzieia / zbytni koszt. To nie ma być. A-
bowiem przez to ludzie godni / chronia sye Drze-
dów / gdy czuia / iż ich majątność takowych ko-
stów nie zniesie : przez to też Bóg bywa obra-
żon / y błogosławieństwa swojego Drzedom nie
daie / gdy ty dary Boże nie bywaia przyjmowa-
ne z nabożeństwem a wzywaniem Imienia Bo-
żego / odzuciwszy na stronę wszystkie pompy / zby-
tki ludziom Krześcianstwu nieprzyzwoyne.

Tak tedy Prawo Boże y Ludzkie wczy / iacy
mają być na Drzedy obierani / aby sye ci co obie-
raia pilnie themu przypatrzali / a na thym sye nie
mylili / iakie obierać mają. Ale powiada Iodocus
DAmuderijs, in Praxi rerum Criminalium,
y inni ludzie wczenni o thym piśa / Jż tu przeloże-
ni y Swietscy y Duchowni / bärzo występuia /
wiecey sye oglądaiac na dary / na pieniądze / na
krewności niż na tych / w których / przyzwoyna v-
rzedowi godność / cnotliwe sprawy / roztrop-
ność / dobre obyczaje / wczciwe nauki / w wielu

t

rzeczach

Creowanie
na Drzedy.Zbytnie ko-
stacye wrzedy
nikow.

PRINCIPUM
preposterum
IVdicium in
committēdis
officijs.

Ambitio co
lest.

Wzrędy w
systki są na
miejscu Bo
żym.

Obieranie

rzeczach biegłość y inne dary Boże iawnie widzą. Których darów Bożych / oni prawie zaniechaw / sy / y prawdziwe świadectwa dobrych cnót / o / byczalów / roztropności / biegłości / na stronę za / rzuciwszy: na ónych tylo patrzą / których świat / pieniądze / przyaciele / y inne ozdoby / wedle świata wystawia. Zaprawdę póki (powiada) ty nieporządne Przelozonych swietkich y Du / chownych postępków w obieraniu Wzrędów tr / waia / póki ty przelozeni namietnościami swo / im więcej niż rozumowi folgować beda / nie / strzegąc prawdziwej godności / wedle Boga y Praw pisanych / póty sye w Rzeczypospolit. nie / szczęśliwie powodzić musi. Póki też ta ambi / cya to jest chciwość dostojenstwa w poddanych nie wstanie / która wiele swietokupców / nie prze / staia sye v Pánów tak Swietkich iako y Du / chownych / prośbami / przyacielskimi przyczyna / mi / pieniądzy / y innemi rozmaitemi naprawa / mi starać / aby nad inne godniejszy / na Bóstie / Wzrędy. (Bo wszyscy Wzrędy / są Boże wzrędy.) wyiędzani bywali. Kto sye kiedy szczęśliwego powodzenia między ludźmi ku chwale Bożej do / czeka: Z obu stron tu / przy Ambicyi jest nie / mała wina / y tego kto za dary / na Wzrędy obie / ra / y tego który za pieniądze Wzrędów szuka. A

snadź wie

snadź więcej tego który sye Wzrędów dokupnie. Bo taki przez tho dokupowanie / Pána swęgo psunie / iż mu swemi dary do prawdziwej godno / ści / oczy zasłania: Rzeczypospolitej škodzi / iż sye będzie starał / iakoby sobie ono na wzrędy na / grodził / za co Wzrząd kupił: Ludziom pobożnym do nabywania godności droge zamyka: bo sye rzadki być będzie / gdy wzrędy za dary a nie za godnością daia. Na koniec / y sobie zla / sławę czy / ni. Bedzie minimal / aby swoje podłość Wzrędem osłachcić miał / a ono więcej osławi. Bo inż na takiego ludzkie pilnie oczy y vsty nastawia / y pil / nie sye / kto jest / dowiadować beda. Płyną s tey Ambicyi y inne Pestes in Repub: škodliwe. Kto / rym IVstinianus Imperator zabiegał: dla tego był postanowił / aby ten który miał być na wzrząd obrany / przysięgł pierny / iako dla otrzymania tego wzrędu / żadnemu za zalecenie do Pána nie / nie dał / ani dać obiecał / ani żadney na tho z za / dany z mowy nie uczynił / iż też ten Wzrząd który darmo przyiał / darmo ij sprawować będzie / prze / stawiać skromnie na tey placey / która s porza / dney wstawy nani przychodzi. A iż sye s tey Ambicyi wiele złego w Rzeczypospolitej dzieie / zabiegaia temu Prawa y karaniem. Ktoby sye za iakiem Contraktem / za umowa pieniężna /

t ij niewsty

nie wstydał potajemnie / bez wiadomości Pań-
 skiej / Wrzędu dostawać : ten sye sam przez to nie-
 godnym ónego Wrzędu czyni / y przez to u traci.
 y przez tho sye na wieczna niegodność tu dosta-
 piennu na potym iakiego Wrzędu podawa. Ale
 kolwiek Contrakth kthory by był uczynion o W-
 rzad w iakiej godności / tak / iżby óny pieniądze
 na pospolithy pożyczek obrotone były / Prawa
 mieyskie omawiają / ile v świata / iako mówią /
 in foro temporalis : ale wedle pana Boga na su-
 mmieniu iako mówią / in foro Conscientie , ża-
 ny taki contrakth / żadne kupowanie Wrzędow /
 nie iest bez wielkiego grzechu. Bo pobożność
 krześcijańska / żadnym obyczajem tego nie cierpi.
 aby kto iakich Wrzędow / zwłaszcza Sadowych
 za pieniądze albo iakiemi contrakth nabywać
 miał. Przeto Boże y Ludzkie Prawa tak śeroce
 y ostrożnie wczą / iako / y iacy ludzie na Wrzedy
 mają być obierani. zabiegając temu / obyczajami
 rozmaitemi / aby niegodni nie byli na Wrząd o-
 bierani. Ale mało na tym tymi drogami temu
 zabiegac y godności przez zwierzchnie znaki do-
 świadczać : bo na zwierzchniey postawie w o-
 bieraniu / często sye omylamy : sadzimy cza-
 łem człowieka nie godnego za godnego / złego za do-
 bręgo / głupiego za mądrego. Przeto nalepša y

napewnię

napewnięsza iest droga do tego / nie opuszczając
 tych środków / prosić pilnie pana Boga / aby ón
 sam ludzkie vmysły tak raczył sprawować / aby
 żaden Wrzędow takich / na kthore sye nie godnym
 czuie / albo go też inni nie godnym rozumieją /
 albo poiti na sye godnięszę czuie od przelożo-
 nych nie żadał ani kupował / aby też y przeloże-
 ni Wrzędow y na podleższych nie godnym / we-
 dle namierthności cieleśney / za dary / za krewno-
 ścia / nie dawali. Ale sye na godne wedle Bożę-
 go rozkazania y wedle Praw oglądali. Trzeba
 też pana Boga o tho pilnie prosić / aby ón sam
 godne Przelożone nam raczył dawać. Tak
 iako Mojsz prosił mówiac: Numeri 27.

O Panie Boże / sprawco ducha w każ-
 dym cielesie / postanówże ty sam cztowie-
 ká iakiego / nad tym ludem / kthoryby
 szedł przed niemi / gdyby sye ruszyli al-
 bo wrócili. kthoryby ie wiódł y odwiódł /
 aby zgromadzenie Pańskie nie było ia-
 ko Owce bez Pasterza. Tymi spra-
 mi y środkami dawa pan Bóg dobre Przelo-
 żone / za kthorych dobra sprawa / Rzeczpospolita

t in

kwitnie

Plura de his
 vide apud Io-
 docum De-
 muerium,
 Tit. De Em-
 prione Offi-
 ciorum, Cap:
 131.

Obiéranié ná vrzedy.

kwitnie / Gady / Sprawiedliwość dobrze idą /
Pan Bóg na wszystkiem błogosławi / obfitość
żywności daie / y wszystko cokolwiek czło-
wiekowi ku zachowaniu żywota
jest potrzebnego.

 Tytułów Prawa Maydeburskiego do pier-
wszego Porządku przydanych na ten
czas koniec.

Práva między Go-
spodarzem a Kórnikiem/krót-
ko spisane.

Najemnik.

Gospodarz.	{	Kórnik.
Pan.		Czynszownik.
		Najemnik.

Najemnik/tym słowem wie-
le krót Polacy nazywają/
tak tego który z Imienia
swęgo Czynsz bierze/iało y
tego który go daie. Abo-
wiem kiedy Gospodarz mó-
wi o swęy personie: Należ-
lem temu dóm swóy: dla te-
go Gospodarz Najemnikiem iest. A kiedy zaś
Kórnik Gospodarzowi mówi: Należlem dóm
v tego Pána: dla tego Kórnik Najemnikiem.
A tak obiedwie Osobie Najemnikiem nazywają.

Wszakże dla różnice kómonit pána v ktorého Jmienie nájmuie/ Gospodarzem y Pánem: Gospodarz zaś / tego kómu Jmienie nájmuie/ Kómonikiem / albo Czynnównikiem y Naiemnikiem zowie. Látinnicy ná to wlasné słowa máia: ábowiém tego ktorý z Jmienia naiemného albo ktoréy innéy rzeczy vmóvíóny Czynn bierze/ Locatorem: ktorý zaś Jmienia albo ktoréy innéy rzeczy z nájmu vżywa / Conductorem: miánuia. Ale též czésto kroc tego ktorý Jmienia z nájmu vżywa/ Locatorem, á tego ktorý innemu Jmienia z nájmu vžycza Conductorem rozumie/ iá/ tak słowa iedného zá drugié vžywaiaac bes žádnéy winy: dla tego/ iž stárzy tych slov krom žádnéy różnice vžywaíi Conductorem pro Locatorem, Locatorem pro Conductore kładac. IN Speculo Saxonum Látinski Autor / Gospodarzá Dominum, Proprietarium: á Kómoniká Censualem, Censitum, Inquilinum miánuie. Spec: Saxo: Lib: ii, Articulo 59. A tak tu snádníejšemu Právnu o Naiemnikoch zrozumienu: Naiemniká/ ktorý Czynn bierze Gospodarzem / albo Pánem: á Naiemniká ktorý Czynn dáie Kómonikiem / albo Naiemnikiem / (Czynnównikiem též zwác može) wšedy miánováć bedziem.

Locator.

Conductor.

Kładzie

Kładzie též Práwo zá Naiemniká albo Czynnówniká tego ktorý sye ná ónym Gruncie kedy siedzi á Pánu doroczny Czynn pláci / vrodził: á iest Pánu Czynnównikiem wiecznym dzie dziecznym/ ktorý Jmienia bes woleý Pána swého puścić/ ani przedać nie može. Tákíego Práwo zowie Censualem innatum, Censualem originariū, quia natus est ad illa bona & in illis originem sumplit, iáko tu v nas kmećie albo poddani v Pánów swych zaśiedli. Tu nam nie o tákich Kómonikoch albo Czynnównikoch ktorzy sye ná gruncie vrodzili rzecz idzie / ale o tákich ktorzy zá pewná vmóví / pewnémi Condycyami do czy tégo Jmienia miešťac y ónego vžywać wstępuia.

Naiem málo sye nie równa Předáníu: wyiawšy w tym różnice máia / iž Předání ná wiecznosť / á Naiem do času náznáczóného tylko trwa. Kupue Pan Jmienie ná wiecznosť / kupue Naiemnik miešťání do času: dla tego Naiem ma w sobie nieiáki spóšob kupná ad tempus determinatum. Speculo Saxonum Libro ii, Articulo 59.

Censualis.
Innatus.
Originarius.
Asscripticius.

J Nájmu z
Předáním
Podobien
stvo.

v ij Różność

Różnica Dóbr.

Trzecz idzie o Właściwym Imieniu / Róż-
ność Imienia albo Dóbr w Prawie opi-
sana wiedzieć nie wadzi.

Dobrá są trojakie. Jedne / których sobie kto na-
przód nabył: które pierwéj niczyje nie były / pana
żadnego nie miały. Bo z początku albo z przyro-
dzenia nié swego własnego nic nie miał. iako y
Cycero in Officijs wspomina: Priuata natura nul-
la, sed aut veteri occupatione, vt qui quondam in
vacua venerunt, aut victoria vt qui bello potiti
sunt. Aut lege, aut pactione, conditione, sorte.
Wszystkiem wszelkie dobra były pospolite / aż ié
kto sobie z dawna posiadał: na pustynie przyszedł:
woyna przez zwycięstwo nabył: za własne pie-
niądze kupił / albo którym innym sposobem dostał
y otrzymał. One dobra tak nabyte / inż tego wła-
sne były iako y dziś kiedy ktho iakich dóbr stu-
nym sposobem dostanie / kthoré pierwéj żadnego
nie były / inż ięg beda / y spokojnie ié trzymać ma.
Que natura fuerant communia, quod cuiq; obti-
git, id quisq; teneat. Si quis sibi plus appetit, violat
ius humane societatis. Takie dobra Lacinicy
nazywają Dominium, Proprium, własność: s ta-
kich dóbr nic nie płaci y posługi żadney nie czy-

nia. Du

nia. **D**rugie dobra / kiedy komu od zwierz-
chniego Pana bywają dane / a bywają pospolicie
ludziom rycerskim za ich zasługi używane: s któ-
rych posługi panu / albo Rzeczypospolitey / albo iá-
ka danine winni: albo im to z łaski pańskiej by-
wa odpuszczono: takie dobra zową Manistwo.
Lacinicy Feudum. A tych którzy ié trzymają
Feudatarios, Vassallos, po Polsku Many nazywa-
ją. Tacy osobliwe prawa z strony posług pod-
dańców / czynszów mają / kthoré nazywają IVra
Feudalia. **T**rzecie dobra zową Wła-
ściwe / kiedy kto komu dobra swoje / choć własność /
choć Manistwo / siue Proprium, siue Feudum fue-
rint s pewnego Czynszu wedle pewney umowy
najmuje. Lacinicy Conducticia, vel Locata na-
zywają. Która umowa między Gospodarzem a
Kórnikiem za Prawo bywa poczytana / y W-
rząd wedle óney umowy ich sadi. A to iest na-
przednieysze Prawo między Gospodarzem a Ko-
rnikiem.

Pactum inter Dominum & Censualem pro Iu-
re seruari oportet. Umowa między Gospoda-
rzem a Kórnikiem za prawo ma być chowa-
na. Przeto Gospodarz z Kórnikiem pilnie te-
go strzedz mają / aby sobie w najmie słowo we-

D iij dle postá

Bona Feuda-
lia.Bona Condu-
ctitia.Lex condu-
ctionis seruā-
da.
Umowa.Bona acqui-
sita.

die p^o stánowienia dzierżeli. In Locatione & Con-
ductione, fides contractus maxime seruanda est.

Pisano Spec: Saxo: Lib: j, Artic: 54. in Glo-
sa: Iże Pan z Kómoniką troiakié prá-
wo między sobą mają. 1. Iż vmowa albo
Contrakt który między sobą uczynia / za práwo
bywa poczytany. 2. Cokolwiek Kómonik
albo Naiemnik ma w dobrach naiemnych / wszy-
stko to jest fantem a zakładem Panu w Czynszu.
A tego wtórego práwa / dwoiaki jest pożytek pa-
nu. Piérwszy / iż pan kómoniką fantować może /
króm przyzwolenia Sedzięgo. Wtóry / jeśli kto
twojemu naiemnikowi co weźmie / albo by sobie
którym kolwiek sposobem przywłaszczył : tobie
wrócić winien. Bo to piérwéy twoim fantem by-
ło / choć mianowaném choć niemianowaném.
3. Trzecie práwo między Panem albo Gospo-
darzem / iże żaden naiemnik dobr naiemnych od-
dawać albo puszczać nie może / thak / iżby óné dobra
drugi miał posiadać : a choćby puścił / to nie wá-
żyć nie będzie. Ale ktoby trzymał dobra / Czynsz
płacić musi.

Kiedy Pan swégo Imienia czynsz albo po-
stuge przy podawaniu Imienia iako chce

postáno-

postánowieć y vłożyć może. Spec: Saxo: Lib: 8 & Ar-
ticulo eodem.

Eśli Gospodarz Kómoniką ruszyć / albo
Kómonik odeydz / a naymu daley trzymać
nie chce / to sobie czasu postánowioného opowie-
dzieć mają. Vnus alterum non alienet, nisi de
terminato tempore sibi indixerint.

Szkoda kthórabymy sye w naiemnym Imieniu
stała / Kómoniką jest nie Gospodarza / tak /
aby naiemné Imienie Gospodarzowi wcale od-
Kómoniką iakié przyiał oddané było. Boc by to
nie słusna / kiedy sye iaka szkoda trafi / by Kómon-
nik Gospodarzowi swému mniej niż sye stanie
nagradzać miał : gdyż Kómonik by mu téż z na-
iemnych dobr ná wiethszy pożytek przyszedł / nie
wiecey Panu iedno wedle vmowy dawa. Dam-
num in re locata vel conducta eueniens, Cōducto-
ris est non Domini. De fortuitis casibus qui com-
modè praeuideri non possunt, insy jest rozsadek
w przypadku który słusnie opatrzon być nie mó-
że / iako jest ruina, incendium, vpad / zawałenie / o-
gien z inąd przypadły / tam szkoda Pan Imienia a
nie Kómonik cierpieć musi. Przeto baczni Kó-
monicy albo thęż y ci którzy pieniedzy ná Imie-

nie dawają

Ruszenie Na-
iemnika.

Szkoda w
naiemnym Imie-
niu.

Práwo mie-
dzy Panem
a Kómoniką
troiakié
jest.

Wstawa czyn-
szu.

nie dawając / takowe przygody fortuitos casus so-
bie przestrzegając y zapisem wariant / iż choćby Imienie zgorzało / wpadło / albo inny casus przypadł
aby dłużnik wierzytelowi swemu pieniądze w-
rócić a Imienie swe także po óney przygodzie zo-
stało / przyjąć winien był. Także y Pan od swęgo
Kómonika / aby toż był powinien udzielać.
Umawiając też czasem Naiemnicy spány / aby o-
ba spólem jako pożyczek albo zysk thak y szkoda
przymowiali: jako mówią / na poly szkoda na po-
ly zysk. A Prawo także zowie / Conductores par-
tarios, quia ita cum locatoribus conuenerunt, ut
damna & lucra rei conductę partiantur.

Deczy ruchomé żywe albo nie żywe / kiedy
kto nájmuje / a strzeże ich spólnością jako
nawyzsza może / a w tym czasie óna rzecz ruchó-
ma zdechnie albo zginie: óney Kómonik albo na-
iemnik płacić nie winien: jako też bywa / iż kro-
wy / owce / konie. etc. nájmuje / zapłaciwszy tel-
ko najem / od rzeczy naiemney będzie wolén. Res
conducta si moritur vel perditur, damnum Domi-
no rei cedit.

To nájmuje Imienie swoje bez nájznacze-
nia albo miánowania czynszu / thakiemu
czynsz wedle

czynsz wedle zwyczaju a zachowania pospolithę-
go / ónego miasta / albo powiatu placón bywa.

Naiemnik iesli umrze / Dziedzic iego na ón
grunt wstepuje y płaci panu ónego grun-
tu czynsz tyle jako naiemnik który zmarł / płacić
był powinien. A iesli pan Imienia umrze / tedy
naiemnik temu na którego Imienie prawem przy-
padło / czynsz umówiony albo obiecany zapłaci.
Spec: Saxon, Lib: ij, Artic: 59.

Mówę która Rodzicy okolo Nájmu v-
czynili / Dziedzicy po ich śmierci trzymać
nie powinni: iż takowe pacta albo umowy náj-
mu / mają w sobie y nieiało pokazują Imienia od
Dziedziców oddalenie y wydziedziczenie / które-
go prawa nie dopuszczają: bowiem tak nájmem
jako y przedaniem dobra od dziedziców mogą być
oddalone. Może kto w nájmie taką summe zez-
nać / iż naiemnik w ónym Imieniu może wiecz-
nie siedzieć / a Dziedzic do dziedzictwa nigdy nie
przyść. Przeto Dziedzic ma te wolność Naiem-
nikowi Naiem przodków swoich strzymać albo
niestrzymać. Specu: Saxon, Lib: ij, Artic: 77.

To Dóm swój albo mieszkanié także albo
Kola náj-

Conductores
partiarj.

Najem Kna
domey rze-
zy.

Czynsz nie
umówiony.

¶ Pan albo
Naiemnik za-
marły.

Dziedzicy za-
marłego pa-
na.

Przedanie
Najemnego
Imienia.

Kola najmu: a w tym czasie niż naiem wyni-
dzie/iesli za taką przyczyną Dóm swój albo Ko-
ła przeda: starac sye ma v ónego który kupi/aby
najemnik czasu swęgo/wedle umowy która spá-
nem piérwéy niż dóm przedał/wczył/spokojnie
domieškal y używał. Bo gdzieby mu używanie
było zabronione/może z Gospodarzem o miedziér-
żenie najmu prawem czynić.

Fantowanie
Kómonika.

Szyſtká máietnoſć Kómonika która ná
grunth Gospodarza swęgo wnieſie / ieſt
fantem Gospodarzowi w czynſtu. Bona inquil-
ni ſunt pignus Domini. Moze Gospodarz Naie-
mnika swęgo/nie doſłádaiac ſye Drzedu/gdy mu
czynſtu nie pláci fantowác. Iure Municip: Artic:
140. Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: 59.

Przyſięga o
Czynſ.

Jedzy Kómonikiem á Najemnikiem/iesli
o nie zaplácenie czynſtu ſpór będzie: bliſzſzy
ieſt Gospodarz Przyſięga potwierdzić / iż mu
czynſt nie zaplácony/a niżby najemnik przac czyn-
ſtu / Przyſięga iż zaplácił albo niewiniem / miał
odchodzić. Iure Municipali, Articulo 140. Text.
Specu: Saxon: Lib: ij, Artic: 54. Doſłáda/ iż/ iesli
Kómonik zapláte będzie mienił á potwierdzi
to przyſięga ſamotrzec który tho widzieli y ſly-

ſeli / wolen

528

ſeli/wolen będzie. Wſaſze Pan gdy mieni/iz mu
czynſtu nie zaplácono/ bliſzſzy ieſt ku dowodowi.
A tak kiedy najemnik będzie potónany/Dwoiaki
czynſt plácić muſi.

Gospodarz s tych przyczyn najemniká pu-
ſcić przed czasem może. Piérwſza / Jeſli
czynſtu nie pláci. Wtóra/ Jeſli ſam Gospodarz
ónego Imienia ku mieſtaniu potrzebuie / á po-
trzeby dowiedzie. Trzecia/ Jeſli Imienia po-
prawowác chce. Czwartha/ Jeſli ſye Kómonik
zle zachowa/ Imienie pſnie / albo tam niepoczi-
wie żywie. Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: 54. Et Spec:
Saxon: Lib: ij, Articulo 59.

Ruſzenie
Najemnika
przed czasem
sktórych przy-
czyn być mo-
że.

GŁoſa Specu: Saxon: Lib: ij, Artic: 59. Lúdzi
Kycérſkich wiedzie do tego/aby Imienia nie ná-
mowali: przez te przyczyny/aby w ten czas kiedy
w najmie ſiedza / á Pána gruntu za pána v zna-
wáia/ſtanu swęgo nieponiżyli. Bo kto najmuie
Imienie/wyznawa pána ónego v którego ie ná-
muie/ tháſt najemnik inż ſye ſſtawa podleſzym.
Censualis militaris ordinis, eſt tanq̃ vafallus, per-
dit Ius Militare, & efficitur ruſticus.

f ij

Najemna

Najemna Rola.

Najemnik Rola / który ia do pe-
wnego czasu s pewnego Czynszu
wedle umowy ku oraniu albo spra-
wowaniu przyymie / Lacińnicy
Emphiteutam nazywają. Nie-
któzy Prawnicy rozumieją Emphiteutam, który
nie do czasu ale wiecznie poki będzie żyw iakoby
dziedzicznym prawem / rola ku trzymaniu a ora-
niu spewnego czynszu za pewnymi Condiciami/
iako między niemi postanowiono iest / nazywuje.
Scriptura perpetua interueniente ex consensu v-
triusq; id est Domini & Emphiteutę. A umowę
która między takowemi bywa nazywają Emphi-
teuticum contractum: Emphiteuticam concessio-
nem. Emphiteuticum Instrumentum. A nie na-
zywają temi słowy takiej umowy z strony inych
dobr / iedno z strony dobr leżących / iako iest rola.
Emphiteusim zaś z Greckiego nazywają / Meli-
oratiōem aut insitionē wsianie / a verbo Εμφύτεω
infero Zlepszenie / albo naprawianie. Abowiem z
początku taki Contract nie bywał iedno z stro-
ny ziemi nie naprawney / ktoraby Emphiteuta al-
bo Najemnik miał naprawiać / a z nieplodney plo-

dno wdzielać

Emphiteuta.

Emphiteutic⁹
contractus.

Emphiteusis.

dno wdzielać / osiewać. Potym prawo dopuścić
to y z strony dobr iuz naprawnych y użytnych ta-
kie Contracty czynić. Iure Municipi: Art: 7, Glosa.

Emphiteuta to Prawo ma / iż za Contractem
który s Panem ónego gruntu uczynił / ma wol-
ność Orac / siał / szyć / żąć / pożytki / dochody w-
systki brać. Pożytki które swym dowcipem na
óney roley sprawił / komu chce darować: w śancie
albo zakładzie dać krom przyzwolenia Pana swę-
go. Ale przedać albo prawo swoje odstępić nie
może azby Panu swemu opowiedział: który ie-
sliby za onym opowiedzeniem / wóley swę / przez
dwa Miesiące nie oznaymił / a Emphiteuta na-
tho miał świadki / iż słusznie opowiadał: może
krom przyzwolenia iego przedać y Prawo swoje
innemu spuścić.

Ius Emphi-
teutae.

An Rola winien to Najemnikowi opać
trzyć / aby ón za najmem folwarku albo
Roley słusznie a spokojnie używać mógł. Przeto
iesliby iaka gwałtowna niepogoda / albo gwał-
townemi wiatry folwark był rozmiotany / wi-
nien go zaś naprawić / aby tham najemnik z by-
dlem od wszelkich niepogód / ab iniurijs coeli, be-
spiecznie mieszkac mógł. Winien sye też najem-

Pan co ws-
nien najems-
nikowi.

f ij

nikowi o

nikowi o to starać/aby w sprawowaniu roley/ani od niego samego/ani od tego innego/ żadnego nagabania nie miał. Albowiem/gdzieby taka przeżaze naieumnił miał/ a Gospodarz mogąc go brońnić niebronił: winien mu będzie nagrode. Ale iesliby ktcho inny naieumnikowi sprawowanie roley albożyteł przekazał/ przywłaszczając sobie on grunt iakiem Prawem. Tam trzeba obaczyć/iesli Pan Locator z wiadomości albo zniewiadomości cudzy grunt niał. Jesli z wiadomości/ winien naieumnikowi za oszukanie a podeście / tene tur de dolo. A iesli z zniewiadomości to uczynił/ nie winien mu naieumnił zapłaty za on czas przez który sye mu gruntu naieumnego używać nie go dżilo.

Eśli kto poymie żonę Wdowę która ma rolę czynszową/to iest/z której czynsz płaci: a one rola za żywota żony swęj potzał sprawować / potym by żona umarła: może y będzie sye mu godziło / one rola do końca sprawować/ pościć y wrodzay zebrać/a czynsz umówiony Potomkom na które ona rola przypada/zapłacić. Ale iesli nad pracą swoie za żywota żony swęj nakład iaki uczynił / nie płacić nie będzie powinien. Albowiem za nagrode pracy y nakładów

swoich poży

swoich pożyteł otrzyma: bo żaden nie winien pracy swęj nikomu darmo vzyćać: a nie może żaden być przymuśon / aby pracą swoia tego miał bogacie. Nullus locupletari debet cum iactura aliena. Kto robi/ godno iest aby pożyteł brał. Gdyż mąż w wrodzaju szkoda cierpieć musi/słusna też iest aby y pożyteł nam należał. Qui sentit damnum sentiat & commodum. Item, Jesli żona vmrze/a rola iuz będzie zasiana/ mąż będzie brał pożyteł / a czynszu płacić nie powinien. Prawo dokładaż onych dobr nie winien czynszu z których żona gdy była żywa/nic nie płaciła.

Czynsze albo Dochody które na dobrach żeninych były / iesli ona po dniach ku placeniu czynszu naznaczonych zmarła/meżowi należa iakoby to myto zasłużone/ nie inaczey iedno iakoby dziedzicy po niej mieli brać by była meża nie miała: a słusna tho/ gdyż on żonę swoie do onego czasu którego czynsz płacił/opatrował/ aby czynsz brał/ a niż dziedzicy którzy iey żadnego opatrzienia nie czynili. Spec: Saxon: Lib:ii, Articuli:76.in Textu et in Glofa.

Eśli kto pościąg rolę do pewnych lath z pewnego

Sprawowa
nie roley po
śmierci że
ninę.

Czynsz z dóbr
żeniny.

perwnego czynszu kómu náymuie/posiana zaś ie-
mu ma być wrócona. A którego kolwiek czasu w
ónych leciech Pan óney roléy vmrze:żasiana rola
dziedzicom ma być wrócona. Albowiem Pan ó-
ney roléy nie mógł daley Graczowi náiać iedno
póki był żyw. Przeto w kóždym náyemie dobr/ ch-
celi Naiemnik w przypadku śmierci pána Jmie-
nia być beśpieczeń / potrzeba przyzwolenia dzie-
dziców / zwłasczą kiedy dobra pod Condićiami
bývają náyemowane. Bo gódzieby dziedzicy nie-
przyzwolili / vmówy Przodków swych chować
niepowinni. Spec:Saxon:Lib:iiij,Art:77.

Naiemnik rolny/nie winien Pánu óney ro-
léy innego wárunku albo beśpieczeństwa
o zaplathe czynszu czynić iedno proprio Aratro
własnym plugiem / to iest iedno pokázac/ iż óne
rola spáwił á posiał/ albo spáwić á posiać mo-
że:inż mu Pan óney roléy brónić nie może aby v-
żytków zbierać nie miał: thák ty słowa/proprio
Aratro/wykláda Glosa.Spec:Sa:Lib:iiij,Art:77.

Naiemnik nie winien Pánu swému wietśe
go fantu zakładac/ábo wárowac/niz czynsz
doroczny wynosi.Spec:Sa:Lib:i,Articu:54.
Winien téż istota o to/aby Pánu naiemné Jmie-

nie w cale

nie w cale iáko przyiał oddał / iesliby mu w tym
wiary nie dano.

Czynsz iesli z którego Jmienia ták od dawne-
go czasu plácono/ iż pámietniká nie máś / z
którego by sye rzecz przeciwna iż nie plácono po-
kázala:inż daley ma być plácon. Także ma być
rozumiano/iesli plácono czynsz od 40 lath. Spec:
Saxon:Lib:i,Artic:54.in Glosa.

Czynszu żaden propria autoritate sam swoia
władza bez Urzedu odeymować nie może.
Ale kiedy nan żalować beda / naydali sye słusne
przyczyny do tego aby nie plácił/plácić nie będzie
winien. quia sine causa praestatur.

Naden Naiemnik kórm przyzwolenia Pána
swego w Jmieniu naiemnym dolów czynić/
dżewá wyrebować / albo kózenia wykopować
nie może : wyiaowyby Dziedzicznym právem
grunth iego był czynszowny/tám może czynić co
chce.

Czynsz iesliby kto był obwiniony / iżeby go
od dawnego czasu nie plácił:iesli dowiedzie
iż go trzy lata przed tym blisko przeszle plácił : z
tad sye pokázanie/ iż go nigdy plácić nie omieska-

y wal/y ow

wał y owšem zawždy płacił. Spec: Sax: lib: ij, ar: 54.

Najemnik cokolwiek na gruncie kthóry ną
iał/ budwie/ wssytko znieść może. A iesli
vnrze/ tedy Dziedzic iego kiedy odchodzi/ także
uczynić może: oprócz przedniego y zādniego pło-
tu: oprócz domu/ gnoiu/ to pan odkupić może we-
dle śacunku a vznania tych kthóry sye na tym znā-
ia. A gdzieby nie chciał odkupić/ tedy y to wssy-
tko kiedy chce wynieście. Spec: Sax: lib: ij, Arti-
culo 53. in Textu.

Najemnik iesliby Czynnę nie zapłaciwszy/
rzeczy swoje albo sprzetu domowy/ do Go-
spodarza wniesiony zastawił/ bliższy Gospodarz
iest do onych rzeczy/ y lepszym ie prawem odzier-
zy/ A niż then kōmu sō zastawione. Iure Mu-
nicip: Artic: 140. O thym sērzey między Tytuly:
folio 80.

Najemnik każdy w domu swoim najemnym
prześpiecznego pokoju nie inaczej iako Go-
spodarz używać ma: acz tho napisano w pospo-
litości o kōzłym/ Iż każdy w domu swoim ma
pokōy mieć. Quilibet intra suos parietes pacem
habere debet. Wszakże też mianowicie y o Na-

jemniku

jemniku dolożono / iż w takimże pokoju zacho-
wan być ma. Et Conductor domus utitur isto
Priuilegio pacis, intra parietes domus conductae.
Spec: Sax: lib: ij, Art: 66. A owšem każdy
w domu swoim czasu gwałtu potrzebną obronę
uczynić może. A gwałt sye w ten czas dzieie/
Kiedy kto przeciw kōmu co takiego uczyna / iż
then przeciw kōmu uczyna / o zdrowie albo ma-
iethność przysć może: iako o thym sērzey opisa-
no inter Articulos, Iuris Maydeburg: folio 59.
Przeciw takiemu gwałtowi/ prawo dwoiaka o-
bronę czynić dopuszcza: Zbroyna reka/ y goła re-
ka. Abowiem iesli cie kto nie słusnie a gwalto-
wnie pieścią vderzył / albo za teb wrwał / a thy
mieczem bujesz/ nie czynisz potrzebney obrony. Ale
iesliby cie kto zbroyna Reka nāsedi / chcąc tobie
škodzić / drzwi do twego domu wybijał/ a tam
gwałtownie wnieść chciał / choćby cie też nie o-
braził: Nieczem takiego zabić możesz. A w then
czas obronę czynisz. Armata enim necessitate ar-
mis repellere oportet. Abowiem beśpieczniejszy
rzecz iest zdrowia swego bronić / a niż pothym o
gwałt škodliwy/ albo o rany żalować. Jesli tedy
broniąc sye za taką potrzebą zabijesz / nie czynisz
przeciw prawu/ gdy okaziesz a dowiedziesz dwie-
mā świadki / iżes tho w potrzebney obronie v-

y ij

czynił/

Gwałtu o
pisanie.Obrona prze-
ciw gwałto-
wi.Pokōy domo-
wy.

Obrona po-
trzebna iako
rozumieć.

o Gospodarzu/

czynił: a gdziebyś niedowiodł/ gardło daś. A iż
na potrzebey obronie wiele należy / aby sye pra-
wie potrzebna okazała / Thy rzeczy na baczeniu
mieć trzeba: Naprzód/ Aby miara a skromność
w bronienu zachowana byla: iesli cie ktho pie-
ścią vderzy / mieczem go bić nie masz. Druga /
Iż takowa obrona zaraz ma być w then czas kie-
dyc sye gwałt dzieie: Bo iesli pothym czynić be-
dzieś chciał / inż tho nie obrona ale pomsta be-
dzie rozumiana/ której prawa zakazuje. A tho sye
w then czas rozumieć ma / kiedy sye Personie
gwałth dzieie/ Abowiem iesli iest gwałt w do-
brach / tham obrona może być zaraz/ y pothym:
skoro sye dowiem / thedy zebrawszy przyiaciele /
bronić moge. Trzecia/ Aby odpór był ku o-
bronie krzywdy gwałtu / a nie ku pomście.
Speculo Saxonum Lib: iij, Articuli: 78. in Glosa.
Czytay ku themu prawa Koronne o gwałtoch
kthore są inter Articulos opisane / folio 58. 59.
Dobre prawa około gwałtów mamy/ thak Ko-
ronne iako oto y Niemieckie / a wždy gwałtów
dosyć widzimy / a czemu? Quoniam non cito
profertur sententia contra peccantes, ideo filij ho-
minum absq; timore perpetrant mala.

R Tedy czas naymu wynidzie / a obiedwie

stronie

y o Naiemniku.

180.

533

stronie milcza / thak onym milczeniem potazuje
sye/ iakoby znowe na dalszy czas takze iako y pier-
wey dlugi miedzy soba odnowili: iako/ gdyby
ktho Oracza / po skonczeniu naymu / na gruncie
cierpiał/ y tham iemu mieszkac dopuscil/ Zda sye
iakoby mu on Grunt znowu natal: inż ku temu
nie potrzeba ani pisma / ani słowney znowy/ inż
za takim cierpieniem y milczeniem / tacito consensu
naiem pierwszy do Roku sye odnawia. Tacitam
locationem — prawnicy nazywaja/ thaki po pol-
cie rozumiejac o naiemney Koley/ albo Solwar-
ku/ który na pożytek do roczny sprawuia. ale w
Niemskim imieniu takim milczeniem/ albo Nai-
emnika po wysciu naymu cierpieniem/ naiem sye
nie daley odnawia iedno do tego czasu iako pier-
wey Naiemnik mieszkal: takze też na dalszy czas
mieszkać może/ y naiem panu takze iako y pierwey
zapłacić winien.

Pisali też Prawnicy / Naiem pracy Ko-
botnika/ albo też y Kzemieslnika/ aby then
Naiemnik/ kthory na iaka robote bedzie ziedna-
ny / nie tylko vmieethny / dowcipny/ ale y pilny
byl: Abowiem iego nie vmieethność/ zamiesz-
kanie/ obladzenie/ iemu na szkoda idzie/ a nie te-
mu ktho go ziednal. Iako/ iesliby Kzemieslnik/

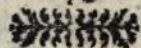
Niemiecki
w Imienia
po wysciu
Naymu.

Najem Ko-
botnika albo
Kzemieslni-
ka.

y in

Perle

Perte albo drogi Kamień/ w ten czas kiedy mu ij
 rzezać/ albo nasadzać dądza/ zlamal: Niepilno-
 ści/ a nie wmiethności iego/ prawo to przyczyta/
 y szkoda nągrądzać każe: y owsem Kzemieslnik/
 póty nie będzie bez winy y szkody/ póki nie
 uczyni wszystkiego/ co ná wmiethne-
 go a pilnego Kzemieslniká należy:
 Winien téż ná czas zmówiony
 robote wygotować.

Pan. Sluga.

Pánów różność wedle różności
 Slug.

Jako Sludzy sa dwoiacy/ tak Pá-
 nowie w zględe slug dwoiacy. Je-
 dni Sludzy sa Niewolnicy/ ktho-
 rzy ná woynie bywają poimani/ al-
 bo zá pieniądze kupieni: Tacy Pá-
 nóm swoim wiecznie slugami być muszą. A rze-
 czeni sa z Látinštíego nie od sluzenia/ ale od cho-
 wania/ non à seruiendo, sed à seruando, Ji tá-
 kich iáko poimánicow/ a niewolnikow/ nie zabí-
 iano/ ale z lástáwosci chowano: Które téż dla
 tego Látinnicy nazywają Mancipia, tho iest iá-
 ko poimánice/niewolniki/ & stricto modo serui.
 Drudzy sa sludzy/ którzy zá pieniądze/ z mythá
 Pánóm swoim chutliwie a wiernie sluzą/ Serui
 largo modo, & famuli mercenarij dicuntur, A ci
 zász sa rozmaici/ którzy wedle Drzędów albo we-
 zwania swého/ rozmaite názwistá mają: iáko
 ich y Látinnicy mianują/ Serui ordinarij, serui

Niewolnicy.
 Serui, Mancipia.

Sludzy wol-
 ni.
 Serui largo
 modo, famu-
 li, Mercenarij
 Liberi.

Vicarij

Vicarij, serui Arcarij, serui Atriarij, Cubicularij:
Lacinski Autor Spec: Saxon: Lib: ij. Artic: 32.
Niewolniki Seruos, Mancipia, a wolne slugi fa-
mulos mercenarios, famulos liberos zowie. A tak
względem różnych slug Pánowie dwoiący: to
jest / Pánowie Niewolników: Pánowie Wol-
nych. Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: 16. in Glosa.

Niewolnikom iesliby kto co przewinił / ál-
bo krzywdę jaką uczynił / vbił vsadził/
żaden odpowiadać nie winien / ale ich Pánóm tyl-
ko samym / którym o to czynić / y nagrodę wziąć
należy. Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: 34. in Glosa.

Niewolnik zaś / iesliby przeciw kómu co wy-
stąpił / Pan winien odpowiadać / thak iako ná
Niewolnika žaluię / álbo go žaluiącemu wydać.
Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: 32.

Ann sluge Niewolnika zabijac sye nie go-
dzi / prze the przyczynę: Jz zdrowie iego jest
mu v pána iako mytho zaslužóné / za które tylko
w niewoli pracuje: Daleko mniej sluge wolne-
go / famulum mercenarium, który z naymu sluzi/
bo tego práwá brónię: Abowiem żaden swey rze-
czy nie ma źle vżywać. A dla tego sluge takiego
lepiej nie chować / a iesli Niewolnik / zaprzedać:

niżliby

niżliby go zabić miał / skraćć go może. Speculo
Saxonum Lib. ij, Artic: 32. in Glosa.

Sludzy wolni sami o swoje krzywdy czynić
mają: Pánóm akcy o ich krzywdy nie na-
leży: wyiawsy by sye co ku krzywdzie pánóm sta-
ło / thám y Pánóm nagroda być musi. Wszakże
iesliby obwiniony przysięga chciał odeydz / be-
dzie wolén.

An za sluge swęgo / nie wiecéy winien od-
powiadać / iedno ile myta iego stawá: Wy-
iawsyby co zani wyższyć przyrzekał. Sluga zaś
za swoy wystepeć / odpowiadać y cierpieć powi-
nien. A to ma być rozumiano / iesliby kórm wo-
lę / a rozkazania pána swęgo to uczynił: ale gdzie-
by co Pan czynić rozkazał / álbo rády / pomocy slu-
dze ná źle dodawał / ná uczynęk zezwalał: thakże
iako y sluga ma być winowan / y sądzón. Qui al-
iquid facere pcurat, ac si solus fecisset iudicatur.
Iure Municip: Artic: 80. Et Spec: Saxon: Lib:
ij, Artic: 32. Wszakże Pan znacznie o tego slu-
gi wystepeć / álbo uczynęk winien odpowiadać /
któremu spráwy swoje / álbo handel polecil / abo-
wiem kto s czyiem sluga zmówę czyni / ná wiátę
sye iego Pána ogláda. Takiego sluge práwnicy

3

zowę

Pánowie
Niewolni-
ków.
Pánowie
slug Wol-
nych.

Spráwebli-
wość z Niewol-
ników / y
Niewolniko-
wi.

Niewolniká
niezabijac.

Sludzy wol-
ni.

Odpowiedá-
nie pána za
Sluge.

Institor.

zowa Institor, quia negotio gerendo instat / Iż sporuczenia Pana swęgo przedać / kupnie / y co innego sprawnie: a sprawa która sye między takimi toczy / Actio institoria. Ale tam Pan o sprawie slugi swęgo / nawieczey odpowiadać winien / kiedy sye co pokaze / iż naniz rzeczy przedanych albo kupionych co ku pożytkowi przyszło.

Actio Institoria.

Slug wiela albo wysst / iak wysst.

Iesliby Slug wiele / albo wszyscy / iak szkoda komu uczynili / albo wystepet popelnili: Pytanie iest co w they mierze czynić? Odpowiedz / Iż Panu / który iest Panem onych slug / wolno / albo wszyscy slugi / onemu przeciw komu wystapili wydać / albo szkoda zapłacić / tak iakoby oney szkody / albo wystepetu / ieden winien byl. Wszakze to tam miejsce ma: Gdzieby sye bez wiadomości Pánstiey ono przewinienie / albo szkoda stala. A gdzieby sye to za iego wiadomością stalo / moze przeciw Panu czynić / tak z iego Osoby / iako imieniem kazdego slugi z osobna. Iesliby też kto w tym przypadku panu wine dal / iż sye to z iego wiadomością / wola / a rada stalo / odpowiadać winien y Pan. Napisano Spec: Sax: Libro ij, Articulo 32.

An którego Woznicę / Koniem / albo wo-

zem

zem szkoda uczyni / a uczyniwszy wciecze / Pan szkoda zapłacić. a iesliby też Woznicę tego wozem zabili / nie winien Pan tylko przyiacielom zmarłego ieden wargelt płacić / a Sedziemu albo Urzedowi nic nie winien. Gdzieby też Pan nagrody nie mógł uczynić / a Koni / albo inne bydlo / albo Woz przy iawnym uczynku byl za Arestowany / a mogloby to świadkami być dowiedziono: Tedy obrazony to wszystko za nagrodę szkody otrzyma. Spec: Saxon: Libro ij, Artic: 40. in Glosa.

Anowie nad slugami taka moc maia / iż ich dla wystepetow karac mogą. Ale tak iżeby sye w karaniu nad nimi żadne okrucienstwo niepokazowalo. Abowiem gdzieby Pan sluge tak srodze karal / iżeby o zdrowie przyszedl: tak wiele bedzie winien iakoby obcego / albo wolnego zabili Wyiawszyby sluge na cudzoloſtwie z Żoną / albo na iakim srogim wystepetu zastal / a poimal. W takim przypadku Prawa dozwalia tego Pánom nad slugami / Co kazdemu nad wolnymi wystepnymi L. qui seruum ff. de verb: oblig: & C. de emend: seruor: L. vnica.

An slugi swęgo nie tylko w swoich sprawach poslugi moze rzywać / ale go też inemu na

34

czas

Woznicę
wystepet.

Moc pánów
nad slugami

Pan slugi
pożyczyć mo-
że.

Wystawienie
slugi wedle
kaski Pán-
stwy.

o Pánie

čas tu posługowania vzytać/ ff. de operis ser-
uorum. To prawo wiecéy sye ná Niewolníká ni-
zá sluge wolného ściaga: Wszakże y sluga wol-
ny/ kiedy go Pan ná dobrá tloke / gdzie dostatek
piwá dáia pożyczá/ rad idzie.

Panowie ktorzy slug wiele máia / iáko który
iest sprawny á godny / choc téż wśyścy iednáko
godni/ wedle kaski swéy iedného ná wyższá/ dru-
giego ná nižszá sluzbe/ albo vřad wystawic mo-
ga: Których różnice ieden nadobnym podobieni-
stwem wywodzi/ Iż tácy podobni są calculis sup-
putatorijs Liczmanóm/ które iáko ná wyższá/ ál-
bo ná nižszá Linia in tabula Numularia poloży/
tak wáza / ieden wiecéy/ drugi mniéy: Za tym iż
ieden wyżšey/ drugi nižey položony. Tóž między
slugami moze być rzeczono/ iż ieden bywa prima-
se, drugi secunda decem etc. ieden bywa seruus or-
dinarius przednieyşy / ktorý náđ drugimi iest
przełożony/ y ónym rořkázanie: drugi Seruus vic-
carius, který slucha przednieyşého: Seruus vete-
ranus, stáry slugá/ který zá dawná posługa á cwi-
czenim y wietřa bieglořciá w wietřey v Páná
bywa cenie niř nowothny. etc:

Pan iesliby sluge swého przed časem wy-

gnat/

y o Sludze.

184.

537

gnat/ winien mu zupełná mytho zápláć / thák
iáko by ie záslużył: á tho dla tego/ iż sobie sluzby
indziey omieřkal: wyiawřyby pan do tego slu-
řné przyczyny powiedział/ iż to uczynił: á przy-
sięga tego potwierdził. Gdzieby téř slugá v-
pornie křóm sluzřnéy przyczyny Páná opuřcił/ ál-
bo od niego vćieřł / tedy óno mytho które s Pá-
nem vmówił/ pánu zápláć: á iesliby co przed tym
záwřiał/ dwoiáko Pánu wróci. Wyiawřyby slu-
gá chciał sye oženic/ albo Siérotami opieřać/ thy
przyczyny go ómarwiaia / iż przed časem sluzby
Páná swého moze być wolén. Iure Municipali,
Articulo 80. Speculo Saxonum Lib: ij, Art: 33.

Pan sluge swéř ná gárdle iáko mówia crimio-
nalić obwinionéř / do řadu stáwic/ y tárn go slu-
řnymi wywody bróńic moze: á potym slugá iesli
bedzie ósáđzon/ tedy ón á nie Pan zá swóy wyste-
pek wedle ósáđzenia ćierpić bedzie. Spec: Saxon:
Lib: ij, Articulo 32.

Slugá iesliby Páná swého rzeczy przegrał/
vtráćil/ przedał/ zářtáwil/ Pan dochodzić
moze/ práwém sye do nich ćiagnac: ále iesliby to
slugá w swoich rzeczách uczynił/ albo swá wola
którymkolwiek sposobem vtráćil/ Pan o tho áni

3 iij

czynić

Odpráwa
slugi przed
časem/ albo
odeřćic.

Pan sluga
in Criminali
bróńic moze.

Rzeczy przez
sługę prze-
granych/ na
groda.

Rzeczy sługi
o pana wkrá-
dżionych na
groda.

I Pan które
rzeczy od stu-
gi za dobre
winien przy-
mować.

czynić/ ani nagradzać temu nie winien: By mu
też dobrze y szkody w ten czas kiedy z nim służbę
wmawiał/ nagradzać obiecował: tedy szkody któ-
re przez gre popadł/ nagradzać nie powinien/ bo
sye s przyczyny sługi a nie s przyczyny Pana szko-
da stała. Jesliby też szatek sługi będącego na służ-
bie v Pana/ wkrádzioné/ albo gwałtem króm iego
przyczyny/ albo niedbałości były odieté Pan na-
gradzać winien / y tu zapłaceniu ma być skazan/
a Panu zaś tu dochodzeniu ónych rzeczy gwał-
tem odietych / albo wkrádzionych Złoty zostanie.
Spec: Saxon: Lib: iij, Artic: 6. in Textu.

Pan dwie rzeczy winien za dobre y mocné
przymować/ iesliby ie sługa/ albo Syn uczynił/
Bo Syn y sługa / iedno w nich prawo mają.
Naprzód / Jesli im Rodzicy / albo Panowie
poruczyli iaką sprawę/ albo urząd: iako/ Jesliby/
im zwierzili Pieczęci / Handel wieść / Kramy
sprawować/ tedy coby kolwiek w takowey poru-
czoney sprawie uczynili/ kupując / przedając/ po-
życzając / co kolwiek za óną poruczoną sprawą i-
dzie: to wszystko musza za mocné y wdzięczne
przymować/ y o to za nie odpowiadac. Druga/
Jesliby co sługa / albo Syn dla pożytku Oycá /
albo Pana swégo uczynił: iako iesliby v tego pie-

niedzy

niedzy pożyczyl/ aby s tąd dług zapłacił/ albo je-
by stąd czeladzi zapłacił/ albo iżeby żywnością
byli opatrzeni / albo dom wpadł/ aby był napra-
wiony: Pan za mocné to przyiac winien. Specu:
Saxonum, Libro & Articulo eodem in Glofa:

Ten jest tego prawa z Lacińskiego wła-
stwy wykład / ale w thym prawie / co Laciński
Autor wyłożył/ o zwierzeniu Pieczęci Synowi/
albo słudze: inaczey sye w Niemieckich Exem-
plarzech náyduie y rozumie. Nie mówi tam w
Niemieckim o Pieczęci/ ale de velificatione, o zez-
glowaniu na Morzu/ hoc sensu, aby sye rozumia-
ły ważne sprawy Synowi od Oycá / albo słudze
od Pana/ w Handlowaniu na Morzu / na Zie-
mi / w Kramiach zlecone. Słowa Niemieckie
Sigeln a Segeln/ Lacińskiemu Autorowi z nie-
iakięgo podobienstwa musiały być przyczyna ó-
myłki/ Iż Sigeln a Segeln mówiac/ zda sye iá-
koby iedno słowo / ale znaczenim wielka w nich
różność/ Bo Sigeln wykláda sye pieczętować /
a Segeln żeglować. Ex obseruatione D. Sta-
nislai Aychler, Aduocati Iuris supmi Maydeburg:
Castri Cracouię: annotatum.

Pan kiedy chce rzeczy swoich przez sługę prze-
granych dochodzić/ tak sye ma sprawować. Nie-

imować

imować sye ich iako kradzionych v tego do kogo
sa przegrane: Boby tak samotrzec przysiac mu-
sial/ iz mu sa vkradzioné / albo go z nich zlupio-
no: nie na sluge tež zalowac / bo sluga onych rze-
czy ktore przegrat / v pana nie pozyczyl / odnieśc
tež albo wrocić nie obiecal. Moglby tež tak byc
chudy sluga / izby rzeczy przegranych zaplacic nie
mogl/ & tutius est agere in rem, quam in personā.
Nad to prawo mowi/ Res ludo amissas, lute res
petere potest: nie mowi na sludze/ ale lute, rozu-
miéc tedy musi / iz ich v tego kto ie wygrat su-
kac musi ta praktyka/ ktora opisana Spec: Saxon:
Lib: iij, Artic: 6. in Glosa. Poydzie Pan do V-
rzedu/ zalowac bedzie na tego/ v kogo rzeczy sa/
mowiac/ iz ten konia mego/ albo co takiego trzy-
ma a wrocić nie chce. Obzalowany zas iesli sye
bedzie brat na tego isca/ ktory przegrat/ albo mu
przedal/ albo darowal. Tam v rzad na pyta-
nie pana skaze/ iz sluga dobr panu swego przegrac/
vtracic/ przedac/ oddalic/ albo dlugow gra vtra-
conych placic nie moze: tak swych rzeczy doydzie.
Nianuie prawo tamze gracze iako rozboynika-
mi/ bezecnymi/ ktoryz miedzy pocziwymi Ludz-
mi w Sadzie miesca miec nie moga. A ktoryby
Gracz falszywe kostki mial/ iako zlodziey ma byc
sadzón.

Pan

W An kiedy zemrze/ thedy slugom po odpra-
wieniu nakladow pogrzebowych / z dobre-
iego/ naprzod ma byc myto zaplacone. X owsem
od dnia po smierci panstkei / az do trzydziestego
dnia/ zywnosc im ma byc opatrzona. Sludzy
zasie Dziedzicowi zmarlego Pana / iesliby tego
potrzebowal/ powinni dosluzyc/ czasu wedle v-
mowy / ktora byli z zmarlym Panem uczynili.
Speculo Saxonum Lib: j. Artic: 22.

S Ludzy iesli z zmarlym Panem / vmowio-
nego myta nie mieli / v Dziedzica taksi su-
kac musza. Spec: Saxon: Lib: 8 Artic: eodem.

S Lugom iesliby Dziedzic myta za Rok/ al-
bo za poltora zaplacic nie chcial/ dopuszcza
prawo sludze / naprzeciw dziedzicowi przysiac /
iz mu tyle Pan byl za sluzbe winien. Ale iesliby
rzecz sła o mytho za rok albo za kilka lath / tham
Dziedzic samosiódmi przysiac ma / Iz thakowe
myto/ przez Pana ktory zmarl iest zaplacono.

I Esliby spór byl miedzy Panem a sluga /
obiema zywyimi/ o zaplacenie myta: blizszy
iest Pan samotrzec przysiac iz zaplacil a niz slu-

Za

ga/

Zaplacenie
myta slugo.Dostodzenie
rzeczy prze-
granych.

ga/ iż mu nie zapłacono. Iure Municipali Articulo 80. in Glofa.

Sługa jeśli dostał/większego myta niż zasłużył: tego dziedzicowi wracać nie powinien.

Práva Korónné o Slugách.

Gdy Sluga broniąc Pána w zwądzie kogo rani/ nie ma być winowan.

Stawiamy / iż ilekroćby sye którym trefilo wádzic/ iakiegokolwiek by stanu byli / á w they zwádzie sluga Pána swého broniąc/ wyzywšy miecz albo kórđ kogo ranił: za to żadného gniewu y nie łásti/ od ránného y przyiációł iego odnosić nie ma.

Jesli kto będzie obwinion / iż Sluga iego dóm zgwalcil.

Gdy który człowiek któregookolwiek stanu będący / obwinion będzie: iż iego sluga gwałt domowi uczynił/ á Gospodarza/ żonę/ dzieci/ albo

ci/ albo sluge na dóm nášedšy/ gwałtowną rektą w domu zabil: w takowey rzeczy ónego gwałtownika/ v swého Pána stázniemy zápowiedzieć: z którym tak obwinionym/ Pan iego sprawiedliwość będzie powinien uczynić. A jeśli ón Pan/ oblicznie o to žádaný sprawiedliwości niezechce uczynić: thedy sam Pan zani będzie odpowiedac powinien/ wedle porzádku práwa.

Jesli Sluga zgwalcivšy dóm vciecze.

Takowy Sluga iesliby vciekl/ á przez Gláshce nie byl zápowiedzian: Pan iego zani pozwany nie ináčey sye z obwinienia takiego oczysći / iedno uczynivšy przysięge ze dwiema świadki: iż ani za iego wiadomością/ ani zwołanim / ani rozkazáním / ani wola ten uczynek sye sštal / ani dal przyczyny ku vcieczeniu takowemu sludze.

Jako przeciwko Slugam osiádlým / albo nicosiádlým / którzy są obwinieni o zgwalcenie Dómu / o zabicie/ y o inné występki ma być postepowano.

Zestokroć inž došwiadczylšmy: iż Vstáve Dekrét/ který jest nápisán y názwán ostrógi/ poddaným nášým wiele trudnošci / y obciázliwóšci žádal: y áb y ná potým škárgém y obia

Na ij

žánin

Kazimierz
List 38.

Jan Olbracht
w Piotrkó.
1496.
List 107.

Tamże.

Sygmund
w Krakow.
1532.

žánii spólnému nie byl á darovaná przyczyna ktré-
mu aby iednáko bogatému y vbogiému správie-
dlivosť byla czynioná/ vstáviamy: Jz/iesli kto
s Pánov albo z Szlachty s poddanych nášych
pozowie kogo/ iakoby za iego wiadomością/ ro-
skazáním/ y wolą/ iému niečo ku krzywdzie y ku
škodzie/ przez slugi sstalo sye: tedy Pan albo
Szlachcic sprawiedlivosť z slugami swymi be-
dzie powinién uczynić: gdy v niego beda zápo-
wiedzeni przez Wozného y Szlachte. A gdi-
by sprawiedlivosť nie uczynil/ tenze Pan albo
Szlachcic pozwany: tylko o ty rzeczy odpowie-
dac y spravowac sye bedzie powinién/ ktoré do-
tykajú sye gwałtu domového/ albo nariadenia ná-
osobe iaká/ albo zabicié ktrého Szlachcica/ albo
ranienia/ wedle Statutu przez Króla Olbrach-
ta w téy rzeczy uczynioného. A o inné krzywdy/
iako o vbićie/ o ranienie ktréhožkolwiek prosté-
go stanu czlowieka: takže o podeptání sielby/
žbož ná polách/ y traw ná laskách/ spásienie y o
inné występki mniejšie/ iesli ieden drugiego po-
zowie tym sposobém/ iž za iego wiadomością/ ro-
skazáním/ y wolą takowa kthóra krzywda przez
iedného/ albo wiecey z slug nieosiadlych kogo
potkalá/ Vstáviamy: iž ten/ ktrému krzywda
iest uczynioná ma žedac spraviedlivosť od Pá-

ná ónych

ná ónych slug: á Pan tych slug bedzie iž powi-
nien uczynić/ iesli beda zápowiedzeni v pána své-
go przez Szlachte y Wozného. A iesli o ieden zly
uczynek albo wiecey ktréhožkolwiek Pána osie-
dli obwiniéni beda: takowych sámých powodo-
wa stráná/ kthóra krzywde cierpi/ á nie Pána ich
o ón uczynek w Sadzie y w práwie/ do ktrého
naležec beda/ niech pátrzy.

Sludzy iesli škodzicia gónić nie chcú/ sz bezecní.

SDy tych časów sludzy wssedy wymawia-
li sye Pánóm: iž prze te przyczyny/ že óni
sami škodzici/ albo zloczynców/ albo nieprzyia-
ciól nie gónili/ óni též takowych zloczynców gó-
nić nie chcieli: škad wielka obróne dawáli zlym
ludzióm/ aby vchodzili rak tych: ktrzy ie lac-
wie poimac mogli. Dla tego vstáviamy: Jz ktr-
tykolwiek z slug/ za roskazáním Pániskim/ ško-
dzici albo zloczynców ktrýchkolwiek gónić albo
lapac nie chcial: Takowy niech bedzie ná wielki
bezecný: A ktrzyby tym/ ktrzy gónili albo po-
imáli/ bezecnosť žadawal: w též wine bezecno-
ści žarážem niech wpadnú.

Esi kto czyiego sluge wolného vbíe/ há-
muie/ albo mu co wydrze/ czyniac tho dla

Na iž

wiená/

Alexánder
w Rádómin
1505.
List 116.

nienawiści a w my Pana tego: tak słudze iako y
pánu/ nagrode vdzialac będzie powinien. wyia-
wſyby przyſiaſł / iż tego nie uczynil ná zelży-
wość Pana tego/ albo obudwu/ albo iż nie uczy-
nil ná ſzkodę pánu/ a ná przekazienie poſługi/ któ-
regby ón ſługá Pánu czynić miał: tedy tylko ſá-
memu ſludze nagrode uczyni. Abowiem gdzieby
Pan przez vbićie ſługi ná czym ſzkodował: tedy
ón który ſługe obraził/ pánu téż taká nagrode
będzie winien / iakoby ón ſługá gdyby Pána ſwé-
go nie ſłuſnie opuſcił / a od niego bez przyczyny
odſzedł: to ieſt winien będzie pánu tylo pieniedzy
dać/ ile był Pan ſludze obiecał: a ieſli co ſługá
mytá zawſział/ tedy dwoiaſo wrócić. Speculo Sa-
xon: Libro ij, Artic: 34. in Textu & in Gloſa.

Wprowadzi to tájſze Gloſa ſérzcy / iż / na-
groda y pieniądze winá / ſludze y Pánu ma być
s troiaſkiego przewinienia. Naprzód / Kiedy kto
czyiego ſługe vbię/ policzeſ da re. Drugie / Kie-
dy kto co choć ſwégo / ſwa wola bez Wziedu kó-
mu bierzeiaſo/ kiedybyſy kó kórm przyzwolenia
Sedzięgo wtracał w poſſeſſiá choć ſwégo imie-
nia/ które pierwéy inny dżierzał: bo téż to Prá-
wo názywa / Spolium rei ſuæ, złupienie ſwéy
rzeczy. Ale wietſzé ieſt Spolium rei alieng, kiedy
kto kómu nie to co ſwégo/ ale to co ieſt cudzięgo/

gwałtem

Spolium rei
ſug.Spolium rei
alieng.

gwałtem wydrze: Tam iuż nie idzie o nagrode
pienieżną/ ale o gárdło. Trzecie/ Kiedy kto ko-
go trzyma za ſuknie/ za Kolnierz/ albo którym
inym ſpoſobem s krzywdą hámuie: tak iżby dále-
iſć nie mógl. Wtákim troim przewinieniu na-
grode muſi uczynić/ tak ſludze za boleſć/ iako y
Pánu za zelżywość. ale zelżywość (piſe tájſze)
ma być rozumiana/ kto iá uczynić może: Bo dżie-
cie a ſalóny nie czyni ię/ a chooby iá uczy-
nil / tedy za zelżywość nie może być

poczytana. Tájſe rodzicy dżie-
ci ſwych/ Pan ſługi/ Maſz
żóny/ zelżyć nie mogą.

Specu: Sax: lib: &

Arti: eodem

in Gloſa.

Discite Iuſticiam moniti, & non temnere Diuos.

Multiplicata eſt iniuſticia, & incontinentia
ſuper terram: Conuenient populi, & Regnabit
quem non ſperabunt &c: 4. Eſdre 5.

ſ Zelżywo-
ści kto nie
może czynić.

Sejestr rzeczy y słów

które sę pod temi Tytuły zamyskaia/
porządkiem Obieciadowym.

A.

Akolit dla czego z Siostrą Gerade bierze.	Fol: 7
Accessoria sententya co iest.	fol: 158.
Accessoria sententya habens vim diffinitivae.	tamże.
Actionis in integrum restitutio/ co iest.	108.
Actio personalis/realis/hypotecaria.	fol: 67. 68.
Adoptivi/arrogati liberi/ adoptivorum successio.	29.
Allegacye s p RAw Cesarstich iako maia być czytha- ne.	fol: 20. 21.
Ambitio co iest/ y iako wiele złego z nię w Rzeczypospo- litey.	fol: 167.
Apellacya dla czego należiona.	fol: 156.
Apellować sę nie godzi od ostatnich Sedziów.	156.
Apellacye postempek. Apellacya do których ostatnich Sedziów idzie.	163.
Apellacya w czym ma być dopuszczona. a w czym nie dopuszczona.	fol: 156. 158.
Apellacya. patrz też o tym w Rejestrze Porządkowym.	
Arest. Postempek około czynienia Arrestów rozmaie- tych.	fol: 82.
Arestu pospolitęgo y osobliwęgo forma.	tamże.
Arestu pospolitęgo własność.	fol: 83.
Arestu ktoby nie przysia/ co cierpi.	fol: 83.
Arest. Postempek z Arrestu/ kiedy dłużnik przypozowie Credytora.	fol: 83.

Reyestr.

Arest. Postempek z Arestu kiedy Credytor pozowie dłużnika.	fol: 84. 87.
Arest. Postempek z Arestu na zmarłego dłużnika. zbiegłego/ niezbiegłego.	fol: 87. 88.
Arest. Postempek z Arestem słuszny wedle rady Cerażyna.	fol: 85. 96. 99.
Arest na osiadłe kiedy a iako ma być.	fol: 84.
Arestatorów / iesli wiele na iedno Imienie : rospiera się sye o lepszość prawa.	fol: 85.
Arestu y Sequestru różność.	fol: 96.
Arest. Patrzą też o tym w Reyestrze Porządkowym.	
Astutio termini. Astare Iudicia/ co iest.	fol: 95.
Aurenticum. Księgi Cesarstkie/ co są y iako z nich prawa przywodzą.	fol: 21.

B.

Bełkartów różnych/ różne prawa.	fol: 29.
Bydle kupione / a v przedawce na czas po kupnie zostawione. gdy w thym czasie zdechnie / czyia się da.	fol: 61. 62.
Bliskość kiedy kto dzieci nie ma/ ale Oycą/ matkę / albo starego Oycą / albo starą matkę ma / bracia też ma/ iako ma być rozumiana / podług rozmaitych wywodów/ wczonych w prawie.	fol: 17. 18.
Bracie sye nie godzi swej rzeczy v kogo bez Vrzedu.	101.
Bracie y zatrzymać Osobe bez Vrzedu może/ iesli iest wtpliwa/ y dać ją zarazem do Vrzedu.	fol: 102.
Brat/ Bracię/ pulbracię / dzieci od nich/ iako Spadki idą.	fol: 23.
Bzemienna niewiasta / iako długo ma mieszkać w Imieniu mężowym po śmierci iego.	57.
Bzemiennę niewieście / Dowód bzemiennia iaki y dla czego.	fol: 55.
Budowanie zastawnego Imienia.	fol: 65.

C. Caduca

Rzeczy y słów.

C.

Caduca bona/ o Pustej maierności/ patrzą w słowie/ Pusta maierność.	fol: 25. 26.
Cesarstkie prawa ku czemu należą y Allegacye z nich iako ma być czytane.	fol: 20.
Cechowie/ są pod posłuszeństwem Kądzieckim.	147.
Cechy / Mistrzowie w Cechach / co bes Rady stanowią mogą / czego nie mogą.	155.
Ceremonie przysięg/ patrzą w słowie Przysięga.	
Ceremoniy użytek/ potrzebność.	124.
Czynszu pierwszość przed Wianem.	47.
Czynszu dochodzenie na Komorniku.	78.
Cyrograffowych długów/ Prawo.	33. 35.
Civiliter/ Criminaliter agere/ co iest.	104.
Ciążanie ludzi / z innego Państwa / niewinnych miasto winnych/ iako/ kiedy/ przeciw komu ma być.	105. 106.
Ciążania także niewinnego miasto winnego / Gadka o tym/ słusneli.	107.
Ciążania takżego przyczyny.	108.
Ciążania List / którym ludziom ma być dany / którym nie ma być dany.	109. 110.
Ciążania także/ o małą rzecz nie ma być dopuszczono.	109.
Ciążania takżego / przez kogo ma być Exekucya.	111.
Ciążania List / koby sobie złe ziednał / iako ma być karan.	fol: 111.
Condycya przy kupnie/ ma być pilnie strzeżona.	62. 63.
Codex Iustiniani / Księgi Cesarstkie co są y iako z nich prawa przywodzą.	21.
Creditor / s towaru sobie nie zapłaconego / jeżeli długu dochodzić.	34.
Creditor/ patrzą ku temu wiec w słowie/ Wierzyciel.	
Creowania na Vrzedy / iaki ma być.	166.
Curator co iest.	140.

a ij

D. Darów

Keyestr.

D.

Darow Urzednicy nie moga brać. Dary iako moga mies- ce.	fol: 165.
Dalszy dzien Eksekucy / a iako sye na niem sprawo- wac.	fol: 157.
Dawnosc w rzeczy kupioney.	105.
Dawnosc tu wtwierdzeniu Dzierzawy.	59.
Deposit / Dlug / co s tych pierwey po zmarlym idzie/ Wyrzod depositow rozmaitych / strawionych / v traconych / Prawa o nich.	32. 33.
Dekrety ostatnich Sedziow za Prawo.	83.
Diffinitiva sententia co iest.	158.
Dluznik iakie rzeczy Credytorowi w zaplate dawac po- winien.	fol: 70. 71.
Dluznika czyni prosta obietnica.	46.
Dluznikow sprawa po vmartley rece.	12.
Dlugi / ktore przed Wianem ida ktore po Wienie.	44.
Dluznik / gdy Credytorowi wkaże zaplate na dlugoch/ co czynic winien.	71.
Dluznik iako ma byc chowan w Wiezieniu.	72.
Dluznik kiedy na czas bedzie puszczon z wiezenia / albo wciecze / nie iest przez to wolen dlugu.	72.
Dluznika kiedy nie placi dlugu / dla czego daig do Wie- zenia.	75.
Dluznik / kiedy nie ma byc dawany do Wiezenia.	tamze.
Dluznika / kiedy vbostwo nie wymawia.	tamze.
Dluznik / polki ma byc chowan w Wiezieniu.	75.
Dluznik z Dluznikiem iako sye v Rzymianow obcho- dzono.	Tamze.
Dluznik / kiedy sye osiadloscia broni / na osiadlosci co winien / Wkazuje.	84.
Dlugi iawne nieiawne / co sa.	88.
Dluznika zbieglego y niezbieglego / iako rozumiec. tamze.	

Dluznika

Rzeczy y slow.

Dluznika ktory nie moze byc nalezion / iako pozynac.	98.
Dluznik gdy mu dobra Arrestuig / iako postempowac ma.	fol: 83. 99.
Dobra zastawne / moze li przedac / kiedy czas wykupienia przejdzie.	79.
Dobro dla nieposlusienstwa straconych / iako doydz mo- ze.	81.
Dobra zloczyncow na kogo spadaja.	32.
Dochodzic iako ieden ma swoich rzeczy / gdy ie v kogo zastanie.	101.
Dochodzic / patrz w slowie / Imowac sye.	
Dom przedany / ieszcze nie zdany / iesli zgorie / komu sklo- da idzie.	60.
Dopuszczic trzeciego Sadu / co iest.	96.
Dowod brzemienia bialej glowie y skutek Dowodu te- go.	fol: 55.
Dzieci nie moga byc w fencie dawany.	80.
Dzieci po Wyu / choc iest nie prawego loza / Spadek bio- ra.	fol: 26.
Dzieci / s ktorych przyczyn spadku brać nie moga.	27.
Dzieci v Rodzicow / ktore dziedzicze / ktore nie dziedzic- za. Roznosć dzieci od roznym rodzicow.	28.
Dzieci z Malzenistwa / y nie z malzenistwa / ich Prawo.	29.
Dzieci nie dobrego loza / poczynione dobrego loza / ich Prawo.	29.
Dziedzicy meżowi / obwinieni od Wdowy / o wniesione pienigdze do meza / bliszy odcydz.	50.
Dziedzicy meżowi / brzemienna Wdowe moga naganic o brzemie / iz nie od meza iest.	56.
Dziedzice / kiedy moze wydziedziczyc / a iako. 14. 15. 130.	
Dziedzicowi tu otrzymaniu Dziedzictwa / czego potrze- ba.	131.
Dziedzic za wystempek zmarlego / kiedy / y co cierpiec wi- niem.	13.

a in

Dziedzic

Keyestr.

Dziedzicy/ po których krewnych dziedzictwa nie biorą.	14.
Dziedzic / który spadek bierze/ co powinien.	12.
Dziedzic iako winien dlugi zmarłego płacić/ y kiedy winien płacić/ choć nie weźmie.	13.
Dziedzic iako dlugo nie winien o Dlugi zmarłego odpowiadać.	tamże.
Dziedzic Oycowskiemu Imieniu przedanego a nie wzdającego/ może nie wzdawać.	tamże.
Dziedzicy iako między sobą Imienie dzielą.	tamże.
Dziedzictwa Osobami nie białą/ Białe głowy z mężczyzn równo dziedziczą.	19.
Dziedzictwo/ do Dziedzictwa które rzeczy należą.	11.
Dziedzictwo do którego Rodzaju sę kłóczy.	14.
Dziedzictwo gdy spada na Pána / iako sę ma rozumić.	26.
Dziedzictwo / iako od Dziedziców dawności odpada/ a iaka pomoc do tego aby nie zginęło.	28.
Dziedzicowi czego potrzeba / aby sam używał dziedzictwa.	131.
Dzierżawca Imienia zastawnego	64.
Dzierżawca Imienia nie ma być wyrzucón z Imienia aż za troiem pozwem.	103.
Duellum / co iest / y iako ię wedle prawa Sáskiego zachowują.	163.

L.

Ekucya/ na Roku Ekucyey / kiedy ma być dopuszczóna Apellacya.	157.
Ekutora od Tutora różność.	138.
Emancipati liberi.	22.

S.

Santu raz w summie założonego / nie może innym fan-

tem wyzwo-

Rzeczy y słów.

tem wyzwoić.	68.
Santy iako mają być od dłużnika przymowane	68.
Sant iakiem postępkem ma być odbywan/ gdy czas wykupienia przydzie.	79.
Sidei commissarius co iest	135.
Siscus / Skarb Królewski / kiedy cudzą majątność bierze y którym sposobem.	26. 28.
Figura łacińska ku wyrozumieniu Spadków.	16. 17. 18.
Forma s pisania Interrogatorij ku słuchaniu Świadków.	fol. 116.
Forma zapisania Wiana.	40.
Forma odstępku Wiana.	41.
Forma zapisu wwiązania w Imienie.	86.
Forma Arestu.	82.
Forma Pozwu na dłużnika za Arestem.	88. 89.
Forma odpisu na Pozew.	92.
Forma Kwitu z Opiek.	144.
Forma przyzwolenia żony na zapis mężów.	145.
Formy/ Testamentu położenia / Testamentu/ wzięcia od Urzędu.	237. 138. 139.
Fratres uterini/ Consanguinei/ coniuncti/ connexi/ medij / co są.	22.

G.

Gerada/ co iest/ Parapherna/ Utensilia. Różność Gerady w prawie Niemieckim. Co do Gerady wedle samego prawa Maydeburstkiego / y potym Sáskiego należy. Wywód niezgodnych Praw o Geradzie.	1.2.3.4.5.6.7.8.9.
Gerady nie może Testamentem oddać.	132.
Głętu/ gdy sę kto odpisze/ jeżeli go używać słusnie.	65.
Głętem kiedy sę brócić nie może / podług Wielkierza Krakowskiego.	88.
Głuchy iako może czynić Testament/ iako niemoże.	128.

Gospodarz.

Kyeſtr

Gospodarz bliſſy przyſięgi o Czynſ / przeciw kômorni-	
rowi.	78.
Gospodarz / moze kômornikowi zaimknać ſtatek iego w	
Czynſu.	78.
Gospodarz lepiſe Prawo ma do kômorniczego ſtatk / w	
Czynſu / niſz inny Creditor w długi.	80.
Gospodárſta pilnoſć okolo ſtatk / kômorniczego w	
czynſu záhámowanego.	81.
Gwałtem brać nie godzi ſye ni kômornikowi.	101.
Gwałtem kto Imienie bierze / choć ſwoie choć nie ſwo-	
ie / co traci.	104.
O Gwałt moze czynić Criminaliter y Civiliter.	104.

S.

Herzgwet. do Herzgwetu co należy.	10.
Herzgwetu nie moze Teſtamentem oddać.	132.
Herzgwetu różnoſć w Prawie Niemieckim.	tamże.
Heretyk / Sedzić nie moze.	160.
Heretycy y po śmierci z pocztu wiernych bywają wyrzu-	
ceni / y Dekrety przeciw im czynią.	160.
Hypoteca tacita expreſſa co ieſt.	33.

I.

Imienie meżowe dla odprawy Wienney moze prze-	
dać.	36.
Imienie / kto pozwany o Imienie nie ſtawia / traci ie.	81.
Imienia ktho dochodzi bez ſtrony / bez Urzedu ſle do-	
chodzi.	103.
Imienia żaden nie ma być wyrzucon aſz Prawem z-	
wyciężony.	101. 103.
Imować ſye iako ieden ma / gdy co ſwego v kogo za-	
ſtanie.	101. 104.
Imować ſye ktorzych rzeczy nie moze.	105.

In integrum

Rzeczy y ſłow.

In integrum cauſe reſtitutio / co ieſt.	109.
Interrogatoria przy wozdzeniu Swiadekow / przytęk	
ich / Przyklad iako mają być do Urzedu dawane.	fol: 114. 115. 116.
Judex incompetens / co ieſt.	160.
Judices / vltime inſtancie iacy mają być.	162.

R.

Kadziela odprawować Wianno niezapiſane / zwyczaj v	
nas nie niesie.	49.
Kapłani s czego mogą czynić Teſtamenty / s czego nie	
mogą.	127.
Klety / Sedzić nie moze.	160.
Kômornik / moze li rzeczy do Gospodarza wniesione za-	
ſtawić.	80.
Kotke ieſliby kto zabil / iako ma być karan.	147.
Koni kupiony / a v przedawce poſtawiony / w tym czasie	
zdechnie / czyia ſkoda.	61.
Koſcielne rzeczy kiedy mogą być zaſtawione.	80.
Kolacye Urzedne / nie mają być zbytnie.	167.
Krewni trojacy / Aſcendentes / Descendentes / Collatera-	
les.	15.
Krol z dzieci nieprawego toza / moze wczynić prawe.	30.
Kſiazg Sadownych waznoſć.	49.
Kupno / pytania okolo kupna Imienia y innych rze-	
czy potrzebne.	58.
Kupionej rzeczy przywieść / wiele wiąze kupca / ku cię-	
pieniu ſkody.	61.
Kupowanie y przedawanie Urzedow / iako ſzkodliwe w	
Rzeczy poſpolitej.	168.
Kup. Karanie kto ſye Urzedow dokupuje.	165.
Kradzioná rzecz dawnoſcia nie ginie.	105.
Kradzioná rzecz kto odmieni / odmienionej nie za kra-	
dzioną nie moze ſye imować.	105.

b L. 210

Reyestr

L.

Liberi iusti / potestati patrie subditi / emancipati / co
sz. 22.
Liberi naturales / legitimi / illegitimi / spurij / manseres /
legitimati / incestuosi. 29. 30.

M.

Mąż żona kiedy po sobie Spadki biorą. 13.
Mąż / oprawiony żenie Wiąno na Imieniu / jeżeli ó-
no Imienie przedać. 43.
Mąż po żeniny śmierci / kiedy nie winien wiąno wyda-
wać / kiedy winien. 47. 48.
Mąż który / bierze Wiąno żeniny / które ona ma od pier-
wszego męża. 50.
Mąż dla których przyczyn traci Posag. 53.
Mąż czego nie może Testamentem oddawać. 132.
Mężowi / czego nie może żona oddać. Tamże.
Male fidei possessor co jest. 59.
Marnotrawca Testamentu czynić niemoże. 128.
Monopolium co jest / y iako w Rzeczypospolitej szko-
dlivé. 151.
Monopolium / patrz w słowie / Zakupowanie.

N.

Niebytność Diedzica iako sye ma rozumieć. 26.
Nieposłuszeństwo pozwanego o dobra / szkodliwe jest. 81.
Niemy / nie może czynić Testamentu / y iako może. 128.
Niepełnego rozumu człowiek / niewidomy / kiedy może
czynić Testament / a iako. 128. 129.
Nieprzewidliwość Wzredna / iako ma być rozumia-
na. 107.

Niewiasta

Rzeczy y słow.

Niewiasta kiedy w Wienie ani w żywności domowey
nie dziedziczy. 37.
Niewiasta dla których przyczyn traci Wiąno. 52.
Niewiasta / kiedy świadectwem bywa przekonana. 52.
Niewiasta wolna / swowolnie żywiąc / sławę tylko do-
bra traci / Imienia nie. 52.
Niewieścia chytrosć w okazaniu brzemienia / aby w
mieniu meżowym została. 55. 56.
Niewiasta gdy będzie pozwana / a meża na ten czas nie
ma / iako sye ma sprawować. 144.

O.

Obietnica / do Obietnice aby była ważna / czego potrze-
ba. 46.
Obietnica vsky y reka czemu bywa. Tamże.
Obietnica. Kto czego nie obieca / nie winien płacić. 50.
Obses / co jest. Obses nie może czynić Testamentu. 128.
Obieranie na Wzredy / iakie ma być / iakie jest ważne i
kie nie ważne. 165.
Omieszkanie w dochodzeniu Imienia szkodliwe. 81.
O osiutkanie w kupnie / może prawem czynić. 63.
Opiekunowie mają pania wienną Wiąnem rychło od-
prawić. 36.
Opieka Dziecięcia po śmierci Wycowskiej / ieszcze nie na-
rodzonego. 57.
Opiekun dobra sieroty iako może zastawić. 80.
Opiekunowe dobra / sz fantem sieroty / których opie-
kunów nie sz fantem. 78.
Opiekun gdy Testamentu nie pełni / co traci. 134.
Opiekuna wypisanie / y w czym jest od Kuratora różny /
Opieka do kad trwa Opieka sieroty / od opieki me-
żowey nad żoną / w czym różna. 139. 140.
Opiek. Od opieki któremi sye przyczynami wymówić
może / y innych rzeczy o Opiece potrzebnych / wi-
de fol: 140. 141.

b ij

Opieka

Keyeste

Opieką białych głów Sadowa/ iako porządna/ iako nie porządna.	142.	143.
Opiekun Sadowy iest iako Prokurator.	144.	
Opiekun nieprawy/ nie może od sieroty sprawować.	161.	
3 Opieki Quitowania dostateczna forma.	144.	
Opowiadanie/ miasto oblicznego pozwania.	99.	160.
Oskarżony o czynek nieiawny/ bliszy sye odwieść.	155.	
Oskarżonego w iawnym czynku/ bliszy powód po- kónać.	Tamże.	

p.

pálancya w Maydeburku Sadowa/ iaka y co iest.	163.	
Pan ktory na vrzedy obiera/ czego pilnie strzedz ma.	165.	
Pandectarum Księgi Césarskie/ co są.	20.	
paragraff co iest.	21.	
Pestes in Repub: obierania ludzi nie godnych na Vrzed- dy/ y z kupowania Vrzedow.	167.	168.
Peremptorius terminus/ co iest.	98.	
Pieniądze sierot/ mają być w płat dawane. y zachowa- nie Brakowian:około pieniedzy sierot.	142.	
pieniedzy czemu dziś trudno nabyć.	67.	
Pies gdy szkoda uczyni/ co za nagrode Pan iego wi- nien.	150.	
Pies/ iesliby ty kto zabił wmyslnie/ y nie wmyslnie/ iako ma być placón.	146.	147. 149.
psá iesliby kto zabił/ nie ma być dla tego z Kzemiesłá zrucón.	147.	
psá zabić iest r. czfrómotna.	149.	
Pytania przy wodzeniu świadków/ patrz w slowie In- terrogatoria.		
Płat od pieniedzy kiedy Prawo dozwała brać.	71.	
Płacenie długów/ czym pierwey ma być.	67.	
plód/ iesli iest od meża/ iako poznać/ po śmierci mezo- wey.	56.	

Poprzysięganie

Rzeczy y słow.

Poprzysięganie wian/ dzisieyszych czasow škodliwe.	38.	
Posag co iest.	37.	
Posag przez co mąż traci.	53.	
Posag gdyby przeciw Wianu nie był wydany/ iakté Pra- wo dzieciom s pániz wienna.	48.	
Pospólstwo ma być Radzie poslušné.	147.	
Posthumus/ co iest y Prawo iego.	129.	
Postempek okolo Wwieszowania w Imieniu zastaw- né.	fol: 79.	
Postempek na dalszym dniu Erekucyey.	157.	
Postempek na dalszym dniu z Sentencyą wyszszego Pra- wa.	158.	
Postempek Sadowy/ na Arest Vrzedowy.	82.	
Postempek wyzwolenia z Powolania.	112. 113.	
Pozytki zastawnego Imienia mająli być na główną summe obracané.	65.	
Pozwu forma na dłużniki za Arestem.	89.	
Pozwów innych/ od Radziec/ od Woytá formy	92. 93.	
Pozew/ za iednym pozwem żaden nic nie traci	97. 98.	
Pozywanie do trzeciego Sadu co iest.	97.	
Pozew ieden/ miasto trzech/ nie idzie w Nicyskim Pra- wie.	Tamże.	
Pozywanie dłużnika zbiegłego iako ma być.	99.	
Prawo za potrzeba odmienie może.	8.	
Praw Césarskich czytanie/ y ku czemu służy.	20.	
Prawo/ o Prawie swoim każdy winien wiedzieć.	28.	
Prawo dwoie ku Possessyey/ wietsey wagi iest/ niż ie- dno.	29.	
Prawa/ dla czego są uczynione.	38.	
Prawa/ niektórych rzeczy dopuszczają/ przeciw sumnie- niu.	81.	
Prawo dać/ Prawo wziąć/ mówa w Prawie nie wyro- zumna/ y co to iest.	99.	
Przedawca iako długo winien brónić Kupca w Imie-		

b iij

niu przeda

Reyestr.

niu przedanym	58.
Przedawca zastawnego Imienia / iakę obronę kupcowi winien.	64.
Przedanie aby było ważne / co ktemu trzeba wiedzieć.	58.
Przewód Prawa albo przyszłości / czym narychleć słażyć może.	98.
Priviligium personale/reale / co jest.	33.
Przysięgac o rzecz nie wiadomą / nie bezpiecznie.	50.
Przysięgi o Czyns / kto blyssy / Gospodarz czy Komornik.	78.
Przysięgi Sedziów Duchownych / Swietstich / Cesarzów Królów / etcet. Ceremonie ich.	118.
Przysięg rozmaitym stanóm / y w rozmaitych sprawách Ceremonie opisane.	117. 118. 119. 120.
Przysięgi nie gwałci nie używanie Ceremoniy.	120. 121.
Przysięge wiecéy słowa wiążą / niż Ceremonia.	122.
Przysięgi sposób od Boga rozkazany.	123. 124.
Przysięga wszytkim sporóm czyni koniec.	123.
Przysięga na czym należy y co jest.	124.
Przywileie na własny czyy pożytek z škoda Rzeczypospólnej mieć być dawane.	154.
Prokurator mówiac od kogo / nie nie traci.	144.
Prokurator iesli fałszywie sprawnie / a okaże sye to / Sentencya w óney sprawie nie nie waży.	160.
Puste dobra / które Dziedzica nie mają / na kogo a iako przypadają.	25. 26. 32.
Pusta maietność szad posła / y iako iey prawem Cesarstkim zabiegano / aby nie była.	30. 31.
Puste dobra / z Testamentu iako bywały.	31.

R.

Rádziecka władza nad Cechy y Pospółstwem.	147.
Rádzieckiey Przysięgi sposób.	118.
Repressalie / co nazywają.	106.

Repressa

Rzeczy y słów.

Repressalie / patrz w słowie / Ciężanie.	
Rok w prawie co nazywają.	97.
Rok zawity co jest.	98.
Rokul z wysszego Prawa przyniesiony.	159.
Rozwód żony z mężem / troiaki.	51.
Rumowanie co jest / y iako ie zapisują.	86.
Rzemieśla utracenie / przez co bywa.	150.
Rzemieślnicze Monopolia / w Cechoch.	153.
Rzemieślnicy bez Rady / nie nie mogą w Cechoch stać nowic.	154.
Rzemieślnicy / iako z inną przychodnióm Rzemieślnikom rzemieśla mają bronić.	156.
Rzemieślnicze wstawy około bicia bydła.	154.

S.

Schowana rzecz / patrz w słowie / Deposit.	
Sedzia nie na każde pytanie ma słazować.	102.
Sedziowie sye nie mają gniewać / kiedy od nich apelują.	156.
Sedziowie ostatni iacy mają być / y iacy w Maydeburku.	162.
Sentencya Accessoria / diffinitiva co jest.	158.
Sentencya z wysszego Prawa przyniesiona / iako sye sprawować.	159.
Sentencye które wiążą choć od nich apelluie.	159.
Sentencye które nie wiążą / choć od nich nie apelluie. także	
Sentencye które Osoby naganić nie mogą.	Tamże.
Sentencye Jednackiey ważność.	Tamże.
Sequester co jest / a w czym od Arestu różny.	96. 100.
Sequesteru własność / y dla czego bywa.	Tamże.
Syn v Wyca z czego może czynić Testament.	128.
Sierota może brać pożytek od pieniędzy / od Opiekunów.	34.
Sierot przodek w dochodzeniu dlugu z innymi Creditor.	35.

Sierot pr

Sierot Prawo przeciw Opiekunóm.	78
Szkoda w zastawnym Imieniu / ktho winien cierpieć / Wierzyciel czy Dlužnik.	64. 77.
Solidus w Prawie co iest.	149.
Spadek w wyrozumienie / z łacińskiéy figury. 16. 17. et cet.	
Spadki krewnych pobocznie idących	23.
Spadek Osób od kthorychesiny posli / y różne w tym rozumienie / wczónych w Prawie.	24.
Spadek po Oycu kthory nie iest z małżeństwa.	26.
Spadek s kthorych przyczyny na krewné nie idzie.	27.
Spadek Dzieci nie z małżeństwa.	29. 30.
Sperunk / pátz w słowie / Arrest.	
Sposobieni Synowie / ich Prawo.	29.
Stawowanie ludzi obcych / pátz w słowie / Ciężanie / Repressalie.	
Stopnie w wiazania w Imienie.	86.
Strawne rzeczy kthóremi handluia / do Dziedzictwa należa.	37.
Strzeżenie cudzey rzeczy.	63.
Studenti od wszelkich Cel y podatków wolni.	17. 23.
Succesio in Stirpes co iest.	19. 22.
Succesio in Capita.	65.
Swary wykretné między dłużnikami.	52.
Swiadectwo przeciw niewiescie kiedy idzie.	116. 117.
Swiadeków wodzenie / sluchanie swiadeków rozmaite.	69.
Szacowanie fantów dłużnikowych / dla czego bywa.	

T.

Targu zamknienie co czyni.	59.
Targ o Imienie ktho zruca / zadatek traci.	60.
Targ wynowienie przy targu / ma być chowane.	63.
Terminus peremptorius co iest.	98.
Testamentu opisanie.	125.

Testament.

Testament / Testamentnik póki żyw może odmienić.	126.
Testament Domowy / Woenny / wedle prawa pospolitego / y wedle zwyczajów.	126. 127.
Testamentu kthóre Osoby czynić nie mogą.	127.
Testamentu przyczyny / y Dziedziców wszystkich miarowanie na Testamentie.	129.
Testamentne wydziejzenie iako bywa.	130.
Testament / s takowych przyczyn sye rwie.	131.
Testament na Testamentie / Pánstwa zachowanie / nie wedle Prawa.	Tamże.
Testamentem / kthorych dóbr nie może oddać / y dla kthorych przyczyn.	132.
Testamentem / kthómu odkazywać nie może.	134.
Testamentu Execucya iako rychlo ma być.	Tamże.
Testamentne odkazywanie może być pod winą.	135.
Testamentna spára / do kthórego Prawa należy.	136.
Testamentu forma iawnego y zamkniętego.	136. 137.
Testamentu polozienia y podniesienia od Urzedu forma.	138. 139.
Tutor od Executora w czym różny.	138.
Tutor / Tutella / pátz w słowie / Wykaza.	
V.	
Umarta reka / co iest prawie.	12.
Umowa dowiedziiona / Prawu zakacza.	63.
Urząd około pustey Maietnosci iako sye sprowować ma.	28.
Urząd kthoby kupil / iako Prawa takiego karsa / y iako czasem omawiaia.	
Urząd czemu nie ma darów brać.	
Urząd. Obieranie na Urzedy.	
Urząd gdy sye ktho innie statku swóiego ma.	or.
Urząd nie może nic dopuścić / iedno co iest wed praw.	104.
c Urzednicy	

Reyestr.

Drzednicy/iacy mają być wedle prawa Bożego y Ludzkiego. 164. 165.
 Wstawiać Sady / postempek iest nie potrzebny a škodliwy. 95.
 Wstawiać Sady/co iest. 95. 97.
 Wdowa co za prawo ma do strawnych rzeczy po mezu zostalych. 36.
 Wdowie wiele na strawe dawac / póki iey wianem nie odprawia. 36.
 Wdowe nie odprawic rychlo wianem / iest rzecz Dziedzicóm y Credytoróm škodliwa. Tamże.
 Wdowa zeznany dlug z mezem / choc ma oprawione wiano / winna placic po smierci mezowej. 45.
 Wdowa / ktora sye z mezem dorobi / nie mając wiana / co po smierci mezowej bierze. 51.
 Wdowa moze li wiana dobydz / na domu / ktory przedać przyzwolila. 54.
 Wdowa zapisanego wiana / katwiey dochodzi. 55.
 Vendicatio / patrz w slowie / Imowac sye / dochodzi. 37. 38.
 Wiano co iest wiana dowod iaki wedle prawa / y iaki dzisiey. 37. 38.
 Wiana zapisanie / iaki byc. 40.
 Wiana odstępowanie / iaki dobrze / iaki niebezpieczne. 41.
 Wiana oprowienie / iaki glowie / iaki pewniejszy. 44.
 Wiano kiedy pierwey idzie niz dlugi / kiedy po dlugoch. 44.
 Wiana oprowa / zachowaniem panstwa iako idzie. 45.
 Wiano oprowione / na dobrach czynsowych iako idzie. 47.
 Wiano po smierci zeniney kiedy przy mezu zostaje. 47. 48.
 Wianowienie za Rekoienstwem wzgledem Po. 48.
 Wdowa nie ma zapisanego / dowodzi Przy. 49.
 Wpisanego nieodprawia v nas kadziela. 49.

Wiana nie

Rzeczy y słow.

Wiana nie mianowanego / Wdowa nie dobydzie / choc do meza pieniadze wniesie. 50.
 Wiano zenine / po pierwszym mezu iey sluzace / wthory maz bierze. 50.
 Wiana bialym glowam zadet zlamac nie moze. 52.
 Wiana dla czego bialym glowam ustawione. 52.
 Wiano dla ktorych przyczyn biale glowy traca za zywo. 52.
 Wiano / zwozacy Maydebur: okolo wian. 54.
 Wydziedziczenie dla ktorych przyczyn bywa. 14.
 Wydziedziczenie Testamentne / iako bywa y iako iest Dziecióm sromotne. 130.
 Wielkierz Krakow: o Testamentciach. 123.
 Wielkierz Krako: o Aresciach na dluzniki y Postempek z Arestow. 88.
 Wielkierz Krakowia: ku Wzdaraniu Imienia potrzebny. 58.
 Wielkierz Krakowia: o Gieradzie. 6.
 Winowayce nie pewnego moze zatrzymac y do Drzedu dac. 102.
 Wierzyciel iako s fanty D. ostempowac ma. 68. 69.
 Wierzyciel iaki rzeczy ruch. w zaplate przyymowac ma. 75.
 Wierzyciel ma wolnosc obierac / zaplatcie ktore chce. 71.
 Wierzyciel / gdy mu dluznik zaplat. na dluznika doch wkaznie / iako postemp. 71.
 Wierzyciel iako dluznika w wiezien. wac ma. 71.
 Wierzyciel dluznika / kiedy wciecze / moze zatrzymac. Tamże.
 Wierzyciel / gdy dluznik iego przeda Imienie z. 76.
 Wierzyciel z Imienia w ktore sye wwiaze / nie moze byc.

c ij ruson

Keyestr.

cusón aź Sadownie.	79.
Wierzyciel/pátrzy też tu temu/ w słowie/ Dłużnik.	79.
Wierzenie dłużników iakie ma być.	72.
Woienne rzeczy do Dziedzictwa należą.	10.
W watpliwych sprawach / y prawiach szodek ma być trzyman.	18.
Wwiązanie ktho weźmie w Imienie / może tam innego miasto siebie puścić / albo zamknąć.	80.
Wwiązania trzy stopnie dla czego z zwyczajem trzyma ia.	86.
Wzdanie stojącego Imienia / kiedy ma być.	58.
Wzdanie gdy ieszcze nie doydzie/a dom zgoré / czyia sła da.	60.
3.	
Zabicie psa/iako bywa kara.	146.
Zacy od wszelkich podatków.	110.
Zaś czemu z siostra trada równo bierze.	8.
Zakonnik	nie może.
Zakupować	strawnych rzeczy przez ię dnec
	we/ y iako Prawa takowe
	151. 152.
Zakupo	może przed Wziedem.
zupnion	wem zakupowaniem dalece
	154.
Zakup	Woyśła nieprawicielskiego.
Zymosc	do niego należy iakie Prawo Wdo
wa	35. 36.
z czy	se kto bierze.
Stoczyn	nie słazany Testamentu czynić nie mo
Stoczyn	stazaniem może.
Stoczyn	127.
Stoczyn	Stoczyn może meżowi oddawać.
Stoczyn	132.
Stoczyn	Stoczyn z meżem rozwiedzie / iak ma mieć od
	52.

वेदनां ईद

Rzeczy y słów.

Sóná ieslá meža nie przestrzeże w niebiespieczności zdro-
wia iego / co traci. 53.
Sóná zeznány dług z mezem / iako po smierci mejowey
winna placic. Tamže.

Zapowiedź patrz w słowie / Arest. 60.
Zapisy długie czemu dziś czynią 63.
Zastawného Imienia własność. 64.
Zastawné Imienie gdy sye nakazi / czyia škoda. Tamže

Zastawy od przedania różnosť. Tamže
Zastawného Imienia / předanie / zástempování / obro-
ná. Tamže y fol: 79.

Zastawa / dawności nie ma. Tamže.

Zastawného Imienia budowanie. 65.
Zastawného Imienia pożyczki / na główną summe ma-
já być wyrażené. 65.
Zastawné dobra Dziedzic Cr. otrzymawa. 77.

Zastawnych dobr nákažení 80.
Tamže.

Závity Kol / co jest. 93.
Dbieglého dłużníka y niezł. 8a.
Zrúcení z Kzemišla dla P. 14.
Zwierzát rozmaítých škodze. 14.
né

Vilymoz mudi si
sižou. L. danyo.
biřidlo došl b.

(T) Dokončenie

Omnia doctissimorum viroi
Subiecta sunt

Omnia doctissimorum viro
subiecta sunt.

Wierze.

Dopana Bartosza Grobieckiego Au-
cora tych Ksiąg. Jana Zasłanistiego
Czechá / Wierzeżanina Krakow-
skiego Wierze.

Panie miły Bartoszu mali sye prawda znać
Mogłci by każdy Mieyski czlowiek podziękować/
A nie tylko dziękować ale y dąrować/
A iesliż nie chce być wdzięczny/day mu psia mać/
Tego starania twęgo/ y wielkiej pilności
Którę czynisz około ich dolegliwości/
Którę oni nie mają / y czynny mają
Kiedy in / Wsady powiślaia/
Ich wiecna / fortelni swoieni
nie zbó / ogi/prowadza mylnemi
Wierze / dla swojej korzyści
Czekają / nieboże rogarć piszczy/
i doborzenia
awac / czenia /
obrze via obrókow
iey przestrzegali Rókw/
pochwili
e ieden pomyli /
czytać Ludzie
z leda obludzie/
iko po snurze (rze/
patrzyc sye dobrze każdey dzu
u nie godzi sye / tać
nie lednacie niż ciwze / chwatać/
i / wzglad mając na Boga
awarta wsem fałszywym drogą/
Anslas

Slusnie

do Autora tych Ksiąg.

Slusnie tedy za twoie tak pilne staranie
A porządne Tytułów czelnych wypisanie /
A stać Sprawiedliwości swej laczne poznanie
Mogłbys od Mieyskich ludzi mieć podarowanie/
Dą wiec y od Szlachty/ bo sye też tym rządzi (dza/
Prawem Mieyskim gdy swoje kmięcie na wsi sye
A paktli świat nie wdzięczny nie nagrodzić tego
Tym sye cieś iż bedziesz miał c. Boga wiecznego/
Nagrode czasów swoich / A za twoie stanie
A to dayci co rychlę / wszechmo y panie.

